



hâfız hüseyin ayvansarâyî

Vefeyât-ı Ayvansarâyî

Hadîkatü'l-Cevâmî', Mecmûa-i Tevârîh, Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl isimli eserleriyle tanınan **Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî** (ö. 1787), İstanbul'u adım adım dolaşan, İstanbul kütüphanelerini ziyaret eden ve önemli gördüğü her hususu kayıt altına alan gözlemci bir kişiliktir. Son derece kıymetli bilgiler içeren bu kayıtları değişik zamanlarda tasnif eden yazar, kültür tarihimize ışık tutacak önemli eserler vücuda getirmiştir. *Âşık Ömer Divanı'nı* bir araya toplayan ve bir *Mütezad Mecmuası* tertip eden Ayvansarâyî'nin şiire olan ilgisini gösteren bir diğer çalışması ise varlığını ilk defa bu eserde haber verdiğimiz **Naat Mecmuası'**dır.

Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl isimli birinci vefeyâtında Osmanlı sultanlarını ve devlet adamlarını konu edinen yazar, **Vefeyât-ı Ayvansarâyî** isimli bu ikinci vefeyâtını ise tasavvuf ve ilim erbabıyla şairlere ayırmıştır. Eserde ele alınan meşayihin, ulemanın ve suaranın önce kısa biyografileri yazılmış, eserleri sayılmış, daha sonra bunların ölüm tarihleri ebced hesabıyla düşürülmüş tarihler vasıtasıyla verilmiş, bu kişilerin nerede gömülü olduklarına temas edilerek şiirlerinden örnekler sunulmuştur.

Bu kitapta Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî ve eserleri tanıtılarak **Vefeyât-ı Ayvansarâyî**'nin tenkitli metni verilmiştir.

hâfız hüseyin ayvansarâyî

VEFEYÂT-I AYVANSARÂİYİ



Dr. Rifat KÜTÜK

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî

VEFEYÂT-I AYVANSARÂÎ

Dr. Rifat KÜTÜK



Doğuş Kùltür Sanat Yayınevi / İnceleme

Kapak Tasarımı:

Doğuş

Baskı:

Mega Ofset

Baskı Yılı:

2012

ISBN: 978-605-87114-0-2

Doğuş Kùltür Sanat Yayınevi

Cumhuriyet Caddesi 3. Vakıf İşhanı Kat: 1 No: 6

Yakutiye / ERZURUM

Telefon: (0 442) 234 58 35

e-posta: doguskultursanat@gmail.com

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin aziz ruhuna dua
kızım **Aybala Sena**'ya
ve
oğlum **Ataner Asutay**'a
hatıra-yı meveddet olması dileğiyle

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	13
KISALTMALAR	15
GİRİŞ	
Bir Tür Olarak Vefeyâtnâme	17
İslam Biyografî Geleneğinde Vefeyâtnâmeler	23
TÜRKÇE VEFİYÂTNÂMELER	24
A-GENEL VEFİYÂTNÂMELER	
A-1-Vefeyât-ı Pür-İber li Üli'l-Elbâbı men Ihteber	26
A-2- Vefeyât Mecmuası	27
A-3- Vefeyât-ı Hasîb-i Üsküdarî	27
A-4- Esmârü't-Tevârîh	29
B- YEREL VEFİYÂTNÂMELER	
B-1-Bursa Vefeyâtnâmeleri	
B-1-1- Vefeyâtnâme (Menâkıb-ı Zeyniyye)	31
B-1-2- Vefeyâtnâme	32
B-1-3- Ravza-i Evliyâ	32
B-1-4- Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân	34
B-1-5- Bazı Menâkıb-ı Meşâyih-i Sâlife	35
B-1-6- Vefeyâtnâme (Süleymân Hâlis Efendi)	36
B-1-7- Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ	36
B-1-8- Ravzatü'l-Müflihûn	38
B-1-9- Hulâsatü'l-Vefeyât	39
B-1-10- Zübdetü'l-Vekâyî der Belde-i Celile-i Bursa	39
B-1-11- Gülzâr-ı İrfân	40
B-1-12- Yâdigâr-ı Şemsî	41
B-2-Edirne Vefeyâtnâmeleri	
B-2-1- Enîsü'l-Müsâmirîn	42
B-2-2- Riyâz-ı Belde-i Edirne	43
B-3-Bağdat Vefeyâtnâmeleri	
B-3-1- Câmiü'l-Envâr fî Menâkıb-ı'l-Ebrâr	45
B-3-2- Devhatü'l-Vüzerâ	46
B-4-Tekirdağ Vefeyâtnâmeleri	
B-4-1- Tezkire-i Şuarâ (Tekirdağlı Şairler)	46
B-5-Kırım İle İlgili Olanlar	
B-5-1- Gülbün-i Hânan	47
C- ÖZEL VEFİYÂTNÂMELER	47

BİRİNCİ BÖLÜM

HÂFİZ HÜSEYİN AYVANSARÂÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1-1- HAYATI	50
2-2- ESERLERİ	51
2-2-1- Mecmûa-i Tevârîh	51
2-2-2- Naat Mecmuası	52
2-2-3- Eş'arnâme-i Müstezâd	54
2-2-4- Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl	55
2-2-5- Hadîkatü'l-Cevâmî'	56
2-2-6- Âşık Ömer Divanı	58
2-2-7- Dede Ömer Rûşenî'ye Yapılan Tahmisler	59
2-2-8- Vefeyât-ı Ayvansarâyî	59

İKİNCİ BÖLÜM

VEFEYÂT-I AYVANSARÂÎ

2-1- İsimlendirme Meselesi	60
2-2- Yazılış Sebebi	60
2-3- Yazılış Tarihi	61
2-4- Tertip Özellikleri	62
2-5- Kaynakları	63
2-6- Tekrarlar Meselesi	65
2-7- Ayvansarâyî'nin Naat Mecmuası ile Vefeyât-ı Ayvansarâyî İlişkisi	67
2-8- Vefeyât-ı Ayvansarâyî'nin Nüshaları	68
2-9- Metin Tespitinde Dikkat Edilen Hususlar	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VEFEYÂT-I AYVANSARÂÎ'NİN KARŞILAŞTIRMALI METNİ

Şeyh Yûnus Emre	81
Hâcî Bayram-ı Velî	82
Eşref-zâde-i Rûmî	82
Akşemsü'd-dîn	82
Çelebi Hâlife	83
Şulţan Sûnbûl Sinân	84
Merkez Muşlihü'd-dîn Efendi	84
Şeyh Hasan 'Adlî	84
eş-Şeyh Kerîmü'd-dîn Efendi	85
Şemsü'd-dîn-i Sivasî	85
Nefes Anbârî Efendi	86
Şeyh Maḥvî 'İsâ Efendi ibn-i 'Alî	86
Şeyh Meḥammed Şâlih Şahavî	87

Şeyh Sinân Efendi	87
Şeyh Seyyid Mehemmed Vahyî Efendi	88
Şeyh Seyyid Feyzu'llâh Efendi	88
Şeyh İbrâhîm-i Nakşî Sünbûlî	89
eş-Şeyh Korkuklu Mehemmed Fahri	89
Koruk Şeyhi Seyyid Mehemmed Efendi	90
Şeyh 'Alî Nazmî Efendi	91
Şeyh Seyyid Seyfu'llâh Efendi	91
Şeyh 'Abdû'l-mecîd Efendi	92
Şeyh 'Abdû'l-aḥad Nûrî Efendi	92
Bûlbûlci-zâde 'Abdû'l-kerîm Fethî Efendi	93
Şeyh 'Abdu'r-raḥîm Münîb Efendi	93
Karamanî-zâde Şeyh Ahmed Efendi	94
Tokadı Şeyh Mehemmed Emîn-i Nakşbendî	94
Şeyh Ümmî Sinân İbrâhîm Efendi	95
Ümmî Sinân-zâde Şeyh Hasan Efendi	96
Şeyh Ya'kûb Efendi	96
Şeyh Hasan Sezâyî Efendi	97
Şeyh Abdû'l-'azîz Efendi	97
Şeyh Sivasî-zâde 'Abdû'l-bâkî Efendi	98
Hakîkî-zâde Şeyh 'Osmân Efendi	98
Şeyh Cemâlû'd-dîn Seyyid Mehemmed Efendi	99
Şalâhu'd-dîn 'Abdu'llâh Efendi	99
Sultân Muştafâ Hân-ı Şânî	100
Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis	101
Derviş Himmî Efendi	101
Himmî-zâde eş-Şeyh 'Abdu'llâh Efendi	102
Şeyh Seyyid 'Abdu's-şamed Efendi 'Abdu'llâh Efendi-zâde	102
'Abdû's-şekûr Efendi	102
Şeyh 'Abdû's-şekûr Efendi	103
Şeyh Fenâyî Cennet Mehemmed Efendi	103
Rûşenî Şeyh 'Ömer Efendi	104
Şeyh Mehemmed Üftâde Efendi	104
Kâtib-zâde Mehemmed Refî' Efendi	104
Bezci-zâde Şeyh Mehemmed Muhyî Efendi	105
Şeyh Kenzî Hasan Efendi	105
Südcî-zâde Hâfîz Efendi	106
Câhidî Şeyh Ahmed Efendi	106
Şeyh Ahmed Efendi	106
Rûhî Rûhu'llâh Revḥu'llâh	107
Naḥîfî Süleymân Efendi	107
Şeyh Mehemmed Niyâzî	108
Şeyh Seyyid Maḥmûd Hüdâyî	108
Şeyh Mehemmed Naşûhî Efendi	109
eş-Şeyh Gafûrî Maḥmûd Efendi	109
Şeyh Şemsü'd-dîn Mehemmed bin 'Alî et-Tebrîzî	109
eş-Şeyh Ra'ufî Ahmed Efendi	110
Şeyh Mehemmed Nesimî Efendi	110

Şeyh Ahmed-i Kırımî Nakş-bendî	111
Şeyh ‘Abdu’l-hayy Efendi	111
Şeyh İsmâ‘îl Hakkı Efendi	111
Şeyh Mehemmed La‘î Efendi	112
Şeyh Enis Receb Efendi	112
Şeyh Seyyid ‘Osman Fazlî Efendi	113
Şeyh Mehemmed Nazmî Efendi	113
eş-Şeyh ‘Abdu’r-rahmân Reffâ Efendi	114
Şeyh Seyyid Hüseyin Efendi	114
Şeyh Seyyid Mehemmed Efendi	115
Şeyh ‘Osman Dede Efendi-i Mevlevî	115
eş-Şeyh Seyyid ‘Uyûnî Mehemmed Efendi	116
Yûsuf-zâde ‘Abdu’llâh Efendi Şeyhü’l-Kurrâ	116
Mûsâ Dede Efendi	117
Şeyh Zâkir Ahmed Rıfî Efendi	118
Şeyh Ahmed Vahdî Efendi	118
Şeyh Muştafâ Ma‘nevî Efendi	119
Müneccimbaşı ‘Âşıkî Ahmed Efendi	119
Devâtçı-zâde Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi	120
Şeyh el-Hâc Yahyâ Efendi	120
Şeyh Cemâlû’d-dîn İshâk-ı Halvetî	121
Şeyh Sinânû’d-dîn Yûsuf Sîne-çâk	122
Şeyh Hasan Ünsî Efendi	123
Şeyh Muştafâ Rızâ Efendi	123
Şeyh Seyyid ‘Osman Hâşimî Efendi	124
Şeyh Seyyid Ahmed Hamdî Efendi	124
Şeyh Derviş Ahmed Sâlik Efendi	125
Şeyh Süleymân Efendi	125
Şeyh Ahmed Hüsâmî Efendi	126
Şeyh Ahmed ‘Adimî Miftâhî-zâde	127
Şeyh Mehemmed Nizâmî	127
Şeyh Seyyid Şerefü’d-dîn Eşref-zâde	128
Şeyh Gavsî Ahmed Dede Efendi	128
Şeyh Muştafâ Fenâyî Efendi	128
Şeyh Mehemmed Fenâyî Efendi	129
Şeyh Şerîf ‘Abdu’r-rahmân Efendi	129
Şeyh Muştafâ Vefâ Efendi-i Konevî	130
Şeyh Hulvî Mahmûd Efendi	130
Şeyh ‘Osman Keşfî Efendi	131
Şeyh Mehemmed Hakîkî Ağa-zâde	131
Şeyh Hasan Feyzî Efendi	132
Şeyh Mehemmed Şeyhî Efendi	132
Şeyh İsmâ‘îl Cismî Efendi	133
Şeyh Seyyid Fazlu’llâh Fazlî Efendi	133
Şeyh Ya‘kûb ‘Afvî Efendi	134
Şeyh ‘Ali Selâmî Efendi	134
Şeyh Mehemmed Şühûdî Efendi	135
Şeyh İbrâhîm Şâdık Efendi	135

Şeyh İbrâhîm Şıdkî Efendi	135
Şeyh Hüseyin Lâ-mekânî	136
Şeyh Mehemmed Memî Cân Efendi	137
Şeyh Mehemmed Zeynî Efendi	137
Şeyh Seyyid Halîl Sâlik Dede Efendi	138
Şeyh Sinânü'd-dîn Efendi	139
Şeyh Seyyid Ahmed Hayâlî Efendi	139
Şeyh 'Abdu'r-rahîm-i Tırsî	140
Şeyh Hasan-ı Cihângîrî	140
Şeyh Kâsım Verdî Efendi	141
Şeyh Mehemmed 'İlmî Efendi	141
Şeyh Muşlihü'd-dîn Muştafâ Nûrî Efendi	141
Şeyh Mehemmed Sinân Ümmî	142
Şeyh Seyyid Mehemmed-i Buğârî	142
Şeyh Halîl Halîlî Efendi	143
Şeyh Seyyid Mehemmed Habîbî-i Halvetî	143
Şeyh 'Abdû'l-vehhâb Ümmî Efendi	144
Şeyh Ümmî Ahmed Efendi	145
Çâresiz Şeyh İlyâs Efendi	145
Şeyh Ahmed Rindî Efendi	146
Neşâtî Şeyh Ahmed Dede	146
Şabûhî Şeyh Ahmed Dede Efendi	147
Şeyh Seyyid Mehemmed Eşref-i Sâni	147
Şeyh Hüseyin Âdem Dede Efendi	148
İştibî Şeyh 'Abdu'l-kerîm Efendi	148
Dîvânî Şeyh Semâ'î Mehemmed Dede Efendi	149
'Ömer Şekîb Dede Efendi	149
Mehemmed Dede Efendi	150
Siyâhî Şeyh Muştafâ Dede Efendi	150
Kâ'imî Şeyh Hasan Efendi	150
Mehemmed Mustakîm	151
Şeyh Haydar Resâilci Efendi	151
Şeyh Muşlihü'd-dîn Efendi	152
Şeyh Ahmed Ümidî Efendi	152
Şeyh Yahyâ Efendi	153
Nâcî Ahmed Dede Efendi	153
Şâhib-i Mevlid Şeyh Süleymân Efendi	154
Mehemmed Birrî Efendi	154
Rûşûhî Şeyh İsmâ'îl Dede Efendi	155
Naqşî 'Alî Efendi	155
Şadrî Şeyh Seyyid Mehemmed Efendi	156
Müsellem Ahmed Vefâ Efendi	156
Hasibî Seyyid Mehemmed Efendi	157
Nazmî Şeyh Hasan Dede Efendi	157
Şeyh Seyyid Yûsuf Nesib Dede Efendi	157
Şabûrî Şeyh Mehemmed Efendi	158
eş-Şeyh Kemâl İsmâ'îl Ümmî Efendi	158
Teberdâr Mehemmed Emin Efendi	159

Şûfî-zâde Şeyh ‘Atûfî ‘Abdu'llâh Efendi	160
Burnaz Hasan Ağa	160
Kaygusuz ‘Alî Efendi	161
Şeyh İbrâhîm Vehbî	162
‘Azîbî Muştafâ Efendi	163
Faşîh Ahmed Dede Efendi	164
Vançulî Mehemmed Efendi	164
Pîr Mehemmed ‘Azîmî Efendi	165
Şeyh Mehemmed ‘İlmî Efendi	166
Beşiktaşî Şeyh Yahyâ Efendi	166
Şeyhü’l-islâm Mevlânâ Ahmed Efendi	167
Şeyh Muhyî’d-dîn Mehemmed Efendi-i Kocavî	167
Sinân Erdebilî Yûsuf Efendi	168
Şeyhü’l-islâm Yahyâ Efendi	168
Yahyâ Beg Efendi	169
Keşîfî Şeyh Ca’fer Efendi	169
Nâlî Mehemmed Efendi	170
Şeyh Maḥmûd Efendi	171
Sultân Ahmed Hân-ı Evvel	171
Mehemmed Cezbî Efendi	172
İsmâ’îl Na’îm Efendi	172
Şâlih Efendi	173
Âhî-zâde Şeyhü’l-islâm Hüseyn Efendi	173
Dânişî Pîrî Efendi	174
Vâsık Mehemmed Emîn Efendi	174
La’lî-zâde Seyyid ‘Abdû’l-bâkî Efendi	175
Fehmî ‘Alî Efendi	175
Muştafâ Sâîmî Beg Efendi	176
Şeh-nâme-ı Hân Bezmî Seyyid ‘Alî Efendi	177
Fâiz Muştafâ Efendi	177
Neylî Ahmed Efendi	178
Şeyh Mehemmed Şafvetî Efendi	178
Kisedâr ‘Abdû’l-vâhid Efendi	179
Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nakş-bendî	180
el-Hâc Seyyid Mehemmed Hâkim Efendi	181
Zamîrî Muştafâ Efendi	182
Muştafâ Fennî Efendi	182
Kesbî Mehemmed Efendi	183
‘Arşî Maḥmûd Efendi	184
Seyyid ‘Abdu'llâh Efendi	184
Bosnevî Şeyh ‘Alî Gaybî Efendi	185
Şeyh Seyyid Sırrî ‘Alî Efendi	186
Şevkî Mehemmed Efendi	186
Nâbî Yûsuf Efendi	187
‘Ârif Süleymân Beg Efendi	187
Senâyî Ahmed Efendi	188
Belîğ Seyyid İsmâ’îl Efendi	188
‘İşretî Muştafâ Efendi	186

Ġinâyî ‘Abdu’l-ġanî Efendi	189
Hâsib Meġemmed Efendi	190
Hudâyî Şâlih Dede Efendi	190
Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi	191
Şühûdî Seyyid Kâsım Dede Efendi	191
Nâdî Aġmed Efendi	192
Yetîmî Seyyid Meġemmed Efendi	192
Mevcî Meġemmed Paşa	193
‘Abdî Paşa (Şâhib-i <i>Târîh</i>)	193
Lâġarî Şeyġ Meġemmed Efendi-i Nakş-bendî	194
Kelâmî Şeyġ Muştafâ Efendi	194
Çarġacı Şeyġ Aġmed Efendi	194
Şeyġ Maġmûd Bedrû’d-dîn Efendi	195
Na‘tî Muştafâ Beg Efendi	196
Nazîf ‘Abdu’llâh Efendi	196
Luţfî Luţfu’llâh Efendi	197
Nâ‘ilî Muştafâ Efendi	197
Hâkânî Meġemmed Beg Efendi	198
Bükâî ‘Abdu’llâh Efendi	198
Kuşûrî ‘Ömer Efendi	198
Hıfzî Meġemmed ‘Abdü’l-bâkî Efendi	199
Şeyġ Maġmûd Rızâyî Efendi	199
Vaşfî Muştafâ Efendi	200
Âġâh Hâfız Bulâk Meġemmed Efendi	200
Şun‘î Şeyhü’l-islâm Şun‘u’llâh Efendi	201
Karaçelebi-zâde Şeyhü’l-islâm ‘Abdu’l-‘azîz Efendi	201
‘Âlî Muştafâ Efendi	202
Nâmîk Meġemmed Efendi	202
Vesîm ‘Abbâs Efendi	203
Şerîf Meġemmed Efendi	203
‘Askerî Meġemmed Efendi	204
Şeyġ ‘Alî Vâhidî Efendi	204
Râşîh Meġemmed Sa‘îd Efendi	205
Ref‘et Aġmed Beg Efendi	206
Nazîrâ İbrâhîm Efendi	206
Mucîb Muştafâ Efendi	206
Sûzî Hâlicî-zâde Muştafâ Efendi	207
Sultân Meġemmed Hân-ı Şâliş	207
Tâ‘ib Aġmed Efendi	208
Muşâhib Muştafâ Paşa	209
Raġîmî ‘Abdu’r-raġîm Beg Efendi	209
Sâlim Meġemmed Efendi	210
Emnî Süleymân Efendi	210
Dâniş ‘Alî Dede Efendi	211
Şeyġ Hasan Feyzî Efendi	211
Mukîm Meġemmed Efendi	212
Şeyġ Pertevî Aġmed Efendi	212
Ûlfetî Hasan Efendi	213

Lebib Hüseyn Efendi	213
Hâletî 'Azmi-zâde Muştafâ Efendi	214
Rüşdî Ahmed Efendi	215
Neylî Ahmed Efendi	215
Derviş Hüseyn Efendi	216
Tâhirî 'Abdu'llâh Efendi	217
Va'dî Mehemmed Efendi	217
Şehrî Mehemmed Efendi	217
Mecdî Mehemmed Efendi	218
Şehsüvâr-zâde Mehemmed Paşa	218
Şu'ûrî Hasan Efendi	219
Şinâsî Mehemmed Efendi	219
Şabîh Ahmed Efendi	220
Medhî Muştafâ Efendi	220
Muhtâş Mehemmed Paşa	220
Hindî-zâde 'Abdu'r-rahmân Efendi	221
Hâzık Mehemmed Efendi	221
Faşîhî Hasan Efendi	222
Şeyh Halef Mehemmed Efendi	222
'İzzî Mehemmed Efendi	223
Reşid Hasan Efendi	223
Şıdkî Süleymân Efendi	224
'Ârif 'Abdû'l-bâkî Efendi	224
Hızır Beg Efendi	225
Baldır-zâde Selisî Şeyh Mehemmed Efendi	226
Müstakîm-zâde el-Hâc Mehemmed Efendi	226
Râşid Mehemmed Efendi	227
Şâ'id 'Abdu'llâh Efendi	228
Mahmûd Bâkî Efendi	228
Veysî Efendi	229
Kâtib Çelebi el-Hâc Muştafâ Efendi	229
Na'imâ Muştafâ Efendi	230
Rahmî Muştafâ Efendi	230
Şubhî Mehemmed Efendi	231
Şeyh 'Attâr (Şâhib-i <i>Pend</i>)	232
Vâsi' 'Alisi 'Ali Efendi ibn-i Şâlih Efendi	233
Acımusluklu Şeyh Hasan Vuşlatî Efendi	234
Dürrî Ahmed Efendi	234
Hemdemî Mehemmed Ağa	235
Karakaş-zâde Şeyh 'Ömer Efendi	235
Mehemmed Müstakîm Efendi	236
KAYNAKÇA	237
DİZİN	245
FOTOĞRAFLAR	263

ÖN SÖZ

Vefeyâtnâmeler, ele aldıkları şahısların kısa hâl tercümelerini aktaran; onların hangi tarihte, nerede öldüklerini ve nereye gömüldüklerini haber veren biyografik eserlerdir. Vefeyâtnâmeleri diğer biyografik eserlerden ayıran en önemli husus, vefeyâtnâmelerin ölümle ilgili teferruata odaklanması ve bunu, ele aldığı bütün şahıslara metotlu bir biçimde tatbik etmesidir. Bu tarz eserler devlet adamlarından bahsetmelerinden dolayı genel tarih çalışmalarının, şairler ve ediplerden söz etmelerinden dolayı edebiyat tarihi çalışmalarının, din adamlarını ve mutasavvıfları ihtiva etmelerinden dolayı da din ve tasavvuf tarihi çalışmalarının önemli kaynakları arasında yer alırlar. Vefeyâtnâmeleri, Hz. Âdem'den veya İslam'ın ortaya çıkışından başlayarak yazıldığı zamana kadar vefat etmiş önemli kimseleri konu edinen **genel**; herhangi bir şehirde doğmuş, büyümüş, yaşamış ve ölmüş kimselerle sınırlı **yerel**; müellifinin tercihinine göre herhangi bir dönem veya meslekle mukayyet **özel** vefeyâtlar şeklinde sınıflandırabiliriz.

Hadîkatü'l-Cevâmî, *Mecmûa-i Tevârih* gibi kitaplarıyla tanınan Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî vefeyât geleneğine yazmış olduğu iki eserle dâhil olmuştur. Bunlardan *Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâhir-i Ricâl* isimli birinci vefeyâtında yazar, Osmanlı sultanlarını ve devlet adamlarını ele almış; çalışmamıza konu olan *Vefeyât-ı Ayvansarâyî* isimli ikinci vefeyâtını ise tasavvuf ve ilim erbabıyla şairlere ayırmıştır.

Bu çalışma Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin *Naat Mecmuası*'nın mürettip nüshasını edinmemizle başladı. Yazar ve eserleri hakkında yapmış olduğumuz araştırmalar *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'ye alınan şiir örneklerinin bir kısmının *Naat Mecmuası*'ndan seçildiğini bize gösterdi. Böylece dört nüshasını tespit ettiğimiz *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'nin tenkitli metnini hazırlamaya karar verdik.

Çalışmamız giriş ve üç bölüm üzerine kurulmuştur. Giriş bölümünde vefeyâtnâme türünün genel özellikleri verilmiş, İslam tarih yazıcılığında vefeyât geleneği ana hatlarıyla ele alınmış, daha sonra tespit edilebilen Türkçe vefeyâtnâmeler hakkında bilgiler sunulmuştur.

Birinci bölümde Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin hayatı ve eserleri işlenmiş, şimdiye kadar varlığı bilinmeyen *Naat Mecmuası* ayrıntılı bir biçimde tanıtılmıştır. Yazarın eserleri cümlesine Rûşenî Ömer Dede'ye yapılan tahmisleri bir araya getirdiği bir çalışması da eklenmiştir.

İkinci bölümde *Vefeyât-ı Ayvansarâyî* ayrıntılı bir biçimde incelenmeye çalışılmıştır. Eserin değişik katalog ve kaynaklarda farklı isimlerle anılmasıyla ortaya çıkan karışıklığın önüne geçmek için isimlendirme meselesine değinilmiş, eserin yazılış sebebi ve tarihi üzerinde durularak kaynakları hakkında bilgiler verilmiş; üç şahsın *Vefeyât*'ta iki kere yazılmasına açıklık getirilmiştir. Bu bölümde ayrıca *Naat Mecmuası* ile *Vefeyât* arasındaki ilişkinin dikkatlere sunulmasına gayret edilmiştir. İkinci bölüm eserin yazma nüshalarının ayrıntılı olarak tavsifinin verilmesi, nüsha seçercesinin belirlenmesi ve metin tespitinde dikkat edilen hususların bildirilmesiyle nihayetlenmektedir.

Üçüncü bölüm *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'nin dört nüshanın karşılaştırılmasıyla hazırlanan tenkitli metninden oluşmaktadır. Müellif nüshası şu an için ortada olmayan *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'nin metni kurulurken mevcut nüshalardan hiçbiri esas alınmamış, orijinal metne en yakın olana ulaşmak düşüncesiyle bütün nüshalar metne dâhil edilmiştir. Ele alınan şahıslar için verilen şiir örneklerinin *Naat Mecmuası*'nda olup olmadığı yeri geldikçe dipnotlarda belirtilmiş, şiir örnekleri için *Naat Mecmuası* beşinci bir nüsha olarak kullanılmıştır. *Naat Mecmuası*'nda naatların başında bulunan biyografik kayıtlar da bu şahıslar hakkında yapılan çalışmalara katkı yapabileceği düşüncesiyle dipnotlarda ayrıca verilmiştir.

Metin içerisinde geçen ebced kelimeleri, ibareleri, mısra veya beyitleri hem çevriyazılı olarak hem de eski harflerle iki kere yazılmıştır. Ebced ibareleri yeniden hesaplanmış, yazmalardaki rivayet ile bizim hesaplamalarımız arasındaki ihtilaflar dipnotlarda belirtilmiştir. Çalışma, kaynakçayla ve metinde geçen şahıs, yer ve eser adlarını ihtiva eden dizinle nihayetlenmektedir.

Her ne kadar samimi bir dikkat sarfetsek de hatadan azade olmadığımızı biliyoruz. Eksiklik ve yanlışlarımızın giderilmesi için yardımcı olacaklara şimdiden teşekkür ederiz.

Başta Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî olmak üzere bu çalışmayı ortaya koyarken eserlerine müracaat ettiğim herkesi hayır dua ile anmak borcumdur. İhtiyaç duyduğum her zaman varlıklarıyla bana destek olan dostlarım Doç. Dr. Lokman Turan'a, Yrd. Doç. Dr. Hakan Yekbaş'a, Arş. Gör. Fatih Veyis'e ve aziz kardeşim Hasan Kaya'ya medyûn-ı şükranım.

Çalışma bitene kadar neredeyse istisnasız her gün, bilgisayarın başından kalkıp birlikte yatacağımız vakti sekiz yaşının bütün cevveliyetiyle kollayan göz bebeğim, oğlum Ataner Asutay'dan; gözümün ışığı, yoldaşım, kızım Aybala Sena'dan, onlar için, ama onları ihmal ederek geçirdiğim her saniye için en kalbî hislerle özür diliyor; bu kitabı, hatıra-yı meveddet olmak üzere onlara ithaf ediyorum.

Rıfat KÜTÜK

Erzurum-2012

KISALTMALAR

A	: İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Nu.1107
a.g.e.	: Adı geçen eser
Ank.	: Ankara
bk.	: Bakınız
bs.	: Baskı, basım, basılış
Bur.	: Bursa
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ens.	: Enstitü, enstitüsü
Erz.	: Erzurum
H.	: Hicri
Haz.:	: Hazırlayan
Hız.	: Hazret-i
İ	: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi TY. 2464
İst.	: İstanbul
krş.	: Karşılaştırınız
Ktp.	: Kütüphanesi
M.	: Miladi
mm	: milimetre
NM	: <i>Naat Mecmuası</i>
Nu.	: Numara
ö.	: Ölüm tarihi
ör.	: Örnek/örneğin
RK	: Rıfat Kütük Nüshası
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
S ₁	: Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Nu. 1375
S ₂	: Süleymaniye Kütüphanesi, Uşşakî Tekkesi Nu. 365/1
tar.	: Tarih/tarihi
TDİA	: <i>Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi</i>
TY.	: Türkçe Yazmalar
vb.	: Ve başkası, ve benzeri
vd.	: Ve devamı, ve diğerleri
yk.	: Yaprak
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

BİR TÜR OLARAK VEFİYÂTNÂME

XV. yüzyılda başlayan Osmanlı tarih yazıcılığı, geniş ölçüde etkilendiği Arap İslam tarihçiliğinde oldukça eski ve rağbet gören bir tür olmasına rağmen biyografiye ilk zamanlarda yeterli ilgiyi göstermemiştir. Feridun Emecen'e göre Osmanlı tarih yazıcılığının biyografiye geç de olsa gerekli hassasiyeti göstermesiyle fazla verimli sayılamayacak bir edebî gelenek oluşmuştur.¹ Bu gelenek, kimi türler kendine özgü olmak kaydıyla, takipçisi ve mensubu olduğu İslam tarihçiliğinin tekamülüne benzer bir seyirle tabakat ve teracim-i ahvâl kitaplarından başlayarak sufilerin, velilerin; bir şehir ve bölgeye mahsus meşhur kimselerin, şair ve ediplerin, tabiplerin, hattatların, mimarların, musikişinasların, hatta güzel çiçek yetiştirenlerin hâl tercümelerinin anlatıldığı pek çok eserin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Biyografi genel başlığı altında ele alınan türlerden biri olan "**vefeyât**" hakkında yapılan çalışmalar, diğer biyografik türlere nazaran daha sınırlıdır.² "Ölüm, ölme" anlamlarına gelen Arapça "**vefât**" kelimesinin çoğulu olan "**vefeyât**" bir tür olarak Agâh Sırrı Levend'e göre "*ünlü kişilerden kimilerinin yalnız ölüm tarihlerini, kimilerinin ölüm tarihleriyle birlikte 'nasp, nakil ve azil' tarihlerini, kimilerinin de çok kısa biyografilerini kaydeden*"³ eserlerdir. Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin *Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâhîr-i Ricâl*'ini yayımlayan Fahri Ç. Derin kitabın ön sözünde Levend'in bu tanımını neredeyse aynen tekrar eder.

¹ Feridun M. Emecen, "Osmanlı Kronikleri ve Biyografi" *İslâm Araştırmaları Dergisi*, S. 3, 1999, s. 83-84.

² Vefeyât hakkında yapılan veya Vefeyât türü hakkında bilgi veren belli başlı çalışmaları şöyle sıralayabiliriz: Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâhîr-i Ricâl* (Haz.: Fahri Ç. Derin), İst., 1978; Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I Giriş, Ank., 1988, s. 422-426; Abdülkerim Abdulkadiroğlu, *Bursalı İsmail Belîğ*, Ank., 1985; aynı yazar, "Folklorun Bilinmeyen Bir Kaynağı Vefeyâtnâmeler ve Bursa Vefeyâtnâmelerindeki Folklorla İlgili Unsurlar" *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, Ank., 1997; aynı yazar, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân (İsmail Belîğ-Bursalı)*, Ank., 1998; Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, Bur., 1998; aynı yazar, "Bursa Vefeyatnameleri" *Bir Masaldı Bursa* (Haz.: E. Yenal), İst., 1996; Reşat Genç, "Mu'cem, Teracim, Tabakat ve Vefeyât Kitaplarının Türk Kültür Tarihi Bakımından Önemi" *XII Türk Tarih Kongresi Bildiri Kitabı*, C. II, Ank., 1999, s. 627-631; Mefail Hızlı ve Murat Yurtsever, *Ravza-i Evliya Baldırzade Selîsî Şeyh Mehmed*, Bur., 2000; Menderes Coşkun, "Son Klasik Dönem-Nesir" *Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi*, C. V, Ank., 2004, s. 552-590; Abdurrezzak Tek, "Osmanlı Tasavvuf Tarihi Kaynağı Olarak Bursa Vefeyâtnâmelerinden Ricâl-i Zeyniyye" *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, S. 2, Bur., 2004, s. 215-230; Fikret Sarıcaoğlu, "Üsküdarî Seyyid Hasib ve Vefeyât'ında Üsküdar ile İlgili Bilgiler" *Üsküdar Sempozyumu IV 3-5 Kasım 2006 Bildiriler*, C. II, İst., 2007, s. 545-553, Uğur Akbulut, *Osmanlı Tarih Yazıcılarına Göre Tarih ve Tarihçi* (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Erz., 2006, s. 16.

³ Agâh Sırrı Levend, *a.g.e.*, s. 422.

Abdulkerim Abdulkadiroğlu vefeyâtları belli şehirlerde yetişen, ölen ve mezarları bulunan tanınmış insanların hayatlarını anlatan eserler olarak tanımladıktan sonra, aynı maksatla yazılan şua tezkirelerinden farkını ortaya koymaya çalışır. Ona göre herhangi bir şua tezkiresine girebilmek için şair olmak gerekir, vefeyâtlar için ise böyle bir zorunluluk yoktur. Vefeyâtın ele aldığı şehirden olmak, orada yetişip ölmek ve tabiatıyla önemli bir kimse olmak kâfidir.⁴ Abdulkadiroğlu, vefeyâtların ortaya çıkma nedenini "*yok olma endişesi*" olarak izah eder. Bu endişe insanları değerlerin tespit ve zabtına götürmüş, bu da her yönlü kültür birikiminin yeni nesillere intikâlini sağlamıştır.⁵

Bursa vefeyâtnameleri üzerine çalışmaları olan Kadir Atlansoy, Türk tarihi kroniklerinin çoğunda her bir padişah için ayrılan bölümün sonunda, o padişahın zamanında vefat etmiş önemli kişilerin hâl tercümelerinin bulunduğunu, daha sonradan bu başlık altında verilen bilgilerin müstakil eserler tarzında kaleme alınmasıyla vefeyât türünün teşekkül ettiğini belirtir.⁶ Lakin ona göre müstakil vefeyâtların beraberinde getirdiği en büyük yenilik, kişileri yaşadıkları devirlere göre tasnif etmemesi; bu kişileri doğdukları, büyüdükları, yaşadıkları yerlere göre gruplandırıp ele almasıdır. Bunu yaparken de tabakat ve hâl tercümesi nitelikleri taşımakla kalmaz, mesleklere dair yazılan eserlerin hususiyetlerini de ihtiva eder ki, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân* bu iki türü birleştiren önemli bir örnektir.⁷ Atlansoy, vefeyâtnamelerin tarih, ensab, tabakat, teracim-i ahvâl, destan, menâkıb, tezkire, mesâlik, şehrengîz, bilâdiye, seyahatname, hatırat, güldeste, sâlname gibi birçok türle yakından ilgili olduklarını, birinci dereceden kaynak olmaları yanında şehir tarihi vasfını taşıdıklarını da ifade eder.⁸

Edith Gülçin Ambros "*Osmanlılarda Klasik Edebî Türler*" başlıklı yazısında vefeyâtnameleri tezkireler ve benzerleriyle birlikte biyografik öyküleme başlığı altında toplar.⁹

Bu tasnif ve tanımların "vefeyât"ı biyografinin bir alt türü olarak kabul ettiği görülüyor. Türü, *yazarı kendine uymaya zorlayan, sırası geldiğinde de yazar tarafından zorlanan kurumsallaşmış mecburiyetler*¹⁰ şeklinde tanımlarsak vefeyâtın kurumsallaşmış, içinde yer aldığı estetik gelenek tarafından belirlenmiş ve onu bir tür olarak kabul etmemizi dayatan ayırt edici özellikleri olmalıdır. Üstelik bir türü kendi kendiyile tanımlamak da mümkün değildir. Hatice Aynur'un da belirttiği gibi türü tanımlayabilmek için bir grup oluşturacak benzerlerine ve onu ayırt etmeyi sağlayacak

⁴ Abdulkerim Abdulkadiroğlu, *Bursalı İsmail Belîğ*, 72.

⁵ Abdulkerim Abdulkadiroğlu, "Folklorun Bilinmeyen Bir Kaynağı Vefeyâtnâmeler ve Bursa Vefeyâtnâmelerindeki Folklorla İlgili Unsurlar" *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, s. 130.

⁶ Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyâtnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 77.

⁷ a.g.e., s. 77.

⁸ a.g.e., s. 79.

⁹ Edith Gülçin Ambros, ""*Osmanlılarda Klasik Edebî Türler*" " *Nazımdan Nesire Edebî Türler* (Haz.: Hatice Aynur, Müjgân Çakır vd.) Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 4, İst., 2009, s. 66.

¹⁰ René Wellek; Austin Warren, *Edebiyat Teorisi* (çev.: Ö. Faruk Huyugüzel), İzmir, 1993, s. 201. Tür kavramı ve divan edebiyatında türlerle ilgili şu çalışmalara bk. Metin Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebî Türler ve Tarzlar*, Erz., 2007; Hatice Aynur, Müjgân Çakır vd. *Nazımdan Nesire Edebî Türler*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 4, İst., 2009; Rıdvan Canım, *Divan Edebiyatında Türler*, Ank. 2010.

bir başka türün olmasına ihtiyaç vardır.¹¹ Esasen edebî metinleri şekil, muhteva ve üslup bakımından türlere ayırmaya çalışmanın en geçerli nedeni, türü tanımanın sağlayacağı pratik faydalardan istifade etmektir. Tür olmayı becerebilmiş metinler bunu beraberlerinde konvansiyonel bir form, muhteva ve üslup da tesis eden benzerleriyle birlikte yaparlar. Hem tarihin hem de edebiyat araştırmalarının ilgi alanına giren eski metinlerin benzer türlere ait özellikleri bir arada sergilemeleri, yani bir anlamda "*türlerin karnavallaşması*" bu gelenek içindeki eserleri türlere ayırmayı zorlaştırmaktadır. Biz bu tarz tehlikelerin farkında olmakla beraber sağlayacağı pratik faydalardan dolayı, kendini vefeyât ismiyle takdim eden ve geleneğin vefeyât şeklinde kabul ettiği bir grup eserden yola çıkarak vefeyâtların tür özelliklerini genel hatlarıyla şöyle sıralayabiliriz:

1- Geçmişte yaşayan kimselerden bahsetmeleri nedeniyle vefeyâtnâmeler biyografî türünün doğal bir mensubudur.

2- Vefeyâta/vefeyâtnâmeye dâhil edilecek şahıslar, eserin yazıldığı tarihte hayatta olmamalıdır. Ayvansarayî'nin ve Baldır-zâde Selîsî'nin vefeyâtlarında bu eserlerin yazıldığı tarihte hayatta olan hiç kimse tespit edilememiştir. Ancak söz gelimi, şuarâ tezkireleri için böyle bir şart yoktur. Tezkirelere, eser yazılırken hayatta olanlar da girebilmekte, hatta tezkire yazarının arzusu üzerine biyografilerini ve eserlerini gönderebilmektedir. *Tezkîretü's-Şu'arâ*'sının **Nâkıd** maddesinde Sâlim, örnek alacağı şiiri bizatihi şairin gönderdiğini şöyle anlatmaktadır:

"*Bu güftâr nakdül'-vakt-i hâtırları olan eş'ârdandır ki bu mecelle-i celîleye taştîr için ihdâ-yı 'abd-i fakîr etmişler idi.*"¹²

Buradan da anlaşılacağı gibi tezkirenin yazıldığı zamanda şair hayattadır. Pek çok örneğini görebileceğimiz bu durumun bir benzerine Râmîz'in *Âdâb-ı Zurâfâ*'sının "**Resâ**" maddesinde şahit olmaktayız. Râmîz, Resâ'nın asıl isminin Mehmed olduğunu, Galata'dan zuhur etmekle "Galatalı Resâ" olarak tanındığını, daha sonra Bursa'ya yerleştiğini anlattıktan sonra:

"*Şu'arâ-yı aşrımızdan tâze-zebân bir şâ'ir-i mâhir-i nâdirü'l-akrân olmağla tahrîr ü âşârlarından bu tezkîre-i cedîdemiz için irsâl-i 'abd-i fakîr buyurdukları bu gâzel-i bî-bedel teberrüken taştîr olundu.*"¹³

diyerek şairin ulaştırdığı şiiri kaydeder.

3- Vefeyâtlar/vefeyâtnâmeler diğer biyografî türlerinde olduğu gibi ele aldıkları şahısların hayat hikâyelerine yer vermek mecburiyetinde değildir. Millî Kütüphane 06 Hk 2076/2 numaralı müellifi meçhul *Vefeyât*, Hz. Hatice'nin ölümüyle başlamakta, daha sonra İslam büyüklerinin, devlet adamlarının, âlim ve şairlerin sadece ölüm tarihlerini kronolojik olarak kaydetmektedir. Benzer bir vefeyât olan ve hübü-ı

¹¹ Hatice Aynur, "Sehî, Laatîfî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre Türler" *Nazımdan Nesire Edebî Türler*, s. 48-49.

¹² Sâlim Efendi, *Tezkîretü's-Şu'arâ* (Haz.: Adnan İnce), Ank., 2005, s. 649.

¹³ Sadık Erdem, *Râmîz ve Âdâb-ı Zurâfâ'sı*, Ank., 1994, s. 127.

Hız. Âdem'den¹⁴ başlayarak 1210/M. 1795 tarihine kadarki önemli kişilerin ölüm tarihlerini bildiren Seyyid Hasib-i Üsküdarî'nin *Vefeyât*'ı da bu tertip üzeredir¹⁵.

Bununla beraber şahısların hayat hikâyelerine yer veren vefeyâtlar da vardır. Bu tarz vefeyâtlar hayat hikâyelerini mümkün mertebe özet mahiyetinde nakletmekte, daha ziyade bu şahısların ölümleriyle ilgili teferruata odaklanmaktadır. Ele alınan kimselerin hangi tarihte öldüğünü bildirmek vefeyâtların asıl amacıdır. Bu kimselerin nerede, kaç yaşında, ne sebeple öldüğü, nereye kimin yanına defnedildiği biliniyorsa, bu ölümlerin tarihini ebcedle gösteren bir tarih ibaresi bulunuyorsa bu teferruat da vefeyâta zikredilebilmektedir. Baldır-zâde Selîsî, *Ravza-i Evliyâ*sında Aşçı-zâde Hasan Efendi'yi şu cümlelerle anlatmaktadır:

"*Hasan Efendi: Aşçı-zâde demekle meşhûr ve ilm ü faziletle ma'rûf u mezkûrdur. Çeşende-i nefâyis-i 'ilm ü ma'rifet olup Bursa'da seccâde-nişân-i hükûmet olmuş idi. Ba'dehû sahn müderrisi olup vec'-i mefâsıla mübtelâ olmanın derdine devâ olmak ârzûsuyla Bursa'ya kaplıcaya gelüp dokuz yüz kırk üçde dâr-ı âhirete rıhlet eyledikde hatîre-i seniyye-i zâviye-i Zeyniyye'de defin olundu.*"

"*Seka'llâhu serâhu*"

*târîh-i vefâtıdır. Seng-i mezârında yazılmış ve celî hatla kazılmışdır. (Rahmetu'llâhi 'aleyh)*¹⁶

Diğer biyografi türleri de vefayatların odaklandığı bu bilgileri zaman zaman nakledebilmekle beraber her şahıs için böyle özel bir gayret içinde olmazlar. Örneğin Hasan Çelebi 994/M. 1586'da tamamladığı *Tezkîretü's-Şu'arâsı*'nın **Şâhidî** maddesinde 957/M. 1550'de ölen şairden bahsetmekte, bazı eserlerini saymakta, sanatı hakkında değerlendirmelerde bulunmakta, ancak onun hangi tarihte nerede vefat ettiğini bildirmemektedir. Aynı şahıs çalışmamızın konusu olan *Vefeyât*'ta da geçmekte, kaç yaşında, nerede nasıl öldüğü, nereye gömüldüğü söylenmekte ve ölümünü gösteren tarih zikredilmektedir. Şâhidî, Hasan Çelebi'nin *Tezkire*'sinde şöyle anlatılmaktadır:

"**Şâhidî**"

Mugla'dandır. Tarîk-i 'ilme 'azîmet ve tahsîl-i kemâle bezl-i himmet idüp tekmi'l-i tarîk-i mersûm ve tetmîm-i 'ulûm u fûhûm itdükden soñra Konya'da Monlâ Hüdâvendigâra irâdet ile kesb-i vecd ü hâlet itmişidi. Ba'dehû pâ-yı seyâhati dâmeni 'uzlete çeküp ba'îyye-i 'ömr ü mühletini şarf-ı reh-i tâ'at ü 'ibâdet itmişidi. İklim-i 'ilm-i Fûrs ve memâlik-i ma'ârif şâh idi ki Lügât-ı Şâhidî gibi işbât-ı müdde'âya şâhidî vardır. Gülistân'a şerhi ve Meşnevî-i Mevlevî tarzında Gülşen-i Tevhîd adlu kitâbı vardır. Eş'ârında halâvet yoktur. Bu şî'r anuñdur:

*Bürka'ı ebr-i siyehdür yüzi meh-tâbı niçün
Şeb-i yeldâ saçı fettân gözünüñ h'âbı niçün*

¹⁴ hûbût-ı Âdem: Hız. Âdem'in cennetten yere inmesi.

¹⁵ Seyyid Hasib-i Üsküdarî, *Zübdetü'l-Vefeyât*, Manisa İlk Halk Ktp., 45 Hk 5079, yk. 3a.

¹⁶ Mefail Hızlı ve Murat Yurtsever, a.g.e., s. 146.

El-haḳ bu beyti ḡâyetde ḥûb dimişdür:

*Gâh olur kîsem tolar pır pır döner bâzârda
Gâh olur ḥâlî baña bâzârı pır pır döndürür"*

Şâhidî, *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'de ise şu şekilde nakledilmektedir:

"Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi Kuddise Sıruhû

Şâhidî Dede. Meşhûr Lûḡat şâhibi es-Seyyid İbrâhîm Dede ibnü'ş-şeyḥ Şâlih. Muḡla'da mevlevî-hâne şeyḥi iken tarîkatde şeyḥi olan Dîvânî Meḥammed Dede Efendi'yi ziyârete niyyet edip Qaraḥîşâr'a vardıkda ziyâretten soñra bir kaç gün mizâcsız olup vefât eyledikde şeyḥi yanına defn olunduḡu Lûḡat-i mezbûruñ içinde olan bu mısra^c târîḥ olmak ḡarâ'ibdendir:

"Ez-çi neden çûn nite niçûn çirâ / از چه ندن چو نته نیچون چرا"

sene 957. Vefâtı seksen iki yaşındadır. Âşâr-ı tabî'tının şâhidî mezbûr Tuḥfe'dir. Mezbûr lûḡatden gayrı Gülşen-i Vâḥdet ve sâ'ir manzûmesi vardır."

4- Vefeyâtlar, cetveller şeklinde ve kronolojik olarak tanzim edilebildiği gibi tabakalar hâlinde veya elif-ba sırasına göre de düzenlenebilir. Seyyid Hasib-i Üsküdarî'nin *Vefeyât*'ı cetveller; Bursalı İsmail Belîḡ'in *Güldeste-i Riyâzî-ı İrfân*'ı tabakalar; Baldır-zâde Selîsî'nin *Ravza-i Evliyâ*'sı elif-ba/hurûf-ı hecâ sırasına göre düzenlenenlere örnektir. Bunlardan cetveller hâlinde düzenlenenler ele alınan şahsın çoğunlukla ismini ve ölüm tarihini vermekle, bazen de yerini bildirmekle iktifa ederler.

Tabakalar hâlinde düzenlenen vefeyâtnamelerin güzel örneklerinden olan *Güldeste-i Riyâzî-ı İrfân*, mukaddimeden sonra müellifin "gülbün" adını verdiği beş tabakaya ayrılmaktadır. Birinci tabaka/gülbün başta Osmanlı sultanları olmak üzere şehzadelere ve vezirlere, ikinci tabaka/gülbün meşayih, üçüncü tabaka/gülbün âlimlere, dördüncü tabaka/gülbün şairlere ve beşinci tabaka/gülbün hüner sahibi kimselere (hattatlara, nakkâşlara, musikişinaslara, tabiplere, meddahlara) tahsis edilmiştir.¹⁷

Elif-ba/hurûf-ı hecâ sırasına göre düzenlenen vefeyâtların örneklerinden olan *Ravza-i Evliyâ*'nın sebeb-i telifinde Baldır-zâde Selîsî böyle bir metot takip edeceğini şu cümlelerle bildirir:

"Bi'l-âhire erbâb-ı 'irfândan ba'zı ihvânın hass ü igrâları dahi bu dâ'iyeyi tasmîme bâ'is ve zamîme olmagla ba'del-istihâre ve't-teharri hurûf-i hecâ tertîbi üzre cem' ü terkîb olunup ve"

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin çalışmamıza konu olan vefeyâtı kronolojik bir sıra takip etmediği gibi, elif-ba/hurûf-ı hecâ sırasına göre tanzim edilmiş de değildir. İlerleyen bölümlerde ortaya koyacağımız gibi bunu, Ayvansarâyî'nin esere son şeklini verememesiyle izah edeceğiz.

¹⁷ Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. XVIII-XIX.

5- Vefeyâtlar, Hz. Âdem'den veya İslâm'ın zuhurundan başlayarak yazıldığı zamana kadar vefat etmiş önemli kimseleri konu edinen **genel**; herhangi bir şehirde doğmuş, büyümüş, yaşamış ve ölmüş kimselerle sınırlı **yere**l; mürettibinin veya müellifinin tercihinine göre herhangi bir dönem veya meslekle mukayyet **özel** vefeyâtlar şeklinde tasnif edilebilir.

Millî Kütüphane 06 Hk 2076/2 numaralı müellifi meçhul *Vefeyât* ve Seyyid Hasib-i Üsküdarî'nin *Vefeyât*'ı genel vefeyâtlara örnek verilebilir. Genel vefeyâtların en kapsamlılarından biri de Alaybeyi-zâde Mehmed Emin'in (ö. 1091/M. 1680) ashab-ı kiram ve tabiinden başlayarak padişah ve vezirlere kadar yedi bin civarında önemli kimsenin ölüm tarihini bildiren *Vefeyât-ı Pür-İber li Üli'l-Elbâbı men Ihteber* adlı eseridir.¹⁸

Yerel vefeyâtların ilk ve en önemli örnekleri Bursa ile ilgili olanlardır.¹⁹ Bursa vefeyâtları Mehmed bin Sadî'nin *Vefeyâtname (Menâkıb-ı Zeyniyye)* isimli eseriyle başlamış ve sayısı on ikiyi bulan zengin bir gelenek oluşturmuştur.²⁰

Abdurrahman Hıbrî'nin (ö. 1087/M. 1676) *Enû'l-Müsâmirîn*'i daha ziyade Edirne monografisi görünümünde olmakla beraber son kısmında bu şehirde medfun âlimlerin, sultanların, kadıların ve şairlerin kısa biyografilerini vermekle yerel vefeyâtlar arasına dâhil edilebilir.²¹ Buna mukabil şehir monografilerinin tamamı *Enû'l-Müsâmirîn* gibi o şehirde yaşamış ve defnedilmiş kimselere özel bir bölüm ayırmayabilir. Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ'nın Bağdat tarihini Abbasilerden başlayarak kendi zamanına gelene dek anlattığı *Gülşen-i Hulefâsı* (yazılış tar. 1100/M. 1688) böyledir. Bu eserde Bağdat'ın önemli isimlerine hususi bir bölüm açılmamış, kronolojik olarak Bağdat tarihi verilmiştir.²²

Özel vefeyâtların önemli örneklerinden biri Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin *Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl*'idir. Müellif bu vefeyâtını Sultan Osman'dan Sultan I. Abdülhamid'e kadar gelen 27 Osmanlı sultanına ve bu sultanlar zamanında görev yapmış ricale hasretmiştir.

Mehmed Şemî'nin (ö. 1299/M. 1881) *Esmâ'ü'l- Hadâik*'i sadece Osmanlı sultanlarına, sadrazam ve şeyhülislamı ayrılmış, bu kimselere ait diğer bazı tarihleri de ihtiva eden özel bir vefeyâttır.²³ Ancak bu eser daha sonra yine müellifi tarafından yapılan ilavelerle *Esmâ'ü'l-Tevârîh* adıyla genişlemiş, İslam tarihine ait mühim kimselerin de dâhil edilmesiyle eser genel bir vefeyâta dönüşmüştür.²⁴

¹⁸ Ağâh Sırrı Levend, *a.g.e.*, s. 422.

¹⁹ Mefail Hızlı ve Murat Yurtsever, *a.g.e.*, s. 18-19.

²⁰ Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 80.

²¹ Abdurrahman Hıbrî, *Enû'l-Musâmirîn*, İst. Üniversitesi Ktp. TY. 451. Şahıs biyografileri kullandığımız bu yazmanın 30b- 88a yapıları arasındadır.

²² *krş.* Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ, *Gülşen-i Hulefâ*, İbrahim Müteferrika Matbaası, İst., 1143; ayrıca bk. Mehmet Karataş, *Nazmî-zâde Murtazâ'nın Gülşen-i Hulefâ'sının Tenkitli Transkripsiyonu* (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Erz., 2001.

²³ Mehmed Şemî, *Esmâ'ü'l- Hadâik*, Takvîm-hane-i Amîre, İst., 1267.

²⁴ Mehmed Şemî, *İlâveli Esmâ'ü'l-Tevârîh maa Zeyl*, İran Şirketi Matbaası, İst., 1295.

İSLAM BİYOGRAFİ GELENEĞİNDE VEFİYÂTNÂMELER

İslam biyografi geleneğinin vefeyât unvanlı en meşhur eserlerinden biri İbni Hallikân'ın (ö. 681/M. 1282) *Vefeyâtü'l-A'yân fî Enbâ'i Ebnâ'i'l-Zemân* isimli kitabıdır. Osmanlı toplumu tarafından da itibar edilen kaynaklar arasında yer alan ve sekiz ciltten oluşan bu Arapça eser²⁵ bütün hâlinde olmasa da muhtasar olarak dört farklı isim tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir. Bu tercümelerin ilki tezkire sahibi Riyâzî'ye (ö. 1054/M. 1644) aittir. Riyâzî'nin haricinde Mehmed bin Mehmed Rodosî-zâde (ö. 1113/M. 1701-02), Ebû Bekir (ö. 1135/M. 1722-23) ve Hasan Haydar (XIX.yy.), İbni Hallikân'ın eserini kısaltarak Türkçeye tercüme etmişlerdir.²⁶ Bunlar içerisinde en meşhuru Rodosî-zâde'ye ait olan ve Veziriazam Mustafa Paşa'nın arzusu üzerine yapılan tercümedir. Rodosî-zâde asıl eseri kısaltmakla kalmamış ona "*beyne'l-cumhûr mezîd-i iştihâr ile meşhûr olanlarına sâîr kütüb-i tevârîh ü tabakâtdan nice nevâdir ü hikâyât ilhâk*" da etmiştir.²⁷ Mehmed Şemseddin (Günaltay)'a göre Rodosî-zâde'nin bu tasarrufları tercümenin kıymetini düşürmüştür.²⁸ 182 kişinin biyografisini içeren bu tercüme, iki cilt olarak 1280/M. 1864'te İstanbul'da basılmıştır. Rodosî-zâde ikinci cildin sonuna İbni Hallikân'ın kısa biyografisini de ilave etmiştir.

İslam biyografi geleneğinin vefeyât ismine sahip önemli eserlerinden biri de İbn Zeyd el-Rabâ'î'nin (ö. 379/M. 989) 338/M. 949'a kadar olan olaylardan ve yaşayan şahıslardan söz ettiği *Vefeyât el-Nakale*'sidir. Her biri diğerinin bıraktığı yerden kendi zamanına kadar getirmek üzere bu esere Abdülaziz el-Kettânî (ö. 465/M. 1073) ölüm yılına, İbn el-Ekfânî (ö. 524/M. 1130) *Câmi el-Vefeyât* adıyla 520/M. 1126'ya, Şerefeddin b. el-Mufaddal el-İskenderânî *Vefeyât el-Nakale* ismiyle 581/M. 1184'e ve el-Münzirî 641/1243'e kadar birer zeyl kaleme almışlardır. Kitap genel olarak hadisçilerin biyografilerinden bahsetmekteyse de sultanlara, âlimlere, tarihçilere, şairlere, mutasavvıflara, tabiplere, kadınlara vb. ölüm tarihlerine göre sıralamak suretiyle yer vermektedir.²⁹

İslam biyografi tarihinin vefeyât ismini taşıyan bir diğer önemli eseri ise aslen Türk olan Ebû Abdullah Şemseddin Muhammed bin Ahmed bin Osman Zehebî'nin (ö. 748/M.1347) *Târihu'l-İslâm ve Vefeyâtü'l-Meşâhîr ve'l-A'lâm* adlı Arapça kitabıdır. 235 civarında eseri olduğu rivayet edilen Zehebî, İslam tarihinin en büyük biyografi müelliflerinden biridir.³⁰ Esasen genel bir İslam tarihi olan ve 700/M. 1300 yılına kadarki olayları ve şahısları ele alan bu eser 40 ciltten oluşmaktadır. Müellif her on seneyi bir tabaka kabul etmiş ve eserini 70 tabaka hâlinde yazmıştır.³¹ Kitabın ilk yedi

²⁵ Hava Kurt Selçuk, "İbni-i Hallikân'ın Vefeyâtü'l-A'yân Adlı Eserindeki Selçuklu Devlet ve İlim Adamları" *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Dergisi*, S. 8, Yıl: 1999, s. 106.

²⁶ Agâh Sırrı Levend, *a.g.e.*, s. 205.

²⁷ Mehmed bin Mehmed Rodosî, *Terceme-i Vefeyâtü'l-A'yân li İbni Hallikân*, C. I, Tab-hâne-i Âmire, İst., 1280, s. 3.

²⁸ Mehmed Şemseddin (Günaltay), *İslâm'da Tarih ve Müverrihler*, Evkâf-ı İslamiyye Matbaası, İst., 1339, s. 190.

²⁹ Ramazan Şeşen, *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İst., 1998, s.145-146.

³⁰ *a.g.e.*, 185.

³¹ *a.g.e.*, s. 185-186.

cildi 1947'de Şam'da yayımlanmış, Beyrut'ta 1989 ve 2005 tarihlerinde de farklı baskıları yapılmıştır.

TÜRKÇE VEFYÂTNÂMELER

Biyografi üst başlığının bir alt türü olan vefeyâtın diğer biyografik türlerle olan yakın ilişkisi onun Türkçedeki başlangıç noktasını ve gelişme seyrini takip etmemizi zorlaştıran temel nedenlerdendir. İster tabakat, ister teracim-i ahvâl, isterse tezkire olsun bütün biyografik türler, ele aldıkları şahısların hayatlarına, tabiatıyla ölümlerine ulaşabildikleri bilgiler ölçüsünde yer verirler. Ele aldığı şahsın hayatını anlatırken onun ölümünden de bahsetmesi herhangi biyografik bir eseri vefeyât türüne dâhil etmek için yeterli değildir kanaatindeyiz. Vefeyât türünün genel özelliklerini ortaya koyarken belirttiğimiz gibi bu türe dâhil edilecek metinlerde aranacak en temel özellik; eserin, biyografinin doğum, nakil, azl gibi diğer hususlarına da yer verebilmekle beraber hususen "ölüm/vefat" teferruatına odaklanmış olması ve bunu hemen hiç ihmal etmeden bir çalışma metodu olarak ele aldığı bütün şahıslar için tekrar etmesidir. Buna bu tarz eserlere hayatta olanların alınmaması keyfiyetini ve müellifin eserini *-eğer biliniyorsa-* hangi tür içinde mütalaa ettiğini eklemek de gerekir. Esasen çalışmamıza konu olan Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin *Vefeyât*'ı son hâlini alamamasından kaynaklanan düzensizliği *-hurûf-ı hecâya, tabakalara ya da kronolojiye göre tasnif edilmemiş oluşunu kastediyoruz-* göz ardı edilecek olursa üslup ve metot bakımından bu türü kâmilan temsil edecek örneklerden biridir.

İslam tarihçiliği geleneğinin tabakat ve teracim-i ahvâl verdiğі ehemmiyetin mahsulu olan biyografik metinlerin ve özellikle İbni Hallikân'ın *Vefeyâtü'l-A'yân fi Enbâ'i Ebnâ'iz-Zemân* isimli eserinin Türklerde vefeyât türünün ortaya çıkmasına ve gelişmesine katkıda bulunduğۗı açıktır.

Stardart İslam tarihleri ananesine uygun bir şekilde her yıl vekâyîi sonunda, o sene vefat eden vezir, âlim, şeyh ve şairlerin kısa biyografilerine işaret etmeyi, Türkçe *Fezleke*'sinde muntazaman uygulayan Kâtib Çelebi'nin (ö. 1067/M. 1657) de bu türün Osmanlılardaki modelinin oluşmasına öncülük ettiğі söylenebilir.³² Kâtib Çelebi Türkçesinden ayırmak için *Arapça Fezleke* adıyla anılması yaygınlık kazanan *Fezleketü Akvâli'l-Ahyâr fi İlmi't-Târih ve'l-Ahbâr* isimli eserini bir mukaddime, üç bölüm ve bir hatime üzerine kurmuş, yüz elli kadar devlete ve bin beş yüz kadar padişaha eserinde yer vermiştir.³³ Kâtib Çelebi, aşağı yukarı *Arapça Fezleke*'sinin kaldığı yerden başlayan, 1000-1065/M. 1591-1655 yılları arasındaki altmış beş yıllık dönemi kapsayan *Türkçe Fezleke*'sini kronolojik olarak sene tertibine göre hazırlamış ve her seneyi de kendi içinde bir sisteme tabi tutmuş, önce siyasi gelişmelere, ardından diğer önemli hadiselerle yer vermiştir. Kâtib Çelebi, her sene sonuna mutlaka, o yıl içinde ölmüş bulunan önemli

³² Fikret Sarıcaoğlu, "Üsküdarî Seyyid Hasîb ve Vefeyât'ında Üsküdar ile İlgili Bilgiler" *Üsküdar Sempozyumu IV 3-5 Kasım 2006 Bildiriler*, C. II, İst., 2007, s. 547.

³³ Zeynep Aycibin, *Kâtib Çelebi Fezleke Tahlil ve Metin* (Basılmamış Doktora Tezi) Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., İst., 2007, C. I, s. 20.

kimselerin biyografilerini içeren "vefeyât" başlıklı bendler yerleştirmiştir. Bu vefeyâtlar da kendi içinde bir düzene sahiptir: Önce ulemanın, ardından sadrazamların ve diğer önemli devlet adamlarının biyografileri gelmektedir.³⁴ 1018 yılının anlatıldığı kısmın sonundaki vefeyât bendinde geçen Vahyî-zâde'yi örnek olması bakımından buraya alıyoruz:

"es-Şeyh Ebû Abdullah Muhammed bin Ahmed eş-Şehîr be-Vahyîzâde

*Tezkiretü's-Şu'arâ'da mastûr olan Vahyî'nin hafîdi ve mezkûr Ali Bey Efendi'nin hîşâvendidir. İznîk'de tevellüd idüp intâc-ı mukaddemât-ı isti'dâddan sonra nîm-râh-ı tarîk-i 'izz ü câhdan rû-gerdân olup ba'zı meşâyih-i kirâmdan tekmi'l-i tarîkat idüp seccâde-i meşîhatden bedel mahfil-nişîn-i va'z u nasihat olmuşıdi. Dokuz yüz doksan iki târihinde Vişne Efendi yerine Üsküdar'da Vâlîde Sultân Dârü'l-hadîsi'nde muhaddis ü müfessir ve câmi'-i şerîfde vâ'iz ü müzekkir olup ol meşgale-i şerîfeye müdâvim iken bin on sekiz hilâlînde civâr-ı rahmete intikal eyledi. Sinni yetmiş sekiz senesine bâliğ olmuşıdi. 'Azîz-i merkûm deryâ-yı güher-rîz-i 'ulûm, mecma'ü'l-bahreyn-i fûnûn, şeyh-i ehl-i derûn idi. Âsâr-ı celîlesinden Mugni'l-lebîb'e mufasssal ve meşrûh şerhi vardır. Hayli müfid eser ve vüs'at-i ıttılâ'ına delîl-i mu'teberdir. 'Arûzda Râmîze'yi hal ve şerh eylemişdir. Ve tefsîr-i şerîfe müte'allık kelimâtı ve gûşvâr-ı müsmî'a-i kabûl olmuş ta'likatı vardır."*³⁵

Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi* isimli önemli eserinde "Vefeyâtlar ve Benzerleri" başlığı altında Türkçe vefeyâtları ve benzerlerini sayarken Kâtib Çelebi'nin diğer bir eseri olan *Takvîmü't-Tevârîh*'e de yer vermiştir. Gerek *Cihân-nümâ* ve *Mîzânü'l-Hakk*'taki otobiyografilerinde gerekse *Keşfü'z-Zunûn*'da verdiği bilgiden Kâtib Çelebi'nin bu kitabını 1058/ M. 1648 yılında iki aylık bir çalışmanın ürünü olarak Arapça *Fezleke*'sinin fihrîstî mahiyetinde hazırladığı anlaşılıyor. Türkçe-Farsça karışık olarak kaleme alınan eser Kâtib Çelebi'nin ifadesiyle bir "kitâbe" ile birçok levha ve cetvellerden oluşmaktadır.³⁶ Yazar önce Kamerî, Şemsî, Türkî, Kıbtî, İskenderî, Farsî, Hicrî, Hilâlî tarihler hakkında bilgi vermiş, daha sonra âlemin yaratılışından ve Hz. Âdem'in yeryüzüne inmesinden başlayarak Hicret'e kadar geçen 6216 yıl içindeki önemli hadiseleri aktarmıştır. Bu bölümde peygamberlerin ve diğer bazı mühim kimselerin doğum ve vefat, kimi devletlerin kuruluş ve yıkılışlarıyla önemli imaretlerin yapılış tarihlerine yer verilmiştir.³⁷ Kâtib Çelebi, Hicret'i "1" kabul ederek başlattığı ikinci levhayı yıl yıl ilerletmiş ve kendi zamanı olan 1050/M. 1640'a kadar getirmiştir.³⁸ Bundan sonraki kısımlar Pîşdâdiyân sülalesinden başlamak suretiyle dünyada hüküm sürmüş İslam öncesi ve sonrası devlet ve hanedanlarla ilgili önemli tarihlere ayrılmıştır. Kâtib Çelebi, Osmanlı Devleti'ne özel bir önem vermiş; padişahlara, viladet, cûlus, vefat ve müddet-i saltanatlarını gösteren cetveller tahsis etmiştir.³⁹ Akabinde sırasıyla Osmanlı veziriazamları, meşayihî (şeyhülislamları), Rumeli ve Anadolu kazaskerleri, sultan hocaları, nâkibü'l-eşrâflar ve İstanbul kadıları gelmektedir. Bunu yaparken bu

³⁴ a.g.e., C. I, s. 68-69.

³⁵ a.g.e., C.II, s. 574.

³⁶ a.g.e., C. I, s. 23-24.

³⁷ Kâtib Çelebi, *Takvîmü't-Tevârîh (İndeksli Tıpkıbasım)*, Ank., 2009, yk. 1b- 15b.

³⁸ a.g.e., yk. 15b-68b.

³⁹ a.g.e., yk. 75b-76a.

şahısların nasb ve azil tarihleriyle birlikte vefat tarihlerine de zaman zaman yer verilmiştir.⁴⁰ Kâtib Çelebi tarihleri "*Toğuz yüz ikide vefât itdiler.*", "*Biñ otuz yedi Receb'inde merhûm oldu.*", "*Biñ Şevvâl'inde Rûm'a naql olundu.*" örneklerinde görüldüğü gibi birer cümleyle aktarmayı tercih etmiştir.

Her ne kadar *Takvîmü't-Tevârîh* ölüm kayıtları içerse de onu vefeyât türü içinde mütalaa etmemiz mümkün değildir. O, insanlara ve kurumlara ait her türden biyografik kaydın bulunduğu adıyla müsemmâ tam bir tarihler takvimidir.

Tespit edebildiğimiz Türkçe vefeyâtları şöyle sıralayabiliriz:

A-GENEL VEFİYÂTNÂMELER:

A-1-Vefeyât-ı Pür-İber li Üli'l-Elbâbı men Ihteber: Alaybeyi-zâde Mehmed Emîn'e

Halvetî şeyhlerinden Mehmed Efendi'nin (ö. 1045/M. 1635) oğlu olan Mehmed Emîn, Üsküp'te doğmuştur. Mehmed Emîn, tahsilini İstanbul'da tamamlamış, daha sonra Ayasofya müderrisi olmuş ve 1091/M. 1680'de İstanbul'da vefat ederek Üsküdar'da defnedilmiştir. Şiirlerinde "Emînî" mahlasını kullanan Mehmed Emîn, bir müddet Mekke'de ikamet ettiği için "Mekkî" lakabıyla şöhret bulmuştur. *Vefeyât-ı Pür-İber li Üli'l-Elbâbı men Ihteber*'i Mekke dönüşünde inzivaya çekildiği zamanda kaleme almıştır. Müellifin 1087/M. 1676'da tamamladığı *Nasâyıhu'l-Mülûk* adlı Türkçe bir eseri daha vardır.⁴¹

1077/M. 1666'da tamamlanan *Vefeyât-ı Pür-İber li Üli'l-Elbâbı men Ihteber* sahabelerden, tâbiinden, teba-ı tâbiinden, yazarlardan, padişah ve vezirlerden bahseden; bunlardan kimilerinin yalnız ölüm tarihini, kimilerinin de kısaca biyografisini veren bir vefeyâttır. Eserde 7000'e yakın kişi kayıtlıdır.⁴² Bu vefeyâta Ahmed Resmî Efendi (ö. 1197/M. 1783) bir zeyl yazmıştır. Bu zeyl 18. yüzyıl sonlarına kadar yaşamış meşhur kadın ve erkeklerin ne zaman ve nasıl öldüklerini gösteren on iki liste hâlinde tanzim edilmiştir.⁴³ Bursalı Mehmed Tâhir, *Vefeyât-ı Pür-İber li Üli'l-Elbâbı men Ihteber*'in Hasîb-i Üsküdarî'nin *Vefeyât*'ının da başlıca kaynağı olduğunu söylemektedir.⁴⁴

Vefeyât'ın biri İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 2418'de, diğeri Avusturya Viyana Millî Kütüphanesi H.O.14'te⁴⁵ olmak üzere iki nüshası mevcuttur. Flügel, kataloğuna "Alaybeyi-zâde"yi "Lâlâibegizâda" olarak yanlış kaydetmiştir.⁴⁶ Viyana nüshasının sonunda Ahmed Resmî Efendi'nin zeyli de bulunmaktadır.

⁴⁰ a.g.e., bk. 76b- 82b.

⁴¹ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzî Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi* (hzl.lar: Mustafa Tatçı, Cemâl Kurnaz), C. III, Ank., 2000, s. 141-142.

⁴² Agâh Sırrı Levend, a.g.e., s. 422.

⁴³ Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri* (Çev.: Coşkun Üçok), Ank., 2000, s. 338-339.

⁴⁴ Bursalı Mehmed Tâhir, a.g.e., s. 142.

⁴⁵ Gustav Flügel, *Die Arabischen, Persischen und Türkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien*, C. II, Wien, 1865, s. 101-102.

⁴⁶ a.g.e., s. 101.

A-2- Vefeyât Mecmuası: Müellifi/mürettibi meçhul

Müellifini/mürettibini tespit edemediğimiz, herhangi özel bir adı da bulunmayan bu *Vefeyât*, Millî Kütüphane 06 Hk 2076/2 numaraya kayıtlıdır. 230x160 (160x93) mm ölçülerindeki yazma, çok bozuk bir rik'a ile yazılmıştır. Sırtı kırmızı meşin, üzeri ebru kâğıt kaplı cilt içindeki yazma, 121 yapraktır. *Vefeyât*, yazmanın 3_b-55_a yaprakları arasındadır.

Genel bir vefeyât karakteri gösteren bu yazma herhangi bir başlık veya sebeb-i telif tarzı bir giriş olmadan Hz. Hatice'nin ve sahabenin ölüm tarihlerini vermekle başlar. Yıl yazıldıktan sonra o yıl içinde ölen İslam büyüklerinin, devlet ve ilim adamlarının, şairlerin isimleri kaydedilir. Kronolojik olarak devam eden *Vefeyât*'ta Osmanlı sultanlarının, ilim ve devlet adamlarının, şair ve ediplerinin vefat tarihlerine de önemli ölçüde yer verilmiştir. Künyelerin haricinde cümle seviyesinde hemen hemen hiçbir anlatıma rastlanmaz. Çok az olan cümleler ise Arapça, Farsça ve Türkçe karışıktır:

961: *Vefât-ı Şeyh Ni'metu'l-lâh şâhib-i lugât ve Kıpudan Sinân Paşa Beşiktaş'da câmi'de medfûndur.*(44_b)

968: *Vefât-ı Şeyh 'Alî-i 'Arabî ve maqtûlî Sultân-zâde Sultân Orhan ve vefât-ı Hâdım 'Alî Paşa vâl-i-i Başra* (44_b)

1002: *Vefât-ı Sultân Şa'bân halîfesi Şa'bân Efendi* (47_b)

1025: *Vefât-ı Hasan Kâfî-i Akhişârî ve Şeyh Ramâzân Efendi* (49_a)

1073: *Vefât-ı Melek Ahmed Paşa vezîr ve katl-i Dellâk Muştâfâ Paşa* (51_b)

Bu *Vefeyât*, 1121/M. 1709'da Şuhûdî-i Mevlevî'nin vefatıyla nihayetlenmektedir. Buna mukabil yazmanın derkenarında 1205/M. 1790 yılına kadar gelen ve değişik kalemle yapılmış hayli ilave mevcuttur.

A-3- Vefeyât-ı Hasîb-i Üsküdarî: Seyyid Hasîb-i Üsküdarî

Nakşî tarikatı şeyhlerinden olan Üsküdarlı Seyyid Hasîb Efendi hakkında sahip olduğumuz bilgiler sınırlıdır. İstinsah ettiği bazı yazmalarda ve vakfiyesinde belirttiği üzere babasının adı İbrahim'dir. Üsküdar'daki Edhemî Mehmed Efendi Zaviyesi'nin zaviyedarlığını yapmış, bu zaviyeyi kendi parasıyla yeniden inşa ettirmiş ve daha sonra bu zaviye kendi adıyla anılır olmuştur.⁴⁷ Seyyid Hasîb'in vefat tarihi belli değildir. Bursalı Mehmed Tâhir, 1200 H. civarında öldüğünü bildirmekte⁴⁸ ise de Fikret Sarıcaoğlu 1210/M. 1795 tarihli vakfiyesinden yola çıkarak müellifin en erken bu tarihten sonra ölmüş olabileceğini söylemektedir.⁴⁹ Hasîb, Nakşî şeyhi Ahmed Yekdest'in ve Seyyid Yahya'nın müsvedde hâlindeki notlarını tashih etmek suretiyle beyaza çekerek Mehmed Emîn-i Tokadî'nin⁵⁰ menâkıbını da kaleme almıştır.⁵¹

⁴⁷ Fikret Sarıcaoğlu, "Üsküdarî Seyyid Hasîb ve Vefeyât'ında Üsküdar ile İlgili Bilgiler" *Üsküdar Sempozyumu IV 3-5 Kasım 2006 Bildiriler*, C. II, s. 545.

⁴⁸ Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 47.

⁴⁹ Fikret Sarıcaoğlu, *a.g.e.*, s. 546

⁵⁰ Mehmed Emîn-i Tokadî'nin menâkıbının tesbit edebildiğimiz nüshaları şunlardır: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları Nu. 1768 ve Millet Yazma Eser Ktp. Ali Emîrî Şerîyye Nu. 1103.

Seyyid Hasib-i Üsküdarî vefeyât mecmuasına özel bir isim vermemiş, değişik nüshalarda eserin ismi *Vefeyât-ı Ekâbir-i İslâmiyyân*, *Zübdetü'l-Vefiyyât*, *Vefiyyât-ı Hasib-i Üsküdarî*, *Sagîr Vefiyyât*, *Vefeyât-ı Meşâhîr* gibi farklı adlarla kaydedilmiştir. 1192/M. 1778'de telif ve tertip edilmeye başlanan vefeyât, 1210/M. 1795'e kadar ilerlemektedir.⁵²

Genel vefeyât görünümü arz eden Seyyid Hasib-i Üsküdarî'nin eserinin müsvedde hâlindeki müellif nüshası Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emîrî Tarih 620'ye kayıtlıdır. Güzel bir talik hatla istinsah edilen yazma 75 yapraktan oluşmakta, kenarlarında birçok açıklama ve ilave bulunmaktadır. Yazmanın başındaki fihrist şöyledir:

1- Hübût-ı Hazret-i Âdem'den tâ zemân-ı hicret-i Nebvî'ye gelince vukûc bulan veķâyî'dir ki zıkr olunur. 2- İstanbul'da Koca Muştafâ Paşa Âstânesi'nde ve Üsküdar'da Hazret-i Hüdâyî Âstânesi'nde vaķtimize gelince seccâde-nişîñ olan meşâyih 3- Hicret-i Nebeviyye'den tâ işbu vaķte gelince vukûc-yâfte olan vefeyâtdır ki zıkr olunur. 4- Mu'allimîn-i Selâtin-i Âl-i 'Osmân *eyyedeħumu'llâhi ilâ-âķirü'z-zemân* 5- Evlâd-ı kirâm-ı e'imme-i İsnâ-âşer *ırdvânu'llâhu te'âlâ 'aleyhim ecma'in* zıkr olunur. 6- Hulefâ-ı Râşidî'niñ ve e'imme-i İsnâ-âşereniñ müddet-i 'ömrleri ve vefâtları zıkr olunur. 7- Mülûk-ı Benî Ümeyye der-Şâm kaç neferdir ve müddet-i salţanatları zıkr olunur. 8- Ba'de'l-inķırâz Endelüs'de zuhûr eyleyen Benî Ümeyye şu'besi zıkr olunur. 9- Benî Ümeyye inķırâzından şoñra hulefâ-i 'Abbâsiyye zuhûr eyleyüp kaç neferdir ve müddetleri ne miķdârdır zıkr olunur. 10- Ba'de'l-inķırâz Mışır-ı Kâhire'de zuhûr eyleyen 'Abbâsiyye şu'besi kaç neferdir ve müddetleri ne miķdârdır zıkr olunur. 11- Mülûk-ı Fâtîmiyyûn 12- Mülûk-ı Benî Hamedân 13- Pâdişâhân-ı Çin 14- Pâdişâhân-ı Bayındırıyye 15- Mülûk-ı Gazneviyyân 16- Mülûk-ı Selçukiyân der-Îrân 17- Mülûk-ı Selçukiyân der-Rûm 18- Şâhân-ı Şafeviyye 19- Ba'de'l-hicret her ne kadar tavâ'if-i mülûk var ise gerek İslâm'dan ve gerek ğayrıdan zıkr olunur. 20- Selâtin-i Âl-i 'Osmân *enâra'llâhu berâhînehüm ilâ-âķirü'z-zemân* zıkr olunur. 21- Evlâd-ı zükûr-ı Selâtin-i Âl-i 'Osmân 22- Vâlîde-i Selâtin-i Âli- 'Osmân *rahimehu'llâh* 23- Ağayân-ı Dârü's-Sa'âdetü's-Şerife 24- Sudûr-ı ıızâm-ı Devlet-i Âl-i 'Osmân 25- Meşâyih-ı İslâm-ı Devlet-i Âl-i 'Osmân *rahimehu'llâh* 26- Nuķabâ-i Devlet-i Âl-i 'Osmân *rahimehu'llâh* 27- Levha-i Kuzzât-ı 'Asâkir-i 'ale'l-umûm 28- Cedvel-i Kuzzât-ı 'Asâkir-i Rûmili 29- Kuzzât-ı 'Asâkir-i Anatolı 30- Cedvel-i Kuzzât-ı Dârü's-salţanatı'l-'Aliyye 31- Cedvel-i Kapudânân-ı Baħr-i Âl-i 'Osmân 32- Cedvel-i Ağayânân-ı Yeñiçeriyân-ı Dergâh-ı 'Âli⁵³

Fihristin de işaret ettiķi gibi *Vefeyât*, hübût-ı Hz. Âdem'den (sene 100) başlamakta, peygamberlerin, nebilerin ve önemli kimselerin doğum, hicret ve vefat; bazı devletlerin ve şehirlerin kuruluş ve helak tarihleriyle devam etmektedir. Hasib'in *Vefeyât*'ında Hz. Peygamber'in doğum tarihi hilkatın 6163. senesi olarak gösterilmektedir. 6214 senesinden sonra Hicret'le birlikte tarih "1"den başlamakta, Hz. Peygamber'in ve ailesiyle sahabelerin ve İslam büyüklerinin vefat tarihleri zikredilmektedir. Müellif/mürettip İslam açısından önem arz eden bazı tarihlere de

⁵¹ Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 47; Fikret Sarıcaoğlu, *a.g.e.*, s. 552.

⁵² Fikret Sarıcaoğlu, *a.g.e.*, s. 548.

⁵³ Seyyid Hasib-i Üsküdarî, *Vefeyât-ı Hasib-i Üsküdarî*, Fatih Millet Yazma Eser Ktp. Ali Emîrî Tarih 620, yk 2b-3a.

eserinde yer vermiştir. *Vefeyât*a göre cuma namazı Hicret'in 27. günü sonunda Medine'de farz kılınmış (10_b)⁵⁴, oruç ve zekât hicretin ikinci yılında farz olmuş, aynı yıl içinde kible değişmiştir (10_b). İslam tarihindeki önemli vefatları ve bazı hadiseleri yüzer yıllık dönemler hâlinde kaydeden Hasib-i Üsküdarî'nin, Osmanlı Devleti'nin tesisleriyle birlikte daha ziyade onunla ilgili tarihleri naklettiği görülür. Bunlar arasında sadece vefatlar yer almaz; sayısı fazla olmamakla beraber bir eserin telif tarihi, İstanbul'da çıkan büyük yangınlar, depremler gibi kimi önemli olayların tarihleri de zikredilir.

Vefeyât-ı Hasib-i Üsküdarî'nin tespit edilebilen yazmaları şunlardır:

- 1- Millet Yazma Eser Ktp. Ali Emîrî Tarih Nu. 620 (Müellif nüshası)
- 2- Sadberk Hanım Müzesi Ktp., Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Nu. 488.
- 3- Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi Nu. 4972.
- 4- Süleymaniye Ktp.i Yazma Bağışlar Nu. 3910
- 5- Süleymaniye Ktp. Hüsrev Paşa Nu. 439
- 6- İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 564.
- 7- İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 3193.
- 8- Millî Ktp., Adnan Ötüken İl Halk Ktp. Koleksiyonu 06 Hk 126

Bursalı Mehmed Tâhir, Alaybeyi-zâde Mehmed Emîn'in *Vefeyât-ı Pür-İber li Üli'l-Elbâbı men İhteber*'inin Hasib-i Üsküdarî'nin *Vefeyât*'ının da başlıca kaynağı olduğunu söylemektedir.⁵⁵ Bununla beraber cetveller şeklinde yıllara, hanedanlara ve mesleklerle göre cetveller ve dönemler şeklinde tertip edilen vefeyâtların ve Hasib-i Üsküdarî'nin vefeyâtının bizce en önemli kaynağı Kâtib Çelebi'nin *Takvîmü't-Tevârîh*'idir.

Hasib-i Üsküdarî'nin *Vefeyât*'ı üzerinde bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. *Zübdetü'l-Vefeyât (Tahlil ve Metin)* isimli tezde eserin müellifi/mürettibi, Seyyid Halil İbrahim bin Mahmud olarak belirlenmişse de bu kimse metin tesbitinde kullanılan Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa 439 numaralı yazmanın müstensihidir, vefeyâtın müellifi ya da mürettibi değildir.⁵⁶ *Vefeyât*, Hasib-i Üsküdarî'ye aittir.

A-4- Esmârü't-Tevârîh: Mehmed Şem'î Efendi

Mehmed Şem'î 1223/M. 1808 yılında Maraş'ta doğmuştur.⁵⁷ Farsçaya vukufu ve talik hatta maharati olan Şem'î⁵⁸, İstanbul'a gelmiş ve Meşreb-zâde Ali Fâik

⁵⁴ Varak numaraları müellif nüshasına göredir.

⁵⁵ Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 142.

⁵⁶ Davut Tiryaki, *Seyyid Halil İbrahim b. Mahmud Zübdetü'l-Vefeyât (Tahlil ve Metin)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Sakarya, 2000.

⁵⁷ Mehmed Süreyyâ. *Sicill-i Osmânî*, C. III, İst., 1311, s. 171; Mehmed Şem'î Efendi, *Tarihin Meyveleri "Esmârü't-Tevârîh"* (Haz.lar: S. Faruk Göncüoğlu-Selâhaddin Alpay), İstanbul, tar.siz, s. 13-15

⁵⁸ Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 77.

Efendi'ye damat olmuştur. Sırasıyla Afyonkarahisar, Mihalic, Siroz, Kütahya naipliklerinde bulunmuş, 1282/M. 1865'te evkaf-ı hümayun müfettişliğine getirilmiştir. 1292/M. 1875'te Anadolu kadiaskerliği görevine atanan Şem'i daha sonra 1294/M. 1877'de Rumeli kadiaskeri naibi olmuş⁵⁹, rahatsızlığından dolayı bu vazifesini sürdürememiş, 1299/M. 1881'de de vefat etmiştir. Kabri Üsküdar'da Atık Valide Camii haziresindedir.⁶⁰

Bir *Gülistan Şerhi* olduğu da rivayet edilen⁶¹ Şem'i'nin en önemli eseri *Esmârü't-Tevârih*'tir. İlk önce *Esmârü'l-Hadâik* adıyla 1267/M. 1850'de İstanbul'da yayımlanan bu eser sadece Osmanlı sultanlarını, şeyhülislamlarını ve kaptan paşalarını ihtiva etmektedir. Aynı eser, *Esmârü't-Tevârih* adıyla 1295/M. 1878'de ikinci kez yayımlanmıştır. Buna 33 büyük peygamberin, Hulefâ-yı Râşidîn'in, Aşere-i Mübeşşere'nin, On İki İmam'ın; Emevilerin, Endülüs Emevilerinin, Abbasilerin, Mısır Abbasilerinin, Anadolu Selçuklularının ve Osmanlıların ilave edilmesiyle kitap üçüncü kez *Îlâveli Esmârü't-Tevârih* adıyla aynı yıl içinde (1295) neşredilmiştir.

Esmârü't-Tevârih'in mukaddimesinde Şem'i, böyle bir eser ortaya koymaktaki amacını mühim kimselerin yaşadıkları ve öldükleri zamanı bilmenin faydalı olacağıyla izah eder.⁶²

Esmârü't-Tevârih Hz. Âdem'in ölümünü bildirerek başlar. Daha sonra 33 büyük peygamberin doğum ve ölüm tarihleriyle kabirleri haber verilir. Bu arada peygamberler hakkında kısa bilgiler de aktarılır.

Hz. Peygamber'den sonra sırasıyla Hulefâ-yı Râşidîn, Aşere-i Mübeşşere, On İki İmam gelir. Onları Emeviler, Endülüs Emevileri, Abbasiler, Mısır Abbasileri, Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar takip eder. Bu kısımda şahısların doğum ve ölüm tarihleri verilmiş, hilafet ya da hüküm süreleri gün, ay ve yıl olarak kaydedilmiştir. Osmanlı Devleti'yle birlikte bir Osmanlı tarihi cetveline dönüşen *Esmârü't-Tevârih*'te önce sultanlar sayılmış, daha sonra sırasıyla şeyhülislamların, seraskerlerin, kaptan-ı deryaların, nakiplerin, sudurdan olanların, kazaskerlerin, Rumeli ve Anadolu kazaskerlerinin, İstanbul kadılarının ve evkaf-ı hümayun müfettişlerinin atanma, azil ve vefat tarihleri kronolojik olarak kaydedilmiştir. Eser cetveller şeklinde düzenlenen vefeyâtlara örnek teşkil edecek mahiyettedir. Bursalı Mehmed Tahir, Şem'i'nin bu eseri yazarken Hasib-i Üsküdarî'nin *Vefeyât*'ından, Osman-zâde Tâib'in *Hadîkatü'l-Mülûk*'undan istifade ettiğini söylemektedir.⁶³

⁵⁹ Mehmed Süreyyâ. *Sicill-i Osmânî*, C. III, İst., 1311, s. 171; Mehmed Şem'i Efendi, *Tarihin Meyveleri "Esmârü't-Tevârih"* (Haz.lar: S. Faruk Göncüoğlu-Selâhaddin Alpay), İstanbul, tar.siz, s. 13-15

⁶⁰ Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 77.

⁶¹ *a.g.e.*, s. 77.

⁶² Mehmed Şem'i Efendi, *Tarihin Meyveleri "Esmârü't-Tevârih"* (Haz.lar: S. Faruk Göncüoğlu-Selâhaddin Alpay), s. 16.

⁶³ Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 77.

B- YEREL VEFYÂTNÂMELER

Herhangi bir şehirde doğmuş, büyümüş, yaşamış ve ölmüş kimseleri konu edinen yerel vefeyâtların kültür ve edebiyat tarihimizdeki en önemli örnekleri Bursa ile ilgili olanlardır. Sayısı on iki olan bu vefeyâtları kronolojik olarak şöyle sıralayabiliriz:

B-1-Bursa Vefeyâtnâmeleri

B-1-1- Vefeyâtnâme (Menâkıb-ı Zeyniyye) / Mehmed bin Sadî

Bursa'da Zeyniyye tarikatına bağlı bir ailenin mensubu olarak dünyaya gelen Mehmed bin Sadî, aynı tarikatın meşayihinden Şeyh Safiüddîn Efendi'nin (ö. 919/M. 1513) akrabalarındandır.⁶⁴ Şeyh Abdülaziz Efendi'den inabet aldıktan sonra Atâ Hâce oğlu Şemseddin Efendi'ye mülazım olmuş, daha sonra Bursa Hasan Paşa Medresesi'ne müderris olarak atanmış, akabinde kadılık mesleğine geçmiştir. Şeyh Vefa Zaviyesi seccadenişini Şeyh Ahmed Efendi'den "*tecdid-i tevbe*" ederek icazetname alan Mehmed bin Sa'dî⁶⁵, *Ravza-i Evliyâ*'nın bildirdiğine göre 1040/M. 1630 tarihi Cumâde'l-ülâ'sında Bursa'da vefat ederek görev yaptığı Zeyniyye Zaviyesi'ne defnedilmiştir.⁶⁶

Mehmed bin Sa'dî'nin *Menâkıb-ı Zeyniyye* ismiyle de tanınan *Bursa Vefeyâtı*, Bursa vefeyât geleneğinin bilinen ilk örneğidir. Yazar böyle bir eser kaleme almasındaki amacı şu cümlelerle bildirmektedir:

"... *mahrûsa-i Burusa'da medfûn olan meşâyih-i Zeyniyye'nün merâkîd-ı şerîfleri cem'an bir ma'âmde vâkî' olmağın bu ma'halde zikr-i cemîlleri te'hîr olundu.*"⁶⁷

Bir risale hüviyetindeki bu hacimsiz eserin başında Sa'dî, tasavvuf terminolojisinde önemli bir yeri bulunan zikir çeşitleri hakkında bilgi vermiş, Hz. Ali'den Zeyneddin-i Hafî'ye gelinceye kadarki Zeyniyye silsilesini saymıştır. Bundan sonraki bölüm Bursa'da medfun bulunan Zeyniyye meşayihine ayrılmıştır. Burada şeyhlerin isimleri verilmiş; biyografileri, varsa eserleri kısaca zikredilmiş, akabinde gömülü oldukları mahaller kaydedilmiştir:

"... *Emîr Hasan Efendi oğlu ki İstanbullu Çelebi demekle ma'rûfdur. İnegöl müderrisi iken vefât itmişdür ve anlaruñ altı yanında meşhûr u müte'ârif olan Şeyh Bahae'd-dîn-zâde'dür. anlaruñ başı ucında şeyhü'l-islâm olan Zekeriyâ Efendi'nün büyük oğlu Atranûs kâdîsı iken vefât idüp anda medfûndur. Ehl-i 'ilm ü ehl-i ma'rifet imiş."*

Örnek metinde de görüleceği gibi Mehmed bin Sa'dî ele aldığı şahısların ölüm tarihlerini nakletmemiş, bunların mezarlarının bulunduğu mahalli vermekle yetinmiştir.

⁶⁴ Kadir Atlansoy, "Edebiyat Tarihi Kaynağı Olarak Bursa Vefeyatnameleri I. Mehmed b. Sa'dî'nin Bursa Vefeyatı" *Osmanlı Araştırmaları XVIII*, İst., 1998, s. 48.

⁶⁵ *a.g.e.*, s. 48.

⁶⁶ Mefail Hızlı ve Murat Yurtsever, *a.g.e.*, s. 181.

⁶⁷ Kadir Atlansoy, "Edebiyat Tarihi Kaynağı Olarak Bursa Vefeyatnameleri I. Mehmed b. Sa'dî'nin Bursa Vefeyatı", s. 49-51.

Bursa vefeyâtnamelerinin en tanınmışlarından olan Baldır-zâde'nin *Ravza-i Evliyâ*'sından yaklaşık yirmi yıl önce yazılan bu risalenin karşılaştırmalı metni Kadir Atlansoy tarafından yayımlanmıştır.⁶⁸

Bursa'da medfun Zeynî şeyhlerini anlatan bir başka eser ise Zeynî şeyhi Safiyyüddîn Efendi'nin torunlarından, dolayısıyla Mehmed bin Sa'dî'nin de akrabalarından Davudzâde Mehmed bin Mustafa tarafından kaleme alınan *Ricâl-i Zeyniyye*'dir. Bu eser Mehmed bin Sa'dî'nin *Vefeyâtnâme*'sine geniş ölçüde benzemekle birlikte ondan sonraki şeyhlerden de bahsetmesi münasebetiyle bir anlamda Sa'dî'nin risalesini tamamlayıcı niteliktedir. Eserin metni Abdurrezzak Tek tarafından yayımlanmıştır.⁶⁹

B-1-2- Vefeyâtnâme (Bursa'da Medfun Olan Evliya-yı Kiramın Menâkıbı): Sehmî Mehmed

"Ahmed Çelebi", "Ahmed Sehmî Çelebi", "Sehmî Mehmed Çelebi" isimleriyle de anılan yazar, Bursa'da dünyaya gelmiş, Çivi-zâde'den eğitimini tamamladıktan sonra kadı olmuştur. 1055/M. 1645'te Bursa'da ölen Sehmî, Temenna Mahallesi yakınındaki mezarlığa defnedilmiştir.⁷⁰ *Divan*'ı ve *Manzum Kırk Hadis Mecmuası* günümüze tek nüsha hâlinde ulaşan müellifin, nüshası ve mahiyeti şu an için bilinmeyen *Câm-ı Gâî nümâ* isimli bir kitabı daha vardır. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*'da ve *Osmanlı Müellifleri*'nde Sehmî'nin Bursa'da medfun evliya-yı kiramı ve onların menâkıbının anlatıldığı bir eserinin olduğu kayıtlıdır. Ancak bu eserin de nüshası şu an için mevcut değildir.⁷¹

B-1-3- Ravza-i Evliyâ / Baldır-zâde Selîsî Mehmed Efendi⁷²

Baldır-zâde adıyla tanınan Şeyh Mehmed Efendi, aslen Tokatlı olan Ali Dede'nin torunu, Bursa Ulu Cami imamlığı ve hatipliği de yapmış bulunan Mevlânâ Mustafa'nın (ö. 1032/M. 1623) oğludur. Bursa'da dünyaya gelmiş, Arab-zâde Abdurraûf Efendi'den mülazım olmuş, Bursa ve İstanbul'da çeşitli medreselerde müderrislik yapmış, Mekke-i Mükerreme kadılığına kadar yükselmiş ve bu görevi iki yıl ifa etmiştir. Daha sonra Bursa'ya dönmüş, ölümüne kadar eser telifiyle meşgul olmuştur. 1060/M. 1650'de Bursa'da vefat eden Baldır-zâde, aile mezarlığı durumundaki Bursa Abdal Mehmed Camii haziresinde dedesinin ve babasının yanına defnedilmiştir. Müellif, içlerinde *Divan*'ı da olmak üzere bir kısmı günümüze ulaşmayan 12 eserin sahibidir.

Baldır-zâde'nin *Ravza-i Evliyâ* isimli vefeyâtı muhtelif nüshalarda ve kütüphane kataloglarında, *Vefeyât-ı Baldır-zâde*, *Kitâb-ı Ravzatü'l-Evliyâ*, *Cevâmiü'l-Meşâyihi*, *Menâkıb-ı Evliyâ*, *Bursa'da Olan Evliyâullâh*, *Vefeyâtnâme-i Baldır-zâde*,

⁶⁸ bk. a.g.e., s. 51-67.

⁶⁹ bk. Abdurrezzak Tek, "Osmanlı Tasavvuf Tarihi Kaynağı Olarak Bursa Vefeyâtnâmelerinden Ricâl-i Zeyniyye" *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 2, Bur., 2004, s. 215-230.

⁷⁰ Elif Dirican, *Sehmî Divanı İnceleme, Metin, Dizin* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Ank., 2007, s. 1-5.

⁷¹ a.g.e., s. 11-14.

⁷² Baldır-zâde Selîsî Mehmed Efendi'nin hayatı, eserleri ve *Ravza-i Evliyâ*'sının metni için şu kaynaktan faydalanılmıştır: Mefail Hızlı ve Murat Yurtsever, *Ravza-i Evliya Baldırzade Selîsî Şeyh Mehmed*, Bur., 2000.

Vefeyât-nâme-i Baldır-zâde, Vefeyât-ı Bursa li-Baldır-zâde, Terceme-i Şakâyyık-ı Nu'mâniyye-i Baldır-zâde, Zeyl-i Şakâyyık-ı Baldır-zâde isimleriyle de anılmaktadır. Esere *Ravza-i Evliyâ* isminin Kara Çelebi-zâde Abdülaziz Efendi (ö. 1068/M. 1658) tarafından verildiği söylenmektedir.

Baldır-zâde eserin sebeb-i telifinde muhabbetleri dünya ve ahiret sermayesi olan evliyanın, şeyhlerin ve salihlerin Bursa'da gömülü olanlarını, hurûf-ı hecâyâ göre tertip edeceğini; geçmişten beri böyle bir niyet taşıdığını, uzun araştırmalardan ve istihareden sonra irfan sahibi dostlarının da teşvikiyle eseri yazmaya başladığını ifade etmektedir. Zilhicce 1059/M. Aralık 1649'da tamamlanan vefeyât, elif-ba düzeni içinde Emir Sultan'la başlayıp İlâhî-zâde Yûsuf Efendi ile bitmektedir. *Vefeyât* 'ta en son 1059/M. 1649 tarihine kadar vefat edenlerle birlikte 257 isim yer almaktadır. Bu toplama müellifin hatimeden sonra mezarları Bursa'da olmamasına rağmen, orada zaviyeleri, halifeleri, ahabları ve bağlıları bulunması dolayısıyla, ayrıca "*miskiyyü'l-hitâm*" olması arzusuyla bazı menâkıbını ve kısa hayat hikâyelerini naklettiği Eşref-zâde(oğlu) Rûmî, Karaca Ahmed ve Ebû İshak Kâzerûnî de dâhildir.

Baldır-zâde vefeyâtı tertip ederken Taşköprü-zâde'nin (ö. 968/M. 1561) *Şakâiku'n-Nu'mâniyye*'si başta olmak üzere, Lâmiî Çelebi'nin (ö. 938/M. 1532) *Nefehâtü'l-Üns Tercemesi*'ni, Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin (ö. 1012/M. 1604) ve Cârullâh-zâde Mustafa Beyânî'nin (ö. 1006/M. 1597) tezkirelerini, ayrıca Adûdüddîn el-Îcî'nin (ö. 756/M. 1355) *el-Mevâkıf fî İlmi'l-Kelâm*'ını, Sadeddîn Taftazânî'nin (ö. 792/M. 1390) *el-Mutavvel*'ine Muhaşşî Hasan Çelebi'nin (ö. 886/M. 1181) yazdığı haşiyeyi, Şeyh Hasan Efendi'nin *Müzîlû's-Şükûk*'unu ve Şeyh Lutfullâh Efendi'nin *Cenâhu's-Sâlikîn*'ini kaynak olarak kullanmıştır.

Baldır-zâde eserinde biyografik bilgiyi verirken genellikle önce şahsın doğduğu ve eğitim gördüğü yeri bildirmekte, akabinde hizmetlerini, eserlerini ve kerametlerini saymakta, daha sonra ölümüyle ilgili teferruata (yer, zaman, şekil, mezar) temas etmektedir:

Hamza Dede: *Balya kazâsında Kocaeli nâm karyedendir. Hazret-i Emîr seccâdesinde şeyh olan Lutfu'llâh-ı Sâni Hazretlerinden ahz-i dest-i inâbet ve tekmîl-i tarîkat etmişdir. Şeyh hazretleriyle hacc-ı Beytu'llâhi'l-Harâm edüp hizmetlerinde kıyâm etmişdir. Kerâmât-ı 'aliyye sâhibi olup havârik-i 'âdât nice hâlât zuhûr etmişdir. Bin on senesinde vefât edüp Fıstıklı mekâbirinde medfûn olmuştur. (Rahmetu'llâhi 'aleyh)⁷³*

Vefeyât türünün Türkçedeki ilk örneklerinden olan *Ravza-i Evliyâ* kimi zaman vefat tarihlerini atlamakta, sadece şahsın nerede gömülü olduğunu bildirmektedir:

Taşkın Sûfi: *Sultânönü kasabasındandır. 'Ulemâ-i 'asrından kırâat ve Mollâ Hüsrev'e hizmet edüp tahsîl-i 'ulûm ve tekmîl-i rûsûm etdikden sonra tarîk-i tasavvufa meyl ü ragbet ve kûşe-gîr-i künc-i ferâgat olup Bursa'da tavattun ve ikâmet eyledi. Hazret-i Emîr merkad-i münîri kurbünde kendüye mensûb olan mahallede va'z u tezkîr ve tergîb u tahzîr üzere olup bir mescid binâ eyledi. Huld-âşiyân Sultân Bâyezîd Hân*

⁷³ Mefail Hızlı ve Murat Yurtsever, a.g.e., s. 148-149.

zamanında 'azm-i cinân edüp zikrolunan mescid hazîresinde medfûn ve du'â-yı 'ubbâd ü zühhâda makrûn olmuştur. (Rahmetü'llâhi 'aleyh)

Türkiye kütüphanelerinde 15 yazması bulunan *Ravza-i Evliyâ*'nın müellif nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 9656 numaraya kayıtlıdır.

Eser, Mefail Hızlı ve Murat Yurtsever tarafından Bursa Vefeyât-nâmeleri serisinin ilk kitabı olarak günümüz harflerine çevrilmek suretiyle Bursa'da 2000 yılında yayımlanmıştır.

B-1-4- Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân / Bursalı İsmail Belîğ

İsmail Belîğ, 1079/M. 1668 tarihinde Bursa'da bugün Reyhan Mahallesi sınırları dâhilinde bulunan Manticı Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir.⁷⁴ Dedesinin ismi Seyyid Mehmed Şahin, babasınınki Seyyid İbrahim'dir. İsmail Belîğ "Şahin Emîr-zâde" künyesiyle tanınmaktadır. Eğitimi Bursa'da tamamlamış, bilhassa Arapça ve Farsçaya vukufiyetiyle tanınmıştır. Haremeyn Mahkemesi kitabetinden Tokat mahkeme naipliğine, meşihat kâtipliğinden müfettiş kâtipliğine kadar çok değişik memuriyetler yapan İsmail Belîğ'in en uzun süre yürüttüğü görev, dede ve baba mesleği olan Manticı Camii imamlığıdır. Belîğ bu görevini 50 yıl boyunca ifa etmiş, ölümünden sonra da yerine bu vazifeyi 43 yıl yürütecek olan oğlu Seyyid Mehmed Said geçmiştir. Belîğ, 22 Ramazan 1142/M. 10 Nisan 1729 Pazartesi günü vefat etmiş, Bursa'da Çatalfırın mevkiinde bugün tamamı ortadan kaldırılmış olan Araba Yatağı denilen mahallin bitişiğindeki Mer'a Mezarlığı veya Yeni Yer Makberesi olarak tanınan yere defnedilmiştir.

Belîğ'in *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân* haricinde Kâf-zâde Faizî'nin (ö. 1031/M. 1622) *Zübdetü'l-Eş'âr*'ına zeyl mahiyetinde yazdığı *Nuhbetü'l-Âsâr li- Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr* isimli antoloji niteliği de taşıyan bir tezkiresi, yüz hadisi birer beyitle açıkladığı *Gül-i Sad-berg*'i, Tokat Mahkemesi naipliği için Bursa'dan Tokat'a giderken yolda ve daha sonra Tokat'ta yaşadığı sıkıntılardan bahsettiği 149 beyitlik *Sergüzeşt-nâme-i Fakîr Be-azîmet-i Tokat* isimli kısa bir mesnevisi, *Âyine-i Hübân* adıyla da bilinen ve 1119/M. 1707'de tamamlanan 269 beyitlik *Şehrengîz-i Bursa*'sı vardır. *Divan*'ı, yedi naattan ibaret *Gül-i Sad-berg*'i ve fıkıh, edebiyat ve hâl tercümelerinden bahsettiği *Genc-i Şâygân*'ı ise henüz ele geçmemiştir.

Bursa vefeyât-nâmelerinin en tanınmışısı olan *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*, Baldırzâde Şeyh Mehmed Selîsî'nin *Ravza-i Evliyâ*'sına zeyl olarak yazılmıştır. İsmail Belîğ, eseri yazmaya 1133/M. 1721'de başlamış, müsveddelerini gösterdiği Damad İbrahim Paşa'nın emri üzerine de 1135/M. 1723'te beyaza çekerek tamamlamıştır.

⁷⁴ Bursalı İsmail Belîğ'in hayatı, eserleri ve *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*'ın özellikleri için: Abdulkadir Abdulkadiroğlu, *Bursalı İsmail Belîğ*, Ank., 1985; *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*'ın metni için: aynı yazar, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân* (İsmail Belîğ-Bursalı), Ank., 1998'den faydalanılmıştır.

Güldeste, bir dibaceyle başlamakta, Belîğ'in "gülbün" adını verdiği beş bölümle devam etmekte ve bir hatimeyle nihayetlenmektedir.

Belîğ, beş gülbünü belirli zümrelere tahsis etmiş, ayrıca gülbünleri "gülnihâl"lere de ayırmıştır:

1. Gülbün: İlk Osmanlı sultanları, şehzadeler ve vezirler (41 kişi)⁷⁵
2. Gülbün: Şeyhler ve salihler (97 kişi)
 - a- Gülnihâl: Vaizler (22 kişi)
 - b- Gülnihâl: Tanınmış meczup ve abdallar (36 kişi)
3. Gülbün: Âlimler ve fazıllar (200 kişi)
 - a- Gülnihâl: Müderrisler dışında kalan seyyitler ve salihler (17 kişi)
4. Gülbün: Şairler (58 kişi)
5. Gülbün: Hüner sahipleri (Musikişinaslar, hattatlar, nakkaşlar, meddahlar, tabipler) (21 kişi)

Güldeste-i Riyâz-ı İrfân matbu nüshaya göre 492 şahsı ihtiva etmektedir. Eserin bu tasnif biçimi müellifin metotlu çalıştığının delilidir. Bilhassa beşinci gülbünü sanatkârlara ayırmakla tabakat ve teracim-i ahvâle dair kitaplarla, mesâlike dair yazılanları birleştirerek vefeyâtlar serisine bir yenilik getirmiştir. Bilhassa meddahlar hakkında verdiği bilgiler eserin kıymetini artıracak mahiyettedir.⁷⁶

Güldeste'nin ilk şeklini aksettiren müsvedde hâlindeki müellif nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1282'ye kayıtlıdır. Onun haricinde yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde on iki yazması bulunan eser 1302/M. 1884 yılında Bursa (Hüdavendigâr) Vilayet Matbaasında basılmıştır. Bu baskı Abdülkerim Abdulkadiroğlu tarafından içindekiler ve genel dizin eklenmek suretiyle tıpkıbasım olarak 1998'de Ankara'da yayımlanmıştır.

B-1-5- Bazı Menâkıb-ı Meşâyih-i Sâlife / Derviş Hasan

Hakkında hemen hiçbir bilgi bulunmayan Derviş Hasan'ın 1133/M. 1721'de hayatta olduğu, Üsküdarlı Şeyh Nasuhî Efendi'nin müritleri arasında yer aldığı *Bazı Menâkıb-ı Meşâyih-i Sâlife* isimli eserinden anlaşılmaktadır.⁷⁷ Bursa vefeyâtnameleri arasında sayılmasına rağmen bu eserde önemli bir kısmı müellifin zamanında yaşamış bazı mutasavvıfların hâl tercümelerinden ve menkıbelerinden bahsedilmektedir. Yazar bu şahısların bir kısmıyla görüşmüş ve eserinde bu hususu yeri geldikçe belirtmiştir. Herhangi bir tasnif gözetilmeden kaleme alınan eserin bilinen tek nüshası Fatih Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emîrî Şer'iyye 1064 numaraya kayıtlıdır.⁷⁸

⁷⁵ Buradaki gülbün, gülnihâl taksimleriyle şahıs sayıları Abdülkerim Abdulkadiroğlu tarafından tıpkıbasımı verilen matbu nüshaya göredir. bk. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân (İsmail Belîğ-Bursalı)*, Ank., 1998.

⁷⁶ Abdülkerim Abdulkadiroğlu, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân (İsmail Belîğ-Bursalı)*, s. 112-113.

⁷⁷ Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 95.

⁷⁸ a.g.e., s. 95-96.

B-1-6- Vefeyâtnâme / Süleymân Hâlis Efendi

"Sahhaf" lakabıyla tanınan Süleyman Halis Efendi 1112/M. 1700 yılı başlarında Bursa'da Bayezid Paşa Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Dedesi tanınmış şeyhlerden Seyyid Hasan, babası Berk-zâde olarak da anılan Seyyid Ahmed'dir. Eşref-zâde Dergâhı şeyhi Seyyid İzzeddin Efendi'den (ö. 1153/M. 1740) eğitimi tamamlayan Süleyman Halis, tezhip ve cilt sanatıyla ilgilenmiş, Sahhaflar Çarşısı'nda kitap ticaretiyle meşgul olmuştur. İlim tahsiline devam eden yazar, Bursa Şücaiyye Medresesi başta olmak üzere birçok medresede müderrislik görevi yürütmüş, 1173/M. 1759 yılında da Bursa'da vefat etmiştir. Süleyman Halis'in bilinen tek eseri Baldır-zâde'nin *Ravza-i Evliyâ'sına* zeyil olarak 1165/M. 1752 yılında yazdığı *Bursa Vefeyâtnâmesi*'dir.⁷⁹

Eserin bilinen yegâne nüshası *Yadigâr* müellifi Mehmed Şemseddin'in (ö. 1936) özel kütüphanesinde Kadir Atlansoy tarafından 1990'da tespit edilmiştir.⁸⁰

B-1-7- Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ / Eşref-zâde Ahmed Ziyaeddin

Receb 1161 /M. 1748 Haziran-Temmuz'da Bursa'da doğan Ahmed Ziyâeddin'in babası Eşref-zâde Seyyid Şeyh Muhammed Fahreddin'dir. Küçük yaştan itibaren ilim tahsiline başlayan Ahmed Ziyaeddin, Kaltakçı-zâde Halil'den hüsn-i hat meşk etmiş, şikeste talikten icazet almış ve pek çok eseri istinsah etmiştir.⁸¹ Onun istinsah ettiği kitaplardan bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Ahmed Ziyaeddin'in hattıyla muharrer kitaplardan Koca Ragıb Paşa'nın (ö. 1176/M. 1763) *Sefîretür-Ragıb ve Definetül-Metâlib*'i bugün Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Antalya Akseki Yeğen Mehmet Paşa İlçe Halk Kütüphanesi Koleksiyonu 07 Ak 262'ye; İsmail Belîğ'in *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*'ı Süleymaniye Kütüphanesi Aşir Efendi-Hafid Efendi Bölümü 264'e kayıtlıdır. Ahmed Ziyaeddin'in Bursa vefeyâtnâmesi niteliğinde olan *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ*'sının müellif nüshası ise Millî Kütüphane 06 Mil Yz FB 176'da bulunmaktadır. Bu yazmaların tamamı talik hatla istinsah edilmiştir.

Daha sonra ecdadını takip ederek tasavvuf mesleğine yönelen Eşref-zâde, amcası ve *Zübdetü'l-Beyân* tefsiri müellifi İncirli Dergâhı postnişini Abdülkadir Necib Efendi'den (ö. 1202/M. 1788) tarikat adabını tamamlayarak icazet almış, Yakub Efendi-zâde Şeyh Nuri'den boşalan Çarşamba Dergâhı'na postnişin tayin edilmiştir. Emirsultan'da cuma vaizliği, kendi zaviyesinde çarşamba günleri ayin icra eden müellif 1198/M. 1784 senesinde henüz 37 yaşındayken vebadan ölmüş, Setbaşı'ndaki Büyük Kilise karşısında bulunan Eyyüb Efendi Zaviyesi mihrabı önüne defnedilmiştir.⁸²

Şiirle de meşgul olduğu kaynaklarca belirtilen Ahmed Ziyaeddin'in *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ* isimli Bursa vefeyâtnâmesi onun bilinen yegâne eseridir. Bu

⁷⁹ a.g.e., s. 96-97.

⁸⁰ a.g.e., s. 98-99.

⁸¹ a.g.e., s. 99.

⁸² Mehmed Şemseddin, *Bursa Dergâhları Yadigâr-ı Şemsî I-II* (Haz.lar: Mustafa Kara, Kadir Atlansoy), Bur., 1997, s. 606; Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 99.

eser İsmail Belîğ'in *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*'ına zeyl olarak yazılmıştır.

Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ'nın sebep-i telifinde nakledildiğine göre Ahmed Ziyaeddin, İsmail Belîğ'in eserini istinsah ederken -yukarıda belirttiğimiz gibi bu nüsha Süleymaniye Kütüphanesi Aşir Efendi-Hafid Efendi Bölümü 264'dadır- ehibbasından ve Bursa'nın tanınmış müderrislerinden Nizâm-zâde Seyyid Mehmed Nizâmeddin Efendi ziyaretine gelmiş; onu, *Güldeste*'ye bir zeyl yazması hususunda teşvik etmiştir:

".. Şahin Emîr-zâde Belîğ Seyyid İsmâîl Efendi'niñ *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân* ismiyle müsammâ mü'ellege-i celîlelerini tahtîrîm eñnâsında -ki belde-i mezbûre derûnunda ve kazâ-yı fasîhü'l-fezâsında medfûn olan aşhâb-ı kemâli terceme ve beyân ve tefâşîl-i ahvâllerini zıkr ü beyân eder- ehibbâ-i şadâkat-intimâ'mızdan fahrü'l-müderrisinü'l-kirâm ve zahrü'l-mühâdîmü'l-fihâm Nizâm-zâde Seyyid Mehmed Nizâmü'd-dîn Efendi kâşâne-i 'abd-i fakîri teşrîf ve hâtır-ı perîşânımı talât-ı mübâreklerinin sürûrî cem' ü te'lîf edip bu gûne âğâz-ı kelâm ve baş-ı merâm eyledi ki merhûm mü'ellif-i müşârûn ileyhiñ mü'ellege-i mezkûresinde mütercem olan kibâr-ı kirâm hâzerâtı hîn-i fetî-i Burusa'da ya'ni yedi yüz yigirmi altı târîhinden biñ yüz otuz beş sâl-ı meymenet-iştîmâline dekdir. Târîh-i merkûmdan biñ yüz toksan altıya gelince -altmış bir sene miqdârı zemân eder- bu şehri-i bî-naẓîrden niçe meşâyîh-ı sûtûde-siyer ve bu kadar 'ulemâ-yı memdûhu'l-eşer kadem-zen-i sâha-i vücûd olup ba'dehu 'âzim-i halvet-serây-ı dârü'l-hulûd olmuşlardır. Bunca kümmele-i zevî'l-ihtirâmıñ ezkâr-ı cemîleleri mahtûr-ı ka'f-ı zemîn-i kitmâm ve mensûh-ı evtâr-ı 'anâkib-i nisyân olmak cevâz-dâde-i erbâb-ı mürevvet ve rızâ-kerde-i aşhâb-ı naşafet değıldir, deyu bu fakîr-i kalîlül-bizâ'a ve hakîr-i pür-takşîr-i 'adîmü'l-istiṭā'ayı vefeyât-ı mezkûreyi tezyîl içün teşvîk ü igrâ' ve derûn-ı pür-za'f u hîrâsı teşcî' ü ihkâ' etmiş idi."⁸³

Ahmed Ziyaeddin kendini bu görev için yeterli görmese de dostunun ısrarını kırmaz ve *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ* ismini verdiği eserini yazar. Kitap zeyl olarak yazıldığı İsmail Belîğ'in *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*'ında olduğu gibi gülbünlere ve fasıllara ayrılmıştır. Müellif sebep-i telifte eserini beş gülbüne, bu gülbünleri de beş fasla ayırdığını söylemekte; bu gülbünleri ve fasılları şöyle beyan etmektedir:

1. Gülbün: Meşayih
1. Fasil: Vaizan
2. Gülbün: Mevali
2. Fasil: Müderrisin
3. Gülbün: Dedegân
3. Fasil: Suleha
4. Gülbün: Şuara
4. Fasil: Nudema
5. Gülbün: Hattatan
5. Fasil: Musikişinasan, tabiban, tîrendazan⁸⁴

⁸³ Eşref-zâde Ahmed Ziyâeddîn, *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ*, Milli Kütüphane 06 Mil Yz FB 176, yk. 2a.

⁸⁴ a.g.e., yk. 2a-2b; Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 100.

Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ'da, 1135-1196/M. 1722-1781 yılları arasında Bursa'da ölen 216 şahıs kayıtlıdır. Tespit edilebilen nüshaları şunlardır⁸⁵:

- 1- Ankara Millî Ktp. 06 Mil Yz FB 176: 1197/M. 1783'te istinsah edilen bu nüsha müellif hattıdır.⁸⁶
- 2- Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Ktp. Orhan Nu. 1018/2, yk. 91_a-212_b.
- 3-Orijinalinin nerede olduğu bilinmeyen bir *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ* yazmasının Mehmed Şemsettin Ulusoy Özel Kütüphanesinde bulunan fotokopisi
- 4- Mısır Millî Ktp. Tarihi Türkî Nu.131

B-1-8- Ravzatü'l-Müflihûn / Gazzî-zâde Şeyh Abdüllatif

Gazzî-zâde, Bursa Cami-i Kebir imamı Esad Efendi'nin oğlu olarak 1190/M. 1776 tarihinde Bursa'da doğmuştur. Henüz iki yaşındayken babasını kaybetmiş, şair ve âlim bir zat olan dedesi Gazzî-zâde Mustafa Nesîb Efendi tarafından büyütülmüştür. Mustafa Nesib Efendi, Halvetiyye tarikatının Mısıryye şubesinin Bursa Dergâhı'nı kuran Şeyh Ahmed-i Gazzî'nin (ö. 1150/M. 1737) torunu ve ilk halifesidir. İlk eğitimini dedesinden alan Gazzî-zâde onun vefatı üzerine henüz on iki yaşında Bursa Gazzî Dergâhı şeyhliğine getirilmiş, devrin tanınmış âlimlerinden Arapça, Farsça, hadis ve diğer dinî ilimleri tahsil etmiştir. Şeyh Abdüllatif Gazzî, Halvetiyye-i Mısıryye şeyhi olmasının yanı sıra, Celvetiyye ve Nakşibendiyye hilafetine de sahiptir. 14 Şaban 1247/M. 19 Ocak 1832 Salı günü 57 yaşında vefat etmiş ve 45 sene şeyhliğini yürüttüğü Gazzî Dergâhı'nda cedit Ahmed-i Gazzî'nin sağ tarafına defnedilmiştir.⁸⁷

Oldukça velut bir kalem olduğu anlaşılan Gazzî-zâde Şeyh Abdüllatif, çoğu müellif hatıyla günümüze ulaşan otuzun üzerinde eserin sahibidir. Bunda Bursa valiliği sırasında Gazzî-zâde'nin özel kütüphanesini Orhan Camii'ne aktaran Ahmed Vefik Paşa'nın önemli bir payı vardır. Dedesi Nesîb'in himayesi altında büyüyen Gazzî-zâde şiirlerinde "torun" anlamına gelen "Hâfid" mahlasını kullanmıştır.⁸⁸

Gazzî-zâde Şeyh Abdüllatif'in eserleri içinde iki Bursa vefeyâtnamesi de bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan *Ravzatü'l-Müflihûn*⁸⁹, Ahmed Ziyâeddin'in *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ* isimli vefeyâtına zeyl olarak yazılmıştır. Bir mukaddime ve yedi ravzaya ayrılan eser, zeyl mahiyetinde bir ravza ve bir hatimeyle nihayetlenmektedir. Eserde birinci ravza şeyhlere, ikinci ravza müderrislere, üçüncü ravza vaizlere, dördüncü ravza âşıklara ve Üveysilere, beşinci ravza hatiplere, hocalar

⁸⁵ Bu nüshaların ayrıntılı tavsifi için bk. Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 100-102.

⁸⁶ Bu nüsha [www.yazmalar.gov.tr/de/Gulzar-ı Subha Vefiyat-ı Urefa](http://www.yazmalar.gov.tr/de/Gulzar-ı%20Subha%20Vefiyat-ı%20Urefa) adıyla kayıtlıdır. bk. https://www.yazmalar.gov.tr/detay_goster.php?k=148016 (Son Erişim Tarihi: 01.07.2012)

⁸⁷ Mehmed Şemseddin, *a.g.e.*, s. 214; Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmâniyye'den Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, İst., 1318, s. 46; aynı yazar, *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzî Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi*, C. I, s. 138; Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 103.

⁸⁸ Mehmed Şemseddin, *a.g.e.*, s. 215; Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 105-107.

⁸⁹ Eserle ilgili bilgiler Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 108-110'dan özetlenmek suretiyle yazılmıştır.

ile hattatlara, altıncı ravza şairler ve zakirlere, yedinci ravza mevaliye ayrılmış, zeyl-i ravza başlığı altında da ağalara yer verilmiştir. Eser, *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ*'nın tezyil edilmesini Bursa Eminiyye Dergâhı Şeyhi Seyyid Mehmed Emin'in (ö. 1228/M. 1813) tavsiye ve teşvik etmesi üzerine kaleme alınmıştır.

Ravzatü'l-Müflihûn'un yegâne nüshası müellifinin hatıyla Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi Orhan Nu. 1041 numaraya kayıtlıdır.

B-1-9- Hulâsatü'l-Vefeyât / Gazzî-zâde Şeyh Abdüllatîf

Gazzî-zâde Şeyh Abdüllatîf'in ikinci Bursa vefeyâtnâmesi *Hulâsatü'l-Vefeyât*'tır. Yazar eserin başında bildirdiğine göre bu vefeyâtı *Şakaik-ı Nu'mâniyye, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, Ravza-i Evliyâ, Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ* ve kendisinin *Ravzatü'l-Müflihûn*'unu özetlemek suretiyle meydana getirmiştir. *Hulâsatü'l-Vefeyât*'ta biyografilerin dışında Bursa'daki camiler, türbeler, yaylalar, bahçe ve mesireler, sular ve su kuyuları, hamamlar, hatta hamam usulü hakkında çeşitli bilgiler de bulunmaktadır.⁹⁰ Gazzî-zâde'nin diğer vefeyâtı tek nüsha olarak günümüze gelmişken, *Hulâsatü'l-Vefeyât*'ın 16 nüshası günümüze ulaşabilmektedir.

B-1-10- Zübdetü'l-Vekâyi der Belde-i Celîle-i Bursa / Bakırcı Râşid Mehmed

Râşid Mehmed, Nüzhet mahlasıyla şiirleri de bulunan Bakırcılar Kethüdası Seyyid Osman Efendi'nin (ö. 1220/M.1805) oğlu olarak Bursa'da 1195/M. 1780'de dünyaya gelmiştir.⁹¹ Babasından ve devrin âlimlerinden istifade etmiş; şiirde, bilhassa tarih düşürmede şöhrat kazanmış, Orhan İmamı-zâde Ahmed Râşid Efendi'den şikeste talikte icazet almıştır.⁹² Nakşibendiyye tarikatına intisap eden Râşid Mehmed, bakırcılık sanatıyla meşgul olduğu hâlde 1231/M. 1816'da Bursa'da vefat ederek Molla Fenârî Camii'nin batısında babasının yanına defnedilmiştir.⁹³

Mürettep Divançesi de olan Râşid Efendi'nin⁹⁴ diğer bir eseri 1229/M. 1814 tarihine kadar gelen *Zübdetü'l-Vekâyi der Belde-i Celîle-i Bursa* isimli vefeyâtıdır. Hiçbir Bursa vefeyâtnâmesine zeyl olarak yazılmayan bu vefeyâtname, tasnif bakımından da orijinal bir eserdir. Müellif eserini bir mukaddime ile 30 hutbe ve bir hatime üzerine kurmuştur. Mukaddimede Osmanlı padişahlarının sülalesinden, Cengiz Han'ın ortaya çıkışından, Abbasilerin sonundan ve Selçuklu Sultanı Alâeddin'den söz eden yazar, hutbeleri ise Osman Gazi'den kendi zamanına kadar gelen 30 Osmanlı padişahına ayırmıştır. Her hutbede bir Osmanlı padişahı ele alınmış ve her hutbenin sonunda o padişah zamanında Bursa'da gömülen şehzadelerle, sadrazamlara, Bursa ile ilgili bilginlere, şeyhlere, şairlere, musiki üstatlarına, şairlere, hattatlara, meddahlara,

⁹⁰ Agâh Sırrı Levend, a.g.e., s. 410.

⁹¹ Fatîm Efendi, *Hâtimetü'l-Eş'âr*, İst., 1271, s. 113.

⁹² Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 110.

⁹³ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzî Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi*, C. III, s. 196.

⁹⁴ a.g.e., C. III, s. 196.

hekimlere ve tanınmış ağalara kısaca yer verilmiştir.⁹⁵ Eserin bilinen iki nüshası mevcuttur:

1- Fatih Millet Yazma Eser Ktp. Ali Emîrî Tarih Nu. 89

2- Ankara Türk Tarih Kurumu Ktp. Nu. 58

B-1-11- Gülzâr-ı İrfân / Mehmed Fahreddîn

Enarlı Şeyhizâde lakabıyla tanınan Mehmed Fahreddîn, hakkında çok az bilgi bulunan bir kimsedir. 1207/M. 1792 yılında Bursa'da doğmuş, babası Seyyid Şeyh Şerefeddîn'in 1227/M. 1812'de ölümü üzerine Enarî Dergâhı şeyhi olmuş ve bu görevini 45 sene sürdürmüştür. *Ravzatü'l-Müflihûn* ve *Hulâsatü'l-Vefeyât* sahibi Gazzî-zâde Şeyh Abdüllatif'in damadı da olan Mehmed Fahreddîn 26 Receb 1272/M. 2 Nisan 1855 Çarşamba günü tedavi için bulunduğu Çekirge'de ölmüş, Enarî Dergâhı'na dedesi ve babasının yanına defnedilmiştir.⁹⁶

Bursa vefeyâtnamelerinin önemlilerinden biri olan *Gülzâr-ı İrfân*⁹⁷, Mehmed Fahreddîn tarafından Sultan Abdülmecid (ö. 1277/M. 1861) adına tertip edilmiş ve padişahın Bursa'yı teşriflerinde kendisine sunulmuştur. Mehmed Fahreddîn eserin sonuna harap olan tekkesinin tamir edilmesi arzusunu kaydetmiş, bunun üzerine dergâhı onarılarak kayd-ı hayat şartıyla 500 kuruş atıyyeye nail olmuştur. Aşere-i Mübeşşere'ye istinaden on ravza ve cennetin sekiz kapısına istinaden sekiz tabakaya ayrılan eserde birinci ravza padişahlara, ikinci ravza şehzadelere, üçüncü ravza vezirlere ve ümeraya ayrılmış, daha sonra şeyhülislam ve Bursa'da mevcut dergâhların şeyhleri sırasıyla sayılmış; bu bölümü valilerin, âlim ve müderrislerin, abdal ve meczupların, vaizlerin, dersiamların, dedelerin, imam-hatiplerin, musikişinasların, şairlerin ele alındığı kısım takip etmiştir.

Gülzâr-ı İrfân'nın sebeb-i telifinde yazar, Bursa'nın fethedildiği 726/M. 1325-26'dan 1135/M. 1722-23 yılına dek Bursa'da yetişen önemli kimselerin *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*'da İsmail Belîğ; 1196/M. 1781-82 yılına dek yetişenlerin *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ*'da Eşref-zâde Ahmed Ziyâeddîn tarafından yazıldığını, kendisinin ise 1196/M. 1781-82'den 1258/M. 1842-43 yılına kadar geçen 62 yıl zarfında vefat etmiş kişilerin hâl tercümelerini kaydettiğini bildirmiştir.

Eserin bilinen nüshası şunlardır:

1- Âtîf Efendi Ktp. Nu. 1923

2- Fatih Millet Yazma Eser Ktp. Ali Emîrî Şerîyye Nu. 1098

3- Mehmed Şemseddin Ulusoy'un özel kütüphanesinde bulunan, ancak bugün kayıp olan nüsha. Bu nüshanın fotokopisi Kadir Atlansoy'da mevcuttur.

⁹⁵ Agâh Sırrı Levend, *a.g.e.*, s. 410.

⁹⁶ Agâh Sırrı Levend, *a.g.e.*, s. 408-409; Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 112-114.

⁹⁷ Eser hakkındaki bilgiler Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, s. 115-117'den özetlenmek suretiyle yazılmıştır.

B-1-12- Yâdigâr-ı Şemsî / Mehmed Şemseddin (Ulusoy)

Bursa Mısırî Dergâhı'nın son şeyhi olan Mehmed Şemseddin (Ulusoy) 1283/M. 1866 yılında Bursa'da doğmuştur. Babası İsmail Nazîf Efendi'dir. Kur'an-ı Kerim'i hıfzetmiş, kıraat ve akaid tahsil ettikten sonra nüfus idaresinde iki sene kitabet görevi yapmıştır. Bu arada Münzevî Dergâhı postnişini Vahyî Efendi'den tasavvuf okumuş, boş zaman buldukça da hikmet, hey'et gibi ilimleri tahsil etmiş, tarikat usul ve erkânını Şeyh Mustafa Lutfullah Efendi'den tamamlamıştır. Daha sonra İsmail Hakkı Dergâhı'yla Çarşamba Dergâhı'na vekâleten bakmış, Bursa Mısırî Dergâhı'nın son postnişini olarak görev yapmıştır.⁹⁸ Mehmed Şemseddin 1328/M. 1911'de ilk teşkil edilen tarih Encümeni'ne aza tayin edilmiş, Meclis-i Meşayih, Donanma Cemiyeti ve Cihat Komisyonu üyeliklerinde de bulunmuş; bir ara Bursa Kütüphanesi'nin tasnifini yürütmüş, 1927'de kütüphaneleri teftiş ve tetkikle vazifelendirilmiş, 1932'de de Halkevi Tarih Komisyonu'nda çalışmıştır. Tedavi için bulunduğu İstanbul'da 9 Ekim 1936 Cuma günü vefat eden Mehmed Şemseddin, vasiyeti üzerine İstanbul Merkez Efendi Kabristanı'nda Niyâzî-i Mısırî'nin kardeşi Şeyh Ahmed Efendi'nin yanı başına defnedilmiştir.⁹⁹

Mehmed Şemseddin Ulusoy kendi adına muzaf olacak isimler verdiği pek çok esere sahiptir. *Bahar-ı Şemsî*'de XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Bursa'da ve Türkiye'de yetişen ulema ve hulefanın biyografisini aktaran yazar, *Bergüzâr-ı Şemsî*'de çeşitli makalelerini bir araya toplamış, *Devvâr-ı Şemsî*'de Bursa medreseleri hakkında bilgiler vermiş, *Eş'âr-ı Şemsî* adı altında Divan'ını tertip etmiştir.¹⁰⁰

⁹⁸ Mehmed Şemseddin, *Bursa Dergâhları Yâdigâr-ı Şemsî I-II*, s. 10-14.

⁹⁹ Yusuf Kabakçı, "Bursalı Mutasavvıf Tarihçi Mehmed Şemseddin Efendi ve Seyahatnamesi Dildâr-ı Şemsî", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 1, Bur., 2008, s. 265.

¹⁰⁰ Mehmed Şemseddin Ulusoy'un hayatı ve eserleri için şu çalışmalara bk.: Hikmet Turhan Dağlıoğlu, "Mehmed Şemseddin Ulusoy", *Ülkü Halkevleri Dergisi*, C. IX, S. 53, 1937, s. 385; Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, "Bursa Müverrihlerinden Mehmet Şemseddin'in Hayatı ve Eseri", *Uludağ Dergisi*, S. 34, Bur., 1941, s. 36-45; Kazım Baykal, "Bursa Hakkında Yapılan Etütler", *Uludağ Dergisi*, S. 83, Bur., 1947, s. 25-27; İbnülemin Mahmud Kemâl, *Son Asır Türk Şairleri*, C. IV, İst., 1988, s. 1808; Mustafa Tatçı, "Mehmed Şemseddin Mısırî'nin Bir Risalesi", *Tarih ve Toplum*, S. 97, 1992, s. 48-51; Kamil Akarsu- Mustafa Tatçı, "Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Vahdet-i Vücut", *Yedi İklim* (Bursa Özel Sayısı) C.V, S. 40, İst., 1993, s. 117-118; aynı yazarlar, "Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Tekâyâ", *Yedi İklim*, C.V, S. 42, İst., 1993, s. 42-43; aynı yazarlar, "Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Osman Gazi ile İlgili Bir Nutuk", *Yedi İklim*, C.V, S. 43, İst., 1993, s. 48; aynı yazarlar, "Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Din-Vatan", *Yedi İklim*, C. VI, S. 45, İst., 1994, s. 60-61; aynı yazarlar, "Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Kur'an", *Yedi İklim*, C.VI, S. 47, İst., 1994, s. 46; Mehmed Şemseddin, *Bursa Dergahları Yâdigâr-ı Şemsî I-II*, (Haz.lar: Mustafa Kara-Kadir Atlansoy), Bur., 1997, s. 520; Kadir Atlansoy, *Bursa Şairleri Bursa Vefeyatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, Bur., 1998, s.117-119; Raif Kaplanoğlu, "Mehmet Şemsettin Ulusoy'un Kitapları: Hâkisâr-ı Şemsî", *Bursa Araştırmaları Kent Tarihi ve Kültürü Dergisi*, Bur., 2003, S. II, s. 56-57; Yusuf Kabakçı, *a.g.e.*, s. 270-271; Mustafa Kara, "Cemâl ile Celâl Arasında Geçen Bir Ömür Mehmet Şemseddin Ulusoy" *Dergâh: Edebiyat Sanat Kültür Dergisi*, C. 21, S. 246, İst., 2010, s. 16-21; Şeyh Mehmed Şemseddin Mısırî, *Niyâzî-i Mısırî'nin İzinde Bir Ömür Seyahat Dildâr-ı Şemsî* (Haz.lar: Mustafa Kara, Yusuf Kabakçı), İst., 2010.

Yâdigâr-ı Şemsî'de¹⁰¹ Mehmed Şemseddin hem Bursa tekkelerini tanıtmış hem de bu tekkelerde hizmet veren dervişler hakkında bilgi vermiştir. Bu bakımdan *Yâdigâr-ı Şemsî* dergâhnâme özelliği de göstermektedir. Burada söz konusu edilen dergâhların sayısı 72'dir. Alfabetik olarak tanzim edilen eser Emir Sultan Dergâhı ile başlamakta Yunus Emrem Nâm-ı Diger Kara Abdurrezzâk Dergâhı ile nihayetlenmektedir. Önce dergâhın yeri, banisi gibi bilgiler verilmiş akabinde burada görev yapmış şeyhlerin hâl tercümeleri yazılmıştır. Mehmed Şemseddin, kendisinden önce yazılan Bursa vefeyâtnâmelerine de müracaat etmiş, yeri geldikçe kullandığı kaynakları bildirmiştir. Müellif hayattayken "H" harfine kadar olan kısım Bursa'da 1332/M. 1913-14 tarihinde geliri Bursa Darülacezesi'ne bırakılmak kaydıyla, Abbas Halim Paşa'nın desteğiyle basılmış, lakin geri kalan kısmın baskısı para yetmediği için yapılamamıştır. Mehmed Şemseddin Ulusoy'un kütüphanesinin oğlunun vefatıyla dağılmasından sonra *Yâdigâr-ı Şemsî* bir süre ortadan kaybolmuştur. Kitap Mustafa Kara tarafından Ahmet Erdönmez'in özel kütüphanesinde tespit edilerek Kadir Atlansoy ile birlikte 1997'de Bursa'da yayımlanmıştır.

B-2-Edirne Vefeyâtnâmeleri

B-2-1- Enîsü'l-Müsâmirîn: Abdurrahman Hıbrî'ye aittir.

1012/M. 1603-1604 yılında Edirne'de doğan Abdurrahman Hıbrî, Salbaş-zâde sanıyla da tanınmaktadır. Öğrenimini Edirne ve İstanbul'da devrin tanınmış müderrislerinin yanında yapan Hıbrî, Edirne'de Emir Kadı Medresesi'nde ve Dimetoka'da Oruç Paşa Medresesi'nde müderris olarak çalışmış, daha sonra tekrar Edirne'ye dönerek buradaki belli başlı medreselerde görev yapmıştır. Serez kadısı iken Cemâziye'l-ülâ 1087/M. Ocak 1670'te vefat eden Hıbrî, bu şehirde Hisarardı denilen yere defnedilmiştir. Osman Nuri Peremeci ise Hıbrî'nin 1069/M. 1630'da öldüğünü, mezarının ise Edirne'de Yıldırım semtinde Orta Mezarlık'ta bulunduğunu iddia etmektedir.¹⁰²

Abdurrahman Hıbrî'nin eserleri şunlardır: Hüseyin Vâiz Kâşîfî'nin *Risâletü'l-Aliyye fî-Ehâdisü'l-Nebeviyye* isimli kırk hadis risalesini genişleterek tercüme ettiği *Rıyâzü'l-Ârifîn*, Osman Gazi'den Sultan I. İbrahim'e kadar geçen tarihî olaylardan ve tarihî şahıslardan bahsettiği altı defterden oluşan *Defter-i AHBâr*, dinî bazı hikâyeleri ihtiva eden *Hadâyîku'l-Cinân*, *Divançe*, *Târîh-i Feth-i Bağdad*, *Tarih-i Feth-i Revan* ve yıldızlardan bahseden *Evkât-ı Hamse*.¹⁰³ Bununla birlikte Hıbrî'nin en önemli eseri *Enîsü'l-Musâmirîn* isimli Edirne monografisidir.

Hıbrî, *Enîsü'l-Musâmirîn*'in sebeb-i telifinde Arapların ve Acemlerin, meşhur şehirleri ve bu şehirlerde yaşayan önemli kimseleri anlatan eserleri olduğunu, ancak Rum'da bu tür bir eserin bulunmadığını söylemekte; kendisinin Edirne için böyle bir kitap yazma ihtiyacı duyduğunu bildirmektedir. Hıbrî, Edirne'nin fethiyle başlattığı

¹⁰¹ *Yâdigâr-ı Şemsî* hakkında verilen bilgiler Mustafa Kara ve Kadir Atlansoy tarafından müellif nüshasından hareketle yayımlanan (Bur., 1997) metinden hareketle verilmiştir.

¹⁰² Rıdvan Canım, *Edirne Şairleri*, Ank., 1995, s. 319.

¹⁰³ a.g.e., s. 320.

eserini zamanına kadar ilerletmiş ve eserini on dört fasıl hâlinde düzenlemiştir.¹⁰⁴ Birinci fasıl Edirne'nin fethiyle başlamakta, dokuzuncu bölüme gelene kadar şehrin mimari durumundan, camilerinden, imaretlerinden, medreselerinden, çarşılarından, han ve hamamlarından, nehirlerinden, köprülerinden ve bahçelerinden bahsedilmektedir. Dokuzuncu bölüm Edirne'de gömülü şeyh ve bilginlere, onuncu bölüm Osmanlı sultanlarına, on birinci bölüm Edirne kadılarına, on ikinci bölüm Edirneli meşhur şair ve ediplere ayrılmıştır. On üçüncü bölümde Edirne'de meydana gelen ilginç olaylar, on dördüncü bölümde Edirne hakkında söylenmiş şiirler yer almaktadır.

Enîsü'l-Musâmirîn'de dokuzuncu ve on ikinci bölümler arasında ele alınan şahısların kısa hâl tercümeleri verilmiş, şeyhlerden bahsederken kerametleri anlatılmış, şair olanların şiirlerinden örnekler sunulmuştur. Eseri orijinal kılan hususlardan biri de Hıbrî'nin şahsi müşahadelerine zaman zaman yer vermesidir. Bununla birlikte bu bölümlerde geçen şahısların tamamı Edirne'de medfun kimselerden ibaret değildir. Örneğin Hüsâmî Çelebi (ö. 1016/M. 1607) Diyarbakır'da medfun bulunurken¹⁰⁵, Cîvânî Kırklareli'nin Vize kazasında ölmüştür.¹⁰⁶ Lakin bunların çoğunluğu Edirne'de doğmuş kimselerdir.

Yurt içinde ve yurt dışında çeşitli yazmaları bulunan *Enîsü'l-Musâmirîn* Ratip Kazancıgil tarafından sadeleştirilmek suretiyle İstanbul'da 1999'da yayımlanmıştır. Bu neşirde Süleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi 616 numaralı yazma esas alınmıştır.

Osmanlı tarih yazıcılığında bir şehrin bu kadar ayrıntılı biçimde ele alındığı ilk örnek olması bakımından *Enîsü'l-Musâmirîn* mühim bir eserdir.¹⁰⁷

B-2-2- Riyâz-ı Belde-i Edirne: Ahmed Bâdi Efendi

Ahmed Bâdi Efendi, Kaltakkıran Mehmed Ağa'nın oğlu olarak Edirne'de Kirişane semtindeki Kunduk Osman, bugünkü adıyla Talat Paşa Mahallesi'nde 12 Receb 1255/M. 21 Eylül 1839'da dünyaya gelmiştir. Babasının Kaltakkıran lakabıyla anılması Romanya'dayken bozguncu faaliyet gösteren Etniki Eterna komitacılarıyla verdiği mücadeleden ve bunun yanında bir cirit oyununda gösterdiği başarıdan dolayıdır.¹⁰⁸ İlk tahsilini mahalle mektebinde yaptıktan sonra Arapça, Farsça, fıkıh, hesap ve hat dersleri almıştır. Babasının ölümü üzerine çalışmak mecburiyetinde kalan Ahmed Bâdi, hattalık, nakkaşlık ve sıvacılık gibi işler yürütmüş, bilhassa hat sanatındaki maharetiyle tebarüz etmiştir. Ahmed Bâdi, ömrünü devlet memuriyetinde çeşitli vilayetlerde geçirdikten sonra 1907'de emekli olmuş, tedavi için gittiği İstanbul'da 1326/M. 1910 yılında ölmüştür. Mezarı Eyüp'te Merdivenli Kabristanı'ndadır.¹⁰⁹

¹⁰⁴ Abdurrahman Hıbrî, *Enîsü'l-Musâmirîn*, İst. Üniversitesi Ktp. TY. 451, yk 2a-2b.

¹⁰⁵ Abdurrahman Hıbrî, *Enîsü'l-Musâmirîn*, İst. Üniversitesi Ktp. TY. 451, yk. 76a.

¹⁰⁶ a.g.e., yk. 75a.

¹⁰⁷ Mücteba İlgürel, ""Enîsü'l-Müsâmirîn" *TDİA*, İst., 1995, s. 243.

¹⁰⁸ Niyazi Adıgüzel, *Edirneli Ahmet Bâdi'nin "Riyâz-ı Belde-i Edirne" Adlı Eserinin Tezkire Kısım* (Basılmamış Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Edirne, 2008, s. 7.

¹⁰⁹ Rıdvan Canım, a.g.e., s. 456.

Divan'ı¹¹⁰, manzum ve mensur Osmanlı atasözlerini muhtevi *Armağan*¹¹¹ isimli bir eseri; Türkçeden Farsçaya, Farsçadan Türkçeye masdarlar hakkında bilgi veren *Mesâdir-i Lisân-ı Fârisî*'si olan yazarın en önemli eseri *Riyâz-ı Belde-i Edirne* 'dir.¹¹²

Ahmed Bâdî oldukça kapsamlı bir Edirne monografisi olan *Riyâz-ı Belde-i Edirne*'yi¹¹³ Abdurrahman Hibrî'nin *Enîsü'l-Müsâmirîn*'ine zeyl olarak yazmıştır. Yazar, *Enîsü'l-Müsâmirîn*'deki hataları düzeltmiş ve onun bıraktığı 1042/M. 1633'ten 1317/M. 1900 yılına kadar geçen 267 yıllık dönemi de eserine eklemiştir. 541 yıllık bir dönemi kapsayan bu eser, Edirne üzerine yazılmış en kapsamlı ve önemli kaynak eser niteliğindedir. Müsveddesi 3 cilt hâlinde Edirne İl Halk Kütüphanesi TY. 2315 numarada bulunan eserin tebyiz edilmiş nüshası İstanbul Bayezit Devlet Kütüphanesi TY. 10391 numaraya kayıtlıdır.

Yazar mukaddimede önce yararlandığı 98 eserin adını saymıştır. Bunun yanı sıra şairler için divanlara, hattatlar için icazetnâmelere; cami, mescit, tekke vb. yerler için bizzat yerlerine, bazı olaylar için gazetelere ve Edirne'de gömülü olan bazı âlim, kadı, şair, şeyh gibi zatların da bulabildiği kadarıyla mezar taşlarına baktığını ifade eden Bâdî, eserini elinden geldiği kadarıyla kaynaklar göstererek kaleme aldığını belirtmiştir.

Eserin 1. cildi Edirne'nin camileri, mescitleri, medreseleri, tekyeleri, zaviyeleri, hamamları, köprüleri ve bu tür yapılarını içerir. Bu ilk cilde yazar, *Armağan-ı Bâdî* adını verir. Ancak daha sonra diğer eseri olan *Armağan*'la karıştırılır düşüncesiyle bu ismi değiştirerek 2. cildiyle beraber *Riyâz-ı Belde-i Edirne* ismini uygun görür.

2. cilt eserin en önemli bölümünü oluşturur. Valiler, kadılar, vezirler, emirler, şairler, âlimler, şeyhler ve hattatların hayat hikâyeleri bu ciltte geniş yer tutar. Bu cilt henüz tamamlanmadan eserin yazılmasında büyük katkıları olan devrin Edirne valisi Hacı Ahmet İzzet Paşa ölür. Bu durumdan etkilenen Bâdî eseri tamamlayamama endişesine düşse de bu önemli işi yarım bırakmanın vebalini düşünerek çalışmaya devam eder. Böylece eserin 2. cildini de tamamlayarak 1. ciltle beraber bu cilde de *Riyâz-ı Belde-i Edirne* adını verir.

Bâdî ilk iki cildi tamamladıktan sonra memuriyetle Konya'ya gider. Topladığı malzemeleri de yanına alan yazar, eserin 3. cildini Konya'da tamamlar. Bu ciltte idari sınırları Selanik ve Çatalca arasında bulunan ve Edirne'ye bağlı olan Tekirdağ, Kırklareli, Dedeoğlu ve Gümüllü gibi idari birimler hakkında bilgi verilmekte ve buralardan yetişen şairler, âlimler ve şeyhler anlatılmaktadır. Bu cilt yazarı tarafından *Devâ-yih-i Mülhakât-ı Vilâyet-i Edirne* olarak isimlendirilmiştir. Üçüncü cildin sonuna Bâdî, Edirne'ye ve mülhakatına bağlı 4474 köyün adları da eklenmiştir. Memuriyetinin

¹¹⁰ bk. Özgür Okmak, *Ahmed Bâdî Dîvânı (Metin-İnceleme)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Edirne, 2008.

¹¹¹ Eser yayımlanmıştır: Edirneli Ahmed Bâdî Efendi, *Armağan (Divan Şiirinde Atasözleri ve Deyimler)* (Haz.lar: Süreyya Ali Beyzadeoğlu, Müberra Gürgendereli, Fatih Günay), Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, Duxbury, 2004

¹¹² a.g.e., s. 457.

¹¹³ *Riyâz-ı Belde-i Edirne* hakkındaki bilgiler Niyazi Adıgüzel, a.g.e., s. 12-14'ten özetlenmek suretiyle yazılmıştır.

ilk yıllarında arazi yazım memurluğu yapmış olması, ona bu yerleşim birimlerini sağlıklı olarak ve ayrıntılarıyla tespit etme imkânı sunmuştur.

Bâdî, eserinin 4. cildini *Muâvene* ismiyle düzenlediğini, yeni eklemelerde bulunduğunu ve 3. cildi temize çekerken yaptığı hataları numaralayıp bu ciltte düzelttiğini belirtmiş olmasına rağmen bu cilt şimdilik ortada yoktur.

Riyâz-ı Belde-i Edirne'nin birinci cildi Ratip Kazancıgil tarafından yeni harflere çevrilmek suretiyle 2000 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır.

Eserin tezkire kısmı ise Niyazi Adıgüzel tarafından doktora tezi olarak 2008 yılında Edirne'de çalışılmıştır.

B-3-Bağdat Vefeyâtnâmeleri

B-3-1- Câmiü'l-Envâr fî Menâkıbî'l-Ebrâr: Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ

Hayatı hakkında sınırlı malumat olan Nazmî-zâde Murtazâ, Nazmî mahlasıyla şiirleri de olan Seyyid Ali'nin (ö. 1066/M. 1655) oğlu olarak Bağdat'ta doğmuştur. Osmanlı valilerinin hizmetinde bulunan yazar, hazine-i maliye ruznâmecî halifesi olmuş, genel kabule göre de 1136/M. 1723 tarihinde Bağdat'ta vefat etmiştir.¹¹⁴

Nazmî-zâde'nin telif ve tercüme mahiyetinde birçok eseri vardır. Bunlardan *Gülşen-i Hulefâ* Türk matbaacılık tarihi açısından da kıymetli bir eserdir. Kuruluşundan itibaren Bağdat tarihinin anlatıldığı bu kitap, Gurre-i Safer 1143/M. 16 Ağustos 1730'da Mütferrika Matbaası'nın yedinci kitabı olarak tabedilmiştir.

Müellifinin Bağdat ile ilgili çalışmalarından biri de *Câmiü'l-Envâr fî Menâkıbî'l-Ebrâr* isimli eseridir. Eserin sebep-i telifinde yazıldığına göre 1077/M. 1666-67'de Bağdat valisi bulunan Tavi İbrahim Paşa, Bağdat ve etrafında âsûde olan nebileri, ashabı, tâbiîni, ulema ve meşayihî merak etmiş ve bu malumatı havi bir kitabı Nazmî-zâde'den istemiştir. Nazmî-zâde bütün araştırmalarına rağmen böyle bir eserin olmadığını görmüş, Câmi'nin *Nefehâtü'l-Üns*'ü başta olmak üzere İmâm-ı Şaranî'nin *Tabakât*'ından ve İbn-i Hallikân'ın *Vefeyât*'ından ve diğer muteber kitaplardan faydalanmak suretiyle *Câmiü'l-Envâr fî Menâkıbî'l-Ebrâr* ismini verdiği eserini yazmıştır.¹¹⁵ Aceleyle muhtasar mahiyette kaleme alınan bu kitap 1092/M. 1681'de

¹¹⁴ Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ için ayrıca bk. Sâlim Efendi, *Tezkiretü's-Şu'arâ* (Haz.: Adnan İnce), Ank., 2005, s. 623-624; Bursalı Mehmed Tahir, "Nazîm-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi" *Sebi'ü'r-Reşad (Sırat-ı Müstakim)*, 8 Mart 1328 Rumi /M. 21 Mart 1912 nolu nüshası, s. 40-41; Bursalı Mehmed Tahir bu makaleyi daha sonra *Osmanlı Müellifleri*'ne çok az değişiklik yaparak almıştır: *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzi Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi*, C. III, s. 152-154; Necati Avcı, "Nazmî-zâde Hüseyin Murtaza Efendi ve Gülşen-i Hulefâsı" *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 8, Kayseri, 1992, s. 245-256; Mehmet Karataş, *Nazmî-zâde Murtazâ'nın Gülşen-i Hulefâ'sının Tenkitli Transkripsiyonu* (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Erz., 2001; Erdinç Gülcü, "Bağdat Tarihi Konusunda Nazmî-zâde Murtaza Efendinin 'Gülşen-i Hulefâ' Adlı Eseri Üzerine Mütalâalar", *Fırat Üniversitesi, Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Birinci Orta Doğu Semineri Bildirileri*, Elazığ, 29-31 Mayıs 2003, s. 193-200.

¹¹⁵ Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ, *Câmiü'l-Envâr fî Menâkıbî'l-Ebrâr*, Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 74, yk. 2b-3a.

Bağdat valisi bulunan Çelebi İbrahim Paşa'nın arzusu üzerine genişletilmiş ve yeni isimler eklenmiştir. Hz. Yuşa' ile başlayan eser Şeyh Sandal ile bitmektedir. Nazmî-zâde şahısların künyesini verdikten sonra kısa hayat hikâyelerini aktarmakta, varsa eserlerini saymakta, daha sonra ölüm tarihleriyle mezarlarını bildirmektedir. *Câmiü'l-Envâr fî Menâkibi'l-Ebrâr*'da Bağdat ve civarında medfun 180 şahıs kayıtlıdır.¹¹⁶

Eserin yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde yirminin üzerinde yazması mevcuttur.

B-3-2- Devhatü'l-Vüzerâ: Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ

Bursalı Mehmed Tahir ve ondan naklen Agâh Sırrı Levend, Nazmî-zâde'nin Bağdat valilerinin hâl tercemelerini ve kısmen Bağdat tarihini anlattığı bu isimli bir eserin bulunduğunu söylerler.¹¹⁷ Yaptığımız taramada yazma kütüphanelerinde herhangi bir nüshasına tesadüf edemediğimiz bu eserde ele alınan valiler eğer Bağdat'ta medfun bulunmuyorsa, bu eseri bir vefeyâtnâme olarak kabul etmemiz mümkün görünmemektedir. Atıf Efendi Yazma Eser Kütüphanesi 1883 numaraya kayıtlı *Devhatü'l-Vüzerâ* isimli kitapta 1132-1237/M. 1719-1822 tarihleri arasında Bağdat'ta vali olanlar kayıtlıdır. Bu eser 1136/M. 1723'te ölen Nazmî-zâde'ye ait olamayacağına göre en iyi ihtimalle onun eserine bir zeyl olabilir.

B-4-Tekirdağ Vefeyâtnâmeleri

B-4-1- Tezkire-i Şuarâ (Tekirdağlı Şairler): Ahmed Lutfî

Bu eser ve sahibi hakkında sahip olduğumuz yegâne bilgiler Agâh Sırrı Levend'in *Türk Edebiyatı Tarihi*'nde naklettiklerinden ibarettir. Buna göre Ahmed Lutfî, Tekirdağ'da mahkeme kâtibi olarak görev yapmaktadır. Zamanın şairlerini toplayarak bir tezkire yazmak isteyen İstanbullu Mehmed Said, Tekirdağlı şairleri yazıp göndermesini Ahmed Lutfî'den rica etmiş, o da 1120-1153/M. 1708-1740 tarihleri arasında Tekirdağ'da yetişen 20 şairin hâl tercümelerini ve mecmualardan seçtiği şiir örneklerini bir araya toplamıştır.¹¹⁸

Agâh Sırrı Levend eserin tek nüshasının Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi 1375 numaraya kayıtlı olduğunu¹¹⁹, Bursalı Mehmed Tahir numara belirtmeden bir nüshasının Dârü'l-Fünûn Kütüphanesi'nde (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi) bulunduğunu¹²⁰ söylemektedir. Ancak biz, adı geçen kütüphanelerde bu yazmaları bulamadık. Eğer bu yirmi şair Tekirdağ'da medfun iseler Ahmed Lutfî'nin eserini de bir yerel vefeyât olarak kabul edebiliriz.

¹¹⁶ Bu sayı Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 74 nüshasına göredir.

¹¹⁷ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzî Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi*, C. III, s. 153; Levend, *a.g.e.*, s. 414.

¹¹⁸ Levend, *a.g.e.*, s. 415.

¹¹⁹ *a.g.e.*, C. III, s. 415.

¹²⁰ Bursalı Mehmed Tahir, *a.g.e.*, C. III, s. 198.

B-5-Kırım İle İlgili Olanlar

B-5-1- Gülbün-i Hânan: Halim Giray

1186/M. 1772'de Kırım'da Şehbaz Giray'ın oğlu olarak doğan Halim Giray, III. Selim zamanında İstanbul'a gelmiş, Bahadır Giray maiyyetine "Kalgaylık" payesiyle tayin olunmuş, daha sonra Kırım'a gitmiş, İstanbul'a dönerek Çatalca'ya yerleşmiştir. Burada ikamet üzere olduğu hâlde 1239/M. 1823'te ölmüş ve Ferhad Paşa Camii haziresine gömülmüştür. Halim Giray'ın 1257/M. 1841-42'de İstanbul'da eski harflerle, 1991 ve 1992'de de M. Sadi Çöğenli ve Recep Toparlı tarafından Erzurum'da yeni harflerle yayımlanmış bir *Divançesi* ve Kırım hanlarından bahsettiği *Gülbün-i Hânan* isimli biyografik bir eseri vardır.¹²¹

Gülbün-i Hânan'da Halim Giray, Hacı Giray'dan (ö. 871/M. 1466) başlayarak Baht Giray Han'a (ö. 1215/M. 1800) kadar gelen 44 Kırım hanının biyografilerini vermiştir. Eserin giriş kısmında yazar, Kırım hanlarının *rûzname*lerinin tutulmadığından, bu yüzden de neredeyse birçoğunun isimlerinin unutulma noktasına geldiğinden bahsetmekte, hayır duaya sebep olacağı düşüncesiyle böyle bir eser ortaya koyduğunu söylemektedir. Yine giriş kısmında Halim Giray, kullandığı kaynakları da bildirmektedir. Bu kaynaklar arasında *Haydar-zâde Tarihi*, Rıza Efendi'nin *Sebu's-Seyyâr*'ı ile Kırımı Gafûrî, Hazmî Çelebi ve Abdulvelî Efendi'nin tarihleri; Şeyh Mehmed Efendi'nin, Kaysûnî-zâde ve Kefevî Abdulvelîl Efendi'nin mecmuaları bulunmaktadır. Eser ilki 1287/M. 1870'de, ikincisi 1327/M. 1909'da İstanbul'da olmak üzere eski harflerle iki kere basılmış; M. Sadi Çöğenli ve Recep Toparlı tarafından da 1990'da Erzurum'da yeni harflerle yayımlanmıştır.

C- ÖZEL VEFİYÂTNÂMELE

Özel vefeyâtları müellifinin tercihine göre herhangi bir dönem veya meslekle mukayyet vefeyâtlar şeklinde tanımlamıştık. Bu tür vefeyâtları Türkçede en iyi temsil eden örnekler Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'ye aittir. *Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl* isimli birinci vefeyâtını Osmanlı sultanları ve devlet adamlarıyla sınırlayan yazar, çalışmamıza konu olan ikinci vefeyâtı *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'yi ise tasavvuf ve ilim erbabıyla şairlere ayırmıştır. Bu eserler hakkında müteakip bölümde ayrıntılı bilgi verilecektir.

¹²¹ Halim Giray için bk. Bursalı Mehmed Tahir, *İdâre-i Osmaniyye Zamanında Yetişen Kırım Müellifleri*, İst., 1325, s. 18; aynı yazar, *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzî Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifîn Fihristi*, C. II, s. 143-144; Bağdatlı İsmail Paşa, *Hadiyyat al-Ârifîn Asmâ'al Mu'allifîn ve Âsâr al-Musannifîn*, C. I, İst., 1951, s. 333; Levend, a.g.e., s. 414; M. Sadi Çöğenli-Recep Toparlı, *Divan-ı Halim Giray*, Erz., 1991; Halim Giray, *Gülbün-i Hânan* (Haz. lar: M. Sadi Çöğenli-Recep Toparlı), Erz., 1990.

BİRİNCİ BÖLÜM

HÂFİZ HÜSEYİN AYVANSARÂÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1-1- HAYATI

Ortaya koyduğu eserlerden yaşadığı dönemin ve muhitin dikkatli bir tanığı olduğu anlaşılan Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin hayatı hakkında ulaşabildiğimiz bilgilerin esasını biyografik kaynakların verdiği ve birbirinin tekrarı mahiyetinde olan sınırlı malumatla Ayvansarâyî'nin değişik vesilelerle ailesine, mesleğine ve çalışma metoduna dair eserlerine serpiştirdiği kimi bilgiler oluşturmaktadır.

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin hangi tarihte doğduğu belli değildir. Babası, Sultan IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan'ın teberdarlarının kethüdası olan Hacı İsmail Ağa'dır.¹²² Müstakim-zâde Süleyman Sadeddin Efendi'nin Ayvansarâyî'nin babasının ölümüne düşürdüğü ve Ayvansarâyî'nin *Hadikatü'l-Cevâmi'* ve *Mecmûa-i Tevârih* isimli eserlerine aldığı aşağıdaki tarih manzumesinden öğrendiğimize göre Hacı İsmail Ağa, 8 Şaban 1165/M. 21 Haziran 1752'de vefat ederek Ayvansaray'daki Toklu Dede Mescidi yakınındaki Ebû Şeybetü'l-Hudrî Türbesi'nin haziresine defnedilmiştir¹²³:

Hadice nâm sultân ibnetü's-sultân Mehemmed Hân
Ki oldur ehl-i hayrât-ı selâtin-i sa'âdet-cıl
Anın ya'nî teberdârânına bu kethudâ olup
Çerâg-ı hâssı olan fahr-ı akrân Hacı İsmâ'il

Edince irtihâli akrabâsın eyledi pür-gam
Velî hem-sâyesi bu Şeybetü'l-Hudrî zihî tebcil
Ziyâret eyleyen böyle du'â edip desin târih
Tavâf-ı beyt-i Firdevs ede cân-ı Hacı İsmâ'il¹²⁴

طواف بیت فردوس ایدہ جان حاجی اسمعیل

¹²² Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Alî Sâtî' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *Hadikatü'l-Cevâmi'*: *İstanbul Câmileri ve Diğer Dîni-Sivil Mi'mârî Yapılar* (Haz.: Ahmed Nezih Galitekin), İst., 2001, s. 201. Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmanî*'de (C. II, İst., 1311, s. 215) Hacı İsmail Ağa'yı Damad Hasan Paşa'nın odacısı olarak kaydetmektedir ki, bu bilgi Ayvansarâyî'nin babası hakkında verdiği bilgilerle ve Müstakim-zade'nin yukarıya aldığımız tarih manzumesiyle çelişmektedir.

¹²³ *Mecmûa-i Tevârih*'te Fahri Ç. Derin ve Vâhid Çabuk, Hacı İsmâil Ağa'nın mezar taşının fotoğrafını vermişlerdir. bk. s. 228. Lakin mezar taşının fotoğrafı verilen İsmâil Ayvansarâyî, Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin babası Hacı İsmâil Ayvansarâyî değil, *Hadikatü'l-Cevâm*'nin Toklu Dede Mescidi kısmında adı geçen Dalkavuk Molla İsmâil isimli bir meczuptur ve ölüm tarihi de 1160'tır. bk. s. 201.

¹²⁴ Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Mecmûa-i Tevârih* (Haz.lar: Fahri Ç. Derin, Vâhid Çabuk), İst., 1985, s. 178; Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Alî Sâtî' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *a.g.e.*, s. 201.

“Ayvansarâyî” nisbesini kullanmasından ve bu semtin bir mahallesi olan Toklu Dede’den “mahallemiz”¹²⁵ şeklinde bahsetmesinden anlaşıldığı kadarıyla Hâfız Hüseyin, İstanbul’da Ayvansaray’da Toklu Dede mahallesinde dünyaya gelmiştir. Bugün Fatih ilçe sınırları içinde bulunan, kara ve deniz surlarının Haliç kıyılarında bulunduğu bölgede yer alan Ayvansaray, Tekfur Sarayı civarlarından başlayıp İvaz Efendi Camii’ni, Herakleios Surları’nı, Anemas Zindanları’nı, Blakherna Kilisesi’ni, Cabir Camii’ni ve Lonca, Karabaş gibi mahalleleri içine alarak Balat’a kadar uzanan tarihî bir semttir. Semavi Eyice’ye göre burası billhasa Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî’nin yaşadığı XVIII. yüzyılda İstanbul kültür hayatının önemli merkezlerinden biri durumundadır.¹²⁶ Müellifin bu semtte ikamet ettiği değişik tarihlerde kaleme aldığı eserlerin müellif nüshalarına düşürmeyi âdet hâline getirdiği şu kayıttan yola çıkarak söylenebilir:

"Hâfız Hüseyin bin el-Hâc İsmâ'îl Ayvânsârâyî be-mahalle-i Toklu Dede yeniçeriyân-ı dergâh-ı 'alî on beş sekbânlar"¹²⁷

Ayvansarâyî’nin eğitim hayatına dair bilgilerimiz de sınırlıdır. Kendisinden "Hâfız" şeklinde söz etmesinden Kur'an-ı Kerim’i ezberlediği anlaşılmaktadır. Hıfzını *Hadîkatü'l-Cevâmî*’de “üstadım” şeklinde andığı¹²⁸ Toklu Dede Mescidi imamı şeyhü’l-kurrâ Halîl Efendi’den tamamlamış olmalıdır. Müstakîm-zâde’nin söylediği tarih manzumesinden öğrendiğimize göre Halil Efendi 1167/M. 1753-1754’te vefat etmiş ve görev yaptığı mescidin haziresine gömülmüştür.¹²⁹

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, yukarıda verdiğimiz ve eserlerinde tekrar eden kayda göre yeniçeri zümresinin on beş sekbânlarına mensuptur. Alî Sâtî’ Efendi’nin *Hadîkatü'l-Cevâmî*’ Zeyli’nde bildirdiği üzere Ayvansarâyî bu görevinin haricinde, Galata civarındaki Bektaş Efendi Mescidi Vakfı’nın mürtezikalı¹³⁰ arasında da yer almıştır.¹³¹ Eserlerinin ancak alan araştırmasıyla ve geniş zaman ayırarak ortaya konabilecek türden olmasını dikkate alırsak müellifin hem gayretli bir kimse olduğunu hem de rahat sayılabilecek bir meslek hayatına sahip bulunduğunu ifade edebiliriz.

¹²⁵ Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Alî Sâtî’ Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *a.g.e.*, s. 200.

¹²⁶ Semavi Eyice, "Ayvansaray mad." *TDİA*, C. 4, İst., 1991, s. 294. Ayvansaray semtiyle ilgili olarak şu kaynaklara da başvurulabilir: Recep Ülke, *İstanbul Anıtları; Ayvansaray, Balat ve Fener Semtlerindeki Anıtlar*, İst., 1957; Ahmet F. Özbilge, *Fener, Balat, Ayvansaray*, İst., 2005; Edhem Ruhi Öneş, Sema Göncüoğlu vd., *FATİH İlk İstanbul*, İst., 2006.

¹²⁷ Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Eş’âr-nâme-i Müstezâdî*, İst. Üniversitesi Merkez Ktp. TY. 5466, yk 1b; Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*, Rifat Kütük Nüshası (Bundan sonraki dipnotlarda RK), yk 67a-67b; Günay Kut-Turgut Kut, "Ayvansarâyî Hafız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 33, İst., 1982, s. 403 ve aynı yazarlar, "Ayvansarâyî Hafız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri" *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyyüpsultan Sempozyumu VI Tebliğler*, İst., 2003, s. 53. Ayrıca bk. FOTOĞRAFLAR 2 ve 3.

¹²⁸ Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Alî Sâtî’ Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *a.g.e.*, s. 200.

¹²⁹ *a.g.e.*, s. 200-201; *Mecmûa-i Tevârîh*, s. 178.

¹³⁰ mürtezika: Herhangi bir vakfın gelirinden maaş ve tayin alanlar hakkında kullanılan bir tabirdir. İmamlar, müezzinler, kayyumlar ve diğer vazife sahipleri evkaftan aldıkları maaşlarla geçindikleri için bu tabir o gibiler hakkında kullanılırdı. Bunlara "ehl-i vezâif" de denilir. bk. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. II, İst. 1993, s. 624.)

¹³¹ Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Alî Sâtî’ Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *a.g.e.*, s. 429.

Ayvansarâyî'nin hususi hayatı hakkında da herhangi bir malumatımız yoktur. Evlenip evlenmediğini, evladı olup olmadığını bilmiyoruz.

Şeyhülislam Sıtkı-zâde Ahmed Reşîd Efendi, *Hadikatü'l-Cevâmi*'yi bazı ilaveler de yapmak suretiyle özetlediği *Tuhfetü'l-Râgıbîn* isimli eserinin müellif hattı nüshasında Ayvansarâyî'nin, 15 Ramazan 1201/M. 1 Temmuz 1787 Pazar günü, akrabalarından Kızıl Mescid imamında misafir iken teravih namazı dönüşünde tam kapıyı kapattığı esnada birdenbire vefat ettiğini şöyle haber vermektedir:

"*Şâhib-i Hadikatü'l-Cevâmi* Ayvansarâyî *Hâfız Hüseyin Efendi, İslâmbol dâhili ve hârici ve Eyyûb ve civârı ve Kâsım Paşa Rûmili Kavağ Hışârı'na varınca ve Kâzî karyesinden Üsküdar civârıyla Anadolu Kavağ Hışârı'na edâ-i şalât ile teksîr-i şühûd fazîletine nâ'îl olup âhîr ömründe bin iki yüz bir Ramâzân-ı şerîf] nısfında akribâsından Kızıl Mescid imâmı efendiniñ hânesine müsâfir gidüp Zâl Paşa Câmi'inde ba'de edâ-i't-terâvîh hâne-i mezkûreye duhûl ve sedd-i bâb eylediği vakti füc'eten irtihâl-i dâr-ı be'kâ eylemiş.*"¹³²

Sıtkı-zâde, merkadi hakkında bilgi vermezken, Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*'nde Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin Eyüp'te Zal Mahmud Paşa Camii haziresine defnedildiğini söyler.¹³³ Kanunî Sultan Süleyman'ın damadı ve veziri Zal Mahmud Paşa ile karısı Şah Sultan tarafından 1551'de Mimar Sinan'a yaptırılan bu cami Eyüp semtinde Defterdar Caddesi'nde bulunmaktadır.¹³⁴ Yazar hakkında çalışmalar yapan Günay Kut ve Turgut Kut, *Hadika*'nın bir kısmını sadeleştirerek yayımlayan İhsan Erzi, *İstanbul Camileri* isimli eserinde *Hadikatü'l-Cevâmi*'yi esas alan Tahsin Öz, Zal Mahmud Paşa Camii haziresinde yaptıkları araştırmalara rağmen Ayvansarâyî'nin mezarına rastlayamamışlardır.¹³⁵

2-2- ESERLERİ

Müellifin eserlerini kronolojik olarak şöyle sıralamak mümkündür:

2-2-1- Mecmûa-i Tevârîh: Ayvansarâyî'nin tertip etmeye başladığı ilk eserdir. Müellif böyle bir eser ortaya koymaktaki amacının İslam'ın zuhurundan kendi zamanına gelinceye kadar muhtelif konular için şairlerin ve tarihçilerin söyledikleri manzum tarihleri bir araya toplamak ve bu sayede kıyamete kadar hayırla anılmasına vesile olacak bir yadigâr bırakmak olduğunu mukaddimede bildirir. Bu niyetini tamamina erdirmesi için Allah'a dua eder. İsminin (*el-Hâfızü'l-Hüseyn*) ebced

¹³² Şeyhülislam Sıtkı-zâde Ahmed Reşîd Efendi, *Tuhfetü'l-Râgıbîn*, Fatih Millet Yazma Eser Ktp., Ali Emiri Tarih Nu.928, yk. 7a.

¹³³ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzî Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi* (hzl.lar: Mustafa Tatçı, Cemâl Kurnaz), C. III, Ank., 2000, s. 48.

¹³⁴ Tahsin Öz, *İstanbul Camileri I-II*, C. I, Ank., 1997, s. 157.

¹³⁵ Günay Kut; Turgut Kut, "Ayvansarâyî Hafız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, s. 403 ve aynı yazarlar, "Ayvansarâyî Hafız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri" *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu VI Tebliğler*, s. 53; Ayvansarâyî Hafız Hüseyin, *Camilerimiz Ansiklopedisi (Hadikatü'l-Cevâmi)* (Haz.: İhsan Erzi), C. I, İst., 1987, s. 10; Tahsin Öz, *a.g.e.*, C. I, s. XI.

hesabıyla çalışmasına başlama tarihi olan 1179/M. 1765-66'ya denk düştüğünü haber verir.¹³⁶

Eseri yayımlayan Fahri Ç. Derin ve Vâhid Çubuk'a göre *Mecmûa-i Tevârih*, Ayvansarâyî'nin İstanbul hakkındaki derleme ve tespitlerinin düzensiz bir biçimde tertiplenmesiyle oluşmuş ve son şeklini yirmi yıldan fazla bir zamanda almasına rağmen müsvedde hâlinde kalmıştır.¹³⁷ Eser bazı biyografik bilgiler ihtiva etse de bu yönüyle bir değer ifade edecek vasıfta değildir.¹³⁸ *Mecmûa-i Tevârih*'te Ayvansarâyî, cami, çeşme, sebil, türbe kitabelerini; kimi fetihler için söylenmiş tarih manzumelerini ve bazı şahısların kısa biyografileriyle bunların vefatları için yazılmış tarihleri herhangi bir nizama bağlı olmaksızın nakletmiştir.

Bununla birlikte bu eser sadece tarih kayıtlarını ihtiva eden bir mecmua değildir. Ayvansarâyî mecmuanın kimi yerlerine bitkilerle, böceklerle, bazı kitaplarla alakalı ilginç bilgiler de eklemiş, şahit olduğu kimi olayları canlı bir üslupla nakletmiştir. *Mecmûa-i Tevârih*'den aldığımız, Ayasofya'nın kubbесinin tamiri esnasında yaşananları anlatan aşağıdaki anekdot hem Ayvansarâyî'nin mütecessis karakterini ortaya koyması hem de sanat ve mimari tarihimiz bakımından dikkate değerdir:

"Ayasofya-i Kebîr'in kubbesi meremmet olunurken bu hakîr ile kubbeden zemîn kaç zirâ' olduğu mubâhese olunup mahsûs yukarı tabakaya çıkılıp ba'dehû zemîn ne mikdâr olduğu bir ip ile ölçülüp yirmi altı kulaç gelmiştir. Be-hisâb-ı zirâ'-ı mi'mârî elli üç zirâ' edip kubbe-i mezburu meremmet eden hezârfene: 'Kubbe ne mikdârdır?' deyü su'âl olundukda: 'Kubbenin nihâyetinden zemîn yetmiş iki arşındır.' deyü cevâb vermiştir. Ve yevm-i mezburda câmi'-i şerîfde maslûb olan kebîr yazıları ta'mîr için tabakaya indirmişler idi. Nazar olundukta kâğıt üzerine tahrîr olunmuş arzen bir karış sekiz parmak, elifleri kaddi yirmi beş karış ta'dâd olunmuştur. Ba'zı kimesneler astar üzerine yazılmıştır, derler. Semerkand âbâdî kâğıda yazılmıştır. Gaflet olunmaya...."¹³⁹

Eserin müellif nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine 1565'e kayıtlıdır.

2-2-2- Naat Mecmuası: İstanbul'u camileri, mescidleri, tekkeleri, zaviyeleri, hazineleleri ve kütüphaneleriyle adım adım dolaşan, gördüklerini ve okuduklarını kaydeden, kayıtlarını değişik zamanlarda tasnif ederek eserlerini oluşturan Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin günümüze ulaşan bu çalışmaları onun dikkatinin, sabrının ve arşivci kişiliğinin mahsulleridir. Bunlardan *Mecmûa-i Tevârih*, *Eş'arnâme-i Müstezâd* ve *Âşık Ömer Divanı* Ayvansarâyî'nin kaleminden çıkan nüshalarla günümüze ulaşabilmiştir. *Mecmûa-i Tevârih*'e 1179/M. 1765-66'da, *Eş'arnâme-i Müstezâd*'a 1181/M. 1767-68'de, *Hadîkatü'l-Cevâmi*'ye 1182/M. 1768-69'da başlayan Ayvansarâyî'nin aynı anda birkaç çalışmayı birden sürdürdüğü görülmektedir. Bu da müellifin uzun ve zahmetli bir malzeme toplama sürecinden sonra eserlerini kaleme

¹³⁶ Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Mecmûa-i Tevârih*, s. 2.

¹³⁷ a.g.e., s. XXXVIII.

¹³⁸ a.g.e., s. XXXVIII.

¹³⁹ a.g.e., s. 290-291.

almaya başladığını düşündürmektedir. Buna mukabil yazarın ele aldığı konularla alakasını kesmediği ve ulaştığı yeni malzemelerle eserlerini takviye ettiği bilhassa *Eş'arnâme-i Müstezâd*'dan anlaşılmaktadır.

Ayvansarâyî'nin yukarıda genel hatlarıyla kronolojik olarak tanıttığımız eserleri dışında, kaynaklarca varlığı haber verilmeyen ve yazma kütüphanelerinde nüshası mevcut olmayan bir çalışmasını daha tespit etmiş bulunuyoruz. **Naat Mecmuası** niteliğinde olan bu çalışmanın yegâne yazması mürettip nüshası hâlinde özel kütüphanemizde bulunmaktadır. 159x197 (123x161) mm ölçülerindeki yazma; filigranlı, aharlı, su yollu, orta kalınlıkta sarımtırak kâğıda siyah mürekkeple çift sütun hâlinde 15 satırla yazılmıştır. Güzel bir nesihle yazılan metin yer yer harekelenmiştir. Baştan ve sondan eksik olan yazmanın mevcudu 127 yapraktır. Nüshanın baştan ve sondan ne kadar eksik olduğu belli değildir. Sözbaşları, cetveller, mahlaslar kırmızı mürekkeple yazılmış, mahlasların üzeri ayrıca çizilmiştir. Üzeri ebru kaplı çeharkuşe cilt muhtemelen yakın zamanda eklenmiştir. 67^a-67^b'deki;

"*Ķad temmü'n-na't-ı şerif Ħâfız Ħüseyn bin el-Ħâc İsmâ'il Ayvansarâyî be-Maħalle-i Ħoklı Dede Yeniçeriyân-ı dergâh-ı 'âli on beş sekbânlar sene 1180*"

şeklindeki ketebe kaydından anlaşıldığı üzere mecmua Ħâfız Ħüseyn Ayvansarâyî tarafından 1180/M. 1766-67'de istinsah edilmiştir. Ayvansarâyî bu kaydın akabinde, naatları bir iki sene içinde, tekke tekke dolaşıp divanlar karıştırarak büyük sıkıntılarla bir araya topladığını, okuyucudan hayır dua beklediğini şöyle dile getirmektedir:

"*Benim sa'âdet-mendim, bir iki sene içinde bu kadar na't-ı şerif cem' etdim. Tekye tekye gezip niçe niçe dîvânlardan bu kadarca cem' etdim. Çok şiklet çekdim. Ħamden şümme Ħamden itmâm müyesser oldu. Ķallehü'l-melikü'l-'azîz. ĦaĶ sübhâne ve te'âlâ Ħazretleri dünyâda ve uĦrâda her ne murâdı var ise 'an-Ķarîb nâ'il eyleye. Ħazret-i Ķur'ân-ı Kerîm Ħürmetine iki cihânda ĶorĶduklarından emîn eyleye, eceli geldikde imân-ı kâminden ayırmaya bu Ħâfız Ħüseyn Efendi'ye bir miĶdâr du'â eyleye. Recâsı ve niyâzı budur. Temmet.*"¹⁴⁰

Ketebeden sonra da naatların devam etmesi mürettibin naat toplamayı sürdürdüğünün ve topladığı naatları mecmuasına ilave ettiğinin kanıtıdır. Ayvansarâyî diğer çalışmalarında yaptığı gibi *Naat Mecmuası*'nın sonunda da eserini hangi tarihte ve nerede tamamladığını kaydetmiş olmalıdır. Elimizdeki yazmanın sondan eksik olması bu bilgileri tespit etmemize mânidir.

Ayvansarâyî bir tertip hususiyeti olarak naatların başına şairlerin isimlerini yazmış ve çoğu yerde vefat tarihleriyle medfenlerini bildirmiştir. 114^a'daki;

"*Na't-ı şerif güfte-i Raşîh Seyyid Meħemmed Sa'id Efendi Vanî-zâde Yenişehir'den ma'zûlen Şeh-zâde Câmî'inde medfûndur. sene 1190*"

kaydı, mecmuanın bize kadar ulaşabilen kısmında zikredilen en geç ölüm tarihinin 1190/M. 1776 olduğunu göstermektedir. Bu da mecmuanın bu tarihte veya daha sonra tamamlandığını düşündürmektedir.

¹⁴⁰ Ħâfız Ħüseyn Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*, RK yk 67^b, bk. FOTOĞRAF -3-

Müstezad Mecmuası'nı 13 yılda derleyen Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*'nı tertip etmeye de aşağı yukarı bu kadar zaman sarf etmiş olmalıdır. Ayvansarâyî'nin ketebe kaydında bildirdiği ziyaretleri esnasında müstezad ve naatları birlikte toplamış olması da imkân dâhilindedir.

Naat Mecmuası'nın mevcut kısmı Şekûrî Efendi'nin,

Vücûdun bâ'is-i feyz-i nî'amdur yâ Resûla'llâh
Dehânun menba'-ı vahy-i hikemdür yâ Resûla'llâh

matlalı naatı ile başlamakta; Hakkı'nın,

Cemâlün şem'ine pervâne geldim yâ Resûla'llâh
O şem'e dâ'imâ ben yane geldim yâ Resûla'llâh

matla'lı naatının üçüncü beytiyle kesilmektedir.

Bize kadar gelebilen kısmında 212 farklı şaire ait 526 naat bulunan mecmuanın tamamında daha fazla naatın kayıtlı olduğu aşîkârdır.

Ayvansarâyî'nin *Naat Mecmuası*'na aldığı naatların tamamı "yâ Resûla'llâh" rediflidir. Naatların seçilmesinde redifin ve redifin zarurî kıldığı veznin müessir olduğu ortadadır. Naatların mecmuaya kaydedilmesinde şairlere dair bir kronoloji takip edilmemiş, şiirlerin kafiyesi de dikkate alınmamıştır. Aynı şaire ait naatlar ekseriyetle peş peşe yazılmakla birlikte, daha önce naatı verilen bir şairin başka bir naatına mecmuanın farklı yerlerinde tesadüf etmek de mümkündür. Bu da derlemenin bir hamlede tamamlanmadığını, zaman içerisinde ulaşılan naatların peyderpey kaydedildiğini gösteren karinelerden biridir.¹⁴¹

Ayvansarâyî'nin ilk defa bu çalışmayla varlığını bildirdiğimiz *Naat Mecmuası* ile kitabımızın esasını teşkil eden *Vefeyât*'ı arasındaki ilişkiye aşağıda temas edilecektir.

2-2-3- Eş'arnâme-i Müstezâd: Edebiyat tarihimizde tespit edilen ilk müstezad mecmuası olma ayrıcalığını da taşıyan¹⁴² bu derlemede Ayvansarâyî, 350 farklı şairin 371 müstezadını bir araya toplamıştır.¹⁴³

Ayvansarâyî, peyderpey topladığı müstezadları bir mecmua şeklinde tertip etmeye 1181/M.1767'de başladığını, "Eş'arnâme-i Müstezâd" terkininin hem eserin ismi hem de tarihi olduğunu, eseri okuyanlardan hayır dua talep ettiğini mecmuasının mukaddimesinde şu ifadelerle dile getirmektedir:

"İş bu cem'iyet-i müstezâd bundan muqaddem cem' olunmak arzûsıyla erbâb-ı tabî'atden tecessüs ve tefahhuş olunup tedârik olunan müstezâdlar cümlesi bir maħalle tahrîr ve bir mecmû'a olmağla yâdigâr-ı fakîr ve ber-güzâr-ı hakîr Hâfız Hüseyin ibn el-Hâc İsmâ'îl el-Ayvansarâyî -ğafere lehümâ- olmak üzere bu maħalle kayd olunduğuna

¹⁴¹ Divan edebiyatında naat ve önemli naat mecmuaları için bk. Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na't*, Ankara, 1993.

¹⁴² Sonay Büyük, *Hüseyin Ayvansarâyî'nin Eş'arnâme-i Müstezâd Adlı Eseri (100b-150a) İnceleme-Metin* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Ens., İst., 2009, s. 8.

¹⁴³ a.g.e., s. 25 ve 30.

*Eş'âr-nâme-i Müstezâd -sene 1181- terkîbî târîh ve ism važ olunmuşdur. Mütâla'a eden ihvândan du'â-i hayr mercûdur."*¹⁴⁴

Eş'âr-nâme-i Müstezâd'ın mürettip hattıyla yazılmış yegâne nüshası İstanbul Üniversitesi Merkez Ktp. TY. 5466 numaraya kayıtlıdır. Ayvansarâyî, yazmanın ketebesinde eserini 1194 Rebî'ül-âhîr'inin sonlarında (M. Nisan 1780) Piyale Paşa Hamamı'nın karşısında bulunan Kahveci Derviş Ahmed'in kahvesinde tamamladığını şöyle haber vermektedir:

*"Bin yüz toksan dört târîhi Rebî'ül-âhîr evâhîrinde Piyâle Paşa Hamamının karşısında Kahveci Derviş Ahmed'in kahvesinde yazıldı."*¹⁴⁵

Demek oluyor ki Ayvansarâyî mecmuasını 13 yıl gibi uzun sayılabilecek bir sürede tertip etmiştir.

Eş'âr-nâme-i Müstezâd hakkında Reyhan Çınar, Veliye Ay Uysal ve Sonay Büyük üç ayrı yüksek lisans tezi hazırlamışlardır.¹⁴⁶

2-2-4- Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâhîr-i Ricâl: Ayvansarâyî'nin vefeyât türünde kaleme aldığı iki eserin ilkidir. Müellif dört bölüm hâlinde tertip ettiği kitabının birinci bölümünü Sultan Osman'dan Sultan I. Abdülhamîd'e kadar gelen 27 Osmanlı padişahının doğum, cülus ve vefatlarına düşürülen tarihlere ayırmış; ikinci bölümde kabirleri İstanbul sur içinde, Eyüp'te, Kasımpaşa ve Üsküdar'da; üçüncü bölümde hayratı İstanbul'da medfeni başka yerde; dördüncü bölümde hem hayratı hem de medfeni İstanbul dışında bulunan Osmanlı ricalinin (veziriazam, vezir ve beylerbeyi) kısa hâl tercümelerini vermiş, bunların vefatlarına ve bazı hayır eserlerine düşürülmüş tarihleri okuyucusuyla paylaşmıştır.

Ayvansarâyî eserini hayır sahibi ricalin hatırasını yad etmek ve isminin hayırla anılmasını sağlayacak bir yadigâr bırakmak maksadıyla 1190/M. 1776 yılında yazmaya başladığını söylemektedir.¹⁴⁷ Ancak bu vefeyâtta Vezir Kurd Ahmed Paşa'nın vefat tarihinin 15 Zilhicce 1201/M. 28 Eylül 1201 olarak gösterilmesi¹⁴⁸ müellifin eseri üzerinde çalışmayı bırakmadığını ve onu tekmil etmek için sürekli ilaveler yaptığını göstermektedir. Bu da *Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâhîr-i Ricâl*'in mevcut hâlini aşağı yukarı 25 yılda aldığını göstermektedir.

Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâhîr-i Ricâl, hâl tercümelerine ve hayır eserlerine dair verdiği bilgiler çok kısa olmasına rağmen, bilinen malumatı teyit etmesi ve bazen de

¹⁴⁴ Reyhan Çınar, *Hüseyin Ayvansarâyî'nin Eş'âr-nâme-i Müstezâd Adlı Eseri (1b-49b) Metin-İnceleme* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Ens., İst., 2007, s. 26.

¹⁴⁵ Hüseyin Ayvansarâyî, *Eş'âr-nâme-i Müstezâd*, İst. Üniversitesi Merkez Ktp. TY. 5466, yk 144a-144b.

¹⁴⁶ bk. Reyhan Çınar, a.g.e.; Veliye Ay Uysal, *Hüseyin Ayvansarâyî'nin Eş'âr-nâme-i Müstezâd Adlı Eseri (50a-100b) Metin-İnceleme* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Ens., İst., 2006; Sonay Büyük, a.g.e.

¹⁴⁷ Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Vefeyât-ı Selâtin ve Meşâhîr-i Ricâl* (Haz.: Fahri Ç. Derin), İst., 1978, s. 8.

¹⁴⁸ a.g.e., s.XVI.

tamamlaması, İstanbul yer isimleri için esaslı bir kaynak hüviyeti taşıması bakımından değerli bir eserdir.¹⁴⁹

Fahri Ç. Derin tarafından 1978'de yayımlanan eserin bilinen tek nüshası İstanbul Üniversitesi Merkez Ktp. TY. 2539 numaraya kayıtlıdır.

2-2-5- Hadîkatü'l-Cevâmi': Hiç şüphesiz Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin en önemli eseri *Hadîkatü'l-Cevâmi'*'dir. Bu eserde müellif, 1182/M. 1768-69 yılına gelinceye kadar, önce sur içi İstanbul'undaki cami ve mescitleri, ardından da sur dışında kalan Galata, Eyüp, Üsküdar ve Boğaziçi'yle Kadıköy'deki cami ve mescitleri topografik bir sırayla ele almıştır. Sur içi İstanbul'undaki eserleri anlatırken önce Selâtin camiler üzerinde durmuş, bunun arkasından alfabetik sıraya göre diğer ibadet yerlerini anlatmıştır. Her maddede eserin adını verdikten sonra eğer kiliseden çevrilmişse bu hususu belirterek yaptırın kişinin adını kaydetmiş; şayet biliniyorsa mezarının nerede olduğuna, ihya edilmişse ikinci bânisine; sebil, çeşme, mektep medrese gibi yanında yer alan ek tesislere, bazı durumlarda haziresinde yatan kişilerle bu hayır eserine ait evkafa dair kısa bilgiler vermiştir.¹⁵⁰ Ayvansarâyî bu bilgileri toplarken ele aldığı 821 cami ve mescidi bizzat ziyaret etmiş, hepsinde bir veya daha ziyade vakit namaz kılmıştır.¹⁵¹

Müellif, 1193/M. 1779 ortalarında temize çekmeye başladığı eserini 1195/M. 1780-81 yılında bitirmiştir.¹⁵² Eserinin beyaza çekilmesine "Tervîhatü'l-Ḳulûb"u¹⁵³, bitmesine de "Aḥsenü'l-Ḥidemât" ile "Ḥidmetü'l-Cevâmi'"yi tarih olarak düşürmüştür.¹⁵⁴

Hadîkatü'l-Cevâmi''ye zeyl yazanlardan biri olan Ali Satı' Efendi (ö. 1258/M. 1842-43) bu eserin Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddin'in gayret ve teşvikiyle tamamlandığını söylemektedir.¹⁵⁵

Günay Kut ve Turgut Kut, müellif nüshası ortada olmayan *Hadîkatü'l-Cevâmi'*'nin yirmi üç nüshasını tespit etmiş ve bu nüshaların ayrıntılı tavsiflerini yapmışlardır.¹⁵⁶

Şeyhülislam Sıtkı-zâde Ahmed Reşîd Efendi (ö. 1251/M.1835) *Hadîkatü'l-Cevâmi'*'yi kısaltarak ve bazı ilaveler de yaparak 1248/M. 1832-33 yılında *Tuhfe-i Râgıbîn* adlı bir eser meydana getirmiştir. Bu eserin müellif nüshası daha önceden de belirttiğimiz gibi Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emîrî Tarih 928'e kayıtlıdır.

¹⁴⁹ a.g.e., s. XVI.

¹⁵⁰ Semavi Eyice, a.g.e., s. 528.

¹⁵¹ Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Ali Sâtî' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, a.g.e., s. 32. (Ahmed Nezih Galitekin'in hazırladığı metnin başına eklediği Sunuş'tan.)

¹⁵² Günay Kut; Turgut Kut, "Ayvansarâyî Hafız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri" *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu VI Tebliğler*, s. 55.

¹⁵³ Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Ali Sâtî' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, a.g.e., s. 41.

¹⁵⁴ Günay Kut; Turgut Kut, "Ayvansarâyî Hafız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri" *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu VI Tebliğler*, s. 55.

¹⁵⁵ Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Ali Sâtî' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, a.g.e., s. 39.

¹⁵⁶ a.g.e., s. 56-62.

Bursalı Mehmed Tâhir *Tuhfe-i Râgıbîn*'in *Hadîka*'ya zeyl olarak yazıldığını söylemektedir.¹⁵⁷

Hadîkatü'l-Cevâmi'ye Sultan I. Mahmud'un imamı Zileli el-Hac Seyyid Osman Efendi'nin (ö. 1196/M. 1781-82) torunu ve Medine kadılarından Mahmud Efendi'nin (ö. 1288/M. 1871-72) oğlu Ali Satı' Efendi tarafından 1253/M. 1837-38 yılı sonuna kadar bir zeyl yazılmıştır.¹⁵⁸ Satı' Efendi, Ayvansarâyî'nin *Hadîka*'yı tamamladığı tarihten sonraki 53 yıl içinde İstanbul'a yeni yapılan camileri de zeyline eklemiş, ayrıca sur dışındaki cami ve mescitlere dair tamamlayıcı bilgiler vermiştir. Bununla beraber kendine göre lüzumsuz gördüğü cami ve mescitleri metinden çıkarmış¹⁵⁹, bunu yaparken kimi yerlerde eserin düzenini bozmuş, bazı camileri tekrarlamak suretiyle hatalara da düşmüştür.¹⁶⁰ *Hadîka*'nın bu hâli İstanbul'da Matbaa-i Âmire'de iki cilt olarak 1281/M. 1865'te basılmıştır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Dâhiliye 534/37084 nolu 28 Şevval 1281/M. 26 Mart 1865 tarihli belgede *Hadîkatü'l-Cevâmi*'nin ve *Selanikî Tarihî*'nin basımının tamamlandığı; İrade Dâhiliye 538/37409 nolu 17 Safer 1282/M. 12 Temmuz 1865 bir diğer belgede ise *Hadîkatü'l-Cevâmi* ve *Râşid Tarihî*'nin arz edildiği bildirilmektedir.

Ali Satı' Efendi'nin zeylini tamamlamasından 40 yıl sonra Süleyman Besim, *Hadîka*'ya 1276/M. 1859-60 yılına kadar ayrı bir zeyl yazmıştır. Hakkında hemen hemen hiçbir bilgi bulunmayan Süleyman Besim, *Dürrehâü'l-Cevâmi' yahud Hadîkatü'l-Cevâmi'* adını verdiği bu zeylle *Hadîka*'yı daha da zenginleştirmiştir.¹⁶¹

Joseph von Hammer-Purgstall (ö. 1856), *Hadîkatü'l-Cevâmi*'yi kısaltarak Almanca tercüme etmiştir. Bu tercüme yazarın *Geschichte des Osmanischen Reiches* (Osmanlı İmparatorluğu Tarihi) isimli meşhur kitabının dokuzuncu cildinde bulunmaktadır.¹⁶²

Selim Nüzhet (Gerçek), *Hadîka*'nın matbu nüshası için 1928'de 16 sahifeden ibaret *Hadîkatü'l-Cevâmi' Nâm Eserin Elifbâî Fihristidir* isimli bir fihrist yayımlamıştır.

Tahsin Öz, *İstanbul Camileri I-II* isimli çalışması için *Hadîka*'nın matbu nüshasını esas almış, eserine bazı yeni camiler de ilave etmiştir. Bu kitap ilki 1962-63'te ikincisi 1997'de olmak üzere iki kere basılmıştır.

İhsan Erzi, *Hadîkatü'l-Cevâmi*'nin matbu nüshasını hülâsa edip kısmen de sadeleştirerek 1987 yılında *Camilerimiz Ansiklopedisi (Hadîkatü'l-Cevâmi)* ismiyle iki cilt hâlinde neşretmiştir.

Hadîkatü'l-Cevâmi üzerinde iki de yüksek lisans tezi yapılmıştır. Bunlardan ilki Doğan Yavaş tarafından 1988 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler

¹⁵⁷ Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 48-49.

¹⁵⁸ *a.g.e.*, s. 55.

¹⁵⁹ *a.g.e.*, s. 55.

¹⁶⁰ Semavi Eyice, *a.g.e.*, s. 528.

¹⁶¹ Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Ali Sâtî' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *a.g.e.*, s. 33. (Ahmed Nezih Galitekin'in hazırladığı metnin başına eklediği Sunuş'tan.)

¹⁶² bk. Joseph von Hammer-Purgstall, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, C. IX, Pesth, 1833, s. 47-144.

Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalında *İstanbul'da Osmanlı Mimârîsi Üzerine Bir Kaynak HADİKAT-ÜL CEVÂMÎ* ismiyle, matbu metnin birinci cildinden bazı camilerin seçilip metnin sadeleştirilmesiyle suretiyle hazırlanmıştır. İkinci tez Ayşe Gül Başaran'a aittir. 2001 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalında, *Osmanlı Mimarîsi İçin Kaynak HADİKAT-ÜL-CEVÂMÎ' (II. Cilt) İncelemeli Metin Çevirisi* ismiyle hazırlanan bu tezde, Ali Satı' Efendi'nin zeylini de ihtiva eden matbu nüshanın ikinci cildinin metni ortaya konulmuştur.

Ahmed Nezih Galitekin, Ali Satı' Efendi'nin ilavelerini içeren matbu nüshayı esas almak ve bazı yazma nüshalara baş vurmak, Süleyman Besim'in zeylini de eklemek suretiyle *Hadikatü'l-Cevâmi'*yi günümüz harfleriyle 2001 yılında neşr etmiştir. Bu neşirde kimi yerlerde açıklayıcı dipnotlar, nüsha farkları, lügatçe ve kapsamlı bir dizin de bulunmaktadır.

2-2-6- Âşık Ömer Divanı: Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin edebiyat tarihimize yaptığı katkılardan biri de *Âşık Ömer Divanı*'nı cemetmesidir. *Mecmûa-i Tevârih*'te Ayvansarâyî, Âşık Ömer'den şu şekilde bahsetmektedir:

"Beşne's-şu'ârâ Türkmanî ve ma'nî demekle meşhûr olan tavr üzere güfte söylemek ile şöhret bulan Âşık Ömer rahmetullahi aleyh, sâhib-i dîvân olup nice zamân bu cihânda ömür sürüp âkıbet Kırım ülkesinde Gözleve ta'bîr olunan beldede ömrü âhîr olup anda defn olunduğu 'âşık-ı rahmet/عاشق رحمت' ve 'suḥân-perver /سخن پرور' ve 'dâhîlî'l-cennet /داخل الجنة' terkîbleri târîh vâkî' olduğundan tefe'ül olunup du'â-yı hayra vesîle olmak için bu mahâlle şerh verildi, 1119 (M. 1707/1708) ed-Dâî Hâfız Hüseyin ibn kethüdâ-i teberdârân el-Hâc İsmâîl Ayvansarâyî."163

Ayvansarâyî, Âşık Ömer'in dağınık hâlde bulunan şiirlerini uzun uğraşlarla bir araya getirmiş, harf sırasına koymak suretiyle divanı düzenlemiştir. Onun bu çalışması rivayet ettiği 1242 şiir ile *Âşık Ömer Divanı*'nın şu an için bilinen en hacimli nüshasını edebiyatımıza kazandırmıştır.164 Divanın Ayvansarâyî'nin kaleminden çıkan mürettip nüshası Konya Mevlânâ Müzesi Müzelik Eserler Bölümü 99 numaraya kayıtlıdır. Ayvansarâyî 336 yapraktan oluşan bu nüshayı 1195/M. 1780-81'de yazmaya başlamış ve "Nefḥatü'llâh/نفحة الله" ibaresinin işaret ettiği 1197/M. 1782-83 yılında da tamamlamıştır. Sadeddin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer: Hayatı ve Şiirleri* isimli çalışmasında yazmayı tanıtmış, müstensihini bildirmiş ve şiirlerin tespitinde ağırlıklı olarak bu nüshadan faydalanmıştır.165 Bununla birlikte divanın mürettibi Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin meşhur *Hadikatü'l-Cevâmi'*nin müellifiyle aynı kişi olduğunu gözden kaçırmıştır.

163 Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Mecmûa-i Tevârih*, s. 2.

164 Sadeddin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer: Hayatı ve Şiirleri*, İst., tarihsiz, s. 15.

165 a.g.e., s. 15-16.

2-2-7- Dede Ömer Rüşenî'ye Yapılan Tahmisler: Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî çalışmamıza konu olan *Vefeyât*ının Mustafâ Fennî Efendi maddesinde Dede Ömer Rüşenî'nin:

*Çün toğup tutdı cihân yüzini hüsniñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vechile sen mâhveşi*

matlalı meşhur gazelini pek çok kimsenin tahmis ve tesdis ettiğini, kendisinin de bunlardan malumu olan 14 tanesini kaybolmaması için bir araya topladığını şu cümlelerle anlatmaktadır:

"Ma'lûm ola ki bu na't-ı şerîfe çok kimesneler tahmîs ve tesdîs ve pervâzî hizmetler eylemişlerdir. Ma'lûmumuz olanlardan on dört kimesneniñ eserini cem' itdik. Hayâtda olmayanlarıñ nâmları güm olmamak için târîhleriyle eserlerine işâret ve bu tarîk ile bir nev' hizmet eylemişizdir."

Vefeyât'a, Dede Ömer Rüşenî'nin bu naatına Mehmed Râsim Efendi, Seyyid Mehmed Hâkim Efendi, Zamîrî Mustafâ Efendi ve Mustafâ Fennî Efendi tarafından yapılan tahmislerden örnekler de alınmıştır.

Vefeyât-ı Ayvansarâyî'nin Süleymaniye Kütüphanesi, Uşşakî Tekkesi 365 nolu nüshasının sonunda Dede Ömer Rüşenî'nin bu naatına yapılmış 17 tahmis bir araya toplanmıştır. Bu tahmislerin kim tarafından bir araya getirildiğine dair nüshada herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Tahmislerin bu nüshada, hemen vefeyât metninin sonunda bulunması bir tesadüf eseri değilse, Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin Fennî maddesinde bahsettiği gayreti mahsulü olsa gerektir. Tahmisleri bir araya getirilen şairler şunlardır: Vahîd (92_a-93_a), İzzî (93_a-95_a), Nahîfî (95_a-96_a), Nazîm (96_a-97_b), Nâlî (97_b-98_b), Hâkim (98_b-99_b), Kânî (99_b-101_a), Hassân Ahmed Efendi (101_a-102_a), Eğrikapılı Mehmed Râsim Efendi (9_a-103_a), Bursalı Mü'min-zâde Hasîbâ Efendi (103_a-104_a), Fennî Efendi (104_a-105_b), Abdullah Salâhî (105_b-106_b), Müstakîm-zâde Efendi (106_b-108_a). Mahlas kullanılmadığına göre Müstakîm-zâde Süleymân Sadeddîn Efendi olmalıdır.), Sıdkî (108_a-108_b), Zamîrî (108_b-110_a), Hâlıkî (110_a-111_a), Necâtî (119_a-121_a).

2-2-8-Vefeyât-ı Ayvansarâyî: Kitabımızın esasını teşkil eden bu eser Ayvansarâyî'nin vefeyât tarzında kaleme aldığı ikinci eserdir. Hakkında müteakip bölümde ayrıntılı bilgi verilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

VEFEYÂT-I AYVANSARÂÎ

2-1- İsimlendirme Meselesi

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî tarafından özel bir ad verilmeyen bu vefeyât, kütüphane kayıtlarında ve mevcut yazmalarda *Tercümetü'l-Meşâyih*, *Tezkîre-i Ayvansarâyî*, *Tezkîre-i Meşâyih* gibi değişik isimlerle anılmıştır¹⁶⁶. İsimlendirmedeki bu tutarsızlık aslında iki farklı eser olan *Vefeyât-ı Selâtîn* ve *Meşâhîr-i Ricâl* ile çalışmamızın esasını teşkil eden ikinci *Vefeyât*'ın metot ve tür bakımından gösterdikleri benzerlikten dolayı zaman zaman aynı eser zannedilmesine neden olmuştur. Bunun en bariz örneklerinden biri *Tuhfe-i Nâilî*'dir. Biyografiye dair 75 eseri tarayarak hazırladığı ve divan şairlerinin muhtasar biyografilerini içeren bu önemli eserinde Mehmet Nâil Tuman, karşılaştırmalı metnini verdiğimiz *Vefeyât* ile *Vefeyât-ı Selâtîn* ve *Meşâhîr-i Ricâl*'i aynı eser olarak değerlendirmiş, *Vefeyât-ı Selâtîn* ve *Meşâhîr-i Ricâl*'in İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY.2539 ve *Vefeyât*'ın yine aynı kütüphanede bulunan TY.2464 nolu nüshalarını "*Vefeyât-ı Ayvansarâyî*" müsterek ismiyle çalışmasına dâhil etmiştir¹⁶⁷.

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî ve eserleri hakkında kapsamlı araştırmalar yapan Günay Kut, bir yazısında bu *Vefeyât*'ı diğerinden ayırmak için "*Vefeyât-ı Meşâyih* veya *Tezkîre-i Ayvansarâyî*"¹⁶⁸, bir başka çalışmada İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi TY.2464 numaralı nüshadan hareketle "*Vefeyât-ı Ayvansarâyî* ya da *Tezkîre-i Ayvansarâyî*"¹⁶⁹ isimlerini kullanmıştır. Biz ise çalışmamızda diğer vefeyâtın *Vefeyât-ı Selâtîn* ve *Meşâhîr-i Ricâl* adıyla yaygın olarak bilinmesini; bu vefeyâta meşâyih haricinde sultanların, ilim adamlarının ve şairlerin de bulunmasını, eserin tezkireden ziyade vefeyât karakteri göstermesini dikkate alarak *Vefeyât-ı Ayvansarâyî* ismini kullanmayı tercih ettik.

2-2- Yazılış Sebebi

*Mecmûa-i Tevârîh*i ve *Hadîkatü'l-Cevâmî*yi kıyamet gününde kendisine dostâne bir yadigâr ve hizmet-i bergüzâr¹⁷⁰ kılmak arzusuyla yazan Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî; *Naat Mecmuası*, *Eş'arnâme-i Müstezâd* ve *Vefeyât-ı Selâtîn* ve *Meşâhîr-i*

¹⁶⁶ Günay Kut, "Vefeyât-ı Ayvansarâyî ve Nüshaları ya da Tezkîre-i Ayvansarâyî" *Journal of Turkish Studies*, Volume 24/III, Ağâh Sırrı Levend Hâtıra Sayısı III, Harvard University, 2000, s. 152.

¹⁶⁷ Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, (Haz.: Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), C. I, Ank. 2001, s. 169.

¹⁶⁸ Günay Kut; Turgut Kut, "Ayvansarâyî Hafız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri" *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu VI Tebliğler*, s. 54.

¹⁶⁹ Günay Kut, "Vefeyât-ı Ayvansarâyî ve Nüshaları ya da Tezkîre-i Ayvansarâyî" *Journal of Turkish Studies*, Volume 24/III, s. 151.

¹⁷⁰ bk. Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Mecmûa-i Tevârîh*, s. 2; Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Ali Sâti' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, a.g.e., s. 40.

Ricâli ise hayır duaya vesile olmak üzere¹⁷¹ kaleme almıştır. Ayvansarâyî, sebep-i telif olarak değerlendirebileceğimiz giriş kısmında *Vefeyâtı* yazma nedenini, eserleri herkes tarafından bilinen, ilim ve maarifle adlarını ihya eden din büyüklerinin hayatlarını, gömülü oldukları yerleri ve makamlarını elden geldiğince bir araya toplayarak onların ruhaniyetlerine intisab ve şefaatlerine kavuşma arzusu şeklinde şöyle ifade etmektedir:

Ammâ bâdû bu dîn-i mübînîñ zuhûrıyla devlet-i nübüvvet ve saltanat-ı risâlet nihâyet bulup sultân-ı peygâamberân ‘aleyhi şalavâtü’l-mennân dahı ‘âlem-i beğâyî teşrîf ve şahın-ı lâhûtîda tevķîf buyurulup anlardan soñra nübüvvet ve risâlet münķatıñ olmağla taķşiyet-i devlet-i İslâm içün zâhir ü bâtında bî-şümâr ‘ulemâ-yı kirâm ve meşâyih-i ‘izâm irsâl olunup terbiye-i tâlibîn ve tesliye-i tâife-i sâlikîn kavâ'id-i dîniyyeye mevķûf olmağla ‘ulemâ-i bâtın dahı ‘ulemâ-yı zâhir ‘ulûm-ı şüveriyeyi tadrîs eyledikleri gibi meşâyih-i bâtın dahı ‘ulûm-ı ma'neviyyeyi te'sîs ve fukarâ-yı şulehâyı ‘ibâdât-ı lâyıka ve vezâ'if-i fâ'ika ile te'nîs eyleyip dâmen-i kıyâmete dek bu reftârları beyne'l-enâm revnaķ muhakķak olmuşdur. Aña binâ'en bu fâķır-i pür-taķşîr Hâfız Hüseyn bin el-Hâc İsmâ'îl el-Ayvansarâyî dâ'ileri dahı beyne'n-nâs eserleri meşhûr ve sebep-i istînâs olup ‘ulûm u ma'ârifle ihyâ-i nâm eden eslâf-ı kirâm hâzerâtınıñ nâmlarını ve eyyâmlarını ve medfen ü maķamlarını ‘alâ-ķadri't-tâķa bu ceridede cem' ü ‘îlâm ve bâ'is-i maķbûl ü intisâb-ı rûhâniyyâna bâ'is-i vuşûl olmasını murâd edip mübâşeret olundu.

2-3- Yazılış Tarihi

Ayvansarâyî'nin aynı anda birçok çalışmayı bir arada yürüttüğünü, bu çalışmalarını sürekli takviye ettiğini biliyoruz. Eserleri bahsinde vurguladığımız gibi *Mecmûa-i Tevârih* aşağı yukarı yirmi yıl üzerinde çalışılmasına rağmen müsvedde hâlinde kalmıştır. *Naat Mecmuası* on yıldan daha uzun bir sürede, benzer bir çalışma olan *Eş'âr-nâme-i Müstezâd* ise 13 yılda tertip edilebilmiştir. Onun, dikkatini en uzun süre sarf ettiği çalışması *Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl*'dir. Bu eserin mevcut hâlini alması 25 yılı bulmuştur. Ayvansarâyî'nin en önemli eseri kabul edilen *Hadîkatü'l-Cevâmî*'nin 1182'de başlayan yazılma serüveni 13 yıl sonra 1195'te temize çekilmesiyle tamamlanabilmiştir.

Ayvansarâyî'nin çalışmamıza konu olan *Vefeyâtı* yazmaya ne zaman başladığını, onu hangi tarihte tamamladığını, hatta tamamlayıp tamamlayamadığını kesin olarak bilmiyoruz. Bununla beraber *Vefeyât*'ta kayıtlı en geç ölüm tarihi 1199/M. 1784-85'le Şeyh Seyyid Feyzullâh Efendi'ye ait olduğuna göre eserin mevcut hâlini bu tarihte veya biraz daha sonra aldığını söylemek mümkündür. Ayvansarâyî'nin, topladığı malzemeleri tasnif etmek suretiyle bu vefeyâta da diğer vefeyâtla, yani 1182 civarında başladığını söylemek tahminden öte bir anlam taşımamaktadır. Lakin onun aynı anda birçok çalışmayla meşgul olması, malzemenin bolluğundan kaynaklanan tasnif sıkıntısı bu ikinci vefeyâtın da uzun bir sürede tamamlanmış olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

¹⁷¹bk. Hâfız Hüseyn Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*, RK yk 67b; Reyhan Çınar, a.g.e., s. 26; Hâfız Hüseyn Ayvansarâyî, *Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl*, s. 1 ve 8.

Burada vurgulamak isteriz ki, bizce Ayvansarâyî'nin *Hadîkatü'l-Cevâmi*, *Eş'ârname-i Müstezâd* dışındaki eserleri tamamlanmadan kalmıştır. Zira ne *Mecmûa-i Tevârih*'te ne *Vefeyât-ı Selâtîn* ve *Meşâhîr-i Ricâl*'de ne de *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'de, tamamlanmış bir eserde görmeyi beklediğimiz, geleneğin de zaruri kıldığı bir düzen mevcut değildir. Üstelik Ayvansarâyî bu üç esere sebep-i telif kabul edilebilecek bir başlangıç da yapmıştır. Bunda müellifin üzerinde çalıştığı konuların her an güncellenebilir oluşunun payı göz ardı edilmemelidir. Ölen önemli bir şahsın, yapılan yeni bir hayratın, ancak tespit edilen bir naat-ı şerifin Ayvansarâyî'nin herhangi bir çalışmasındaki yeri hazırdır. Buna Ayvansarâyî'nin, eserlerindeki tekrarların işaret ettiği dağınık çalışma metodunu ilave etmek de gerekir kanaatindeyiz.

2-4- Tertip Özellikleri

Vefeyât-ı Selâtîn ve *Meşâhîr-i Ricâl*'de Osmanlı sultanlarını ve devlet adamlarını konu edinen yazar, bu ikinci vefeyâtını tasavvuf ve ilim erbabıyla şairlere ayırmıştır. Bununla birlikte burada da Osmanlı sultanları unutulmamış; III. Mehmed (ö. 1012/M. 1603), I. Ahmed (ö. 1026/M. 1617), II. Mustafa (ö. 1115/M. 1703) ve III. Ahmed'in (ö. 1149/M. 1736) ölüm tarihleri, merkadleri zikredilerek şiirlerinden örnekler aktarılmıştır.

Vefeyât-ı Ayvansarâyî'de ele alınan meşayihin, ulemanın ve şuaranın önce künyesi kaydedilmiş, kısa biyografileri yazılıp eserleri sayılmış, daha sonra bunların ölüm tarihleri ebced hesabıyla düşürülmüş tarihler vasıtasıyla verilmiş, bu kişilerin nerede gömülü olduklarına temas edilerek şiirlerinden örnekler sunulmuştur. Müellifin biyografik bilgiyi veriş tarzı eser boyunca hemen hemen hiç değişmemektedir.

Eserde şahısların sıralanması konusunda herhangi bir sistem mevcut değildir. Şahıslar elif-ba sırasına uygun olarak isimlerine veya mahlaslarına göre sıralanmadıkları gibi, ölüm tarihlerine göre kronolojik olarak da tasnif edilmemiştir. *Vefeyât*'ın Yunus Emre ve Hacı Bayram-ı Velî ile başlaması müellifin hiç değilse başlangıçta böyle bir arzu taşıdığını düşündürmektedir. Bu keyfilik eserin son hâlini almadığı düşüncesini teyit edecek mahiyettedir. *Vefeyât*'ta isimlerin yazılmasında korunan yegâne düzen aynı aileden gelen şahısların baba, oğul sırasına göre yazılmasıdır. Mesela, Bülbülcü-zâde Abdülkerîm Efendi yazılmış, akabinde oğlu Şeyh Abdurrahîm Münîb Efendi zikredilmiş; Şeyh Ümmî Sinân İbrâhîm Efendi'yi evladı Ümmî Sinân-zâde Şeyh Hasan Efendi takip etmiştir.

Tetkik edebildiğimiz kadarıyla ele alınan şahısların ölüm tarihlerine işaret eden ebced ibareleri, mısraları veya beyitleri Ayvansarâyî'ye değil başkalarına aittir. *Vefeyât*'ta Ayvansarâyî tarafından düşürülmüş herhangi bir tarih tespit edilememiştir. Şühûdî Seyyid Kâsım Dede Efendi, *Vefeyât*'ın tamamında ölüm tarihi verilmemiş yegâne isim olarak dikkati çekmektedir. Muhlis Mehmed Paşa'nın ise ölüm tarihi söylenmiş, ancak bu tarihe işaret eden herhangi bir ebced ibaresi nakledilmemiştir. Bunların dışında bütün şahısların ölüm tarihleri ebced ibareleri, mısraları veya beyitleri vasıtasıyla aktarılmıştır.

Eserde söz konusu edilen kimselerin müşterek vasfı hemen hepsinin şair oluşudur. Yukarıda isimleri sayılan sultanlarla beraber *Vefeyât*'ta -tekrarlarla birlikte-

kayıtlı olan 294 şahıstan Yunus Emre, Eşrefoğlu Rûmî, Şeyh Muhyiddîn Mehmed Efendi, Vâsî' Îsâ Efendi, Şeyh Sinâneddîn Yûsuf Erdebilî, Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi, Şeyh Sinan Efendi, Hâkânî Mehmed Bey, Kâtib Çelebi, Hemdemî Mehmed Ağa, Koruk Şeyhi Seyyid Mehmed Efendi dışında şiiirlerinden örnek verilmeyen kimse yoktur. Buna mukabil Ayvansarâyî, şiiirlerinden örnek vermediği bu isimleri anlatırken "İlâhiyyât *Dîvân*'ı meşhurdur." (Yûnus Emre), "*Dîvân*-ı ilâhiyyâtı olup...", "Eş'ârı vardır." (Eşrefoğlu Rûmî), "Tab'-ı şî'rîsi olup..." (Vâsî' Îsâ Efendi), "... ve sâ'ir manzûmesi vardır." (Şâhidî İbrâhîm Dede), "İlâhiyyâtı dahî vardır." (Şeyh Sinan Efendi), " *Dîvân*-ı eş'ârı dahî vardır." (Hâkânî Mehmed Bey), "*Dîvân*-ı eş'ârı vardır." (Hemdemî Mehmed Ağa) gibi ifadelerle bu şahısların da şiiirle alakasına temas etmiştir.

Vefeyât'ta yer alan şahısların neye göre seçildiği belli değildir. Her ne kadar sebep-i telif kısmında Ayvansarâyî eserleri herkes tarafından bilinen, ilim ve maarifle isimlerini kalıcı kılan kimseleri bir araya getireceğini söylese de hem divan şiiirinin hem de Osmanlı ilim âleminin tanınmış pek çok ismi *Vefeyât*'ta alınmamıştır.

Ayvansarâyî'nin bu *Vefeyât*'ı şahısların doğum ya da ölüm yerlerine göre tanzim edilmiş de değildir. Şemsü'd-dîn-i Sivasî gibi Sivas'ta, Şeyh Mahvî Îsâ gibi Sâlihîyye'de, Şeyh Sinân Efendi gibi Medine'de, Şeyh Hüseyin Âdem Dede gibi Mısır'da, Şeyh Hasan Kâ'imî gibi Zvornik'te, Şeyh Enis Receb Dede gibi Edirne'de yani İstanbul'da dışında medfun birçok şahıs da esere alınmıştır. Ancak *Vefeyât*'ta ağırlık, tahmin edilebileceği gibi kabri İstanbul'da olan şahıslardan yanadır.

Vefeyât, tarikat mensubiyeti anlayışıyla da düzenlenmemiştir. Onda Salâhu'd-dîn Abdullân Efendi gibi Uşşakî, Derviş Himmet Efendi gibi Bayramî, Şeyh Ahmed Efendi gibi Kadirî, Şeyh Cemâlü'd-dîn İshâk gibi Halvetî, Sabûhî Şeyh Ahmed Dede Efendi gibi Mevlevî, Şeyh Haydar Resâilci Efendi gibi Nakşî vs. isimleri bir arada görmek mümkündür.

Vefeyât'ta bir şairden örnek alınan şiiirin uzunluğu bakımından bir standarttan bahsedilemez. Yunus Emre'den hiç örnek alınmazken, Musa Dede Efendi'nin beş kıtalık bir şiiirinin tamamı eserde kendine yer bulabilmektedir. *Vefeyât*'ta örnek olarak verilen şiiirler umumiyetle bir veya iki beyitten ibarettir. Merkez Muslihü'd-dîn Efendi, Abdü's-şekûr Efendi, Südcî-zâde Hâfız Efendi, Enîs Receb Dede'de olduğu gibi örnek olarak tek mısranın alındığı şahıslar da vardır .

Ayvansarâyî biyografisini aktardığı kimselerin şiiirlerinin bestelenip bestelenmediğini de: "İlâhiyyâtı olup andan nice güfteler beste olunmuştur." (Eşrefoğlu Rûmî), "Beste olmuş güfteleri vardır." (Şeyh 'Adlî Hâsan Efendi), "Beste olmuş ilâhîleri vardır." (Şeyh Seyyid Mehmed Vahyî); "İlâhiyyâtı dahî vardır. Lâkin beste olmamıştır." (Şeyh Sinan Efendi) gibi ifadelerle zaman zaman haber vermiştir.

2-5- Kaynakları

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, ömrünün mühim bir kısmını biyografiye, mimariye ve edebiyata dair çeşitli bilgileri toplamakla geçirmiştir. Çalışmalarında kullandığı bu bilgileri kendisinden önce yazılan biyografik kitaplardan, ilmî ve edebî eserlerden, şahsi gözlemlerinden ve oldukça yorucu olduğunu *Naat Mecmuası*'nda dile

getirdiği alan çalışmalarından yola çıkarak derlemiştir. Müellif, devasa hacimdeki bu dağınık malzemeyi yıllar içinde tasnif ve takviye ederek eserlerini oluşturmuş, yeri geldikçe kullandığı kaynakların isimlerini vermeyi de ihmal etmemiştir.

Ayvansarâyî'nin *Vefeyât*'ında en erken ölüm tarihi 576/M. 1180 ile Feridüddin-i Attâr'a, en geç ölüm tarihi ise 1199/M. 1784-85'le Şeyh Seyyid Feyzullâh Efendi'ye aittir. Bu kadar geniş bir zaman diliminde yaşamış kimselerin hayatını kısaca nakletmeye, ölüm tarihlerini ebced ibareleriyle vermeye ve kabirlerinin yerini zikretmeye çalışan müellifin kendisinden önce yazılan kitaplara müracaat etmesi son derece tabiidir. Onun *Vefeyât*'ta ismini andığı biyografik kaynaklar şunlardır:

- **Şakâiku'n-Nu'mâniyye** (yazılış tar. 965/M. 1558): Taşköprü-zâde Ahmed Efendi (ö. 968/1560)
- **Hadaîku'l-Hakâyık fî Tekmîleti's-Şakâik** (yazılış tar. 1044/M. 1634): Nev'î-zâde Atâyî (ö. 1045/M. 1635)
- **Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân** (bs. tar. 1283 /M. 1866): Sâkıb Mustafa Dede (ö. 1148/1735)
- **Tezkiretü's-Şu'arâ** (yazılış tar. 1134/ 1721): Sâlim Efendi (ö. 1156/1743)
- **Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr** (yazılış tar. 1139/M. 1726): İsmail Belîğ (ö. 1142/1729)
- **Terceme-i Nefehâtü'l-Üns** (yazılış tar. 927/M. 1520): Lâmiî Çelebi (ö. 938/1531)
- **Tuhfe-i Hattâtîn** (yazılış tar. 1173/M. 1759): Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddîn Efendi (ö. 1202/1782)
- **Tezkîre-i Hânendegân (Atrâbü'l-Âsâr fî Tezkireti Urefâi'l-Edvâr):** Şeyhülislâm Esad Efendi (ö. 1166/M. 1753)
- **Vekâletnâme:** Seyyid Hüseyin Vehbî (ö. 1149/M. 1736)

Müellifin eserlerinde sıkça rastlanan bir durum da onun topladığı bilgileri değişik eserlerinde tekrar tekrar kullanması ve böylece bir eserin diğerine kaynaklık etmesidir. *Mecmûa-i Tevârih*'in *Hadîkâ*'ya, *Hadîkâ*'nın her iki *Vefeyât*'a, *Naat Mecmuas*'nın *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'ye kaynaklık ettiğini gösteren pek çok örnek vardır. Ayvansarâyî, *Mecmûa-i Tevârih*'te Sunullah Paşa'yı şu ifadelerle anlatır:

"Fî'l-asl Sultân Mehemmed Hân-ı Râbî" kerimelerinden Hadîce Sultân'ın dâiresinde iken sultân-ı mezbûre azm-i dârü's-selâm eyledikde Enderûn-ı hümayuna çerâğ olup tarîki üzere silâhdâr-ı şehriyârî iken vezâretle taşra çıkup Eğriboz zabtına tevveccühü esnâsında İzdin kazâsına vardıkda bi'emrillâhi te'âlâ, Rıhlet-i Mahşer / رحلت محشر sene 1187 târîhi Cemâziye'l-âhîr'inin on beşinci günü anda defîn-i zîr-i zemîn ve âzim-i a'lâ-yı illiyîn olmuştur."¹⁷²

¹⁷² Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Mecmûa-i Tevârih*, s. 357.

Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl'e ise aynı şahıs yukarıdaki ifadelere neredeyse hiç dokunulmadan şöyle yazılır:

"*Fî'l-asl Sultân Mehmed Hân-ı Râbî*" kerimelerinden *Hadîce Sultân'ın* 'utekâsından olup sultân-ı mezbûre azm-i dârü's-selâm eyledikde *Enderûn-ı hümâyuna çerâğ olup tarîkî üzere silâhdâr-ı şehriyârî iken vezâretle taşra çıkup Eğriboz zabtına tevveccühü esnâsında İzdin kazâsına vardıkda bi'emrillâhi te'âlâ, Rihlet-i Mahşer / رحلت محشر sene 1186 târîhi Cemâziye'l-âhîr'inin on beşinci günü anda defîn-i zemîn ve âzim-i a'lâ-yı illiyîn olmuştur.*"¹⁷³

Hadîkatü'l-Cevâmî'de Fenârî İsâ Mescidi'nden bahsederken sözü bu mescidin imamı Şeyh İsâ Mahvî Efendi'ye getiren Ayvansarâyî bu şahıs hakkında şu bilgileri verir:

"*Şeyh İsâ Mahvî Efendi. Gerede'ye tâbîr Sarı Kâdîler nâm karyedendir. İstanbul'a gelip Bülbülcü-zâde Abdü'l-kerîm Efendi'den inâbet ve hilâfet ile bekâm olup Orta Câmi' vâ'izi iken Osmân Efendi mahlûlünden Dıragman Tekyesi'ne şeyh olmuş idi. Silsele-i selâtîne dâhil olup Süleymâniyye şeyhi oldukda hacca azîmet edip Şâm-ı Şerîfe vardıkda vefât ve Sâlihîyye'de seksen yaşında iken Muhammed Muhyiddînü'l-Arabî kuddise sırruhu'l-azîz Türbesi hâricinde defn olunmuştur. Vefâtına bu tarihi demişlerdir ki, bu mahalle kayd:*

Beyt

Geldi zemânı kıldı nuzûlî / كلدی زمان قیلدی نزولی

Me'vâ-yı Şâm'a İsâ Efendi / ماوای شامه عیسی افندی

sene 1127. Âsârından te'lîfleri ve Dîvân'ı ve ilâhiyyâtı vardır. Ez-cümle bu na't-ı şerif anın güftesidir ki:

Dermendem mücrimem dermâna geldim yâ Resûl'

Bu kişi metnini hazırladığımız *Vefeyât'ta* da birkaç kelime değişikliği haricinde örnek mısra da dâhil olmak üzere tamamen aynı ifadelerle yazılmıştır.

Naat Mecmuası, Vefeyât'a alınan örnek şiirlerin bir kısmına kaynaklık etmiş, bu hususa aşağıda ayrıca temas edilecektir.

Ayvansarâyî'nin merkadi İstanbul'da olan şahısların kabirlerini *Hadîkatü'l-Cevâmî'* için malzeme toplarken bizatihi ziyaret etmiş olması ve birtakım bilgileri asıl kaynak hüviyetindeki mezar kitabelerinden nakletmesi de kuvvetle muhtemeldir. Ayvansarâyî yukarıda ismini verdiği biyografi kitaplarının ve şahsi gözlemlerinin dışında adını bildirmediği başka kaynaklara da müracaat etmiş olmalıdır.

2-6- Tekrarlar Meselesi

Daha önceden de ifade ettiğimiz gibi *Vefeyât'ta* 294 madde başı şahıs kayıtlıdır. Ancak bunlardan **Şeyh Mehmed İlmî Efendi, Neylî Ahmed Efendi ve Şeyh Hasan Feyzî Efendi** mükerrer yazılmışlardır. Hâl böyle olunca Ayvansarâyî'nin

¹⁷³ Hâfiz Hüseyin Ayvansarâyî, *Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl*, s. 118.

Vefeyât'ında zikrettiği şahıs sayısı 291'e inecektir. Bu tekrarlar bir müstensih tasarrufu olmayıp doğrudan Ayvansarâyî'nin zühulü eseridir. Müellif bu üç şahsı daha önceden yazdığını unutmuş ve bu şahısların talihi eseri olarak ikinci kez yazmıştır. Bunun en kuvvetli delili şahısların birinci ve ikinci kez yazılışlarının gösterdiği farklılıklardır. İkinci yazılışta değişen tek şey cümleler değildir; İlmî Efendi'de ölüm tarihini gösteren ebced ibaresi değişmekte, Neylî'nin ve Hasan Feyzî'nin sayılan eserleri farklılık göstermekte ve her üç şairde olduğu gibi örnek alınan şiirler birbirini tutmamaktadır. Şeyh Mehmed İlmî Efendi'nin birinci ve ikinci yazılışı arasında 45, Neylî Ahmed Efendi'nin 68, Şeyh Hasan Feyzî Efendi'nin ise 147 şahıs bulunmaktadır. Esasen bu da eserin bir hamlede bitmediğini, müellifin dikkatini dağıtacak geniş bir zaman diliminin işin içine dâhil olduğunu gösteren karinelere sayılabilir.

Bu şahısların birinci ve ikinci kez yazılışlarını aşağıda yan yana veriyoruz:

Birinci Yazılış	İkinci Yazılış
Şeyh Mehmed İlmî Efendi <i>Ḳuddise Sırruhû</i> eş-Şeyh Mehmed İlmî ibni Halil. Edirne'den zühûr ve Üsküdar'da Mehmed Enşârî'den aḫz-ı tarîkat-ı Nakş-bendiyye eyledi. Anda: "Reh-rev-i tarîkat / رهرو طریقت" sene 1130 târîhinde rıḫlet eyledi. Bu beytler andan yâdigârdır: Tarîk-i Nakş-bend erbâbı ancak reh-nümâdır hep Olar sır-ı ma'ârif lüccesinden âşnâdır hep Riyâ ve süm'âyı terk it kâlender-meşreb ol İlmî Cihânın bûd u nâ-bûdî ḫaḫîkat ibtilâdır hep	Şeyh Mehmed İlmî Efendi <i>Ḳuddise Sırruhû</i> eş-Şeyh Mehmed İlmî Efendi. 'Arab-zâde demekle ma'rûfdur. Edirne'den zühûr ve İstanbul'a gelip Şeyh Mehmed Enşârî'den aḫz-ı tarîkat eyleyip pederi 'Arab Halil Efendi vefâtında yerine Edirne'de şeyḫ oldu. Bu ḫâl üzre iken: "Sultân-ı şerî'at / سلطان شریعت" sene 1130 târîhinde vefât ve zâviyesinde defn olunmuşdur. Âşâr-ı şî'riyyesinden bu güfte anların zâde-i taḫî'atıdır: Vücûduñ 'âleme 'ayn-ı 'atâdır yâ Resûla'llâh Kelâmın cümleye müşkil-güşâdır yâ Resûla'llâh Garîḫ-i lücce-i 'işyândır İlmî-i şefâ'at-ı ḫ'âh Elin al derdmendiñ bir gedâdır yâ Resûla'llâh
Neylî Ahmed Efendi <i>Ḳuddise Sırruhû</i> Neylî Efendi. İsimleri Ahmed'dir. Pederi İstanbul'dan ma'zûl Mîrzâ Mehmed bin Hâbîb Efendi'dir. Birâderi Şeyh Mehmed Efendi şeyḫü'l-islâm olmuşdur. Kendileri şadr-ı Rûm'dan ma'zûl: "Vâhidiyyü'z-zât / واحدی الذات" sene 1161 târîhinde rıḫlet ve Üsküdar'da pederi ve birâderi yanında medfûndur. <i>Cânibü'l-Garbî Tercemesi</i> ve <i>Dîvân-ı eş'ârı</i> olup bu güfte-i münâcât anlardan yâdigârdır:	Neylî Ahmed Efendi <i>Ḳuddise Sırruhû</i> Neylî Ahmed Efendi. Şeyḫü'l-islâm Mîrzâ-zâde Şeyh Mehmed Efendi'nin birâderidir. Şadr-ı Rûmîlî kâzî-'askeri olup ba'de'l-'azl: "Vâhidiyyü'z-zât / واحدی الذات" sene 1161 târîhinde vefât edip Üsküdar'da birâderi yanında medfûndur. Fuзалâdan olup âşâr-ı kâlemi çokdur. Müretteb

Maṭâf-ı enbiyâ beyt-i cenâb-ı kibriyâdır bu Gözün aç gâfil olma sen nazargâh-ı Hudâ'dır bu Bu fırsat böyle kalmaz Neylîyâ bir gün çıkar elden Şarıl estâr-ı Beyt'e devlet-i pâ-der-hevâdır bu	<i>Divân</i> î vardır. Bu güfte dahı anî eşer-i ṭabî'atıdır: N'ola şerm ile düşsem ızırâba yâ Resûla'llâh Ser-i mû gitmedim semt-i şavâba yâ Resûla'llâh Düşürme keşmekeş-i intizâra merḥamet eyle Çü Neylî muntazırdır feth-i bâba yâ Resûla'llâh
Şeyh Hasan Feyzî Efendi <i>Ḳuddise Sırruhû</i> eş-Şeyh Hasan Feyzî Efendi. Pederi Mehemmed Ağa şırma-keşbaşı olmuştur. Şeyh 'Abdül'ahad Nûrî Efendi'den ve Hekîm Çelebi Tekyesi şeyhi Bosnavî 'Osmân-ı Nakş-bendî'den dahı ahz-ı tarîkat eylemiştir. Hâric-i Sûr'da vâki' Emîr Buḥârî Zâviyesi'ne şeyh olmuştur. Hîdmet-i fukarâ iken altmış altı yaşında rihlet edip zâviyesi muḳâbilinde defn olunduğu Rüşdî Ahmed Efendi'niñ bu mışra'ıyla muḳayyeddır: "İde Feyzî cinânı cây u me'vâ "ایده فیضی جنان جای و مأوا" sene 1102. Âşârından tefsîre müt'eallık risâleleri ve <i>Mî'râciyye'si</i> ve <i>Divân</i>-ı eşârı ve sâ'ir âşârı vardır. Ez-cümle bu beyt bir gazelinîñ maṭla'ıdır: Nihân it derd-i ışkî eyleyip feryâd neylersin Cihân itdiñ ey dil âhile berbâd neylersin	Şeyh Hasan Feyzî Efendi <i>Ḳuddise Sırruhû</i> eş-Şeyh Hasan Feyzî Efendi ibni Mehemmed. Pederi şırma-keşbaşı olmuştur. Hakîm Çelebi Zâviyesi şeyhi Bosnavî 'Osmân Efendi'den ahz-ı tarîkat-ı Nakş-bendiyye edip Hâric-i Sûr'da Emîr Buḥârî Tekyesi şeyhi olmuştur. Şaferde vefât edip zâviyesi civârında defn olunduğuna Rüşdî Ahmed Efendi bu târîhi demiştir: "İde Feyzî cinânı cây u me'vâ "ایده فیضی جنان جای و مأوا" sene 1102. Yerine <i>Zeyl-i 'Atâyî</i> tertib eden oğlu Mehemmed Şeyhi Efendi zâviyedâr olmuştur. Âşâr-ı ṭabî'atından bu müstezâd-ı kebîrden iki beyt bu maḥalle tezkîr içün kayd olundu: Ey pâd-şeh-i mihter-i iklim-i risâlet V'ey sâye-i Sübhân Ser-cümle sipihrdir saña aşḥâb-ı nübüvvet Sen anlara sulṭân Geldi kapuña 'aczile Feyzî-i dil-efgâr Kıl aña teraḥḥum Yokdur kerem ü luṭfuña çün ḥadd ü nihâyet İhsânıña pâyân

2-7- Ayvansarâyî'nin Naat Mecmuası ile Vefeyât-ı Ayvansarâyî İlişkisi

Hâfiz Hüseyin Ayvansarâyî'nin çalışmamıza konu olan *Vefeyâtı* ile varlığını ilk defa bu kitapta duyurduğumuz *Naat Mecmuası* arasında dikkat çekici bir ilişki olduğuna yukarıda temas etmiştik. Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*'na ilk hâlini 1180/M. 1766-67'de vermiş, lakin üzerinde çalışmaya 1190'a kadar devam etmiştir. Müellifin *Vefeyâtı*'ı yazmaya ne zaman başladığını, hangi tarihte tamamladığını, hatta tamamlayıp

tamamlayamadığını tam olarak bilmiyoruz. *Vefeyât*'ta kayıtlı en geç ölüm tarihinden yola çıkarak eserin 1199/M. 1784-85'de veya Ayvansarâyî'nin ölüm tarihi olan 1201/M. 1787'de mevcut hâlini aldığını düşünüyoruz.

Daha önceden de söylediğimiz gibi Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*'nda bir tertip hususiyeti olarak naatların başına şairlerin isimlerini yazmış ve çoğu yerde vefat tarihleriyle medfenlerini bildirmiştir. Mecmuada Sabih Ahmed Efendi'nin:

Büûnuñ maṭla'-ı şubḥ-ı hüviyyet yâ Resûla'llâh

Şü'ûnuñ mihr-i 'âlem-tâb-ı rahmet yâ Resûla'llâh

matlı naatının başına Ayvansarâyî şu notu düşmüştür: "*Aḥmed Efendi, Kâtib-i Gümriḳ-i Ğalaṭa ḥâlâ*". Aynı şahıs *Vefeyât*'ta 1198 tarihi Muharrem'inde ölmüş olarak gösterildiğine göre *Naat Mecmuası* tertip edildiğinde Sabih Ahmed Efendi hayatta demektir. Bu da kronolojik olarak *Naat Mecmuası*'nın *Vefeyât*'tan daha önce tertip edildiğini kesin olarak ortaya koymaktadır.

Ayvansarâyî uzun uğraşlar sonucunda *Naat Mecmuası*'nı tertip etmiş ve ondan *Vefeyât*'ı yazarken önemli oranda faydalanmıştır. Mecmuanın günümüze kadar ulaşabilen kısmında 212 farklı şairin "*yâ Resûla'llâh*" redifli 526 naatı kayıtlıdır. Bu 212 şairden 144'ü *Vefeyât*'ta da madde başı olarak zikredilmiştir. Bu 144 şahsın 91'inin şairliğini ve eserlerini temsil için *Vefeyât*'a alınan beyitler "*yâ Resûla'llâh*" redifli naatlardan oluşmaktadır. Bu 91 naatın 76'sı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. *Vefeyât*'a alınan ama *Naat Mecmuası*'nda olmayan 15 "*yâ Resûla'llâh*" redifli naatın ise mecmuanın günümüze ulaşmayan kısmında kalmış olması kuvvetle muhtemeldir. *Vefeyât*'ın karşılaştırmalı metninde bu redifle biten naatların *Naat Mecmuası*'nda bulunup bulunmadığı dipnotlarda belirtilmiş, bu beyitlerde karşılaşılan sorunları çözmek için *Naat Mecmuası*'na da müracaat edilmiştir.

2-8- Vefeyât-ı Ayvansarâyî'nin Nüshaları

Mecmu-a-i Tevâriḥ, *Naat Mecmuası*, *Eşâr-nâme-i Müstezâd* ve *Âşık Ömer Divan*'ı Ayvansarâyî'nin kaleminden çıkmış nüshalar vasıtasıyla günümüze ulaşabilmiştir. *Vefeyât*, Ayvansarâyî'nin müellif nüshası şu an için ortada olmayan eserlerinden biridir. Hepsi Türkiye kütüphanelerinde olmak üzere *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'nin dört yazma nüshası tespit edilebilmiştir. Bunlar:

1- İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi 1107 (A): 193x130 (174x110) mm ölçülerindeki yazma 57 yaprak, filigranlı, aharlı, krem renk kâğıda yazılmıştır. 1_a'da kütüphane mührü, 1_b'de Akşemseddin ve Ebu Eyyûb Ensârî'nin kabrinin keşfine dair bir metin, 2_a ve 2_b'de Ebû Eyyûb Ensârî, Ebû Şeybetü'l-Hudrî ve İstanbul'a fetih için gelen sahabeler hakkında çeşitli nakiller bulunmaktadır. Bu nakillerin bitiminde 18 Şaban 1215/M. 4 Ocak 1801 tarihi yer almaktadır. 3_a'da "Yâ Fettâḥ, yâ Feyyâz" başlığı altında Ayvansarâyî hakkında Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 1375 (S₁)'te de mevcut olan şu şiir yazılıdır:

Lâyık-ı medh ü senâdır ‘âşıka Ayvansarây
Şah-nı aşhâb oldu cây-ı evliyâ Ayvansarây

Dergeh-i bâb-ı Ebî Eyyûb-ı Enşârî denir
Açılır deryâya nâzır hûş-nümâ Ayvansarây

Gel ziyâret eyle zuhr-ı ahiretdir mü'mine
Çeşm-i kalbi ede pür-nûr u ziyâ Ayvansarây

Bu manzumenin kime ait olduğu belli değildir. Eğer Ayvansarâyî nisbesini kullanan Hâfız Hüseyin'in ise, müellifimize ait oldukça nadir şiir örneklerinden biriyle karşı karşıyayız demektir. Bu şiirin altında Ebû Eyyûb Ensârî'nin Hz. Ali tarafından Medine'ye vali tayin edilmesine, daha sonra alemdar olarak atanmasına, vahiy kâtiplerinden oluşuna ve neslinden dört yüz ulemâ geldiğine dair başka bir kayıt bulunmaktadır. *Vefeyât* metni yazmanın 3_b-42_a yaprakları arasındadır. *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*, yer yer rika özellikleri de gösteren nesih hatla kaleme alınmıştır. Başlıklar kırmızı mürekkepledir. Yazma; miklepsiz, çift sıra soğuk damga cetveli, vişne renkli meşin cilt içindedir. Nüshanın ketebe kaydı bulunmamaktadır. Bununla beraber 3_a'da hemen *Vefeyât* metninin başında: "Bedûh, 29 Şevvâl sene 1209" notu mevcuttur. Her ne kadar istinsah kayıtlarının metnin sonunda yer alması gelenekse de bilhassa okuyucunun kendisi için istinsah ettiği kitaplarda bu kayıtları ihmal ettiği veya zahriyeye yazabildiği malumumuzdur. Elimizdeki tarih, yazmanın istinsah tarihi olmasa bile her hâlükârda onun bu tarihte veya daha önce yazıya geçirildiğine delalet etmektedir. *Vefeyât*'ın 1199/M. 1784-85'te veya biraz daha sonra tamamlanmış olması ihtimaline yukarıda değinmiştik. Bu tarihleri doğru kabul edersek *Vefeyât*'ın yazılmasıyla bu nüshanın kaleme alınması arasında aşağı yukarı on yıllık bir zaman mevcuttur, diyebiliriz.

42_b'den 52_a'ya kadar beyaza boş olan nüshanın 52_b-53_b yapraklarında Vahyî'nin Mustafa Paşa Zaviyesi şeyhleri hakkında bir manzumesiyle Müstakîm-zâde'nin ona söylediği zeyil bulunmaktadır. Yazmanın 54_a sahifesi beyaza boşdur. 54_b'de ise Balat Zaviyesi meşayihinin silsilesine dair bir manzume yer almaktadır. 55_a-57_b arası da beyaza boşdur. Yazmanın:

Başı: El-hamdüli'llâhi fi-ni'meti'l-bâtineti ve'z-zâhireti ve ce'alehâ
şûveriyyeten ve ma'neviyyeten (bk. Fotoğraf -4-)

Sonu: Manşib [u] câhını câhil başına çalsun müdâm
Bize 'irfân manşibi bes hizb-i cühhâl olmazız (bk. Fotoğraf -5-)

Karşılaştırmalı metinde bu yazma "A" kısaltmasıyla temsil edilmektedir.

2- Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 1375 (S₁): Kütüphanenin basma fihristine "*Tercemetü'l-Meşayihîn*" ismiyle kayıtlı bulunan¹⁷⁴ 225x130 (145x53) mm

¹⁷⁴ *Defter-i Kütüphâne-i Es'ad Efendi*, İst., 1262, s. 81.

ölçülerindeki nüsha, 107 yaprak, filigranlı, aharlı, ince, beyaz kâğıda yazılmıştır. 1_b'deki ser-levha, bakır katkılı basit tezhiplidir. 2_a'daki cetvel yaldızlı, diğer sayfalardakiler kırmızı mürekkepledir. Yazma; kenarları meşin, üstü ebru kâğıtla kaplı miklepli cilt içindedir. 1_a'da kütüphane mührü ve nüshanın 1231 yılında Şefîk el-Hasanî tarafından istinsah ettirildiği notu bulunmaktadır. Yazmanın ketebe kaydı 104_b'dedir. Buna göre nüsha "Yeñişehr-i Fenâr hâkimi Ebû Bekir Şefîk Beg Efendi" tabiinden "Meḥemmed Sa'îd" tarafından 19 Zilkade 1231/M. 11 Ekim 1816 Cuma günü tamamlanmıştır. Talik hatla ve 17 satırla istinsah edilen yazmada sözbaşları ve tarih ibareleri de kırmızı mürekkepledir. 1_b'de kenarda Ayvansarây hakkında, İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi 1107 (A) nüshasında da bulunan ve yukarıda tamamını verdiğimiz manzume yer almaktadır. 2_b'de kenarda ise 12 tarikatın isimlerinin sayıldığı, şairi meçhul şu manzume mevcuttur:

Budur on iki tarîḳ-i şûfiyân ey müstefîz¹⁷⁵
Müstefîz ol erenlerin şöhretinden ol 'azîz¹⁷⁶

1	2	3	4
Nakş-bendî Kâdirî vü Şâzelî vü Mevlevî			
5	6	7	8
Gülşenî Sa'dî Rifâ'î Hâlvatî vü Bedevî			

10	11	12
Celvetî Bektaşî Bayrâmî şayısın bi't-temâm		
Serlerinden eyle istimdâd u [meded] ¹⁷⁷ iltizâm		

Ba'zılar der ki şayılmaz Bedevî vü Şâzelî
Edhemî Veysî bedeldir lîk eşaḥḥdır evvelî

Hasan Kenzî Efendi'nin anlatıldığı 20_a'nın kenarına, Hasan Kenzî'nin Alâeddîn Efendi'nin hattıyla yazılmış ve o tarihte Manisa'da Kenzî-zâdeler elinde bulunan icazetnâmesinin sureti 1234/M. 1818 tarihinde teberrûken kaydedilmiştir.

Vefeyât metni nüshanın 1_b-104_b yaprakları arasındadır. Yazmanın 105_a sahifesi boş bırakılmış, 105_b'ye Yedikule haricindeki Kazlı Çeşme'nin 953/M. 1546'da, Âşık Paşa Çeşmesi'nin 978/M. 1570'te yapılışına dair tarihler not edilmiştir. Aynı sahifeye ayrıca Cezerî Kâsım Paşa şadırvanının Hüseyin isimli biri tarafından 1188/M. 1774 yılında yapılışına Feyzî tarafından söylenmiş tarih de yazılmıştır. Bu sayfanın altına "Binâ-yı Meḥemmed Efendi Kethudâ-yı Ḥadîce Sultân" başlığı düşülmüş, fakat herhangi bir tarih ibaresi yazılmadan bırakılmıştır. 106_a-106_b'ye ise Üsküdar'da Miskinler civarında bulunan bir mezar taşının üzerindeki "سنه ٥٥٠ اب ج د ر ز من س طط" remzlerinin Abdullah Salâhî Uşşâkî tarafından yapılan ilginç çözümlemesi kaydedilmiştir. Salâhî'ye göre bu mezar, İstanbul'a Bizans hâkimiyeti zamanında elçilik

¹⁷⁵ Kelime kafiyeyi tesis edebilmek için "مستفیز" şeklinde yazılmıştır.

¹⁷⁶ Mısranın vezni bozuktur.

¹⁷⁷ Kelime metinde "مدري" şeklinde yazılmıştır.

veya başka bir sebeble gidip orada ölen bir Müslümana aittir ve mezarı "küffârdan" gizlemek düşüncesiyle bu remzlere müracaat edilmiştir.

Nüşhada 107_a'da ise Kırımı Şeyh Seyyid Hâmid Efendi'nin 1215/M. 1800 tarihinde İstanbul'da vefat edip Galata Mevlevihanesi'ne defnedildiğini anlatan bir metin bulunmaktadır. Yazmanın:

Başı: Bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm. El-ḥamdüli'llâhi fî-ni'meti'l-bâṭineti ve'z-zâhireti ve ce'alehâ şüveriyyeten ve ma'neviyyeten (bk. Fotoğraf -6-)

Sonu: Manşib [u] câhını câhil başına çalsun müdâm
Bize 'irfân manşıbı bes ḥizb-i cühhâl olmazız (bk. Fotoğraf -7-)

Mevcut *Vefeyât* yazmaları içinde müstensihi en dikkatsiz olanı budur. Müstensih pek çok yerde kelimeleri atlamış, okuyamadığı kısımları yazmaktan ziyade resmetmiştir.

Bu nüşhada Şeyh Hasan Feyzî 39_b ve 89_a'da, Şeyh Mehmed İlmî Efendi 45_b ve 60_a'da tekrar edilmiştir. Tekrarla birlikte nüshanın ihtiva ettiği şahıs sayısı 293'tür.

Karşılaştırmalı metinde bu yazma "S₁" kısaltmasıyla temsil edilmektedir.

3- Süleymaniye Kütüphanesi, Uşşakî Tekkesi 365/1 (S₂): 221x135 (165x76) mm ölçülerindeki nüsha 102 (10+1_b-90_b) yaprak, filigranlı, aharlı, krem renk kâğıda yazılmıştır. Baştan 10 yaprak fihrist için kullanılmış, onu takip eden iki yaprak ve 1_a fihrist için tanzim edilmiş, fakat yazılmadan bırakılmıştır. *Vefeyât* metni yazmanın 1_b-90_b yaprakları arasındadır. 1_b'de daha sonradan yazıldığı kalem ve yazı farklılıklarından anlaşılan "*Vefeyât-ı Ayvansarâyî*" başlığı altında "Min te'lifât-ı Hâfız Hüseyn Ayvansarâyî" ibaresi bulunuyor. 1_b ve 2_a çift cetvelliye diğer sayfalar tek cetvelli olarak düzenlenmiş; cetveller, sözbaşları ve rakamlar kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Nüsha, kenarları ve sırtı koyu vişne renkli meşin kaplı ebru cilt içindedir. Nesih hatla 19 satırla kopyalanan yazmanın müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. *Vefeyât* metnini takip eden kısımda, 91_a-120_a'da 17 tahmis bulunmaktadır. Dede Ömer Rüşenî'nin:

Çün toğup tutdı cihân yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vechile sen mâhveşi

matlalı meşhur naatına yapılan bu tahmislerin Ayvansarâyî tarafından bir araya getirildiğine dair kanaatimizi yukarıda belirtmiştik.

Yazmanın:

Başı: Min te'lifât-ı Hâfız Hüseyn Ayvansarâyî. Hâcî Bayram-ı Velî, Ankara'da Şolfaşol demekle ma'rûf kıyâdedir ki Çubuk Şuyu'na kırbîdir. (bk. Fotoğraf -8-)

Sonu: Manşib [u] câhını câhil başına çalsun müdâm
Bize 'irfân manşıbı bes ḥizb-i cühhâl olmazız (bk. Fotoğraf -9-)

Yazma dikkatli bir elden çıkmış intibai vermekle beraber müstensih, hızlı yazma endişesiyle örnek beyitlerin sayısını azaltmış ve şiir örneklerinden önceki takdim ifadelerini ya atlamış ya da kısaltmıştır.

Bu yazmada Muhlis Mehmed Paşa ve İsmail Naîm Efendi yazılmamış; Şeyh Hasan Feyzi 34_b ve 78_a'da, Şeyh Mehmed İlmî Efendi 40_a ve 53_a'da, Neylî Ahmed Efendi ise 59_b ve 80_a'da olmak üzere tekrar edilmiştir. Bu tekrarlarla beraber yazmada 293 kişi kayıtlıdır.

Karşılaştırmalı metinde bu nüsha "S₂" kısaltmasıyla temsil edilmektedir.

4- İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi TY. 2464 (İ): 244x168 (187x105) mm ölçülerindeki yazma 185 sayfa (Yazmaya müstensih tarafından sayfa numaraları verilmiştir.), filigranlı, aharlı, krem renk kâğıda yazılmıştır. Üzeri altın yaldız işlemeli kırmızı cilt içindeki nüsha 13 satıra çok güzel bir talik hatla Seyyid Ahmed-i Tebrizî tarafından 15 Muharrem 1134/M. 23 Kasım 1915 tarihinde istinsah edilmiştir. 1. sayfada İstanbul Üniversitesi mührü ve hemen altında "*Vefeyât*, eser-i *Hadîkatü'l-Cevâmî*" müellifi Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî" başlığı bulunuyor. 2. sayfa ile 10. sayfa arasında İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi 1107 (A) nüshasında da bulunan Akşemseddin ve Ebu Eyyûb Ensârî'nin kabrinin keşfine ve Abdülkâdir Geylanî neslinden Yorgânî Şeyh Mehmed Efendi'nin vefatına dair bir bölüm yer almaktadır. Eserin ismi 11. sayfada "*Tezkire-i Ayvansarâyî*" şeklinde kaydedilmiştir.

Yazmada sözbaşları kırmızı mürekkepledir. Metin cetvel içine alınmadan bırakılmıştır. Yazısı çok güzel olmakla birlikte yazmanın müstensihinin dikkatli bir kimse olduğunu söylemek güçtür. Müstensih, istinsahda kullandığı nüshanın okuyamadığı yerlerini, özellikle kimi tarihleri yanlış kopyalamıştır. Bununla birlikte nüshanın daha sonradan dikkatli bir kimsenin tetkikinden geçtiği, yanlış ebced değerlerinin kurşun kalemle tashih edilmesinden anlaşılmaktadır.

Bu nüshada Şeyh Hasan Feyzî 76 ve 160., Şeyh Mehmed İlmî Efendi 87 ve 112., Neylî Ahmed Efendi 125 ve 163. sayfalarda tekrar edilmiştir. Tekrarla birlikte nüshanın ihtiva ettiği kişi sayısı 294'tür.

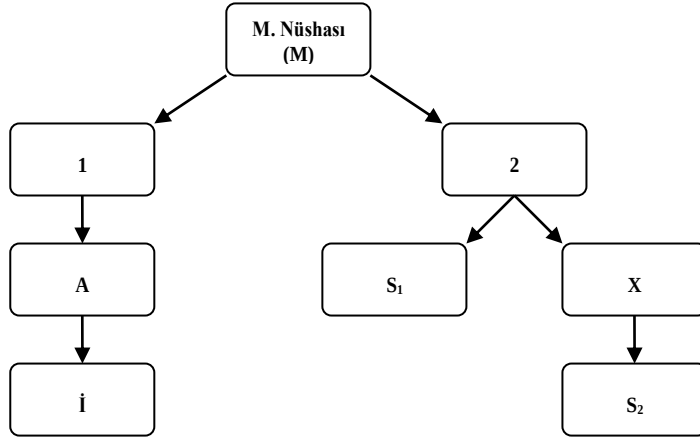
Başı: El-hamdüli'llâhi fi-nî'meti'l-bâtineti ve'z-zâhireti ve ce'alehâ şüveriyyeten ve ma'neviyyeten (bk. Fotoğraf -10-)

Sonu: Manşib [u] câhını câhil başına çalsun müdâm
Bize 'irfân manşibı bes hizb-i cühhâl olmazız (bk. Fotoğraf -11-)

Karşılaştırmalı metinde bu yazma "İ" kısaltmasıyla temsil edilmektedir.

Nüsha Şeceresi

Müellif nüshası şu an için mevcut olmayan *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'nin nüsha şeceresinin şu şekilde olduğunu düşünüyoruz:



Bu şemaya göre mevcut nüshalar gösterdikleri farklılıklar bakımından müellif nüshasından doğrudan istinsah edilmiş olamazlar. Günümüze ulaşan *Vefeyât* yazmaları iki farklı kolbaşını temsil eden "1" ve "2" nüshalarından çoğaltılmış olmalıdır.

M'den istinsah edilen "1" kolbaşı olmak suretiyle A'ya, A da İ'ye kaynaklık etmiş olmalıdır. Rivayetlerin farklılaştığı yerlerde A ve İ müştereklik arz etmekte; diğer kol başını temsil eden S₁ ve S₂'den ayrılmaktadırlar.

Diğer kolbaşını temsil eden "2"den S₁ ve bugün için ortada olmayan X istinsah edilmiş, X'den de S₂ yazılmış olmalıdır. Zira S₁ müstensih hatalarının yoğunluğundan dolayı hata oranı çok daha az olan S₂'ye kaynaklık etmiş olamaz.

"1" nüshasından istinsah edilen A nüshasında madde başı isim yazılmakta, daha sonra "*ḡuddise şırrıhu*" ifadesi gelmekte, akabinde şahsın künyesi yeniden zikredilmektedir:

"Şeyḡ İbrâḡîm-i Nakşî Sünbüli *Ḡuddise Sırruhî*

eş-Şeyḡ es-Seyyid İbrâḡîm-i Nakşî Sünbüli. Pederi..."

Bu usul A'dan istinsah edilen İ nüshasında da böyledir. A nüshasında madde başı isimlerden sonra "*ḡuddise şırrıhu*" ifadesinin yazılması Şeyḡ 'Abdü'l-vehhâb Ümmî Efendi ile son bulmaktadır. İ'de ise bu dua ifadesinin yazılması Şeyḡ 'Abdü'l-vehhâb Ümmî Efendi'den iki isim sonra gelen Çâresiz Şeyḡ İlyâs Efendi ile nihayetlenmektedir.

İ'nin A'dan istinsah edilmiş olabileceğinin ilginç delillerinden biri de Şeyḡ Sinân Efendi'nin ölüm tarihinin İ müstensihi tarafından A'dan aktarılış şeklidir. A nüshasında Sinân Efendi'nin ölüm tarihi olan 979 şu şekilde yazılmıştır: . Buradaki 7 rakamını yanlış olarak 3 şeklinde okuyan İ müstensihi, Şeyḡ Sinân Efendi'nin ölüm tarihini 939 olarak tespit etmiştir. Bununla birlikte İ müstensihinin, varlığını teyit

edemediğimiz bir başka nüshayı da istinsah sürecinde kullanmış olma ihtimali vardır. Özellikle şiirlerden önce gelen takdim cümlelerinde İ'nin A'dan yer yer farklılıklar göstermesi bize bunu düşündürmektedir. İ'yi metin tenkidine dâhil etmemizin asıl nedeni de bu farklılıklardır.

S₁ ve S₂'de ise sadece madde başı isim yazılmakta, "*ḫuddise şırrıhu*" ifadesine yer verilmemektedir. S₂'nin S₁'den değil de X'den kopyalandığının bir başka delili de nüsha tertibidir. S₂'de *Vefeyât* metninden sonra Dede Ömer Rûşenî'nin gazeline yapılan tahmisler X nüshasının varlığını teyit etmektedir.

S₂ nüshası titiz bir elden çıkmasına rağmen bilhassa şiir örneklerinden önceki takdim ifadelerini ve şiir örneklerini kısaltmasıyla; S₁ müstensih hatalarının fazlalığıyla; İ, müstensih tasarruflarıyla ve dikkatli bir okurun tashihinden geçmiş olmasıyla dikkati çekmektedir. A nüshası mevcut *Vefeyât* yazmalarının en istikrarlısı olarak değerlendirilebilir.

2-9- Metin Tespitinde Dikkat Edilen Hususlar

1- Müellif nüshası mevcut olmayan *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'nin karşılaştırmalı metni, ulaşılabilen dört yazma nüshadan hareketle ortaya konmuş, bu yazmalardan hiç biri dışarıda bırakılmadığı gibi herhangi biri de esas ittihaz edilmemiştir. Karşılaştırmalı metinde kullanılan yazmalar ve metinde temsil edildikleri kısaltmalar şöyledir:

- I- İstanbul Arkeoloji Müzesi Ktp. Nu. 1107 : A
- II- Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Nu. 1375 : S₁
- III- Süleymaniye Ktp., Uşşakî Tekkesi Nu. 365/1 : S₂
- IV- İstanbul Üniversitesi Merkez Ktp. TY. 2464 : İ

2- Karşılaştırmalı metinde nüshalar ve varak numaraları " [3_b A] [12 İ] [1_bS₁] [1_bS₂] " şeklinde yazılmıştır. A, S₁ ve S₂ nüshalarında önce varak numarası verilmiş, arkasından nüshayı temsil eden kısaltma yazılmıştır. Her sahifesine müstensih tarafından numara verilen İ nüshası için karşılaştırmalı metinde verilen rakamlar, varak numarasına değil sahife numarasına işaret etmektedir.

3- Karşılaştırmalı metnin dizgisinde "sazaktranskripsiyon" yazı tipi kullanılmıştır.

4- Karşılaştırmalı metinde madde başı isimler ve örnek şiirlerde geçen mahlaslar **siyah**, eser isimleri ve tazim ifadeleriyle dua cümleleri *italik* yazılmıştır.

5- Karşılaştırmalı metinde nüsha farklarını artıran en önemli husus madde başı isimlerin aynı koldan gelen A ve İ ile diğer koldan gelen S₁ ve S₂'de farklı biçimlerde yazılmasıdır. A ve İ'de madde başı şahıs isimleri biri başlık diğeri cümle başı unsuru kabul edilebilecek surette iki kere yazılmış, S₁ ve S₂'de bunlardan biriyle yetinilmiştir. Örneğin: Südci-zâde Hâfız Efendi için A ve İ'nin takip ettiği usul şöyledir:

"Südci-zâde Hâfız Efendi

Derviş 'Abdu'l-laîf Hâfız Efendi, Südci-zâde'dir."

S₁ ve S₂ ise A ve İ ile metinde **siyah** yazılan kısım ile değil çoğunlukla ikinci kısım ile mutabakat göstermektedir. Biyografik bir eserde ele alınan şahısların kimliklerinin daha açık ortaya konması faydalı olacağından, iki yazılış arasında zaman zaman görülen farklılıklar da dikkate alınarak A ve İ'nin madde başı isimleri iki kere yazması usulüne uyulmuş, varsa farklar dipnotta gösterilmiştir.

5- A'da madde başı isimlerden sonra *ḫuddise sırruhû* dua ifadesi Şeyh 'Abdû'l-vehhâb Ümmî Efendi'ye; İ'de ise bu isimden iki isim sonra gelen Çâresiz Şeyh İlyâs Efendi kadar birkaç istisna haricinde ihmal edilmeden yazılmıştır. Bu isimlerle birlikte yine bir kaç istisna dışında bu dua ifadesinin yazılması son bulmuştur. Bunun müstensih tasarrufu dışında bir gerekçesi olamayacağı mülâhazasıyla ve metin içinde tutarlılığı sağlamak endişesiyle bu isimlerden itibaren *ḫuddise sırruhû* ifadesi metne tarafımızca eklenmiş ve bu husus dipnotta belirtilmiştir.

6- Nüshalar arasındaki farklar aparatta gösterilirken önce metne dâhil edilen rivayet yazılmış (*ör.* olması), daha sonra ":" işareti konularak tercih edilmeyen rivayet ve nüsha kısaltması belirtilmiştir (*ör.*: bulması S₁)

7- Karşılaştırmalı metinde geçen ebced kelimeleri, ibareleri, mısraları veya beyitleri yeniden hesaplanmak suretiyle kontrol edilmiş; hesabın tutmadığı durumlarda yazmalarda müşterek olarak rivayet edilen tarih metne alınmış, dipnotta hesabın tutmadığına vurgu yapılarak kelimenin, ibarenin, mısranın veya beytin gerçek ebced değeri verilmiştir.

8- Metinde geçen ebced kelimeleri, ibareleri, mısraları veya beyitleri hem çevriyazıyla hem de Arap harfleriyle iki kere yazılmıştır.

9- Metinde geçen ayet-i kerimeler ve hadisler transkribize edilerek *italik* yazılmış, açıklamaları dipnotta verilmiştir.

10- Ayvansarâyî'nin *Vefeyât*'ı yazarken faydalandığı *Naat Mecmuası*'nda naatların başına düşülen kısa biyografik kayıtlar şahısla ilgili araştırmalara katkı yapabileceği ve *Vefeyât*'ın oluşma sürecini yansıtabileceği düşüncesiyle yeri geldikçe dipnotta gösterilmiştir.

11- Karşılaştırmalı metin hazırlanırken İsmail Ünver'in "*Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler*"¹⁷⁸ başlıklı çalışmasında ortaya konan ilkelere uyulmuştur.

12- Metinde "Allâh" kelimesinin muzafun ileyh olduğu yerlerde bu kelimedeki lamlar "-" işaretiyle ayrılmamış; 'Abdu'llâh, Feyzu'llâh, Şun'u'llâh şeklinde yazılmıştır.

13- İkinci kelimesi "dîn" olan özel isimlerin ilk kelimesinin son sesi "u" veya "ü" şeklinde yazılmıştır. *ör.* Akşemsü'd-dîn, Muşlihü'd-dîn, Kerîmü'd-dîn, Şalâhu'd-dîn gibi.

14- Farsça tamlamaların özel isim olarak kullanıldığı durumlarda kişi adları ilgisi vurgulanmak istenen ülke, millet, kabile, şehir, tarikat, meslek *vb.* isimlerle terkipli yazılmıştır. *ör.* Eşref-zâde-i Rûmî, Cemâlü'd-dîn-i Akşarâyî, Şemsü'd-dîn-i Sivasî, Şeyh İbrâhîm-i Nakşî gibi.

15- 18. yüzyılda kaleme alınan *Vefeyât*'ın metni oluşturulurken bu yüzyılda dudak uyumları sürecinin tamamlandığını ve kelime başındaki /i/ fonemlerinin /e/ye dönüştüğü dikkate alınmış, konuyla ilgili Hayati Develi'nin, "*18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine*"¹⁷⁹ ve Yavuz Kartallıoğlu'nun, *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*¹⁸⁰ isimli çalışmalarına müracaat edilmiştir.

16- Metinde tarafımızca yapılan tamirler köşeli parantez [] içinde gösterilmiştir.

178 İsmail Ünver, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", AÜDTCF. *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1, Ank., 1993, s. 51-89.

179 Hayati Develi, "18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine", *Doğu Akdeniz Üni.Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi*, s. I, Gazimağusa 1998, s. 27-36.

180 Yavuz Kartallıoğlu, *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*, Ank., 2011.

17- Örnek şiirlerde vezin gereği zihaf yapılan heceler "^"işareti konmadan kısa ve *italik* yazılmıştır. *ör. Şehrî>Şehrî, İzzî>İzzi* gibi.

18- Metinde geçen manzumelerde kontraksiyona uğramış kelimenin düşen harfî apostrof (') ile gösterilmiştir: *ki ol, k'ol, ne olur, n'olur* gibi. Bununla birlikte kontraksiyonun apostrof ile gösterilmesinin metni anlamayı zorlaştıracakı durumlarda kontraksiyona giren kelimeler yay () işareti ile vurgulanmıştır: *bizde olur, ne aceb, sevgülüsi ulu* gibi.

❧ ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ❧

VEFEYÂT-I AYVANSARÂÎ'NİN

KARŞILAŞTIRMALI METNİ

Bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm¹⁸¹

El-ḥamdüli'llâhi fi-ni'meti'l-bâṭineti ve'z-zâhireti ve ce'alehâ şüveriyyeten ve ma'neviyyeten bi'l-berâhîni'l-bâhireti ve şalla'llâhu 'alâ seyyidi'l-mürselîni'l-mübelliğine bi-ḳuvvetihi'l-kâhireti¹⁸² ve 'alâ âlihi ve aşḥâbihi¹⁸³ zevi's-şoḥbetihi'l-müteberriketi'z-zâhireti¹⁸⁴.

Ammâ ba'dü bu dîn-i mübîniñ zuhûriyla devlet-i nübüvvet ve saltanat-ı risâlet nihâyet bulup sulṭân-ı peygâamberân *'aleyhi şalavâtü'l-mennân* dahı 'âlem-i beḳâyı teşrîf ve şahn-ı lâhûtda tevḳîf buyurulup anlardan şoñra nübüvvet ve risâlet münḳatı' olmağla taḳviyet-i devlet-i İslâm¹⁸⁵ içün zâhir ü bâṭında bî-şümâr 'ulemâ-yı kirâm ve meşâyih-i 'izâm irsâl olunup terbiye-i tâlibîn ve tesliye-i tâife-i [2_aS₁] sâlikîn ḳavâ'id-i dîniyyeye mevḳûf olmağla 'ulemâ-i bâṭın dahı¹⁸⁶ 'ulemâ-yı zâhir 'ulûm-ı şüveriyyeyi tadrîs eyledikleri gibi meşâyih-i bâṭın dahı 'ulûm-ı ma'neviyyeyi teşîs ve fuḳarâ-yı şuleḫâyı 'ibâdât-ı lâyıḳa¹⁸⁷ ve vezâif-i fâiḳa ile te'nîs eyleyip dâmen-i ḳıyâmete dek bu reftârları beyne'l-enâm revnaḳ olması¹⁸⁸ muḫaḳḳaḳ olmuştur. Aña binâ'en [13 İ] bu fâḳîr-i pür-taḳşîr **Hâfız Hüseyin bin el-Hâc**¹⁸⁹ **İsmâ'il el-Ayvansarâyî** dâ'îleri dahı beyne'n-nâs eşerleri meşhûr ve sebeb-i istinâs olup 'ulûm u¹⁹⁰ ma'ârifle ihyâ-i nâm eden eslâf-ı kirâm ḫazerâtınıñ nâmıların ve eyyâmların ve medfen ü maḳamların 'alâ-ḳadri't-tâḳa bu cerîdede cem' ü i'lâm ve bâ'is-i maḳbûl ü intisâb-ı rûḫâniyyâna bâ'is-i vuşûl olmasını murâd edip mübâşeret olundu. *Rıdvânü'llâhü 'aleyhüm ecma'in*.

Şeyh Yûnus Emre Ḳuddise Sırruhû¹⁹¹

Yûnus Emre¹⁹², Ḥalvetiyyeden Şeyh Tabduḳ nâm kimesneniñ dervîşlerinden olup:

"Gülşen-i tevḫîd / كلشن توحيد"

¹⁸¹ Mukaddime S₂'de bulunmuyor. Besmele A ve S₂'de yok. S₂'de "Min Te'lifât-ı Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî" başlığı var.

¹⁸² bi-ḳuvvetihi'l-kâhireti: ḳâhireti S₁

¹⁸³ ve aşḥâbihi: - S₁

¹⁸⁴ *Görünen ve görünmeyen bütün nimetler için hamd ancak Allah'a mahsustur. Nimetlerini en açık delillerle ortaya koyan mutlak güç ve kudret sahibi Allah'ın salat ve selamı, peygamberlerin efendisi Hz. Peygamber'in, ailesinin ve bereketli sohbetine nâil olan ashabının üzerine olsun.*

¹⁸⁵ taḳviyet-i devlet-i İslâm: taḳviyet-i İslâm S₁

¹⁸⁶ dahı: - S₁

¹⁸⁷ 'ibâdât-ı lâyıḳa: 'ibâdet-i lâyıḳa S₁

¹⁸⁸ olması: bulması S₁

¹⁸⁹ bin el-Hâc: ibnü'l-Hâc S₁

¹⁹⁰ u: - A

¹⁹¹ Şeyh Yûnus Emre *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh Yûnus *Ḳuddise Sırruhû* İ; - S₁, S₂

¹⁹² Yûnus Emre: Yûnus Emre İ. S₂'de ilk isim Hacı Bayram-ı Velî'dir. Yûnus Emre ondan sonra yazılmıştır.

[2_bS₁] sene 843¹⁹³ târîhinde Anadolı'da nehr-i Sakarya kırbında vefât eylemiştir. İlâhiyyât *Dîvânı* meşhûrdur.

[1_bS₂] **Hâcî Bayram-ı Velî** *Ḳuddise Sırruhı*¹⁹⁴

Hâcî Bayram-ı Velî, Anḳara'da Şolfaşol demekle ma'rûf kıaryedendir ki Çubuk¹⁹⁵ Şuyu'na kıarîbdır. 'Ulûm-ı şer'îyye ve 'akliyyede mahâret peydâ eyledikten sonra Anḳara'da müderris olmuş idi. Ba'dehû terk edip Şeyḫ Hâmid-i Aḳsarâyî hîdmetine vâsıl ve¹⁹⁶ hîlâfetle bekâm olmuşdur.

"el-Haber / الخبر "

sene 833 târîhinde beḳâya¹⁹⁷ rihlet edip anda defn olunmuşdur. Ḳabri ma'rûfdur. İlâhiyyâtı vardır. Ez-cümle:

[14 İ] Çalabum bir şâr yaratmış iki cihân arasında

Bu ilâhî ma'rûf güftelerindendir¹⁹⁸.

[4_a A] **Eşref-zâde-i Rûmî** *Ḳuddise Sırruhı*¹⁹⁹

Eşrefoglu Rûmî eş-Şeyḫ es-Seyyid²⁰⁰ 'Abdu'llâh Efendi. Hâcî Bayram'ın kendinden²⁰¹ inâbet edip ve dâmâd olup şeyhiniñ emriyle Şeyḫ Hüseyn-i Hamevî'ye varıp tekmîl-i [2_aS₂] sülûk eyledikten sonra yine Hâcî Bayram'a²⁰² gelip hîlâfetle şeref-yâb olmuşdur. İznîḳ'de tavaṭṭun edip:

"Tebcîl-i cennât / تبجیل جنات"²⁰³

sene 889 târîhinde anda [3_aS₁] vefât eylemiştir. Nesli hâlâ bâkîdir. *Dîvân-ı* ilâhiyyâtı olup andan nice güfteler beste olunmuşdur. Beyne'n-nâs ma'rûfdur.

Aḳşemsü'd-dîn *Ḳuddise Sırruhı*²⁰⁴

Aḳşemsü'd-dîn²⁰⁵. İsmi Meḫemmed bin Ḥamza'dır. Şehâbeddîn-i Sühreverdfi neslinden, Ebû Bekrû'ş-Şiddîḳ *raziya'llâhu 'anh* ḫazretlerine²⁰⁶ müntehî olur. Şâm'da

¹⁹³ Terkinin ebced değeri 843'e değıl 828'e tekabül etmektedir. Bununla birlikte her iki tarih de Yunus Emre hakkında bugün sahip olduğumuz bilgilerle örtüşmemektedir. Yunus'un 720/M. 1320-21 yılında öldüğü tabul edilmektedir. bk. Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Dîvânı (İnceleme)*, Ank. 1990, s. 36.

¹⁹⁴ Hâcî Bayram-ı Velî *Ḳuddise Sırruhı*. - S₁, S₂

¹⁹⁵ Çubuk: - S₁

¹⁹⁶ ve: - A, S₁, S₂

¹⁹⁷ beḳâya: dârü'l-beḳâya İ

¹⁹⁸ Bu ilâhî ma'rûf güftelerindendir: Bu ilâhî ma'rûfdur, güftelerindendir S₁; - S₂

¹⁹⁹ Eşref-zâde-i Rûmî *Ḳuddise Sırruhı*. - S₁, S₂

²⁰⁰ es-Seyyid: - S₁

²⁰¹ Hâcî Bayram'ın kendinden: Hâcî Bayram-ı Velî'den S₂

²⁰² Hâcî Bayram'a: Hâcî Bayram-ı Velî'ye S₂

²⁰³ Tebcîl-i Cennât / تبجیل جنات: - İ.

²⁰⁴ Aḳşemsü'd-dîn *Ḳuddise Sırruhı*. - S₁, S₂

²⁰⁵ Aḳşemsü'd-dîn: Şeyḫ Aḳşemsü'd-dîn S₂

dünyâya gelip Rûm'a²⁰⁷ tahsile gelmiştir. 'Osmâncık müderrisi olup taşavvufa²⁰⁸ mâ'il olduğda²⁰⁹ Hâcî Bayram-ı Velî'ye²¹⁰ intisâb eylemiş idi. Nâ'il-i hilâfet olduğda Ebu'l-feth Sultân Mehemmed Hân'a mülâkât eyledikde İstanbul fethine teveccüh edip vaqt-i fethi ta'yîn ve ba'de'l-feth Ebû Eyyûb Enşârî *raziya'llâhu 'anh* medfenini dahı [15 İ] ta'yîn eylemiş idi. İstanbul'da Zeyrek Câmi'i'nde sâkin olup hücum-ı nâsdan nâşî iznile²¹¹ Torbalı Göynük nâm kıyede inzivâ edip vefâtında defn olunduğuna²¹²:

"Kâşif-i esrâr / کاشف اسرار"

sene 863 târîh olup Cemâziye'l-âhîr'in beşinci günü idi. [3bS₁] Taşavvufda *Risâletü'n-Nûr* ve sâ'ir risâleler ve ıbdâ dahı te'lîfleri vardır. Güftelerinden:

Zihî cân kim münevverdir [2bS₂] bugün nûr-ı tecellâdan²¹³

Bu eşerlerinin matla'ıdır. İstanbul'da bir mescidi vardır. Beyne'l-eḥibbâ ma'rûfdur²¹⁴.

Çelebi Halîfe *Kuddise Sirruhû*²¹⁵

Çelebi Halîfe, Cemâlü'd-dîn-i Akşarayî neslinden olup anlar[ın] dahı nesebi²¹⁶ Ebû Bekrû's-Şiddîk *raziya'llâhu 'anhâ*²¹⁷ vâsıl olur. Bu sebebdan **Cemâlî** mahlaşıyla ilâhiyyâtı vardır. Taşîl-i ulûmdan soñra tarîk-i taşavvufa mâ'il²¹⁸ olup Pîr Mehemmed-i Erzingânî'ye vâsıl olup andan nâ'il-i merâm²¹⁹ olmuştur. Şadr-ı âzam-ı vaqt olan Koca Muştâfâ Paşa İstanbul'da bir kenîse-i kadîmeyi²²⁰ kendine zâviye edip anda sâkin ve nice hulefâ terbiye eylemiştir. Sultân Bâyezîd-i Velî zemânında zühûr eden tâ'ûn-ı kebîr def'ine du'â içün hacca irsâl edip eşnâ-yı tarîkde Tâbût Kırısı demekle ma'rûf mahalde vefât eyledigine bu mışra' [16 İ] târîhdir:

"Kad mâte şâh-ı evliyâ / قاد مات شاه اوليا"

sene 899 târîhinde anda vefât eylemiştir. Mevlânâ ve *Tefsîr-i Kebîr* şâhibi Faḥr-i [4aS₁] Râzî ve Zenbîllî 'Alî Efendi ve Pîr Mehemmed Paşa dahı akribâsındandır. Beste olmuş ilâhî güfteleri meşhûrdur. Ez-cümle:

Şuffe-i şadrında dâ'im 'âşıkîñ efkârı hû

²⁰⁶ Ebû Bekrû's-Şiddîk *raziya'llâhu 'anh* hazretlerine: Ebû Bekrû's-Şiddîk *raziya'llâhu 'anhâ*: S₂; Ebû Bekrû's-Şiddîk'a A, İ

²⁰⁷ Rûm'a: Rûm'da A, İ, S₂.

²⁰⁸ taşavvufa: taşarrufa S₁

²⁰⁹ mâ'il olduğda: nâ'il olduğda İ; mâ'il olup S₁

²¹⁰ Hâcî Bayram-ı Velî'ye: Hâcî Bayram'a A, İ

²¹¹ iznile: iznile A

²¹² defn olunduğuna: defn olduğuna A, S₂

²¹³ tecellâdan: tecellîdan İ

²¹⁴ Beyne'l-eḥibbâ ma'rûfdur: - A, İ, S₁

²¹⁵ Çelebi Halîfe *Kuddise Sirruhû*: - S₁, S₂

²¹⁶ nesebi: neseb-i S₂

²¹⁷ Ebû Bekrû's-Şiddîk *raziya'llâhu 'anhâ*: Ebû Bekrû's-Şiddîk'a A, İ, S₂

²¹⁸ mâ'il: nâ'il İ

²¹⁹ nâ'il-i merâm: nâ'il-i murâd S₁

²²⁰ kenîse-i kadîmeyi: kilisâ-i kadîmeyi S₂

Ve biri dahı:

Tâ ezelden sen benimle ‘ahd ü peymân eyledin²²¹
anların güfteleridir.

Şulţan Sünbül Sinân Kıddise Sırruhı²²²

[3_aS₂] Sünbül Efendi. İsmi Yûsuf Sinânü'd-dîn'dir. Taşşıl-i ‘ulûmdan sonra Çelebî Halife'ye intisâb ve dâmâdı²²³ dahı olmuşdur. Şeyhi rihlet eyledikde onların yerine seccâde-nişin-i meşîhat olmuş idi²²⁴. İlä âhirü'l-‘ömr tâlibleri terbiye ve sâlikleri tesliye üzre iken vefât edip müstakîl türbede âsûde olduğu Müstakîm-zâde'nin bu târîhi ile mazbûtdur:

[4_a A] "Cânına Sünbül Sinân'ın Fâtîha / جانينه سنبل سنانك فاتحه"

sene 936. Sulţan Selîm Câmî'i binâ olunduğda teberrüken ibtidâ bunlar va‘z eylemişdir. Âşâr-ı kaleminden *Tahkikiyye* nâm risâle ve sâ'ir âşâr ve güfte-i ilâhiyyâtı vardır:

Ezelden ıışık odına yana geldim
Anıñçün tâ ebed mestâne geldim

Merkez Muşlihü'd-dîn Efendi Kıddise Sırruhı²²⁵

[17 İ]

[4_bS₁] Merkez Muşlihü'd-dîn Efendi. İsmi Mûsâ'dır. Ladikiyye'den Sarı Maḥmûdlı nâm karyedendir. Taşşıl-i ‘ulûmdan sonra tarîkatı²²⁶ şeri‘ata tatbîk ile Hazret-i Sünbül Efendi'den sâlik-i tarîkat olmuşdur. Şeyh Sünbül ‘azm-i bekâ eyledikde bunlar câ-nişin olmuş idi. Sinnleri toḡsanı tecâvüz eyledikden sonra:

"Mâte takîyy / مات تقى"

sene 951 târîhinde rihlet edip Yeñikapu [3_bS₂] hâricinde sâbıkan binâ eylediği zâviye²²⁷ dâhilinde müstakîl türbesinde medfûndur. **Merkez** mahlaşıyla ilâhîsi vardır:

Garîk-i baḥr-i ‘ışyanım şefâ‘at yâ Resûla’llâh²²⁸

Şeyh Ḥasan ‘Adlî Kıddise Sırruhı²²⁹

Şeyh ‘Adlî Ḥasan Efendi, İştib'den²³⁰ gelip Koca Muştafâ Paşa şeyhi bulunan Yemenî Ḥasan Efendi'den inâbet ve hilâfetle Balat Câmî'i'ne şeyh olmuşdur. Ba‘dehû

²²¹ eyledin: - İ

²²² Şulţan Sünbül Sinân *Kıddise Sırruhı*: - S₁, S₂

²²³ dâmâdı: dâmâd S₁

²²⁴ olmuş idi: olmuşdur İ

²²⁵ Merkez Muşlihü'd-dîn Efendi *Kıddise Sırruhı*: - S₁, S₂

²²⁶ tarîkatı: tarîkını A, İ.

²²⁷ zâviye: ve zâviye A

²²⁸ Ayvansarâyî naatın tamamını *Naat Mecmuası*'na almıştır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 59a.

²²⁹ Şeyh Ḥasan ‘Adlî *Kıddise Sırruhı*: - S₁, S₂

Yanya'da ve Mezistre'de ikâmet üzere iken şeyhiniñ fevtinde makâmı bunlara²³¹ teveccüh eylemiştir.

"Mübeşşirü'l-cennet / مبشر الجنة"

sene 1026 târîhinde vefât edip zâviyesinde medfûndur ki müstakîl türbesi vardır. Beste olmuş güfteleri ve *Terğîbât* ve sâ'ir âşârları²³² vardır. Ez-cümle:

Levh-i dilden okuyan 'ilm-i ilâhiden [5aS₁] sebak
güftesi meşhûrdur²³³.

[18 İ] **eş-Şeyh Kerîmü'd-dîn Efendi *Ḳuddise Sırruhû***²³⁴

eş-Şeyh Kerîmü'd-dîn Efendi. Sâdâtıdır. Yemenî Hasan Efendi'niñ oğludur. Koca Muştafâ Paşa'ya şeyh iken:

"*Ḥûrun maḳşûrâtün* / حور مقصورات" ²³⁵

sene 1051 târîhinde vefât eylemiştir. 'Adlî Efendi'niñ ²³⁶ türbesinde medfûndur. İlâhiyyâtı vardır. Güftelerinden biri budur:

Gel meclis-i 'uşşâka tâ ref' ola aḫzânîñ
güftesi ma'rûfdur²³⁷.

Şemsü'd-dîn-i Sivasî *Ḳuddise Sırruhû*²³⁸

Şemsü'd-dîn-i Sivasî. [4aS₂] İsmi Ahmed, maḫlaş ²³⁹ **Şemsî**, mevlidi Zile²⁴⁰ dir. Hasan Paşa nâm bir vezîr Sivas'da bir ḥân-kâh binâ edip meşîḫatı kendilere havâle olunmuş idi. Anda terbiye-i sâlikân²⁴¹ üzere iken Egri Seferi'ne da'vet olup sâ'ir meşâyih ile bile bulunmuşdur. 'Avdetlerinde vatanlarına vâsıl olup zâ'f-ı pîri ile 'azm-i lâhût edip anda defn olunduğuna:

"Ḳaddesa'llâhu te'âlâ sırruhû / قدس الله تعالى سره" ²⁴²

²³⁰ İştib'den: اشئيد A, İ

²³¹ bunlara: - S₁

²³² âşârları: âşârı A, İ

²³³ güftesi meşhûrdur: güftesi vardır S₁; - S₂

²³⁴ eş-Şeyh Kerîmü'd-dîn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

²³⁵ "حور مقصورات في الحيايم": Onlar çadırları kapanmış (gün yüzü görmemiş) hurilerdir." Kur'an-ı Kerim, Rahman 55/72.

²³⁶ 'Adlî Efendi'niñ: Ya'ḳûb Efendi'niñ S₂

²³⁷ güftesi ma'rûfdur: güftesi meşhûrdur İ, - S₂

²³⁸ Şemsü'd-dîn-i Sivasî *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

²³⁹ maḫlaş: maḫlaş S₁, A

²⁴⁰ Zile'dir: رنه در S₁

²⁴¹ terbiye-i sâlikân: terbiye-i sâlik S₁

²⁴² *Ḳaddesa'llâhu Te'âlâ Sırruhû* / قدس الله تعالى سره: *Ḳuddise Te'âlâ Sırruhû* / قدس تعالى سره S₁; *Ḳaddesa'llâhu Sırruhû* / قدس الله سره S₂

sene 1006 târîh olmuşdur. Te'lîfleri, *Dîvân*-ı ilâhiyyât'ı vardır. Büyük birâderi Muḥarrem Efendi²⁴³ *Kâfiye Câmî*'sini şerḥ eylemişdir. [5_bS₁] Ve küçük birâderi Sivas müftüsü İsmâ'il Efendi ibtidâ *Mültekâ*'yı şerḥ eylemişdir. Ve sâ'ir birâderleri vardır. Yedi 'aded evlâdı ḳalmışdır. İlâhiyyâtından²⁴⁴:

Cümle 'âlem âşinâ ben²⁴⁵ arada bîḡâneyim
[19 İ] güftesi ma'rûfdur²⁴⁶.

[5_a A] **Nefes Anbârı Efendi *Ḳuddise Sırruhû***²⁴⁷

Nefes Anbârı Şeyḫ 'Osmân Efendi. Muḳaddemâ Abaza Şeyḫi 'Abdu'r-raḥmân Efendi'nin Ḳayseriyye'de zâkirbaşısı iken şeyḫ-i mezbûr âstâneye ihzâr olunup ma'an gelmiş idi. Şeyḫi katl olundukda Nûrî 'Abdü'l-aḥad Efendi'ye intisâb edip ba'de'l-hilâfet Şemsî Paşa şeyḫi olup²⁴⁸ Tercemân Yûnus Zâviyesi maḥlûl [4_bS₂] oldukda 'Osmân Efendi naḳl olmuş idi. Anda şeyḫ iken vefât edip defn olunduḡuna Nazmî Efendi bu târîhi demişdir:

"Vâh uçdı bülbül-i tevḥîd cennet bezmine²⁴⁹ / واه اوچدی بلبل توحید جنت بزمنه"

sene 1095. İlâhiyyâtı vardır. Ez-cümle bu güftesi meşhûrdur:

Ziyâlar virdi nûrıyla dil ü câna seḫer zikri

Şeyḫ Maḥvî 'Îsâ Efendi ibni 'Alî *Ḳuddise Sırruhû*²⁵⁰

Şeyḫ²⁵¹ Maḥvî 'Îsâ Efendi ibni 'Alî. Gerede'ye tâbir Şarı Ḳâzîler²⁵² nâm ḳaryedendir. İstanbul'a gelip Bülbülcü-zâde [6_aS₁] 'Abdü'l-kerîm Efendi'den inâbet ve hilâfet ile bekâm olup Orta Câmî' vâ'izi iken 'Osmân Efendi maḥlûlünden Dıraḡman Tekyesi'ne şeyḫ olmuş idi. Silsele-i selâṭine dâhil olup Süleymâniyye şeyḫi oldukda [20 İ] ḥacca 'azîmet edip Şâm-ı Şerîfe²⁵³ vardıkda vefât ve Şâlihiyye'de seksen yaşında iken Muḥammed Muḫyi'd-dîn-i 'Arabî²⁵⁴ *ḳuddise sırruhu* 'l-'azîz Türbesi ḫâricinde defn olunmuşdur. Vefâtına bu beyt târîḫdir:

Geldi zemânı ḳıldı nuzûli / کلدی زمان قیلدی نزولی
Me'vâ-yı Şâm'a 'Îsâ Efendi / مأواى شامه عيسى افندى

²⁴³ Muḥarrem Efendi: - S₁

²⁴⁴ İlâhiyyâtından: İlâhiyyâtından ez-cümle S₂

²⁴⁵ ben: biz A, İ

²⁴⁶ ma'rûfdur: beyne'l-eḫibbâ ma'rûfdur S₂

²⁴⁷ Nefes Anbârı Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

²⁴⁸ Nûrî 'Abdü'l-aḥad Efendi'ye intisâb edip ba'de'l-hilâfe Şemsî Paşa şeyḫi olup: - S₁

²⁴⁹ bezmine: bezme S₁, A

²⁵⁰ Şeyḫ Maḥvî 'Îsâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyḫ Maḥvî Efendi *Ḳuddise Sırruhû* İ; - S₁, S₂

²⁵¹ Şeyḫ: eṣ-Şeyḫ S₂

²⁵² Şarı Ḳâzîler: Ḳâzîler S₁

²⁵³ Şâm-ı Şerîfe: Şâm'a A, İ

²⁵⁴ Muḫyi'd-dîn-i 'Arabî: Muḫyi'd-dînü'l-'Arabî S₁, S₂

sene 1127²⁵⁵. Âşârından te'lifleri²⁵⁶ ve *Dîvân*-ı ilâhiyyâtı²⁵⁷ vardır. Ez-cümle bu na't-ı şerif anıñ güftesidir²⁵⁸:

[5_aS₂] Dermendem mücrimem dermâna geldim yâ Resûl²⁵⁹

Şeyh Mehemmed Şâlih Şahavî *Ḳuddise Sırruhû*²⁶⁰

Şeyh Mehemmed Şâlih Şahavî Efendi. Şeyh Maḥvî Efendi'nin oğludur. Anıñ vefâtında yerine zâviyedâr olmuştur. Ba'de'l-hac silsile-i selâṭine dâhil olup pederi gibi seksen yaşında Süleymâniyye vâ'izi iken vefât edip zâviyesinde defn olunduğuna²⁶¹ bu mışra' [6_bS₁] Müstaḳîm-zâde'nin eşer-i ḥâmesidir:

"Rûḥ-ı 'Îsâ-zâde kıldı 'azm-i²⁶² lâhût el-meded / روح عيسى زاده قیلدی عزم لاهوت المدد"

sene 1173. Âşârından ilâhiyyâtı vardır. Ez-cümle bu na't-ı şerif anıñ güftesidir²⁶³:

Cemâlin 'âleme mihr-i münevver yâ Resûla'llâh
Vücûduñ cümleten²⁶⁴ nûr-ı muşavver²⁶⁵ yâ Resûla'llâh²⁶⁶
Ma'rûfdur²⁶⁷.

Şeyh Sinân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*²⁶⁸

[21 İ] Şeyh Sinân Efendi. İsmi Yûsuf'dur. Pederi Ya'ḳûb Efendi, Koca Muştafâ Paşa şeyhi iken Balat Zâviyesi'ne ibtidâ mezbûr Sinân Efendi şeyh olmuştur. Pederi ḥidmetinde Koca Muştafâ Paşa Tekyesi'ne nakl olunmuş²⁶⁹ iken şeyhü'l-Ḥarem olup ilâ âḥirü'l-ömr²⁷⁰ ol ḥidmetle evḳât-güzâr ve Medîne-i Münevvere'de 'azm-i dârü'l-ḳarâr eylemiştir ki²⁷¹:

"Şeyhü'l-evliyâ / شيخ الاوليا"

²⁵⁵ 1127: 1123 İ (İ'de bu tarih kurşun kalemle 1128 olarak tashih edilmiştir.) Beytin ebced değeri İ'de tashih edildiği gibi 1128'dir.

²⁵⁶ te'lifleri: te'lif S₁

²⁵⁷ *Dîvân*-ı ilâhiyyâtı: *Dîvân* ve ilâhiyyâtı S₁

²⁵⁸ Ez-cümle bu na't-ı şerif anıñ güftesidir: - S₂

²⁵⁹ Resûl: Resûlu'llâh A, İ, S₁, S₂ (*Naat Mecmuası*'nda şairin başka bir naatı kayıtlıdır.)

²⁶⁰ Şeyh Mehemmed Şâlih Şahavî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

²⁶¹ olunduğuna: olduğuna S₁

²⁶² 'azm-i: - S₁, A, İ

²⁶³ anıñ güftesidir: - S₂

²⁶⁴ cümleten: cümleye İ

²⁶⁵ nûr-ı muşavver: nûr S₁

²⁶⁶ Ayvansarâyî naatın tamamını *Naat Mecmuası*'na almıştır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 24b.

²⁶⁷ Ma'rûfdur: - A, İ, S₁

²⁶⁸ Şeyh Sinân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

²⁶⁹ nakl olunmuş: nakl S₂

²⁷⁰ ilâ âḥirü'l-ömr: ilâ âḥirü'z-zemân ve'l-ömr S₂

²⁷¹ eylemiştir ki: olmuştur ki S₁, S₂

sene 989 târîh olup Bakî' de medfûndur. İlâhiyyâtı [5_bS₂] dağı vardır. Lâkin beste olmamıştır. Âşârından *Rûyet-i Nebî fî Tenbîhü'l-Ğabî*²⁷² nâm Türkî risâlesi vardır. Meşhûr *Menâsik* dağı anlarındır. Pederi vefâtına²⁷³ bu târîhi demiştir:

"Didi hâtif²⁷⁴ *gıtdi kuṭb-ı rûzgâr* / دیدی هاتف کتدی قطب روزگار

sene 979²⁷⁵. Meşhûr târîhdir ve ma'rûfdur²⁷⁶.

[5_b A] **Şeyh Seyyid Mehemmed Vahyî Efendi *Kuddise Sırruhû***²⁷⁷

Şeyh Seyyid Mehemmed Vahyî. Pederi Balat şeyhi [7_aS₁] Seyyid Nûrî Hasan Efendi meşhûrdur. Anlarıñ rihletinde Vahyî Efendi câ-nişîn olmuştur. Ba'de'l-ḥac silsile-i selâṭine dâhil olup Sulṭân Selîm vâ'izi iken:

"Muḥtefî / مخنفی

sene 1130 târîhi Şa'ban'ında vefât edip Ayvansarây hâricinde pederi yanında altmış yaşında defn olunmuştur. Müretteb *Dîvânı* olup beste olmuş ilâhileri vardır. Ez-cümle²⁷⁸:

[22 İ] Göñül olsun nevâliñle muṭayyeb
Bizi luṭfuñla mesrûr eyle yâ Rab²⁷⁹

anıñ bir güftesiniñ²⁸⁰ maṭla'ıdır.

Şeyh Seyyid Feyzu'llâh Efendi *Kuddise Sırruhû*²⁸¹

eş-Şeyh Seyyid Feyzu'llâh Efendi. Seyyid Vahyî Efendi'niñ oğludur. Balat Zâviyesi'ni²⁸² ḥayâtında pederi kendilere fâriğ olmuştur. Anda şeyh iken:

"İrtihâl-i beşer / ارتحال بشر

sene 1142 târîhinde vefât edip pederi ve ceddî yanında defn olunmuştur²⁸³. Yerine oğlu [6_aS₂] Seyyid Mehemmed Hâşim Efendi câ-nişîn iken:

"Ḥilâfetü'z-zâviye / خلافت الزاوية

²⁷² *Rûyet-i Nebî fî Tenbîhü'l-Ğabî. Rûyet-i Nebeviyye der Tenbîhü'l-Ğabî* S₁; *Rûyet-i Nebeviyye'de Tenbîhü'l-Ğabî* A.

²⁷³ Pederi vefâtına: Pederi Ya'qûb Efendi vefâtına S₂

²⁷⁴ Didi hâtif: - A, İ, S₁

²⁷⁵ sene 979: sene 939 İ

²⁷⁶ Meşhûr târîhdir ve ma'rûfdur: - A, İ, S₁

²⁷⁷ Şeyh Seyyid Mehemmed Vahyî Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

²⁷⁸ Ez-cümle: Ez-cümle anıñ bir güftesiniñ maṭla'ıdır S₂

²⁷⁹ *Naat Mecmuası*'nda bu şairin 7 naatı mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 9_b, 10_b, 14_b, 23_b, 32_b, 33_b, 34_a.

²⁸⁰ güftesiniñ: güftesi S₁

²⁸¹ Şeyh Seyyid Feyzu'llâh Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

²⁸² Zâviyesi'ni: Zâviyesi'ne İ

²⁸³ defn olunmuştur: medfûndur S₂

sene 1171 târîhinde Koca Muştafâ Paşa [7_bS₁] meşîhatına nakl olunmuş idi. Anda zâviye-nişîn iken:

"Hatt-ı Şerîf / خط شریف"

sene 1199 târîhinde intikâl-i ʿukbâ edip bâ-hatt-ı hümâyûn oğlu diger Mehemmed Hâşimî yerine şeyh olmuşdur. Mezbûr Feyzu'llâh Efendi'nin müretteb *Dîvân*ı olup ez-cümle bu matlaʿ anın bir güftesindendir²⁸⁴:

Katre-i ʿışk-ı Hudâ bir bahr-i bî-pâyândır
Burc-ı dilde zerresi hûrşid-i tâb-efşândır²⁸⁵

Şeyh İbrâhîm-i Nakşî Sünbülî *Ḳuddise Sırruh*²⁸⁶

eş-Şeyh es-Seyyid İbrâhîm-i Nakşî Sünbülî²⁸⁷. Pederi Mehemmed Ağa'nın babası, Deli Hüseyin Paşa'nın²⁸⁸ kethudâsıdır. [23 İ] Muştafâ Paşa şeyhi Seyyid ʿAlâ'ü'd-dîn Efendi'den tekmi'l-i tarîkat edip Şâh-zâde vâʿizi iken Şafer'de vefât ve Abdâl Yaʿkûb Zâviyesi mezâristanında defn olduğuna ʿAbdü'l-laîf Râzî Efendi bu târîhi demiştir:

"Cennetde de ey Nakşî gel Hû diyelim yâ Hû / جنتده ده ای نقشی کل هو ديه لم يا هو"

sene 1114. Baʿde zemân mezbûr zâviyeniñ yerine Hekîmbaşî-zâde şadr-ı âʿzam ʿAlî Paşa bir câmiʿ binâ eylemiştir. Şeyh-i mezbûruñ müretteb [8_aS₁] *Dîvân*ı vardır. Ez-cümle bu naʿt-ı şerîf andandır:

Kûy-ı ʿışkıñ baña bir kûh-ı tecellî görünür yâ Resûla'llâh²⁸⁹

eş-Şeyh Korkuklı Mehemmed Faḫrî *Ḳuddise Sırruh*²⁹⁰

[6_bS₂] eş-Şeyh Korkuklı Mehemmed Faḫrî²⁹¹ Efendi. Meşhûr Şeyh İbrâhîm Nakşî Efendi'den inâbet ve hilâfetle kâm-yâb olup mahlûl olan Pîrî Paşa Zâviyesi şeyhi olup fi'l-aşl Korkuk Maḫallesi'nde sâkin olmağla bu zâviyeniñ daḫı sebeb-i şöhreti olmuşdur. Yigirmi sene şeyh olup²⁹² rihlet ve mezbûr zâviyede defn-i cennet²⁹³ olduğuna Zîver [6_aA] Ahmed Efendi'nin²⁹⁴ bu mısraʿ-ı târîhidir:

²⁸⁴ anın bir güftesindendir: - S₂

²⁸⁵ hûrşid-i tâb-efşândır: hûrşid-i tâb-feşândır S₁

²⁸⁶ Şeyh İbrâhîm-i Nakşî Sünbülî *Ḳuddise Sırruh*: - S₁, S₂

²⁸⁷ Sünbülî: Sünbülîdir S₁, S₂

²⁸⁸ Deli Hüseyin Paşa'nın: Deli Hasan Paşa'nın S₁, S₂ (Bu şahıs *Sicill-i Osmanî*'de geçen Deli Hüseyin Paşa (ö. 1070/M. 1660) olmalıdır. bk. Mehmed Süreyyâ. *Sicill-i Osmânî*, C. II, İst., 1311, s. 193-194.

²⁸⁹ Mısranın vezni kusurludur. *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur. Mecmua'da Nakşî'nin iki naatı bulunmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 13_b, 25_a-25_b.

²⁹⁰ eş-Şeyh Korkuklı Mehemmed Faḫrî *Ḳuddise Sırruh*: - S₁, S₂

²⁹¹ Faḫrî: Faḫrî'd-dîn S₁

²⁹² olup: - S₁

²⁹³ defn-i cennet: defn olduğuna S₂

²⁹⁴ Zîver Ahmed Efendi'nin: Ahmed Efendi'nin S₁

"Vecdgâh-ı Na'îm'e göçdi Faḥrî / وجدگاه نعيمه کوچدى فخرى"

sene 1148. Âşârından müretteb *Dîvân*ı olup bu na'î-ı şerîf anlardandır:

[24 İ] Ez-cân u dil Peyğâmbere 'aşîk iseñ şallû 'aleyh
Şâhib çıkar rûz-ı cezâ şekk itmegil şallû 'aleyh²⁹⁵

Koruk Şeyhî Seyyid Meḥemmed Efendi *Kuddise Sırruh*²⁹⁶

eş-Şeyh es-Seyyid Meḥemmed Efendi. Merkûm Faḥrî Efendi'ye dâmâd ve kendilerin hâlifesi olmak takribiyle hayatında bin yüz kırk beş Cemâziye'l-âḥire'siniñ [8_bS₁] yigirmi tokuzuncı günü²⁹⁷ târîhiyle kaşr-ı yedinden tevcîh olunup şeyhî Faḥrî-i şâhib-îrfânîñ intikâlinde meşîhata kıyâm eylemiştir. Evâ'il-i sülûkında el-Hâc Evḥad şeyhî Seyyid Meḥemmed Efendi'ye daḥı ḥidmeti vardır. Kendi pederi İbrâhîm Efendi, Üsküb kâzîsı iken [7_aS₂] vefât eylemiştir²⁹⁸ ve vâlideleriniñ pederi müderrisîn-i kirâmdan Seyyid Maḥmûd Efendi merḥûmdur ki Celvetiyye *-bi'l-cîm-* kibârından Şeyḥ Selâmî 'Alî Efendi ile pîrdaş olup biñ yüz iki sâlında Maḡusa'da vâsıl-ı ile'r-raḥmân Fazlî Seyyid 'Osmân Efendi cenâblarının oğludur ki mezkûr Maḥmûd Efendi Egriḳapu ḥâricinde ve vâlideleri daḥı Şırt Tekye kurbında bir bostân içinde âsûdedir. Şâhib-i terceme ḥazretleri ḥasib-i edîb-i zü'n-neseb²⁹⁹ 'ışk-ı 'îrfân ile munteḥab 'ilm ile ma'rûf cezbe-i ilâhiyye ile³⁰⁰ mevşûf ḥâşılı 'ömr-i nâzenîni ma'rifet-i maḥbûba maşrûf zıkr-i devâmiye [25 İ] mazhar bir mürşid-i [9_aS₁] mu'teber olup kırk bir sene³⁰¹ enfâs-ı 'azîzesin³⁰² rızâ-yı ma'sûḳda imrâr ve şeyhî civârında cây-ı qarâr eylediği seng-i mezârında olan şiddîk-i ḥamîminden yalavac-ı zemân Müstaḳîm-zâde Şeyḥ Süleymân Efendi'nin bu târîḥ-i ḳudsiyânesiyle mazbûtdur³⁰³:

Munteḥab-ı ehl-i hâl râh-nümâ-yı vişâl
Şeyḥ Meḥemmed ki ol şüfî-i şafâ

At Pazarı'ña Şeyḥ Fazlî Efendi anıñ
Ceddi idi rûḥına ide tecellî Ḥudâ

Faḥrî-i âgâh-dil Ḥalvetî-i Sünbülî
Kıldı ḥilâfet ile pîr ṭarîḳini³⁰⁴

²⁹⁵ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur. Mecmua'da Faḥrî'nin dört naatı bulunmaktadır.

bk. Naat Mecmuası, RK, yk. 8a, 8b, 116a-116b, 116b.

²⁹⁶ Koruk Şeyhî Seyyid Meḥemmed Efendi *Kuddise Sırruh*. - S₁, S₂

²⁹⁷ günü: gü S₁

²⁹⁸ eylemiştir: eylemiştir İ

²⁹⁹ ḥasib-i edîb-i zü'n-neseb: Ḥasib Efendi zü'n-neseb İ

³⁰⁰ ile: - A, İ, S₂

³⁰¹ kırk bir sene: Kıbrıs'da S₂

³⁰² enfâs-ı 'azîzesin: enfâs-ı 'azîzesini İ

³⁰³ târîḥ-i ḳudsiyânesiyle mazbûtdur: târîḥidir S₂

³⁰⁴ "ṭarîḳini" kelimesi kafiyyeye uymamaktadır.

[7_bS₂] Nâ'il-i irşâd olup şeyhine³⁰⁵ dâmâd olup
Sünbül-i vaşlî'n alup³⁰⁶ bûyını buldı liqâ

‘Ârif-i esmâ idi kâşif-i rü'yâ idi
Vâkıf-ı ‘ayne’l-yakîn hâli olup Hâk-ı nümâ

İrcî³⁰⁷ emri irüp sırrına³⁰⁸ mâh-ı şıyâm
Vuşlat-ı lâhûtîle³⁰⁹ eyledi ‘ıyd-ı şafâ

[9_bS₁] Okıyalar ehl-i dil rihleti târîhîni
Şeyh Mehemmed ide zâviye-i ‘Adn’i³¹⁰ câ
"شيخ محمد ايده زاوية عدن جا"
sene 14 Ramazân 1189³¹¹ leyletü’l-erba‘â³¹²

[6_bA] **Şeyh ‘Alî Nazmî Efendi *Ḳuddise Sırruhî***³¹³
Şeyh ‘Alî Nazmî Efendi. [10_aS₁] Mısrî Efendi’dan hilâfetle kâm-yâb olmuştur.
"Sûretü’l-Furkân / سورة الفرقان"
sene 1128 [26 İ] târîhinde vefât edip Hekîmbaşî-zâde³¹⁴ ‘Alî Paşa Câmi‘-i
Şerîfi’nin şâdirvânı kurbında medfûndur. Bu güftesi meşhûrdur:

Yeter ma‘mûre³¹⁵ olduñ bir zemân vîrâne ol göñlüm
Hudâ’ya âşinâ ol gayrıya bîgâne ol göñlüm

Şeyh Seyyid Seyfu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhî*³¹⁶

Şeyh Seyyid Seyfu’llâh Kâsım Efendi³¹⁷. Pederi Seyyid Nizâmü’d-dîn Efendi
Silivri Kapısı³¹⁸ hâricinde müstaķil türbede medfûndur. Vefâtına oğlu mezbûr Seyfî
Efendi bu muşanna‘ târîhi demiştir:

[8_aS₂] "Çıkdı ortaya ecel bozdı nizâm-ı ‘âlemi / جيقدى اورتايه اجل بوزدى نظام عالمى /

³⁰⁵ şeyhine: şeyhe S₁

³⁰⁶ alup: bulup S₁, S₂

³⁰⁷ "إرجى إلى ربك راضية مربية" / Sen O’ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön." Kur’an-ı Kerim,
Fecr 89/28.

³⁰⁸ serine: yerine İ

³⁰⁹ Vuşlat-ı lâhûtîle: Vuşlat-ı lâhût A, S₁, S₂

³¹⁰ zâviye-i ‘Adn’i: zâviye-i ‘adli İ

³¹¹ sene 14 Ramazân 1189: sene 1185 S₂ (Tarih mısraı 1189’a tekabül etmektedir.)

³¹² Leyletü’l-erba‘â: - İ, S₁, S₂

³¹³ Şeyh ‘Alî Nazmî Efendi *Ḳuddise Sırruhî*: - S₁, S₂.

S₁’de Şeyh ‘Alî Nazmî Efendi, Şeyh Seyyid Seyfu’llâh Kâsım Efendi’dan sonra yazılmıştır.

³¹⁴ Hekîmbaşî-zâde: Hekîm-zâde A, İ, S₁

³¹⁵ ma‘mûre: ma‘mûr İ, A, S₁

³¹⁶ Şeyh Seyyid Seyfu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhî*: - S₁, S₂

³¹⁷ Şeyh Seyyid Seyfu’llâh Kâsım Efendi: eş- Şeyh Seyyid Seyfu’llâh Efendi. İsmi Kâsım’dır S₂

³¹⁸ Silivri Kapısı: Silivri Kapısı’nda İ

sene 957³¹⁹. "Nizâm" lafzından "ecel" hesâbı ihrâc olına temâm târîh olur³²⁰. Kendileri Dâhil-i Sûr'da zâviyesinde sâkin iken:

"Yâ mefharü'l-evliyâ / يا مفخرالاوليا"

sene 1010 târîhinde intikâl-i dârü'l-cemâl³²¹ eyleyip müstaķil türbede medfûndur. Müretteb *Dîvân*'ı vardır. Bu na't-ı şerîf anlardandır:

Cemî'-i derdlere dermân Muhammed
Cihân ten gibi aña cân Muhammed

Günehkâr ümmetiñe kıl şefâ'at
Su'âl itdiği dem Gufrân Muhammed³²²

Maķâmında hâlâ nesli bâķîdir³²³.

Şeyh 'Abdü'l-mecîd Efendi *Ḳuddise Sırruhû*³²⁴

Şeyh 'Abdü'l-mecîd. Şeyhi, Sivasî ibni Muḥarrem Efendi Sivas'dan gelip Meḥemmed Ağa Tekyesi'ne şeyh olduğdan [27 İ] soñra Şeyh Yavsî Tekyesi maḥlûl olup aña naķ olunmuştur. Sultân Aḥmed-i Evvel Câmî'i binâ olunduķda ibtidâ bunlar vâ'iz olmuştur. Vefâtında Eyyûb kurbında Sultân Murâd Ḥân'ın bâ-ḥatt-ı hümâyûn temlîk eylediği bâğçeyi mezâristân olmaķ üzere şart edip vefâtında ol maḥalle defn olunduğuna ḥalîfesi Nûrî Efendi bu târîhi demiştir:

"Biñ kırk dokuzda aldı³²⁵ pâk Sivasî uçmaķda mekân

"بيك فرق طوقوزده الدي پاك سيواسي اوچماقده مكان"

[10_bS₁] sene 1049. [8_bS₂] Âşârından telîfleri ve *Dîvân*-ı ilâhiyyâtı vardır. Bu na't-ı şerîf andandır³²⁶.

Hadden aşdı iştiyâķım
Yâ Resûl göster³²⁷ cemâlîñ

Şeyh 'Abdü'l-aḥad Nûrî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*³²⁸

eş-Şeyh 'Abdü'l-aḥad Nûrî Efendi. Şabâvetinde Sivas'dan Sivasî Efendi ile gelip taḥşîl-i ulûmdan soñra Meḥemmed Ağa Zâviyesi'ne şeyh olmuştur. Silsile-i selâṭine duḥûl ve yoluyla Ayaşofya-i Kebîr vâ'izi olduğdan soñra vefât edip ismi³²⁹:

³¹⁹ sene 957: sene 952 A, İ

³²⁰ nizâm(991)– ecel(34): 957

³²¹ intikâl-i dârü'l-cemâl: intikâl-i dârü'l-beķâ İ

³²² Beyit A, İ ve S₂'de bulunmuyor.

³²³ Maķâmında hâlâ nesli bâķîdir: - S₂

³²⁴ Şeyh 'Abdü'l-mecîd Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

³²⁵ aldı: oldu İ

³²⁶ Bu na't-ı şerîf andandır: Ez-cümle S₂

³²⁷ Resûl göster: Resûlu'llâh gösterüñ İ

³²⁸ Şeyh 'Abdü'l-aḥad Nûrî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

³²⁹ ismi: - S₂

"eş-Şeyh 'Abdül'l-aḥad / الشيخ عبد الواحد"

sene 1061 târîḥ olmuştur. Şeyhi kurbında müstakil türbesi vardır. Müretteb *Dîvânı* ve sâ'ir te'lîfâtı beyne'n-nâs meşhûrdur. Anlardan bu güfte bu maḥalde işâret olundu:

[28 İ] 'İşkânla cihân beste
Luṭf eyle 'inâyet kıl
Derdiñle bu cân ḥaste
Luṭf eyle 'inâyet kıl

[7_aA] **Bülbülci-zâde 'Abdül'l-kerîm Fethî Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*³³⁰

eş-Şeyh Bülbülci-zâde 'Abdül'l-kerîm Fethî Efendi³³¹. Karaman'dan gelip Şeyh Nûri Efendi'den aḥz-ı tarîkat eylemiş idi. Nişâncı Paşa-yı Cedîd Zâviyesi'nde [11_aS₁] şeyh iken defâten Ebu'l-feth Sultân Meḥemmed Ḥân Câmî'-i Şerîfi'ne³³² vâ'iz olup yoluyla Ayaşofya şeyhi olmuş idi. Üç sene meşîḥat [9_aS₂] ba'dehû rebî'ü'l-âḥirde vefât ve şeyhleri kurbında 'azm-i 'Araşât eyledigi Nazmî Efendi'niñ bu târîhi ile ma'ลûmdur:

"'Abdül'l-kerîm Efendi'ye cennet ola maḥall / عبدالكریم افندی به جنت اولا محل"

sene 1106. **Fethî** maḥlaşıyla ilâhiyyâtı vardır. Ez-cümle bu na't-ı şerîf anlarıñdır:

Cemâliñ pertev-i nûr-ı Ḥudâ'dır yâ Resûla'llâh
Kelâmîñ cümle vaḥy-i³³³ Kibriyâ'dır yâ Resûla'llâh³³⁴

Karabaş Şeyhi 'Alî Efendi nefy olundukda Üsküdar'da Eski Vâlide Zâviyesi daḥı rifâtden³³⁵ bunlara teveccüh eyleyip vefâtında küçük oğlu 'Abdu'r-raḥîm Münîb Efendi'ye tevcîh ve mezbûr Nişâncı Zâviyesi büyük oğlu Şeyh Muştafâ Efendi'ye tevcîh olunmuş idi.

Şeyh 'Abdu'r-raḥîm Münîb Efendi *Ḳuddise Sırruhû*³³⁶

[29 İ] eş-Şeyh 'Abdu'r-raḥîm Münîb Efendi. Bülbülcü-zâde 'Abdül'l-kerîm Efendi'niñ küçük oğludur. Üsküdar'da Vâlide Sultân [11_bS₁] Zâviyesi'nde pederi yerine şeyh iken:

"Fâzıl-ı daḳîḳ³³⁷ / فاضل دقيق"

³³⁰ Bülbülci-zâde 'Abdül'l-kerîm Fethî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. - S₁, S₂

³³¹ eş-Şeyh Bülbülci-zâde 'Abdül'l-kerîm Fethî Efendi: eş-Şeyh Bülbülci-zâde. İsmi 'Abdül'l-kerîm Fethî Efendi S₂

³³² Câmî'-i Şerîfi'ne: Câmî'ine A, İ

³³³ vaḥy-i: - S₁

³³⁴ Ayvansarâyî naatın tamamını *Naat Mecmuası*'na almıştır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 21b.

³³⁵ rifâtden: nefyinden İ

³³⁶ Şeyh 'Abdül'r-raḥîm Münîb Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. - S₁, S₂

³³⁷ Fâzıl-ı daḳîḳ: Fâzıl-ı refîḳ İ, S₁, S₂

sene 1125 târîhinde irtihâl ve pederi yanında defin-i türbet³³⁸ olmuştur. Âşârından bu na't-ı şerîf anlarındır³³⁹:

Hâdî-i sübûl zât-ı keremkâr Muhammed³⁴⁰

Ḳaramanî-zâde Şeyh Ahmed Efendi Ḳuddise Sırruhû³⁴¹

eş-Şeyh Ahmed Efendi [9_bS₂] Ḳaramanî-zâde. Pederinden ve Dede Çelebi Şeyh Mehemmed-i Hâlvetî'den ahz-ı tarîkat ve tahşîl-i 'ilm-i şerî'at eyledikten sonra Ayvansarây Kapısı dâhilinde vâkı' Emîr Buḥârî Tekyesi'niñ meşîḥatı Şeyh 'Osmân Efendi maḥlûlünden bunlara verilip ḳaşaba-i Ḳâsımpaşa'da vâkı' Câmî-i Kebîr'in cum'â vâ'izi olmuş idi. Bu hâl üze on iki sene evḳât-güzâr olup:

"Ta'fîn-i râḥat / تعين راحت"³⁴²

sene 1149 târîhinde rihlet ve Ebû Şeybetü'l-Ḥadrî *raziya'llâhu 'anh* türbesi hâricinde Toklî İbrâhîm Dede'niñ ḳabri³⁴³ ḳurbında defin-i türbet³⁴⁴ olmuştur. Âşârından bir³⁴⁵ na't-ı şerîfiñ maṭla'ı bu tertîbdür³⁴⁶:

Seniñ zâtîñ kamu medḥe eḥakkıdır³⁴⁷ yâ Resûla'llâh³⁴⁸

Bu güfteyi Çâlâk-zâde [12_aS₁] Şeyh Muştafâ Efendi *ḳuddise sırruhû*³⁴⁹ beste eylemiştir.

[30 İ] **Toḳadî Şeyh Mehemmed Emîn-i Nakşbendî Ḳuddise Sırruhû³⁵⁰**

eş-Şeyh Toḳadî Mehemmed Emîn Efendi *ḳuddise sırruhû'l-azîz*. İstanbul'a gelip tahşîl-i 'ulûm eyledikten sonra re'îs ḳâlemine bir miḳdâr ḥidmet³⁵¹ eşnâsında hıfz-ı Ḳur'ân-ı Kerîm edip ba'dehû Hüseyin Paşa-zâde Ḳumul Beg³⁵² Efendi'ye imâmet münâsebetiyle ḥidmet-i Haremeyn'e me'mûr olduğda ma'îyyet eyleyip Beytu'llâhü'l-Ḥarâm'da sâkin Şeyh Yekdest Aḥmedü'l-Buḥârî *ḳuddise sırruhû'l-Bârî* [10_aS₂]

³³⁸ defin-i türbet: defin tertîb S₁; defin-i türbet S₂

³³⁹ anlarındır: anlarındır ki S₁; anlardandır S₂

³⁴⁰ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur. Mecmua'da Münîb Efendi'nin iki naatı bulunmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 35_b, 120_a.

³⁴¹ Ḳaramanî-zâde Şeyh Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

³⁴² Ta'fîn-i râḥat / تعين راحت: Ta'bîr-i râḥat تعبير راحت S₂

³⁴³ ḳabri: - S₁, S₂.

³⁴⁴ defin-i türbet: defin tertîb S₁; defin S₂

³⁴⁵ bir: bu S₁

³⁴⁶ bu tertîbdür: bu terettübdür S₂; - S₁

³⁴⁷ medḥe eḥakkıdır: meddâḥ-ı ḥakkdur İ

³⁴⁸ Ayvansarâyî naatın tamamını *Naat Mecmuası*'na almıştır. Naatta şair mahlas olarak "Aḥmed"i kullanmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 11_b-12_a.

³⁴⁹ *Ḳuddise sırruhû*: - S₁, S₂

³⁵⁰ Toḳadî Şeyh Mehemmed Emîn Nakşbendî *Ḳuddise Sırruhû*: Toḳadî Şeyh Mehemmed Emîn Nakşbendî *Ḳuddise Sırruhû'l-Hâdî* A; - S₁, S₂

³⁵¹ ḥidmet: ḥizmet S₁

³⁵² Ḳumul Beg: Ḳumul Ḳumul Beg A, İ

Gelmişem vahdet ilinden ıışkla cihâne³⁶⁵ ben
İçmişem câm-ı ezelden olmuşam mestâne ben³⁶⁶

Gerçi³⁶⁷ meşhûr olan resm üzre tahrîr olundu. Lâkin mezbûr zâviyenin bânîsi Şeyh Şücâc müşârûn ileyh Şeyh Naşûh'ın hâlifesidir ki şeyhine binâ eylemiştir. Kendisi Zâl Paşa kurbında vâkıc horasancı dükkânı ittişâlinde olan iki kabriñ biriniñ şâhibidir.

Ümmî Sinân-zâde Şeyh Hasan Efendi *Kuddise Sırruhû*³⁶⁸

eş-Şeyh Hasan Efendi. Ümmî Sinân-zâde'dir³⁶⁹. Ceddi olan Ümmî Sinân Şeyh İbrâhîm Efendi'nin kerîmeleri Âbide Bânû ve anın dağı kerîmesi Hâdîce Bacı'nın oğludur. Ceddi binâ eylediği [32 İ] tekyede sâkin [13_bS₁] olup Şeyh Nizâm-zâde Seyfu'llâh Efendi'nin hâlifesi olup Egrikapu dâhilinde zâviyesinde [11_aS₂] medfûn olan Hâkîkî-zâde Şeyh 'Osmân Efendi'nin yanında medfûn Çûhadâr³⁷⁰ Şeyh Mehemmed Efendi'nin hâlifesidir. Sulţân Mehemmed'de cum'a³⁷¹ vâcizi iken rihlet eylediği bu mısra'-ı târîhde 'iyândır:

"Gitdi ehl-i sülûkuñ üstâdı / كئدى اهل سلوكك استادى"

sene 1088³⁷². İstanbul'da olan zâviyesinde müstakîl türbede medfûndur. Âşârından meşhûr olan *Sinâniyye Mecâlisi* beyne'l-vâcizin bunların tertibi olduğı meşhûrdur. Eş'arı dağı olup ez-cümle bu ilâhî anların güfteleridir³⁷³:

Âşıkı ma'sûka vâsıl eyleyen Hû zikridir
Tâlibi ma'tlûba nâ'il eyleyen Hû zikridir

[8_a A] Şeyh Ya'kûb Efendi *Kuddise Sırruhû*³⁷⁴

eş-Şeyh Ya'kûb Efendi. İstanbul'da Şerbetdâr Şeyh Mehemmed Efendi'den ahz-ı tarikat ve hilâfetle Burusa'ya hicret edip Karaağac Mağallesi'nde seccâde-nişin olmuştur. İrşâd-ı 'ibâd hizmetinde iken vefât eyleyip zâviyesinde defn olunduğına Baldır-zâde [14_aS₁] Selîsî bu mısra'ı demiştir:

"Gitdi uqbâyâ meded Ya'kûb Efendi Hû didi / كئدى عقبایه مدد یعقوب افندی هو دیدی"

³⁶⁵ cihâne: dünyâya İ

³⁶⁶ Bu mısra İ'de bulunmuyor.

³⁶⁷ gerçi: egerçi İ

³⁶⁸ Ümmî Sinân-zâde Şeyh Hasan Efendi *Kuddise Sırruhû*. - S₁, S₂

³⁶⁹ eş-Şeyh Hasan Efendi. Ümmî Sinân-zâde'dir: eş-Şeyh Hasan Efendi. Ümmî Sinân-zâde S₂

³⁷⁰ Çûhadâr: Çokdar A, İ, S₁; Çokdârı S₂. Bu kelime A, İ ve S₁'de "چوقدار" şeklinde yazılmıştır. S₁ [Bu şahsın lakabı Tabîb-zâde Şükrî Efendi'nin *Mecmua-ı Tekâyâ*'sında da Çûhadâr'dır. bk. Zâkir Şükrî Efendi, *die Istanbuler Derwisch-Konvente und Ihre Scheiche (Mecmu'a-ı Tekâyâ)* (Haz.: M. Serhan Tayşi; Klaus Kreiser), Freiburg, 1980, s. 65.]

³⁷¹ cum'a: - S₁

³⁷² Mısranın ebced değeri 1088'e değil 1082'ye tekabül etmektedir.

³⁷³ güfteleridir: - İ

³⁷⁴ Şeyh Ya'kûb Efendi *Kuddise Sırruhû*. - S₁, S₂

sene 1052. [33 İ] Yerine oğlu Şeyh Mehemmed seccâde-nişîn [11_bS₂] olmuşdur. Âşâr-ı kaleminden bu meşhûr güfte anıñ güftârıdır³⁷⁵:

Dil ü cân hîç qarâr itmez tecellî eyle yâ Allâh

Bu güfte İstanbul'da Koca Muştafâ Paşa Zâviyesi'nde beşinci³⁷⁶ şeyh olan Ya'kûb Efendi'nin degildir.

Şeyh Hasan Sezâyî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*³⁷⁷

Şeyh Hasan Sezâyî Efendi *ḳuddise sırruhû*³⁷⁸ Moravî'dir. Edirne'ye hicret eyleyip La'î Şeyh Mehemmed Efendi'den ahz-ı³⁷⁹ tarîkat eylemiştir. Anlarıñ rihletinde 'âşık efendi makâmına lâıyık görülmüşdür. İrşâd-ı 'ibâd ile meşgûl iken "ارجعى الى ربك"³⁸⁰ da'vetine lebbeyk-zen-i icâbet olup Ramâzân'ın on yedinci gecesi vefât eyledigine bu mısra' târîhdir:

"Didi³⁸¹ hâtif Sezâyî rihlet itdi / دیدى هاتف سزایى رحلت ایتدى"

Diger târîh:

"Ḳutb iken göçdi Sezâyî rahmetu'llâhi 'aleyh / قطب ايكن كوجدی سزایى رحمة الله عليه"³⁸²

sene 1151. Âşârından müretteb *Dîvân*ı vardır. Bu güfte anlarıñ eşer-i kalemidir³⁸³:

Sezâyî lî-ma'allâh gönüldür
Tecellî-hâne v'allâh gönüldür

Şeyh Abdü'l-azîz Efendi *Ḳuddise Sırruhû*³⁸⁴

eş-Şeyh Abdü'l-azîz 'Azîzî, tarîkatı Ümmî Sinân [14_bS₁] eş-Şeyh İbrâhîm Efendi'den görüp Ahî Çelebi Câmî'i'nde meclis ederdi.

[12_aS₂] "Fevt-i nâsût / فوت ناسوت"

sene 1003 târîhinde rihlet ve Hâric-i Sûr'da [34 İ] Silivri Kapısı ile Bâb-ı Cedîd beyninde Üç Kozlar nâm makâmında qabri ma'lûm ziyâretgâhdır. Bu ilâhî dağı ehl-i zîkr beyninde meşhûrdur:

³⁷⁵ güftârıdır: kelâmıdır İ

³⁷⁶ beşinci: - S₂

³⁷⁷ Şeyh Hasan Sezâyî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

³⁷⁸ *Ḳuddise Sırruhû*: *ḳuddise sırruhu'l-azîz* S₁; - S₂

³⁷⁹ ahz-ı: ahz-ı S₁

³⁸⁰ "ارجعى الى ربك راضية مَرْضِيَّة" / Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön." Kur'an-ı Kerim,

Fecr 89/28.

³⁸¹ didi: - S₁

³⁸² Sadece S₂'de bulunan bu tarih 1151'e değil 1152'ye tekabül etmektedir.

³⁸³ anlarıñ eşer-i kalemidir: anıñ eşer-i kalemidir A; anıñdır İ; anlarıñ âşârıdır S₂

³⁸⁴ Şeyh Abdü'l-azîz Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

Ey cemâl-i Hakk'a tâlib teveccüh eyle Mevlâ'ya
V'ey vişâl-i Hakk'a râgıb teveccüh eyle Mevlâ'ya

Bu dağı anlarındır:

‘İşkân meyine kandıñ n’olduñ a gönül n’olduñ
Yakdıñ beni yandırdıñ n’olduñ a gönül n’olduñ

‘**Azîzî**’ maşâyıyla bunlardan gayrı meşâyihdan kimesne yokdur.

Şeyh Sivasî-zâde ‘Abdü’l-bâkî Efendi *Kuddise Sırruhû*³⁸⁵

eş-Şeyh Sivasî-zâde ‘Abdü’l-bâkî Efendi³⁸⁶, taşıl-i ‘ulûmdan sonra -*Şeyh Bâkî* / شيخ باقى, sene 1023 *vilâdetine târîhdir*- pederi fevtinden zâviyesi olan Sivasî Tekyesinde postnişin ve Sultân Ahmed Hân Câmi’inde yetmiş üç yıl cum‘a vâizi olmuştur. Toksan dokuz yaşında iken rihlet eyleyip türbesine [15_aS₁] defn olunduğu³⁸⁷ Yahyâ-yı Nazîm’in³⁸⁸ beyt-i târîhi ile zabt olunmuştur:

[12_bS₂] Gitdi bâkî menzile târîhini didim Nazîm

Kürsi-i ‘arşı ide Sivasî-zâde cilvegâh

كرسى عرشى ايدى سيواسى زاده جلوه گاه

sene 1122³⁸⁹. Güftelerinden bu maħalde bu beytleri îrâd olunmuştur:

İlâhî sen beni yarlığa lutf it
Ledünnî ‘ilmine mazhar olam³⁹⁰ tâ

Hâlâ nesli bâkîdir.

[8_b A]

[35 İ] **Hakîkî-zâde Şeyh ‘Osmân Efendi** *Kuddise Sırruhû*

eş-Şeyh ‘Osmân Efendi Hakîkî-zâde. İstanbul’da dünyâya gelip Ümmî Sinân’ın halîfesi olan Seyyid Nizâm-zâde Seyfu’llâh Efendi’nin halîfesidir. Egrikapu dâhilinde vâkî’ kendi hânesini³⁹¹ tarîkî meşâyihına meşrûta zâviye edip anda sâkin iken:

"Kelimete’t-takvâ / كلمة التقوى"³⁹²

³⁸⁵ eş-Şeyh Sivasî-zâde ‘Abdü’l-bâkî Efendi *Kuddise Sırruhû*. - S₁, S₂

³⁸⁶ eş-Şeyh Sivasî-zâde ‘Abdü’l-bâkî Efendi: ‘Abdü’l-bâkî Efendi, Sivasî-zâde’dir S₂

³⁸⁷ Kelime mevcut nüshalarda " olunduğuna" şeklindedir.

³⁸⁸ Yahyâ-yı Nazîm’in: Yahyâ-yı Nazîm’in A: Yahyâ-yı Nazîm’in S₁; Yahyâ Nazîm’in İ

³⁸⁹ Mısranın ebced değeri 1122’ye değil 1124’e tekabül etmektedir.

³⁹⁰ olam: ola İ

³⁹¹ hânesini: hânesi İ, S₁

sene 1037³⁹³ târîhinde rihlet edip zâviyesi mezâristânına defn olunmuşdur. Âşârından müretteb *Dîvân*'ı olup³⁹⁴ ez-cümle bu güfte anlarıñ eşerleridir³⁹⁵:

Bülbül-i şûrîdeyem gülden naşîbim var benim
Şanmañız bî-hûdeyem külden naşîbim var benim

Şeyh Cemâlû'd-dîn Seyyid Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*³⁹⁶

eş-Şeyh Cemâlû'd-dîn Seyyid Mehemmed Efendi. Fi'l-aşl [15_bS₁] Edirne'de sâkin iken elli beş târîhinde İstanbul'a hicret edip bu eşnâda Şavaḳ muḳâbilinde [13_aS₂] Harâmî Ahmed Paşa Zâviyesi maḥlûl olup kendilere tevcîh olunmuşdur. Anda ḥidmet-i irşâd üze iken rihlet eyleyip mihrâb öninde defn olunup yerine türbe binâ olunmuşdur. Rihletine Müstaḳîm-zâde 'niñ bu târîhi ma'rûfdur:

Didiler cümle müştâḳî bu târîh-i ḥaḳ-intâḳî
Cemâlû'd-dîn-i 'Uşşâḳî ide lâhûti vâlâ-câ

"جمال الدين عشاقى ايده لاهوتى والا جا"

sene 1164. [36 İ] Âşârından müretteb *Dîvân*'ı vardır. Yerine oğlu Mehemmed Efendi ḥâlâ şeyḥdir. Ez-cümle bu güfte anıñ eşer-i ḳalemidir³⁹⁷:

Ḥudâ'nıñ râh-ı zâtı reh-berisin yâ Resûla'llâh³⁹⁸

Şalâḥu'd-dîn 'Abdu'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*³⁹⁹

eş-Şeyh 'Abdu'llâh Efendi. Laḳabları Şalâḥu'd-dîn olmaḡla **Şalâḥî** maḥlasıyla müretteb *Dîvân*'ı ve sâ'ir âşârı vardır. Kesriyye'den⁴⁰⁰ gelip taḥşîl-i 'ulûmdan soñra Ḥekîmbaşî-zâde 'Alî Paşa'ya [16_aS₁] ḥidmet edip dîvân efendisi olmuş idi. 'Uşşâḳiyye'den Şavaḳ Tekyesi şeyḫi olan Cemâlû'd-dîn es-Seyyid Mehemmed

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا / Hani inkâr edenler kalplerine taassubu, cahiliye taassubunu yerleştirmişlerdi. Allah ise, Peygamberine ve inananlara huzur ve güvenini indirmiş ve onların takva (Allah'a karşı gelmekten sakinma) sözünü tutmalarını sağlamıştı. Zaten onlar buna lâyık ve ehil idiler. Allah, her şeyi hakkıyla bilmektedir." Kur'an-ı Kerim, Fetih 48/26.

Bu tarih elimizdeki bütün nüshalarda hesap tutarını değiştirmeyecek bir biçimde "كلمة التقوى" şeklinde yazılmıştır.

³⁹³ 1037: 1032 İ. İ'deki bu tarih kurşun kalemle 1027 şeklinde düzeltilmişse de ibarenin ebced karşılığı 1037'dir.

³⁹⁴ olup: vardır S₂

³⁹⁵ ez-cümle bu güfte anlarıñ eşerleridir: ez-cümle bu güfteler anlarıñ eşerlerindendir S₁; - S₂

³⁹⁶ Şeyh Cemâlû'd-dîn Seyyid Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

³⁹⁷ anıñ eşer-i ḳalemidir: anıdır İ; anıñ eşeridir S₂

³⁹⁸ Ayvansarâyî naatın tamamını *Naat Mecmuası*'na almıştır (*Naat Mecmuası*, RK, yk. 21a). Mecmua'da Cemâlî'nin iki naatı daha kayıtlıdır (bk. yk. 18_b ve 24_a)

³⁹⁹ Şalâḥu'd-dîn 'Abdu'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁴⁰⁰ Kesriyye'den: Kesriyye İ

Efendi'nin inâbet-gerdesi, ba' dehû dâmâdı olup taşıl-i tarîkat eylemiş idi. Kapucibaşılardan es-Seyyid Mehemmed Tâhir Ağa bir zâviye binâ edip Şeyh [13_bS₂] Mehemmed Şâbir Efendi'ye teveccüh eylemiş iken müddet-i kâfilede maḥlûlûndan bunlara teveccüh eylemiş idi.⁴⁰¹ Bu hâl üze iken harîk-i kebîrde zâviye-i mezbûre muhterik olup Şavaḡ Tekyesi'nde müsâfereten sâkin iken 'illet-i pîrî ile rıḥlet eyleyip⁴⁰² zâviyesi dâ'iresine defn olunduğu Müstakîm-zâde Şeyh Süleymân Efendi'nin bu târîhi ile zabt olunmuştur:

Naḡş-bendî ḥâme⁴⁰³ yazdı sâl-ı vaşlın kim budur

Şeyh 'Abdu'llâh Şalâhî âh târîh-i vefât شیخ عبدالله صلاحی آه تاريخ وفات sene 1197⁴⁰⁴

Ḥayrû'l-islâm Şalâḥu'd-dîn târîh-i temâm خیرالاسلام صلاح الدين تاريخ تمام sene 1197⁴⁰⁵

[37 İ] Yazdı hem ḥayrû'l-ḡurûn târîhini kilik-i devât یازدی هم خیرالقرون تاریخی کلیلک دوات sene 1197⁴⁰⁶

Âşârından mü'elleftî keşret⁴⁰⁷ ve eş'ârı daḥı vefret üze olup cümleden bu na't-ı şerîf [16_bS₁] anların âşâr-ı ḥâme-i kemâlleridir⁴⁰⁸:

Ezel mir'ât-ı zât oldu çü zâtın yâ Resûla'llâh⁴⁰⁹

[9_a A] **Sultân Muştafâ Ḥân-ı Şânî**

Sultân Muştafâ Ḥân-ı Şânî⁴¹⁰, Âl-i 'Osmân pâdişâhlarından Sultân Mehemmed Ḥân-ı [14_aS₂] Râbi'i'nin oğludur. Nevbet-i saltanat kendilere⁴¹¹ resîde oldukda toḡuz sene müddetini tekmi' eyledikde Edirne'de ḡal' olunmuştur.

"Şîr-i Ḥudâ / شیر خدا"

sene 1115 târîhinde Receb'de vefât edip pederi mezbûr Sultân Mehemmed Ḥân'ın⁴¹² vâlidisi türbesinde âsûdedir⁴¹³. Maḡlaşları **İḡbâlî**dir. Âşâr-ı kaleminden bu ḡüfte sâ'ir ḡüftelerinden⁴¹⁴ intihâb olundu:

Şermsâr itme Ḥudâyâ rûz-ı maḡşerde beni

⁴⁰¹ S₁'de bu cümle bir kısmı atlanarak, "Kapucibaşılardan es-Seyyid Mehemmed Tâhir Ağa teveccüh eylemiş idi." şeklinde yazılmıştır.

⁴⁰² eyleyip: edip S₁

⁴⁰³ ḥâme: ḥâne İ

⁴⁰⁴ 1197: 1193 A, İ

⁴⁰⁵ 1197: 1193 A; - İ

⁴⁰⁶ 1197: 1193 A, İ

⁴⁰⁷ mü'elleftî keşret: mü'elleftî-ı keşresi İ; mü'elleftî ve keşret S₂

⁴⁰⁸ anların âşâr-ı ḥâme-i kemâlleridir: anın âşâr-ı ḥâme-i kemâlleridir S₁; - S₂

⁴⁰⁹ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şîir yoktur.

⁴¹⁰ Sultân Muştafâ Ḥân-ı Şânî: - S₁, S₂

⁴¹¹ kendilere: kendilerine İ

⁴¹² Mehemmed Ḥân'ın: Mehemmed'in A, İ

⁴¹³ âsûdedir: âsûde İ

⁴¹⁴ bu ḡüfte sâ'ir ḡüftelerinden: bu ḡüfte İ; bu ḡüftesi S₂

Sultân Ahmed Hân-ı Şâlis

Sultân Ahmed Hân-ı Şâlis⁴¹⁵, Âl-i ‘Osmân’dan yigirmi dördüncü pâdişâhdır.

"Ahmed-i Şâlis / احمد ثالث"

sene 1084 târîhinde dünyâya gelip:

"Ahmedü’s-Şâlis / احمد الثالث"

sene 1115 târîhinde cülûs eylemiştir.

"Kıṭbu’l-arz / قطب الارض"

sene 1143 târîhinde hâk olunup altı sene mürûrunda rihlet edip pederi ve birâderi [38 İ] yanında defin olunduğına⁴¹⁶ [17_aS₁] Ğalaṭalı Hâfız Efendi bu târîhi demiştir:

Serîr-i pâk-i Firdevs ola Sultân Ahmed’e me’vâ

"سریر پاک فردوس اوله سلطان احمده مأوی"

sene 1149. Âsâr-ı kaleminden nice güfteleri olup ez-cümle bu güftâr anıñ zâde-i ṭab’-ı laṭîfleridir⁴¹⁷:

Zikriñ ile olmuşam raṭbu’l-lisân

Yâ ğıyâşe’l-müstağîşin el-emân

Dervîş Himmet Efendi *Kuddise Sırruhı*⁴¹⁸

[14_bS₂] Dervîş Himmet Efendi *Kuddise Sırruhı*, tarîka-i Bayramiyye’den hilâfetle İstanbul’a gelip ahâlîsiyle hüsn-i ülfet üzere iken Defterdâr İbrâhîm Paşa kendine Nakḳâş Paşa Sarâyı kurbında bir zâviye binâ edip anda sâkin ve Kâsım Paşa ve İstanbul’da Halîl Paşa câmi’ilerinde vâiz olup bu hâl üzere iken:

"Hâtime-i evliyâ / خاتمه اولیا"

sene 1095 târîhi Şafer’inde rihlet ve Üsküdar’da ‘Abdü’s-şekûr Efendi Zâviyesi’nde medfûn kılındı⁴¹⁹. Tekyesi oğlu ‘Abdu’llâh Efendi ’ye tevcîh olunmuştur ki⁴²⁰ yazılrsa gerekdir. Güftelerinden bu ilâhîsi meşhûrdur:

Yine bir sevdâya düşdüm ışkını elinden elinden

Yine ‘ummân olup ṭaşdım⁴²¹ ışkını elinden elinden

⁴¹⁵ Sultân Ahmed Hân-ı Şâlis: - S₁, S₂

⁴¹⁶ olunduğına: olup İ

⁴¹⁷ bu güftâr anıñ zâde-i ṭab’-ı laṭîfleridir: bu güftâr anıñ zâde-i ṭab’-ı laṭîflerindendir İ; - S₂

⁴¹⁸ Dervîş Himmet Efendi *Kuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁴¹⁹ kılındı: kılındığı S₁, S₂

⁴²⁰ ki: - S₁

⁴²¹ ṭaşdım: daşdım İ

Himmet-zâde eş-Şeyh ‘Abdu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁴²²

[17_bS₁] ‘Abdu’llâh Efendi, Himmet-zâde’dir. Ba’d-e’l-hac silsile-i selâfîne dâhil olup Süleymâniyye [39 İ] vâ’izi olduğda rihlet ve pederi yanında defin-i türbet olduğ⁴²³ el-Hâc Mehmed ‘İşmet Efendi’nin⁴²⁴ bu mışra’-ı târîhi ile mukayyeddır⁴²⁵:

"İde Himmet-zâde yâ Rab ‘Adn-i âclâyı maḳâm / ايدہ ہمت زادہ یا رب عدن اعلائی مقام"

sene 1122. Zâviyesine oğlu Seyyid ‘Abdū’s-şamed Efendi nâ’il olmuştur. Yazılma gerektir. Eş’âr-ı *Dîvânî* ve ilâhiyyât *Dîvânî* [15_aS₂] dahı vardır. Ez-cümle Medîne-i Münevvere’de Ravza-ı Şerife muḳâbilinde bu güfteyi inşâd eylemiştir⁴²⁶:

Ravzaña çün yüz süren bulur emân
El-emân ey fâhr-i ‘âlem el-emân

[9_b A] Şeyh Seyyid ‘Abdu’s-şamed Efendi ‘Abdu’llâh Efendi-zâde⁴²⁷

eş-Şeyh Seyyid ‘Abdu’s-şamed Efendi, ‘Abdu’llâh Efendi’nin oğludur. Seyyidâtı vâlidesi tarafından. Silsile-i selâfîne dâhil olup Süleymâniyye vâ’izi olduğda ordu şeyhi ta’yîn olunmuş iken⁴²⁸ şikeste-mizâc olup rihlet ve pederine hem-civâr olduğ bu mışra’ ile [18_aS₁] mukayyeddır⁴²⁹:

"Düşdi⁴³⁰ bir târîh Şeyh ‘Abdu’s-şamed / دوشدی بر تاریخ شیخ عبدالصمد"

sene 1150. Güftelerinden bu na’t-ı şerîf ma’rûfdur:

Tende cânım cânda cânânım Muḥammed Muştafâ⁴³¹

Zâviyesi oğlu es-Seyyid Nûru’llâh Efendi’ye tevcîh olunmuştur ki Sultân Ahmed Şeyhi iken vefâtına:

"Vâ’iz-i Sultân Ahmed / واعظ سلطان احمد"

sene 1180 târîh olmuştur. Zâviyesinde vâkıf-ı mezbûr yanında medfûndur.

[40 İ] ‘Abdū’s-şekûr Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁴³²

‘Abdū’s-şekûr Efendi. Müşârün ileyh ‘Abdu’s-şamed Efendi ’nin li-eb’ en⁴³³ karındaşıdır. [15_bS₂] Silsile-i selâfîne dâhil olup Ayaşofya şeyhi olduğda⁴³⁴:

⁴²² Himmet-zâde eş-Şeyh ‘Abdu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁴²³ defin-i türbet olduğ: defin olduğ S₂

⁴²⁴ Efendi’nin: Efendi S₂

⁴²⁵ bu mışra’-ı târîhi ile mukayyeddır: bu mışra’ bu târîhi ile mukayyeddır S₁; târîhidir S₂

⁴²⁶ güfteyi inşâd eylemiştir: güftesi inşâdır İ

⁴²⁷ Şeyh Seyyid ‘Abdu’s-şamed Efendi ‘Abdu’llâh Efendi-zâde: - S₁, S₂

⁴²⁸ iken: - S₁

⁴²⁹ mukayyeddır: mu’ayyendir İ

⁴³⁰ düşdi: Rüşdi S₁

⁴³¹ *Naat Mecmuası*’nın mevcut kısmında bu şiir yoktur. Mecmua’da ‘Abdu’s-şamed Efendi’nin farklı iki naatı bulunmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 10_a ve 50_b-51_a.

⁴³² ‘Abdū’s-şekûr Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁴³³ li-eb’ en: li-ebeveyn S₁

⁴³⁴ olduğda: olda S₁

"Vâ'iz-i Ayaşofya / واعظ اياصوفيه"

sene 1180 târîhinde vefât edip Üsküdar'da vâkîc zâviyesinde pederi yanında defn olunmuştur. Zâviyesi dâmâdına tevcîh olunmuştur. Âşâr-ı kalemiyyesi vardır. Ez-cümle Kur'ân-ı 'azîmü's-şân'ı mev'ize tarîkı üzere *Tefsîr*'in eyleyip ve iki def'a tefsîr-i şerîf hatmi müyesser olmuştur. Ve ilâhiyyât-ı *Dîvânî*⁴³⁵ olup ez-cümle bu güfte anlarıñ⁴³⁶ eser-i kalemidir⁴³⁷.

Düşdi gönlüm burcına tîr-i maḥabbet yâ Resûla'llâh⁴³⁸

Şeyḫ 'Abdü's-Şekûr Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁴³⁹

[18_bS₁] eş-Şeyḫ 'Abdü's-Şekûr⁴⁴⁰ Efendi. İsimleri Mûsâ'dır. Hüdâyî şeyḫi Ğafûrî⁴⁴¹ Efendi'den hilâfetle Bâzergân Tekyesi şeyḫi olmuştur. Bu hâl üzere iken:

"Mûtû ḳable en-temûtû / موتوا قبل ان تموتوا"⁴⁴²

sene 1089 târîhinde rihlet edip Edirne Kapısı hâricinde Emîr Buḥarî *ḳuddise sırruhu'l-Bârî* Câmîc-i Şerîfi civârında medfûndur. Eş'ârından bu ilâhîsi meşhûrdur:

Eyleriz her laḫzada yüz biñ ḫaṭâ
Rabbenâ yâ *Rabbenâ fâğfirlenâ*⁴⁴³

[41 İ] **Şeyḫ Fenâyî Cennet Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû***⁴⁴⁴

eş-Şeyḫ Fenâyî Cennet Meḥemmed Efendi. Bu maḫlaşla meşhûr⁴⁴⁵ sâ'ir meşâyih dahı vardır. [16_aS₂] Biri bunlardır ki "Ehl-i Cennet" demekle ma'rûfdur. Hüdâyî Âstânesi'nde şeyḫ iken rihlet eyleyip Hüdâyî Efendi⁴⁴⁶ Türbesi hâricinde maḫşûş türbede defn olunmuştur. Rihletine Şeyḫ Naẓmî Efendi bu târîhi demişdir:

"Cennet Efendi 'ye ola dâr-ı cinân mekân / جنت افندی به اوله دار جنان مکان"

⁴³⁵ ilâhiyyât-ı *Dîvânî*: ilâhiyyât ü *Dîvânî* S₁

⁴³⁶ anlarıñ: - S₁

⁴³⁷ olup ez-cümle bu güfte anlarıñ eser-i kalemidir: vardır S₂

⁴³⁸ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur. Mecmua'da 'Abdü's-şekûr Efendi'nin başka bir naatı bulunmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 1_a.

⁴³⁹ Şeyḫ 'Abdü's-Şekûr Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁴⁴⁰ 'Abdü's-Şekûrî: 'Abdü's-Şekûr S₁, S₂

⁴⁴¹ Ğafûrî: Ğafûr S₁

⁴⁴² "موتوا قبل أن تموتوا": Ölmeden önce ölünüz." Bazı kaynaklarca hadis olduğu rivayet edilen, ama sahih hadis kitaplarında yer almayan bir söz. (bk. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*, İst., 1992, s. 128-129.)

⁴⁴³ رَبَّنَا إِنَّا أَمَتْنَا مُتَدَايِلًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنا مَعَ الْآخِرِينَ": Rabbimiz! Biz, 'Rabbimize iman edin' diye imana çağıran bir davetçi işittik, hemen iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla. Kötülüklerimizi ört. Canımızı iyilerle beraber al." Kur'an-ı Kerim, Âli İmrân 3/193.

⁴⁴⁴ eş-Şeyḫ Fenâyî Cennet Meḥemmed Efendi: - S₁, S₂

⁴⁴⁵ meşhûr: meşhûrdur S₁, S₂

⁴⁴⁶ Efendi: - A, İ

sene 1085. İlâhiyyâtı vardır. Ez-cümle bu güfte anlarıñ münâcâtlarındandır⁴⁴⁷:

Cân u dil şehriñ⁴⁴⁸ ezelden eyledi yağmâ-yı ʿışk

[10_a A] **Rûşenî Şeyh ʿÖmer Efendi** *Ḳuddise Sırruhı*⁴⁴⁹

eş-Şeyh ʿÖmer Rûşenî⁴⁵⁰, Aydın Güzelhişâr'ındandır. [19_aS₁] Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî *Ḳuddise sırruhı*dan ahz-ı tarîkat eylemiştir. Seyâhat üzre iken Tebrîz'e vardıkda anda vefât eyleyip⁴⁵¹ rihletine:

"Mevt mevt / موت موت"

sene 892 târîh olmuşdur. Âşâr-ı manzûmesi çokdur. Cümleden bu naʿt-ı şerîfdir ki her makâmda bestesi vardır:

Çün toğup tutdı cihân yüzini hüsnuñ güneşi

İbrâhîm Gülşenî Hazretleri bunlarıñ ḫalîfesidir, ki Mısr'da vefâtına bu mısraʿ târîhdir:

"Mâte kuṭbü'z-zemân İbrâhîm / مات قطب الزمان ابراهيم"

sene 940.

[42 İ] **Şeyh Mehemmed Üftâde Efendi** *Ḳuddise Sırruhı*⁴⁵²

eş-Şeyh Mehemmed Üftâde Efendi *Ḳuddise Sırruhu'l-ʿÂlâ*⁴⁵³.Burusavî'dir⁴⁵⁴. Muḳʿad Hızır Dede-i Bayramiyye tarîkine [16_bS₂] ahz ve anda bir zâviye binâ eylemiştir. Anda şeyh iken vefâtına teberrüken Müstakîm-zâde'niñ bu târîhi ihtiyâr olundu:

Tekrâr-ı maḫlaşile düşdi dile kaleminden

Târîh-i irtiḫâl-i Üftâde o fütâde "افتاده او فتاده"

sene 988. İlâhiyyâtı vardır. Ez-cümle biri budur:

İlâhî yâr/kıl baña ki senden gayrı yârım yok

Kâtib-zâde Mehemmed Refîc Efendi

[19_bS₁] Kâtib-zâde Mehemmed Refîc Efendi⁴⁵⁵ Rûmili ḳâzî-ʿaskeri olmuşdur. Hekîmbaşı iken vefât ve Koğacı Dede⁴⁵⁶ ḳurbında ʿazm-i cinân eyledigine Çeşmî-zâde Muştafâ Reşîd Efendi bu beyti târîh demiştir⁴⁵⁷:

⁴⁴⁷ anlarıñ münâcâtlarındandır: anıñdır İ

⁴⁴⁸ şehriñ: - S₁

⁴⁴⁹ Rûşenî Şeyh ʿÖmer Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁴⁵⁰ ʿÖmer Rûşenî: ʿÖmer Dede Rûşenî S₂

⁴⁵¹ eyleyip: edip İ

⁴⁵² Şeyh Mehemmed Üftâde Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁴⁵³ *Ḳuddise Sırruhu'l-ʿÂlâ*: - S₂

⁴⁵⁴ Burusavî'dir: - İ (Kurşun kalemle Burusavî sonradan eklenmiş.)

⁴⁵⁵ Kâtib-zâde Mehemmed Refîc Efendi: Mehemmed Refîc Efendi, Kâtib-zâde'dir S₂

Gitdi ol ferd-i zemâne didi târîh Reşîdâ⁴⁵⁸
Kıla ‘Adn içre mekân rûh-ı re’îsü’l-hükemâ⁴⁵⁹

"قيله عدن ايچره مكان روح رئيس الحكماء"

sene 1183 evâ’il-i hâlinde. **Sa’îd** mahlasıyla söylediği güftelerinden bu güftâr ber-iştihârdır⁴⁶⁰:

Cemâliñ gösterüp güldür dil-i mahzûnları şâd it

Bezci-zâde Şeyh Mehemmed Muhyî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁴⁶¹

eş-Şeyh Mehemmed Muhyî Efendi Bezci-zâde’dır⁴⁶². İznîk’den gelip Nûru’d-dîn-zâde’dan aḫz-ı tarîkat [43 İ] eyleyip Üsküdar’da Vâlîde Sultân Câmi’i’ne vâ’iz ve tekyesine Vişne Mehemmed Efendi yerine şeyh olmuştur.

"Mülâkât-ı mevt / ملاقات موت"

sene 1018 [17_aS₂] târîhinde vefât ve Şekûr Efendi Tekyesi’ne ibtidâ bunlar defn olunmuştur. Âşâr-ı kaleminden *Muğni’l-Lebîb*’e şerhi vardır. İlâhiyyâtından bu nâ’t-ı şerîf anlarıñ güftâridir:

‘Arz it cemâliñ göreyim ey mâh-ı tâbân Muştafâ

Şeyh Kenzî Hasan Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁴⁶³

eş-Şeyh Hasan Kenzî Efendi, Ayaşlıdır⁴⁶⁴. Koca Muştafâ [20_aS₁] Paşa şeyhi Seyyid ‘Alâ’ü’d-dîn Efendi’den hilâfetle Mağnisa’ya me’mûr olmuştur. Anda ikâmet üzere iken:

"Türbetü’l-‘azîz / تربة العزيز"

sene 1127 [10_b A] târîhinde rıhlet ve ol diyârda medfûndur. İlâhiyyâtından bu güftesi ma’rûfdur⁴⁶⁵:

⁴⁵⁶ Koğacı Dede: Kova Dere A; Kovacı Dede İ

⁴⁵⁷ bu beyti târîh demiştir: bu beyti demiştir İ; târîhidir S₂

⁴⁵⁸ Reşîdâ: Reşîd İ

⁴⁵⁹ rûh-ı re’îsü’l-hükemâ: re’îsü’l-hükemâ S₂

⁴⁶⁰ güftelerinden bu güftâr ber-iştihârdır: güftelerden bu güftârı ma’rûf ve pür-iştihârdır İ

⁴⁶¹ Bezci-zâde Şeyh Mehemmed Muhyî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Bezmî-zâde Şeyh Mehemmed Muhyî Efendi *Ḳuddise Sırruhû* İ; - S₁, S₂

İ nüshası bu şahsın lakabını her ne kadar "Bezmî-zâde" şeklinde rivayet ediyorsa da lakabın "Bezci-zâde" olduğuna dair bk. Hafsa Mutlu, *Bezci-zâde Mehmed Muhyiddin Efendi ve Divanı* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., İst., 2008, s. 2.

⁴⁶² Bezci-zâde’dır: Bezmî-zâde’dır İ

⁴⁶³ Şeyh Kenzî Hasan Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁴⁶⁴ Ayaşlıdır: Alaşehirlidir S₁

⁴⁶⁵ İlâhiyyâtından bu güftesi ma’rûfdur: İlâhiyyâtından bu güftesi meşhûrdur İ; İlâhiyyâtından ez-cümle S₂

Aldıñ mı şafâ ile muşaffâ haberin sen

Nesli hâlâ bâkîdir.

Südcî-zâde Hâfız Efendi⁴⁶⁶

Dervîş ‘Abdu’l-laţîf Hâfız Efendi, Südcî-zâde’dır⁴⁶⁷. Ümmî Sinân-zâde Hasan Efendi’den aḥz-ı tarîkat ve hacca gidüp anda tavaṭṭun ve iḳâmet üze iken⁴⁶⁸:

"Müteḥayyirü’l-‘ârifîn / متحيزالعارفين"

sene 1100 târîhinde rihlet-i cennet eylemişdir. *Dîvân*ı vardır. Bu na‘t-ı şerîf anlarındır⁴⁶⁹:

Ḳarîn-i bezm-i erbâb-ı hevâyım⁴⁷⁰ yâ Resûla’llâh⁴⁷¹

[44 İ] **Câhidî Şeyḥ Aḥmed Efendi** *Ḳuddise Sırruh*⁴⁷²

eş-Şeyḥ⁴⁷³ Aḥmed Câhidî, Seddü’l-baḥr’dendir. Ḳâ’imî Şeyḥ Hasan Bosnavî’den aḥz-ı tarîkat eylemişdir. Vaṭanında ḳâ’im iken:

[17_bS₂] "İstirâḥat / استراحت"

sene 1070⁴⁷⁴ târîhinde rihlet eyleyip yerine oḒlu Luṭfu’llâh Efendi câ-nîşindir. Güftelerinden bu ilâhîsi ma‘rûfdur:

Çün [20_bS₁] teferrüc eyleyip bakdım cihânın yüzine

Şeyḥ Aḥmed Efendi *Ḳuddise Sırruh*⁴⁷⁵

eş-Şeyḥ Aḥmed Efendi Eşref-zâde ‘İzzü’d-dîn Efendi⁴⁷⁶. Burusa meşâyihındandır. İstanbul’da Ḳâdiriyye şeyḫi ‘Abdu’r-raḥman Efendi ’den aḥz-ı tarîkat eylemişdir. Ba‘de’l-hac müsâfîren⁴⁷⁷ İstanbul’da sâkin iken:

"Râḥat-ı mürşid / راحت مرشد"

⁴⁶⁶ Südcî-zâde Hâfız Efendi: - S₁, S₂

⁴⁶⁷ Dervîş ‘Abdu’l-laţîf Hâfız Efendi.Südcî-zâde’dır:Hâfız Efendi.Südcî-zâde’dır.Dervîş ‘Abdu’l-laţîf Efendi A, İ, S₂

⁴⁶⁸ üze iken: - A, İ

⁴⁶⁹ Bu na‘t-ı şerîf anlarındır: Bu na‘t-ı şerîf anıdır İ; Ez-cümle bu na‘t-ı şerîf S₂

⁴⁷⁰ Ḳarîn-i bezm-i erbâb-ı hevâyım: Ḳarîn-i bezm eyleyip erbâb-ı hevâyım S₁

⁴⁷¹ Ayvansarâyî naatın tamamını *Naat Mecmuası*’na almıştır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 12a.

⁴⁷² Câhidî Şeyḥ Aḥmed Efendi *Ḳuddise Sırruh*: - S₁, S₂

⁴⁷³ eş-Şeyḥ: Şeyḥ A, İ

⁴⁷⁴ 1070: 1030 A, İ (İ’de tarih, kurşun kalemle 1070 olarak düzeltilmiştir.)

⁴⁷⁵ eş-Şeyḥ Aḥmed Efendi Eşref-zâde ‘İzzü’d-dîn Efendi *Ḳuddise Sırruh*: - S₁, S₂

⁴⁷⁶ eş-Şeyḥ Aḥmed Efendi Eşref-zâde ‘İzzü’d-dîn Efendi: Eş-şeyḥ Aḥmed ‘İzzü’d-dîn Efendi. Eşref-zâde’dır S₂

⁴⁷⁷ İ’de "İstanbul’da müsâfîren" arasındaki kısım atlanmıştır.

sene 1153 târîhinde vefât ve mezbûr Şerîf Efendi'niñ yanında 'azm-i cennât eyledi. Âşâr-ı kaleminden *Tefşîrî* vardır. Güftelerinden bu ilâhî beyne'l-fuķarâ ma'rûfdur⁴⁷⁸.

Dest-i 'ıŖķile⁴⁷⁹ dem-â-dem yaķalar ķâk eyleriz

Hâlâ Burusa'da oğlu 'Abdû'l-kâdir Efendi câ-niŖindir⁴⁸⁰.

Rûhî Rûhu'llâh Revhu'llâh⁴⁸¹

Rûhî Rûhu'llâh-ı Bağdâdî. Şâ'ir-i mâhirdir. Bağdâd'da tavatun üzre iken:

"Hużûr / حضور"

sene 1014 târîhinde 'azm-i kubûr eylemiŖdir. EŖ'âr-ı *Dîvânî* olup bu beyt bir na't-ı Ŗerîfiniñ maţla'ıdır⁴⁸².

Tâc-ı ser-i enbiyâ [vü] piŖrev-i evliyâ
Seyyidinâ MuŖafâ Ŗallî ve sellem 'aleyh

[45 İ] Nahîfî Süleymân Efendi

Nahîfî Süleymân Efendi⁴⁸³, [18_aS₂] Ŗehrîdir. Yeñiķeri ocağında yazıcı olup Ŗoñra h'âceğân manŖblarından [21_aS₁] biri ile ķerâĖ olmuŖdur. İrân ve Engürüs devletlerine Ŗefâretle Ŗeyâhat edip İstanbul'a geldikde Ŗıķķ-ı Ŗânî defterdârlığı ile teķâ'üd eylemiŖdir. Bu hâl üzre iken toķsan yaŖında rıhlet ve Topķapısı hâricinde defn-i cennet olduğu akribâsından Müstaķîm-zâde'niñ bu târîhiyle⁴⁸⁴ muķayyedir:

"Süleymân-devletiñ mûr-ı Nahîfî uçdı me'vâya / سليمان دولتك مور نحيفى اوجدى مأواه"

sene 1151. Âşâr-ı kaleminden⁴⁸⁵ *Terceme-i MeŖnevî* ve *Muķariyye* ve *Bür'e tercemeleri* ve *taħmîsleri* dağı vardır. *Zuħr-ı Âhîret* nâm manzûme ve *Hızriyye* ve *Âşaf-nâme* ve eŖ'âr-ı *Dîvânî* ve na't-ı Ŗerîf *Dîvânî*⁴⁸⁶ ve Ŗâ'ir âŖârı⁴⁸⁷ vardır. İlâhîyyâtından bu güftesi meŖhûrdur⁴⁸⁸.

Bülbül-i nâlân olup ķaĖırırım dost dost
Ol güle hayrân olup ķaĖırırım dost dost

⁴⁷⁸ Güftelerinden bu ilâhî beyne'l-fuķarâ ma'rûfdur: Güftelerinden bu ilâhî beyne'l-fuķarâ meŖhûrdur İ, Bu güfte meŖhûrdur S₂

⁴⁷⁹ dest-i 'ıŖķile: dest-i 'ıŖķıñna S₂

⁴⁸⁰ câ-niŖindir: câ-niŖin olmuŖdur A, S₁, S₂

⁴⁸¹ Rûhî Rûhu'llâh Revhu'llâh: - S₁, S₂

⁴⁸² na't-ı Ŗerîfiniñ maţla'ıdır: na'tınıñ maţla'ıdır S₂

⁴⁸³ Nahîfî Süleymân Efendi: S₁, S₂

⁴⁸⁴ târîhiyle: târîhi A, İ

⁴⁸⁵ âşâr-ı kaleminden: âşârından S₁, S₂

⁴⁸⁶ ve na't-ı Ŗerîf *Dîvânî*: - S₁

⁴⁸⁷ âŖârı: âŖârları S₂

⁴⁸⁸ güftesi meŖhûrdur: güftesi meŖhûr ve ma'rûfdur İ

eş-Şeyh Mehemmed Niyâzî *Ḳuddise sırruhu'l-Hâdî*⁴⁸⁹ [46 İ] ibni 'Alî-i Mısrî Efendi demekle ma'rûfdur. [21_bS₁] Malatya'dandır. Ba'de't-tahşîl Mısr'da⁴⁹⁰ sâkin olup ba'de Elmalı nâm⁴⁹¹ [18_bS₂] karyeye gelip Şeyh Sinân Ümmî *Ḳuddise sırruhû*dan aḫz-ı tarîkat eylemiştir. Burusa'da Abdâl Çelebi kendine bir zâviye binâ eylemiştir. Anda tavaṭṭun üzre iken Edirne'ye da'vet ve Köprili-zâde Şadr-ı âzam Ahmed Paşa kendilere ikrâm eyleyip Edirne'den İstanbul'a ba'dehû Burusa'ya varmış idi. Qamanice Seferi zuhûr eyledikde bilâ-da'vet Edirne'ye gelip Câmî-i 'Atîk'de va'za çıkup sefere dâ'ir ba'z-ı kelimât zuhûrıyla biñ seksen sekiz Şafer'inde Limni'ye nefy olunup on iki sene mürûrunda Burusa'ya ıtlâk olunmuşdur. Dört sene şoñra yine Edirne'ye gelip "Sefere me'mûruz" demekle Sultân Selîm Câmî-i'nden rikâb kâ'im-maḳâmı 'Osmân Paşa Câmî-i Şerîf'i'nden iḫrâc ve Buçukdepe'den tekrâr Limni'ye nefy olunmuşdur. Anda sâkin iken Şafer'de vefât ve anda defn olındığı târîḫ [22_aS₁] ile muḳayyeddur:

"Cân-ı 'azîz-i Mısrî bir kumrı gibi uçdı / جان عزیز مصری بر قمری کی اوجدی"

sene 1105. Sultân Ahmed-i Şânî zemânının evâhîrindedir. Âşâr-ı kaleminden *Tefsîr-i Fâtîha* ve *Mevâ'id* ve *Dîvân-ı ilâhiyyât* ve şâ'ir resâ'ili vardır. Ez-cümle bu güftesi ma'rûfdur⁴⁹²:

Âşnâ-yı ışk olandan âh u zâr eksük degil

[47 İ] **Şeyh Seyyid Maḥmûd Hüdâyî** *Ḳuddise Sırruhû*⁴⁹³

eş-Şeyh es-Seyyid Maḥmûd Hüdâyî [19_aS₂] *ḳaddesa'llâhu sırruhu'l-âla*⁴⁹⁴. Seferihîşâr'dandır. Burusa müderrisi olup maḥkeme'de nâ'ib iken terk-i küllî eyleyip Üftâde Efendi ḫâzretlerinden⁴⁹⁵ aḫz-ı tarîkat ve Üsküdar'a 'azîmet eylemiştir. Anda bir câmi' binâ edip zâviye olmaḳ üzre şart, va'z-ı irşâd üzre iken:

"Şeyh Maḥmûd Hüdâyî / شيخ محمود هدايى"

sene 1038 târîhinde vefât eyleyip tekyesi civârında türbe-i maḥşûşada⁴⁹⁶ defn olunmuşdur. Âşârından *Mecâlis-i Va'ziyye* ve resâ'il ve *Dîvân-ı ilâhiyyât* ve sâ'ir âşârı vardır. Güftelerinden [22_bS₁] bu ilâhîsi ma'rûfdur:

Musaḫḫar emriñe hep cümle eşyâ
Seniñdir ḳavl seniñdir ḫükm efendim
Eliñ altındadır dünyâ vü 'uḳbâ
Seniñdir ḳavl seniñdir ḫükm efendim

⁴⁸⁹ *Ḳuddise sırruhu'l-Hâdî: Ḳuddise sırruhu'l-âla* S₂

⁴⁹⁰ Mısr'da: Başra'da İ

⁴⁹¹ nâm: - İ

⁴⁹² Ez-cümle bu güftesi ma'rûfdur: Bu güfte anıñdır İ; ez-cümle bu ma'rûfdur S₂

⁴⁹³ Şeyh Seyyid Maḥmûd Hüdâyî *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁴⁹⁴ *Ḳaddesa'llâhu Sırruhu'l-Âla: Ḳaddesa'llâhu Sırruhu'l-Bâî* S₁, S₂

⁴⁹⁵ ḫâzretlerinden: ḫâzretlerinin ḫâzretlerinden S₁

⁴⁹⁶ maḥşûşada: maḥşûşadır S₁

Şeyh Mehemmed Naşûhî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁴⁹⁷

eş-Şeyh Mehemmed Naşûhî ibni Naşûh. Üsküdarî'dir. Karabaş Şeyhi el-Hâc 'Aliyyü'l-Aṭvel-i Ḥalvetî'den⁴⁹⁸ aḥz-ı tarîkat eyledikde şadr-ı âzam Dâmâd⁴⁹⁹ Hasan Paşa Üsküdar'da bir zâviye binâ eyleyip anda ikâmet eyledi.

"Hilkat / خلقت"

sene 1130 târîhi Ramazân'ında rihlet edip zâviyesinde müstakîl türbesinde⁵⁰⁰ medfûndur. [48 İ] İlâhiyyâtı [19_bS₂] vardır. Ez-cümle bu na't-ı şerîf anlarıñ âşâr-ı kalemlerindendir:

Eyleyen 'uşşâkı şeydâ dâ'imâ
Tal'atıñdır yâ Resûla'llâh seniñ
Derdile âh itdiren şubh u mesâ
Hasretindir yâ Resûla'llâh seniñ

eş-Şeyh Ğafûrî Maḥmûd Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁵⁰¹

eş-Şeyh Maḥmûd Ğafûrî Efendi⁵⁰². Gelibolı'dandır. Muḳ'ad Efendi'den aḥz-ı tarîkat ve Ebu'l-feth Câmî'i'nde vâ'iz iken Cennet Efendi vefâtında Hüdâyî Âstânesi'ne şeyh olmuştur. Vefât eyleyip Muḳ'ad [23_aS₁] Efendi Türbesi'nde 'azm-i cennet eylediği⁵⁰³ Nâlî Efendi'niñ bu târîhi ile mazbûtdur.

[11_b A] "Açıñuz Maḥmûd Efendi rûhına el-Fâtiha / آچیکز محمود افندی روحنه ال فاتحه"

sene 1078⁵⁰⁴. Âşâr-ı şîriyyesinden bu ilâhîsi *Dîvân*'ından mezkûrdur:

Çün bahâr irüp şehirler sebz ü revnağ-gîr olur

Şeyh Şemsü'd-dîn Mehemmed bin 'Alî et-Tebrîzî *Ḳuddise Sırruhû*⁵⁰⁵

eş-Şeyh Şemsü'd-dîn Mehemmed bin 'Alî et-Tebrîzî⁵⁰⁶. Şeyh Ebû Bekr-i Selle-bâf'dan aḥz-ı tarîkat eylemiştir.

"Rûhu's-şems / روح الشمس"

sene 645 târîhinde şehâdet müyesser olmuştur. Ğâlibâ Sultân Veled Şeyh Aḥmed Dede Efendi'niñ yanında medfûndur. Maḥşûş-ı Konya'da mevlevî-[20_aS₂]

⁴⁹⁷ Şeyh Mehemmed Naşûhî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁴⁹⁸ el-Hâc 'Aliyyü'l-Aṭvel-i Ḥalvetî'den: 'Ali-yi Ḥalvetî'den A, İ, S₂

⁴⁹⁹ Dâmâd: Dâmâdı S₁

⁵⁰⁰ türbesinde: türbede İ

⁵⁰¹ Eş-şeyh Ğafûrî Maḥmûd Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: eş-Şeyh Ğafûrî Maḥmûd Efendi İ; - S₁, S₂

⁵⁰² eş-Şeyh Maḥmûd Ğafûrî Efendi: eş-Şeyh Maḥmûd Ğafûrî Efendi *Ḳuddise Sırruhû* İ

⁵⁰³ eylediği: eyledi İ

⁵⁰⁴ 1078: 1028 A, 1038 İ (Tarih mısraının toplamı 1078'dir.)

⁵⁰⁵ Şeyh Şemsü'd-dîn Mehemmed bin 'Alî et-Tebrîzî *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁵⁰⁶ eş-Şeyh Şemsü'd-dîn Mehemmed bin 'Alî et-Tebrîzî: eş-şeyh Şemsü'd-dîn 'Alî et-Tebrîzî bin Mehemmed S₂

hânesi vardır. Müt'addid ilâhiyyâtı olup ez-cümle bu [49 İ] güfte anıñ âşâr-ı tabi'atındandır⁵⁰⁷:

Bi-ḥamdi'llâh direm Allâh
Alup 'aqlumı fikru'llâh

eş-Şeyh Ra'ufî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁵⁰⁸

eş-Şeyh Ra'ufî Ahmed Efendi⁵⁰⁹. Üsküdarî'dir. Köstendilî 'Alî Efendi'den ahz-ı tarîkat eyleyip hânesinde ihyâ ederdi. Vefât edip kurbında vâkı'⁵¹⁰ Süleymân Paşa Câmi'i'nde defn olındığına [23bS1] Müstaḳîm-zâde Efendi'nin⁵¹¹ bu beyt-i târîhidir:

Yazıldı bir adîmü'l-miṣl târîḫ intikâlinde
Ra'ufâ kıl Ra'ufî'ye maḳâmın mesned-i me'vâ

"رؤفا قيل رؤفي يه مقامن مسند مأوا"

sene 1170⁵¹². İlâhiyyâtı vardır. Bu güfte anlardandır⁵¹³:

Gözlerimiñ ziyâsı sensin yâ Resûla'llâh⁵¹⁴

Şeyh Meḥammed Nesîmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁵¹⁵

eş-Şeyh Meḥammed Nesîmî. Üsküdarî'dir. Hüdâyî Efendi Âstânesi'ne şeyḫ olan 'Abdu'l-ḥayy Efendi'nin ḥafididir. Hânesinde iken:

"Şeyḫ Meḥammed Nesîmî / شيخ محمد نسیمی"

sene 1172⁵¹⁶ târîḫinde vefât eylemiştir. Üsküdar sarây muḳâbilinde mezâristânında medfûndur. Âşâr-ı şî'riyyesi vardır. Ez-cümle bu güfte anlarıñ eşer-i ḳalemidir⁵¹⁷:

Seniñdir cümle bu ümmet şefâ'at yâ Resûla'llâh⁵¹⁸

⁵⁰⁷ Ez-cümle bu güfte anıñ âşâr-ı tabi'atındandır: Ez-cümle bu güfte anıñ âşâr-ı tabi'atıdır İ; Ez-cümle S₂

⁵⁰⁸ eş-Şeyh Ra'ufî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁵⁰⁹ eş-Şeyh Ra'ufî Ahmed Efendi: eş-Şeyh Ahmed Ra'ufî Efendi S₂

⁵¹⁰ vâkı': - S₁, S₂

⁵¹¹ Müstaḳîm-zâde Efendi'nin: Müstaḳîm-zâde'nin A, İ

⁵¹² 1170: 1120 A, 1130 İ

⁵¹³ Bu güfte anlardandır: Bu güftesi anlardandır A, S₁; Bu güftesi ma'rûfdur İ

⁵¹⁴ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu naat yoktur. Mecmua'da Ra'ufî Ahmed Efendi'nin aynı redifli bir başka naatı bulunmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk.1a.

⁵¹⁵ Şeyḫ Meḥammed Nesîmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁵¹⁶ 1172: 1122 A; 1132 İ

⁵¹⁷ bu güfte anlarıñ eşer-i ḳalemidir: bu güfte anıñ eşer-i ḳalemidir A, İ; - S₂

⁵¹⁸ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu naat yoktur. Mecmua'da Meḥammed Nesîmî'nin aynı redifli 23 naatı bulunmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 1a-1b, 2a, 2a-2b, 3a, 3b, 4a, 4b, 4b-5a, 5a-5b, 6a, 6b, 7a, 7a-7b, 7b-8a, 8a-8b, 8b-9a, 9a-9b, 9b-10a, 10a-10b, 10b, 16a-16b, 16b-17a, 20a-20b. Mecmua'nın bize kadar ulaşmayan kısmında bu naatın olduğu tahmin edilebilir.

Şeyh Ahmed-i Kırımı Nakş-bendî Kudûse Sırruhı⁵¹⁹

[50 İ] eş-Şeyh Ahmed-i Kırımı. [20_bS₂] Nakş-bendiyye'dendir.⁵²⁰ Şeyh Ahmed Yekdest'den Mekke-i Mükerrreme'de el alup İstanbul'a geldikde Ayvansaray Kapısı dâhilinde vâkı' Emîr Buḥârî *kudûse sırruhu 'l-Bârî* Zâviyesi şeyhi olmuştur. Bu hâl üzre iken:

"İntikâlü'l-mürşid / انتقل المرشد"

sene 1156 târîhi Şafer'inde intikâl eyleyip zâviyesiniñ [24_aS₁] mihrâb[ı] önünde medfûndur. Âşâr-ı tabî'atı olup bu güfte andandır:

Hidâyet bahrinin gevheri sensin yâ Resûla'llâh⁵²¹

Şeyh 'Abdu'l-hayy Efendi Kudûse Sırruhı⁵²²

eş-Şeyh 'Abdu'l-hayy Efendi ibni İbrâhîm. Edirnelidir. Pederi⁵²³ Saçlı İbrâhîm Efendi'den aḫz-ı tarîkat eyledi ki Hüdâyî Efendi'nin ḫalifesidir. Pederi rıḫlet⁵²⁴ -sene 1070⁵²⁵ - eyledikten sonra İstanbul'da Qadırğa Limanı'nda Meḥmed Paşa Zâviyesi Qâzî-zâde Şeyh Muştafâ maḫlûlinden bunlara teveccüh eyledi. Selâmî Şeyh⁵²⁶ 'Alî Efendi fevtinde Hüdâyî Âstânesi'ne şeyh olup on dört yıl mürûrunda şehr-i Receb'de vefât ve Ḥalîl [12_a A] Paşa Türbesi civârında Maḫmûd Beg Türbesi'nde defn olundu. Vefâtına Müstakîm Şeyh Meḥmed⁵²⁷ bu târîhi demiştir:

"Kıla 'Abdu'l-hayy saña Ḥaḫḫ rahmeti / قيله عبد الحى سكا حق رحمتي"

sene 1117. Eş'ârından⁵²⁸ bu ilâhî güftesi eşer-i ḫâmeleridir⁵²⁹:

[21_aS₂] Vücûduñ 'âleme lutf-ı Ḥudâ'dır yâ Resûla'llâh⁵³⁰

[51 İ] Şeyh İsmâ'il Ḥaḫḫı Efendi Kudûse Sırruhı⁵³¹

eş-Şeyh İsmâ'il Ḥaḫḫı⁵³². Şehrîdir. Pederi Atpazarî Fazlî [24_bS₁] Şeyh 'Osmân Efendi'den aḫz-ı tarîkat edip seyâhatle Burusa ve Mısır u Şâm ve Tekfurtağı ve sâ'ir maḫallerde ikâmet üzre olup⁵³³ ba'dehû Üsküdar'da tavaṭṭun ve Aḫmediyye Câmî'i'nde cum'a vâ'izi olmuş idi. Burusa'ya me'mûr olup anda sâkin iken:

⁵¹⁹ Şeyh Ahmed-i Kırımı Nakş-bendî *Kudûse Sırruhı*. - S₁, S₂

⁵²⁰ Nakş-bendiyyedendir: Nakş-bendî'dendir İ

⁵²¹ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur.

⁵²² Şeyh 'Abdu'l-hayy Efendi *Kudûse Sırruhı*: S₁, S₂

⁵²³ pederi: - İ

⁵²⁴ rıḫlet: rıḫlet S₁

⁵²⁵ 1070: 1020 A, İ; - S₂ (Saçlı İbrahim Efendi'nin ölüm tarihini *Sicill-i Osmânî*'de 1070/M. 1659-1660 olarak kaydetmektedir. bk. Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*, C. I, İst. 1308, s. 105.)

⁵²⁶ Şeyh: - İ

⁵²⁷ Müstakîm Şeyh Meḥmed: Müstakîm-zâde İ

⁵²⁸ Eş'ârından: Güftesinden S₂

⁵²⁹ eşer-i ḫâmeleridir: anıdır İ

⁵³⁰ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 1b.

⁵³¹ Şeyh İsmâ'il Ḥaḫḫı Efendi *Kudûse Sırruhı*: - S₁, S₂

⁵³² İsmâ'il Ḥaḫḫı: İsmâ'il Ḥaḫḫı Efendi İ

⁵³³ olup: iken S₁, S₂

"Terk-i nâsût / ترك ناسوت"

sene 1137 târîhi Zi'l-ka'de'sinde vefât eyleyip anda defn olunmuştur. Âşârından *Meşnevî* ve *Muhammediyye Şerhleri* ve *Rûhü'l-beyân* nâmında⁵³⁴ mev'izesi ve sâ'ir risâleleri ve *Dîvân-ı ilâhiyyâtı*⁵³⁵ vardır. Ez-cümle bu güfte anıdır⁵³⁶:

Ser-â-ser bu cihânî cânı⁵³⁷ sensin yâ Resûla'llâh⁵³⁸

Şeyh Mehemmed La'î Efendi *Ḳuddise Sırruhı*⁵³⁹

eş-Şeyh Mehemmed La'î Efendi. Kaşamonî'dir. Edirne'ye gelip Gülşeniyye'den Şeyh Mehemmed Sırrî Efendi'den ahz-ı tarikat eyledi. Muştafâ Paşa şeyhi 'Alâ'ü'd-dîn Efendi'den dağı⁵⁴⁰ ahz-ı tarikat eylemiştir. Yüz on yaşında iken Zi'l-hicce'de vefâtına [21_bS₂] Kâmi Mehemmed Efendi'nin⁵⁴¹ bu mısra'ı târîhdir:

Meded kopdı nihâl-i Gülşenî'den [25_aS₁] bir gül-i La'î

"مدد قويدی نغال گلشنیدن بر کلی العلی"

sene 1112. Tekyesinde medfûndur. **Fenâyî** mağlaşıyla müretteb [52 İ] *Dîvânçe*'si vardır. Hattâ hulefâsından Câbî Dede Hasan Sezâyî merhûm bir ilâhîsinden:

İşit bu Sezâyî'den ne gördi Fenâyî'den

Dost vechini gösterdi mir'at-ı mücellâda⁵⁴²

demiştir. Aşlında la'î mürekkeb yapmağla şöhet bulmuştur. İlâhiyyâtından bu güfte bu mağalde irâd olundu⁵⁴³:

Fenâyî La'î:

Nâr-ı ışk itdi tecellî kime nûr-ı nûrdan

Geçdiler anlar Behişt ü hem kuşûr-ı hûrdan

Şeyh Enis Receb Efendi *Ḳuddise Sırruhı*⁵⁴⁴

eş-Şeyh Enis Receb Dede Efendi⁵⁴⁵. Edirnelidir. Eslâfdan Neşâtî Aḥmed Dede Efendi'den ahz-ı tarikat edip ba'de'z-zemân Murâdiyye'de vâkı⁵⁴⁶ mevlevî-hâneye şeyh olmuştur. Bu hâl üzre iken intikâl edip zâviyede defn olunduğına bu târîh-i **Nâtik**'dir:

⁵³⁴ nâmında: - S₁

⁵³⁵ *Dîvân-ı ilâhiyyâtı*: *Dîvân* ve ilâhiyyâtı S₁

⁵³⁶ Ez-cümle bu güfte anıdır: Ez-cümle anıdır İ; Ez-cümle bu güfte andandır S₁; Ez-cümle S₂

⁵³⁷ Cânı: - İ

⁵³⁸ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 4b.

⁵³⁹ eş-Şeyh Mehemmed La'î Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁵⁴⁰ dağı: - İ

⁵⁴¹ Kâmi Mehemmed Efendi'nin: Kâmi Mehemmed Efendi Hâzretleri'nin S₁

⁵⁴² mücellâda: mücellâya S₁

⁵⁴³ İlâhiyyâtından bu güfte bu mağalde irâd olundu: İlâhiyyâtından bu güfte bu mağalde mağalline irâd olundu A; İlâhiyyât-ı keşîresinden bu güfte bu mağalde mağalline irâd olundu S₁

⁵⁴⁴ Şeyh Enis Receb Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁵⁴⁵ eş-Şeyh Enis Receb Dede Efendi: eş-Şeyh Enis Receb Efendi İ; eş-Şeyh Enis Dede Efendi S₁

⁵⁴⁶ vâkı: - S₁

"Kürsi-i cennetde mevlânâ Enîs ola celîs / كرسى جنتده مولانا انيس اوله جليس"

sene 1146. *Dîvân*'ı vardır. Bu güfte anlardan intihâb olundu⁵⁴⁷:

Niyâz-ı kalbimiz nûr-ı hidâyet yâ Resûla'llâh⁵⁴⁸

Şeyh Seyyid 'Osmân Fazlî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁵⁴⁹

[25_bS₁] eş-Şeyh Seyyid 'Osmân Fazlî Efendi. [22_aS₂] Şumnı'dan gelip Zâkir-zâde 'Abdu'llâh Efendi'den aḡz-ı tarîkat eyleyip Aydos'da ve Filibe'de⁵⁵⁰ bir miḡdâr iḡâmetden soñra İstanbul'da Kûl Câmi'i imâmı ve ḡaṡibi [53 İ] olduḡda câmi-i şerîf civârında bir zâviye binâ edip anda sâkin iken Sultân Selim Câmi'i'ne şeyḡ olmuştur⁵⁵¹. Kelimât-ı cifriyye⁵⁵² zuhûrına binâ'en Şumnı'ya nefy olunmuştur. Ba'del-'afv toḡsan toḡuz cûlûsında müdâḡalesi sebebiyle Kıbrıs'a nefy olunup on beş ay mürûrunda:

[12_b A] "Fî cennâtiy yetesâ'elûn / فى جنات يتساءلون"⁵⁵³

sene 1102 târihinde vefât eyleyip Maḡusa Kâl'ası⁵⁵⁴ ḡâricinde defn olunmuştur. Şadr-ı Konevî'niñ *Fâtîḡa Tefsîr*'ne ve *Şerḡ-i Fûşûş*'ına⁵⁵⁵ ve sâ'ir kitâblara ḡâşiyesi vardır. İlâhiyyâtı olup ez-cümle bu güfte anıñ âḡârındandır:

Nice bir firḡatle yansın cân u dil
Merḡamet kıl merḡamet kıl yâ Raḡîm
Kevşer-i vaşlîñla ḡansın cân u dil
Merḡamet kıl merḡamet kıl yâ Raḡîm

Şeyh Meḡemmed Nazmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁵⁵⁶

eş-Şeyh Meḡemmed Nazmî Efendi. Trabzonî'dir. Taḡşîl-i 'ulûmdan⁵⁵⁷ soñra Sivasî Efendi'den⁵⁵⁸ [22_bS₂] inâbet [26_aS₁] ve Nûrî 'Abdü'l-aḡad Efendi'den ḡilâfetle bekâm olup İstanbul'da⁵⁵⁹ Vâlîde Câmi'i'nde cum'a vâ'izi ve Şehr-emîni'nde Yavaşca Meḡemmed Aḡa Zâviyesi'nde meşḡat üzre iken:

⁵⁴⁷ anlardan intihâb olundu: anlarıñdır İ

⁵⁴⁸ nûr-ı hidâyet yâ Resûla'llâh: - S₁. Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 27_a.

⁵⁴⁹ Şeyh Seyyid 'Osmân Fazlî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁵⁵⁰ Aydos'da ve Filibe'de: Filibe'de İ

⁵⁵¹ S₁'de bu kelimedden başlayarak yaklaşık iki satır atlanmıştır. Bu nüsha diḡer nüshalarla "cûlûsında" kelimesinden itibaren birleşmektedir.

⁵⁵² Kelimât-ı cifriyye: cifriyye İ

⁵⁵³ "فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ": Onlar cennetlerdedirler, soruşurlar." Kur'an-ı Kerim, Müddessir 74/40.

⁵⁵⁴ Maḡusa Kâl'ası: مارجا Kâl'ası İ

⁵⁵⁵ ve *Şerḡ-i Fûşûş*'ına: - İ

⁵⁵⁶ Şeyh Meḡemmed Nazmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁵⁵⁷ Taḡşîl-i 'ulûmdan: Taḡşîl-i 'ilmden A, İ

⁵⁵⁸ Efendi'den: Efendi'den S₁

⁵⁵⁹ İstanbul'da: İslâmbol'da S₁

"Nazmî-i veliyyu'llâh / نظمى ولى الله"

sene 1112 târîhinde vefât ve zâviyesi⁵⁶⁰ civârında 'azm-i cennât⁵⁶¹ eyledi ki⁵⁶² târîh-i mezbûr Şeyh Nakşî Seyyid İbrâhîm Efendi'niñdir. Âşârından Şemsiyye tarîkine maḥsûş *Hediyyetü'l-İhvân* nâmında menâkıb cem' eylemişdir ki Müstakîm-zâde [54 İ] Süleymân Efendi ihtîşâr⁵⁶³ edip ismi ve târîhi *Hülâsatü'l-Hediyye* olmuştur. *Dîvân-ı eş'ârı* daḥı vardır. Ez-cümle bu na't-ı şerîf ihtiyâr olundu:

Cemâliñ mihr-i 'âlem-tâb-ı cândır yâ Resûla'llâh⁵⁶⁴

eş-Şeyh 'Abdu'r-raḥmân Refî'â Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁵⁶⁵

eş-Şeyh 'Abdu'r-raḥmân Refî'â Efendi⁵⁶⁶. Nazmî-zâde'dir. Ba'det-taḥşîl pederi yerinde şeyh iken:

"Şeyhü's-şûfiyye / شيخ الصوفيه"

sene 1132 târîhi Receb'inde bir iki ḥazele gelip nısfü'l-leylde dâhil olup kendilerini şehîd eylemişlerdir. Pederi yanında [26bS₁] medfûndur. Eş'ârı vardır. Bu güfte anlardandır:

'Işk-ı Hâk'dan⁵⁶⁷ zerre deñlü kime kim itse eşer
Eyler anı cümleden bî-zâr ol bilmez haber

Şeyh Seyyid Hüseyn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁵⁶⁸

[23aS₂] eş-Şeyh Seyyid Hüseyn Efendi. Zağferân Bolısı'ndan⁵⁶⁹ gelip Şeyh 'Abdü'l-aḥad Nûrî Efendi'den taḥşîl-i 'ulûm-ı zâhire ve aḥz-ı tarîkatla daḥı tekmîl-i 'ulûm-ı bâtîne⁵⁷⁰ eyledikden sonra Silivri Kapısı dâhilinde vâkı' Hâcî Evḥad Tekyesi şeyhi olup anda neşr-i 'ulûm-ı nâfi'a üzre iken silsile-i selâtime dâhil olup yoluyla Süleymâniyye şeyhi olduğda rihlet ve Merkez Efendi *Ḳuddise sırruhû*⁵⁷¹ Câmî'i mezâristânı'nda defîn-i cennet olduğu pîrdaşlarından Şeyh Nazmî Efendi'niñ bu beyt-i [55 İ] târîhi ile kayd olunmuştur:

Bir eksük ile Nazmî fevtine didi târîh

Seyyid Hüseyn'in olsun yeri İlâhî cennet / سيد حسينك اولسون يري الهى جنت

⁵⁶⁰ zâviyesi: zâviyesinde S₁

⁵⁶¹ 'azm-i cennât: 'azm-i cennet S₁

⁵⁶² eyledi ki: eyledigine S₁; eyledigi S₂

⁵⁶³ ihtîşâr: ihtikâr A, İ

⁵⁶⁴ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 18a-18b.

⁵⁶⁵ eş-Şeyh 'Abdu'r-raḥmân Refî'â Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁵⁶⁶ Efendi: - İ

⁵⁶⁷ 'Işk-ı Hâk'dan: 'Işk-ı Hâk S₁

⁵⁶⁸ Şeyh Seyyid Hüseyn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁵⁶⁹ Zağferân Bolısı'ndan: Zağferân-ı Bolı'dandır İ

⁵⁷⁰ tekmîl-i 'ulûm-ı bâtîne: tekmîl-i 'ulûm S₁

⁵⁷¹ *Ḳuddise sırruhû*: - S₁, S₂

sene 1105⁵⁷². Âşâr-ı kaleminden *Mecma'ü'l-Tefâsîr* isminde mecâlisi ve risâleleri ve ilâhiyyâtı daşı vardır. Ez-cümle:

Hâtemü'l-nebiyyîn ceddîm umarum [27_aS₁] senden himmet şefâ'at
Şâhib-i şefâ'at ol güzel Ahmed umarum senden himmet şefâ'at

Şeyh Seyyid Mehemmed Efendi *Kuddise Sırruhû*⁵⁷³

eş-Şeyh Seyyid Mehemmed Efendi. Sâlifü'z-zıkr Seyyid Hüseyin Efendi'niñ birâder-zâdesidir ve dâmâdınıñ dâmâdıdır. Mezbûr⁵⁷⁴ Hüseyin Efendi'niñ halîfesi ve câ-nişini olup zıkr-i tevhîd üzre iken:

[23_bS₂] "Vaktü'l-hicret / وقت الهجرة"

sene 1145 târîhinde rihlet ve zâviyesinde 'azm-i cennet eylemişdir. Âşâr-ı ilâhiyyâtı [13_a A] olup ez-cümle bu güfte-i tevhîd anlarıñ âşâr-ı kalemindendir:

İtseñ nazar her zerreye⁵⁷⁵ hûrşid-i ekvân gizlidir
Derdine dâ'im âşık ol kim anda dermân gizlidir

Şeyh 'Osmân Dede Efendi-i Mevlevî *Kuddise Sırruhû*⁵⁷⁶

eş-Şeyh 'Osmân Dede el-Mevlevî. Gelibolı'dan 'âlem-i şabâvetde gelip taşşıl-i 'ilm ü ma'rifet ve Şeyh Gavsî⁵⁷⁷ Dede'den ahz-ı tarîkat ve dâmâdı daşı olduğdan soñra neyzenbaşı olup [56 İ] bu hâl üzre iken Şeyh Ahmed-i müşârün ileyh rihlet eyleyip Kule Kapısı Mevlevî-hânesi bunlara teveccüh eyledikde⁵⁷⁸ [27_bS₁] neşr-i tarîkat üzre iken rihlet eyleyip zâviye-i mezburede oğlu 'Abdü'l-bâkî Sırrî Dede⁵⁷⁹ câ-nişin olduğu Seyyid Hüseyin Vehbî'niñ bu mışraf-ı târîhi ile ma'lûmdur:

"'Osmân Dede göçdi ola Sırrî Bâkî / عثمان دده کوچدی اوله سرى باقى"

sene 1142. Mezbûr Gavsî Dede'niñ⁵⁸⁰ civârında defn olundu. Âşâr-ı kaleminden mu'cizât-ı enbiyâda *Ravzatü'l-İcâz* ve *Manzûme-i Mi'râciyye* ki evveli bu beytdir:

Evvel Allâh adını yâd idelim
Dil dil olmuş dilleri şâd idelim⁵⁸¹

⁵⁷² 1104'e tekabül eden mısraya 1 eklenmelidir.

⁵⁷³ Şeyh Seyyid Mehemmed Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁵⁷⁴ mezbûr: - İ

⁵⁷⁵ zerreye: zerreye S₁

⁵⁷⁶ Şeyh 'Osmân Dede Efendi-i Mevlevî *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂ (A'da başlığa "Nâyî, şâhib-i Mi'râciyye" notu ilave edilmiş.)

⁵⁷⁷ Gavsî: 'Avnî A, İ

⁵⁷⁸ eyledikde: eyledikten soñra S₁

⁵⁷⁹ 'Abdü'l-bâkî Sırrî Dede: 'Abdü'l-bâkî *kuddise sırruhû* Dede S₁

⁵⁸⁰ Gavsî Dede'niñ: 'Avnî Dede'niñ A, İ

⁵⁸¹ Mısra S₂'de bulunmuyor.

[24_aS₂] Ve sâir gazelliyyâtı vardır. Ez-cümle bu gazeli Şeyh Ahmed Şemsî-i Sivasî'ye nazîre demiştir, ki maṭla'ı budur:

‘Âşık-ı hâk *irci'*⁵⁸² emriyle me'mûr olmadan
Anlamışdır hâkḳı hâk nûriyla mestûr olmadan

Ve maḳṭa'ı budur⁵⁸³:

Nâyi-i bî-çâre bir sevdâ ile olmuş harâb
Hacc-ı mebrûr itmek ister beyt-i ma'mûr olmadan⁵⁸⁴

eş-Şeyh Seyyid ‘Uyûnî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁵⁸⁵

eş-Şeyh Seyyid ‘Uyûnî Mehemmed Efendi⁵⁸⁶. Aydın-zâde Zâviyesi şeyhi olan Ârec Hasan Efendi'den⁵⁸⁷ ve anlarıñ fevtinde Koca Muştafâ Paşa şeyhi Şeyh Seyyid Nûru'd-dîn Efendi *ḳuddise sırruhu'l-‘azîz*den tekmîl-i [57 İ] tarîkat [28_aS₁] eyleyip Sûdlice' de Cemâl-i Hâlveti eş-Şeyh İshâk Efendi⁵⁸⁸ *ḳuddise sırruhû* maḳâmına ḳâ'im olup bu hâl üzre iken:

"Hâtîme-i şulehâ / خاتمه صلحا"

sene 1166⁵⁸⁹ târîhinde vefât ve ‘azm-i ‘Araşât eyleyip Sûdlice'de Kapu Ağası Maḥmûd Ağa Câmî'î kurbında vâḳî' mektebinde ve zâviyesinde zâviyedâr olup câmî'î mezburuñ dâ'iresinde defn olunmuşdur. Âşâr-ı kaleminden bu na't-ı şerîf ber-güzârdır⁵⁹⁰:

Cemî'-i enbiyâya pîşvâsın yâ Resûla'llâh
Cemî'-i evliyâya reh-nümâsın yâ Resûla'llâh⁵⁹¹

Yûsuf-zâde ‘Abdu'llâh Efendi Şeyhü'l-Ḳurrâ⁵⁹²

Yûsuf-zâde ‘Abdu'llâh Efendi⁵⁹³. Şeyhü'l-ḳurrâdır. Pederi Mehemmed bin Yûsuf re'îsü'l-ḳurrâ olmuşdur. Pederi ve ceddî ve kendi daḥı Naḥl-bend Câmî'î'nîñ

⁵⁸² اَرْجَى إِلَى رَبِّكَ رَاضِيَةً مَُرْضِيَةً / Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön." Kur'an-ı Kerim, Fecr 89/28.

⁵⁸³ ve maḳṭa'ı budur: maḳṭa'ı bu beytdir İ; - S₂

⁵⁸⁴ ister beyt-i ma'mûr olmadan: - S₁

⁵⁸⁵ eş-Şeyh Seyyid ‘Uyûnî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁵⁸⁶ eş-Şeyh Seyyid ‘Uyûnî Mehemmed Efendi: eş-Şeyh ‘Uyûnî Seyyid Mehemmed Efendi S₁, S₂

⁵⁸⁷ Efendi'den: Efendi'nîñ S₁

⁵⁸⁸ Cemâl-i Hâlvetî eş-Şeyh İshâk Efendi: Hâlvetî eş-Şeyh İshâk Efendi İ

⁵⁸⁹ Mevcut nüshalar "Hâtîme-i Şulehâ / خاتمه صلحا " terkinin ebced karşılığını 1166 olarak verseler de bu terkip 1176'ya tekabül etmektedir. İ'de 1166 tarihi sonradan 1176 olarak tashih edilmiştir. *Tuhfê-i Nâilî*de de Uyûnî'nin ölüm tarihi 1176/M. 1762 olarak kayıtlıdır. bk. Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfê-i Nâilî*, (Haz.: Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), C. II, Ank. 2001, s. 718.

⁵⁹⁰ ber-güzârdır: ber-güzârdır S₁

⁵⁹¹ Mısra İ'de bulunmuyor. Naatın tamamı *Naat Mecmuası*nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 39_a-39_b.

⁵⁹² Yûsuf-zâde ‘Abdu'llâh Efendi Şeyhü'l-Ḳurrâ: - S₁, S₂

⁵⁹³ Yûsuf-zâde ‘Abdu'llâh Efendi: ‘Abdu'llâh Efendi Yûsuf-zâde'dir ve S₂

imâmıdır. Serây-ı Hümâyûn'da re'îsü'l-kurrâ ve kitâb-hânedede⁵⁹⁴ re'îsü'l-müderrişin olmuşdur. Ba'de't-taḥşîl Şakızlı İlyâs Efendi'den aḥz-ı tarîkat edip İstanbul'da ta'lim ve ta'allüm⁵⁹⁵ üzere iken târik-i nâsût ve mâlik-i lâhût olup Topkapısı hâricinde pederi [28_bS₁] ve sâ'ir ehl-i Kur'ân arasında Zî'l-ka'de'niñ on beşinde defn olunduğu şâkirdlerinden Müstaḳîm-zade'niñ bu mısra'ıyla muḳayyedir:

"Medfenin nûr ide 'Abdu'llâh Efendi'niñ Qadîr / مدفن نور ايدہ عبداللہ افنديك قدير"

sene 1167. [58 İ] Âşâr-ı kaleminden *Hâşiye-i Tefsîr-i Beyzâvî* ve *Şerḥ-i Şaḥîḥ-i Buḥârî* ve Qur'ân-ı Kerîm'de müşkil olan maḥalleriñ her birine birer risâle taḥrîr eyledikten ğayrı elsine-i selâşede eş'ârı olup ez-cümle bu na't-ı şerîf Türkî âşârındandır:

Fezâ-yı dergehiñ⁵⁹⁶ kân-ı 'atâdır yâ Resûla'llâh⁵⁹⁷

Seng-i mezârında olan 'Arabî târîḥ H'vâce-zâde Seyyid Meḥemmed Sa'îd Efendi'niñ kalemikle mestûrdur.

[13_b A] **Mûsâ Dede Efendi** *Ḳuddise Sırruhı*⁵⁹⁸

[25_aS₂] Mûsâ Dede Efendi⁵⁹⁹. Koca Muştafâ Paşa ḳurbında hânesinde münzevî bir dervîş-i Mevlevî olup:

"Şeyḫü's-şufiyye / شيخ الصوفيه"

sene 1132⁶⁰⁰ târîḥinde rıḥlet ve Hâric-i Sûr'da Merkez Efendi *ḳuddise sırruhı* Mezâristânı'nda 'azm-i cennet eylemişdir. Âşâr-ı tabî'atından⁶⁰¹ bir na't-ı şerîf meşhûrdur ki bu maḥalle ḳayd olunup ḥüsn-i şenâsına vesîle ḳılınmışdır⁶⁰²:

[29_aS₁] Bir ismi Muştafâ bir ismi Aḥmed
Allâhümme ṣalli 'alâ Muḥammed
Rûz-ı maḥşerde bize ide meded
Allâhümme ṣalli 'alâ Muḥammed

Nûrî anıñ ḳalbini pür-nûr ider
Zikri gōñül mülküni ma'mûr ider
Çün şalavât âdemi mesrûr ider
Allâhümme ṣalli 'alâ Muḥammed

⁵⁹⁴ ve kitâb-hânedede: ve kitâb-hâne A; kitâb-hânedede ve İ

⁵⁹⁵ ta'lim ve ta'allüm: ta'lim İ

⁵⁹⁶ fezâ-yı dergehiñ: ḳazâ-yı dergehiñ A, S₁

⁵⁹⁷ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk.1b. Ayvansarâyî naatın başına "Hilmî Efendi, Re'îsü'l-Kurrâ, sene 1167" notunu düşmüştür. *Vefeyâtta* belirtilmemekle birlikte, naatın makta beytinden ve bu nottan anladığımızı göre Yûsuf-zâde 'Abdu'llâh Efendi mahlas olarak "Hilmî"yi kullanmaktadır.

⁵⁹⁸ Mûsâ Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁵⁹⁹ Mûsâ Dede Efendi: Mûsâ Dede Mevlevî olup S₂

⁶⁰⁰ sene 1132: sene 1131 A, İ; - S₂ (Terkibin ebced karşılığı S₁'in bildirdiği 1132 tarihidir.)

⁶⁰¹ âşâr-ı tabî'atından: âşâr-ı kaleminden İ

⁶⁰² ki bu maḥalle ḳayd olunup ḥüsn-i şenâsına vesîle ḳılınmışdır: maḳâmıda ḳayd olundu İ; - S₂

- Nâ'îl olam dirseñ eger⁶⁰³ devlete
Eyle 'ibâdet cenâb-ı hâzrete
[59 İ] Vir şalavât rûh-ı pâk-i 'izzete
Allâhümme şalli 'alâ Muḥammed
Vird idinüp anı müdâm eyleyen
Yohsul olup baylığını dileyen
Gınâ bulur çok şalavât eyleyen
Allâhümme şalli 'alâ Muḥammed
[25_bS₂] **Dervîş Mûsâ** hâliş eyle niyyetiñ
Emrine itâ'at eyle hâzretiñ
İşte budur toğrı yolu cennetiñ
Allâhümme şalli 'alâ Muḥammed

Şeyh Zâkir Aḥmed Rıfķî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁶⁰⁴

eş-Şeyh Zâkir Aḥmed Rıfķî Efendi. Dırağman Zâkiri demekle ma'rûfdur⁶⁰⁵. Tahşîl-i 'ulûm ve tekmiî-i rûsûm eyleyip hemşîresini Dırağman Şeyhi 'İsâ Efendi tezvîc⁶⁰⁶ etmekle anlardan aḥz-ı tarîkat eylemiştir. Mûsikîde daḥı kemâli olup na't-ı şerîf ve sâ'ir ilâhiyyât [29_bS₁] beste eylediği meşhûrdur. Şadr-ı esbak Çorlulu 'Ali Paşa'nın tersânede vâkı' câmi'-i şerîfinde cum'a vâ'izi ve Balat Tekyesi ve Sivasî Zâviyesi şeyhlerine vekâlet üzre iken 'azm-i cennet ve Sivasî Efendi Türbesi'nin⁶⁰⁷ hâricinde defn-i türbet⁶⁰⁸ olduğu⁶⁰⁹ Müstakîm-zâde'nin bu târîhi ile mersûm-ı cedîde-i teberrük kılındı:

Mekânı tekye-i Firdevs ola Aḥmed Efendi'ye / مکانی تکیه فردوس اوله احمد افندیه

sene 1160. [60 İ] Ta'b-ı şî'rîsi olup maḥlaş-ı mezbûr ile nice mecâzâne güftarı vardır. Ez-cümle bu beyt anın zâde-i ta'b'atıdır:

Gülşende bizim nâlişimiz bülbüle beñzer
Ruḥsârıda ol gonce-dehânîñ güle beñzer

Bağlandı dil-i Rıfķî/deyu eyleme ta'nı
Var mı görelim bir daḥı ol kâmile beñzer

Şeyh Aḥmed Vahdî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁶¹⁰

[26_aS₂] eş-Şeyh Aḥmed Vahdî Efendi. Yeñikapu dâḥilinde Mi'mâr Tekyesi'nin hizmet-i meşîhatında olup:

⁶⁰³ dirseñ eger: eger dirseñ İ

⁶⁰⁴ Şeyh Zâkir Aḥmed Rıfķî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁶⁰⁵ ma'rûfdur: meşhûrdur İ

⁶⁰⁶ tezvîc: ile tezvîc İ

⁶⁰⁷ Türbesi'nin: Türbesi'nde İ

⁶⁰⁸ defn-i türbet: defn S₂

⁶⁰⁹ olduğu: olunduğu S₁; olduğuna S₂

⁶¹⁰ Şeyh Aḥmed Vahdî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

"Vakt-i hicret / وقت هجرت"

sene 1114 târîhinde rihlet ve zâviyesinde defin-i türbet olmuştur⁶¹¹. Nazmî Mehmed Efendi'nin [30_aS₁] hulefâsındandır. Âşâr-ı tabî'atından bu güfte anların ber-güzârdır⁶¹²:

Tulûc itsün Hudâ'ya şems-i izzet
Kerem kıl ey muîn-i müstmendân
Dili kılsun münevver nûr-ı vahdet
Kerem kıl ey muîn-i müstmendân

[14_a A] **Şeyh Muştafâ Ma'nevî Efendi** *Kuddise Sırruhû*⁶¹³

eş-Şeyh Muştafâ Ma'nevî Efendi, Şehrîdir. Pederi Kırbas 'Ali Efendi'den ahz-ı tarîkat ve tahşîl-i 'ilm⁶¹⁴ ü ma'rifet eylemiştir. Qadırğa Limanı'nda vâkı' Mehemmed Paşa Câmi' ve zâviyesinde şeyh olmuştur. Bu hâl üzere iken:

"Şeyh-i muqaddes / شيخ مقدس"

sene 1114 târîhi evâhîrinde rihlet ve [61 İ] Naşûhî Efendi Tekyesi'nde 'âzim-i cennet olmuştur. Tab'-ı şîrîsi olup bu güfte anların yâdigârdır⁶¹⁵:

Cân u başdan geçmeyen cânâna olmaz âşnâ
Câm-ı Hû'dan içmeyen mestâna olmaz âşnâ

Ma'nevîyâ cân u başın vir bugün dost yolına⁶¹⁶
Cism ü cânın vermeyen kurbâna olmaz âşnâ

Müneccimbaşı 'Âşıkî Ahmed Efendi *Kuddise Sırruhû*⁶¹⁷

Müneccimbaşı 'Âşıkî Ahmed Efendi⁶¹⁸. [26_bS₂] Selanik'de vâkı' Şeyh Ahmed⁶¹⁹-i Mevlevî'den tahşîl-i 'ilm ü ma'rifet ve ahz-ı tarîkat [30_bS₁] eylemiştir. Münecimik Çelebi yerine müneccimbaşı olup muşâhib-i şehryârî iken Şultân Mehemmed Hân-ı Râbî tahtından hal' olunduğda⁶²⁰ hacca 'âzim olup Beyt-i Şerîf kurbında mevlevî-hâneye şeyh olmuştur. Altı sene Medîne-i Münevvere'de⁶²¹ hadîs-i şerîf tadrîs edip yine Mekke'ye 'avdet eyledikde ramazân-ı şerîfin âhîr günü:

"Fevz-i 'azîm / فوز عظيم"

⁶¹¹ olmuştur: olunmuştur S₁

⁶¹² ber-güzârdır: ber-güzârdır S₁

⁶¹³ Şeyh Muştafâ Ma'nevî Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁶¹⁴ tahşîl-i 'ilm: ahz-i 'ilm S₁

⁶¹⁵ anların yâdigârdır: anıdır İ

⁶¹⁶ Beyt S₂'de bulunmuyor.

⁶¹⁷ Münecimbaşı 'Âşıkî Ahmed Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁶¹⁸ Münecimbaşı 'Âşıkî Ahmed Efendi: Ahmed 'Âşıkî Efendi S₂

⁶¹⁹ Şeyh Ahmed: - İ

⁶²⁰ olunduğda: - S₁

⁶²¹ Medîne-i Münevvere'de: Medîne-i Münevvere S₁

sene 1113 târîhinde terk-i nâsût ve zâviyesinde ‘azm-i lâhût eylemiştir. Âşâr-ı tabî‘atından bu rubâ‘î anlarıñ *Dîvân*-ı mürettebinden teberrük olunmuşdur⁶²²:

Kâkül-i şeb-rengiñ⁶²³ ey meh⁶²⁴câygâhımdır benim
Gün yüziñ üzre o bir çetr-i siyâhımdır benim
Şevk-i ruhsârıñla da‘vâ-yı ma‘habbet eylerim
Hâl ü ha‘ttıñ ey perî-peyker güvâhımdır benim

Âferinîşden biñ to‘ksan târîhine dek tevârîhi ve gâzeli⁶²⁵ ve hikmet ve hey’et ve tıbb ve mûsikî [62 İ] ve tefsîr ve hadîş ve sâ‘ir ‘ulûmda âşâr-ı te‘lifâtı vardır.

Devâtçı-zâde Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi *Ḳuddise Sırruhı*⁶²⁶

Devâtçı-zâde eş-Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi.⁶²⁷ Üsküdar’da [31_aS₁] ma‘rûf Şeyh Câmi‘i bânisi [27_aS₂] olan Şeyh Muştafâ’nın oğludur. Cennet Efendi’den ahz-ı tarîkat edip ba‘de’t-tekmîl müderris olmuş iken pederi vefâtında⁶²⁸ zâviyesine câ-nişîn olmuşdur. Gafûrî Efendi rihletinde âstâne şeyhi olup Receb’de vefât ve pederi câmi‘i civârında türbesine defn olunduğı bu beyt ile zabt eylemişlerdir⁶²⁹:

Düşdi bir târîh-i zîbâ lafzen ü ma‘nen aña
‘Âzim-i Hakk oldu biñ to‘ksanda kutbü’l-‘ârifin

"عازم حق اولدی بیک طقسانده قطب العارفين"

sene 1090⁶³⁰. **Tâlib** ma‘laşıyla ilâhiyyât ve *Dîvân*-ı eş‘âr’ı vardır. Ez-cümle bu beyt bir ilâhisiniñ ma‘la‘fıdır:

Yanalım ya‘kılalım ı‘şkla sûzân olalım
Çekelim hicr-i gâmin derdiyle nâlân olalım⁶³¹

Şeyh el-Hâc Yahyâ Efendi *Ḳuddise Sırruhı*⁶³²

eş-Şeyh el-Hâc Yahyâ Efendi. Pederi Esîrci-zâde Hüseyin Efendi’nin pederi, Mehemmed Ağa Zâviyesi şeyhi ve Şeyh ‘Abdü’l-a‘had Nûrî *Ḳuddise sırruhı* hazretleriniñ halîfesidir. Pederinden [63 İ] ta‘şîl-i ‘ilm ve tekmi‘l-i tarîkat eylemiştir. Vâlidleri⁶³³

⁶²² anlarıñ *Dîvân*-ı mürettebinden teberrük olunmuşdur: anlarıñdır İ

⁶²³ kâkül-i şeb-rengiñ: kâkül-i şîrîniñ S₁, S₂

⁶²⁴ ey meh: - S₁

⁶²⁵ dek tevârîhi ve gâzeli: dek gâzeli tevârîhi S₁

⁶²⁶ Devâtçı-zâde Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁶²⁷ Devâtçı-zâde eş-Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi.: Devâtçı-zâde Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi İ; Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi Devâtçı-zâde S₂

⁶²⁸ vefâtında: - S₁

⁶²⁹ ile zabt eylemişlerdir: ile zabt eylemiştir S₁; iledir S₂

⁶³⁰ sene 1090: - İ

⁶³¹ Mısra S₂’de bulunmuyor.

⁶³² Şeyh el-Hâc Yahyâ Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁶³³ vâlidleri: vâlideleri A, S₁

[31_bS₁] yerine⁶³⁴ pöst-nişîn iken şadr-ı esbak Dâmâd İbrâhîm Paşa halilesi Fâtma Şultân , Derzibaşı Pîrî Ağa Mescidi'ni câmi^c ve vâsi^c kıldıkda Şeyh Yahyâ Efendi⁶³⁵ cum'a vâizi olmuşdı. Kırk sekiz sene hân-kâh-ı mezkûrde⁶³⁶ hîzmet-i fuğarâda olup:

"Râhat-ı mürşid / راحت مرشد"

sene 1153 [27_bS₂] târîhinde târik-i fânî ve mâlik-i bâkî olup Şeyh Sivasî Efendi Türbesi hâricinde pederi yanında 'azm-i cennet eyledi. Âsâr-ı tabî'at-ı nükte-şinâşlarından bu ilâhî vesîle-i tezkîr-i nâm-ı nâmîleridir⁶³⁷:

Nâr-ı ıışık ile yanup⁶³⁸ hâşâk-i efkâr-ı sivâ
Tûr-ı dilde cilveger⁶³⁹ oldu⁶⁴⁰ faqat nûr-ı Hudâ

Gönlüme keşf oldu mâhiyyât-ı eşyâ hem dahı
Oldu 'ayn-ı şâbitim mir'ât-ı dilde⁶⁴¹ rû-nümâ

Feyz-i akdesden olup feyz-i muğaddes şûreti
Gör ne⁶⁴² yazarsa o şûretten yazar kilik-i kazâ

Ger celâlınden görünse şûret-i kahr u gâzab
Çünkü cânândandır ol cânâ gelür zevk ü şafâ⁶⁴³

[14_b A] Darb-ı Mevlâ ile ins olmadı da'vâya delîl
Belki anıñla⁶⁴⁴ telezüzdür delîl-i müdde'â

[28_aS₂] Çün alup bâd-ı fenâ resm-i vücûduñ ref' ide
Pes vücûd-ı Hakk'la bulursuñ beğâ-ender-beğâ⁶⁴⁵

Nice bir 'uzletdesin [32_aS₁] **Yahyâ** çıkup meydâna gel
Gel beru⁶⁴⁶ şimden geru ol sâlikâna pişvâ

Şeyh Cemâlû'd-dîn İshâk-ı Halvetî Kuddise Sırruhû⁶⁴⁷

eş-Şeyh Cemâlû'd-dîn İshâk-ı Halvetî. Kibâr-ı meşâyihdan olup:

⁶³⁴ yerine: - İ

⁶³⁵ Şeyh Yahyâ Efendi: Şeyh Yahyâ A, İ

⁶³⁶ mezkûrde: mezbûrda İ; mezkûreye S₁

⁶³⁷ vesîle-i tezkîr-i nâm-ı nâmîleridir: tezkîr-i nâm-ı nâmîleridir S₁

⁶³⁸ yanup: yanur İ

⁶³⁹ cilveger: cilvesâz İ

⁶⁴⁰ oldu: - S₂

⁶⁴¹ mir'ât-ı dilde: mir'ât S₁

⁶⁴² gör ne: her ne S₂

⁶⁴³ beyit İ'de ve S₁'de bulunmuyor.

⁶⁴⁴ anıñla: - S₁

⁶⁴⁵ beyit A, İ ve S₁'de bulunmuyor.

⁶⁴⁶ gel beru: gel beri S₁

⁶⁴⁷ Şeyh Cemâlû'd-dîn İshâk-ı Halvetî *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

"Mâte zübdetü'l-evliyâ / مات زبدة الاوليا /

sene 933 [64 İ] târîhinde rihlet eyledikde vaşıyyetine binâ'en Hazret-i Hâlid bin Zeyd *raziy'allâhu te'âlâ*⁶⁴⁸ *canh* muâbilinde Sûdlice nâm maħalde vâkı' Kapu Ağası Maħmûd Ağa Câmî'i'niñ pîşgâhında defn olunup türbe daħı binâ olunmuşdur. Tarîkat-ı 'Aliyyeye intisâbı Seyyid Yahyâ hûlefâsından Hâbîb-i Karamanî cenâblarındandır⁶⁴⁹. Mollâ Gürânî Câmî'i muâbilinde kendine müntesib olanlardan şadr-ı esbak Pîrî Mehmed Paşa bir zâviye binâ edip anda sâkin ve⁶⁵⁰ ba'de'l-fevt oğlu Şeyh Mehmed şeyh⁶⁵¹ iken Nakş-bendiyye'den daħı aħzı⁶⁵² olmağla Emîr Buħârî'ye mensûb tekyeye dördüncü şeyh olmuşdur. Anda sâkin iken rihletinde pederi kurbında defn olunduğına:

"Elem neşrah leke şadrek / ألم نشرک لك صدرک"⁶⁵³

sene 993 târîh vâkı' olmuşdur. Âşârından risâleleri [32_bS₁] ve ħarfû'l-hâ'da⁶⁵⁴ [28_bS₂] bir kaşidesi vardır. Maṭla'ı budur:

ليست الدنيا مقاماً فيه روح وارثناح
أما سجن علي اهليه عم لا يراح

Şeyh Sinânü'd-dîn Yûsuf Sîne-çâk *Ḳuddise Sırruhû*⁶⁵⁵

eş-Şeyh Sinânü'd-dîn Yûsuf Sîne-çâk. Yeñice'den birâderi Ḥayretî ile İstanbul'a gelip Mevleviyye'ye intisâb arzûsıyla Şâkîb Efendi, *Sefîne-i Nefîse*'de yazdığı üze Konya'ya 'azîmet ve âstânede hizmet tekmîlinden soñra Ḳuds-i Şerîf'de⁶⁵⁶ mevlvî-hâne şeyhî [65 İ] olup anda hizmet-i fuḳarâ üze iken mekr-i zenân sebebiyle İstanbul'a 'azîmet ve Sûdlice'de bir kaç gün müsâferet eşnâsında⁶⁵⁷:

"İnsân-ı şîrînkâr / انسان شیرینکار"

sene 953 târîhinde rihlet eyleyip Maħmûd Ağa Câmî'i pîşgâhında defn-i türbet⁶⁵⁸ olunmuşdur. Âşârından *Dîvân-ı eş'âr*'ı ve *Yûsuf u Züleyhâ*'sı vardır. Bu beyt âşâr-ı ṭabî'atındandır:

Erbâb-ı maħabbet bizi Yûsuf bilir ammâ
Eşhâb-ı ḥased gözine ey dost Sinân'ız

⁶⁴⁸ *te'âlâ*: - S₁, S₂

⁶⁴⁹ cenâblarındandır: cenâblarından S₁

⁶⁵⁰ ve: - İ

⁶⁵¹ Şeyh Mehmed şeyh iken: Şeyh şeyh iken S₂

⁶⁵² aħzı: aħz İ

⁶⁵³ "ألم نشرح لك صدرك": Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?", Kur'an-ı Kerim, İnşirâh 94/1.

⁶⁵⁴ ħarfû'l-hâ'da: ħurûfû'l-hâ'da S₁, S₂

⁶⁵⁵ Şeyh Sinânü'd-dîn Yûsuf Sîne-çâk *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁶⁵⁶ Ḳuds-i Şerîf'de: *ḳuddise sırruhû* S₁

⁶⁵⁷ eşnâsında: esnâsında S₁

⁶⁵⁸ defn-i türbet: defn tertîb S₁: defn S₂

‘Ârifî’niñ bu beyti mezârına hakk olunmuşdur:

[33_aS₁] Ğarîbim derdnâkim⁶⁵⁹ Sîne-çâk'ım
Ser-â-ser rûh-ı pâkim gerçi hâkim

Şeyh Hasan Ünsî Efendi *Kuddise Sırruhı*⁶⁶⁰

eş-Şeyh Hasan Ünsî Efendi. [29_aS₂] Aydın-zâde Tekyesi’nde şeyh olup Naşûhî Efendi’niñ pîrdaşıdır. İrşâd-ı ümmet ile kırk sene zâviye-nişîn olup A‘rec Hasan Efendi demekle şöhret bulmuşdur.

"en-Nebei'l-azîm / النبأ العظيم"⁶⁶¹

sene 1136 târîhinde zâviyesi dâ‘iresinde ‘azm-i beğâ ve müstaķil türbede müstağırık-ı envâr-likâ olmuşdur. Müretteb *Dîvânı* vardır. Eş‘ârından bu iki beyt eşer-i tabî‘atlarıdır⁶⁶²:

Tabîb ü şâ‘ir ü kâtib münecceim
Gerek şâhân içün bu çâr mahrem

[66 İ] Binâ-yı devletiñ ol çâr erkân
Esâsıdır olur anlarla⁶⁶³ muhkem

Biri manzûme yazmış anlar içün
Nizâm Ahmed ‘Arûzî merd-i â‘lem

[15_a A] **Şeyh Muştafâ Rızâ Efendi** *Kuddise Sırruhı*⁶⁶⁴

eş-Şeyh Muştafâ Rızâ Efendi. Dülger-zâde’dır. Beşiktaş’dan⁶⁶⁵ zuhûr edip Sinân Paşa Câmi‘i’niñ imâmı ve mahkemeniñ kitâbeti hizmetiyle meşğûl iken Otabaşı Şeyhi demekle ma‘rûf Fenâyî Şeyh⁶⁶⁶ Muştafâ Efendi *kuddise sırruhı*dan⁶⁶⁷ tarîka-i Celvetiyye’yi aħz ve hânesinde [33_bS₁] zıkr meclisi edip⁶⁶⁸ bu eşnâda tobcıbaşılardan biriniñ imâmetiyle Edirne’ye varıp ‘Arab-zâde [29_bS₂] Şeyh Mehemmed ‘İlmî Efendi’dan daħı hatm-i h‘âcegâne me‘zûn olup ‘avdetinde meclis günleri daħı icrâ edip bu hâl üzre iken bir iki sene Hekîmbaşı-zâde ‘Alî Paşa’nıñ Câmi‘-i Şerîfi’nde cum‘a vâ‘izi olup soñra terk eylemiş idi. Rihletinde zâviyesi dâhîlinde defn olunup tezkire-i şânî ‘Ârif Süleymân Beg merhûm intikâline bu beyt-i târîhî yâdigâr eylemiştir:

⁶⁵⁹ derdnâkim: derdnâk İ

⁶⁶⁰ Şeyh Hasan Ünsî Efendi *Kuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁶⁶¹ " عَنْ النَّبَاِ الْعَظِيْمِ " : O büyük peygamberlik haberinde" Kur'an-ı Kerim, Nebe 78/2

⁶⁶² eşer-i tabî‘atlarıdır: anıñdır İ, anlarıñdır S₂

⁶⁶³ anlarla: anlar ki S₂

⁶⁶⁴ Şeyh Muştafâ Rızâ Efendi *Kuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

⁶⁶⁵ Beşiktaş’dan: Beşiktaş’da S₁

⁶⁶⁶ Fenâyî Şeyh: Fenâyî Şeyhi S₁

⁶⁶⁷ Efendi *kuddise sırruhı*dan: Efendi’dan S₁, S₂

⁶⁶⁸ meclisi edip: meclisi aħz edip A, İ, S₁

‘Ârifâ söyle nâsa târîhin
Âh göçdi Rızâ veliyyu'llâh

آه کوچدی رضا ولی الله

sene 1159. Şeyh-i mezbûruñ zâhir ve bâtını ma‘mûr ve müte‘addid *Dîvân*-ı eş‘âr’ı⁶⁶⁹ meşhûr ve nice risâleleri [67 İ] dahı vardır. Âşâr-ı tabî‘atından bu güfte⁶⁷⁰ yâdigâr-ı ahbâb olmuştur⁶⁷¹:

‘Aceb şahn-ı cemende bülbülü zâr eyleyen kimdir
Nihâl-i gülşeni ser-tâ-ka-dem hâr eyleyen kimdir

Şeyh Seyyid ‘Osmân Hâşimî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁶⁷²

eş-Şeyh es-Seyyid ‘Osmân Hâşimî Efendi⁶⁷³. Kâsımpaşalı [34_aS₁] Emîr Efendi demekle ma‘rûfdur. Sivas’dan gelip müderris olup şahna gelmiş iken terk ve⁶⁷⁴ Gâzanfer Efendi’dan Bayramiyye tarîkine intisâb edip⁶⁷⁵ sâdât-ı şürefâ ‘âdeti üzre şac irsâl edip gîsûdâr⁶⁷⁶ olmuş [30_aS₂] idi. Kâsımpaşa’da Kulaksuz nâm mahalle qarîb zâviye binâ eylemiş ba‘dehû ol tarîkden ba‘zı kimesneler itikâd-ı kabîh⁶⁷⁷ isnâdıyle katl olunduğda Halvetiyye’ den Nûru’l-dîn-zâde Efendi’ye intisâb eylemiş idi. Bu hâl üzre iken:

"Hasenetü'l-cennât / حسنة الجنات"

sene 1003 târîhi⁶⁷⁸ Zi'l-ka‘de’sinde ‘azm-i beka ve câmiine muttasıl türbede defn olunmuştur. Âşâr-ı tabî‘atından güftâr-ı keşîri olup ez-cümle bu güfte anıñ âşâr-ı tabî‘atındandır⁶⁷⁹:

Hamdülü’llâh Hakk bize derdini dermân eyledi
Derd-i ışkile dün ü gün⁶⁸⁰ kârum efgân eyledi

Şeyh Seyyid Ahmed Hamdî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁶⁸¹

[68 İ] eş-Şeyh es-Seyyid Ahmed Hamdî Efendi. Siroz’dan gelip Şeyh Hâşimî Efendi’nin dâmâdı ve halîfesi ve qarîbinde⁶⁸² olan [34_bS₁] Sinân Paşa Câmi’i kurbında kendi zâviyesine hilâfetle me‘mûr olmuştur. Bu hâl üzre iken:

⁶⁶⁹ müte‘addid *Dîvân-ı Eş‘âr* 1: müte‘addid eser ü *Dîvân-ı Eş‘âr* 1 İ

⁶⁷⁰ güfte: güfteleri İ

⁶⁷¹ yâdigâr-ı ahbâb olmuştur: yâdigâr S₂

⁶⁷² Şeyh Seyyid ‘Osmân Hâşimî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Şeyh ‘Osmân Hâşimî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*, Şeyh Seyyid ‘Osmân Hâşimî *Ḳuddise Sırruhû* - S₁, S₂

⁶⁷³ Efendi: - A, İ, S₁

⁶⁷⁴ terk ve: - İ

⁶⁷⁵ edip: - S₁

⁶⁷⁶ gîsûdâr: كيسول ار S₁

⁶⁷⁷ itikâd-ı kabîh: irtikâb-ı kabîh İ

⁶⁷⁸ târîhi: târîhinde İ

⁶⁷⁹ bu güfte anıñ âşâr-ı tabî‘atındandır: bu güfte anıñ âşâr-ı kalemîyyesindendir İ; - S₂

⁶⁸⁰ dün ü gün: şeb u rûz İ

⁶⁸¹ Şeyh Seyyid Ahmed Hamdî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

"Sâ'at-i nâsût / ساعت ناسوت"

sene 1048 târîhinde zâviyesinde defn olunmuşdur. Nice ilâhiyyâtı olup bu güfte dahı anlarıñ yâdigârlarıdır:

Ey habîb-i zü'l-kerem ey muhsin-i cümle enâm
Merhamet kıl eyle⁶⁸³ ihsân kapıña kıldım kıyâm
Ey nebîyy-i muhterem lutfuñladır⁶⁸⁴ cümle merâm⁶⁸⁵
Merhamet kıl eyle ihsân kapıña kıldım kıyâm

Şeyh Dervîş Ahmed Sâlik Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁶⁸⁶

eş-Şeyh Dervîş Ahmed Sâlik Efendi. Kûsecdir⁶⁸⁷, [30_bS₂] şehridir. Tarikat-ı 'Aliyye'ye Ümmî Sinân-zâde Hasan Efendi'den intisâb eylemiştir. Lâkin hilâfeti Kâdirîler şeyhi Şerîf Efendi'dendir. Topḥâne'de vâkı' Nebâtî Tekyesi şeyhi olup pöst-nişîn olması:

"İstikâmet / استقامت"

sene 1102 târîhindedir. Vefâtı târîhine zarf⁶⁸⁸ bulunmamıştır. Ba'zı ehl-i vuḳûf:

"Ḥayru'r-râhimîn / خير الراحمين"⁶⁸⁹

sene 1150 târîhindedir, deyu rivâyet eylediler. Tekyesi dâhilinde medfûndur. Âşâr-ı tabî'atından [35_aS₁] bu ilâhî yâdigâr-ı ehl-i zikrdır⁶⁹⁰:

Geçeyim cânile tenden beni ıışkıñla şeydâ kıl
Ḥaberdâr olayım sırrdan beni ıışkıñla şeydâ kıl

[69 İ]

[15_b A] **Şeyh Süleymân Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*⁶⁹¹

eş-Şeyh Süleymân Efendi. Şehridir. Serây-ı Hümâyûn'dan ba'zı vüzerâ hizmetine nakl eylemiş idi. Karasu'da⁶⁹² Mardinî Şeyh 'Alî'den Kâdirî tarîkini tekmil

⁶⁸² karîbinde: kurbında İ

⁶⁸³ eyle: eyleye İ

⁶⁸⁴ lutfuñladır: lutfıdır S₁

⁶⁸⁵ Beyit S₂'de bulunmuyor.

⁶⁸⁶ Şeyh Dervîş Ahmed Sâlik Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁶⁸⁷ Kûsecdir: - İ; ḥafîfû'l-liḥye gibidir S₂

⁶⁸⁸ zarf: zafer A, İ; taraf S₁ (zarf: Zamana yahut mekâna delalet eden kelime, anlamındadır. RK)

⁶⁸⁹ Kur'an-ı Kerim'de aynı surede olmak üzere iki yerde geçer: " إِنَّهُ كَانَ قَرِيْبٌ مِّنْ عِبَادِي يَغُوْلُوْنَ رَبَّنَا اٰمَنَّا فَاغْفِرْ " sen merhamet edenlerin en hayırlısısın diyen bir grup var idi." Mü'minûn 23/109 ve " وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ " sen merhamet edenlerin en hayırlısısın!" Mü'minûn 23/118.

⁶⁹⁰ yâdigâr-ı ehl-i zikrdır: yâdigârdır İ

⁶⁹¹ Şeyh Süleymân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁶⁹² Karasu'da: Karasu İ

eylemiştir. İstanbul'da Câmî-i Ebu'l-feth kurbında Kûbbe Tekye⁶⁹³ demekle ma'rûf mahalde icrâ-yı tarîkat üzere iken:

"Tuḥfetü'l-mü'minîn / تحفة المؤمنين"

sene 1115 târîhinde rihlet ve Kâsımpaşa'da Darı Deresi demekle ma'rûf⁶⁹⁴ mezârîstânda Şa'bân'ın ikinci günü [31_aS₂] altmış üç yaşında iken defn olunmuştur. Ba'zı güfteleri olup ez-cümle bu güfte-i na't-ı şerîf anlarıñ ehl-i tevḥîde yâdigârlarındandır⁶⁹⁵:

Ezelden enbiyânın aḳdemisin yâ Resûla'llâh
Velî cümle nebîniñ ekremisin yâ Resûla'llâh⁶⁹⁶

Ve oḡlu eş-Şeyḥ el-Hâc Meḥemmed Efendi, yerine câ-nişin olup ḥacc-ı şerîfe [35_bS₁] 'azîmet ve beş sene mücâveret ve vaṭana 'avdet edip zîkr ü fikr üzere iken:

"Ḥulûş-ı maḥabbet / خلوص محبت"

sene 1176 târîhinde⁶⁹⁷ Kurbân Bayramı 'arefe günü pederi yanında defn olunmuştur.

Şeyḥ Aḥmed Ḥüsâmî Efendi *Ḳuddise Sırruh*⁶⁹⁸

eş-Şeyḥ Aḥmed Ḥüsâmî Efendi⁶⁹⁹. Şehrîdir. Taḥşîl-i 'ilm ü ma'rîfet ve tekmîl-i ḥaṭṭ u kitâbet⁷⁰⁰ [70 İ] edip Devlet-i 'Aliyye'niñ vaḳı'a-nüvislerine ta'vinât⁷⁰¹ ile kâtib olmuştur⁷⁰². Alaca Mescid İmâmı Şeyḥ Meḥemmed Şükrî'den⁷⁰³ aḡz-ı ḥilâfet-i tarîkat edip Şeyḥ Ḥüsâmü'd-dîn-i 'Uşşâkî türbedârı 'İyâlî Ḥüsâmü'd-dîn'e dâmâd olup ceḥd-i ḥizmeti mezbûr⁷⁰⁴ Şeyḥ Aḥmed fâriḡ oldu ki Tersâne Emîni Yûsuf Efendi ol tarîke müntesib olmaḡla müceddeden türbeyi binâ ve bir ḥâne daḡı inşâ eyledi. Bu ḥâl üzere iken müşârûn ileyḥ Şeyḥ Ḥüsâm⁷⁰⁵ Türbesi'ne defn olduğuna Müstakîm-zâde Efendi'niñ bu bir beyt iki târîḡ yâdigâridir⁷⁰⁶: [31_bS₂]

⁶⁹³ Kûbbe Tekye: Kubbeli Tekye İ

⁶⁹⁴ ma'rûf: meşhûr İ

⁶⁹⁵ anlarıñ ehl-i tevḥîde yâdigârlarındandır: anlarıñ ehl-i tevḥîde yâdigâr-ı ber-güzârlarıdır İ; anlarıñ tevḥîde yâdigârlarındandır S₁; anlarıñdır S₂

⁶⁹⁶ Naatin tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 26b. Şeyḥ Süleymân Efendi bu naatta mahlas olarak ismi "Süleymân"ı kullanmaktadır.

⁶⁹⁷ târîhinde: târîhiniñ A, İ

⁶⁹⁸ Şeyḥ Aḥmed Ḥüsâmî Efendi *Ḳuddise Sırruh*: - S₁, S₂

⁶⁹⁹ Efendi: - A, S₁, S₂

⁷⁰⁰ S₂'de bu kelimedden sonraki kısım cümleinin sonundaki "olmuştur'a kadar atlanmıştır.

⁷⁰¹ ta'vinât: ta'yin İ

⁷⁰² olmuştur: olmuşidi S₂

⁷⁰³ Şeyḥ Meḥemmed Şükrî'den: Şeyḥ Meḥemmed Şükrinden S₁

⁷⁰⁴ mezbûr: mezbûre S₂

⁷⁰⁵ Ḥüsâm: Ḥüsâmü'd-dîn İ

⁷⁰⁶ târîḡ yâdigâridir: târîḡ yâdigâr-ı irâdidir A, İ; târîḡdir S₂

Ebed Aḥmed Efendi tekye-i Firdevs'i⁷⁰⁷ kıldı cāy

ابد احمد افندى تكيهء فردوسى قيلدى جاي

/ Sene 1168⁷⁰⁸

Resûl'ün eyleye ẖuddûs anı hem-hâl-i 'Uşşâkî

رسولك ايليہ قدوس انى همحال عشاقى

/ Sene 1168

Âşârından bu⁷⁰⁹ maṭla'ı anıñ [36_aS₁] ber-güzâridir:

Zât-ı Hâkḳ'ın mazharıyız sırr-ı Sübhân bizdedir

Vech-i Hâkḳ'ın mahremiyiz zevḳ-i Rahmân bizdedir

Şeyḥ Aḥmed 'Adîmî Miftâḥî-zâde ẖuddise Sırruhû⁷¹⁰

eş-Şeyḥ Aḥmed 'Adîmî⁷¹¹. Miftâḥî-zâde diyu şöhretine sebep budur ki pederi İbrâhîm Narlı Kapu hizmetinde idi. Koca Muştafâ Paşa şeyḫi Seyyid Meḥemmed Efendi'den aḥz eyleyip zâhir ve bâtını ma'mûr olup sene 1040 târîhinde hilâfetle şeyḫiniñ birâderi Bostân Efendi yerine [71 İ] Şâh Sultân Tekyesi şeyḫi olmuştur. Eyyûb'da cum'a şeyḫi idi. Edâ-yı hacc-ı şerîf niyyetiyle Şâm'a vâsıl olup anda vefât ve Hazret-i Bilâl kabri dâ'iresinde 'azm-i cennât⁷¹² eyledi.

"Miftâḥî-zâde'ye açıldı cennet / مفتاحى زاده يہ اچلدى جنت"

sene 1072. Âşâr-ı taḥşîl-i ma'ârifinden ba'zı ilâhiyyâtı⁷¹³ olup bu maṭla'ı anıñdır:

Dermend olmak dilerseñ⁷¹⁴ iste ehl-i derdi bul⁷¹⁵

Lâ-mekân olmak dilerseñ⁷¹⁶ ıışka yâr ol râhı bul⁷¹⁷

Şeyḥ Meḥemmed Nizâmî ẖuddise Sırruhû⁷¹⁸

eş-Şeyḥ Meḥemmed Nizâmî Nazîfü'd-dîn. [32_aS₂] Miftâḥî-zâde Şeyḫ Aḥmed'in oğlu İsmâ'il Efendi'niñ oğludur. Rihletinde [36_bS₁] pederi yerine şeyḫ olmuştur. Tarîḳ-i hacda rihletine⁷¹⁹ laḳabları:

"Nazîfü'd-dîn / نظيف الدين"

⁷⁰⁷ tekye-i Firdevs'i: tekye-i Firdevs İ

⁷⁰⁸ sene 1168: - S₂

⁷⁰⁹ bu: - S₁

⁷¹⁰ Şeyḫ Aḥmed 'Adîmî Miftâḥî-zâde ẖuddise Sırruhû: - S₁, S₂

⁷¹¹ eş-Şeyḫ Aḥmed 'Adîmî: eş-Şeyḫ Aḥmed 'Adîmî Miftâḥî S₂

⁷¹² 'azm-i cennât: 'azm-i cinân S₁, S₂

⁷¹³ ilâhiyyâtı: ilâhiyyât S₁

⁷¹⁴ dilerseñ: dilerseñ S₁

⁷¹⁵ ehl-i derdi bul: ehl-i derd ol İ

⁷¹⁶ dilerseñ: dilerseñ S₁

⁷¹⁷ râhı bul: râhı ol İ

⁷¹⁸ Şeyḫ Meḥemmed Nizâmî ẖuddise Sırruhû: - S₁, S₂

⁷¹⁹ rihletine: rihletinde İ

sene 1135 târîh olmuşdur. Meczûb-nağş, mazanne-i kerâmet idi. Bayramlarda bir hefte destâr-bend olup sâ'ir eyyâmda şarîksız dalkavûk dem-güzâr idi. Taşîlde tabî'at-ı şîriyye dağı peydâ eylemekle bu matla' anıñ bir ilâhîsindendir:

Kerîmâ 'âlî dergâha hemân ihsânîña⁷²⁰ geldik
Ne çâre biz günehkâre hemân ihsânîña⁷²¹ geldik

[16_a A] **Şeyh Seyyid Şerefü'd-dîn Eşref-zâde** *Ḳuddise Sırruhû*⁷²²

[72 İ] eş-Şeyh es-Seyyid Şerefü'd-dîn Eşref-zâde⁷²³. Burusa meşâyihındandır. Sâbıkâ tahrîr olınan 'İzzü'd-dîn Efendi'nin küçük birâderidir. Ba'de'l-hac hizmet-i fuqarâ üzre iken ma'înen⁷²⁴:

"Vaktü'l-hicret / وقت الهجرة"

sene 1145 târîhinde vefât eyleyip zâviyesinde defn olunmuşdur. Zâhiri ve bâtını ma'mûr bir şeyh-i meşhûr idi⁷²⁵. Âşâr-ı şîriyyesinden⁷²⁶ bu güftâr yâdigâr-ı cümle ahyâr olmuşdur⁷²⁷:

Ey 'âşık-ı şâdık kişi Sübhân'a yalvar her seher
Akıd gözlerinden yaşı Sübhân'a yalvar her seher

Şeyh Gavsî Ahmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁷²⁸

[37_aS₁] eş-Şeyh Gavsî Ahmed Dede Efendi. [32_bS₂] Şehrîdir. Ahmed-i Bî-cân neslindendir. Burusa Mevlevî şeyhi Şâlih Dede Efendi'den ve Gâlağa'da 'Arzî Dede'den ahz-ı tarîkat edip ba'dehû Gâlağa Tekyesi'nde zâviyedâr olmuşdur. Yigirmi altı sene mürûrunda rihlet edip anda defn olunduğına bu mışra' târîhdir:

"Devrân qodı Ahmed Dede'siz tekyemizi hayf / دوران قودی احمد دده سز تکیه مزی حیف"

sene 1109. *Mî'râciyye* şâhibi 'Osmân Dede bunların dâmâdı ve câ-nişîni olmuşdur. Müretteb *Dîvân-ı eş'ârı* olup ez-cümle bu güfte anların zâde-i tabî'atlarıdır⁷²⁹:

Hüsn-i zâhir hüsn-i bâtın cümlesi yektâ imiş
Haft-ı rü'yet 'aksi görmek dağı bî-hemtâ imiş

[73 İ] **Şeyh Muştafâ Fenâyî Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*⁷³⁰

eş-Şeyh Muştafâ Fenâyî Efendi. Selâmî Efendi'nin halîfesidir. Beşiktaş'da sâkin idi. Yigirminci bölükde otabaşılıktan çıkmagla⁷³¹ "otabaşı şeyhi" demekle ma'rûfdur. Orta Câmi'i'nde cum'a şeyhi idi. Üsküdar'da [37_bS₁] bir câmi' binâ edip anda:

⁷²⁰ ihsânîña: ihsânla A, İ

⁷²¹ ihsânîña: ihsânla A, İ

⁷²² Şeyh Seyyid Şerefü'd-dîn Eşref-zâde *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷²³ Şerefü'd-dîn Eşref-zâde: Şerefü'd-dîn S₂

⁷²⁴ ma'înen: - İ

⁷²⁵ şeyh-i meşhûr idi: şeyh-i ma'rûfdı İ

⁷²⁶ âşâr-ı şîriyyesinden: âşâr-ı şîriyyesinde S₁

⁷²⁷ bu güftâr yâdigâr-ı cümle ahyâr olmuşdur: - S₂

⁷²⁸ Şeyh Gavsî Ahmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷²⁹ Bu cümle S₂'de bulunmuyor.

⁷³⁰ Şeyh Muştafâ Fenâyî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

"Şîr-i Hudâ / شیر خدا"

sene 1115 târîhinde vefât ve câmi'inde defn olunmuştur. Güfteleri vardır. Bu güfte anlarıñ biridir⁷³²:

Zen-i dünyâyâ aldanma bu bir mekkâr-ı âzamdır
Güler yüz⁷³³ gösterür ammâ sürûrî gamla⁷³⁴ tev⁷³⁵emdir

[33_aS₂] Âstâne-i Hudâyî şeyhi Şeyh Ya'kûb Efendi'nin pederidir.

Şeyh Mehemmed Fenâyî Efendi *Kuddise Sırruhû*⁷³⁵

eş-Şeyh⁷³⁶ Mehemmed Fenâyî. Ümmî Sinân-zâde Hasan Efendi'nin halîfesidir. Ve güftelerinde **Halvetî** deyu kayd eder. İstanbul'da Akbaba Mehemmed Efendi Mescidi kurbında hânesinde zikr üzere iken rihlet edip:

"Mürşid-i tesnîm / مرشد تسنیم"

sene 1104 târîhinde anda defn olunmuştur ki müstakîl türbesi vardır. Ba'zı âşârı olup ez-cümle bu güfte anlarındır⁷³⁷:

‘Âşıkları hândân eden⁷³⁸ Sinânîler dirler bize
Seherlerde efgân eden⁷³⁹ Sinânîler dirler bize
Giyerüz⁷⁴⁰ köhne pelâsı sileriz gönülden pâsı
Altun eden dil nuhâsı Sinânîler dirler bize⁷⁴¹
Bulduk fenâ ender [fenâ] beka içindedir likâ
Fenâyî Halvetî ednâ Sinânîler dirler bize⁷⁴²

[74 İ] **Ümmî Sinan-zâde Hasan Efendi'nin Dâmâdı ve Halîfesi ‘Abdu’r-rahmân Efendi** *Kuddise Sırruhû*⁷⁴³

[38_aS₁] eş-Şeyh Şerîf ‘Abdu’r-rahmân Efendi⁷⁴⁴. Ümmî Sinân-zâde Hasan Efendi'nin dâmâdı ve halîfesidir. Topkhâne'de Kâdiriyye Tekyesi'nde pederi yerine şeyh olup hizmet-i fuکارâ üzere iken:

⁷³¹ çıkmagla: - İ

⁷³² Bu güfte anlarıñ biridir: Ez-cümle S₂

⁷³³ yüz: bu S₁

⁷³⁴ gamla: ‘ilme S₁

⁷³⁵ Şeyh Mehemmed Fenâyî Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷³⁶ eş-Şeyh: Şeyh İ

⁷³⁷ güfte anlarındır: güftâr S₂

⁷³⁸ eden: eder A, İ, S₁

⁷³⁹ eden: eder A, İ, S₁

⁷⁴⁰ Giyerüz: Kimdür S₁

⁷⁴¹ Beyit İ ve S₂'de bulunmuyor.

⁷⁴² Beyit İ'de bulunmuyor.

⁷⁴³ Ümmî Sinan-zâde Hasan Efendi'nin Dâmâdı ve Halîfesi ‘Abdu’r-rahmân Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁; Ümmî Sinan-zâde Hasan Efendi'nin Dâmâdı S₂

"Şeyhü'l-‘ukbâ / شيخ العتي"

sene 1123 târîhinde vefât ve zâviyesinde ‘azm-i [33_bS₂] cennât eyledi. Âşâr-ı yâdigârından bu güftesi ma‘rûfdur:

Bizdedir genc-i mahabbet bizdedir nûr-ı şafâ
Bizdedir ışk-ı ilâhî bizdedir cezb-i Hudâ

[16_b A] **Şeyh Muştafâ Vefâ Efendi-i Konevî Kudîse Sırruhû**⁷⁴⁵

eş-Şeyh Muştafâ Vefâ Efendi el-Konevî⁷⁴⁶. Zeyniyye’den ‘Abdu’l-laîf Efendi’den ahz-ı tarîkat eylemişdir. Her fende hattâ tıb ve mûsikîde dahî⁷⁴⁷ yed-i tûlâsı var idi. İstanbul’da Sulţân Bâyezîd Hân anlara câmi‘ ve zâviye ve ‘imâret binâ edip Hâkânîyye demekle ma‘rûfdur.

"Îlâ *rahmeti Rabbihi* / إلى رحمة ربه"⁷⁴⁸

sene 896 târîhinde irtihâl edip câmi‘leri kurbında müstakîl türbede âsûdedir. Elsine-i şelâsede âşârı ve resâ’il ve eş‘ârı olup *Rûz-nâme*’si dahî ma‘rûfdur. Âşâr-ı tabî‘atından [38_bS₁] manzûm ve menşûr⁷⁴⁹ âşârı vardır⁷⁵⁰. Ez-cümle bu rubâî anlarındır⁷⁵¹:

[75 İ] Togrılıkdır togrılık ey nîk-re‘y
Togrıyı aç görmedim egriyi bay⁷⁵²
Togrılığında varır oğ menzile
Egriligidin kalır yerinde yay

Şeyh Hulvî Maḥmûd Efendi Kudîse Sırruhû⁷⁵³

eş-Şeyh Hulvî Maḥmûd Efendi. Pederi Ahmed Ağa, Serây-ı Hümâyûn’da helvâcıbaşı⁷⁵⁴ olmuştur. Kendileri zu‘amâdan olup soñra terk eyleyip Yemenî Hasan

⁷⁴⁴ eş-Şeyh Şerîf ‘Abdu’r-raḥmân Efendi: Şerîf Efendi Eş-şeyh ‘Abdu’r-raḥmân Efendi’dir A; Şeyh Şerîf eş-Şeyh ‘Abdu’r-raḥmân Efendi’dir İ, S₁

⁷⁴⁵ Şeyh Muştafâ Vefâ Efendi-i Konevî *Kudîse Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁴⁶ el-Konevî: Konevî’dir S₂

⁷⁴⁷ dahî: - S₁, S₂

⁷⁴⁸ "Rabbinin rahmetine kadar." anlamındaki bu sözü, "*rahmeti Rabbihi*" kısmı Kur'an-ı Kerim'de iki yerde geçmektedir: "قَالَ وَمَنْ يُغْنِ عَنْهُ رَحْمَةُ رَبِّهِ إِلَّا السَّالُونَ" Dedi ki, Rabbinin rahmetinden, sapıklardan başka kim ümit keser?" Hicr 15/56 ve "قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا" Hicr 15/56 ve "أَفَرَأَيْتَ إِنْ أَتَاكَ السَّاجِدُونَ فَقَالُوا وَحَقَّ الْحُكْمُ وَبَرَزُوا عَلَى رَحْمَةِ رَبِّهِمْ فَلَوْلَا الْكَافِرُونَ" Böyle bir kimse mi Allah katında makbuldür, yoksa gece vakitlerinde, secde hâlinde ve ayakta, ahiretten korkarak ve Rabbinin rahmetini umarak itaat ve kulluk eden mi? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar." Zümer 39/9.

⁷⁴⁹ ve menşûr: - S₁

⁷⁵⁰ âşârı vardır: - S₂

⁷⁵¹ bu rubâî anlarındır: rubâî anın âşâr-ı kalemindendir İ; rubâî anıdır S₁; - S₂

⁷⁵² bay: yay İ

⁷⁵³ Şeyh Hulvî Maḥmûd Efendi *Kudîse Sırruhû*: - S₁, S₂

Efendi'den [34_aS₂] aḫz-ı tarîkat ve tarîk-i hacda Mısr'da Gülşenî-hâne şeyhi bulunan Seyyid Hasan Efendi ile şohbet ve Gülşenî kıyâfetini ihtiyâr eylemiştir. Şehr-emîni kurbında pederi hânesini zâviye binâ edip *Kitâb-ı Ma'nevî* tadrîs edip bu hâl üzre iken seksen iki yaşında vefât edip zâviyesi dâhilinde defn olunduğu Nişârî Hüseyin Efendi'nin bu mışra'ı ile zabt olunmuştur⁷⁵⁵:

"Cân-ı Hülvî eyledi ikbâl şehd-i cennete / جان حلوی اقبال شهد جنته"

sene 1064. Âşârından *Lemazât* ve *Hamse* ve sâ'ir eş'ârı [39_aS₁] dahı vardır. Ez-cümle bu beyt bir gâzeliniñ maṭla'ıdır⁷⁵⁶:

Câm-ı Cem'in nûş itmege⁷⁵⁷ cân u gönül eyler taleb
Ehl-i ḥaḳîkat nûş edip mestânelerdir cümle hep

Şeyh 'Osmân Keşfi Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁷⁵⁸

[76 İ] eş-Şeyh 'Osmân Keşfi Efendi, Hâlvetiyye'dendir. Niksar'dan gelip âstâne şeyhi Cennet Efendi 'den aḫz-ı tarîkat⁷⁵⁹ ve Kuyucu Murâd Paşa Türbesi kurbında kendüye mensûb zâviyede şeyh olmuştur. Bu hâl üzre iken:

"Tübetü'l-azîz / تربة العزيز"

sene 1127 târîhinde rihlet ve Hâşimî 'Osmân Efendi dâ'iresinde 'azm-i cennet eylemiştir. Âşâr-ı şî'riyyesinden bir ilâhîsiniñ bu beyt maṭla'ıdır:

Şol gönül kim mübtelâ-yı derd-i ışku'llâh olur
[34_bS₂] Derdine dermân bulunca işi âh u vâh olur

Şeyh Mehemmed Hâkîkî Ağa-zâde *Ḳuddise Sırruhû*⁷⁶⁰

eş-Şeyh Ağa-zâde Mehemmed Hâkîkî Dede Efendi. Bostân Çelebi Efendi'den aḫz-ı tarîkat edip Beşiktaş Mevlevî-hânesi'ne ibtidâ şeyh olup bânisi Hüseyin Paşa katl olunduğda terk edip Gelibolı'da kendi binâsı olan [39_bS₁] mevlevî-hânede şeyh iken:

"Sâ'atü'l-karâr / ساعت القرار"

sene 1063 târîhinde vefât edip anda defn olunmuştur. Âşâr-ı şî'riyyesinden bu maṭla' teberrüken kayd olundu:

A gönül neylersin sen bu cihânı
Kâdur şanma saña bu⁷⁶¹ mülk-i fânî

⁷⁵⁴ helvâcıbaşı: helvâcî S₁, S₂

⁷⁵⁵ olunmuştur: idilmiştir İ

⁷⁵⁶ bu beyt bir gâzeliniñ maṭla'ıdır: - S₂

⁷⁵⁷ itmege: itmege S₁, S₂

⁷⁵⁸ Şeyh 'Osmân Keşfi Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁵⁹ aḫz-ı tarîkat: tarîkat S₁

⁷⁶⁰ Şeyh Mehemmed Hâkîkî Ağa-zâde *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁶¹ Kâdur şanma saña bu: Kâla şanma bu A, İ, S₁

Hakîkî gâfil olma hâzer kıl kim⁷⁶²
Ecel bir gün gelür virmez emânî⁷⁶³

Şeyh Hasan Feyzî Efendi *Kuddise Sırruhû*⁷⁶⁴

[77 İ] eş-Şeyh Hasan Feyzî⁷⁶⁵ Efendi. Pederi Mehemmed Ağa sırma-keşbaşı⁷⁶⁶ olmuşdur. Şeyh ‘Abdü'l-aḥad⁷⁶⁷ Nûrî Efendi'den ve Hekîm Çelebi Tekyesi şeyhi Bosnavî ‘Osmân-ı Nakş-bendî'den daḥı aḥz-ı tarîkat eylemişdir. Hâric-i Sûr'da vâkı‘ Emîr Buḥârî Zâviyesi'ne şeyh olmuşdur. Hîdmet-i fuḳarâ iken altmış altı yaşında rihlet edip zâviyesi⁷⁶⁸ muḳâbilinde defn olunduğu Rüşdî Aḥmed Efendi'nin bu mışra‘ıyla mukayyeddur:

"İde Feyzî cinânı cây u me‘vâ / ایدہ فیضی جنان جای و مأوا"

sene 1102. [35_aS₂] Âşârından tefsîre müte‘allık risâleleri ve *Mî‘râciyye’si* ve *Dîvân-ı* [17_a A] eş‘arı ve sâfir âşârı vardır. Ez-cümle bu beyt bir gâzelinin matla‘ıdır⁷⁶⁹:

[40_aS₁] Nihân it derd-i ‘ışkı eyleyip feryâd neylersin
Cihânı itdiñ ey dil âhile berbâd neylersin⁷⁷⁰

Şeyh Mehemmed Şeyhî Efendi *Kuddise Sırruhû*⁷⁷¹

eş-Şeyh Mehemmed Şeyhî Efendi. Mezbûr eş-Şeyh Hasan Efendi'nin oğludur. Pederlerinden aḥz ile ‘ilm-i zâhir ve ‘ilm-i bâtın cümlesini taḥşîl edip vefâtında yerine şeyh olmuşdur. Pederi gibi altmış altı yaşında vefât edip:

"Â‘zamü’l-esmâ / اعظم الاسماء"

sene 1145 târifinde zâviyesinin hâricinde minâre ḳurbında defn olunmuşdur. Âşâr-ı şî‘riyyesinden pederinin tercemesinde yazılan matla‘ın gâzelini taḥmîs eylemişdir ki beyt-i mezbûr⁷⁷² taḥmîsi bu maḥalle ḳayd olundu:

[78 İ] Derûnında edip ‘ışkı yine îkâd n'eylersin
Kafesden murğ-ı cânı eyleyip âzâd n'eylersin⁷⁷³
Yeñiden eyleyip derd-i nihânı yâd n'eylersin
Nihân it derd-i ‘ışkı eyleyip feryâd n'eylersin
Cihânı itdiñ ey dil âhile berbâd n'eylersin

⁷⁶² olma hâzer kıl kim: ḥaḳ yolundan İ

⁷⁶³ Son iki mısra S₂'de bulunmuyor.

⁷⁶⁴ Şeyh Hasan Feyzî Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁶⁵ Feyzî: S₁

⁷⁶⁶ sırma-keşbaşı: sîm-keşbaşı S₂

⁷⁶⁷ ‘Abdü'l-aḥad: el-Eḥad S₁

⁷⁶⁸ zâviyesi: zâviye A, İ

⁷⁶⁹ bir gâzelinin matla‘ıdır: - S₂

⁷⁷⁰ İkinci mısra İ'de yok

⁷⁷¹ Şeyh Mehemmed Şeyhî Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁷² beyt-i mezbûr: mezbûr S₁, S₂

⁷⁷³ İ'de bundan sonraki mısralar bulunmuyor.

Pederi ve kendi himmet edip *Zeyl-i 'Atâyî*'yi zeyl [35_bS₂] eylemişlerdir ki [40_bS₁] yüz senelik 'ulemâ ve meşâyih ve şu'ârânî⁷⁷⁴ vefâtlarıdır.

Şeyh İsmâ'îl Cismî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁷⁷⁵

eş-Şeyh⁷⁷⁶ İsmâ'îl Cismî Efendi. Zâf-ı vücûdına binâ'en Cism-i Laṭîf Efendi dirler idi. Pederi Mehmed Efendi Aḳsaray'da Hüseyn Ağa Câmî'i'nin imâmıdır. Kendileri Hâcî Evḫad şeyhi Hüseyn Efendi'den aḫz-ı tarîkat eylemiştir. Aḳsaray Tekyesi'nde Oğlanlar Şeyhi İbrâhîm Efendi-zâde'nin yerine şeyh olmuştur. Hizmet-i fuḳarâ üzere iken:

"Beşâset-i cism / بشاشت جسم"

sene 1106 târîhinde vefât edip Merkez Efendi Hâzretlerinin câmi-i şerîfi kurbında şeyhi yanında defn olunmuştur. Her fende kemâli olup eş'ârından bu ilâhî anın güftesidir⁷⁷⁷:

Kalbimiz rûşen eyle yâ Allâh
'İşkıñile şen eyle yâ Allâh
Cismî 'ye 'ışkıñı 'aṭâ edip⁷⁷⁸
Ol faḳîri şen eyle yâ Allâh

Şeyh Seyyid Fazlu'llâh Fazlî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁷⁷⁹

eş-Şeyh Seyyid Fazlu'llâh Fazlî⁷⁸⁰ Efendi. Diyârbekr'den gelip Üsküdar'da Kâzî 'Alâ'ü'd-dîn [79 İ] Zâviyesi'nde [41_aS₁] şeyh olmuştur.

"Pesendide-i meşâyih / پسندیده مشایخ"

sene 1087 târîhinde vefât edip anda medfündür ki Köstendilî 'Alî Efendi daḫı anda şeyh olup yanında defn olunmuştur. Bu meşhûr ilâhî anın âşâr-ı kalem-i ṭabî'atındandır⁷⁸¹:

[36_aS₂] Vire mi derd-i şanem derdime dermân vire mi
Vâktidir yüregimiñ dem-be-dem artar viremi⁷⁸²

Fazlî/sen mâh dileriseñ yüzini göklere tut
Böyle maḫrûm mı ḳoya ḳoḳdur Allâh'ın keremi⁷⁸³

⁷⁷⁴ meşâyih ve şu'ârânî: şu'ârâ ve meşâyih'ın İ

⁷⁷⁵ Şeyh İsmâ'îl Cismî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁷⁶ eş-Şeyh: es-Seyyid S₁

⁷⁷⁷ bu ilâhî anın güftesidir: bu ilâhî anıdır İ; ez-cümle S₂

⁷⁷⁸ edip: ederek İ

⁷⁷⁹ Şeyh Seyyid Fazlu'llâh Fazlî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁸⁰ Fazlî: - S₁, S₂

⁷⁸¹ Bu meşhûr ilâhî anın âşâr-ı kalem-i ṭabî'atındandır: Bu meşhûr ilâhî anın âşâr-ı kalem-i ṭabî'atıdır A; Bu ilâhî anıdır İ; Bu ilâhî anın âşâr-ı ṭabî'atından S₁

⁷⁸² viremi: elemi S₂

⁷⁸³ Beyit S₂'de bulunmuyor.

Şeyh Ya'kûb 'Afvî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁷⁸⁴

eş-Şeyh Ya'kûb 'Afvî Efendi⁷⁸⁵. Pederi Otabaşı şeyhi Fenâyî Muştafâ Efendi sâbıkâ yazılmışdır. Âstâne-i Hüdâyî'de şeyh olan Seyyid 'Osmân Efendi'ye dâmâd olup bir iki sene vekâlet ve⁷⁸⁶ va'z u naşîhat eylemiştir.

"Ta'yîn-i râhat / تعيين راحت"

sene 1149 târîhinde vefât edip Karaca Ahmed Türbesi muâbilinde vaşiyyetine binâ'en vâlideyni yanında defn olunmuşdur. Âşâr-ı kaleminden nice risâleleri ve güfteleri olup bu güftârı dağı anlardan biridir⁷⁸⁷.

Açılaldan ravza-ı dil ol gül-i hândân ile
[41_bS₁] Şevke geldi bülbül-i cân nağme-i sûzân ile

Bu vücûdum zenb ile bîgâne şanma 'Afvî
Âşnâ [du]rur ezelden Hâzret-i Rahmân ile⁷⁸⁸

[17_b A]

[80 İ] Şeyh 'Alî Selâmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁷⁸⁹

eş-Şeyh 'Alî Selâmî Efendi. Menteşe'den⁷⁹⁰ gelip kâzî ve İstanköy müftîsi olduğdan sonra Zâkir-zâde Efendi'den ahz-ı tarîkat eylemiştir. Âstâne şeyhi olup sonra ref olunup yine bâ-haqq-ı hümâyûn ibkâ olunmuşdur.

"Hiţâb-ı Elest / خطاب الست"

sene 1103 târîhi Şafer'inde rihlet edip Kısıklı'da [36_bS₂] binâ eylediği zâviye kurbında vaşiyyetine binâ'en defn olunmuşdur. Nice âşârı olup Üsküdar'da Selâmî Tekyesi ve Acıbadem Tekyesi ve Bulgurlu'da dağı bir zâviye binâ eylemiştir. Âşâr-ı tabî'atından bu güfte anlarındır⁷⁹¹.

Baş açup girdim⁷⁹² bu gün kim⁷⁹³ şâhib-i meydân benim
Eş-şalâ gelsün gelenler sînesi 'uryân benim

Ey **Selâmî** nakşını gören âdem beşer⁷⁹⁴ şanır
Her makâmda hâzır olur cümleye mihmân benim⁷⁹⁵

⁷⁸⁴ Şeyh Ya'kûb 'Afvî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁸⁵ 'Afvî Efendi: Ğafûrî Efendi S₁

⁷⁸⁶ vekâlet ve: - S₁, S₂

⁷⁸⁷ güftâr dağı anlardan biridir: güftâr dağı anlardandır İ; güftâr dağı anlarındır S₂

⁷⁸⁸ Beyit İ'de bulunmuyor.

⁷⁸⁹ Şeyh 'Alî Selâmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁹⁰ Menteşe'den: نشيه دن İ

⁷⁹¹ Âşâr-ı tabî'atından bu güfte anlarındır: Âşârından bu güfte anıdır İ; Bu güfte anlarıñ âşâdır S₂

⁷⁹² girdim: gördüm İ

⁷⁹³ kim: - A, S₁, S₂

⁷⁹⁴ beşer: - S₁

Şeyh Mehemmed Şühûdî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁷⁹⁶

[42_aS₁] eş-Şeyh Mehemmed Şühûdî Efendi. Babaeski'sinde zuhûr edip Sünbülî Ya'qûb Efendi'den ahz-ı tarîkat ve Yemenî Hasan Efendi'ye vekâlet, vefâtında yine beldesine 'avdet eylemiştir. Hizmet-i fuکارâda iken:

"Mu'allimü'l-hayr / معلم الخير"

sene 1021 târîhinde rihlet edip zâviyesinde defn olunmuşdur. [81 İ] Âşâr-ı şîriyyesinden müretteb *Dîvânı* olup bu beytler onların âşâr-ı kalemidir⁷⁹⁷:

Yâ Rabb kullar ihsânıma⁷⁹⁸ kaldı
Luţf-ı gedâlar sulţâna kaldı

Müznib **Şuhûdî** dergâha geldi
Yâ Rabb murâdî Gufrân'a kaldı

Şeyh İbrâhîm Şâdık Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁷⁹⁹

eş-Şeyh İbrâhîm Şâdık ibni Şeyh Muştafâ ibni Üftâde Mehemmed Efendi⁸⁰⁰. Hüdâyî Efendi'den [37_aS₂] ahz-ı tarîkat edip pederi yerine Burusa'da zâviye-nişîn olmuşdur. Yüz yaşında iken nişf-ı ramâzânda vefât, pederi ve ceddi⁸⁰¹ yanında defn olunduğu bu mısra' ile mukayyedir:

"Göçdi biñ seksen toközda cennete kuţb-ı zemân / كجدى بيك سكرسان طقوزده جنته قطب / زمان"

sene 1089. [42_bS₁] Âşâr-ı tabî'atından bu güfte bu maḥalle⁸⁰² intihâb olundu:

Aç gözin ğafletden uyan
Felâh bulmaz nefse uyan
Sırr-ı tevḥîd olsun 'iyân
Gel⁸⁰³ tevḥîd idelim tevḥîd

Şeyh İbrâhîm Şıdıkî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁸⁰⁴

eş-Şeyh İbrâhîm Şıdıkî Efendi. Edirne'de Şaçlı İbrâhîm Efendi demekle ma'rûfdur. Pederi Muştafâ Ağa, şolakbaşı⁸⁰⁵ olmuşdur. Kendileri Hüdâyî Efendi'ye

⁷⁹⁵ Beyit İ'de bulunmuyor.

⁷⁹⁶ Şeyh Mehemmed Şühûdî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁷⁹⁷ bu beytler onların âşâr-ı kalemidir: bu beyt onların âşâr-ı kalemeleridir S₂

⁷⁹⁸ ihsânıma: ihsâna S₁, S₂

⁷⁹⁹ Şeyh İbrâhîm Şâdık Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh İbrâhîm Şâdık *Ḳuddise Sırruhû* İ; - S₁, S₂

⁸⁰⁰ Efendi: - S₂

⁸⁰¹ ve ceddi: - İ

⁸⁰² maḥalle: maḥalde İ

⁸⁰³ Gel: Gönül S₁

⁸⁰⁴ Şeyh İbrâhîm Şıdıkî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

Serây-ı Hümâyûn'da iken [82 İ] müncezib olub bi'at eylemişdir. Muḳ'ad Aḥmed Efendi'den hilâfetle Edirne'de Dizdâr-zâde Zâviyesi'ne⁸⁰⁶ şeyḫ olmuştur. Evâḫîr-i şehri Receb'de yetmiş yaşında vefât eyleyip tekyesinde medfûn olduğu Nâ'îlî'nin bu târîhi ile muḳayyedir:

"Yöneldi Şaḫî İbrâhîm Efendi kurb-ı Mevlâ'ya / یونلدى صاچلى ابراهيم افندى قرب مولايه "

sene 1070. Âşârından bu ilâhî anıdır⁸⁰⁷:

Ḳulların derdine tîmâr eyle
Luṭfî çok rahmeti çok sulṭânım

[37_bS₂] Şıdk'ı'ye eyle meded iḥsânı
Ḥasret ü derdile yandı cânı
Naḳd-i vaşlın aña kıl erzânî
Luṭfî çok rahmeti çok sulṭânım

Âstâne-i Hüdâyî şeyḫi 'Abdül-ḥayy Efendi'nin pederidir⁸⁰⁸.

Şeyḫ Hüseyn Lâ-mekânî *Ḳuddise Sırruhû*⁸⁰⁹

[43_aS₁] eş-Şeyḫ Hüseyn Lâ-mekânî Efendi⁸¹⁰. Ḥorpeştelidir. Şeyḫ Ḥasan Ḳabâdûz'dan⁸¹¹ aḫz-ı tarîkat edip Dâvud Paşa Maḥallesi'nde vâḳî' Şâh Sulṭân Câmî-i'nde zâviyelikle zîkr ü derse meşgûl idi. Bu hâl üzre iken enfâs-ı ma'dûdesi temâm ve câmî-i mezbûr ittişâlinde defn olunup ziyâretgâh-ı enâm⁸¹² olmuştur. Târîḫ-i vefâtı mu'ammâ-güne teberrûken Müstakîm-zâde'nin bu mısra'ıdır:

"Şeyḫ Hüseyn'in oldu cârû'l-ḳabri perîşân / شيخ حسينك اولدى جارالقبرى پریشان "⁸¹³

⁸⁰⁵ S₁'de buradan itibaren sonraki cümlede geçen "Muḳ'ad Aḥmed"e kadar olan kısım atlanmıştır.

⁸⁰⁶ Dizdâr-zâde Zâviyesi'ne: Dizdâr Zâviyesi'ne S₁

⁸⁰⁷ anıdır: anlarıdır S₂

⁸⁰⁸ Âstâne-i Hüdâyî şeyḫi 'Abdül-ḥayy Efendi'nin pederidir: - S₂

⁸⁰⁹ Şeyḫ Hüseyn Lâ-mekânî *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸¹⁰ Efendi: - A, İ

⁸¹¹ Ḳabâdûz'dan: Fenârdûz'dan / فناردوزدن İ

⁸¹² ziyâretgâh-ı enâm: ziyâretgâh-ı eyyâm S₁

⁸¹³ Şeyḫ Hüseyn'in oldu cârû'l-ḳabri perîşân: Şeyḫ Hüseyn'in oldu cârû'l-ḳaddi perîşân İ; Şeyḫ Hüseyn'in oldu çâr 'unşurî perîşân S₂.

Hüseyn Lâ-mekânî'nin ölüm tarihini gösteren şu iki tarih *Hadîkatü'l-Cevâmî*'de de ayrı ayrı zikredilmiştir (bk. *Hadîkatü'l-Cevâmî*, s. 188-189):

"Şeyḫ Hüseyn'in oldu cârû'l-ḳabri perîşân" ve

"Şeyḫ Hüseyn'in oldu çâr 'unşurî perîşân"

Lakin Müstakîm-zâde'nin muamma tarzında söylediği bu tarihlerin 1034'e nasıl tekabül ettiği anlaşılamamıştır. İbrahim Halil Tuğluk, Hüseyn Lâ-mekânî'nin ölüm tarihini 1035/M. 1625 olarak tespit etmiştir. bk. İbrahim Halil Tuğluk, *Lâ-mekânî Şeyḫ Hüseyn Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Ank. 2001, s. 15-16

sene 1034. Âşârından risâleleri ve⁸¹⁴ güfteleri vardır⁸¹⁵. Ez-cümle bu ilâhî anıdır⁸¹⁶.

Pâk eyle göñül çeşmesini tâ durulunca⁸¹⁷
Dik tûd gözüñi göñlüne göñlün göz olunca

Ey **Lây-ı Mekân**’ım seni ben çok aradım çok
Sînemde muķîm olduğunı tâ duyulunca

[18_a A]

[83 İ] **Şeyh Mehemmed Memi Cân Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*⁸¹⁸

eş-Şeyh Mehemmed Memi Cânverdi Efendi⁸¹⁹. Uşşâkiyye’den Hüsâmü'd-dîn Hasan Efendi’den aḥz-ı tarîkat eylemiştir. Emîr Buḥârî Türbesi ḳurbında:

"el-Vâ‘iz / الواعظ"

sene 1008 târîhinde rıḥlet edip ḥânesi [43_bS₁] ḥavlısında defn olunmuştur. Âşâr-ı ḳaleminden bu beytler yâdigârdır⁸²⁰.

[38_aS₂] Men heft deryâyım cûş itdim dil-ḥânedan
Virdi virir cânını gitmez âstânedan

Bu bir ḳasîdedendir. ‘Abdü’l-ḥayy Efendi-zâde Şeyh Nesîmî Mehemmed Efendi nazmen şerḥ eylemiştir.

Şeyh Mehemmed Zeynî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁸²¹

eş-Şeyh Mehemmed Zeynî Efendi. eş-Şeyh Akşemsü'd-dîn Efendi merḥûmuñ yedi evlâdı olup anlarıñ biri Mehemmed Ḥamdu'llâh’dır ki mezbûr Zeynî’niñ pederidir. Seksen yaşında iken vefâtına Enîsî bu mısra‘ı târîḥ bulmuştur:

"Ḳabrini Allâh anıñ pür-nûr ide⁸²² / قبرینی الله انك پر نور ایدہ"

sene 977. Pederi dâ‘iresinde medfûndur. Âşârından bu ebyât anlara mensûbdur⁸²³.

⁸¹⁴ ve: bu A, İ, S₁

⁸¹⁵ vardır: - S₂

⁸¹⁶ Ez-cümle bu ilâhî anıdır: Bu ilâhî anıdır İ; Ez-cümle S₂

⁸¹⁷ İ’de bundan sonraki mısralar bulunmuyor.

⁸¹⁸ Şeyh Mehemmed Memi Cân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Şeyh Mehemmed Muḥyî (محی) Cân Efendi *Ḳuddise Sırruhû* - S₁, S₂

⁸¹⁹ eş-Şeyh Mehemmed Memi Cânverdi Efendi: eş-Şeyh Mehemmed Muḥyî Cân Derdi (دردی) Efendi İ; eş-Şeyh Mehemmed Cânverdi Efendi S₁

⁸²⁰ Âşâr-ı ḳaleminden bu beytler yâdigârdır: Âşârından bu beytler S₂

⁸²¹ Şeyh Mehemmed Zeynî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸²² Ḳabrini Allâh anıñ pür-nûr ide: Ve birini(?) Allâh anıñ pür-nûr ide S₁

⁸²³ anlara mensûbdur: anlara mensûbdur ki bu maḥalde ḳayd olundu İ; anıñ mensûridir (انك منسوريدر) S₁

Sözüm diñle benim kardaş
Unutma hâlet-i nez'î
Gidersin bu yola yoldaş
Unutma hâlet-i nez'î

[84 İ] Vedâ' edip ehibbâya
Gidersin dâr-ı uqbâya
İñen⁸²⁴ meyl itme dünyâyâ
Unutma hâlet-i nez'î⁸²⁵

[44_aS₁] Kânî âbâ vü ecdâdın
Kânî aşhâb u evlâdın⁸²⁶
Senin de kalısar adın
Unutma hâlet-i nez'î⁸²⁷

Bu fânî⁸²⁸ dâra aldanma
Vefâsız yâre aldanma
Kâtı mekkâre aldanma
Unutma hâlet-i nez'î⁸²⁹

Gider **Zeynî** hevâ fikrin
Düşür kalbe Hudâ zikrin
Bu derde kıl devâ fikrin
Unutma hâlet-i nez'î

Şeyh Seyyid Halîl Sâlik Dede Efendi *Kuddise Sirruhû*⁸³⁰

[38_bS₂] eş-Şeyh Seyyid Halîl Sâlik Dede⁸³¹. Şehrîdir. Pederi Mehemmed bin Halîl bin 'Abdu'llâh'dır. Ceddi 'Abdî Dede Kâsımpaşa'da⁸³² mevlevî-hâne bânîsidir. Kendi beş sene pederinden sonra meşîhat edip:

"Râhat-ı vuşlat / راحت و صلت"

sene 1135 târîhi Şevvâl'inde vefât ve hâmuşânda pederi ve cedleri yanında defn olundu. Bu ebyât tab'-ı laţîfindendir⁸³³:

⁸²⁴ iñen: şakın İ

⁸²⁵ Bend S₂'de bulunmuyor.

⁸²⁶ S₁'de bu bendin ilk iki mısraı yer değıştirmiştir.

⁸²⁷ Bend S₂'de bulunmuyor.

⁸²⁸ fânî: fenâyî A, S₁

⁸²⁹ Bend S₂'de bulunmuyor.

⁸³⁰ Şeyh Seyyid Halîl Sâlik Dede Efendi *Kuddise Sirruhû*: - S₁, S₂

⁸³¹ Dede: Dede Efendi S₂

⁸³² Abdu'llâh'dır. Ceddi 'Abdî Dede Kâsımpaşa'da: Abdu'llâh dede Kâsımpaşa'da İ

⁸³³ tab'-ı laţîfindendir: anların tab'-ı laţîfindendir İ; tab'-ı eş'ârındandır S₂

Hemîşe puhtelerle⁸³⁴ hâmlar⁸³⁵ ülfet-nümâ olmaz
Giyâh-ı ter belî meczûb-ı tab'-ı kehrübâ olmaz

Muhâfızken nigâhı kal'a-ı hüsninde ol şâhîñ
Esîrân-ı belâ-yı zülfüne **Sâlik** rehâ⁸³⁶ olmaz

Şeyh Sinânü'd-dîn Efendi Kıddise Sırruhû⁸³⁷

[85 İ] eş-Şeyh Sinânü'd-dîn Efendi⁸³⁸. Yanya'da⁸³⁹ pederi şeyh iken dünyâya gelmiştir. Pederi Koca Muştafâ Paşa şeyhi iken [44bS₁] fevt olduğda pöst-nişîn-i vâlid olup altı yıl mürûrunda şeyhü'l-Harem olup dört sene mürûrunda:

"Şeyhü'l-evliyâ / شيخ الاوليا"

sene 989 târîhinde Baķır'de defn olundu. Bu güfte anlarıñ eş'ârındandır⁸⁴⁰:

Uyûn-ı kalbi ihyâ it kerem kıl Zü'l-celâl Allâh⁸⁴¹
Cümle hicâbları ref' it kerem kıl Zü'l-celâl Allâh⁸⁴²

Bu miskîn 'abd-i bî-çâre hem eli boş yüzi kâra
Kâpında kılma âvâre kerem kıl bî-mişâl Allâh⁸⁴³

[18b A] Şeyh Seyyid Ahmed Hayâlî Efendi Kıddise Sırruhû⁸⁴⁴

eş-Şeyh Seyyid Ahmed Hayâlî Efendi. [39aS₂] Şeyh İbrâhîm⁸⁴⁵-i Gülşenî'niñ oğludur. Mısr'da Gülşenî-hâne'de⁸⁴⁶ pederine câ-nişîn oldu⁸⁴⁷. Terbiye-i fuķarâyı pederinden görüp⁸⁴⁸ enfâs-ı ma'dûdesi temâm ve 'azm-i dârü's-selâm eyledigi bu târîh ile ma'lûmdur:

"Gitdi eyvây Ahmed bin Gülşenî / گيتدى ايواى احمد بن گلشنى"

sene 977. Pederi gibi⁸⁴⁹ âşâr-ı manzûme-i keşîresi vardır. Anlardan biri budur⁸⁵⁰:

⁸³⁴ puhtelerle: tahtalarla S₁

⁸³⁵ hâmlar: hâmlarla S₁, S₂

⁸³⁶ rehâ: dehân S₁

⁸³⁷ Şeyh Sinânü'd-dîn Efendi *Kıddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸³⁸ Efendi: - A, İ, S₁

⁸³⁹ Yanya'da: Yanya'dan S₁

⁸⁴⁰ anlarıñ eş'ârındandır: anlarıñdır İ, S₂

⁸⁴¹ Allâh: ile İ

⁸⁴² Allâh: ile İ

⁸⁴³ Allâh: ile İ

⁸⁴⁴ Şeyh Seyyid Ahmed Hayâlî Efendi *Kıddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸⁴⁵ İbrâhîm: İsmâ'îl (إسماعيل) İ

⁸⁴⁶ Gülşenî-hâne'de: Gülşen-hâne'de İ

⁸⁴⁷ oldu: olup İ

⁸⁴⁸ görüp: götürüp S₁

⁸⁴⁹ gibi: - S₁

⁸⁵⁰ Anlardan biri budur: ez-cümle bu beyt anlarıñ âşâr-ı kalemindendir İ; - S₂

Yitirdim özümü şöyle ki hâli⁸⁵¹
İdemem fark hicrân u⁸⁵² vişâli
Dilersen Rûşenî vü Gülşenîyi⁸⁵³
Gözün aç gör mişâlidir **Hayâlî**

Şeyh ‘Abdu’r-raḥîm-i Tırsî *Ḳuddise Sırruhû*⁸⁵⁴

[86 İ]

[45_aS₁] eş-Şeyh ‘Abdu’r-raḥîm-i Tırsî. Tırsevî’dir. Eşref-zâde Seyyid ‘Abdu’llâh-ı İznîkî Rûmî’nin dâmâdıdır ki Fâtıma Bacı, Tırsî’nin zevcesi ve şeyhiniñ kerîmesidir. Tırsî seksen dört yaşında iken:

"Vuşlat-ı vaḥdet⁸⁵⁵ / وصلت وحدت"

sene 944 târîhlerinde ve şeyhi türbesinde âsûde oldu. Bu güfte anıdır⁸⁵⁶:

Ey bizi seven kardaşlar⁸⁵⁷ bize Ḳâdirîler dirler
Ey gerçek âşık olanlar bize Ḳâdirîler dirler

Bu **‘Abdu’r-raḥîm-i Tırsî** Şeyh Eşref-zâde bendesi
‘Abdu’l-ḳadîr ḫalîfesi bize Ḳâdirîler dirler

Şeyh Ḥasan-ı Cihângîrî *Ḳuddise Sırruhû*⁸⁵⁸

[39_bS₂] eş-Şeyh Ḥasan-ı Cihângîrî Efendi⁸⁵⁹. Harbutlıdır⁸⁶⁰. Burusalı Şeyh Yaḳûb’dan Ḥalvetî tarîkîni aḫz eyledi. Cihângîr Câmî’i’nde zâviye binâ edip⁸⁶¹ anda sâkin iken rihlet ve câmî-i mezḳûr havlısında zâviyesine defn olunduğu Müstaḳîm-zâde’nin⁸⁶² teberrüken bu târîhiyle muḳayyedir:

"Oldu Ḥasan Efendi cennette de Cihângîr⁸⁶³ / اولدی حسن افندی جنتده ده جهانگیر"

sene 1074. Bu güfte anların ilâhiyyâtındandır⁸⁶⁴:

⁸⁵¹ Mısra S₁’de bulunmuyor.

⁸⁵² hicrân u: hicrânı A

⁸⁵³ Beyit S₁’de mükerrer yazılmıştır.

⁸⁵⁴ Şeyh ‘Abdu’r-raḥîm-i Tırsî *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸⁵⁵ vuşlat-ı vaḥdet: vuşlat-ı lâhût S₂

⁸⁵⁶ anıdır: anların güftârındandır S₂

⁸⁵⁷ kardaşlar: kardaşlarında S₁

⁸⁵⁸ Şeyh Ḥasan-ı Cihângîrî *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸⁵⁹ eş-Şeyh Ḥasan-ı Cihângîrî Efendi: eş-Şeyh Ḥasan-ı Cihângîrî *Ḳuddise Sırruhu’l-Hâdî*: A, İ; eş-Şeyh Ḥasan-ı Cihângîrî S₁

⁸⁶⁰ Harbutlıdır: Harbudlıdır S₂

⁸⁶¹ edip: eyledi A, İ

⁸⁶² Müstaḳîm-zâde’nin: Müstaḳîm-zâde S₁

⁸⁶³ Cihângîr: Cihângîrî S₁

⁸⁶⁴ anların ilâhiyyâtındandır: ilâhiyyâtındandır A; anı inşâ ve ilâhiyyâtındandır İ; ilâhiyyâtından S₁

Bakdım hüsnuñ muşhafına [45_bS₁] gördüm anıñ âyâtını
Añladım gördüm nûrını okudum beyinâtını
Varını mahv edip **Hasan** yârıñ yolında cümleten
Yoğ oldu gitdi aradan gördi şuhûd-ı zâtını

Şeyh Kâsım Verdî Efendi *Kuddise Sırruhû*⁸⁶⁵

[87 İ] eş-Şeyh Kâsım Verdî Efendi ibni Yahyâ bin Kâsım. Eyyûbîdir. Şeyh Mehemmed-i Mısrî'den ahz-ı tarîkat ve Akbıyık⁸⁶⁶ Zâviyesi'nde meşîhat üzere iken:

"Maḥẓu'n-nûr / محض النور"

sene 1135 târîhi Cemâziye'l-âhire'sinde toḡsan bir yaşında vefât ve Eyyûb'da Yahyâ-zâde Tekyes'i'nde defn olundu. Bu güfte ilâhiyyâtındadır⁸⁶⁷:

‘Abd-i Rabbim Rabb-i ‘ibâd olmazam
Meşhedim Haḡḡ mâ-sivâyı bilmezem

[40_aS₂] Rûḡ-ı Ḳudsî baña söyler dil ile
Verdîyâ ben bâḡ’ım bil ölmezem

Şeyh Mehemmed ‘İlmî Efendi *Kuddise Sırruhû*⁸⁶⁸

eş-Şeyh Mehemmed ‘İlmî⁸⁶⁹ ibni Ḥalîl. Edirne'den zuhûr ve Üskûdar'da Mehemmed Enşârî'den ahz-ı tarîkat-ı Nakş-bendiyye eyledi. Anda⁸⁷⁰:

"Reh-rev-i tarîkat⁸⁷¹ / رهرو طریقت"

sene 1130 târîhinde rıḡlet eyledi. Bu beytler andan yâdigârdır⁸⁷²:

Tarîḡ-i Nakş-bend erbâbı ancak reh-nümâdır hep
Olar sır-ı ma‘ârif lüccesinden âşnâdır hep

Riyâ ve süm‘ayî terk it [46_aS₁] ḡalender-meşreb ol **‘İlmî**
Cihânıñ bûd u nâ-bûdı ḡaḡîḡat ibtilâdır hep

Şeyh Muşlihü’-d-dîn Muştafâ Nûrî Efendi *Kuddise Sırruhû*⁸⁷³

eş-Şeyh Muşlihü’-d-dîn Muştafâ Nûrî Efendi. Nûru’-d-dîn-zâde’dır. Filibe’dendir. Bâlî-i Şofyevî’den⁸⁷⁴ ahz-ı tarîkat eyledi. Küçük Ayaşofya Zâviyesi'nde şeyḡ oldu.

⁸⁶⁵ Şeyh Kâsım Verdî Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸⁶⁶ Akbıyık: Vâşık (واشك) İ

⁸⁶⁷ ilâhiyyâtındadır: anlarıñdır S₂

⁸⁶⁸ Şeyh Mehemmed ‘İlmî Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸⁶⁹ ‘İlmî: ‘Alî S₁

⁸⁷⁰ anda: - İ

⁸⁷¹ reh-rev-i tarîkat: dehr-i tarîkat S₂

⁸⁷² beytler andan yâdigârdır: güfte anlarıñdır S₂

⁸⁷³ Şeyh Muşlihü’-d-dîn Muştafâ Nûrî Efendi *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸⁷⁴ Bâlî-i Şofyevî’den: Yâlî-i Şofyevî’den

"Ḥayrū'l-ʿamel / خير العمل"

sene 981 târîhi [19_a A] [88 İ] Zî'l-kaʿdesi'nde yetmiş üç yaşında Şırt Tekye⁸⁷⁵ muḳâbilinde medfûndur. Bu güfte anıdır⁸⁷⁶:

Dâr-ı ḥasretidir bu dünyâ ağla dâ'im zâr u zâr
Göz yaşıyla yarlıgar⁸⁷⁷ mücrimleri Perverdgâr

Yâ İlâhî geçdi ʿömri **Nûr**/niñ ʿişyân ile
Kalmadı artık recâsı vaşlıñadır intizâr

Şeyh Meḥemmed Sinân Ümmî *Ḳuddise Sırruhû*⁸⁷⁸

eş-Şeyh Meḥemmed Sinân Ümmî. [40_bS₂] Elmalı'dandır⁸⁷⁹. Mısrî⁸⁸⁰ Niyâzî'niñ şeyhidir.

"Rızâen li'llâh / رضاء الله"⁸⁸¹

sene 1068 târîhinde anda intikâl eyledi. Müretteb *Dîvân*ı vardır. Bu güfte andandır⁸⁸²:

Gezeriken seyrân eyledim seyrânı⁸⁸³ güldür gül⁸⁸⁴
Başındaki tâc u taḥtı bağı dîvârı güldür gül

Sinân Ümmî gel vaşf eyle gül ile⁸⁸⁵ bülbül derdini
Yine bu ğarîb bülbülün âh u efġânı güldür gül⁸⁸⁶

Şeyh Seyyid Meḥemmed-i Buḥârî *Ḳuddise Sırruhû*⁸⁸⁷

[46_bS₁] eş-Şeyh Seyyid⁸⁸⁸ Meḥemmed-i Buḥârî. Burusavî⁸⁸⁹ Emîr Sultân demekle maʿrûfdur⁸⁹⁰. Burusa'da dâmâd-ı sultânî olup zâviye binâ eyledi. Nûr-baḥşîyye'dendir. Nûr-baḥş Seyyid Muḥammed-i Kübrevî'den aḫz-ı tarîkat eyledi.

⁸⁷⁵ Şırt Tekye: Hayret Tekyesi İ

⁸⁷⁶ Bu güfte anıdır: Bu güfte anlarındır İ; Bu güfte anlarıñ güftârındandır S₂

⁸⁷⁷ yarlıgar: ʿafv eder İ

⁸⁷⁸ Şeyh Meḥemmed Sinân Ümmî *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸⁷⁹ Elmalı'dandır: Elmalı'da İ; Elmalı'dadır S₂

⁸⁸⁰ Mısrî: - İ

⁸⁸¹ Allah rızası için.

⁸⁸² Bu güfte andandır: Bu güfte anlarıñ âşâr-ı kalemindendir İ; Bu güfte anlarıñ güftârındandır S₂

⁸⁸³ seyrânı: seyrân S₁

⁸⁸⁴ Mısranın vezni bir hece eksiktir.

⁸⁸⁵ gül ile: - İ

⁸⁸⁶ Beyit S₂'de bulunmuyor.

⁸⁸⁷ Şeyh Seyyid Meḥemmed Buḥârî *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁸⁸⁸ Seyyid: Şemsü'd-dîn S₂

⁸⁸⁹ Burusavî: Burusî A, İ

⁸⁹⁰ maʿrûfdur: meşhûrdur S₁

"İntikâl-i Emîr / انتقال امير"

sene 733⁸⁹¹ târîhinde anda rihlet eyledi. *Şakâyık*'da mezkûrdur. Evlâdı vaktimizde munharız oldu. Ğasli ve nemâzı ve telkîni⁸⁹² el-Hâc Bayram-ı Velî Hazretleri'nindir⁸⁹³. Bu güfte anıdır⁸⁹⁴.

[89 İ] Tevhîde gel hâdden aşma
Toğrı yolından şaşma⁸⁹⁵
Üç yüz altmış altı çeşme⁸⁹⁶
Başdaki gül bizde olur

Pîr Sultân bu yolda kuldur
Virdiñ okuyan bu dildür

[41_aS₂] Elif Hakk'a toğrı yoldur
Mîm isterseñ dâl bizde olur

Şeyh Halîl Halîlî Efendi *Kuddise Sırruhû*⁸⁹⁷

eş-Şeyh Halîl⁸⁹⁸ Halîlî Efendi. Na'ıceci iken⁸⁹⁹ Şeyh 'Abdu'l-vahhâb Ümmî'den ahz-ı tarîkat ve Üsküdar'da zâviye binâ eyledi.

"Selâmet-i nâsût / سلامت ناسوت"

sene 1048 târîhinde vefât ve anda defn olunmuşdur. Nice âşâr-ı kâlemi olup ez-cümle bu beytler anıdır⁹⁰⁰.

Bu bendeyi ıışk odına yanmağa komazlar
[47_aS₁] Pervâne-şîfat⁹⁰¹ şem'a dolanmağa komazlar

Anıñ ki çerâğını uyandıra **Halîlî**
Erbâb-ı hased şanma uyanmağa komazlar

Şeyh Seyyid Mehemmed Habîbî-i Halvetî *Kuddise Sırruhû*⁹⁰²

eş-Şeyh Seyyid⁹⁰³ Mehemmed Habîbî. Halvetî tarîkîni Ümmî Sinân-zâde Hasan Efendi'den ahz eylemişken Yenîkapu Mevlevî-hânesi şeyhlerinden Hâcî Ahmed

⁸⁹¹ Nüshalarda terkinin ebced değeri 733 olarak gösterilmekteyse de terkip 833'e tekabül etmektedir.

⁸⁹² ve telkîni: - S₂

⁸⁹³ el-Hâc Bayram-ı Velî Hazretleriniñdir: el-Hâc Bayram'dır İ; el-Hâc Bayram'ındır S₁

⁸⁹⁴ anıdır: anlarıñ âşâr-ı güzîdelerindendir İ; anlarıñ güftârındandır S₂

⁸⁹⁵ Mısrarın vezni bir hece eksiktir.

⁸⁹⁶ Çeşme: çeşme var İ

⁸⁹⁷ Şeyh Halîl Halîlî Efendi *Kuddise Sırruhû*: Şeyh Halîl Halîlî *Kuddise Sırruhû* İ; - S₁, S₂

⁸⁹⁸ Halîl: - S₂

⁸⁹⁹ Na'ıceci iken: - İ

⁹⁰⁰ beytler anıdır: güftâr anlarıdır S₂

⁹⁰¹ pervâne-şîfat: pervâne-vaşf S₁

⁹⁰² Şeyh Seyyid Mehemmed Habîbî Halvetî *Kuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

⁹⁰³ Seyyid: es-Seyyid S₂

Dede'den⁹⁰⁴ dağı Mevleviyye'ye intisâb eyleyip Mi'mâr Tekyesi [90 İ] şeyhi iken mevlevî-hâneniñ⁹⁰⁵ 'arzı Konya'dan bunlar hakkında gelip ol gece bunlar dağı:

"Raĥmetü'l-ârifin⁹⁰⁶ / رحمة العارفين"

sene 1090 târihinde vefât ve⁹⁰⁷ kendi zâviyesine⁹⁰⁸ defn olundu. Mevlevî kûlâhı üzre 'alâmet-i ĥilâfet olan üstüvânî dağı resm eylemişlerdir. Bu güfte anlarıñdır⁹⁰⁹:

[41_bS₂] Yâ İlâhî kıl bize lutf u 'aât
Cezb edip döndür bizi senden yaña

Vir tarîk-i müstakîm üzre şebât
Saña irgür kıma yolda *ihdinâ*⁹¹⁰

Bu **Ĥabîbî** derdmendi kıl kabûl
Raĥmetiñ ĥvânında n'ola bir gedâ

[19_b A] **Şeyĥ 'Abdü'l-vehhâb Ümmî Efendi** *Ĥuddise Sırruhû*⁹¹¹

eş-Şeyĥ [47_bS₁] 'Abdü'l-vehhâb Ümmî Efendi⁹¹². Elmalı'dandır. Yigitbaşı Aĥmed Efendi'den aĥz-ı tarîkat eyledi⁹¹³. **Vâhibî** dağı taĥallüş eder.

"Vefât-ı nâsût / وفات ناسوت"

sene 1004 târihi ġurre-i Şa'bân'ında anda vefât eyledi. Bu güfte anıñdır⁹¹⁴:

Evliyâdan sır şorana⁹¹⁵ toĥuz dürlü nişân gerek
Evvel kapu şerî'atdır⁹¹⁶ güneş gibi 'iyân gerek

Vehhâb Ümmî'niñ tevĥîdi ĥâtırına güc gelmesün
Bu ma'nâyı fehm itmege şâfi nûrdan insân gerek

⁹⁰⁴ Hâcî Aĥmed Dede'den: Hâcî Dede'den S₁

⁹⁰⁵ mevlevî-hâneniñ: mevlevî-hâne-i A, İ

⁹⁰⁶ Raĥmetü'l-ârifin: Raĥmetü'l-âlemîn S₂

⁹⁰⁷ ve: - S₂

⁹⁰⁸ zâviyesine: zâviyesiniñ S₁; zâviyesinde S₂

⁹⁰⁹ anlarıñdır: anlarıñ âşârındandır İ

⁹¹⁰ "Hidayet eyle." Fatiha Suresi, 1/6. Beyit S₂'de bulunmuyor.

⁹¹¹ A ve İ nüshalarında isimlerden sonra "*ĥuddise sırrıhu*" dua cümlesi buraya kadar düzenli olarak yazılmış, Sıve S₂ nüshalarında ise umumiyetle yazılmamıştır. Bu isimle birlikte A ve İ nüshalarında da birkaç yer hariç bu dua ifadesine yer verilmemiştir.

Şeyĥ 'Abdü'l-vehhâb Ümmî Efendi *Ĥuddise Sırruhû*: Şeyĥ 'Abdü'l-vehhâb Efendi Ümmî A; Şeyĥ 'Abdü'l-vehhâb Efendi *Ĥuddise Sırruhû* İ; - S₁, S₂

⁹¹² Efendi: - A, İ, S₁

⁹¹³ aĥz-ı tarîkat eyledi: eyledi aĥz-ı tarîkat S₁

⁹¹⁴ Bu güfte anıñdır: bu güfte anlarıñ güftâr-ı yâdigârlarıdır S₂

⁹¹⁵ Evliyâdan sır şorana: Evliyâ S₁; Evliyâ sırrı şorana S₂

⁹¹⁶ şerî'atdır: şevkindir İ; şerî'at S₁

Şeyh Ümmî Ahmed Efendi *Kuddise Sırruhû*⁹¹⁷

eş-Şeyh Ahmed Ümmî Efendi⁹¹⁸ İzladı'den gelip Lofça'da⁹¹⁹ Fâzıl 'Alî Efendi'den aḫz-ı tarîkat ve Üsküdar'a [91 İ] hicret ve Çinili Vâlide Câmî'i kurbında bir hâneyi temellük⁹²⁰ edip zâviye olmağı şart eyledi. Kendi daḫı anda medfûndur. Şeyh Lebib Hüseyin Efendi bu târîhi demiştir:

[42_aS₂] "Gidüp mevâya aḫbâba didi yâ Hû Şeyh Ahmed / كيدوب مأواه احبابه ديدى يا هو شيخ احمد"

sene 1138. Bu güfte anlarındır⁹²¹:

Şanmañ ki rüsûm ehli olur vâkıf-ı esrâr
Tâ itmeye iḫlâş ile sırr ehlini⁹²² ikrâr

[48_aS₁] Herkes ki diler mazhar-ı tevfiḳ ola **Ümmî**
Dil-beste olup Hakk'a rızâ gözleye her-bâr⁹²³

Çâresiz Şeyh İlyâs Efendi *Kuddise Sırruhû*⁹²⁴

eş-Şeyh İlyâs Çâresiz. Karaman Ereglisi'nden gelip Akbıyık Şeyhi Çarkacı Şeyh Ahmed Efendi'den⁹²⁵ aḫz-ı tarîkat eyledi. Pirdaşı olan Sakızlı 'Abdu'r-raḥmân Paşa⁹²⁶ Sakız'da⁹²⁷ müceddeden bir zâviye binâ ve şeyhi daḫı İlyâs Efendi'yi irsâl eyledi. Yüz on yedi⁹²⁸ yaşında iken rihletine:

"Sakızlı Şeyh / ساقزلى شيخ"

sene 1118 târîhtir. Anda medfûndur. Güfteleri olup bu beytler anıdır⁹²⁹:

Gel haber vireyim haber şorarsan
Bugünüñ yarına şalup yürime
Bâzergânsın bunda sermâyeñ⁹³⁰ bozup
Aşşuñ⁹³¹ ziyâna virüp yürime

⁹¹⁷ Şeyh Ümmî Ahmed Efendi *Kuddise Sırruhû*: Şeyh Ümmî Ahmed Efendi A; - S₁, S₂

⁹¹⁸ Efendi: - A, İ, S₁

⁹¹⁹ Lofça'da: بوقچه ده İ

⁹²⁰ hâneyi temellük: hâne temellük İ; hânei el-temellük S₁; hâneyi temlik S₂

⁹²¹ Bu güfte anlarındır: Bu güfteler anlarıñ âşâr-ı kalemindendir İ; Bu güfteler anlarındır S₁; Bu güfte anlarıñ âşârındandır S₂

⁹²² iḫlâş ile sırr ehlini: sırr ehlini iḫlâş ile İ

⁹²³ Beyit S₂'de bulunmuyor.

⁹²⁴ Çâresiz Şeyh İlyâs Efendi *Kuddise Sırruhû*: Çâresiz Şeyh İlyâs Efendi A, İ; - S₁, S₂

⁹²⁵ Bu şahsın lakabı *Vefeyât*ın ona ayrılan kısmında "Çarkacı" değil "Çarḫacı" şeklindedir.

⁹²⁶ S₁'de önce Ahmed Paşa yazılmış daha sonra üzerine daha küçük harflerle "'Abdu'r-raḥmân Paşa" kaydı düşülmüştür.

⁹²⁷ Sakızlı 'Abdu'r-raḥmân Paşa Sakız'da: Sakızlı'da İ

⁹²⁸ yüz on yedi: yüz on S₁

⁹²⁹ Güfteleri olup bu beytler anıdır: Güfteleri olup bu beytler anlarındır İ; Güftelerinden bu beyt S₂

⁹³⁰ sermâyeñ: sermâye S₁

⁹³¹ aşşuñ: aşluñ İ

[92 İ] **Çâresiz**'e çâresizlikdir⁹³² öğüt
Kahrı luftı ne⁹³³ gelür ışkile yut
Ululardan saña bu durur öğüt
Şakın şikâyet idüben⁹³⁴ yürime

Şeyh Ahmed Rindî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁹³⁵

[42_bS₂] eş-Şeyh Ahmed Rindî. Şemleli-zâde. Mısr'da Gülşeniyye tarîkini Şeyh Hüseyn'den⁹³⁶ ahz ve Burusa'da [48_bS₁] 'Alî Mest Zâviyesi'nde şeyh oldu.

"Mûtû kable en-temûtû / موتوا قبل ان تموتوا" ⁹³⁷

sene1089 târîhinde vefât ve anda medfûndur⁹³⁸. Bu beytler anıdır⁹³⁹:

Hâmûşluğum zîb-dih-i hâne-i hayret
Pür-gûyluğum zînet-i kâşâne-i hayret

Her encümene şem'-i maḥabbet şala pertev
Eṭrâfın alur⁹⁴⁰ leşker-i pervâne-i hayret

Neşâtî Şeyh Ahmed Dede *Ḳuddise Sırruhû*⁹⁴¹

eş-Şeyh Ahmed Neşâtî Dede⁹⁴². Edirne'den zühûr ve Ağa-zâde'den ahz-ı tarîkat eyledi. Edirne'de mevlevî-hâne şeyhi olup dört sene mürûruna fevt ve Murâdiyye'de defn olunduğu için⁹⁴³ **Rüşdî** târîh demiştir:

"Bezm-i gülzâr-ı Na'ım ola Neşâtî'ye makâm / بزم گلزار نعيم اوله نشاطي به مقام"

sene 1085. *Hilye-i Enbiyâ* nazm eyledi. *Dîvân*'ında bu beyt mevcûddur⁹⁴⁴:

Olursa şâne ile keşmekeş⁹⁴⁵ ziyâde daḥı
Ne fitneler kopa gör zülf-i dil-rübâda daḥı

⁹³² Çâresiz'e çâresizlikdir: Çâresizsizlikdir (چاره سزسزلكدر) S₁

⁹³³ ne: ye S₁

⁹³⁴ idüben: edip S₁

⁹³⁵ Şeyh Ahmed Rindî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh Ahmed Rindî Efendi A, İ; - S₁, S₂

⁹³⁶ Hüseyn'den: Hasan'dan İ

⁹³⁷ "موتوا قبل ان تموتوا": Ölmeden önce ölünüz." Bazı kaynaklarca hadis olduğu rivayet edilen, ama sahih hadis kitaplarında yer almayan bir söz. (bk. Mehmet Yılmaz, *a.ge.*, s. 128-129.)

⁹³⁸ medfûndur: defn olundu İ

⁹³⁹ beytler anıdır: beyt anlarıdır S₂

⁹⁴⁰ alur: olur S₁

⁹⁴¹ Neşâtî Şeyh Ahmed Dede *Ḳuddise Sırruhû*: Neşâtî Şeyh Ahmed Dede A; Şeyh Ahmed Dede Neşâtî *Ḳuddise Sırruhû* İ; - S₁, S₂

⁹⁴² Dede: Dede Efendi S₂

⁹⁴³ için. - S₂

⁹⁴⁴ bu beyt mevcûddur: demiştir İ

⁹⁴⁵ Keşmekeş: کشمش İ

Şabûhî Şeyh Ahmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁹⁴⁶

[93 İ] eş-Şeyh Ahmed Şabûhî Dede Efendi⁹⁴⁷. Tokat'dan⁹⁴⁸ zuhûr ve Şâm şeyhi Hamza Dede'den⁹⁴⁹ ahz-ı tarîkat [43_aS₂] ve fevtinde câ-nişîn-i meşîhat oldu. Şoñra [49_aS₁] Konya'ya hicret ve Yeñikapu Mevlevî-hânesi⁹⁵⁰ tevcih olundu. On dört sene hîzmet-i meşîhatda olup vefât ve anda defn olunduğu bu târîh ile [20_a A] ma'rûfdur:

"Şabûhî sa'ıy edip Firdevs-i â'lâya revân oldu / صبوحى سعى ايدوب فردوس اعلايه روان اولدى"

sene 1054⁹⁵¹. *Meşnevî*'ye *İhtiyârât* isminde şerhi ve *Dîvânı* vardır. Bu beyt bir gazelinin matla'idir:

İkrâm-ı zât-ı pâkiñ içün nâzil oldu nefis⁹⁵²
Zülf-i ruhuñ hikâyetidir âhsenü'l-kaşas

Şeyh Seyyid Mehemmed Eşref-i Şânî *Ḳuddise Sırruhû*⁹⁵³

eş-Şeyh Seyyid Mehemmed Eşref-i Şânî. Burusa şeyhlerindendir. Eşref-i evvel-i İznîkî neslindendir. Pederi Luţfu'llâh Efendi'den⁹⁵⁴ ahz-ı tarîkat eyledi. Altmış üç yaşında:

"Mest-i râhat / مست راحت"

sene 1109 târîhinde İznîk'de Eşref-zâde-i Rûmî Hazretleri'nin türbesindedir. Bu güfte anlarındır⁹⁵⁵:

Karârım yokdur ey dil-ber görelden⁹⁵⁶ sen dil-ârâyı
Cemâlûñ görmek içün ben açarım canda yarayı

[49_bS₁] Habîbîñ haqqıçün yâ Rab bu Şânî Eşref'e raḥm it
Şühûduñ 'aynile⁹⁵⁷ dâ'im göre ol bedr olan ayı

⁹⁴⁶ Şabûhî Şeyh Ahmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şabûhî Şeyh Ahmed Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

⁹⁴⁷ Dede Efendi: Dede A, S₁

⁹⁴⁸ Tokat'dan: Tokat'da A, S₂

⁹⁴⁹ Hamza Dede'den: Hasan Dede'den İ

⁹⁵⁰ Mevlevî-hânesi: Mevlevî-hânesini S₁

⁹⁵¹ sene 1054: sene 1154 A, İ, S₁, S₂ (Tarih mısraının ebced karşılığı 1054'tür. Mevcut nüshalar içinde sadece İ'de, yanlış olan 1154'ün üzeri kurşun kalemle 1054 olarak tashih edilmiştir.)

⁹⁵² "Nefs" ve "kaşas" kelimeleri arasında revî uyumsuzluğu vardır. "Nefs" kelimesi *Şabûhî Divanı* üzerinde yapılan tenkitli çalışmada "naş" şeklindedir. bk. Mehmet Sarı, *Şabûhî Şeyh Ahmed Dede Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Dîvânı'nın Tenkitli Metni*, (Basılmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Ank. 1992, s. 267.

⁹⁵³ Şeyh Seyyid Mehemmed Eşref-i Şânî *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh Seyyid Mehemmed Eşref-i Şânî A, İ; - S₁, S₂

⁹⁵⁴ Luţfu'llâh Efendi'den: 'Abdu'llâh Efendi'den S₁

⁹⁵⁵ Bu güfte anlarındır: Bu beyt anıdır İ; Bu güfte anların âşâr-ı tabî'atından münṭahabdır S₁

⁹⁵⁶ görelden: güzelden S₁

⁹⁵⁷ 'aynile: 'aynine İ

[94 İ] **Şeyh Hüseyn Âdem Dede Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*⁹⁵⁸

eş-Şeyh Hüseyn Âdem Dede Efendi⁹⁵⁹. [43_bS₂] Anıya'dan⁹⁶⁰ gelip Şârih İsmâîl Efendi'ye hizmet ve ahz-ı tarîkat⁹⁶¹ eyledi. Rihletinde zâviye-nişîn oldu. Hacc-ı şerîf⁹⁶² 'avdetinde Mısır'da rihlet ve mevlevî-hâneye⁹⁶³ defn olunduğu bu târîh ile muḳayyedir:

"Şehen-şâh-ı 'ârifân / شهنشاه عارفان"

sene 1063. Eş'ârından *Kâr-ı Nâṭık* güftesi ve sâ'ir âşârı vardır. Ez-cümle bu beytler anıdır⁹⁶⁴:

Sükû⁹⁶⁵ itsem şafâlansa⁹⁶⁶ açılısam baña râm olmaz
Kıyâmet ḳopmayınca kışsa-ı 'ışkım temâm olmaz

Görince bildim Âdem ben anuñ keyfiyyet-i hâlin
Olur gâhî şafâ-yı câm-ı mey⁹⁶⁷ ammâ müdâm olmaz

İştibî Şeyh 'Abdu'l-kerîm Efendi *Ḳuddise Sırruhû*⁹⁶⁸

eş-Şeyh 'Abdu'l-kerîm İştibî Efendi⁹⁶⁹. Ḳurd Efendi demekle ma'rûf⁹⁷⁰ eş-Şeyh Mehemmed bin 'Ömer Efendi'den ahz-ı tarîkat eyledi⁹⁷¹. Şeyhü'l-Harem olup geldikde şeyhi yerine Mehemmed Paşa Tekyesi'nde şeyh olmuşidi. Fevt ve zâviyesinde [50_aS₁] defn olunduğuna Kesbî'nün târîhidir⁹⁷²:

"Didiler **geçdi be İştibî Emîr** / دیدیلر کچدی به اشتیبی امیر"

sene 1015⁹⁷³. Cifr ve sâ'ir 'ulûmda mâhir idi. Bu güfte anıdır⁹⁷⁴:

⁹⁵⁸ Şeyh Hüseyn Âdem Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh Hüseyn Âdem Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

⁹⁵⁹ Efendi: - S₁

⁹⁶⁰ Anıya'dan: Anıkiye'den İ

⁹⁶¹ ahz-ı tarîkat: tarîkat S₁, S₂

⁹⁶² Hacc-ı şerîf: Hacc A; Haccdan İ

⁹⁶³ mevlevî-hâneye: mevlevî-hâned A, İ

⁹⁶⁴ anıdır: anlarıdır S₂

⁹⁶⁵ sükû: sükûn İ

⁹⁶⁶ "şafâlansa" kelimesi bu şiiri ihtiva eden diğer biyografik kaynaklarda "şafâlanmaz" şeklindedir. Şair ve bu şiirin tamamı için bk. Adem Ceyhan, "17. Asır Mevlevi Edebiyatından Bir Portre: Âdem Dede" *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Mecmuası*, C. 21, S. 1 (2011), s. 141-166.

⁹⁶⁷ şafâ-yı câm-ı mey: şafâ-yı câm S₁

⁹⁶⁸ İştibî Şeyh 'Abdu'l-kerîm Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: İştibî Şeyh 'Abdu'l-kerîm Efendi A, İ; - S₁, S₂

⁹⁶⁹ eş-Şeyh 'Abdu'l-kerîm İştibî Efendi: eş-Şeyh 'Abdu'l-kerîm Efendi İştibî A, İ; eş-Şeyh 'Abdu'l-kerîm İştibî S₂

⁹⁷⁰ demekle ma'rûf: - A, İ, S₁

⁹⁷¹ eyledi: İ

⁹⁷² Kesbî'nün târîhidir: Bu târîh muḳayyedir İ

⁹⁷³ Mısranın ebced değeri 1015'e değil 1018'e tekabül etmektedir.

⁹⁷⁴ Bu güfte anıdır: Bu güfteler anı zâde-i ṭab'ıdır İ

Kıl tecellî al beni benden saña
Çünkü olduñ bu dilün⁹⁷⁵ mihmânı sen
[95 İ] [44aS₂] Derdlinün⁹⁷⁶ her derdine senden devâ
İştîbî'nün derdinün dermânı sen

Dîvânî Şeyh Semâ'î Mehemmed Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*⁹⁷⁷

eş-Şeyh Mehemmed Dîvânî Semâ'î Dede. Evlâd-ı Mevlânâ'dan ve *Dîvân-ı Kebîr*'i 'Acem'den getirüp âstânede pöst-nişîn oldu. Soñra terk edip Karahışâr'da mevlevî-hâne binâ ve anda azm-i beğâ eyledigi Hâzret-i Şâh Çelebi'niñ bu târîhiyle ma'lûmdur:

"Beğâ mülküne çekdi⁹⁷⁸ 'askerin Sultân Dîvânî / بقا ملكينه چكدى عسكرين سلطان ديوانى /
sene 936. Bu güftâr anıñ zâde-i tab'ıdır⁹⁷⁹:"

Virmez vücûd-ı gayrıya 'ayn-ı zuhûrı gör
Te'sîr-i sırr-ı gayret ism-i Gayûr'ı gör
Bağ sûz-ı sînesine **Semâ'î**-i bî-diliñ
Feth-i fütûh-ı *huşşile ma fî's-şudûr*⁹⁸⁰ gör

Hâlifesi [50bS₁] Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede yanındadır⁹⁸¹.

Ömer Şekîb Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*⁹⁸²

eş-Şeyh Ömer Şekîb Dede Efendi⁹⁸³. Konya'da karî-i *Meşnevî* iken Haleb şeyhi oldu.

"Yûfûne bi'n-nezri / يوفون بالندر /"⁹⁸⁴

sene 1135⁹⁸⁵ târîhinde rihlet eyledi. Bu beyt *Dîvân*'ında mevcûddur⁹⁸⁶:

⁹⁷⁵ Bu güfte anıdır: بورك İ

⁹⁷⁶ Derdliniñ: Dertliniñ S₂

⁹⁷⁷ Dîvânî Şeyh Semâ'î Mehemmed Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*: Dîvânî Şeyh Semâ'î Mehemmed Dede Efendi A; Dîvânî Şeyh Mehemmed Semâ'î Dede Efendi İ: - S₁, S₂

⁹⁷⁸ çekdi: göçdi S₁

⁹⁷⁹ Bu güftâr anıñ zâde-i tab'ıdır: Bu güfte anıñ âşâr-ı kalemidir İ

⁹⁸⁰ "وَحَصِلَ مَا فِي الصُّدُورِ" : Kalplerde gizlenenler ortaya konduğu zaman "Kur'an-ı Kerim, Âdiyât 100/10.

⁹⁸¹ Cümle İ'de bulunmuyor.

⁹⁸² Ömer Şekîb Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*: Ömer Şekîb Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

⁹⁸³ eş-Şeyh Ömer Şekîb Dede Efendi: eş-Şeyh Ömer Şekîb Dede A, S₁; eş-Şeyh Ömer Dede Şekîb Efendi İ

⁹⁸⁴ "يُوفُونَ بِالْأَنْدَرِ وَيَخْلُقُونَ يَوْمًا كَانَ سُوءٌ مُسْتَعْتَبًا" : O kullar adaklarını yerine getirirler, kötülüğü her yanı kuşatmış bir günden korkarlar." Kur'an-ı Kerim, İnsân 76/7.

⁹⁸⁵ sene 1135: sene 1133 S₁, S₂

⁹⁸⁶ *Dîvân*'ında mevcûddur: *Dîvân*'ından intihâb olunmuşdur S₂

Bu gülşende⁹⁸⁷ ‘aceb mi bülbul-i dil bî-‘arâr⁹⁸⁸ olsa
[44_bS₂] Yanımca şalınır bir serv-‘amet dil-berim yokdur

Meḥemmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhı*⁹⁸⁹

[96 İ] eş-Şeyḥ Meḥemmed Dede Efendi⁹⁹⁰. Memiş Efendi⁹⁹¹ demekle ma‘rûfdur.
Beşiktaş’da elli altı sene Mevlevî şeyḥi olup⁹⁹²:

"Şehr-i Şevvâl’ü’l-mübârek / شهر شوال المبارك"

sene 1136 [20_b A] târîhi selḥ-i Şevvâl’inde rihlet ve anda defin olundu. Bu beyt anlarındır⁹⁹³:

İdermiş bahş-i ḥôş-bû ḥaṭṭuñile sünbül-i gülşen
Aña var ise bû ol müşgîn nârdan ḳaldı⁹⁹⁴

Siyâhî Şeyḥ Muştafâ Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhı*⁹⁹⁵

eş-Şeyḥ Muştafâ Siyâhî Dede Efendi⁹⁹⁶ Kıbrıs şeyḥi iken:

"Şeyḥü’l-‘uḳbâ / شيخ العقبي"

sene 1123 târîhinde vefât ve anda defin olundu. *Dîvân*’ı vardır. Bu beyt anıdır⁹⁹⁷:

Hemîşe ‘âşîḳa ‘arz-ı cemâl edip n’eyler
O vechle aña her demde âl edip n’eyler

Ḳâ’imî Şeyḥ Ḥasan Efendi *Ḳuddise Sırruhı*⁹⁹⁸

[51_aS₁] eş-Şeyḥ Ḥasan Ḳâ’imî Efendi⁹⁹⁹ Bosna’dan gelip Öziçeli Muşliḥü’-d-dîn Efendi’dan aḥz-ı tarîḳat ve Bosna’da Silâhdâr Paşa Zâviyesi’ne şeyḥ, Zvornik’e¹⁰⁰⁰ gelip anda vefât edip:

"Ḥasan ḥayrû’l-islâm / حسن خير الاسلام"

⁹⁸⁷ gülşende: gülşenîde S₁

⁹⁸⁸ bülbul-i dil bî-‘arâr: bülbulden bî-‘arâr S₁

⁹⁸⁹ Meḥemmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Meḥemmed Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

⁹⁹⁰ Efendi: - A, İ, S₁

⁹⁹¹ Memiş Efendi: Efendi İ

⁹⁹² olup: oldu İ

⁹⁹³ Bu beyt anlarındır: Bu beyt anıdır İ; Bu güfte anlarıñ güftârındandır S₂

⁹⁹⁴ Mısranın vezni bozuktur.

⁹⁹⁵ Siyâhî Şeyḥ Muştafâ Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Siyâhî Şeyḥ Muştafâ Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

⁹⁹⁶ eş-Şeyḥ Muştafâ Siyâhî Dede Efendi: eş-Şeyḥ Muştafâ Siyâhî Dede A, S₁; eş-Şeyḥ Muştafâ Dede Efendi İ

⁹⁹⁷ Bu beyt anıdır. - S₂

⁹⁹⁸ Ḳâ’imî Şeyḥ Ḥasan Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Ḳâ’imî Şeyḥ Ḥasan Efendi A, İ; - S₁, S₂

⁹⁹⁹ Efendi: - A, S₁

¹⁰⁰⁰ "Zvornik" A, S₁ ve S₂’de "اوزورنيق" şeklinde yazılmıştır. İ’de ise "ve İzniḳ’e" biçimindedir.

sene 1091 târîhinde anda defn olundu. Cifride kemâli ve eş'ârı vardır. Bu ilâhî anlarındır¹⁰⁰¹.

[45_aS₂] Tâlibâ gördün mi dünyâ kaydı hiç
Hep bilindi dostluğu ve ıydı hiç
Hey meded ey **Kâ'imî** iş¹⁰⁰² bu midur
Sendeki bu şenligi olaydı hiç

[97 İ] **Meḥemmed Mustakîm Kuddise Sırruhû**¹⁰⁰³

eş-Şeyḥ Meḥemmed Mustakîm Efendi¹⁰⁰⁴. Ümmî Sinân-zâde Ḥasan Efendi'den aḥz-ı tarîkat ve Şûfîler'de 'Alâ'ü'd-dîn Efendi Zâviyesi'ne şeyḥ oldu.

"عاشق مستقيم / Âşık-ı mustakîm"

sene 1121 târîhi Cümâd'ında rihlet ve Eyyûb Türbesi¹⁰⁰⁵ hâricinde defn olundu. Âşâr-ı eş'ârından bu beyt¹⁰⁰⁶ münteḥabdır:

Hvâce-i bâd-ı şabâ açdı kumâş-ı gönceyi¹⁰⁰⁷
Oldı pür-zînet dükân-ı çârsû-yı nev-bahâr

Şeyḥ Ḥaydar Resâilci Efendi Kuddise Sırruhû¹⁰⁰⁸

eş-Şeyḥ Ḥaydar Efendi¹⁰⁰⁹. Resâ'ilcidür. Buḥara'da Özbek şâh-zâdelerinden [51_bS₁] iken tarîk-i Nakş-bendiyye'ye intisâb eylemişidi. Üsküdar'da qarâr ve Bülbulderesi kırbunda bir zâviye binâ eyledi. Anda hizmet-i tarîkat üzre iken:

"Leyletü'l-işneyn / ليلة الاثنين"¹⁰¹⁰

sene 1112 târîhi şehir-i Mevlid'de düşünbe gecesini rihlet ve zâviyesinde 'azm-i cennet eyledi. [45_bS₂] Elsine-i şelâsede eş'ârı vardır¹⁰¹¹. Bir Türkî ḡazelinden iki beyt aḥz olundu¹⁰¹²:

Ser-i küyüñ¹⁰¹³ temâşâ eyleyenler Tûr'dur dirler
Tecellî eyleyen fevk-i serinde¹⁰¹⁴ nûrdur dirler

¹⁰⁰¹ Bu ilâhî anlarındır: Bu ilâhî anıdır İ; Ez-cümle S₂

¹⁰⁰² iş: işin S₂

¹⁰⁰³ Meḥemmed Mustakîm *Kuddise Sırruhû*: Meḥemmed Mustakîm A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁰⁴ Efendi: - S₁

¹⁰⁰⁵ rihlet ve Eyyûb Türbesi: vefât edip türbesi İ

¹⁰⁰⁶ beyt: güfte S₂

¹⁰⁰⁷ kumâş-ı gönceyi: kaç-ı gönceyi S₁, S₂

¹⁰⁰⁸ Şeyḥ Ḥaydar Resâilci Efendi *Kuddise Sırruhû*: Şeyḥ Ḥaydar Resâilci A; Şeyḥ Ḥaydar Resâilci Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁰⁰⁹ eş-Şeyḥ Ḥaydar Efendi: eş-Şeyḥ Ḥaydar A; eş-Şeyḥ Ḥaydar Resâilci Efendi İ; eş-Şeyḥ Ḥaydar S₁

¹⁰¹⁰ İkinci gece.

¹⁰¹¹ Elsine-i şelâsede eş'ârı vardır: *Dîvân*'ı ve eş'ârı vardır İ

¹⁰¹² iki beyt aḥz olundu: iki beyt yazıldı İ; - S₂

¹⁰¹³ ser-i küyüñ: sû-yı küyüñ S₁

¹⁰¹⁴ eyleyen fevk-i serinde: cilvegâh-ı kâmetinde A; S₁; cilvegâh-ı kâfiñda S₁, S₂

Ser-i kûyuñda¹⁰¹⁵ zâr u nâ-tüvânum añlayan söyler
Garîb-i bî-nevâ miskîn **Resâ** rencûrdur dirler

Şeyh Muşlihü'd-dîn Efendi Kıddise Sırruhü¹⁰¹⁶

[98 İ] eş-Şeyh Muşlihü'd-dîn Muştafâ Nuţkı¹⁰¹⁷ Efendi. Tekfurtağlı¹⁰¹⁸ Muşlî (مصلی) Efendi diyu meşhûrdur. Şeyh 'İbâdî-i Hâlvatî'den ahz-ı tarîkat eyledi. Şeyh makâmında yigirmi bir sene şeyh olup Rebî'de vefât ve:

"Hüsnü'z-zan / حسن الظن"

sene 1099 târîhinde zâviyesinde medfûndur. İlâhiyyâtı vardır. Bu beyt anlardandır¹⁰¹⁹:

‘Âlem-i ârâyı buldum [52_aS₁] ‘âlem-ârâ benim¹⁰²⁰
Mâlik-i kevn ü mekânım tâcile Dârâ benim¹⁰²¹

Bu rumûzı **Nuţkiyâ** ancak yine ‘ârif bilür
Vâdî-yi Eymen'de gûyâ Tûr ile Mûsâ benim¹⁰²²

Şeyh Ahmed Ümîdî Efendi Kıddise Sırruhü¹⁰²³

eş-Şeyh Ahmed Ümîdî ibnü's-Şeyh İsmâ'îl Efendi. Pederi, Hüdâyî Efendi'niñ halîfesidir. Andan ahz-ı tarîkat eyledi. Küçük Ayaşofya'da Kapuagası Hüseyin Ağa Zâviyesi'ne [46_aS₂] pöst-nişîn ve Şâh-zâde Câmi'i'nde kırk beş sene cum'â vâ'izi oldu:

"el-Bâkîyyâtü's-şâlihât / الباقيات الصالحات"¹⁰²⁴

¹⁰¹⁵ ser-i kûyuñda: ser-i râhuñda İ

¹⁰¹⁶ Şeyh Muşlihü'd-dîn Efendi *Kıddise Sırruhü*: Şeyh Muşlihü'd-dîn Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰¹⁷ eş-Şeyh Muşlihü'd-dîn Muştafâ Nuţkı Efendi: eş-Şeyhü'd-dîn Muştafâ Nuţkı Efendi İ; eş-Şeyh Muşlihü'd-dîn Muştafâ Efendi - S₁

¹⁰¹⁸ Tekfurtağlı: Tekfurtağlı İ

¹⁰¹⁹ İlâhiyyâtı vardır. Bu beyt anlardandır: bu ilâhî anıñ âşâr-ı kalemindendir İ; İlâhiyyâtı vardır. Ez-cümle S₂

¹⁰²⁰ benim: menem A, İ

¹⁰²¹ benim: menem A, İ

¹⁰²² benim: menem A, İ

¹⁰²³ Şeyh Ahmed Ümîdî Efendi *Kıddise Sırruhü*: Şeyh Ahmed Ümîdî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰²⁴ Kur'an-ı Kerim'de iki yerde geçmektedir: "الْمَالُ وَالْأَنْفُسُ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا"

Mallar ve evlatlar, dünya hayatının süsüdür. Baki kalacak salih ameller ise, Rabbinin katında, sevap olarak da ümit olarak da daha hayırlıdır. ""Ebedi kalacak salih ameller" Kehf 18/46 ve

"وَيَرْزُقُ اللَّهُ الَّذِينَ هَدَىٰ وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًا"
kalacak salih ameller, Rabbinin katında sevap bakımından da, sonuç bakımından da daha hayırlıdır." Meryem 19/76.

sene 1106 târîhi Cemâziye'l-ülâ'sında rihlet edip Kepekçiler'de¹⁰²⁵ pederi yanında defn olundu. Tabî'at-ı şâ'irânesiniñ bu na't-ı şerîf semeresindendir¹⁰²⁶:

Ey sa'âdet mâhınıñ burcı Muhammed Muştafâ
Merhabâ ey nûr-ı ümmet merhabâ yâ merhabâ

[21_a A] **Şeyh Yahyâ Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰²⁷

[99 İ] Şeyh Yahyâ İbnü's-şeyh Şa'bân Efendi. Kaşamonı'dan pederi Şeyh Şa'bân Efendi kolundan ahz-ı tarîkat ve İstanbul'a hicret ve Şeyhü'l-islâm Hâce Efendi'niñ Eyyûb'da dârü'l-kurrâsını [52_bS₁] oğlu Şeyhü'l-islâm Es'ad Efendi zâviye eylemiştir.

"*Teveffênâ me'a'l-ibrâr / توفنا مع البرار*"¹⁰²⁸

sene 1082 târîhinde rihletinde câ-nişîn oldu. Miftâhî-zâde Şeyh Ahmed Efendi'den hilâfetle zühûr eyledi.

"*ve't-Teffeti's-sâku / والتفت الساق*"¹⁰²⁹

sene 1105 târîhinde Eyyûb Şeyhi iken vefâtında mihrâb ile kürsi miyânında hâric-i câmi'de defn olundu. Tabî'at-ı şî'rîsi olup bu beyt bir ilâhîsindendir:

Lutf eyle dil-i zâre yâ Rab kerem eyle
[46_bS₂] Yâr olmasun ağıâre yâ Rab kerem eyle

Nâcî Ahmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰³⁰

eş-Şeyh Ahmed Nâcî Dede. Konya'dan gelip Âdem Dede'den ahz-ı tarîkat eyledi. Beşiktaş ve Gâlağa ve Yenikapu'da dağı şeyh olmuştur. Otuz üç yıl¹⁰³¹ mürûrunda:

"*Tebârake'llâhu Rabbi'l-âlemîn / تبارك الله رب العالمين*"¹⁰³²

¹⁰²⁵ Bu kelime elimizdeki nüshalardan A, S₁ ve S₂'de "kikiciler / كيكيجيلر" şeklinde yazılmış, İ'de ise atlanmıştır. Ayvansarâyî *Hadikatü'l-Cevâmî*'de Ahmed Ümîdî Efendi'nin Kepekçiler Mescidi yakınında medfun olduğunu söylediğine göre (bk. Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Ali Sâti' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *Hadikatü'l-Cevâmî*: *İstanbul Câmileri ve Diğer Dini-Sivil Mi'mârî Yapılar* (Haz.: Ahmed Nezih Galitekin), İst., 2001, s. 240) buradaki kelime de "Kepekçiler" olmalıdır.

¹⁰²⁶ semeresindendir: bir semere-i lezzesindendir İ, semeresidir S₂

¹⁰²⁷ Şeyh Yahyâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh Yahyâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰²⁸ "ربنا إنا سئعنا فنادي لنا إيمان أن آمنوا بربكم فآمننا ربنا فاعفوا لنا ذنوبنا وحقوا عنا سيئاتنا وتوفنا مع الأبرار": Rabbimiz! Biz, 'Rabbimize iman edin' diye imana çağırın bir davetçi işittik, hemen iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla. Kötülüklerimizi ört. Canımızı iyilerle beraber al." Kur'an-ı Kerim, Âli İmrân 3/193.

¹⁰²⁹ "والفتت الساق بالساق": Ve bacak bacağı dolaşır." Kur'an-ı Kerim, Kıyamet 75/29.

¹⁰³⁰ Nâcî Ahmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Nâcî Ahmed Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰³¹ yıl: sene İ

sene 1123 târîhi Rebî'inde anda defn olundu. Bu beytler anıdır¹⁰³³:

Bir bende ki âzâd ola elbette olur şâd
Ammâ ki¹⁰³⁴ seniñ bendeñ olan bende olur şâd

Lutf eyle eyâ pâd-şeh-i mülk-i şefâ'at
Nâcî kuluña¹⁰³⁵ eyle şefâ'at ki ola şâd

[100 İ] **Şâhib-i Mevlid Şeyh Süleymân Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰³⁶

[53aS1] eş-Şeyh Süleymân Mevlidî¹⁰³⁷. Pederi İvaz Paşa ve birâderi A'âyî-i Evvel'dür.

"Heft merdân / هفت مردان"

sene 780 târîhinde Burusa'da rihlet eyledi. Âşârından *Mevlid* ma'rûf¹⁰³⁸ ve eş'ârı vardır. Nâmdaşı Süleymân Paşa ibni Orhan ile Rûmili'ne ibtidâ geçenlerdendir ki demiştir:

Akdeñizi geçmişiz biz bir iki şal ile
Himmet-i merdân ile gaybdan irsâl ile

[47aS2] Oldu bizim şalımız taht-ı Süleymân bize
Gözlerimiz açmışız ahsen-i â'mâl ile

Meḥemmed Birrî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰³⁹

eş-Şeyh Meḥemmed Birrî. Şehrîdir. Bektâşiyye'den Kâtib Aḥmed Efendi'den ahz-ı tarîkat ve câ-nişîn-i hücre-i meşîhat oldu. İkisi dahı kırkar yıl hücre-nişîn olup rihletinde Edirne Kapısı hâricinde defn olundu. Cüz'iyâtta dahı kemâlî var idi. Vefâtına¹⁰⁴⁰ Müstakîm-zâde Efendi bu târîhi demiştir:

"Muḳaddes ola sırrı gitdi **Birrî** / مقدس اوله سرى كندى برى"

¹⁰³² إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَيْنًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ مُسْتَخَرَاتٍ بِإِذْنِهِ أَلَا لَهُ " ¹⁰³³ anıdır: anıñ âşâr-ı güzîdesindendir İ; anıñ güftârındandır S₂

¹⁰³⁴ ammâ ki: ammâ S₁

¹⁰³⁵ kuluña: kuluñı A, S₁, S₂

¹⁰³⁶ Şâhib-i *Mevlid* Şeyh Süleymân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Şâhib-i *Mevlid* Şeyh Süleymân Efendi A; Şâhib-i *Mevlûd* Şeyh Süleymân Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁰³⁷ Mevlidî: Mevlevî S₁; Mevlidî Efendi S₂

¹⁰³⁸ ma'rûf: ma'rûfdur İ

¹⁰³⁹ Meḥemmed Birrî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Meḥemmed Birrî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁴⁰ Vefâtına: - S₁, S₂

sene 1162. Bu beyt âşârındandır¹⁰⁴¹:

Şeker-pâş-ı terennümdür gelince bezm-i ‘uşşâka
[53_bS₁] Yine dil-bestedir nây-ı halâvetkârı şormazsın

Rûsûhî Şeyh İsmâ‘îl Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰⁴²

[101 İ] eş-Şeyh İsmâ‘îl Rûsûhî Dede. Ankaravîdir. Ğala‘a’da İskender Paşa Zâviyesi’nde şeyh oldu. Te‘lîfâtı vardır. *Minhâcû’l-Fuḳarâ* ve ğayrı velî kırk altı ‘adedince şaġîr ve kebîr eşerleri vardır. Türkî meşnevî şerhlerinde¹⁰⁴³ bundan ğayrının şerhinde temâm olmuş şerh yoktur¹⁰⁴⁴.

"Ankaravî vefât/انقروى وفات" ¹⁰⁴⁵

sene 1041 târîhinde rıhlet ¹⁰⁴⁶ ve zâviyesinde defn-i türbet olmuştur. Bu murabba‘ anın âşâr-ı kalemindendir:

Bu tekye bizüm tekye-i ‘işretkedemizdür
Dervîşlerüz Hazret-i Âdem dedemizdür
[47_bS₂] Mesken ezeli cennet idi bizlere ¹⁰⁴⁷ ammâ
Dûr eyleyen andan bizi Havvâ anemizdür ¹⁰⁴⁸

Naḳşî ‘Alî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰⁴⁹

eş-Şeyh Naḳşî ‘Alî Efendi. Bâzergân şeyhi Ramazân Efendi’den aḥz-ı tarîkat edip hilâfetle Akḳırman’a me‘mûr olmuştur.

"Ḥaste / خسته"

sene 1065 târîhinde vefât edip anda zâviyesinde defn olunmuştur. Âşâr-ı kaleminden risâleleri ve ¹⁰⁵⁰ *Dîvân*-ı ilâhiyyâtı vardır ¹⁰⁵¹. Ez-cümle bu ğüfte anlarındır¹⁰⁵²:

¹⁰⁴¹ Bu beyt âşârındandır: Bu beyt anındır İ; - S₂

¹⁰⁴² Rûsûhî Şeyh İsmâ‘îl Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Rûsûhî Şeyh İsmâ‘îl Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁴³ şerhlerinde: şerhleri S₂

¹⁰⁴⁴ bundan ğayrının şerhinde temâm olmuş şerh yoktur: - S₁, S₂

¹⁰⁴⁵ Ankaravî vefât: Ḥayrû’l-beşer / خيرالبشر A, İ; - S₂ [Her iki tarih de 1041’e tekabül etmiyor. Birinci tarih (367+487) 854’ü, ikinci tarih (810+533) 1343’ü veriyor. İsmâ‘îl Rusûhi’nin vefatına düşülen şu tarihler ise ebced hesabıyla 1041’e tekabül ediyor: "ḥitâm / ختام" ve "irtihâl-i ‘irfân / ارتحال عرفان" Bu tarihler için bk. Ömer Bektaş, *Rûsûhî İsmâ‘îl Efendi ve Mesnevi-i Şerif Şerhi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Konya 1993, s. 4]

¹⁰⁴⁶ sene 1041 târîhinde rıhlet: - S₁, S₂

¹⁰⁴⁷ bizlere: bir kerre İ

¹⁰⁴⁸ anemizdür: abamızdır İ

¹⁰⁴⁹ Naḳşî ‘Alî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Naḳşî ‘Alî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁵⁰ risâleleri ve: risâleleri vardır ve S₂

¹⁰⁵¹ vardır: daḡı olup S₂

¹⁰⁵² anlarındır: anlardandır S₁

[21_b A] Bu gün ol ıyd-ı ekberdür gelür meydâna ʿâşıklar
Giyerler câme-i gülgün kıyarlar [54_aS₁] câna¹⁰⁵³ ʿâşıklar
Başın top eyledi **Naksî** girüp meydân-ı ışk içre
Şalâdur cemʿ olup gelsün bu gün dükkâna ʿâşıklar

Şadrî Şeyh Seyyid Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰⁵⁴

[102 İ] eş-Şeyh es-Seyyid Mehemmed Şadrî Efendi¹⁰⁵⁵. Bağdadî Nazmî Şeyh ʿAlî Efendi'den ahz-ı tarîkat ve Miḥalic'de Bülbül Hatun Zâviyesi'nde şeyh oldu. Sultân Muştafâ Hân-ı Şânî¹⁰⁵⁶ bâ-ḥaṭṭ-ı hümayûn rikâb şeyhi eyledi. Cülûs-ı Sultân Ahmed Hân-ı Şâliş de zâviyesine râhî oldu. Receb'de anda¹⁰⁵⁷ defn olunduğu târîh bu mısrac ile¹⁰⁵⁸ mukayyedir:

"Bula es-Seyyid Mehemmed Şadrî cennâtı mekân / بوله السيد محمد صدرى جناتى مكان"

[48_aS₂] sene 1119. Âşâr-ı tabʿat-ı şîriyyesinden bu beytler müntâhabdır¹⁰⁵⁹:

Kemân ebrûlarından tîr-i gamzeñ aralandırma
Hedefâsâ kulûb-ı ehl-i ışkı yaralandırma

Ne mümkün şayd-ı tanzîr-i hüma-yı nazm-ı ʿâlî-câh
Meded şahin-i tabʿiñ **Şadriyâ** âvârelendirme

Müsellem Ahmed Vefâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰⁶⁰

eş-Şeyhü'l-Vefâ Ahmed Müsellem. Edirne'de Sezâyî Şeyh¹⁰⁶¹ Hasan Efendi'ye dâmâd ve andan ahz-ı tarîkat eyledi. Rihleti târîhi:

"*Ḥitâmuhu misk* / ختامه مسك" ¹⁰⁶²

[54_bS₁] sene 1166¹⁰⁶³. Zâviyesinde medfûndur. *Dîvân*'ından bu beytler münteḥab olunmuşdur¹⁰⁶⁴:

Lücce-i ışyânda nâ-çârım eyâ hayrû'l-beşer
Çâr mevc-i cürme¹⁰⁶⁵ giriftârım eyâ hayrû'l-beşer

¹⁰⁵³ câna: hâna S₁

¹⁰⁵⁴ Şadrî Şeyh Seyyid Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şadrî Şeyh Seyyid Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁵⁵ eş-Şeyh Es-Seyyid Mehemmed Şadrî Efendi: eş-Şeyh Seyyid Mehemmed Şadrî A, İ

¹⁰⁵⁶ Sultân Muştafâ Hân-ı Şânî: Sultân Muştafâ-yı Şânî A, İ

¹⁰⁵⁷ anda: - İ

¹⁰⁵⁸ târîh bu mısrac ile: târîhile İ

¹⁰⁵⁹ müntâhabdır: anıñdır İ

¹⁰⁶⁰ Müsellem Ahmed Vefâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Müsellem Ahmed Vefâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁶¹ Şeyh: - S₁

¹⁰⁶² "خَتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ": Onun (içiminin) sonu bir misktir (ağızda misk gibi koku bırakır). İşte yarışanlar, bunun için yarışsınlar." Kur'an-ı Kerim, Mutaffifin 83/26.

¹⁰⁶³ sene 1166: sene 1166 târîhinde S₁

¹⁰⁶⁴ *Dîvân*'ından bu beytler münteḥab olunmuşdur.: *Dîvân*'ında bu beytler yazıldı. A, İ, S₁

¹⁰⁶⁵ mevc-i cürme: الحمره (?) A; mevc S₁, S₂.

Bed' edip hams-i mübârekle **Müsellem** vaşfına
H'vân-ı na'atında nî'am-h'vârim eyâ hayrû'l-beşer

Hasibî Seyyid Mehemmed Efendi *Kuddise Sırruhû*¹⁰⁶⁶

eş-Şeyh Seyyid Mehemmed Hasib Dede¹⁰⁶⁷. Şehrîdir. Mısır şeyhi Siyâhî Dede'den aḫz-ı tarîkat ve İznîk'de [103 İ] zâviye-nişîn oldu.

"Azîmet-i müstmend / عزمت مستمند"

sene 1121 târîhinde zâviyesinde defn olundu. Bu beyt anıñ zâde-i tab'ıdır¹⁰⁶⁸:

[48_bS₂] Nümâyân hiddet-i peykân-ı müjgân tîr-i âhımda
Kazâ te'sîri zâhir gamzeveş şemşîr-i âhımda

Nazmî Şeyh Hasan Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*¹⁰⁶⁹

eş-Şeyh Hasan Nazmî Dede Efendi. Mısır'da mevlevî-hâne şeyhi iken terk edip İstanbul'da:

"Duḫûlü'l-cennet / دخول الجنة"

sene 1125¹⁰⁷⁰ târîhinde fevt oldu. *Dîvân-ı eş'âr*'ından bu beyt ma'rûfdur¹⁰⁷¹:

Nazmîyâ çek ayağı meykededen dillendün¹⁰⁷²

Der-i mey-hâneye lutf ile emân girmeyi gör

Şeyh Seyyid Yûsuf Nesib Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*¹⁰⁷³

[55_aS₁] eş-Şeyh Seyyid Yûsuf Nesib Dede Efendi¹⁰⁷⁴. Konya'dan zuhûr ve Mısır şeyhi Siyâhî Dede'den¹⁰⁷⁵ aḫz-ı tarîkat ve yine Konya'da hizmet üzere iken Yeñikapu Zâviyesi'ne şeyh oldu. Üç sene sonra:

"Mağmûm / مغموم"

"mevc-i cürme" *Müsellem Divanı*'nın tenkitli metninde "mevc içre" şeklinde tespit edilmiştir. (bk. Zafer Topak, *Ahmed Müsellem Efendi ve Divanı'nın Tenkitli Metni* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Sakarya, 2006, s. 62.)

¹⁰⁶⁶ Hasibî Seyyid Mehemmed Efendi *Kuddise Sırruhû*: Hasibî Seyyid Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁶⁷ eş-Şeyh Seyyid Mehemmed Hasib Dede: eş-Şeyh Mehemmed Hasibî Dede İ

¹⁰⁶⁸ anıñ zâde-i tab'ıdır: andandır İ

¹⁰⁶⁹ Nazmî Şeyh Hasan Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*: Nazmî Şeyh Hasan Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁷⁰ Terkibin ebced değeri 1125'e değil 1024'e tekabül etmektedir.

¹⁰⁷¹ beyt ma'rûfdur: beyt ma'rûf, aḫz olundu S₁

¹⁰⁷² dillendiñ: dilinden S₁; dillendin S₂

¹⁰⁷³ Şeyh Seyyid Yûsuf Nesib Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*: Şeyh Seyyid Yûsuf Nesib Dede Efendi A;

Şeyh Yûsuf Nesib Dede Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁰⁷⁴ eş-Şeyh Seyyid Yûsuf Nesib Dede Efendi: eş-Şeyh Seyyid Yûsuf Nesib Dede A; eş-Şeyh Seyyid Yûsuf Dede İ; eş-Şeyh Seyyid Yûsuf Nesib Efendi S₂

¹⁰⁷⁵ Siyâhî Dede'den: Sipâhî Dede'den İ

sene 1126 târîhi Muḥarrem'inde vefât ve tekyeniñ ḥâmûşânında 'azm-i cennât eyledi. *Dîvân'*ından bu beyt aḥz olundu¹⁰⁷⁶:

Câm-ı mey¹⁰⁷⁷ istemez leb-i la'l-i terin¹⁰⁷⁸ gören
Sünbül şanur gül üzre ḥaṭṭ-ı 'anberin gören¹⁰⁷⁹

Şabûrî Şeyḥ Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰⁸⁰

eş-Şeyḥ Meḥemmed Şabûrî ibnü's-Şeyḥ Muştafâ Dede Çelebi demekle ma'rûfdur. Vilâdeti Filibe'de [104 İ] yevm-i 'âşûrâdadır. Ümîdî¹⁰⁸¹ Şeyḥ [49aS₂] Aḥmed'in hemşîre-zâdesidir. Şeyḥ Ğafûrî'den¹⁰⁸² inâbet ve Cennet Efendi'den ḥilâfetle bekâm oldu. Kâzî-asker Kadrî Efendi, Lökünciler'de¹⁰⁸³ bir zâviye binâ ve aña ibtidâ şeyḥ oldu. Otuz sekiz sene¹⁰⁸⁴ mürûrunda Âstâne-i Hüdâyî'ye nakl olunup yedi sene kâ'im ve seksen üç [55bS₁] yaşında muḥarremde fevt ve Ğafûrî Efendi Ḥazretleriniñ yanında medfûndur. Naḥîfî Süleymân Efendi bu târîhi demiştir:

"Ola Dede Çelebi kâm-bîn-i Ḳurb-ı Hudâ / اوله ده چلی کامبین قرب خدا"

sene 1135. [22a A] İlâhiyyâtı vardır. Ez-cümle bu beyt anlarındır:

Gicesi kadr-i mübârek gündüzi 'ıyd-ı şerîf
Lâ-cerem rahmet berâtınıñ nişânı cum'adır

eş-Şeyḥ Kemâl İsmâ'îl Ümmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰⁸⁵

eş-Şeyḥ Kemâl Ümmî. İsmi İsmâ'îl. Ḳaramanî'dir. Şeyḥ Cemâl-i Ḥalvetî ile pîrdaşdır.

"Şefkat / شفقت"

sene 880 târîhinde vefât edip vaṭanı olan Ḳaraman'da zâviyesinde medfûndur. Âşâr-ı şîriyyesinden bu güfte anlarındır¹⁰⁸⁶:

¹⁰⁷⁶ aḥz olundu: yazıldı İ; - S₂

¹⁰⁷⁷ câm-ı mey: câm-ı yemm S₁, S₂

¹⁰⁷⁸ leb-i la'l-i terin: la'l-i terin S₁

¹⁰⁷⁹ Beyit *Nesîb Dede Divanı*'nın tenkitli metninde şöyledir:

Sünbül şanur gül üzre ḥaṭṭ-ı 'anberin gören
Gül gönca zann ider leb-i la'l-i terin gören

bk. Ahmet Selahattin Hidayetoğlu, *Nesîb Dede, Hayatı, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni* (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Konya, 1996, s. 446.

¹⁰⁸⁰ Şabûrî Şeyḥ Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şabûrî Şeyḥ Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁸¹ Ümîdî: Ümid S₁

¹⁰⁸² Şeyḥ Ğafûrî'den: Şeyḥ Ğafûr'dan İ

¹⁰⁸³ Lökünciler'de: Bükünciler'de (بوكنجیلر) İ. Bu muhitin adı *Hadîkatü'l-Cevâm'*de de Löküncüler şeklinde geçmektedir. bk. Ayvansararâyî Hüseyin Efendi; Alî Sâtı' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *a.g.e.*, s. 192, 193 ve 610). Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki 1312/M. 1894-1895 tarihli bir belgede ise burası "Edirnekapi civarında Hatice Sultan Mahallesi'nde Löküncüler Bostanı Caddesi" şeklinde tanımlanmaktadır. bk. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Şehremaneti 4, 752/14.

¹⁰⁸⁴ sene: - S₂

¹⁰⁸⁵ eş-Şeyḥ Kemâl İsmâ'îl Ümmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: eş-Şeyḥ Kemâl İsmâ'îl Ümmî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁸⁶ anlarındır: anıdır İ; anlarıñ güftârındandır S₂

Oñulmadı yâreler
Ne ʿaceb¹⁰⁸⁷ derdim var benim
Mecnûn olup gezerim
Ne ʿaceb¹⁰⁸⁸ derdim var benim

Dir **Kemâl** coşdum yine
Yandım tutuşdum yine
Deryâya düşdüm yine
Ne ʿaceb¹⁰⁸⁹ derdim var benim

Lâ ilâhe illa'llâh
Yuhyî kalbî zikru'llâh¹⁰⁹⁰

[105 İ] **Teberdâr Mehemmed Emîn Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰⁹¹

Teberdâr Mehemmed Emîn Efendi¹⁰⁹² [49_bS₂] teberdâr-ı zülfiyân¹⁰⁹³ ocağına çerâğ olup bu sebebdan [56_aS₁] Baltacı Reşîd demekle ma'rûfdur. Kâğıd emânetiyle taşra çıkp mûsikî ve hûsn-i hatt ve şî're kemâlî var idi.

"*Ḥayrû'r-râḥimîn*" خيرالرحمين¹⁰⁹⁴

sene 1150 târîhinde vefât edip Üsküdar'da¹⁰⁹⁵ defn olunmuşdur. Âşâr-ı şî'riyyesinden bu na't-ı şerîf anlarıñ yâdigârlarıdır¹⁰⁹⁶:

Ey cemâl-i pertevînden zerre cirm-i âftâb
İktibâs-ı nûr ider her an¹⁰⁹⁷ yüzünden mâh-tâb

¹⁰⁸⁷ ne ʿaceb: ta'accüb İ

¹⁰⁸⁸ ne ʿaceb: ta'accüb İ

¹⁰⁸⁹ ne ʿaceb: ta'accüb İ

¹⁰⁹⁰ Bu şî're *Kemâl Ümmî Dîvânî*'nin tenkitli metninde rastlanamamıştır. (bk. Hayati Yavuzer, *Kemâl Ümmî Dîvânî (İnceleme-Metin)* Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayını, Bolu, 2008)

¹⁰⁹¹ Teberdâr Mehemmed Emîn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Teberdâr Mehemmed Emîn Efendi A; Tîrdâr Mehemmed Emîn Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁰⁹² Teberdâr Mehemmed Emîn Efendi: Mehemmed Emîn Efendi A, İ

¹⁰⁹³ teberdâr-ı zülfiyân: tîrdâr-ı zülfiyân İ

¹⁰⁹⁴ Kur'an-ı Kerim'de aynı surede olmak üzere iki yerde geçer: "إِنَّهُ كَانَ قَرِيبٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا اهْنَأْ فَاعْفُزْ لَنَا وَارْحَمْنَا : وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ"

De ki, Rabbim! Bağışla, merhamet et. Çünkü sen merhamet edenlerin en hayırlısısın!" Mü'minûn 23/109 ve "وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ" Mü'minûn 23/118.

¹⁰⁹⁵ Üsküdar'da: Üsküdar S₁

¹⁰⁹⁶ Âşâr-ı şî'riyyesinden bu na't-ı şerîf anlarıñ yâdigârlarıdır: Âşâr-ı şî'riyyesinden bu na't-ı şerîf anlarıñ âşâr-ı şî'riyyesindendir İ; Âşâr-ı şî'riyyesinde bu na't-ı şerîf anlarıñ yâdigârlarıdır S₁; Âşârından bu na't-ı şerîf S₂

¹⁰⁹⁷ her an: her dem İ

Bâb-ı luṭfundan Ḥudâvendâ meded dûr eyleme
Eyle sulṭânım şefâ'atle **Reşîd**'i behre-yâb

Şûfî-zâde Şeyh 'Aṭûfî 'Abdu'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁰⁹⁸

eş-Şeyh 'Aṭûfî 'Abdu'llâh Efendi. Ḳasımpaşa'da kendi ḥânesinde sâkin Şûfî-zâde demekle ma'rûfdur.

"Sâlikü's-şerî'at / سالک الشریعت"

sene 1122 târîhinde vefât eyleyip Darı Deresi'nde defn olunmuştur. Eş'ârından bu güfte bu maḥalde kayd olundu¹⁰⁹⁹:

Mazhar-ı sırr-ı Ḥudâ'dır Şeyh 'Abdu'l-kâdir
Menba'-ı feyz-i 'aṭâdır¹¹⁰⁰ Şeyh 'Abdu'l-kâdir

Ey **'Aṭûfî** bende ol biñ cânile ol ḥazrete
Rû-yı maḳşûdı nümâdır [56bS₁] Şeyh 'Abdu'l-kâdir

[106 İ] **Burnaz Ḥasan Ağa** *Ḳuddise Sırruhû*¹¹⁰¹

Burnaz Ḥasan Ağa, [50aS₂] kilâr-ı hümâyûndan çerâğ olup eş'âr¹¹⁰², mûsikî ve sâ'ir ma'ârifde eli var idi. **Ḥulûşî** maḥlaşıyla na't-ı şerîfleri ve nice ilâhiyyâtı¹¹⁰³ beste eylemiştir. Vefât edip Edirne Kapısı ḥâricinde defn olunduğu târîhi Şeyhü'l-islâm Es'ad Efendi'nin *Tezkîre-i Ḥ'ânendegân*'nda mezkûrdur ki¹¹⁰⁴ târîh-i vefâtı budur:

"Ḥasan'ı eyledi ḥ'ânende-i 'Adnân Allâh / حسنى ايلدى خوانندهء عدنآن الله"¹¹⁰⁵

sene 1141. Âsâr-ı şîriyyesinden bu güftâr ber-güzârdır¹¹⁰⁶:

Allâh ıışkına Allâh'ı seven
Hem ḥabîbini cânile seven
Üveys'i sevsün¹¹⁰⁷ bunları seven
Ulu sulṭândır Veyse'l-Ḳarânî

¹⁰⁹⁸ Şûfî-zâde Şeyh 'Aṭûfî 'Abdu'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Şûfî-zâde Şeyh 'Aṭûfî 'Abdu'llâh Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁰⁹⁹ kayd olundu: zıkr ü kayd olundu İ

¹¹⁰⁰ feyz-i 'aṭâdır: feyz-i Ḥudâ'dır S₁

¹¹⁰¹ Burnaz Ḥasan Ağa *Ḳuddise Sırruhû*. Burnaz Ḥasan Ağa A, İ; - S₁, S₂

¹¹⁰² eş'âr: eş'âr ve S₂

¹¹⁰³ ilâhiyyâtı: ilâhiyyât A, İ, S₂

¹¹⁰⁴ ki: - İ

¹¹⁰⁵ Bu mısra hemzenin de hesaba katılmasıyla 1141 tarihine tekabül etmektedir. Hâfız Hüseyin Ayvansarayî'nin bu tarihi alıntıladiğı Şeyhülislam Esad Efendi'nin *Atrâbü'l-Âsâr fî Tezkireti Urefâi'l-Edvâr* isimli eserinde ise mısra "Ḥasan'ı eyleye ḥ'ânende-i 'Adnân Allâh / حسنى ايليه خوانندهء عدنآن الله" şeklindedir (*bk.* Şeyhülislam Esad Efendi, *Atrâbü'l-Âsâr fî Tezkireti Urefâi'l-Edvâr*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Ktp., ŞR_000217, yk. 13b). Burada ise hemze hesaba dahil edilmezse mısra 1141 tarihine tekabül etmektedir.

¹¹⁰⁶ güftâr ber-güzârdır: anıdır İ

¹¹⁰⁷ sevsün: seven İ

Hırka-ı pâkni¹¹⁰⁸ habîb-i Raḥmân
Ümmete du‘â itmege¹¹⁰⁹ her an
Giydirüp aña eyledi iḥsân
Ulu sulṭândır Veyse’l-Ḳarânî

Hakk’ın sevgülüsü¹¹¹⁰ ulu kuldır
Hudâ-perverlere anıñ yolıdır
Maḳbûl-i Rabb-i Lem-yezelî’dir
Ulu sulṭândır Veyse’l-Ḳarânî

[57_aS₁]

[50_aS₂] Hazret-i Hakk’ın kurbında kâ’im
Hem Resûlünüñ fi’linde dâ’im

[22_b A] Senevî şavmına cânla şâ’im
Ulu sulṭândır Veyse’l-Ḳarânî

[107 İ] Hakk tecellî-i zât etmiş aña
Kulluğın her dem iderdî tenhâ
Halka bîgâne Hakk’a âşinâ
Ulu sulṭândır Veyse’l-Ḳarânî

Bu **Hulûş** ister Tañrı’dan ‘inâyet¹¹¹¹
Hem habîbiñden luṭf-ı şefâ’at¹¹¹²
Hem senden recâ şeyhinden himmet
Ulu sulṭândır Veyse’l-Ḳarânî

Ḳaygusuz ‘Alî Efendi Ḳuddise Sırruhû¹¹¹³

eş-Şeyh Ḳaygusuz ‘Alâ’ü’l-d-dîn. İsmi ‘Alî’dir¹¹¹⁴. Ṭarîḳa-i Ekmeliyye’yi
Aḥmed-i Sârbân’dan aḫz eylemişdir.

"Dâhilü’l-merḳad / داخل المرقد"

sene 1010 târîhinde Vize’de tekyesinde¹¹¹⁵ vefât edip anda defin olunmuşdur.
Bu güfte anıñ nuṭḳundandır¹¹¹⁶:

Evliyâyâ¹¹¹⁷ egri bakma kevn ü mekân elindedir
Mülke ḥükmi süren oldur iki cihân elindedir

¹¹⁰⁸ "Hırka-ı pâkini" terkibi, vezin gereği "Hırka-ı pâkni" okunmuştur.

¹¹⁰⁹ itmege: itmegele İ

¹¹¹⁰ ulu: o İ

¹¹¹¹ Mısra bir hece fazladır.

¹¹¹² luṭf-ı şefâ’at: luṭf u şefâ’at İ

¹¹¹³ Ḳaygusuz ‘Alî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Ḳaygusuz ‘Alî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹¹¹⁴ eş-Şeyh Ḳaygusuz ‘Alâ’ü’l-d-dîn: eş-Şeyh Ḳaygusuz ‘Alî Efendi İ

¹¹¹⁵ Tekyesinde: - S₁, S₂

¹¹¹⁶ anıñ nuṭḳundandır: anıñ anlarıñdandır İ; anıñ nuṭḳlarındandır S₂

¹¹¹⁷ evliyâyâ: ol bâba İ

Kaygusuz eydür bu ‘ilmi okudum aňladım bildim
Şimdi bu ‘âlemin hükmi kâmil insân elindedir

[51_aS₂] Maňlaş-ı mezbûr ile meşâyihdan müt’eaddid kimesneler vardır¹¹¹⁸.

Şeyh İbrâhîm Vehbî *Ḳuddise Sırruhû*¹¹¹⁹

[57_bS₁] eş-Şeyh İbrâhîm Vehbî.¹¹²⁰ Enfi Efendi demekle ma‘rûfdur¹¹²¹. Cihângîrî Şeyh Ḥasan Efendi *ḳuddise sırruhû*¹¹²² hâzretlerinden aḫz-ı tarîkat ve Abdâl Ya‘kûb Tekyesi'nde¹¹²³ şeyh olmuştur ki¹¹²⁴ Hekîm-zâde ‘Alî Paşa câmi‘ binâ eyledikde zâviyeniñ yerine şâdurvân binâ olundu. Hîzmet-i fuḳarâda iken:

"Nakşu'l-hayâl / نقش الخيال"

sene 1122 târîhinde [108 İ] vefât ve Abdâl-ı mezbûruñ¹¹²⁵ yanında defn olundu ki câmi‘iñ binâsında bir ‘âlî türbe yapılmıştır. ‘Alî Paşa daḫı anda medfûndur. Şeyh-i mezbûruñ âşâr-ı şî‘riyyesinden bu güftesi intihâb olundu:

Feyz-yâb oldu dil ü cân¹¹²⁶ nefha-ı cânânededen
Mest-i lâ-yaçıl gibi dil bâde-i ḥum-ḥânededen

Keşf edip vech-i kemâlin kıldı mir‘âta nazar
*Lî ma‘a'llâh*¹¹²⁷ sırrı zâhir oldu ol şad-pâreden

Ey Raûf u v‘ey¹¹²⁸ ‘Aṭûf u ma‘den-i lutf u vefâ
Bir nefes zikriñ ayırma bu dil-i pür-yâreden¹¹²⁹

Tâ ki fażlıñla¹¹³⁰ irişsün maṭlab-ı âlâya dil
[58_aS₁] Meşhed-i ‘ulyâya ırgür ref kıl¹¹³¹ vîrânededen¹¹³²

¹¹¹⁸ Maňlaş-ı mezbûr ile meşâyihdan müt’eaddid kimesneler vardır: - İ

¹¹¹⁹ Şeyh İbrâhîm Vehbî *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh İbrâhîm Vehbî A; Şeyh İsmâ‘îl Vehbî İ; - S₁, S₂

¹¹²⁰ eş-Şeyh İbrâhîm Vehbî: eş-Şeyh İbrâhîm Vehbî Efendi İ, S₂

¹¹²¹ Enfi Efendi demekle ma‘rûfdur: - İ

¹¹²² Cihângîrî Şeyh Ḥasan Efendi *ḳuddise sırruhû*: Cihângîrî Ḥasan Efendi S₁, S₂

¹¹²³ Tekyesi'nde: Tekyesi'ne İ

¹¹²⁴ ki: - S₁, S₂

¹¹²⁵ Abdâl-ı mezbûruñ Abdâl Ya‘kûb Hâzretlerinin S₂

¹¹²⁶ dil ü cân: dil ü cân S₁

¹¹²⁷ "لِى مَعَ اللَّهِ وَقْتُ لَا يَسْغِي فِيهِ مَلَكٌ مُقَرَّبٌ وَلَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ": Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek ne de bir nebi öyle bir yakınlığa ulaşamaz." Sahih kaynaklarda bulunmayan, şüpheli bir hadis. bk. Şeyh İsmail b. Muhammed el-Aclûnî el-Cerrâhî, *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlû'l-ilbâs ammâ iştehere mine'l-ehâdîsi alâ-elsîneti'n-nâs*, C. 2, Beyrut, 1997, s. 226-227; Mehmet Yılmaz, *a.ge.*, s. 115-116.

¹¹²⁸ u v‘ey: rûy S₁

¹¹²⁹ dil-i pür-yâreden: dil-i pür-bâdeden İ; dil-i pervânededen S; Beyit S₂’de bulunmuyor.

¹¹³⁰ fażlıñla: fażlıña S₁

¹¹³¹ ref kıl: def kıl S₁

¹¹³² Beyit S₂’de bulunmuyor.

Vehbîyâ zîkr-i Hudâ'da bulunur derde devâ
Mâyeli tevhîd ile sür mâ-sivâyı aradan

‘**Azbî Muştafâ Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹¹³³

eş-Şeyh ‘Azbî Muştafâ Dede. Kütahya’dan gelip Mısrî Şeyh Mehemmed Niyâzî *ḳuddise sırruhu’l-Bârî* Hazretlerinden¹¹³⁴ aḫz-ı tarîkat ve nâ’îl-i hilâfet olmuşdur¹¹³⁵. Ba‘dehû¹¹³⁶ Bektaşîyye’den ba‘zılarla şoḥbet edip ol [51_bS₂] eşnâda Nerdübânî Karyesi’nde vâkı‘ zâviyeye şeyh olmuşdur¹¹³⁷. Anda sâkin iken:

"Müteveccihû’r-rûḫâniyye / متوجه الروحانيه"

sene 1160 târîhinde vefât edip anda defn olunmuşdur. Âşârından müretteb *Dîvân*’ı olup¹¹³⁸ müşârün ileyh Niyâzî Mehemmed Efendi’niñ¹¹³⁹ *Dîvân*’ını bi’l-cümle tahmîs eylemişdir¹¹⁴⁰. Bu güfte anlarıñ¹¹⁴¹ âşârından teberrük olundu:

[109 İ] Ne şafâdan kederim var ne cefâdan ḫazerim¹¹⁴²
Düşmeni dost bilirüm ikisini bir severim
Kimseniñ ḫayrı ile şerrine yokdur nazarım
Bir qurı laḳlaḳadır elde olanca hünerim
Ne alandan ḫaberim var ne şatandan ḫaberim
Serseri kevne gelelden beri sersem gezerim¹¹⁴³

[23_a A] Gâh olur kendi özüm ‘âlem içinde bulamam
Gâh olur ḫâl ile nâlemi hîç söyleyemem
[58_bS₁] Ne ‘Alî’yim ne velîyim ne deliyim bilemem
Bir pula mâzî vü müstaḳbeli virseñ dilemem
Ne alandan ḫaberim var ne şatandan ḫaberim
Serseri kevne gelelden beri sersem gezerim

Baḫş-i ‘ilme gelicek ḳîl ile ḳâl eyleyemem
Her ne dirlerse diyem ḫaḳḳı cidâl eyleyemem
Ne belâdur başıma kayd-ı zevâl eyleyemem
Bir daḫı tövbe edip ‘arz-ı kemâl¹¹⁴⁴ eyleyemem
Ne alandan ḫaberim var ne şatandan ḫaberim
Serseri kevne gelelden beri sersem gezerim

¹¹³³ ‘Azbî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: ‘Azbî Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹¹³⁴ *Ḳuddise Sırruhu’l-Bârî* hazretlerinden: Efendi’dan S₁, S₂

¹¹³⁵ nâ’îl-i hilâfet olmuşdur: nâ’îl-i hilâfle İ; nâ’îl-i hilâfet olunmuşdur S₁

¹¹³⁶ ba‘dehû: - İ

¹¹³⁷ olmuşdur: olmuş idi S₁, S₂

¹¹³⁸ müretteb *Dîvân*’ı olup: *Dîvân-ı Eş‘âr*’ı ve A, İ

¹¹³⁹ müşârün ileyh Niyâzî Mehemmed Efendi’niñ: mezbûr Niyâzî Efendi’niñ A, İ

¹¹⁴⁰ Cümle S₁’de -.

¹¹⁴¹ Bu güfte anlarıñ: - S₁

¹¹⁴² ḫazerim: ḫaberim İ

¹¹⁴³ S₂’de manzume burada kesiliyor.

¹¹⁴⁴ ‘arz-ı kemâl: ‘arz-ı muḫâl İ

Âh-ı ‘**Azbî**’ gibi bir derd-i derûnum diyemem
Gâh olur şâmit olup şöhet-i cân eyleyemem
[110 İ] Yâri idrâk idüben fark-ı ‘adû eyleyemem
Her ne dirlerse disün kimseyi zemm¹¹⁴⁵ eyleyemem
Ne alandan haberim var ne şatandan haberim
Serseri kevne gelelden beri sersem gezerim¹¹⁴⁶

Faşîh Ahmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹¹⁴⁷

Faşîh Ahmed Dede Efendi¹¹⁴⁸, Şehrîdir. Dîvân kâtiblerinden iken Fâzıl Ahmed Paşa’ya¹¹⁴⁹ hizmet ve cezbe zühûriyla Mevleviyye’den olup bu hâl üzre iken Galağa Mevlevî-hânesi’nde hücrelerinde¹¹⁵⁰ vefât ve hâmûşânda ‘azm-i cennât¹¹⁵¹ [59aS₁] eyledi. Vefâtına târîhler yapıp¹¹⁵² ikisi birer taşâ tahrîr ve başı ucuna vaz’ olunmuşdur. Evvelki taşda olan târîh [52aS₂] budur ki **Nihâdî**’niñdir¹¹⁵³:

"Cilvegâh ola **Faşîh**’e gülşen-i dârü’l-na‘îm / جلوه كاه اوله فصیحہ كلشن دارالنعم

sene 1111. İkinci taşda olan târîh dahı Hâcî Selîm Giray-zâde Şahin Giray’ındır ki budur¹¹⁵⁴:

"Göçdi bâkî mülküñe¹¹⁵⁵ Dervîş Faşîh-i Mevlevî / کوچدی باقی ملکینه درویش فصیح مولوی

sene 1111. Eş‘ârından¹¹⁵⁶ müretteb *Dîvân*’lı olup bu ilâhî anıñdır¹¹⁵⁷:

Felek gerdişlerinden işlerin bitmişlerin gönder
Ma-ḥaşal bu fenâda cümleden geçmişlerin gönder

Kerem zât-ı kerîmü’ş-şânıña maḥşûşdur yâ Rab
Faşîh’e düşvârın olup yetmişlerin gönder

Vanḳulı Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹¹⁵⁸

[111 İ] Vanḳulı Meḥemmed Efendi. Pederi Van’da ḳal‘a ḳulı idi. Kendiler ba‘de’t-taḥşîl müderris olup ba‘zı bilâdda müftî olup tekrâr medreseye rağbet ve Selanik ve

¹¹⁴⁵ zemm: dem İ

¹¹⁴⁶ Bu müseddes *Azbî Divanı*’nın tenkitli metninde oldukça farklıdır. bk. Mehmet Erol, *Azbî Baba Divanı (İnceleme-Metin)* (Basılmamış Doktora Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Çanakkale, 2002, s. 231-232.

¹¹⁴⁷ Faşîh Ahmed Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Faşîh Ahmed Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹¹⁴⁸ Faşîh Ahmed Dede Efendi: Faşîh Ahmed Dede S₁, S₂ S₂

¹¹⁴⁹ Fâzıl Ahmed Paşa’ya: Fâzıl Ahmed Paşa S₁

¹¹⁵⁰ hücrelerinde: - S₁, S₂

¹¹⁵¹ ‘azm-i cennât: ‘azm-i cinân İ

¹¹⁵² Bu kelime eldeki nüshaların tamamında "yapılıp" şeklindedir.

¹¹⁵³ Nihâdî’niñdir: Nehârî’niñdir S₁

¹¹⁵⁴ taşda olan târîh dahı Hâcî Selîm Giray-zâde Şahin Giray’ındır ki budur: - S₁

¹¹⁵⁵ göçdi bâkî mülkete: - S₁

¹¹⁵⁶ eş‘ârından: - S₂

¹¹⁵⁷ anıñdır: anıñ âş‘ârındandır İ

¹¹⁵⁸ Vanḳulı Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Vanḳulı Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂ S₂

Yenişehir-i Fenar¹¹⁵⁹ ve Medîne-i Münevvere kâzîsı olmuştur. Medîne-i Münevvere'yi iki sene zabt edip:

"Baḥr-i ma'rifet / بحر معرفت"

sene 1000 târîhinde Şafer'de vefât ve altmış yaşında yatsu nemâzından [59_bS₁] sonra¹¹⁶⁰ defn olunmuştur. Âşârından *Dürer Haşiyesi* ve *Şihâh Tercemesi* ki¹¹⁶¹ *Vanḳulî* demekle ma'rûf lûgatdır ve İmâm-ı Gazâlî Hazretleriniñ [52_bS₂] *Kîmyâ-yı Sa'âdet* nâm eşi ve sâ'ir hizmetleri vardır. Tab'-ı şîrîsi daḥı olup ez-cümle bu rubâ'î anlarındır ki lûgatleri üzerinde yazılmışdır¹¹⁶²:

Budur âyîn-i 'Arab¹¹⁶³ bir kavmiñ ölse seyyidi
Az olur ki kabri üzre bende âzâd olmaya
Sen ki Faḥrû'l-mürselîn ü Seyyidü'l-kevneynsin
Hâşe li'llâh kabriñe ruḥ-sûde âzâd olmaya

[23_b A] **Pîr Meḥemmed 'Azmî Efendî** *Kuddise Sırruhû*¹¹⁶⁴

'Azmî Pîr Meḥemmed Efendi. Pederi Pîr Aḥmed Efendi¹¹⁶⁵ defterdâr olmuştur. Bunlar müderris olup şâh-zâde ḥâcesi iken vefât eyleyip Receb'de Ebû Eyyûb Enşârî *raziya'llâhu 'anh* Hazretleriniñ dâ'iresinde¹¹⁶⁶ defn olunduğu bu târîh ile ma'lûmdur:

"'Azmî dâr-ı â'lâya 'azm itdi / عزمی دار اعلايه عزم ايتدی"

sene 990. Hâletî Muştafâ Efendi [112 İ] ki¹¹⁶⁷ [60_aS₁] oğludur, kâzî-asker olmuştur. Elli yıl mürûrunda ḥânesi muḳâbilinde 'Alâ'ü'd-dîn Tekyesi'nde medfûndur¹¹⁶⁸. Âşârından *Mekârîm-i Ahlâḳ*¹¹⁶⁹ ve sâ'ir yâdigârı vardır. Eş'ârı daḥı olup bu manzûme anlarıñ naşâyîhindendir¹¹⁷⁰:

Her işe kıl besmeleyle ibtidâ
[53_aS₂] Zikrûn olsun dâ'imâ ḥamd-ı Hudâ

Tâhir ol dâ'im şalâḥı pîşe kıl
Hem 'azâb-ı dûzaḥı¹¹⁷¹ endîşe kıl

¹¹⁵⁹ Yenişehir-i Fenar: Yenişehir A, İ, S₂

¹¹⁶⁰ yatsu nemâzından sonra: - İ

¹¹⁶¹ *Şihâh Tercemesi* ki: *Şihâh Terceme* ki S₁

¹¹⁶² anlarındır ki lûgatleri üzerinde yazılmışdır: anlarıñ âşâr-ı belâgat-şî'arındandır İ

¹¹⁶³ âyîn-i 'Arab: eyleyen 'Arab İ

¹¹⁶⁴ Pîr Meḥemmed 'Azmî Efendi *Kuddise Sırruhû*: Pîr Meḥemmed 'Azmî Efendi A, İ; - S₁, S₂ S₂

¹¹⁶⁵ Pîr Aḥmed Efendi: Aḥmed Efendi S₁

¹¹⁶⁶ Ebû Eyyûb Enşârî *raziya'llâhu 'anh* hazretleriniñ dâ'iresinde: Ebû Eyyûb Enş dâ'iresine A, İ; Ebû Eyyûb Enşârî hazretleriniñ dâ'iresinde S₂

¹¹⁶⁷ Hâletî Muştafâ Efendi ki: Hâletî ki Muştafâ ki İ

¹¹⁶⁸ 'Alâ'ü'd-dîn Tekyesi'nde medfûndur: 'Alâ'ü'd-dîn medfûndur S₁

¹¹⁶⁹ *Mekârîm-i Ahlâḳ. Mülâzım-ı Ahlâḳ* S₁, S₂

¹¹⁷⁰ anlarıñ naşâyîhindendir: anıdır İ

¹¹⁷¹ 'azâb-ı dûzaḥı: 'azâb-ı derûn daḥı S₁

Kâhil olma kıl nemâza ihtimâm
Tür otur ehl-i şalâhile müdâm

Şeyh Mehemmed ‘İlmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹¹⁷²

eş-Şeyh Mehemmed ‘İlmî¹¹⁷³ Efendi. ‘Arab-zâde demekle ma‘rûfdur. Edirne’den zühûr ve¹¹⁷⁴ İstanbul’a gelip Şeyh Mehemmed Enşârî’den aḥz-ı tarîkat eyleyip pederi ‘Arab Ḥalîl Efendi¹¹⁷⁵ vefâtında yerine Edirne’de şeyh oldu. Bu hâl üzere iken:

"Sultân-ı şerî‘at / سلطان شریعت"

sene 1130 târîhinde vefât ve zâviyesinde defn olunmuştur. Âgâr-ı şî‘riyyesinden bu güfte anların zâde-i ṭabî‘atıdır¹¹⁷⁶:

Vücûduñ ‘âleme ‘ayn-ı ‘atâdır [60_bS₁] yâ Resûla’llâh
Kelâmın cümleye müşkil-güşâdır yâ Resûla’llâh

Garîk-i lücce-i ‘işyândır **‘İlmî-i şefâ‘at-ı h’âh**¹¹⁷⁷
Elin al derdmendiñ bir gedâdır yâ Resûla’llâh¹¹⁷⁸

Beşiktaşî Şeyh Yahyâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹¹⁷⁹

[113 İ] eş-Şeyh Yahyâ Efendi el-Beşiktaşî el-Üveysî¹¹⁸⁰. Pederi Şamlı ‘Ömer Efendi Trabzon kâzısı iken Sultân Selîm-i Evvel daḥı mîr-i mîrân¹¹⁸¹ bulunmağla [53_bS₂] oğlu Sultân Süleymân dünyâya geldikde Yahyâ Efendi daḥı o hefte dünyâya gelip vâlidesi Sultân Süleymân murzî‘ası olup¹¹⁸² Yahyâ Efendi ile Sultân Süleymân süd karındaşı idiler. Ba‘de zemân İstanbul’a gelip müderris olmuş idi. Terk edip vazîfeyle teḳa‘üd ve Beşiktaş’da inzivâ üzere iken:

"Leyle-i ‘îd-i adḥâ / ليلاء عيد اضحى"

sene 978 târîhinde vefât edip Süleymâniyye’de bayram nemâzından soñra Şeyhü’l-islâm Ebû’s-su‘ûd Efendi imâmetiyle nemâzı kılınıp¹¹⁸³ münzevî olduğu

¹¹⁷² Şeyh Mehemmed ‘İlmî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh Mehemmed ‘İlmî Efendi A; Şeyh Mehemmed ‘Alî Efendi İ; - S₁, S₂ S₂

¹¹⁷³ ‘İlmî: ‘Alî İ

¹¹⁷⁴ zühûr ve: - A, S₁, S₂

¹¹⁷⁵ ‘Arab Ḥalîl Efendi: Ḥalîl Efendi S₁

¹¹⁷⁶ anların zâde-i ṭabî‘atıdır: anların zâde-i ṭabî‘ındandır İ; anlarıñdır S₂

¹¹⁷⁷ *‘İlmî-i şefâ‘at-ı h’âh*: *‘İlmî-i şefâ‘at-ı h’ân* İ

¹¹⁷⁸ *Naat Mecmuas*’nın mevcut kısmında bu şiir yoktur.

¹¹⁷⁹ Beşiktaşî Şeyh Yahyâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Beşiktaşî Şeyh Yahyâ Efendi A, İ; - S₁, S₂ S₂

¹¹⁸⁰ eş-Şeyh Yahyâ Efendi el-Beşiktaşî el-Üveysî: eş-Şeyh Yahyâ Efendi Beşiktaşî İ; eş-Şeyh Yahyâ Efendi el-Beşiktaşî Evvelîsî (اوليسى) S₂

¹¹⁸¹ mîr-i mîrân: mîr-i mîrândan S₁

¹¹⁸² Yahyâ Efendi daḥı o hefte dünyâya gelip vâlidesi Sultân Süleymân murzî‘ası olup: - İ

¹¹⁸³ kılınıp: kılıp İ

maḥalle defn olunmuşdur. Qabrına qarib şeh-râhda binâ eylediği çeşmeye söylediği târîh budur:

[61_aS₁] Sebîl¹¹⁸⁴ üzre binâ itdüm bu ‘aynı
Bula kim ola Selsebîl’ün ‘aynı
Tarîk üzre kemer içinde bu âb
Cihânun gencine feth eylemiş¹¹⁸⁵ bâb
Gelen ârâm kılsun bu kemerde
Açup gayret gözin baksun kemerde
Binâ târîhi bu inşâlar olsun
Konup içenlere şîhîhâlar olsun / قونوب ايچنلره صحالر اولسون

sene 943¹¹⁸⁶. [54_aS₂] **Müderriş** maḥlaşıyla¹¹⁸⁷ tezkîrelerde¹¹⁸⁸ eş‘ârı vardır. Bu beyt anıdır:

Ferhâd kimdür ki külüngün¹¹⁸⁹ şala benim
‘Uşşâk içinde bencileyin taş dögen mi var

[24_a A]

[114 İ] **Şeyhü’l-islâm Mevlânâ Ahmed Efendi** *Quddise Sırruhü*¹¹⁹⁰

Şeyhü’l-islâm Mevlânâ Ahmed Efendi. Kemâl Paşa-zâde’dır. Süleymân Paşa ibni Kemâl’dır. Yedi sene şadr-ı fetvâda olup vefât eyledikde Hâric-i Şûr’da Emîr Buḥârî Câmî’i kurbunda defn olunduğuna:

"Hazâ makâm-ı Ahmed / هذا مقام احمد"

sene 940 târîh olmuşdur. Te’lifâtı keşret üzre¹¹⁹¹ Rûm’da bunun gibi ‘ulemâ kimse yokdur. Tab’-ı şîrîsi dahı olup bu rubâ’î anlardan yâdigârdır¹¹⁹²:

Nefsün eline virüp kazma

[61_bS₁] Kimsenün yolına kuyı kazma
Her ki gayruñ yolında kazdı kuyı
Düşdi ol kuyıya yüzinkoyu

Şeyh Muhyi’-d-dîn Mehemmed Efendi-i Kocevî *Quddise Sırruhü*¹¹⁹³

eş-Şeyh Muhyi’-d-dîn Mehemmed Efendi-i Kocevî. Kocaili diyu ma‘rûf olan¹¹⁹⁴ vilâyet bunların nâmıyla şöhrat bulmuşdur. İstanbul’da Cibali Kapısı dâhilinde

¹¹⁸⁴ sebîl: sünbül S₂

¹¹⁸⁵ eylemiş: olmuş S₁

¹¹⁸⁶ Mısranın ebced değeri 943’e değil 945’e tekabül etmektedir.

¹¹⁸⁷ maḥlaşıyla: ismiyle İ

¹¹⁸⁸ tezkîrelerde: tezkîrede S₁

¹¹⁸⁹ külüngün: külüng S₂

¹¹⁹⁰ Şeyhü’l-islâm Mevlânâ Ahmed Efendi *Quddise Sırruhü*: Şeyhü’l-islâm Mevlânâ Ahmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹¹⁹¹ üzre: üzredir İ

¹¹⁹² anlardan yâdigârdır: anlarındır S₂

¹¹⁹³ Şeyh Muhyi’-d-dîn Mehemmed Efendi-i Kocevî *Quddise Sırruhü*: Şeyh Muhyi’-d-dîn Mehemmed Efendi-i Kocevî A, İ; - S₁, S₂

Üsküb semtinde binâ eylediği mescid civârında inzivâ edip vefâtında dağı¹¹⁹⁵ mescidine [54_bS₂] qarîb medresede defn olunduğu:

"Beytü'l-cennet / بيت الجنة"

sene 896 târîhindedir ki¹¹⁹⁶ Şeyh Vefâ¹¹⁹⁷ ile bir sâldedir. Tarîkat-ı Zeyniyye'den Pîrî Hâlîfe'den nam kimesneden ağız eylemiştir. Tavr-ı şûfiyyeye müte'allik resâ'il ve âşârı vardır.

[115 İ] **Sinân Erdebilî Yûsuf Efendi *Ḳuddise Sırruhû***¹¹⁹⁸

eş-Şeyh Sinânü'd-dîn Yûsuf Efendi Erdebilî¹¹⁹⁹. Sünbül Efendi ile pîrdaşdır. Ayaşofya-i Kebîr kırbunda zâviye binâ eyleyip anda sâkin iken¹²⁰⁰:

"ez-Zîkr / الذكر"

sene 951 târîhinde vefât eyledikde Topkapısı hâricinde İlyâs Mescidi¹²⁰¹ kırbunda vaşiiyetine binâ'en şeh-râhda defn olunmuşdur¹²⁰². Âşârından¹²⁰³ tarîkat-ı 'Aliyye'ye dâ'ir ba'zı resâ'ili vardır¹²⁰⁴.

Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁰⁵

Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi ibni Şeyhü'l-islâm Zekerîyyâ Efendi. [62_aS₁] Şehrîdir. Üç kerre şeyhü'l-islâm olup:

"Zü'n-nûreyn / ذوالنورين"

sene 1053 târîhinde vefât eyleyip Sultân Selîm Çarşısı'nda pederi medresesi pîşgâhında defn olunmuşdur. Kırbunda müstakîl medresesi dağı vardır¹²⁰⁶. Âşârından te'lifât ve *Dîvân*-ı eş'âr ve sâ'ir âşârı meşhûrdur¹²⁰⁷. Ez-cümle bu şî'r anlarındır¹²⁰⁸:

¹¹⁹⁴ Kocevî. Kocaili diyu ma'rûf olan: Kocevî demekle ma'rûf Kocaili diyu meşhûr olan S₂

¹¹⁹⁵ vefâtında dağı: vefâtından soñra İ

¹¹⁹⁶ târîhindedir ki: târîhinde S₂

¹¹⁹⁷ edip vefâtında dağı mescidine qarîb medresede defn olunduğu: "Beytü'l-Cennet / بيت الجنة" sene 896

târîhindedir ki: - S₁

¹¹⁹⁸ Sinân Erdebilî Yûsuf Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Sinân Erdebilî Yûsuf Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹¹⁹⁹ Efendi Erdebilî: Erdebilî S₂

¹²⁰⁰ iken: - S₂

¹²⁰¹ İlyâs Mescidi: Ellez Mescidi A, İ, S₁ [Bu mescidin adı *Hadîkatü'l-Cevâmî*'nin bazı nüshalarında "İlyâs", bazılarında ise "Elez" şeklindedir (bk. Ayvansarâyî Hüseyin Efendi; Alî Sâtî' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *Hadîkatü'l-Cevâmî': İstanbul Câmileri ve Diğer Dîni-Sivil Mi'mârî Yapılar* (Haz.: Ahmed Nezih Galitekin), İst., 2001, s. 312). Biz de Banisi İlyâs Şücâeddîn ibni İlyâs'a istinaden "İlyas Efendi" şeklinde metne aldık. "Elez" şekli de İlyâs'tan bozma olmalıdır.]

¹²⁰² defn olunmuşdur: defn S₂

¹²⁰³ âşârından: - S₂

¹²⁰⁴ tarîkat-ı 'Aliyye'ye dâ'ir ba'zı resâ'ili vardır: ba'zı tarîkata müte'allik ba'zı resâ'ili vardır S₁

¹²⁰⁵ Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹²⁰⁶ kırbunda müstakîl medresesi dağı vardır: medresesi dağı vardır S₁; - İ

¹²⁰⁷ âşârından te'lifât ve *Dîvân*-ı eş'âr ve sâ'ir âşârı meşhûrdur: âşârından te'lifât ve *Dîvân*ı vardır S₂

¹²⁰⁸ Ez-cümle bu şî'r anlarındır: Ez-cümle bu şî'r anıdır A; Ez-cümle bu şî'r anıñ eşer-i kalemidir İ; Ez-cümle bu güfte anlarındır S₂

Gördükde seni cân viren ‘uşşâkı kayırma
Şuç öldüreniñ degil efendi öleniñdir

Yahyâ Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁰⁹

[55_aS₂] Yahyâ Beg. Şu‘arâdan olup mîr-i piyâde olmuş idi.

"Mümtâz-ı beşer / ممتاز بشر"

sene 990 târîhinde Vardar’da vefât eylemiştir.¹²¹⁰ Âşârından *Hamse* ve *Gencîne-i Râz* [116 İ] ve *Yûsuf u Züleyhâ* ve *Dîvân*-ı eş‘âr ve sâ‘ir âşârı vardır. Bu güfte-i mergûb u laţîf¹²¹¹ anıñdır:

Kime kim Ka‘be naşîb ola Hüdâ rahmet ider
Her kişi sevdigini hânesine da‘vet ider

Getürür kendüye **Yahyâ** gibi nûrâniyyet
Gün gibi Ka‘be tavafına bile¹²¹² niyyet ider¹²¹³

[24_b A] **Keşfi Şeyh Ca‘fer Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹²¹⁴

[63_aS₁] eş-Şeyh Ca‘fer Keşfi Efendi¹²¹⁵. Fındıklı’da vâkı‘ Kapudan ‘Arab Ahmed Paşa Mescidi tahtında ehlî Perî-zâd Hatun binâ eylediği zâviyede ikinci şeyhdir. Tarîkat-ı ‘Aliyye’yi Şeyh Hasan ‘Adlî Efendi *ḳuddise sırruhû*¹²¹⁶ Hazretlerinden görmüşdür. Bu hâl üzere iken vefât edip tekve muḳâbilinde defn olunduğu bu târîh ile mazbûtdur:

"Hû diyüp Ca‘fer Efendi ‘azm-i Firdevs eyledi / هو ديوب جعفر افندی عزم فردوس ایلدی"

sene 1053. Âşârından bu ilâhiyyât anlarıñdır¹²¹⁷:

Şol gönül kim mübtelâ-yı derd-i ‘ışku’llâh olur
Derdine dermân bulunca kârı âh u vâh¹²¹⁸ olur

Tâlib-i didâr olan ey derdmend **Keşfi**¹²¹⁹ bugün
*Mâ-vesa‘nî*remziniñ esrârına¹²²⁰ âgâh olur

¹²⁰⁹ Yahyâ Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Yahyâ Beg Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹²¹⁰ "Mümtâz-ı Beşer/ ممتاز بشر" sene 990 târîhinde Vardar’da vefât eylemiştir: - İ

¹²¹¹ güfte-i mergûb u laţîf: güfte-i mergûbe S₂

¹²¹² bile: - A, S₁

¹²¹³ Beyit S₂’de bulunmuyor.

¹²¹⁴ Keşfi Şeyh Ca‘fer Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Keşfi Şeyh Ca‘fer Efendi A, İ; - S₁, S₂. (Keşfi, S₁’de Nâlî Mehmed Efendi’den sonra yazılmıştır.)

¹²¹⁵ eş-Şeyh Ca‘fer Keşfi Efendi: Keşfi Şeyh Ca‘fer Efendi A

¹²¹⁶ *ḳuddise sırruhû*: - S₁, S₂

¹²¹⁷ Âşârından bu ilâhiyyât anlarıñdır: Âşârından ilâhiyyâtı vardır A, İ, S₁

¹²¹⁸ âh u vâh: âh u zâr A, S₁; zâr u zâr S₂

¹²¹⁹ derdmend Keşfi: Keşfi-i bi-dil İ

¹²²⁰ esrârına: sırrına İ

Nâî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²²¹

[62_bS₁]

[54_bS₂] Nâî¹²²² Mehemmed Efendi ibni ‘Osmân Efendi. Ḳonevîdir. Üsküdar’da sâkin idi. Selanik kâzîsı [117 İ] iken:

"Sa‘âdet-i kıyâmet / معادات قیامت"

sene 1086 târîhi Cümâd'ında vefât edip¹²²³ mahkeme civârında Seyfî Efendi¹²²⁴ Hazretlerinin mezâristânında defn olunmuştur. Âşâr-ı keşîresi vardır. *Dîvân-ı eş‘ârından*¹²²⁵ Şeyh ‘Ömer Rûşenî *Ḳuddise sırruhul-Bârî* merhûmuñ ma‘rûf¹²²⁶ güftesini tahmîs eylemekle bu maħalde¹²²⁷ ḳayd olundu¹²²⁸:

Saħa ey şâh-ı rûsûl¹²²⁹ uymayanın bitmez işi
Bû Leheb gibi anın *Tebbet*¹²³⁰ olur ser-zenîşi¹²³¹
Ayağın toprağına yüz sürenin ḳutlı başı
Çün toğup¹²³² tıtdı cihân yüzünü ḥüsnün güneşi
Kim ola sevmeye bu vechle sen mâhveşi

‘Andelîb itdi çü Ḥaḳḳ Rûḥ-ı emîni gülünle¹²³³
Cenneti n’ola fidâ itse şafiyy fülfulünle¹²³⁴
Bezî ider Nâî ḳabûl eyle revânın yoluña¹²³⁵
*Ve’d-duḥâ*¹²³⁶ verdiñe¹²³⁷ *ve’l-leyl*¹²³⁸ okudum sünbülünle¹²³⁹
Rûşenî virdi budur küllü *ḡadâtin ve ‘âşî*¹²⁴⁰

¹²²¹ Nâî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Nâî Mehemmed Efendi A; Nâî Mehemmed Mehemmed Efendi İ; - S₁, S₂

¹²²² Nâî: Nâbî S₁

¹²²³ edip: eyleyip İ

¹²²⁴ Seyfî Efendi: Seyf Efendi A, İ, S₂

¹²²⁵ *Dîvân-ı Eş‘ârından*: *Dîvân-ı Eş‘ârından* S₁, S₂

¹²²⁶ Şeyh ‘Ömer Rûşenî *Ḳuddise Sırruhul-Bârî* merhûmuñ ma‘rûf: ‘Ömer Rûşenî Hazretlerinin S₁; Dede ‘Ömer Rûşenî Hazretlerinin S₂

¹²²⁷ maħalde: maħalle S₁, S₂

¹²²⁸ olundu: - S₂

¹²²⁹ şâh-ı rûsûl: şâh-ı cihân İ

¹²³⁰ Burada Kur'an-ı Kerim'in 111. suresi olan Tebbet Suresi'ne ve onun bu kelimenin geçtiği ilk ayetine işaret edilmektedir: "تَبَّتْ يَدَا أَبِي هَبٍ وَتَبَّ" : Ebû Leheb'in elleri kurusun. Zaten kurudu da."

¹²³¹ ser-zenîşi: ser-zenîşi S₂

¹²³² toğup: top S₁

¹²³³ gülünle: gülünle İ. Bu bend S₂'de bulunmuyor.

¹²³⁴ fülfulünle: fülfulünle İ

¹²³⁵ yoluña: yoluñla İ

¹²³⁶ "وَالصُّحَى" : Kuşluk vaktine andolsun." Kur'an-ı Kerim, Duhâ 93/1.

¹²³⁷ verdiñe: verdiñle İ

¹²³⁸ "وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى" : Karanlığı çöktüğü vakit geceye andolsun ki" Kur'an-ı Kerim, Duhâ 93/2.

¹²³⁹ sünbülünle: sünbülünle İ

¹²⁴⁰ Kur'an-ı Kerim'de iki yerde geçmektedir: "وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغُلُوبَةِ وَالْعَشَىٰ ۚ يَدْعُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ" : Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O'na dua

Şeyh Maḥmūd Efendi *Ḳuddise Sırruhū*¹²⁴¹

eş-Şeyh Maḥmūd Efendi ibni ‘Abdü’l-bâkî. ‘Alî Kuşî neslindendir. Edirne Kapısı hâricinde vâkı‘ Emîr Buḥarî *Ḳuddise sırruhu’l-Hâdî*¹²⁴² Câmî’i ve zâviyesini¹²⁴³ sultân hân bunlar içün binâ eyleyip [118 İ] ibtidâ şeyh¹²⁴⁴ olan budur. [63_bS₁] Emîr Buḥarî Ḥazretlerinin¹²⁴⁵ dâmâdıdır. Ḥattâ vefâtında İstanbul’da vâkı‘ zâviyeye nakl olundukda terk eylediği zâviyeye [56_aS₂] ḥalife ta‘yîn eylemiştir¹²⁴⁶.

"Zînet-i ‘uşşâk / زينت عشاق"

sene 938 târîhinde rihlet eyledikde Ḥâric-i Şûr’da vâkı‘ zâviye-i sâbıkasınıñ¹²⁴⁷ muḳâbilinde defn olunmuşdur. ‘Ulemâdan olup âşâr-ı keşîresinden¹²⁴⁸ bu ebyât ehl-i tefsîr olan ḥâfız efendilere yâdigârdır¹²⁴⁹.

Bilmek isterseñ eger sen ‘aded-i âyâtı
Cümlesi altı bin¹²⁵⁰ altı yüz altmış¹²⁵¹ altı

Biñidir va‘d beyânında anuñ biñi va‘id
Biñidir emr-i ibâdet biñi nehy ü tehdîd

Biñi emşâl ü iberdir biñi aḥbâr u kaşâş
Oldu beş yüzi helâl ile ḥarâma muḥtaş

Buldı yüzi tesbîḥ ü du‘âda çü rüsûḥ¹²⁵²
Altmış altısı daḥı ayet-i nâsuḥ mensûḥ

Sultân Aḥmed Ḥân-ı Evvel¹²⁵³

Sultân Aḥmed Ḥân-ı Evvel, Altı Minâreli Câmî’iñ şâhibidir. Saltanat-ı ‘Osmâniyye on dört [64_aS₁] yaşında iken müyesser olup on dört yıl saltanatı vardır¹²⁵⁴. Ve bu Devlet-i ‘Aliyye’de on dördüncü pâd-şâhdır.

edenleri yanından kovma. Onların hesabından sana bir şey yok, senin hesabından da onlara bir şey yok ki onları kovasın. Eğer kovarsan zalimlerden olursun." En’âm 6/52 ve "وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغُلُوبِ" En’âm 6/52 ve "وَالْعَصَى يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قُلُوبَهُ عَنْ دِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا" **Sabah akşam** Rablerine, O’nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte ol. Dünya hayatının ziynetini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, boş arzularına uymuş ve işi hep aşırılık olmuş kimselere boyun eğme" Kehf Suresi 18/28.

¹²⁴¹ Şeyh Maḥmūd Efendi *Ḳuddise Sırruhū*: Şeyh Maḥmūd Efendi A.İ; - S₁, S₂

¹²⁴² Emîr Buḥarî *Ḳuddise Sırruhu’l-Hâdî* Ḥazretlerinin: Emîr Buḥarî Ḥazretlerinin S₁, S₂

¹²⁴³ Câmî’i ve zâviyesini: ve zâviyesini İ

¹²⁴⁴ şeyh: şeyhi İ

¹²⁴⁵ Emîr Buḥarî Ḥazretlerinin: Emîr Buḥarî’niñ A, İ

¹²⁴⁶ eylemiştir: olunmuşdur S₁

¹²⁴⁷ zâviye-i sâbıkasınıñ: zâviye-i sâbıkasınıñ S₁

¹²⁴⁸ âşâr-ı keşîresinden: eş’âr-ı keşîresinden İ

¹²⁴⁹ yâdigârdır: yâdigâr bırakmışdır İ; yâdigâr kılınmışdır İ

¹²⁵⁰ İ’de "bin" kelimesi bu manzumede mütemadiyen "يك" şeklinde yazılmıştır.

¹²⁵¹ "altmış" kelimesi vezin gereği "altmış" okunmuştur.

¹²⁵² Mısranın vezni bozuktur.

¹²⁵³ Sultân Aḥmed Ḥân-ı Evvel: - S₁, S₂

¹²⁵⁴ saltanatı vardır: saltanat etmesi vardır İ

"Mübeşşirü'l-cennet / مبشر الجنة"

sene 1026 târîhi Zi'l-ka'de'sinde rihlet [119 İ] edip câmi'i [56_bS₂] civârında türbe-i mahşûsada âsûde-i taht-ı cennettir. **Bahtî**¹²⁵⁵ mahlaşıyla eş'ârı vardır. Ez-cümle kadem-i şerîf-i Nebevî medhinde söyledigi [25_a A] kıta' budur:

N'ola tâcım gibi başımda götürsem dâ'im
Kadem-i resmi durur hâzret-i şâh-ı Rüsûl'üñ

Gül-i gülzâr-ı nübüvvet o kadem şahîbidir
Âhmedâ turma¹²⁵⁶ yüzüñ sür kademine o gülüñ

Meşhmed Cezbî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁵⁷

Meşhmed Cezbî Efendi. Rûmili kâlemi¹²⁵⁸ ḳuzzâtındandır.

"Şer'-i şerîf / شرع شريف"

sene 1160 târîhinde¹²⁵⁹ rihlet edip Edirne Kapısı hâricinde medfûndur. Şu'arâdan olup¹²⁶⁰ bu na't-ı şerîf anlarındır:

Der-i lutfuñ bize dârü'l-emândır yâ Resûla'llâh
Sa'âdet ref'et [64_bS₁] andan râygândır yâ Resûla'llâh

Kerem-dide kemîneñdir umar ihsânıñı **Cezbî**
Kapuñda zâr u üftâde gedâdır yâ Resûla'llâh¹²⁶¹

İsmâ'îl Na'îm Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁶²

İsmâ'îl Na'îm Efendi, müderrisîndendir¹²⁶³, Üsküdarîdir.

"el-Bâḳiyyâtü's-şâliḫât / الباقيات الصالحات"¹²⁶⁴

¹²⁵⁵ Bahtî: Târîhî İ

¹²⁵⁶ turma: oturma İ; tur S₂

¹²⁵⁷ Meşhmed Cezbî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Meşhmed Cezbî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹²⁵⁸ kâlemi: - S₁

¹²⁵⁹ târîhinde: târîhlerinde S₁

¹²⁶⁰ olup: - S₂

¹²⁶¹ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur. Mecmua'da Cezbî'nin aynı redifli bir başka naatı bulunmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 120_a.

¹²⁶² Bu şahıs S₂'de bulunmuyor. İsmâ'îl Na'îm Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: İsmâ'îl Na'îm Efendi A, İ; - S₁

¹²⁶³ Müderrisîndendir: Müderrisinden S₁

¹²⁶⁴ Kur'an-ı Kerim'de iki yerde geçmektedir: "الْعَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلٌ" : Mallar ve evlatlar, dünya hayatının süsüdür. Baki kalacak salih ameller ise, Rabbinin katında, sevap olarak da ümit olarak da daha hayırlıdır. "Ebedi kalacak salih ameller" Kehf 18/46 ve "وَيَرْزُقُكَ اللَّهُ الدِّينَ" : Allah, doğruya erenlerin hidayetini artırır. Baki kalacak salih ameller, Rabbinin katında sevap bakımından da, sonuç bakımından da daha hayırlıdır." Meryem 19/76.

sene 1106¹²⁶⁵ târîhinde vefât edip Üsküdar'da medfündür. Eş'ârından bu na't-ı şerîf bu mahalle¹²⁶⁶ kayd olundu:

Dem-i zikrîñledir hep rûzgârım yâ Resûla'llâh
Yoluñda cân u dilden hâksârım yâ Resûla'llâh

[120 İ] **Na'im**-i şermsâr-ı hîzmetim takşîr-i hâlimden
Seni taşdıķe ancak iktidârım yâ Resûla'llâh¹²⁶⁷

Şâlih Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁶⁸

Şâlih Efendi ibni Celâl. Koca Nişâncı Muştafâ Efendi'nin birâderidir. Eyyûb müderrisi iken tekâ'üd eylemişdir¹²⁶⁹. Sivasî Ḥazretlerinin¹²⁷⁰ bâğçesi kurbunda birâderinin cânî'ne qarîb peydâ [57_aS₂] eylediği bâğçede sâkin iken vefât eyleyip mezbûr bâğçede defn olunduğu birâderinin¹²⁷¹ bu mışra'ı târîhiyle *Zeyl-i Şakâyık*'da mestûrdur:

[65_aS₁] "Ḳabr-i Şâlih cennet ola yâ İlâh / قبر صالح جنت اوله يا اله"

sene 973¹²⁷². Âşâr-ı keşîresi olup ez-cümle bu na't-ı şerîf anlarıñdır¹²⁷³:

'Aceb hayretde kaldım ben hidâyet yâ Resûla'llâh
Ne taşşîl-i me'tâlib var ne tâ'at yâ Resûla'llâh

Ḥalâyık cümleten bir bir huzûr-ı Ḥaḳḳ'a vardıkda
Kerem kıl **Şâlih**'i itme melâmet yâ Resûla'llâh¹²⁷⁴

Âḫî-zâde Şeyhü'l-islâm Hüseyn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁷⁵

Şeyhü'l-islâm Âḫî-zâde Hüseyn Efendi

"Fahri'l-İslâm / فخر الاسلام"

¹²⁶⁵ 1106: 1160 S₁

¹²⁶⁶ mahalle: maḥalde İ

¹²⁶⁷ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 122a-122b.

¹²⁶⁸ Şâlih Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şâlih Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹²⁶⁹ eylemişdir: olmuşdur İ

¹²⁷⁰ Ḥazretlerinin: Efendi ḥazretlerinin A; Efendi'nin İ, S₂

¹²⁷¹ birâderinin: Edrî'niñ (ادرينك) S₁, Ezrî'niñ (ازرينك) S₂

¹²⁷² Bu tarih Celâl-zâde Sâlih Çelebi'nin kabir taşına da kazınmıştır. bk. Rıfat Kütük, *Celâl-zâde Salih Çelebi Leylâ vü Mecnûn (Tenkidli Metin-İnceleme)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Erz., 1995, s. 17-18 ve 344

¹²⁷³ anlarıñdır: andandır A; anlarıñ âşâr-ı kalem-i ḥuceste-raḳamlarındandır İ

¹²⁷⁴ Bu şiirin tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 120b-121a. Ayvansarayî, *Naat Mecmuası*'nda naatın başına şu notu düşmüştür: "Aṭâ'ullâh Efendi'nin imâmı Ḳuzzât'dan Şâlih Efendi Sene 1160". Celâl-zâde Sâlih Çelebi *Vefeyâtta* da yazdığı gibi 973'te öldüğüne ve Celâl-zâde Sâlih Çelebi'nin *Dîvân*'ında da bu naat bulunmadığına (bk. Celâl-zâde Sâlih Çelebi, *Dîvân*, Nuruosmaniye Ktp. Nu. 3846) göre bu şiir başka bir Sâlih'e ait olmalıdır.

¹²⁷⁵ Âḫî-zâde Şeyhü'l-islâm Hüseyn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Âḫî-zâde Şeyhü'l-islâm Hüseyn Efendi A, İ; - S₁, S₂

sene 1043 târîhi Receb'inde Florya'da Sultân Murâd-ı Râbî' bi'z-zât varıp bostancıbaşı ağa, emri¹²⁷⁶ ile katl edip ol maħalle¹²⁷⁷ defn olunmuşdur. *Dîvân-ı eş'ârı* olup¹²⁷⁸ bu na't-ı şerîf anıñ âşârındandır:

[121 İ] Şuçum bî-hadd ü cürmüm bî-nihâyet yâ Resûla'llâh
Kuluñum kapuña geldim 'inâyet yâ Resûla'llâh

Nice demler durur kim gümreh-i tîh-i dalâletdir
Hüdâyî bendeñe¹²⁷⁹ eyile hidâyet yâ Resûla'llâh¹²⁸⁰

[25_b A] **Dânişî Pîrî Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁸¹

Pîrî Dânişî. Şu'arâdan. Süleymân-zâde demekle ma'rûfdur¹²⁸².

[57_bS2] "*Ṭarîḳim müstaḳîm* / طريق مستقيم" ¹²⁸³

sene 969 târîhihde vefât [65_bS1] eylemişdir. Eş'ârından bu güfte anlarındır¹²⁸⁴.

Yüzüñden şu'le buldı şems-i devlet yâ Resûla'llâh
Sözüñden zâhir oldı nûr-ı hikmet yâ Resûla'llâh

Kuluñdur **Dâniş**-i bî-çâreden luṭfuñ dirîğ itme
Aña rûz-ı cezâda kıl şefâ'at yâ Resûla'llâh¹²⁸⁵

Vâsık Mehemmed Emîn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁸⁶

Mehemmed Emîn Vâsık Efendi ibni Yûsuf¹²⁸⁷. Mekke'den ma'zûlen 'avdetde ebnâ-yı ṭarîḳde:

¹²⁷⁶ emri: emr S1, S2

¹²⁷⁷ maħalle: maħalde S1, S2

¹²⁷⁸ *Dîvân-ı eş'ârı* olup: - S1

¹²⁷⁹ bendeñe: bendeñi İ

¹²⁸⁰ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 97_a-97_b.

¹²⁸¹ Dânişî Pîrî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Dânişî Pîrî Efendi A, İ; - S1, S2

¹²⁸² ma'rûfdur: ma'rûfdur ve meşhûrdur S2

¹²⁸³ "قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ" : Dediler ki, ey kavmimiz!

Şüphesiz biz, Musa'dan sonra indirilen, kendinden önceki kitapları doğrulayan, gerçeğe ve doğru yola ileten bir kitap dinledik." Kur'an-ı Kerim, Ahkâf 46/30.

¹²⁸⁴ Eş'ârından bu güfte anlarındır: Âşârından bu güfte anlarıñ âşâr-ı ber-güzîdesidir İ; Bu güfte anlarıñ güftârındandır S2

¹²⁸⁵ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 97_a. Bununla birlikte bu naat Dânişî Pîrî Efendi'ye değil Kudûs Mevlevihanesi şeyhi Dâniş 'Alî Dede'ye aittir. Ayvansarâyî *Naat Mecmuası*nda bu naatın başına "Kudûs Mevlevî-hâne Şeyhi 'Alî Dede, fevt sene 1095" kaydını düşmüş, üstelik *Vefeyât*ında da Dâniş 'Alî Dede'ye yer vermiş ve bu beyitleri onun şiirine örnek olarak almıştır. Karışıklığın mahlas birliğinden kaynaklandığı ortadadır.

¹²⁸⁶ Vâsık Mehemmed Emîn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Vâsık Mehemmed Emîn Efendi A, İ; - S1, S2

¹²⁸⁷ Mehemmed Emîn Vâsık Efendi ibni Yûsuf: Mehemmed Emîn Vâsık Efendi ibni Yûsuf Efendi İ; Mehemmed Emîn Vâsık ibni Yûsuf S1, S2

"Ta'alluk-ı isti'câl / تعلق استعجال"

sene 1165 târîhinde rihlet eylemiştir. *Dîvân-ı eş'âr*'ı olup bu güfte anlarındır¹²⁸⁸.

Hâzret-i fâhr-i rüsûl medhine şarf eyle özüñ
Dâ'imâ na't-ı Resûl-i şâkaleyn ola sözüñ

Dü cihân içre bulam dirseñ eger¹²⁸⁹ 'izz ü şeref
Vâsıkâ sür kadem seyyid-i kevneyne yüzüñ

La'fî-zâde Seyyid 'Abdü'l-bâkî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁹⁰

[122 İ] La'fî-zâde Seyyid 'Abdü'l-bâkî Efendi. Mağlaş **Yetim**'dir. Meşhûr Şarî 'Abdu'llâh Efendi Hâzretlerinin nesl-i pâklerindenidir. Âhîr vâktinde Eyyûb'da kâlemler-hâne ve mekteb-i şıbyân ve kurbunda bir hâne binâ edip İstanbul'da¹²⁹¹ [66aS₁] ma'zûlen [58aS₂] anda sâkin iken hayrî olan tekyesinin kapusuna muttasıl defn olunup Müsta'kim-zâde Efendi Hâzretleri bu târîhi demiştir¹²⁹².

"Gülşen-i cennete gül-bün ola **La'fî-zâde** / گلشن جنته کلبن اوله لعلی زاده"

sene 1159. Kâbriniñ penceresi üzre olan târîh tekyeyi binâ edip Eyyûb'a nakl eylediği târîhtir ki kendi güftesidir, vefât¹²⁹³ târîhi degildir. Âşârından nice¹²⁹⁴ tercemeleri ve eş'ârı olup bu kıt'a mektebiniñ hakkında dediği güftedir¹²⁹⁵.

Bu mektebde telemmüz eyleyen eţfâle lûtf eyle
'İlimde ma'rifetde eyle yâ Rab fâ'îku'l-Kur'ân
Kelâmu'llâh'ı hıfza sa'y edenler kâlmâsun mahrûm
Vücûhât-ı kırâ'at ile olsun hâfîzu'l-Kur'ân

Fehmî 'Alî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹²⁹⁶

Fehmî 'Alî Efendi. Burusa müderrislerindendir.

"Mağlûb / مغلوب"

sene 1087¹²⁹⁷ târîhinde anda vefât eylemiştir. Şu'arâdandır. Bu güfte anıdır:

¹²⁸⁸ bu güfte anlarındır: bu güfte anlarıñ hûlâsa-i kâlemler İ; ez-cümle S₂

¹²⁸⁹ eger: - S₁

¹²⁹⁰ La'fî-zâde Seyyid 'Abdü'l-bâkî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: La'fî-zâde Seyyid 'Abdü'l-bâkî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹²⁹¹ İstanbul'da: İslâmbol'da İ

¹²⁹² bu târîhi demiştir: bir târîhtir ki anıñ hakkında söylemiştir İ

¹²⁹³ vefât: vefâtı İ

¹²⁹⁴ nice: nice İ

¹²⁹⁵ mektebiniñ hakkında dediği güftedir: mektebiniñdir S₂

¹²⁹⁶ Fehmî 'Alî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Fehmî 'Alî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹²⁹⁷ Mevcut nüshalar kelimenin ebced değerini 1087 olarak bildirmektedir. Hâlbuki kelimenin ebced değeri 1078 olmalıdır. İ nüshasında 1087'nin üzeri sonradan kurşun kalemle çizilip 1078 yazılmıştır.

Vâkıf-ı râz-ı nihân hazret-i Veyse'l-Karanî
‘Âşık-ı fâhr-i cihân hazret-i Veyse'l-Karanî

[123 İ]

[66_bS₁] Yandı pervâne gibi şu‘le-i şem‘-i ‘ışka
İtmedi sırrı beyân hazret-i Veyse'l-Karanî

Tût/-i menkabe-ḥ‘ân-ı şekeristân-ı kemâl
Bülbül-i bâğ-ı cinân hazret-i Veyse'l-Karanî

[58_bS₂] Raḥnedâr¹²⁹⁸ itdi ḥadeng-i ğam-ı vahşet cismi[ni]¹²⁹⁹
Kaddini itdi kemân¹³⁰⁰ hazret-i Veyse'l-Karanî

Sâlik-i ‘ârif-i Hakk **Fehm**’o şâh-ı melekût
Nûr-ı zât idi hemân hazret-i Veyse'l-Karanî

Muṣtafâ Sâmi Beg Efendi *Kuddise Sırruhû*¹³⁰¹

Muṣtafâ Sâmi Beg. Ricâl-i devletden iken:

"Gülistân-ı fütûḥ / گلستان فتوح"

sene 1055 târiḥinde vefât edip Üsküdar’da medfûndur. Eş‘arından bu güfte aḥz
olundu¹³⁰².

[26_a A] Naşş-ı Qur’ân’ile çün oldu edâ-yı şalavât
Toldu ‘âlemlere envâ‘-ı bahâ-yı şalavât

A’n/şaf şaf dizilüp gökde melek yerde beşer
İtdiler ism-i Muḥammed’le edâ-yı şalavât

Bize emr oldu kitâbile o şâh-ı rüsüle¹³⁰³
İdelim şıdk u itâ‘atle¹³⁰⁴ du‘a-yı şalavât

[67_aS₁] Şalavât ‘ışkına dil-suḥte olan teşnelere
Kevşer-i cennet olur soñra şifâ-yı şalavât

Saña **Sâmi** şeref-i zînet-i dâreyn yeter
İhtiyâr eyledigîñ tâc-ı kabâ-yı şalavât

¹²⁹⁸ raḥnedâr: zaḥmdâr İ

¹²⁹⁹ cismi[ni]: cismi A, S₁, S₂: cismin İ

¹³⁰⁰ kemân: kemâl S₁

¹³⁰¹ Muṣtafâ Sâmi Beg Efendi *Kuddise Sırruhû*: Muṣtafâ Sâmi Beg Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹³⁰² Eş‘arından bu güfte aḥz olundu: Eş‘arından bu güfte aḥz ve bu maḥalde zabt u kayd olundu İ: - S₂

¹³⁰³ şâh-ı rüsüle: şâh-ı rüsül S₁

¹³⁰⁴ şıdk u itâ‘atle: şıdk-ı itâ‘atle S₁

[124 İ] **Şeh-nâme-hvân Bezmî Seyyid ‘Alî Efendi *Ḳuddise Sırruhû***¹³⁰⁵

Bezmî Seyyid ‘Alî Efendi¹³⁰⁶. Şeh-nâme-hvân idi.

"Sâ‘atü’l-hicret / ساعة الهجرة"

[59_aS₂] sene 1170 târîhinde rihlet ve Eyyûb’da medfûndur. Bu na‘t-ı şerîf eş‘ârındandır¹³⁰⁷:

Rûz u şeb ey ‘âşıkân-ı Muştafâ *şallâ ‘aleyh*
Sırr-ı ‘irfânile¹³⁰⁸ bulsun dil şafâ *şallâ ‘aleyh*

İnşirâh-ı şadr-ı zâtsın incilâ-yı kâlbile
Koma dilden zıkr ü fikri dâ‘imâ *şallâ ‘aleyh*

İsteriseñ rûz-ı mahşerde şeff‘ olsun saña
İştîyâk-ı şevkle şubh u mesâ *şallâ ‘aleyh*

Ḳalbiñi pür-nûr ide sırr-ı şalâtile selâm
Dide-i ‘uşşâka virir incilâ *şallâ ‘aleyh*

Ravza-i pâkine yüz sürmek naşîb ide Hudâ
‘Âşık iseñ ol Resûl’e **Bezmîyâ**¹³⁰⁹ *şallâ ‘aleyh*

Fâ‘îz Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹³¹⁰

[67_bS₁] Fâ‘îz Muştafâ Efendi. Edirne müderrislerinden Börekçi-zâde demekle ma‘rûfdur. Vefâtına Kâmî merhûm bu târîhi demişdir:

"Geldi Na‘îm’e Fâ‘îz / كلدی نعيمه فائض"

sene 1130¹³¹¹. *Dîvân-ı* eş‘ârı ve na‘t-ı şerîf âşârı olup¹³¹² bu na‘t-ı şerîf daḥı andandır¹³¹³:

Kaçankim¹³¹⁴ maḳdem-i pâkiñle ‘âlem muhterem oldu
Ne şübhe ser-te-ser rûy-ı zemîn bâğ-ı İrem oldu

¹³⁰⁵ Şeh-nâme-hvân Bezmî Seyyid ‘Alî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeh-nâme-hvân Nermî Seyyid ‘Alî Efendi A; Şeh-nâme-hvân Bezmî Seyyid ‘Alî Efendi İ; - S₁, S₂

¹³⁰⁶ Bezmî Seyyid ‘Alî Efendi: Nermî Seyyid ‘Alî A, S₂; Termî Seyyid ‘Alî S₁

¹³⁰⁷ Bu na‘t-ı şerîf eş‘ârındandır: Bu na‘t-ı şerîf anıñ eş‘ârındandır İ; Ez-cümle S₂

¹³⁰⁸ Sırr-ı ‘irfânile: Sedd-i ‘irfânile S₁, S₂

¹³⁰⁹ Bezmîyâ: Nermiyâ A, S₂; Termiyâ S₁

¹³¹⁰ Fâ‘îz Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Fâ‘îz Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹³¹¹ Bu ifadenin ebced değeri 1130’a değil 1121’e tekabül etmektedir. "فائض" kelimesi "hemze / ء" ile değil de "ye/ ي" ile yazılırsa hesap 1130’u bulmaktadır.

¹³¹² ve na‘t-ı şerîf âşârı olup: vardır S₂

¹³¹³ bu na‘t-ı şerîf daḥı andandır: bu na‘t-ı şerîf andandır A; ez-cümle bu na‘t anıñ âşâr-ı ḳalemindendir İ; ez-cümle S₂

¹³¹⁴ kaçankim: kaçankim kim İ

[125 İ] Kerem bâbın küşâd it **Fâ'iz**-i nâ-çâra lutf eyle
Ki zîrâ cürm ü takşîr ile gâyet pür-elem oldu

Neylî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹³¹⁵

[59_bS₂] Neylî Efendi. İsimleri Ahmed'dir ¹³¹⁶. Pederi İstanbul'dan ma'zûl Mîrzâ Mehmed bin Hâbib Efendi'dir. Birâderi Şeyh Mehmed Efendi şeyhü'l-islâm olmuştur. Kendileri şadr-ı Rûm'dan ma'zûl:

"Vâhidiyyü'z-zât / واحدی الذات"

sene 1161 târîhinde rihlet ve Üsküdar'da pederi ve birâderi yanında medfûndur. *Cânibü'l-Ğarbî Tercemesi* ve ¹³¹⁷ *Dîvân-ı eş'ârı* olup bu güfte-i münâcât anlardan yâdigârdır ¹³¹⁸.

[68_aS₁] Maţâf-ı enbiyâ beyt-i cenâb-ı kibriyâdır bu
Gözün aç gâfil olma sen nazargâh-ı Hudâ'dır bu

Bu fırsat böyle kalmaz **Neylîyâ** bir gün çıkar elden
Şarıl estâr-ı Beyt'e ¹³¹⁹ devlet-i pâ-der-hevâdır bu

Şeyh Mehmed Şafvetî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹³²⁰

eş-Şeyh Mehmed Şafvetî. Yeniçeri yazıcılarından iken terk eylemekle "Yazıcı" demekle şöhrat [26_b A] bulmuştur. Cemâlü'd-dîn-i 'Uşşâkî'den Edirne'de ahz-ı tarîkat edip kendine ¹³²¹ anda müceddeden tekye binâ olunmuştur. Şeyhi fevtinden sonra İstanbul'a nakl edip bir zemân mürûruna Âstâne-i 'Uşşâkiyye kendine tevcih olunmuş idi. Anda hizmet-i fukarâ iken rihlet edip türbe kurbunda tedârik eylediği [126 İ] 'arşada defn olunduğuna [60_aS₂] Müstakîm-zâde Efendi ¹³²² merhûmun ¹³²³ beyt-i târîhi ¹³²⁴ vardır:

"Du'â-yı bî-nihâyet ¹³²⁵ eyleyip züvvâr okur târîh

Yazıcı Şeyh Mehmed didi yâ Hû göçdi me'vâya

"يا زيجي شيخ محمد ديدى يا هو كچدى مأواه"

¹³¹⁵ Neylî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Neylî Ahmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹³¹⁶ Neylî Efendi. İsimleri Ahmed'dir: Neylî Ahmed Efendi. İsimleri Ahmed'dir İ; Neylî Ahmed Efendi S₂

¹³¹⁷ *Cânibü'l-Ğarbî Tercemesi* ve: - İ

¹³¹⁸ anlardan yâdigârdır: andan yâdigâr kalmıştır İ; anlarındır S₂

¹³¹⁹ estâr-ı Beyt'e: üstâd-ı Beyt'e S₁

¹³²⁰ Şeyh Mehmed Şafvetî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Şeyh Mehmed Şafvetî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹³²¹ kendine: yine S₁

¹³²² Efendi: - S₂

¹³²³ Burada Müstakîm-zâde Süleymân Sadeddîn'den "merhum" şeklinde bahsediliyor. Hâlbuki Müstakîm-zâde, Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'den bir sene sonra 1202/M. 1787'de ölmüştür. Bu ifade bütün nüshalarda geçmekle beraber müstensih ilavesi olmalıdır.

¹³²⁴ beyt-i târîhi: bu bir beyt-i târîhi S₁, S₂

¹³²⁵ Du'â-yı bî-nihâyet: Du'â-yı nihâyet A, İ

sene 1193. Zemân-ı tahrîrimizde türbe binâ olunmak üzere idi. [68_bS₁] Bu güfte anın eşer-i tabî'atındandır¹³²⁶.

Cemâliñ pertev-i nûr-ı Hudâ'dır yâ Resûla'llâh
Cebîniñ 'âşıka nûr-ı lîkâdır yâ Resûla'llâh

Bula ıışkıñla cân virse **Yazıcı** kuluñ 'Uşşâkî
Kapuñ bekler hemîn kemter gedâdır yâ Resûla'llâh¹³²⁷

Kisedâr 'Abdu'l-vâhid Efendi Kıddise Sırruhı¹³²⁸

Kisedâr Vâhid 'Abdu'l-vâhid Efendi¹³²⁹. Re'îs-i kalem-i küttâbdan¹³³⁰ olup çavuşbaşı kisedârı iken:

"Sûretü'l-Furkân / سورة الفرقان"¹³³¹

sene 1128 târîhinde vefât edip¹³³² Üsküdar'da defn olunmuşdur. Ba'zı âşâr-ı şîriyyesi vardır. Ez-cümle Rûşenî 'Ömer Dede Efendi'niñ na't-ı şerîfini bu dağı¹³³³ tağmîs eylemişdir ki evvel ü âhîri bu mağalle kayd olundu¹³³⁴.

Çün toğup tutdı cihân yüzünü hüsnuñ güneşi
Vech-i Haqq zâhir olup kalmadı hîç gıll u gışı
Bildi âlem ki anın olmaz imiş Yûsuf işi
Nazar-ı haqla bakup eylemeyen keşmekeşi
Kim ola sevmeye bu vechle sen mâhveşi

*Ve'd-duhâ*¹³³⁵ verdiñe¹³³⁶ *ve'l-leyl*¹³³⁷ okudum sünbülüñe
[69_aS₁] Vechiñe şems ü kamer cebheñe şeb fülfulüñe
[127 İ] Dir **Vâhid** anber-i sârâ o siyeh kâkülüñe
Mihrini kâğıd-ı kalbiñ çün ide mühreveşi¹³³⁸
Rûşenî virdi budur küllü *gadâtin ve aşî*¹³³⁹

¹³²⁶ anın eşer-i tabî'atındandır: eşer-i tabî'atındandır İ; anların güftârındandır S₂

¹³²⁷ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur.

¹³²⁸ Kisedâr 'Abdu'l-vâhid Efendi *Kıddise Sırruhı*: Kisedâr 'Abdu'l-vâhid Efendi A, İ: - S₁, S₂

¹³²⁹ Kisedâr Vâhid 'Abdu'l-vâhid Efendi: Kisedâr 'Abdu'l-vâhid Efendi İ

¹³³⁰ Re'îs-i kalem-i küttâbdan: Re'îs-i kalem-i küttâbından S₂, S₁

¹³³¹ Kur'an-ı Kerim'in 25. suresidir.

¹³³² edip: - S₁

¹³³³ bu dağı: - İ

¹³³⁴ ki evvel ü âhîri bu mağalle kayd olundu: - İ; ki evvel ü âhîri bu mağalle kayd S₂

¹³³⁵ bk. 1236. dipnot.

¹³³⁶ verdiñe: verdiñle İ

¹³³⁷ bk. 1238. dipnot.

¹³³⁸ Mihrini kâğıd-ı kalbiñ çün ide mühreveşi: İşiden çün şalavat virdi bu na't-ı gülüñe S₂

¹³³⁹ bk. 11240. dipnot.

Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nağş-bendî *Ḳuddise Sırruhû*¹³⁴⁰

Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nağş-bendî¹³⁴¹. Pederi Yûsuf Efendi Mollâ 'İşkî Mahallesi'nin imâmıdır. Kendileri tahşil-i 'ulûm-ı ma'ârif edip ez-cümle Yedikuleli es-Seyyid 'Abdu'llâh Efendi'den¹³⁴² aklâm-ı sittede me'zûn olup Şehîd 'Alî Paşa şadâretinde Ğalaṭa Serâyı güşâde olduğda¹³⁴³ ibtidâ bunları h'âce ta'c'în eylemişlerdir. Serây-ı Hümâyûn'a nakl olunup hizmet-i 'ibâdu'llâh üzere iken yetmiş yaşında rihlet edip Egrikapu'da defn olunduğu Müstakîm-zâde Efendi'niñ bu târîhi ile zabt olunmuşdur:

"Râsim-i üstâd geçdi ba'dehû ceffe'l-ķalem / راسم استاد كجدى بعده جف القلم"

sene 1169. Ṭab'-ı şî'rîsi akrânına fâ'ik olmağla müdevven *Dîvân-ı eş'arî* [69_bS₁] olup¹³⁴⁴ [27_a A] bu na't-ı şerîf ki¹³⁴⁵ Dede 'Ömer Rûşenî'niñ ma'rûf na't-ı şerîfini taḥmîsidir¹³⁴⁶. İbtidâ ve intihâsı bu mahalle kayd olunup yâdigâr-ı rûzgâr olmuşdur ki ıstılâh-ı hatt üzere inşâ eylemişdir¹³⁴⁷:

[128 İ] Çün toğup tıtdı cihân yüzini ḥüsnuñ güneşi
Fetret-i nüh-varaķıñ kıldı Şamed ḥâme-keşi
Şiken¹³⁴⁸ âhârlayup beyza-i dîn-i Ķureşî
Mihrini kâğıd-ı ķalbiñ çün ide mûhreveşi
Kim ola sevmeye bu vechile sen mâhveşi

*Ve'd-ḍuḥâ*¹³⁴⁹ verdiñe¹³⁵⁰ *ve'l-leyl*¹³⁵¹ okurum sünbülüñe¹³⁵²
Edhem-i ḥâme¹³⁵³ muşallî¹³⁵⁴ olamaz düldülüñe
Çün şarîr ile süheyl urdı da girdi yoluña
Na'tıñı kıl ketebe izni bu **Râsim** ķuluña
Rûşenî virdi budur küllü *ğadâtin ve aşî*¹³⁵⁵

¹³⁴⁰ Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nağş-bendî *Ḳuddise Sırruhû*: Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nağş-bendî A, İ; - S₁, S₂

¹³⁴¹ Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nağş-bendî: Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi Nağş-bendîdir S₂

¹³⁴² 'Abdu'llâh Efendi'den: 'Abdî Efendi Ḥazretlerinden A, İ

¹³⁴³ Ğalaṭa Serâyı güşâde olduğda: Ğalaṭa Serây güşâde olduğda İ; Ğalaṭa Serâyı güşâd olduğda S₁

¹³⁴⁴ olup: olup ki S₁

¹³⁴⁵ bu na't-ı şerîf ki: - S₂

¹³⁴⁶ taḥmîsidir: taḥmîs edip İ; taḥmîsdir S₁, taḥmîs S₂

¹³⁴⁷ kayd olunup yâdigâr-ı rûzgâr olmuşdur ki ıstılâh-ı hatt üzere inşâ eylemişdir: kayd olunup yâdigâr-ı rûzgâr olmuşdur ki ıstılâh-ı hatt üzere S₁; kayd olundu S₂

¹³⁴⁸ Kelime *Râsim Divançesi* üzerine hazırlanmış tezde "müşkin" şeklinde tespit edilmiştir. bk. Yılmaz Öksüz, *Egrikapılı Mehmed Râsim ve Divançesi (İnceleme-Metin)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., İzmir 2010, s. 104

¹³⁴⁹ bk. 1236. dipnot.

¹³⁵⁰ verdiñe: verdile İ

¹³⁵¹ bk. 1238. dipnot.

¹³⁵² sünbülüñe: sünbüle S₁

¹³⁵³ Edhem-i ḥâme: Edhem-i ḥâm S₁

¹³⁵⁴ muşallî: ḥaşılı İ (Musallî Arapçada öndeki atı takip eden, ona tâbi olan arkadaki at, anlamındadır.)

¹³⁵⁵ bk. 1240. dipnot.

el-Hâc Seyyid Mehemmed Hâkim Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹³⁵⁶

el-Hâc es-Seyyid Mehemmed Hâkim Efendi. Pederi Hâlîl Çelebi bıçkıcı¹³⁵⁷ kafesdârlarından olup kendileri İstanbul'da ve Mısır'da tahşîl-i fazîlet ve tekmîl-i ma'ârif edip tarîk-i h'âcegâne sâlik [70_aS₁] ve bir kaç kerre cebeciler kâtibi olmuşiken Devlet-i 'Aliyye'de kayd-ı hayât ile vaḳ'a-nüvis olmuş idi. Bu hâl üzere¹³⁵⁸ iken¹³⁵⁹:

"Târâc-ı faşâhat / تاراج فصاحت"

sene 1184 târîhi leyle-i Regâ'ib'de vefât ve Üsküdar'da 'azm-i cennât eyledi. Te'lîfleri keşret üzere ve âsâr-ı şîriyyesi [61_bS₂] vefret üzere olup müdevven külliyyât-ı *Dîvânî* vardır. Na't-ı şerîfe mâ'il olmağla Rûşenî merhûmuñ [129 İ] bu na't-ı şerîfini tahmîs eylemiştir ki evvel ve âhîri yâdigâr olmak için bu mahalle derc olundu. Sezâyî Efendi'den ve Şeyh Murâd'dan¹³⁶⁰ ahz-ı tarîkat eylemiştir.

Hakk-nümâ âyinedir rûy-ı nebiyy-i Kureşî¹³⁶¹
Niçe teşbîh ideyim vechine mâh u güneşi¹³⁶²
Raḥm-ı 'âlemden anıñ toğmadı mânend ü eşi
Çün toğup tutdı cihân yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vechile sen mâhveşi

Hâkimâ nağme-serâ şevk-i ruḥuñla gülüñe
[70_bS₁] Rûyuña sûre-i *ve's-şems*¹³⁶³ okıdur bülbülüñe
Na't ider âyet-i *İsrâ* yı¹³⁶⁴ ser-i kâkülüñe
*Ve'd-duḥâ*¹³⁶⁵ verdiñe¹³⁶⁶ *ve'l-leyl*¹³⁶⁷ okurum sünbülüñe
Rûşenî virdi budur küllü *gadâtin ve aşı*¹³⁶⁸

¹³⁵⁶ el-Hâc Seyyid Mehemmed Hâkim Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: el-Hâc Seyyid Mehemmed Hâkim Efendi A, İ, S₁, S₂

¹³⁵⁷ bıçkıcı: bıçakçı A, İ

¹³⁵⁸ üzere: - S₁

¹³⁵⁹ iken: - S₂

¹³⁶⁰ Şeyh Murâd'dan: Şeyh Murâd Dede'den İ

¹³⁶¹ Bu tahmise *Divan* üzerinde yapılan doktora çalışmasında tesadüf edilemedi. bk. Yakup Poyraz, *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim) Yaşamı, Edebî Kişiliği ve Divanı Üzerinde Bir Araştırma (İnceleme-Metin)* (Basılmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Samsun 2008.

¹³⁶² mâh u güneşi: mâhı güneşi A

¹³⁶³ bk. 1072. dipnot.

¹³⁶⁴ Burada Kur'an-ı Kerim'in 17. suresi olan İsrâ Suresi' ne ve onun ilk ayetine işaret edilmektedir: "

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ ۚ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنَ الْأَيْمَانِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ : Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir."

¹³⁶⁵ bk. 1236. dipnot.

¹³⁶⁶ verdiñe: verdiñle İ

¹³⁶⁷ bk. 1238. dipnot.

¹³⁶⁸ bk. 1240. dipnot.

Ẓamîrî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹³⁶⁹

Ẓamîrî Muştafâ Efendi. Dîvân kâtiblerinden olup tezkireci daḥı¹³⁷⁰ olmuştur.

"Şehr-i Şevvâl-i mübârek / شهر شوال مبارك"

sene 1105 târîhi Şevvâl'inde vefât ve Üsküdar'da defn-i cennât¹³⁷¹ olmuştur. Dede merhûmuñ¹³⁷² bu eserini müseddes eylemiştir¹³⁷³. [62aS₂] Evvel ve âhiri budur:

-**Ẓamîrî** daḥı müte'addid olup birisi daḥı Aḥmed Efendi'dir ki bunlardan muḳaddem gelmiştir¹³⁷⁴.

[130 İ] Niçe dökmeye¹³⁷⁵ gözüm yâdın ile kanlı yaşı
Niçe açılmaya ḥûn-ı cigeriñ¹³⁷⁶ tâze başı
Niçe vaşf idebile zâtıñı medḥinde kişi
‘Âlemiñ zulmet-i cehl idi ser-â-pâ revîşi
Çün toğup tutdı¹³⁷⁷ cihân yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vechile sen mâhveşi

[27_b A]

[71aS₁] Reşk ider gülşen-i cennet ruḥuñ üzre gülüñe
Rûḥ u reyḥân yazılır müşg-i ḥaṭ-ı kâkülüñe
Terk-i cân eylediler ‘aşık-ı zârıñ yoluña
Kıl kerem¹³⁷⁸ nîm-nigâḥ eyle **Ẓamîrî** kuluña
Ve ‘d-*duḥâ*¹³⁷⁹ verdiñe ve ‘l-*leyl*¹³⁸⁰ okurum sünbülüñe
Rûşenî virdi budur küllü *ḡadâtin ve ‘aşî*¹³⁸¹

Muştafâ Fennî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹³⁸²

Muştafâ Fennî Efendi. Şehrîdir. Dîvân kâtiblerinden olup:

"Ḥıfzü’l-lisân / حفظ اللسان"

sene 1160 târîhinde İstanbul'da vefât eylemiştir. Âşâr-ı şî‘riyyesinden Dede ‘Ömer Rûşenî’niñ na‘t-ı şerîfini¹³⁸³ taḥmîs eylemiştir. Evvel ve âhiri budur:

¹³⁶⁹ Ẓamîrî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Ẓamîrî Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹³⁷⁰ daḥı: - İ

¹³⁷¹ defn-i cennât: defn İ; defn-i cennât S₂

¹³⁷² Dede merhûmuñ: Dede ‘Ömer Rûşenî’niñ A

¹³⁷³ eylemiştir: olmuştur S₁

¹³⁷⁴ bunlardan muḳaddem gelmiştir: muḳaddem gelmiştir A; bunlardan muḳaddem S₁, Bundan muḳaddem gelenlerdir S₂

¹³⁷⁵ niçe dökmeye: niçe dem dökmeye A, İ, S₁

¹³⁷⁶ ḥûn-ı cigeriñ: çün cigeriñ S₁

¹³⁷⁷ tutdı: - S₁

¹³⁷⁸ kıl kerem: kerem kıl A, İ, S₁

¹³⁷⁹ bk. 1236. dipnot

¹³⁸⁰ bk. 1238. dipnot

¹³⁸¹ bk. 1240. dipnot

¹³⁸² Muştafâ Fennî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Muştafâ Fennî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹³⁸³ Dede ‘Ömer Rûşenî’niñ na‘t-ı şerîfi: bu na‘t-ı şerîfi A, İ, S₁

-Ma'lûm [62_bS₂] ola ki bu na't-ı şerîfe çok kimesneler tahmîs ve tesdîs ve pervâzî¹³⁸⁴ hizmetler eylemişlerdir. Ma'lûmumuz olanlardan on dört kimesneniñ eşerini cem' itdik. Hayâtda olmayanlarıñ [131 İ] nâmları güm olmamak için târîhleriyle eşerlerine işâret ve bu tarîk ile bir nev' hizmet eylemişizdir. *Te'kabbela'llâhu Te'alâ*¹³⁸⁵ -

[71_bS₁] Enbiyânîñ sen iken ey meh-i tâbende başı
Eylemez 'aqlı olan zerre kadar¹³⁸⁶ keşmekeşi
Var mı mihr-i ruḥunuñ¹³⁸⁷ bir daḥı 'âlemde eşi¹³⁸⁸
Çün toḡup tıtdı cihân yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu vechile sen mâhveşi

'Afv eyle gül-i nesrîn dedimse gülüñe
Baḳma¹³⁸⁹ 'işyânıma sünbül dir ise kâkülüñe
Kıl nazar¹³⁹⁰ 'ayn-ı 'inâyetle bu **Fennî** kuluña
Ve'd-*duḥâ*¹³⁹¹ verdiñe ve'l-*leyl*¹³⁹² okurum sünbülüñe
Rûşenî virdi budur küllü *ḡadâtin* ve 'aşı¹³⁹³

Kesbî Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhî*¹³⁹⁴

Kesbî Meḥemmed Efendi. Şâhidî merḥûmuñ neslindendir. Edirne'den zuḥûr ve İstanbul'a mürûr eyledikde tarîk-i ḥ'âceḡâne sâlik ve İstanbul muḳâta'ası manşıbına mâlik iken:

[63_aS₂] "*Ḥûrun Maḳşûrâtün* / حور مقصورات " ¹³⁹⁵

sene 1051 târîhinde vefât eylemiştir. Ḳâsımpaşa'da medfûndur. Âşârı nâ-dîde ve eş'ârı güzîde olup kibâr-ı aşḥâb-ı kirâmdan Ḥazret-i Hâlid *raziya'llâhu 'anh* [72_aS₁] cenâbına medḥiyye olmak üzere bu şi'ri inşâd eylemiştir ki budur¹³⁹⁶:

[132 İ] Resûlün miḥmândârı şadâkatkârı ḡam-ḥ'ârı¹³⁹⁷
Sezâ-yı rahmet-i Bârî Ebû Eyyûb-ı Enşârî

¹³⁸⁴ pervâzî: perdâzî İ

¹³⁸⁵ Allahu Teala kabul etsin, anlamındaki bu dua cümlesi S₂'de bulunmuyor.

¹³⁸⁶ kadar: - İ

¹³⁸⁷ mihr-i ruḥunuñ: mihr-i ruḥuñ S₁, S₂

¹³⁸⁸ eşi: işi İ

¹³⁸⁹ baḳma: baḳmam S₁

¹³⁹⁰ kıl nazar: nazar kıl S₁

¹³⁹¹ bk. 1236. dipnot

¹³⁹² bk. 1238. dipnot

¹³⁹³ bk. 1240. dipnot.

¹³⁹⁴ Kesbî Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhî*: Kesbî Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹³⁹⁵ "حور مقصورات في الحجاب" : Onlar çadırları kapanmış (gün yüzü görmemiş) hurilerdir." Kur'an-ı Kerim, Rahman 55/72.

¹³⁹⁶ bu şi'ri inşâd eylemiştir ki budur: bu şi'ri inşâd eylemiştir İ; - S₂

¹³⁹⁷ Mısrânın vezni bozuktur. Vezni düzeltmek için "مهماندار" miḥmândâr kelimesi S₂ nüshasında "مهماندار" şeklinde yazılmıştır.

Kebîr-i heft-kışverdir Hâk'ın lûtfuñâ mazhardır
‘Alemdâr-ı peyâmberdir Ebû Eyyûb-ı Enşârî
Müsemmâ Hazret-i Hâlid olupdur Zeyd aña vâlid
Cihâd-ı ekbere câhid Ebû Eyyûb-ı Enşârî
Makâmı kıble-i âfâk¹³⁹⁸ eşigi Ka’be-i ‘Uşşâk
Ziyâretgâh-ı her müştâk Ebû Eyyûb-ı Enşârî
Kıl ey **Kesbî** münâcâtı gör envâc-ı kerâmâtı
Revâ eyler münâcâtı¹³⁹⁹ Ebû Eyyûb-ı Enşârî

‘**Arşî Maḥmûd Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁴⁰⁰

‘Arşî Maḥmûd Efendi. Yeñipazar’dan gelip İstanbul’da sâkin iken:

"Ḳazâ-ı mevlâ / فضا مولا"

sene 978¹⁴⁰¹ târîhinde vefât eylemişdir. Müretteb *Dîvân*’ı vardır. Bu tercîc-i bend anlardan numûnedir [28_a A] ki evvel ve âhiri bu maḥalle aḥz olundu¹⁴⁰²:

[63_bS₂] Kim ki gördi cânile âşârını Peygâamberiñ
[72_bS₁] Ḳalbine toldurdu hep envârını Peygâamberiñ
Dilde muḥkem eyledi ikrârını Peygâamberiñ
Dîn-i ḥaḳḳın itdiler izhârını Peygâamberiñ

Râfizîdir sevmeyen dört yârını Peygâamberiñ
Âlini aşḥâbını ebrârını Peygâamberiñ

‘**Arşiyâ** oldu Ebû Bekr ü ‘Ömer ‘Osmân ‘Alî
Her biri dîn-i ḥanîf-i Muştafâ’nın¹⁴⁰³ ekmeli
Bunlara nâ-ḥaḳ diyenlerdir cihânın mühmeli
Tîre bâṭındır olar ḳalbinde yok nûr-ı celî

[133 İ] Râfizîdir sevmeyen dört yârını Peygâamberiñ
Âlini aşḥâbını ebrârını Peygâamberiñ

Seyyid ‘Abdu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁴⁰⁴

Es-seyyid ‘Abdu’llâh Efendi ibni Seyyid Maḥmûd Beg¹⁴⁰⁵. Pederi diyâr-ı Mağrib şâh-zâdelerindendir¹⁴⁰⁶. İstanbul’a gelip şadr-ı esbak Ḥalîl Paşa’nın birâderi

¹³⁹⁸ kıble-i âfâk: kıble S₁

¹³⁹⁹ münâcâtı: her ḥacâtı S₂

¹⁴⁰⁰ ‘Arşî Maḥmûd Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: ‘Arşî Maḥmûd Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁰¹ sene 978: - S₂

¹⁴⁰² Bu tercîc-i bend anlardan numûnedir ki evvel ve âhiri bu maḥalle aḥz olundu: Bu tercîc-i bend anlarıñ âşâr-ı ḳalemindir İ; Bu tercîc-i bend anlardan numûnedir ki bu maḥalle aḥz olundu S₁; Bu tercîc-i anlardan numûnedir ki evvel ve âhiri bu maḥalle ḳayd olundu S₂

¹⁴⁰³ dîn-i ḥanîf-i Muştafâ’nın: dîn-i Muştafâ’nın S₂

¹⁴⁰⁴ Seyyid ‘Abdu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Seyyid ‘Abdu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû* A, İ; - S₁, S₂

Mîr-i Mîrân Mehemmed Paşa'ya dâmâd olmuştur. Anlardan 'Abdu'llâh Efendi dünyâyâ gelmiştir. Paşa-yı mezbûrların î'ânetiyle tahşîl-i ma'ârif edip hattâ Üsküdarî [73_aS₁] Hüdâyî Maḥmûd Efendi'den Ḥalîl Paşa-yı mezbûr [64_aS₂] ile aḥz-ı tarîkat eylemişlerdir. Paşa 'Acem'e ser-asker olduğda bunlar dahı tezkereci olup sonra iki kerre re'îs ve ba'de'l-azl Anadolî muḥâsebecisi ba'dehû cizye ve sonra piyâde muḥâsebesine nakl ve mensûḥ muḥâta'acısı olmuştur. 'Azl ve inzivâ ve istiskâdan teveccüh-i bekâ ve Topkapısı'nda Maltepe kurbunda nâ'il-i me'vâ olduğu Nişârî Hüseyn Efendi'nin bu târîhi ile ma'lûmuzdur¹⁴⁰⁷.

"Gül-i nesrîn-i 'Adn ola İlâhî Şarî 'Abdu'llâh / كل نسرين عدن اولاهي صاري عبدالله"

sene 1071¹⁴⁰⁸. Âşârından *Meşnevî*'nin defter-i evvelini *şerḥ* eylemiştir¹⁴⁰⁹. Ve *Naşîhatü'l-Mülûk* ve *Semeretü'l-Fu'âd*¹⁴¹⁰ ve *Dürretü'n-nihâye* ve *Cevhere*¹⁴¹¹ ve *Gülşen-i Râz* ve *Esrârü'l-'Arifîn* nâm te'lîfleri¹⁴¹² ve sâ'ir kaşâ'id manzûmeleri vardır.

Cümleden bu manzûme yâdigâr olmak için bu maḥalle tahrîr [134 İ] olundu¹⁴¹³. *Meslekü'l-'Uşşâk* nâm kaşidesinden¹⁴¹⁴:

Mazâhir keşretinden var mı mâni' vahdet-i zâta
Tecellî-i şifâtı cilvegerdir cümle zerrâta

[73_bS₁] Eger bir çeşm-i ḥaḳ-bîn¹⁴¹⁵ eylediñse 'Abdiyâ peydâ
Nazar şal pertev-i ḥûrşide bakma ḥôr¹⁴¹⁶ zerrâta

Bosnevî Şeyḥ 'Alî Gaybî Efendi *Kuddise Sırruhû*¹⁴¹⁷

eş-Şeyḥ 'Alî Gaybî. Bosnavî olup Kâ'imî Şeyḥ Ḥasan Efendi'den aḥz-ı tarîkat ve yine Bosna'da ikâmet üzre iken:

"Gayb / غيب"

sene 1012¹⁴¹⁸ [64_bS₂] târîhinde anda rihlet eylemiştir. Âşâr-ı şî'riyyesi vardır. Ez-cümle bu güfte anlarındır¹⁴¹⁹:

Göñül tıflı dem-â-dem ders okursa pîr-i vahdetden
Olur lâ-büdd-i müstahric bu esrâr-ı hüviyyetden

¹⁴⁰⁵ ibni Seyyid Maḥmûd Beg: ibni Seyyid Maḥmûd Beg S₁; Pederi Maḥmûd Beg'dir S₂

¹⁴⁰⁶ Pederi diyâr-ı Mağrib şâh-zâdelerindendir: Diyâr-ı Mağrib şâh-zâdeleridir S₂

¹⁴⁰⁷ ma'lûmuzdur: ma'lûmuz S₂

¹⁴⁰⁸ sene 1071: - S₂

¹⁴⁰⁹ şerḥ eylemiştir: şerḥ A, İ, S₁

¹⁴¹⁰ *Semeretü'l-Fu'âd*: *Şemere* A, İ, S₁

¹⁴¹¹ *Dürretü'n-nihâye* ve *Cevhere*: *Dürre* ve *Cevhere* A, İ, S₁

¹⁴¹² nâm te'lîfleri: nâm te'lîfleri S₂

¹⁴¹³ Cümleden bu manzûme yâdigâr olmak için bu maḥalle tahrîr olundu: - S₂

¹⁴¹⁴ *Meslekü'l-'Uşşâk* nâm kaşidesinden: - S₂

¹⁴¹⁵ çeşm-i ḥaḳ-bîn: cism-i ḥaḳ-bîn S₁

¹⁴¹⁶ ḥôr zerrâta: cûş-ı zerrâta A, İ; ḥôş zerrâta S₁

¹⁴¹⁷ Bosnevî Şeyḥ 'Alî Gaybî Efendi *Kuddise Sırruhû*: Bosnevî Şeyḥ 'Alî Gaybî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴¹⁸ 1012: - S₁

¹⁴¹⁹ ez-cümle bu güfte anlarındır: ez-cümle bu güfte anıdır A; - S₂

Dü âlemde cemâl-i yârdan maḥcûb olursan sen
Eger zevk almazisen **Gaybiyâ** sırr-ı maḥabbetden

[28_b A] **Şeyh Seyyid Sırrî ‘Alî Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁴²⁰

eş-Şeyh Seyyid¹⁴²¹ Sırrî ‘Alî Efendi. Eşref-zâde¹⁴²² Seyyid ‘Abdu’llâh Efendi’nin dâmâdı olan Şeyh ‘Abdu’r-raḥîm-i Tırsî’nin oğlunun oğludur. Âşâr-ı şîriyyesinden bu ilâhî anın güftesidir:

Genc-i ışkî isterisen dil-i vîrânda¹⁴²³ ara
Hızırveş âb-ı hayâtı zulmet-i tende ara

[74_aS₁]

[135 İ] Tâlib-i Mevlâ isen her kişiden¹⁴²⁴ himmet dile
Gâfil olma maḥlabın var **Sırrî** Kur’ân’da ara

Bu maḥtaḥ beytini¹⁴²⁵ görenler "tâlib" lafzını gördükde¹⁴²⁶ Devâtçı-zâde Şeyh Mehemmed-i Celvetî’nin¹⁴²⁷ olmak üzere; "himmet" lafzını görenler Şeyh Himmet’indir¹⁴²⁸ zann edip nizâc ederler. Hakk olan budur ki bu beytde maḥlaş mezbûr lafzlar olmayup belki maḥlaş "Sırrî" kelimesidir ki mezbûr Şeyh ‘Alî Efendi’nindir:

"Ḥaste / خسته"

sene 1065 târîhinde İznîk’de vefât edip [65_aS₂] ceddi Eşrefoğlu Türbesi’nde pederi Ḥamdî Efendi yanına defn-i türbet olmuşdur¹⁴²⁹. *Revvaḥa’llâhu rûḥahu*¹⁴³⁰

Şevkî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁴³¹

Şevkî Mehemmed bin Aḥmed Efendi¹⁴³². *Zübdetü’l-Maḳâl*¹⁴³³ şâhibidir.

"Taḥmîn / تخمين"

sene 1100 târîhinde genç iken İstanbul’da vefât eylemiştir. Âşâr-ı ṭabî‘atından¹⁴³⁴ bu na‘t-ı şerîf yigirmi yedi beyt olmak üzere anın yâdigârıdır ki bu beytler andandır¹⁴³⁵:

¹⁴²⁰ Şeyh Seyyid Sırrî ‘Alî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh Seyyid Sırrî ‘Alî Efendi A; Şeyh Seyyid Sırrî Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁴²¹ Seyyid: es-Seyyid S₂

¹⁴²² Eşref-zâde: Şeref-zâde İ

¹⁴²³ dil-i vîrânda: dil-i vîrânede A; kalb-i vîrânda İ

¹⁴²⁴ her kişiden: her kişide S₁

¹⁴²⁵ beytini: beyti İ, S₁

¹⁴²⁶ gördükde: görenler S₂

¹⁴²⁷ Celvetî’nin: Ḥalvetî’nin A, İ, S₁

¹⁴²⁸ Şeyh Himmet’indir: Şeyh Himmet’in S₂

¹⁴²⁹ yanına defn-i türbet olmuşdur: yanına defn olunmuşdur A, İ

¹⁴³⁰ *Revvaḥa’llâhu rûḥahu*: - A, İ

¹⁴³¹ Şevkî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şevkî Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴³² Şevkî Mehemmed bin Aḥmed Efendi: Şevkî Mehemmed Efendi ibni Aḥmed Efendi S₂

¹⁴³³ *Zübdetü’l-Maḳâl*: *Zübde-i Etfâl* İ

Ḥudâ virdi saña tâc-ı sa'âdet¹⁴³⁶ yâ Resûla'llâh
[74_bS₁] Seniindir salṭanat devlet ḥilâfet yâ Resûla'llâh

Seniñ pây-ı şerîfîn teşnedir öpmek diler **Şevkî**
Temennî¹⁴³⁷ eyleyip ister icâzet yâ Resûla'llâh¹⁴³⁸

[136 İ] **Nâbî Yûsuf Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁴³⁹

Yûsuf Nâbî Efendi. Urfalıdır. Muşâhib Muştafâ Paşa¹⁴⁴⁰ ketḥudâsı olmuştur. Haleb'den Baltacı Meḥmed Paşa ile gelip Anadolı muḥâsebesi ba'dehû muḳâbele-i süvâri olmuş iken Rebî'ü'l-evvel'de ve Üskûdar'da Dereler¹⁴⁴¹ kurbunda defn olundu. Seyyid Vehbî merḥûm bu târîhi demiştir:

"Meded oldu fütâde¹⁴⁴² çâh-ı kabre Yûsuf-ı Nâbî / مدد اولدی فتاده چاه قبره يوسف نابى"

sene 1124. Âşârından *Siyer-i Veysî*'yi *Zeyl* edip [65_bS₂] *Tuḥfetü'l-Haremeyn, Hayriyye* ve müretteb *Dîvân*'ı vardır. Bu na't-ı şerîf ol zarîfîn eşer-i ṭab'ıdır¹⁴⁴³.

Bi-ḥamdillâh naşib oldu sa'âdet yâ Resûla'llâh
Ki itdim ḥâk-i dergâhın ziyâret yâ Resûla'llâh

Kemîneñ **Yûsuf-ı Nâbî**'yi aḥbâb u eḳârible
Şefâ'at yâ Ḥabîba'llâh şefâ'at yâ Resûla'llâh¹⁴⁴⁴

Ârif Süleymân Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁴⁴⁵

[75_aS₁] Ârif Süleymân Beg Efendi ibni Ḥasan¹⁴⁴⁶. Pederi mîr-âḫûr-ı evvel olmuştur. Şehrîdir. Elsine-i şelâsede şî're ḳâdir ve aḳrânı nâdir olup defter emîni iken İsaḳcî'da vefât eylediği:

"Ârif-i arş-ı berîn / عارف عرش برین"

sene 1183 târîhinde olup ḳaşaba-i mezbûrede¹⁴⁴⁷ bir câmi'de medfûndur. Âşârından *Ḥilye-i Ḥâḳânî Nazîresi* ve *Dîvân*'ı vardır.

¹⁴³⁴ Âşâr-ı ṭabî'atından: Âşâr-ı ḳaleminden İ; âşârından S₂

¹⁴³⁵ yâdigâridir ki bu beytler andandır: yâdigârından bu beytler S₂

¹⁴³⁶ tâc-ı sa'âdet: tâc u sa'âdet S₂

¹⁴³⁷ temennî: temennâ İ

¹⁴³⁸ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 51_a-51_b.

¹⁴³⁹ Nâbî Yûsuf Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Nâbî Yûsuf Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁴⁰ Muşâhib Muştafâ Paşa: Şâhib Muştafâ Paşa İ

¹⁴⁴¹ Dereler: Dedeler İ

¹⁴⁴² fütâde: fenâde S₁

¹⁴⁴³ na't-ı şerîf ol zarîfîn eşer-i ṭab'ıdır: na't-ı şerîf andandır İ; na't S₂

¹⁴⁴⁴ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 19_a.

¹⁴⁴⁵ Ârif Süleymân Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Ârif Süleymân Beg Efendi A; Ârif Süleymân Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁴⁴⁶ Ârif Süleymân Beg Efendi ibni Ḥasan: Ârif Süleymân Beg ibni Ḥasan S₁, S₂

¹⁴⁴⁷ ḳaşaba-i mezbûrede: ḳaşaba-i mezbûrde S₂

Ez-cümle bu naʿt-ı şerîf yâdigâr-ı tabîʿatıdır¹⁴⁴⁸:

[29_a A]

[137 İ] Cemâliñ muşhaf-ı âyât-ı rahmet¹⁴⁴⁹ yâ Resûla'llâh
Haṭıñ tefsîr-i remz-i sırr-ı vahdet yâ Resûla'llâh

Kapuñda bir gedâdır ʿÂrif-i nâ-çize rahm eyle
İder deryûze-i naḳd-i şefâʿat yâ Resûla'llâh¹⁴⁵⁰

Bu beyt daḥı bir gâzeliniñ maḳṭaʿıdır¹⁴⁵¹:

ʿÂrif perî vü şân-ı meʿânî benimledir
Mûrâne mülk-i naẓma Süleymân degil miyem

Şenâyî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*¹⁴⁵²

[66_aS₂] Şenâyî Ahmed Efendi. Kütahya'dan gelip taḥşîl-i ʿulûm ve maʿârif eyledikde müderris olup Mekke Ḳâzîsı [75_bS₁] iken:

"Maẓhar / مظهر"

sene 1145 târîhinde eşnâ-yı tarîḳde vefât eylemiştir. Âşâr-ı şîʿriyyesi olduğu Vehbî merhûmuñ *Vekâlet-nâme*'sinde¹⁴⁵³ daḥı mezkûrdur. Ez-cümle bu naʿt-ı şerîf zâde-i tabîʿatıdır¹⁴⁵⁴.

Sen olduñ ḥazret-i ḥatmü'r-risâlet yâ Resûla'llâh
Hem olduñ maẓhar-ı luṭf u ʿinâyet yâ Resûla'llâh

Şenâyî müznibe eyle kerem ey hâd-i ümmet
Saña ḳaldı hemân ancak¹⁴⁵⁵ mürüvvet yâ Resûla'llâh¹⁴⁵⁶

Belîğ Seyyid İsmâʿîl Efendi *Ḳuddise Sırruhı*¹⁴⁵⁷

Belîğ es-Seyyid İsmâʿîl Efendi¹⁴⁵⁸. Mısr ḳuẓẓâtındandır¹⁴⁵⁹.

¹⁴⁴⁸ yâdigâr-ı tabîʿatıdır: anın yâdigârıdır İ; - S₂

¹⁴⁴⁹ muşhaf-ı âyât-ı rahmet: muşhaf-ı âşâr-ı rahmet İ

¹⁴⁵⁰ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 119_a. Ayvansarâyî naatın başına *Vefeyât*'ında da kullandığı şu notları düşmüştür: "ʿÂrif Süleymân Beg, emîn-i defter iken İsaḳcî'da fevt oldu. Sene 1183. Târîḥ, ʿarş-ı berîñ"

¹⁴⁵¹ daḥı bir gâzeliniñ maḳṭaʿıdır: daḥı anıñ bedâyiʿ-i tabʿındandır İ; bir gâzeliniñ maḳṭaʿıdır S₂

¹⁴⁵² Şenâyî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Şenâyî Ahmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁵³ Burada adı geçen Vehbî, Vehbî Seyyid Hüseyin'dir. *Vekâlet-nâme*'nin bir nüshası için bk. Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 202/5.

¹⁴⁵⁴ zâde-i tabîʿatıdır: zâde-i tabʿındandır İ

¹⁴⁵⁵ ancak: - S₁

¹⁴⁵⁶ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur. Mecmua'da Şenâyî'nin aynı redifli iki naatı bulunmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 58_b ve 59_b-60_a

¹⁴⁵⁷ Belîğ Seyyid İsmâʿîl Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Belîğ Seyyid İsmâʿîl Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁵⁸ Belîğ es-Seyyid İsmâʿîl Efendi: - İ

¹⁴⁵⁹ Mısr ḳuẓẓâtındandır: - İ

"Terkü'l-izzet / ترك العزة"

sene 1128 târîhinde vefât edip Silivri Kapusu hâricinde medfündür. [138 İ] Âşâr-ı şîriyyesi vardır. Ez-cümle bu na't-ı şerîf zâde-i tabî'atıdır¹⁴⁶⁰:

Vücûduñ bâ'is-i îcâd-ı âlem yâ Resûla'llâh
Sezâ dirsem saña nûr-ı mücessem yâ Resûla'llâh

Nigâh eyle **Belîğ**-i derdmende çeşm-i şefkatle
Gelince hâk-i pâya dîde pür-nem yâ Resûla'llâh¹⁴⁶¹

İşretî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁴⁶²

İşretî Muştafâ [66bS₂] ibni Ḥasan. Yeñiîşâr'dan [76aS₁] gelip tarîk-i kazâyâ sâlik ve Eskişehir¹⁴⁶³ manşıbına mâlik olmuş idi.

"Yezdân-baḡş / يزدا بخش"

sene 974 târîhinde anda vefât eylemiştir. Âşâr-ı şîriyyesi vardır. Bu na't-ı şerîf anıñ eşer-i kâlemdir¹⁴⁶⁴:

Dil-i bîmârıma derdiñ devâdır yâ Resûla'llâh
Vişâliñ ıydına cânım fedâdır yâ Resûla'llâh

Belâgat bülbülidir **İşretî** gülzâr-ı medhiñde
Oḡur evşâfıñı destân-serâdır yâ Resûla'llâh¹⁴⁶⁵

Gınâyî 'Abdu'l-ğani Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁴⁶⁶

Gınâyî 'Abdu'l-ğani Efendi. Mağnisa'dan gelip müderris olduğdan soñra Kayseriye kâzîsı iken:

¹⁴⁶⁰ zâde-i tabî'atıdır: - S₂

¹⁴⁶¹ Naatın tamamı matla beytinin ikinci mısraı "Anıñçün cümleden sensin mükerrerem yâ Resûla'llâh" olmak, diğer kısımlar ise aynılık göstermek kaydıyla *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 75b. Ayvansarayî, *Naat Mecmuası*'nda naatın başına şu notu düşmüştür: "Belîğ İsmâ'il-i Burusavî, kâtib-i evkâf, sene 1043". Buradan da anlaşılacağı gibi bu şiir *Naat Mecmuası*'nda *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân ve Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr* müellifi Bursalı Belîğ'e; *Vefeyât*'ta ise 1128'de ölen ve Silivri Kapısı haricinde medfun bulunan Kirişci-zâde (*Vefeyât*'ta bu lakap anılmaz. Lakap için bk. Mehmed Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, C. I, s. 103) Belîğ'e izafe edilmiştir. *Osmanlı Müellifleri* bu naatı Bursalı İsmail Belîğ'e atfeder (C. II, s. 104). Abdülkerim Abdulkadiroğlu ise bu naatı Bursalı Belîğ'in yedi naattan oluşan *Seb'a-i Seyyâre* isimli küçük eserinin bir parçası olarak düşünür (bk. Abdülkerim Abdülkerimoğlu, *Bursalı İsmail Belîğ*, Ank., 1985, s. 165-166.) Bu bakımdan naatın Bursalı İsmail Belîğ'e ait olma ihtimali daha kuvvetlidir.

¹⁴⁶² İşretî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: İşretî Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁶³ Eskişehir: Eski İ

¹⁴⁶⁴ Âşâr-ı şîriyyesi vardır. Bu na't-ı şerîf anıñ eşer-i kâlemdir: Âşâr-ı şîriyyesi olup ez-cümle bu na't S₂

¹⁴⁶⁵ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur.

¹⁴⁶⁶ Gınâyî 'Abdu'l-ğani Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Gınâyî 'Abdu'l-ğani Efendi A, İ; - S₁, S₂

"Ġâib / غائب"

sene 1013 târîhinde¹⁴⁶⁷ Celâlî yedinde şehîd olmuştur. Bu na't-ı şerîf âşâr-ı şîriyyesindendir¹⁴⁶⁸:

[139 İ] Kupuñda sâ'il-i luţfuñ gedâyım yâ Resûla'llâh
Şefâ'at eyle muhtâc-ı 'atâyım yâ Resûla'llâh

Dü âlemde Ġmâyî bendeñe devlet bu yetmez mi
Diyemkim¹⁴⁶⁹ ümmet-i hayrû'l-verâyım yâ Resûla'llâh¹⁴⁷⁰

[29_b A] **Hâsib Mehemmed Efendi** *Ġuddise Sırruhı*¹⁴⁷¹

[76_bS₁] Hâsib Mehemmed Efendi. Kaşamonı'dan gelip tahşil-i ma'ârifden soñra Mora defterdârı olup bir emr zımnında¹⁴⁷² Bozcağa'ya nefy olunmuştur¹⁴⁷³. [67_aS₂] Anda sâkin iken:

"Hilkat / خلقت"

sene 1130 târîhinde vefât eylemiştir. Bu na't-ı şerîf âşârından bir güfte-i laţîfidir¹⁴⁷⁴:

Derûnum mahzen-i râz-ı Hudâ'dır yâ Resûla'llâh
Vücûdum hâk-i pâ-yı Muştafâ'dır yâ Resûla'llâh

Hezârân 'âşık-ı âvâresi var kûy-ı vuşlatda
Birisi dağı anıñ **Hâsibâ**'dır yâ Resûla'llâh¹⁴⁷⁵

Hudâyî Şâlih Dede Efendi *Ġuddise Sırruhı*¹⁴⁷⁶

Hudâyî Şâlih Dede Efendi. Menteşe'den zühûr edip vilâyetinde hilâfetle sâkin iken:

"Hâlet-i mevt / حالت موت"

sene 885 târîhinde vefât eylemiştir. Eş'ârı vardır. Ez-cümle Mevlânâ Celâlî'd-dîn-i Rûmî Hazretlerinin¹⁴⁷⁷ medhinde bu gâzeli demiştir¹⁴⁷⁸:

¹⁴⁶⁷ târîhinde: - S₁

¹⁴⁶⁸ Bu na't-ı şerîf âşâr-ı şîriyyesindendir: Ez-cümle bu na't S₂

¹⁴⁶⁹ diyemkim: diyemki S₂; demek A, İ, S₁ (*Naat Mecmuası*ndan hareketle düzeltilmiştir. bk. Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *NM*, RK, yk. 75_a-75_b)

¹⁴⁷⁰ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 75_a-75_b. Ayvansarâyî naatın başına şu kaydı düşmüştür: "Ġinâyî 'Abdu'l-ğani Efendi, Piyâle Paşa ittibâ'ındandır"

¹⁴⁷¹ Hâsib Mehemmed Efendi *Ġuddise Sırruhı*: Hâsib Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁷² bir emr zımnında: ber-murâd zımnında S₁

¹⁴⁷³ olunmuştur: olmuştur İ

¹⁴⁷⁴ bir güfte-i laţîfidir: bir güftesidir S₁; anlarıñ güftesidir S₂

¹⁴⁷⁵ *Naat Mecmuası*nın mevcut kısmında bu şiir yoktur.

¹⁴⁷⁶ Hudâyî Şâlih Dede Efendi *Ġuddise Sırruhı*: Hudâyî Şâlih Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁷⁷ Mevlânâ Celâlî'd-dîn-i Rûmî Hazretlerinin: Mevlânâ Celâlî'd-dîn A, İ

Ey dil isterseñ eger kâmil ola nokşânuñ
Secdegâh it eşigin Hâzret-i Mevlânâ'nun¹⁴⁷⁹

[140 İ]

[77_aS₁] Şevk-i Şems'ile **Hudâyî** göge çıksa n'ola söz
Zerre-i hâk-i rehisin kamu dervîşânun

Şâhidî Dede gibi oğlu olup anıñ dahı oğlu Şuhûdî Dede'dir.

Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*¹⁴⁸⁰

Şâhidî Dede¹⁴⁸¹. Meşhûr *Lûgat* şâhibi¹⁴⁸² es-Seyyid İbrâhîm Dede ibnü's-şeyh Şâlih. Muğla'da mevlevî-hâne şeyhi iken [67_bS₂] tarikatde şeyhi¹⁴⁸³ olan Dîvânî Mehmed Dede Efendi'yi ziyârete niyyet edip Karaşişâr'a vardıkda ziyâretten soñra¹⁴⁸⁴ bir kaç gün mizâcsız olup vefât eyledikde şeyhi yanına¹⁴⁸⁵ defn olunduğu *Lûgat*-i mezbûrun içinde olan bu mısra^c târîh olmak garâ'ibdendir:

"Ez-çi neden çün nite niçün çirâ / از چه ندن نته نیچون چرا"

sene 957. Vefâtı seksen iki yaşındadır¹⁴⁸⁶. Âşâr-ı tabî'tının¹⁴⁸⁷ şâhidi mezbûr *Tuhfe*'dir. Mezbûr lûgatden gayrı *Gülşen-i Vâhdet* ve sâ'ir manzûmesi vardır.

Şuhûdî Seyyid Kâsım Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*¹⁴⁸⁸

Şuhûdî Seyyid Kâsım Dede. Pederi Şâhidî Dede'den ahz-ı tarikat ve câ-nişîn-i hilâfet olmuşdur. Otuz sene kadar mu'ammer olup [77_bS₁] vefât eyledikde ceddi yanına¹⁴⁸⁹ defn olunmuşdur. Âşâr-ı şî'rîyyesinden bu rubâ'î bu mahalle kayd olundu¹⁴⁹⁰:

[141 İ] Her ki ola şehd-i şuhûd-ı Şâhidî'den¹⁴⁹¹ bî-mezâk
Ger şehîd olsa¹⁴⁹² odur hem-seng-i seng-i şehdî¹⁴⁹³

¹⁴⁷⁸ demişdir: - S₁

¹⁴⁷⁹ Hâzret-i Mevlânâ'nın: Hâzret-i Mevlâ'nın İ

¹⁴⁸⁰ Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*. Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁸¹ Şâhidî Dede: Şâhidî A, İ, S₁

¹⁴⁸² Meşhûr *Lûgat* şâhibi: Şuhûd (شهود) *Lûgat* şâhibi İ; Meşhûr *Lûgat* şâhibidir S₂

¹⁴⁸³ şeyhi: şeyh S₁

¹⁴⁸⁴ vardıkda ziyâretten soñra: vardıkdan soñra S₁

¹⁴⁸⁵ şeyhi yanına: şeyh yanına İ; şeyhi yanında S₁, S₂

¹⁴⁸⁶ vefâtı seksen iki yaşındadır; târîhinde seksen iki yaşında medfûn olmuşdur S₂

¹⁴⁸⁷ Âşâr-ı tabî'tunın: Âşâr-ı tabî'tında İ

¹⁴⁸⁸ Şuhûdî Seyyid Kâsım Dede Efendi *Kuddise Sırruhû*. Şuhûdî Seyyid Kâsım Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁸⁹ yanına: yanında A, İ

¹⁴⁹⁰ mahalle kayd olundu: mahalde kayd u tahrîr olundu İ

¹⁴⁹¹ Şâhidî'den: Şâhidî'nin S₁

¹⁴⁹² ola: olsa S₁

¹⁴⁹³ Bu mısra *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*'da şu şekildedir:

Ki şehîd olsa odur hem-seng-i seng-i meşhedi

bk: Mustafa Sakıb Dede, *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*, 2. Cüz, Matbaa-ı Vehbiyye, Mısır 1283, s. 18.

Hâl ü kâli kıl **Şühûdî** şahid ü meşhûd eger
Olmağ isterseñ şehâdetde şühûduñ eşhedi

[30_a A] **Nâdî Ahmed Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁴⁹⁴

Nâdî Ahmed Efendi¹⁴⁹⁵. [68_aS₂] Kaşamonı'dan gelip ba'det-tahşîl tarîk-i
h'âcegâne¹⁴⁹⁶ idhâl ile tebcil olunmuş¹⁴⁹⁷ idi. Başra kethudâsı iken:

"el-Muğnî / المغنى"

sene 1131 târîhinde vefât eylemişdir. Yâdigâr-ı eş'ârından bu güfte bergüzârı
olmağ üzre¹⁴⁹⁸ bu maħalle kayd olundu:

Vücûduñ maṭla'-ı nûr-ı hidâyet yâ Resûla'llâh
Zuhûruñ cümle-i nâsa¹⁴⁹⁹ sa'âdet yâ Resûla'llâh

İrişür lâ-cerem ser-menzil-i maḳşûdına **Nâdî**¹⁵⁰⁰
Olursa ḥazretiñden ger şefâ'at yâ Resûla'llâh¹⁵⁰¹

Yetîmî Seyyid Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵⁰²

Yetîmî Seyyid Meḥemmed Efendi. Tarîk-i 'ulemâya dâḥil Burusa ve Ğalaṭa
manşıblarına nâ'il olmuştur:

[78_aS₁] "Şeref-yâfte / شرفیافته"

sene 1076 târîhinde vefât edip Üsküdar'da defn olunmuşdur. Bu güfte-i na't-ı
şerîf âşârındandır¹⁵⁰³:

Ḳudûmuñ başdıĝı¹⁵⁰⁴ ḥâki görem mi yâ Resûla'llâh
Aña rûy-ı siyâhımı sürem mi yâ Resûla'llâh

Yetîmî'yim yüzi¹⁵⁰⁵ kara şefâ'at kıl bu nâ-çâra¹⁵⁰⁶
Elim boş kendim âvâre ḳalam mı yâ Resûla'llâh¹⁵⁰⁷

¹⁴⁹⁴ Nâdî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Nâdî Ahmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁴⁹⁵ Nâdî: Nârî S₁, Târî S₂ (Bu şahsın ismi *Naat Mecmuası*'nda da Nâdî Ahmed şeklindedir. bk. Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *NM*, RK, yk. 120_b)

¹⁴⁹⁶ tarîk-i h'âcegâne: h'âcegâne S₁

¹⁴⁹⁷ olunmuş: olmuş İ

¹⁴⁹⁸ yâdigâr-ı eş'ârından bu güfte bergüzârı olmağ üzre: eş'ârından bu güfte S₂

¹⁴⁹⁹ cümle-i nâsa: cümlesi nâsa S₁

¹⁵⁰⁰ Nâdî: Nârî İ, S₁; Târî S₂

¹⁵⁰¹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 120_b. Ayvansarâyî naatın başına *Vefeyât*'ta da tekrar ettiği şu bilgileri kaydetmiştir: "Nâdî Ahmed-i Kaşamonî, Başra'da paşa kethudâsı iken vefât, sene 1131"

¹⁵⁰² Yetîmî Seyyid Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Yetîmî Seyyid Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁰³ Bu güfte-i na't-ı şerîf âşârındandır; Âşâr-ı şî'riyyesinden bu na't-ı şerîf aîlarındır S₂

¹⁵⁰⁴ başdıĝı: başdıķıñ İ

¹⁵⁰⁵ yüzi: yüzüm İ

¹⁵⁰⁶ bu nâ-çâra: bu bî-çâre nâ-çâra S₁.

¹⁵⁰⁷ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 67_b

[142 İ] **Mevcî Mehemmed Paşa** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵⁰⁸

Mevcî Mehemmed Paşa. Hâcegândan olup defterdârlığında vezâretle [68_bS₂] dahı ikrâm olunup:

"Zü'n-nûreyn / ذوالنورين"

sene 1053 târîhinde vefât edip Üsküdar'da defn olunmuşdur. Âşâr-ı şîriyyesi olmağla bu na't-ı şerîf yâdigâr kılınmışdır¹⁵⁰⁹:

Günehkâr pür-hatâyım ben şefâ'at yâ Resûla'llâh
Giriftâr-ı hevâyım ben şefâ'at yâ Resûla'llâh

Kuluñdur **Mevcî**-i bîmâr firâkuñla olupdur zâr
Sen eyle derdime¹⁵¹⁰ tîmâr şefâ'at yâ Resûla'llâh¹⁵¹¹

Şâhib-i Târîḫ 'Abdî Paşa *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵¹²

'Abdî Paşa. Şâhib-i Târîḫ'dir. Serây-ı Hümâyûn'a [78_bS₁] çerâğ olup¹⁵¹³ İstanbul kâ'im-makâmı¹⁵¹⁴ ile tokuz sene de taşra çıkmışdır¹⁵¹⁵. İki kerre kâ'im-makâm¹⁵¹⁶ ve iki kerre Başra vâlisi ve Kandiye dahı zabt eylemişdir. Sakız muhâfızı iken:

"Hiṭâb-ı Elest / خطاب الست"

sene 1103 târîhinde Receb'de¹⁵¹⁷ anda vefât eylemişdir. Âşârından¹⁵¹⁸ Sultân Mehemmed-i Râbi' cülûsundan toḡsan üç târîhinedek¹⁵¹⁹ Târîḫ'i¹⁵²⁰ ve *Pend-i Örfî* ve *Bânet Su'âd* e şerḫleri ve *Dîvân-ı eş'âr*'ı vardır. Bu na't-ı şerîf dahı ol cümledendir¹⁵²¹:

Ḳarîn-i cürm ü 'işyânım şefâ'at yâ Resûla'llâh
Enîs-i âh u efğanım şefâ'at yâ Resûla'llâh

Resûli Ḥayy [u] Ğaffâr'ın şeff'isin günehkârın
[69_aS₂] Recâda 'Abdî-i zârın şefâ'at yâ Resûla'llâh¹⁵²²

¹⁵⁰⁸ Mevcî Mehemmed Paşa *Ḳuddise Sırruhû*. Mevcî Mehemmed Paşa A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁰⁹ yâdigâr kılınmışdır: andandır İ; anlarıñdır S₂

¹⁵¹⁰ derdime: derdine İ

¹⁵¹¹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 117_b.

¹⁵¹² Şâhib-i Târîḫ 'Abdî Paşa *Ḳuddise Sırruhû*. Şâhib-i Târîḫ 'Abdî Paşa A, İ; - S₁, S₂

¹⁵¹³ çerâğ olup: çerâğ S₁

¹⁵¹⁴ İstanbul kâ'im-makâmı: İstanbul kâ'im-makâm S₂

¹⁵¹⁵ ile tokuz sene de taşra çıkmışdır: - S₂

¹⁵¹⁶ İki kerre kâ'im-makâm: - S₂

¹⁵¹⁷ Receb'de: - S₁

¹⁵¹⁸ Âşârından: - S₁

¹⁵¹⁹ târîhinedek: târîhine kadar S₁

¹⁵²⁰ Târîḫi: Târîḫ S₁

¹⁵²¹ Bu na't-ı şerîf dahı ol cümledendir: Bu na't-ı şerîf dahı anıñdır İ; Ez-cümle bu na't-ı şerîf S₂

¹⁵²² Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 72_b.

[30_b A]

[143 İ] **Lâgarî Şeyh Mehemmed Efendi-i Nakş-bendî** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵²³

Lâgarî Şeyh Mehemmed Efendi, Nakş-bendiyye'dendir.

"Efdalü'l-ʿulemâ / افضل العلماء"

sene 1093¹⁵²⁴ târîhinde vefât edip Şâh Sultân Tekyesi muḳâbilinde vâkıḥ kendi zâviyesinde medfûndur. Âşârından baʿz-ı eşʿarı vardır ¹⁵²⁵. Anlardan bu beyt yâdigârdır¹⁵²⁶.

Kış kıyâmet yağmur âfet fitne yel¹⁵²⁷ balçık belâ

[79_aS₁] Yâr cennet¹⁵²⁸ uyku râhat gölge niʿmet tebtîlâ (نتلا)¹⁵²⁹

Kelâmî Şeyh Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵³⁰

eş-Şeyh Kelâmî Muştafâ Efendi. Cihângîr Fethu'llâh Efendi'den hilâfetle Otabaşı Çarşusu ḳurbında tevḥîde meşgûl iken:

"el-Keşret / الكثرة"

sene 1151 târîhinde vefât edip Merkez Efendi'niñ mezâristânı dâ'iresinde medfûndur. Âşâr-ı şeyhânesinden bu naʿt-ı şerîf anlarıñ bergüzâridir¹⁵³¹.

Ben ol nâlende şeydâ-yı hevâyım yâ Resûla'llâh
Garîḳ-i baḫr-i ʿışyân-ı cefâyım yâ Resûla'llâh

Ne mümkün ola meddâhıñ **Kelâmî** gibi bir mücrim
Hemânâ tâlib-i ʿafv u ʿaṭâyım yâ Resûla'llâh¹⁵³²

[144 İ] **Çarḫacı Şeyh Aḫmed Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵³³

eş-Şeyh Aḫmed Efendi. [69_bS₂] Çarḫacı¹⁵³⁴ demekle maʿrûfdur. Muḫyi'd-dîn-i Karaḫişârî ḳolundan¹⁵³⁵ Fericikli¹⁵³⁶ Şaʿbân Efendi'den aḫz-ı ṭarîḳat eyleyip Akbıyık Tekyesi şeyhi olmuştur:

¹⁵²³ Lâgarî Şeyh Mehemmed Efendi-i Nakş-bendî *Ḳuddise Sırruhû*: Lâgarî Şeyh Mehemmed Efendi-i Nakş-bendî A, İ; - S₁, S₂

¹⁵²⁴ Bu ibare 1093'e değil 1083'e tekabül etmektedir.

¹⁵²⁵ vardır: olup S₂

¹⁵²⁶ Anlardan bu beyt yâdigârdır: Bu beyt anıdır S₂

¹⁵²⁷ fitne yel: kara yel İ

¹⁵²⁸ yâr cennet: - S₂

¹⁵²⁹ İ müstensihî bu beyte bir nazire söylemiş ve beytin üstüne şu notu düşmüştür:

"Nazîre-i muşanniḫ-i in-Kitâb ki der-sâl-ı 1334 bi'l-bedâhe merḳûm-nümûd:

Şekker ekmek bi-vesîḳa almak olmaz bu belâ

Et kömür hep der-terakḳî yanma artık manḳala"

¹⁵³⁰ Kelâmî Şeyh Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

¹⁵³¹ anlarıñ bergüzâridir: anıñ bergüzâridir A; anıñ eşeridir İ; anlarıñdır S₂

¹⁵³² Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 47_b.

¹⁵³³ Çarḫacı Şeyh Aḫmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

"Huft / خفت"

sene 1080 târîhinde vefât edip Üsküdar'da Sakız Ağacı nâm mahalde medfûndur. Seng-i mezârı yokdur. Bu manzûme [79_bS₁] anlara mensûb olmağla bu mahalle nakl olundu:

İşit bî-nemâz olana¹⁵³⁷
Ol yüce Mevlâ ne demiş
Çıksun yerimden göğümden
Gayrî tañrı bulsun demiş

Çarhacı¹⁵³⁸ miskîn ne demiş
Bârî'ye şükr eyle demiş
Bu sözleri 'aceb demiş
Vây ne gâfildir bî-nemâz

Şeyh Maḥmûd Bedrî'd-dîn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵³⁹

eş-Şeyh Maḥmûd Bedrî'd-dîn Efendi. Şehrîdir. Şavak Tekyesi şeyhi Seyyid Cemâlû'd-dîn Efendi'den¹⁵⁴⁰ aḥz-ı tarîkat eylemiştir. Ve Keçecilerde¹⁵⁴¹ Hürrem Çavuş Câmî'î¹⁵⁴² muḳâbilinde kendüye bir zâviye binâ olunup anda sâkin iken¹⁵⁴³ muḥterik olmuş idi. Çok zemân geçmeden:

"Da'vet-i Behişt / دعوت بهشت"

sene 1197¹⁵⁴⁴ târîhinde rıhlet edip¹⁵⁴⁵ zâviyesine defn olundu. Ba'dehû zâviye binâ olunmuşdur. *Dîvân* tertîb [etmiş]¹⁵⁴⁶ lâkin ḥarîḳde zâyîc olmuşdur. [31_a A] Âşârından bu güfte anlarındır¹⁵⁴⁷:

[70_aS₂] Zuhûruñ 'âleme 'ayn-ı sa'âdet¹⁵⁴⁸ yâ Resûla'llâh
Tulu'ûñ bâ'is-i lutf-ı hidâyet yâ Resûla'llâh

¹⁵³⁴ Çarhacı: Çizmeci-zâde S₁ [Bu şahsın lakabı Tabîb-zâde Şükrî Efendi'nin *Mecmua-ı Tekâyâs*ında da Çarhacı'dır. bk. Zâkir Şükrî Efendi, *die Istanbuler Derwisch-Konvente und Ihre Scheiche (Mecmu'a-ı Tekâyâ)* (Haz.: M. Serhan Tayşî; Klaus Kreiser), Freiburg, 1980, s. 38.]

¹⁵³⁵ kolundan: kolında İ

¹⁵³⁶ Ferecikli: Kârecikli (فرجكلى) A, İ, S₁

¹⁵³⁷ olana: olan İ

¹⁵³⁸ Çarhacı: Çizmeci S₁

¹⁵³⁹ Şeyh Maḥmûd Bedrî'd-dîn Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh Maḥmûd Bedrî'd-dîn Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁴⁰ Seyyid Cemâlû'd-dîn Efendi'den: Seyyid Celâlû'd-dîn Efendi'den S₁

¹⁵⁴¹ Keçecilerde: Dügmecilerde İ

¹⁵⁴² Hürrem Çâvuş Câmî'î: Hürrem Çâvuş S₁

¹⁵⁴³ iken: - S₁

¹⁵⁴⁴ Bu terkip 1197'ye değil 1187'ye tekabül etmektedir.

¹⁵⁴⁵ rıhlet edip: vefât edip S₁

¹⁵⁴⁶ [etmiş] şeklinde düzelttiğimiz kelime bütün nüshalarda "edip" şeklindedir.

¹⁵⁴⁷ anlarındır: anlarıñ ber-güzârıdır İ; - S₂

¹⁵⁴⁸ 'ayn-ı sa'âdet: 'ayn-ı 'inâyet S₂

[145 İ] Seniñ¹⁵⁴⁹ dergâh-ı ‘âlîne sürer esved yüzün¹⁵⁵⁰ **Bedrî**
[80_aS₁] Diler dâ’im cenâbından şefâ‘at yâ Resûla’llâh¹⁵⁵¹

Na‘tî Muştafâ Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵⁵²

Na‘tî Muştafâ Beg Efendi¹⁵⁵³. Vezâretle defterdâr olan Hüseyn Paşa’nıñ ferzend-i şağîridir¹⁵⁵⁴. Pederi¹⁵⁵⁵ Serây-ı Hümâyûn’a çerâğ olduğdan soñra silahdâr kitâbetiyle taşra çıkup h’âceğândan olmuştur.

""Hareket-i beşer / حرکت بشر""

sene 1130 târîhinde vefât edip Sinân Paşa Medresesi hâricinde birâderi ‘Afvî Efendi yanında medfûndur. Nazm u neşrde âşâr-ı keşîresi¹⁵⁵⁶ olup bu na‘t-ı şerîf anıñdır¹⁵⁵⁷.

Cemâliñ âftâb-ı ‘âlem-ârâ yâ Resûla’llâh¹⁵⁵⁸
Cebîniñ nûrıdır¹⁵⁵⁹ kâdr-i hüveydâ yâ Resûla’llâh

Esîr-i derd-i ışkıñdır bu **Na‘tî** ‘âcize rahm it
Nigâh-ı şefkatiñle vir tesellâ yâ Resûla’llâh¹⁵⁶⁰

Nazîf ‘Abdu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵⁶¹

Nazîf ‘Abdu’llâh Efendi ibni ‘Abdu’l-mü’min. Burusa şu‘arâsından ve müderrislerindendir.

""Ravza-i cinân / روضه جنان""

sene 1115 târîhinde anda vefât edip Bıñarbaşı’nda medfûndur¹⁵⁶². Âşârından bu güfte anıñdır¹⁵⁶³.

[70_bS₂] Oğunsun dergehiñde ‘arz-ı hâlim yâ Resûla’llâh
Bilinsün derd-i şab‘-ı pür-melâlîm yâ Resûla’llâh

¹⁵⁴⁹ seniñ: - S₂

¹⁵⁵⁰ esved yüzün: âsûde yüz İ

¹⁵⁵¹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*’nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 6b-7a.

¹⁵⁵² Na‘tî Muştafâ Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Na‘tî Muştafâ Beg Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁵³ Na‘tî Muştafâ Beg Efendi.: Na‘tî Muştafâ Beg S₁, S₂

¹⁵⁵⁴ ferzend-i şağîridir: ferzend-i şağîri olup S₂

¹⁵⁵⁵ pederi: - A, İ

¹⁵⁵⁶ âşâr-ı keşîresi: âşâr-ı keşîre İ; keşîresi A, S₁

¹⁵⁵⁷ bu na‘t-ı şerîf anıñdır: bu na‘t S₂

¹⁵⁵⁸ Beyit S₁’de bulunmuyor.

¹⁵⁵⁹ nûrıdır: nûr eder İ

¹⁵⁶⁰ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*’nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 22b-22b.

¹⁵⁶¹ Nazîf ‘Abdu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Nazîf ‘Abdu’llâh Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁶² anda vefât edip Bıñarbaşı’nda medfûndur: anda medfûndur. Bıñarbaşı’nda. S₁

¹⁵⁶³ Âşârından bu güfte anıñdır: bu güfte anıñdır İ; Âşârından bu güfte anlarıñdır S₂

[80_bS₁] Ziyâret eyledim çün ravza-i pâkiñ **Nazîf**-âsâ
Cenâbından şefâ'atdır su'âlim yâ Resûla'llâh¹⁵⁶⁴

[146 İ] **Luţfi Luţfu'llâh Efendi Kıddise Sırruhû**¹⁵⁶⁵

Luţfi Luţfu'llâh Efendi. Kırım'dan zühûr edip Rûmili kızzâtından olmuştur.
Kâsımpaşa'da sâkin iken:

"Şîr-i Hudâ / شیر خدا"

sene 1115 târîhinde bir gece Kâsımpaşa Mezâristânı'nda maqtûl bulunup defn olunmuştur. Bu güfte anıdır¹⁵⁶⁶:

Şifâ-i derd-i dildir¹⁵⁶⁷ âstânın yâ Resûla'llâh
Anıñçün Muştafâ'dur nâm u şânın yâ Resûla'llâh

Ğarîk-i baħr-i 'işıyanım meded **Luţfi**'ye luţf eyle
Elin al bir ğarîb-i bî-nevânın yâ Resûla'llâh¹⁵⁶⁸

Nâ'îlî Muştafâ Efendi Kıddise Sırruhû¹⁵⁶⁹

Nâ'îlî Muştafâ Efendi. Pederi Pîrî Hâlife¹⁵⁷⁰ kendi gibi anı dahı ma'ciden kalemi kâtiblerinden eylemişdir. Şâbit ve Nazîm¹⁵⁷¹ merhûmların üstâdıdır. Vefât eyledikde bu mışra'-ı Fârisî târîh olmuştur¹⁵⁷²:

"Nâ'il-i Firdevs bâdâ Nâ'ilî el-Fâtîha / نائل فردوس بادا نائلی الفاتحه"

sene 1085¹⁵⁷³. *Dîvân*-ı eş'arı vardır¹⁵⁷⁴. Bu na't-ı şerîf ma'rûfdur¹⁵⁷⁵:

[81_aS₁]

[70_bS₂] Gönül bigânelerle¹⁵⁷⁶ âşnâdır yâ Resûla'llâh
Der-i devlet-meâbından cüdâdır yâ Resûla'llâh

¹⁵⁶⁴ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 22a. Bu naat, her ikisi de "Nazîf" mahlasını kullanan Nazîf 'Abdu'llâh Efendi'ye ve Tırhala Müftüsü Nazîf Mehmed Efendi'ye (Naat Mecmuası, yk.107_b) ait gösterilerek *Mecmuâ*'da mükerreren yazılmıştır. Tırhala Müftüsü Nazîf Mehmed Efendi'nin *Divânı*'nda olmayan bu şiir Nazîf 'Abdu'llâh Efendi'ye ait olmalıdır. Tırhala Müftüsü Nazîf Mehmed Efendi ve Divanı için bk. Murat Darıcık, *Nazîf Dîvânı (Transkripsiyonlu Çeviri ve Metin-İnceleme)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Sivas, 2006.

¹⁵⁶⁵ Luţfi Luţfu'llâh Efendi *Kıddise Sırruhû*: Luţfi Luţfu'llâh Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁶⁶ anıdır: anların güftârındandır S₂

¹⁵⁶⁷ şifâ-i derd-i dildir: şifâ-i derd-i dildâr S₂

¹⁵⁶⁸ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 23a-23b.

¹⁵⁶⁹ Nâ'îlî Muştafâ Efendi *Kıddise Sırruhû*: Nâ'îlî Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁷⁰ Pîrî Hâlife: Pîr Hâlife S₁

¹⁵⁷¹ Şâbit ve Nazîm: - S₁

¹⁵⁷² olmuştur: söylemişdir S₁

¹⁵⁷³ Mısranın ebced değeri 1085'e değil 1075'e tekabül etmektedir.

¹⁵⁷⁴ vardır: olup ez-cümle S₂

¹⁵⁷⁵ ma'rûfdur: anıdır İ; anlarındır S₂

¹⁵⁷⁶ bigânelerle: bigâneler S₁

[31_b A] Ne deñlü **Nâzilî** şâyân-ı tertîb-i cezâ olsa
Cenâbından şefâ'at mültecâdır yâ Resûla'llâh¹⁵⁷⁷

Hâkânî Mehemmed Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵⁷⁸

[147 İ] Hâkânî Mehemmed Beg Efendi. Şadr-ı esbak Ayas Paşa'nın¹⁵⁷⁹ kerîme-zâdesidir. Re'îs kâlemi kâtiblerinden iken:

"İltifât-ı beḳâ / التفات بقا"

sene 1015 târîhinde rihlet edip Edirne Kapısı'nda Mihrimâh Sultân Câmi'i'ne muttaşıl mektebin şuffe penceresi hâricinde târîhsiz bir müdevver seng-i mezârı vardır. Âşâr-ı şiriyyesinden *Hilye-i Şerîfe*'si ma'rûfdur. *Dîvân-ı eş'ârı* dağı vardır¹⁵⁸⁰.

Bükâî 'Abdu'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵⁸¹

Bükâî 'Abdu'llâh Efendi ibni Mehemmed Reşid. Pederi, Şeyhü'l-islâm Tiryâkî Feyzu'llâh Efendi'nin oğludur. Yenişehir'den ma'zûlen hınâkdan:

"Ce'ale'l-cennetü meşvâhu / جعل الجنة مشواه"

sene 1139 târîhinde vefât edip Eyyûb'da Yahyâ-zâde Tekyesi'nde ecdâdı yanında medfûndur. Şeyhü'l-islâm Debbâğ-zâde'nin oğlu [81_bS₁] Aḥmed Yahyâ'nın dâmâdıdır. Bu na't-ı şerîf anıdır¹⁵⁸².

[71_bS₂] Derûnum âteşi yakdı cihânı yâ Resûla'llâh
Ḥayâlün tâ-be-key dilde nihânı yâ Resûla'llâh

Bükâî ḥâk-i pâyiña¹⁵⁸³ yüzün sürmek diler dâ'im
Şalâtile selâm eyler dehânı yâ Resûla'llâh¹⁵⁸⁴

Ḳuşûrî 'Ömer Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁵⁸⁵

Ḳuşûrî 'Ömer Efendi. Vilâyeti¹⁵⁸⁶ 'Ayntâb'da maḥkeme kâtiblerindendir.

"Rihletü'l-âşık / رحلة العاشق"

sene 1140 târîhinde anda rihlet eylemiştir. Tab'-ı şirîsi vardır. *Şâhidî Lûgatîhi*¹⁵⁸⁷ min evvelihî ve âhirihî taştîr eylemiştir ki¹⁵⁸⁸ [148 İ] her mışra'ına bir

¹⁵⁷⁷ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 25_b-26_a.

¹⁵⁷⁸ Hâkânî Mehemmed Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Hâkânî Mehemmed Beg Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁷⁹ Ayas Paşa'nın: Ayas S₁

¹⁵⁸⁰ *Dîvân-ı eş'ârı* dağı vardır: *Dîvân-ı eş'ârı* vardır S₁; *Dîvân-ı* dağı vardır

¹⁵⁸¹ Bükâî 'Abdu'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Bükâî 'Abdu'llâh Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁸² anıdır: anıdır, bu maḥalle kayd olundu S₂

¹⁵⁸³ ḥâk-i pâyiña: ḥâk-i pâyiña S₁

¹⁵⁸⁴ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 119_a.

¹⁵⁸⁵ Ḳuşûrî 'Ömer Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Ḳuşûrî 'Ömer Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁸⁶ Vilâyeti: Vilâdeti S₂

mışra¹⁵⁸⁹ dağı rabt u zamm eylemekdir. Bir baħrinden iki beyti i'lam¹⁵⁹⁰ iin bu maħalle derc¹⁵⁹¹ olundu:

Git beru syle bigu gel biya
Hal dili cmle iyan¹⁵⁹² it baħa
Ta bu kadar¹⁵⁹³ terk-i şıla eylemek
Ez-i neden un nite niun ira

Hıfzı Meħemmed 'Abdu'l-baki Efendi Kuddise Sırruhı¹⁵⁹⁴

Hıfzı Meħemmed 'Abdu'l-baki Efendi¹⁵⁹⁵. Anaolı kuzatından olup Anaolı kai-askeri [82aS₁] La'li-zade Seyh Meħemmed Efendi'ye hem imam ve hem damad olmuşdur. Tekmil-i tarik edip ma'şet ile teħud eylemiş idi¹⁵⁹⁶.

"Beħaya Hıfzı gdi¹⁵⁹⁷ ah / بقایه حفظی کوچدی اه"

sene 1165 [72aS₂] tarihinde 'azm-i beka eyleyip Topkapısı'nda Sarı 'Abdu'llah Efendi da'iresinde¹⁵⁹⁸ defn olunmuşdur. Bu na't-ı şerif ašar-ı tab'atından yađigardır¹⁵⁹⁹:

Vucuduñ şem-i pur-nur-ı Hudadır ya Resula'llah¹⁶⁰⁰

[32a A] **Seyh Maħmud Rızaı Efendi Kuddise Sırruhı**¹⁶⁰¹

eş-Seyh Maħmud Rızaı Efendi¹⁶⁰². Filibe'den zuħur edip Hakim Celebi Efendi'den aħz-ı tarikat-i Nakş-bendiye edip Ristem Paşa anı babalık eylemekle "Baba Efendi" diyu ma'rufdur.

"Suretü'l-Fatır / سورة الفاطر"¹⁶⁰³

sene 987 tarihinde rihlet edip Ebü Eyyub Enşari *raziya'llahu anhu'l-Bari* Türbesi ħaricinde medfundur. Süleymaniye Cami'i ħurbunda medresesi ve evkafı ve

¹⁵⁸⁷ *Şahidî Lügatı*ni: Şahidî na'ımı İ

¹⁵⁸⁸ ki: - İ, S₂

¹⁵⁸⁹ bir mışra': - S₁, S₂

¹⁵⁹⁰ i'lam: ilan İ

¹⁵⁹¹ derc: zikr İ

¹⁵⁹² iyan: itab İ

¹⁵⁹³ Ta bu kadar: Ta yokdur İ

¹⁵⁹⁴ Hıfzı Meħemmed 'Abdu'l-baki Efendi *Kuddise Sırruhı*. Hıfzı Meħemmed 'Abdu'l-baki Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁵⁹⁵ Hıfzı Meħemmed 'Abdu'l-baki Efendi: Hıfzı 'Abdu'l-baki Efendi İ

¹⁵⁹⁶ eylemiş idi: eylemiştir S₁

¹⁵⁹⁷ Hıfzı gdi: gdi (کوچدی) Hıfzı S₁

¹⁵⁹⁸ da'iresinde: da'ire S₂

¹⁵⁹⁹ ašar-ı tab'atından yağigardır: anıdır İ; ašar-ı tab'atındandır S₁; Ez-cümle bu na't-ı şerif S₂

¹⁶⁰⁰ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 98a. Ayvansarayi naatın başına şu kaydı düşmüştür: "Meħemmed kai-i kalem-i Anaolı, tabi-i La'li-zade".

¹⁶⁰¹ eş-Seyh Maħmud Rızaı Efendi *Kuddise Sırruhı*. eş-Seyh Maħmud Rızaı Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁶⁰² eş-Seyh Maħmud Rızaı Efendi: eş-Seyh Meħemmed Rızaı Efendi S₁

¹⁶⁰³ Kur'an-ı Kerim'in 35. suresidir.

resâ'il ü eş'ârı meşhûr Bâbâ-yı [149 İ] 'âlem idi. Âşârından bu na't-ı şerîf yâdigâr olmağla bu maħalle kayd olundu¹⁶⁰⁴:

[82_bS₁] Kerem-kân-ı mürüvvet ma'çdenisin yâ Resûla'llâh
Füyûzât-ı şefâ'at maħzenisin yâ Resûla'llâh

Emîn eyle **Rızâ**'yı tâbiş-i germiyyet-i ğamdan¹⁶⁰⁵
Cemî'-i kâ'inâtuñ me'menisin yâ Resûla'llâh¹⁶⁰⁶

Vaşfi Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁶⁰⁷

Vaşfi Muştafâ Efendi, Hınnâvî-zâde Ḳâzî-asker 'Alî Efendi'niñ birâder-i kirâmınıñ oğludur. Anañolı kuzzâtındandır.

"Beşâşet / بشاشت"

sene 1003 târîhinde vefât eyleyip¹⁶⁰⁸ Edirne'de 'ammîsi 'Alî Efendi'niñ yanında medfûndur. Âşârından bu na't-ı şerîf bu maħalle kayd olundu¹⁶⁰⁹:

[72_bS₂] Ruħuñ mir'ât-ı vech-i lem-yezeldir yâ Resûla'llâh
Cemâliñ maṭla'-ı mihr-i ezeldir yâ Resûla'llâh¹⁶¹⁰

Âġâh Hâfız Bulâk Meħemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁶¹¹

Âġâh Hâfız Meħemmed Bulâk. Semerkand'dan zühûr edip Şevket'den taḥşîl-i ma'ârif ve ħüsn-i ḥaṭṭ ve tezhibde daħı kemâli olup tarîkat-ı Nakş-bendî'den daħı intisâb eylemiş idi. Diyârbekr'de sâkin iken:

"Şâ'ir-i ḥaḳḳâniyyet / شاعر حقانيت"

sene 1140 târîhinde anda vefât¹⁶¹² eylemişdir. [83_aS₁] Müretteb *Dîvân'ı* vardır. Bu na't-ı şerîf andandır¹⁶¹³:

¹⁶⁰⁴ Âşârından bu na't-ı şerîf yâdigâr olmağla bu maħalle kayd olundu: Âşârından bu na't-ı şerîf yâdigâr olmağla bu maħalle kayd u derc olundu İ; Ez-cümle bu na't-ı şerîf S₂

¹⁶⁰⁵ tâbiş-i germiyyet-i ğamdan: tâbiş-i germiyyet S₁

¹⁶⁰⁶ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 100_b-101_a. Bununla birlikte *Mecmu'a*'da bu naat Şeyḫ Maħmûd Rızâyî Efendi adına deġil, aynı mahlası kulllanan ve 1067'de ölen Rızâyî 'Alî Efendi adına kayıtlıdır.

¹⁶⁰⁷ Vaşfi Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Vaşfi Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁶⁰⁸ eyleyip: edip İ

¹⁶⁰⁹ Âşârından bu na't-ı şerîf bu maħalle kayd olundu: Ez-cümle bu na't-ı şerîf S₂

¹⁶¹⁰ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 107_b. Ayvansarâyî naatın başına şu notu düşmüştür: "Vaşfi Kınalı-zâde Muştafâ Efendi, fevt sene 1000 ". *Mecmu'a*'da Vaşfi'nin ölüm tarihi olarak verilen 1000 yanlıştır (bk. Mehmet Nâil Tuman, *Tuḥfe-i Nâilî*, (Haz.: Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), C. II, Ank. 2001, s. 1170). *Vefeyât*'ta bu 1003 olarak tashih edilmiştir.

¹⁶¹¹ Âġâh Hâfız Bulâk Meħemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Âġâh Hâfız Bulâk Meħemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁶¹² anda vefât: anda sâkin vefât S₂

¹⁶¹³ Bu na't-ı şerîf andandır: Bu na't-ı şerîf anıñ ğüftelerindendir İ; - S₂

[150 İ] Egerçi zulmet-âlûd-ı günâhım yâ Resûla'llâh
Seniñ nûruñla reşk-i mihr ü mâhım yâ Resûla'llâh

Sevâd-ı 'anber-i deryâ-yı rahmet¹⁶¹⁴ cirm iken Âgâh
Revâdır dirisem nâme-siyâhım yâ Resûla'llâh¹⁶¹⁵

Şun'î Şeyhü'l-islâm Şun'u'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁶¹⁶

Şun'î Şeyhü'l-islâm Şun'u'llâh Efendi¹⁶¹⁷ ibni Ca'fer. Dört kerre şeyhü'l-islâm olup ba'de'l-azl vefâtında Minber köduğı¹⁶¹⁸ Hüsâm Beg Mescidi'niñ dâ'iresinde defn olundu ki Kırkçeşme kurbundadır. Târîh-i vefâtı¹⁶¹⁹:

"İlâhî eyle Şun'u'llâh'a¹⁶²⁰ rahmet / الهی ايله صنع الله رحمت"

sene 1021. Tabî'at-ı şîriyyesi vardır. Âşâr-ı kaleminden bu na't-ı şerîf anlarındır¹⁶²¹:

[73_aS₂] Lisânıñ 'andelîb-i bâğ-ı vahdet yâ Resûla'llâh
Dehânıñ¹⁶²² menba'-ı lû'lü-yi hikmet yâ Resûla'llâh

Sezâvâr-ı inâyet eyle **Şun'î** bir fakîriñdir
Şefâ'at kıl ola şâyân-ı rahmet¹⁶²³ yâ Resûla'llâh¹⁶²⁴

[32_b A] **Karaçelebi-zâde Şeyhü'l-islâm 'Abdu'l-azîz Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁶²⁵**

Karaçelebi-zâde Şeyhü'l-islâm 'Abdu'l-azîz [83_bS₁] Efendi'dir. Fetvâdan ma'zûlen Burusa'da sâkin iken vefât edip Deveciler Mezâristanı'nda:

"Rızâen li'llâh / رضاء الله"¹⁶²⁶

sene 1068 târîhinde defn olundu. Müdevven *Târîhi* ve âşâr-ı şîriyyesi olup bu na't-ı şerîf ol zât-ı laîfîñ teberrüküdür¹⁶²⁷:

¹⁶¹⁴ sevâd-ı 'anber-i deryâ-yı rahmet: sîvâr-ı 'anber-i deryâ-yı rahmet S₁, S₂

¹⁶¹⁵ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 37_b-38_a. Ayvansarâyî naatın başına "Diyârbekrlî Âgâh Efendi" başlığını düştüştür.

¹⁶¹⁶ Şun'î Şeyhü'l-islâm Şun'u'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: - S₁, S₂

¹⁶¹⁷ Şun'î Şeyhü'l-islâm Şun'u'llâh Efendi: Şun'î Şeyh Şun'u'llâh Efendi S₂

¹⁶¹⁸ Minber köduğı: Minber köriğı İ, S₂

¹⁶¹⁹ Târîh-i vefâtı: vefâtı S₁; - S₂

¹⁶²⁰ Şun'u'llâh'a: Şun'u'llâh S₂

¹⁶²¹ Tabî'at-ı şîriyyesi vardır. Âşâr-ı kaleminden bu na't-ı şerîf anlarındır: Tabî'at-ı şîriyyesinden bu na't-ı şerîf anlarıñ âşâr-ı güzîdelerindendir İ; Tabî'at-ı şîriyyesi olup ez-cümle bu na't-ı şerîf S₂

¹⁶²² dehânıñ: dehân S₁

¹⁶²³ şâyân-ı rahmet: şâyân S₁

¹⁶²⁴ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 39_a.

¹⁶²⁵ Karaçelebi-zâde Şeyhü'l-islâm 'Abdu'l-azîz Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Karaçelebi-zâde Şeyhü'l-islâm 'Abdu'l-azîz Efendi A; Karaçelebi-zâde Şeyhü'l-islâm 'Azîz Efendi İ; 'Azîz Efendi S₁, S₂

¹⁶²⁶ Allah rızası için.

¹⁶²⁷ bu na't-ı şerîf ol zât-ı laîfîñ teberrüküdür: ez-cümle bu na't anlarıñ güftârındandır S₂

[151 İ] Hayât-efzâ-yı dildir la'l-i nâbîn yâ Resûla'llâh
Şafâ-baḥşâ-yı cândır her ḥiṭâbîn yâ Resûla'llâh

Garîḳ-i ma'şiyet 'Abdu'l-'azîz'in 'arz-ı hâlidir
'Înâyet kıl buyurılsa¹⁶²⁸ cevâbîn yâ Resûla'llâh¹⁶²⁹

'Âlî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁶³⁰

'Âlî Muştafâ Efendi. Hâcegândandır. Âşârı çokdur. Huşûşâ *Târîḫi* ma'rûfdur.
Bâkî Efendi ile bir senede vefât edip bu târîḫi demişlerdir:

"Mâtâ'l-'Âlî ve ḳassa 'aleyhi'l-Bâkî / مات العالي و قس عليه الباقي" ¹⁶³¹

sene 1008. Gelibolı'da Yazıcı-zâde'nin kabri civârında türbe-i maḥşûşasında
medfundur¹⁶³². Âşâr-ı şî'riyyesinden bu güfte anlarındır¹⁶³³:

[73_bS₂] Derûn-ı fîkr-i dil dâ'im vişâlin yâ Resûla'llâh
Ümîd-i şem' ruḥsâr-ı cemâlin yâ Resûla'llâh

[84_aS₁] Umarım idesin 'Âlî fakîri luṭfuña mazhar
Nigâh-ı merḫametdir¹⁶³⁴ hep ḥiṣâlin yâ Resûla'llâh¹⁶³⁵

Nâmîḳ Meḫmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁶³⁶

Nâmîḳ Meḫmed Efendi bin İsmâ'il¹⁶³⁷. Burusavîdir. Şu'arâdan Derzî-zâde
demekle ma'rûf bir çelebidir¹⁶³⁸. Kırk yaşına vâsıl olmadan:

"Naḥl-i tecellî / نحل تجلى"

sene 1123 târîḫinde anda vefât eylemiştir¹⁶³⁹. Âşâr-ı ḳalîlesinden bu güftâr
andan yâdigârdır¹⁶⁴⁰:

¹⁶²⁸ buyurılsa: buyurılırsa S₂

¹⁶²⁹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 29_b. Fakat *Mecmuâ*'da bu naat Karaçelebi-zâde Abdülazîz Efendi'ye değil, şeyh Hasan Sezâyî'nin akrabalarından olan ve 1151/M. 1738'de ölen Moralı Abdülazîz Efendi'ye ait gösterilmiştir. Bu şahıs için bk. Mehmet Nâil Tuman, *a.g.e.*, C. II, s. 671-672.

¹⁶³⁰ 'Âlî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: 'Âlî Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁶³¹ Âlî öldü, Bâkî de onu takip etti.

¹⁶³² Gelibolı'da Yazıcı-zâde'nin kabri civârında türbe-i maḥşûşasında medfundur: - A, İ, S₂

¹⁶³³ Âşâr-ı şî'riyyesinden bu güfte anlarındır: Âşâr-ı şî'riyyesinden bu güfte anıdır İ; Âşâr-ı şî'riyyesi olup ez-cümle bu na't-ı şerîf anlarındır S₂

¹⁶³⁴ nigâh-ı merḫametdir: nigâh-ı ma'rîfetdir S₂

¹⁶³⁵ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 31_a.

¹⁶³⁶ Nâmîḳ Meḫmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Nâmîḳ Meḫmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁶³⁷ Nâmîḳ Meḫmed Efendi bin İsmâ'il: Nâmîḳ Meḫmed bin İsmâ'il S₁; Nâmîḳ Meḫmed Efendi ibni İsmâ'il S₂

¹⁶³⁸ ma'rûf bir çelebidir: ma'rûfdur. Ve bir çelebidir S₂

¹⁶³⁹ eylemiştir: edip İ

¹⁶⁴⁰ bu güftâr andan yâdigârdır: bu güftâr-ı âbdâr anıdır İ; bu na't-ı şerîf S₂

Göñül bülbül gibi nâlân-ı hüsnüñ yâ Resûla'llâh
Ola mânend-i gül şâyân-ı hüsnüñ yâ Resûla'llâh

[152 İ] Yüzi yok dergehiñde 'arz-ı hâle **Nâmık**-ı zârîñ¹⁶⁴¹
Meger şefkât ide ihsân-ı hüsnüñ yâ Resûla'llâh¹⁶⁴²

Vesîm 'Abbâs Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁶⁴³

Vesîm 'Abbâs Efendi¹⁶⁴⁴. Eṭibbâdandır. Sultân Selîm Çarşusu'nda dükkânı vardır. Tıbbda ve nücûmda ve fıkhdâ te'lîfleri olup müdevven *Dîvân*'ı daḥı vardır. Hacc-ı şerîfden 'avdet edip vatanına geldikde vefât edip Edirne Kapısı hâricinde medfûndur. Bu bir beyt iki târîḥ¹⁶⁴⁵ Müstakîm- [84_aS₁] zâde Efendi'nin¹⁶⁴⁶ yâdigârlarıdır¹⁶⁴⁷.

[74_aS₂]

Derdine dermân tabîbim itmedi bâz-ı nücûm¹⁶⁴⁸ / دردیکه درمان طبیبم ایتمدی باز انجوم

'Ömrünüñ mihrî bugün 'Abbâs'ım oldu münkeşif / عمریکک مهری بگوون عباسم اولدی منکسف

sene 1173. Bu¹⁶⁴⁹ na't-ı şerîf âşârından yâdigârdır¹⁶⁵⁰.

Cemî-i enbiyânîñ efḍalısın yâ Resûla'llâh
N'ola âḥirde gelseñ evvelısın yâ Resûla'llâh

Günâhı çok **Vesîm**'in kıl şefâ'at rûz-ı maḥşerde
Şeff-i müznibîniñ ekfelisin¹⁶⁵¹ yâ Resûla'llâh¹⁶⁵²

[33_a A] **Şerîf Meḥemmed Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁶⁵³

Şerîf Meḥemmed Efendi ibni Seyfu'llâh Efendi¹⁶⁵⁴. Pederi Mesîḥ Paşa kurbunda Seyrek-zâde Mescidi'niñ imâmı idi. Kendi müderris olup ba'dehû:

¹⁶⁴¹ Nâmık-ı zârîñ: Vâmık-ı zârîñ İ

¹⁶⁴² Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda "Derzî-zâde Meḥemmed Nâmık Efendi" başlığıyla mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 48b-49a.

¹⁶⁴³ Vesîm 'Abbâs Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Vesîm 'Abbâs Efendi A; Ḳâsım 'Abbâs Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁶⁴⁴ Vesîm 'Abbâs Efendi: Ḳâsım 'Abbâs Efendi İ

¹⁶⁴⁵ Bu bir beyt iki târîḥ: Bu beyt iki târîḥ İ, S₁; iki târîḥ S₂

¹⁶⁴⁶ Efendi'nin: - A, İ

¹⁶⁴⁷ yâdigârlarıdır: yâdigârlarıdır, iki târîḥdir S₁

¹⁶⁴⁸ Bu tarih mısra'ı 1173'e değil 1176'ya tekabül ediyor. Mısranın son kısmı Müstakîm-zâde'nin *Tuhfe-i Hattâtîn*'inde "bâz-ı nücûm" değil, "yârâ nücûm / يارا نجوم" şeklindedir. Lakin böyle bile olsa hesap 1377'yi bulmakta ve *Tuhfe-i Hattâtîn*'i yayına hazırlayan İbnülemin Mahmud Kemal'in de dipnotta belirttiği gibi, hesap tutmamaktadır. bk. Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddîn, *Tuhfe-i Hattâtîn*, İst., 1928, s. 669.

¹⁶⁴⁹ bu: ez-cümle bu S₂

¹⁶⁵⁰ âşârından yâdigârdır: andandır İ;

¹⁶⁵¹ ekfelisin: - İ

¹⁶⁵² Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda "Ḥekîm 'Abbâs Efendi Vesîm" başlığıyla mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 1b.

¹⁶⁵³ Şerîf Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şerîf Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

"İntikâl-i Şerîf / انتقال شریف"

sene 1172 târîhinde vefât eylemişdir¹⁶⁵⁵. Edirne Kapısı hâricinde medfûndur. Ba'zı âşâr-ı şî'riyyesi olup bu güfte anlarıñ eşeridir¹⁶⁵⁶.

[153 İ] Zuhûruñ bâ'îş-i 'izz ü sa'âdet yâ Resûla'llâh
Vücûduñ cümleye 'ayn-i 'inâyet yâ Resûla'llâh

Başında tâc-ı *Mâ-evhâ*¹⁶⁵⁷ seniñ şânındadır *Tâhâ*¹⁶⁵⁸
[85_aS₁] Şerîf'e şefkâtiñ hâlâ kerâmet yâ Resûla'llâh¹⁶⁵⁹

‘Askerî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruh*¹⁶⁶⁰

‘Askerî Mehemmed Efendi. Edirnevî. Zu'âmadandır. Müdevven *Dîvân*ı vardır.

[74_bS₂] "Bağır-i ma'rîfet / بحر معرفت"

sene 1000 târîhinde vefât eylemişdir¹⁶⁶¹. Güftelerinden bu na't-ı şerîf bu maḥalle nakl olundu¹⁶⁶².

Günâhkâr ümmete edip şefâ'at¹⁶⁶³
Meded eyle meded yâ Resûla'llâh¹⁶⁶⁴

Özüñdür ‘Askerî’ niñ cânda cânı
Meded eyle meded yâ Resûla'llâh¹⁶⁶⁵

Şeyḫ ‘Alî Vâhidî Efendi *Ḳuddise Sırruh*¹⁶⁶⁶

Şeyḫ ‘Alî Vâhidî, Kaşamonı’dan gelip Mestçi-zâde’dan¹⁶⁶⁷ taḥşîl-i ‘ulûm-ı şerî’at¹⁶⁶⁸ ba’dehû Şâh Sultân Şeyḫî ‘Abdu’llâh Efendi’dan ve Şeyḫ Maḥmûd-ı Kâdirî’den aḫz-ı tarîkat Topḫâne şeyḫi Seyyid Ḥalîl Efendi’ye dâmâd olup Piyâle

¹⁶⁵⁴ ibni Seyfu'llâh Efendi: Bin Seyfu'llâh Efendi S₁

¹⁶⁵⁵ eylemişdir: eylemiş İ

¹⁶⁵⁶ anlarıñ eşeridir: anıñ eşeridir A; anıñdır İ

¹⁶⁵⁷ " فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ : Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti." Kur'an-ı Kerim, Necm 53/10.

¹⁶⁵⁸ Kur'an-ı Kerim'in 20. suresinin adı ve ilk ayetidir.

¹⁶⁵⁹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 41_b-42_a.

¹⁶⁶⁰ ‘Askerî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruh*: ‘Askerî Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁶⁶¹ eylemişdir: edip S₁, S₂

¹⁶⁶² bu maḥalle nakl olundu; bu maḥalle kayd u derc olundu İ; yâdigârdır S₂

¹⁶⁶³ Günâhkâr ümmete edip şefâ'at: Günâhkâr ümmete edip şefâ'at yâ Resûla'llâh A, İ, S₁, S₂. (Bu mısra *Naat Mecmuası*ndan hareketle düzeltilmiştir. Naatın tamamı Mecmua'da kayıtlıdır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 49_b-50_a.)

¹⁶⁶⁴ Mısranın vezni kusurludur.

¹⁶⁶⁵ Mısranın vezni kusurludur. Meded eyle meded yâ Resûla'llâh: Meded eyle meded eyle yâ Resûla'llâh S₁, S₂

¹⁶⁶⁶ Şeyḫ ‘Alî Vâhidî Efendi *Ḳuddise Sırruh*: Şeyḫ ‘Alî Vâhidî Efendi A; Şeyḫ ‘Alî Vâhidî İ; - S₁, S₂

¹⁶⁶⁷ Mestçi-zâde'den: Mesîḫî-zâde'den İ

¹⁶⁶⁸ taḥşîl-i ‘ulûm-ı şerî’at: taḥşîl-i ‘ulûm-ı şerîf İ

Paşa'da vâkı' Arabacı-zâde Tekyesi'ne şeyh olmuş idi. Nefy olunup yedi sene mürûrunda ıtlâk ve hânesinde sâkin iken:

"Vişâlû's-Şeyh 'Alî / وصال الشيخ على"

sene 1178 [85_bS₁] târîhi Receb'inde intikâl edip Cihângîr kurbunda Açarca Tekyesi'nde¹⁶⁶⁹ medfûndur. Âşâr-ı tabî'atından¹⁶⁷⁰ ilâhiyyât ve na't-ı şerîfleri vardır. Ez-cümle bu güfte anlarındır¹⁶⁷¹:

[154 İ] Felekler şem'-i rûyuñda yanarlar yâ Resûla'llâh¹⁶⁷²
Anuñcün tûrmayup dâ'im dönerler yâ Resûla'llâh

[75_aS₂] Semâlar ile deverân tûra mı **Vâhidî** bir an
Cemâliñ vaşf edip sûzân iderler yâ Resûla'llâh¹⁶⁷³

Râşîh Mehemmed Sa'îd Efendi *Quddise Sırruhû*¹⁶⁷⁴

Râşîh Mehemmed Sa'îd¹⁶⁷⁵ Efendi ibni Eyyûb Vanî-zâde demekle ma'rûfdur. Yeñişehir'den ma'zûlen:

"Mümtâz-ı beşer / ممتاز بشر"

sene 1190¹⁶⁷⁶ târîhi Şafer'inde rihlet ve Şâh-zâde Câmî'i haremide¹⁶⁷⁷ defîn-i türbet¹⁶⁷⁸ olmuşdur. Âşârından¹⁶⁷⁹ müretteb *Dîvânî* olup ez-cümle bu na't-ı şerîf anlarındır¹⁶⁸⁰:

Reh-i ıışkıñda cân u dil fedâdır yâ Resûla'llâh
Seniñ kurbânıñ olmak pür-şafâdır yâ Resûla'llâh

Bu 'abd-i aḥkariñ muḥtâc-ı luṭfuñ **Râşîh**-i nâ-çâr
'Înâyet-ḥvâh bir 'âşî gedâdır yâ Resûla'llâh¹⁶⁸¹

¹⁶⁶⁹ Açarca Tekyesi'nde: tekeyesinde S₂

¹⁶⁷⁰ Âşâr-ı tabî'atından: Âşârından S₂

¹⁶⁷¹ anlarındır: âşâr-ı kâlemlerindendir İ; anıdır S₁

¹⁶⁷² Felekler şem'-i rûyuñda yanarlar yâ Resûla'llâh: Felekler şem'-i rûyuñda yanar pervâne olmuşlar yâ Resûla'llâh A, S₁, S₂

¹⁶⁷³ *Naat Mecmuası*'nın mevcut kısmında bu şiir yoktur. *Mecmuâ*'da Vâhidî'nin iki naatı bulunmaktadır. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 13_b, 103_b ve 104_b. 104_b'deki naatın başına Ayvansarâyî "Tophâneli Şeyh 'Alî Efendi sene 1178 Receb, Açarca'da medfûndur." notunu düşmüştür.

¹⁶⁷⁴ Râşîh Mehemmed Sa'îd Efendi *Quddise Sırruhû*: Râşîh Mehemmed Sa'îd Efendi A; Râşîh Mehemmed Seyyid Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁶⁷⁵ Sa'îd: Seyyid İ

¹⁶⁷⁶ Bu ibarenin ebced karşılığı 1190'a değil 990'a tekabül etmektedir. Bir önceki "ma'zûlen" kelimesinin karşılığı olan 154 ilave edilse bile toplam 1144'te kalmaktadır.

¹⁶⁷⁷ haremide: cirminde S₁

¹⁶⁷⁸ defîn-i türbet: defn S₁

¹⁶⁷⁹ âşârından: - S₁

¹⁶⁸⁰ anlarındır: - S₂

¹⁶⁸¹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 30_b-31_a.

[33_b A] **Refet Ahmed Beg Efendi** *Ḳuddise Sırruhı*¹⁶⁸²

Refet Ahmed Beg Efendi. Maḥmūd Beg'in [86_aS₁] oğludur. Ze'âmeti münâsebetiyle ordu-yı hümâyûnda bulunup:

"Ḳazâ-yı mübrem / قضاء ميرم"

sene 1184 târîhi Şa'bân'ında Edirne'de vefât eylemiştir¹⁶⁸³. Âşâr-ı ṭabî'atından bu na't-ı şerîf intihâb olundu¹⁶⁸⁴:

Vücûduñ 'âleme lutf-ı Ḥudâ'dır yâ Resûla'llâh
Ki zâtın nûr-ı pâk-i kibriyâdır yâ Resûla'llâh

Ne rûtbe rû-siyehse¹⁶⁸⁵ bir kuluñdur **Refet**-i zârîñ
Ümîdi senden ihsân-ı 'aâtâdır yâ Resûla'llâh¹⁶⁸⁶

[155 İ] **Naẓîrâ İbrâhîm Efendi** *Ḳuddise Sırruhı*¹⁶⁸⁷

[75_bS₂] Naẓîrâ İbrâhîm Efendi ibni Muştafâ. Edirneli Kâmî Efendi'niñ birâder-zâdesidir. Ḳuzâtdan iken:

"Naẓîrâ-yı edîb / ناظر اى اديب"

sene 1188 târîhinde Edirne'de vefât eylemiştir. Âşâr-ı keşîre-i ḳalemi vardır. Ṭab'-ı şî'risini¹⁶⁸⁸ işbât için bu na't-ı şerîfi bu maḥallde ḳayd olundu¹⁶⁸⁹:

Der-i lutfuñ bize dârü'l-emândır yâ Resûla'llâh
Sa'âdet refet anda râygândır yâ Resûla'llâh

Terahḥum eyle lutf eyle¹⁶⁹⁰ **Naẓîrâ** derdmendiñdir
Şefâ'at ilticâ eyler zemândır yâ Resûla'llâh¹⁶⁹¹

Mucîb Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhı*¹⁶⁹²

[86_bS₁] Mucîb Muştafâ Efendi. ibni Ahmed Manşûrî-zâde demekle ma'rûfdur. Şâm ḳâzısı iken:

¹⁶⁸² Refet Ahmed Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: - S₁, S₂

¹⁶⁸³ eylemiştir: itmiştir S₁

¹⁶⁸⁴ Âşâr-ı ṭabî'atından bu na't-ı şerîf intihâb olundu; Âşâr-ı ṭabî'atından bu na't-ı şerîf müntaḥabdır S₁; Ez-cümle bu na't-ı şerîf S₂

¹⁶⁸⁵ rû-siyehse: rû-siyeh İ

¹⁶⁸⁶ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 113_b. Ayvansarâyî naatın başına şu kaydı düşmüştür: "Ḳibleli-zâde Mîr Maḥmūd'un oğlu Refet Ahmed Beg, fevt sene 1185, der-i Edirne" . Ayvansarâyî'nin *Naat Mecmuası*'nda Refet Beg'in ölüm tarihini 1185 olarak göstermesi yanlıştır.

¹⁶⁸⁷ Naẓîrâ İbrâhîm Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Naẓîrâ İbrâhîm Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁶⁸⁸ Ṭab'-ı şî'risini: Ṭab'-ı şî'risi İ

¹⁶⁸⁹ na't-ı şerîfi bu maḥallde ḳayd olundu: na't-ı şerîf ḳayd şod S₁; na't-ı şerîf S₂

¹⁶⁹⁰ eyle: - S₁

¹⁶⁹¹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 110_a.

¹⁶⁹² Mucîb Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Mucîb Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

"Sâ'at-i hicret / ساعت هجرت"

sene 1139 târîhi Şevvâl'inde vefât ve Bilâl-i Habeşî *raziya'llâhu te'âlâ*¹⁶⁹³ 'anh yanında defn olunmuştur. Âşâr-ı tabî'atı ma'rûfdur¹⁶⁹⁴. Bu na't-ı şerîf anıñ olmak üzere mevşûfdur¹⁶⁹⁵:

Benim hasretle bîmâr-ı tebâbım yâ Resûla'llâh
Dem-â-dem sûz-ı hicriñle kebâbım yâ Resûla'llâh

Ne deñlü cürme müstağnık isem redd itme sulţânım
Mucîb'em nâdimem üftâde bâbem yâ Resûla'llâh¹⁶⁹⁶

[156 İ] **Sûzî Halıcı-zâde Muştafâ Efendi** *Kuddise Sırruhû*¹⁶⁹⁷

Sûzî Halıcı-zâde Muştafâ Efendi¹⁶⁹⁸ [76aS₂] Edirne'de mahkeme kâtibi ve Dâye Hatun Mescidi'niñ imâmıdır. Bu hâl üzere iken:

"*en-Nebei'l-azîm* / النبأ العظيم"¹⁶⁹⁹

sene 1136 târîhinde anda vefât eylemişdir. Âşâr-ı tabî'atından müdevven *Dîvânı* olup andan bu güfte-i na't-ı şerîf intihâb olunmuştur¹⁷⁰⁰:

[34a A] Gül-i bağ-ı sa'âdetdir 'izârıñ yâ Resûla'llâh
Ki bûlbûldür zebân-ı dür-nişârıñ yâ Resûla'llâh

[87aS₁] Şefâ'at ilticâ eyler kapuñda 'abd-i 'âcizdir¹⁷⁰¹
Garîbîñ **Sûzî**-i zâr u nizârıñ yâ Resûla'llâh¹⁷⁰²

Sulţân Mehemmed Hân-ı Şâliş¹⁷⁰³

Sulţân Mehemmed-i Şâliş¹⁷⁰⁴ ibni Murâd-ı Şâliş. Fâtih-i Egri demekle ma'rûfdur. Tokuz sene şaltanatdan soñra:

"Gayb / غيب"

¹⁶⁹³ *te'âlâ*: - S₂

¹⁶⁹⁴ Âşâr-ı tabî'atı ma'rûfdur: - S₂

¹⁶⁹⁵ Bu na't-ı şerîf anıñ olmak üzere mevşûfdur: Ez-cümle bu na't-ı şerîf anlarıñdır S₂

¹⁶⁹⁶ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 123a.

¹⁶⁹⁷ Sûzî Halıcı-zâde Muştafâ Efendi *Kuddise Sırruhû*: Sûzî Halıcı-zâde Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁶⁹⁸ Sûzî Halıcı-zâde Muştafâ Efendi: Halıcı-zâde Muştafâ Sûzî Efendi İ; Sûzî Muştafâ Efendi Halıcı-zâde S₂

¹⁶⁹⁹ "عَنْ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ": O büyük peygamberlik haberinde" Kur'an-ı Kerim, Nebe 78/2

¹⁷⁰⁰ andan bu güfte-i na't-ı şerîf intihâb olunmuştur: andan bu güfteler yâdigâr kalmışdır İ; andan bu güfte na't-ı şerîfdir S₁; ez-cümle S₂

¹⁷⁰¹ 'âcizdir: 'âciz S₂

¹⁷⁰² *Naat Mecmuası*nın mevcut kısmında bu şiir yoktur.

¹⁷⁰³ Sulţân Mehemmed Hân-ı Şâliş: - S₁, S₂

¹⁷⁰⁴ Sulţân Mehemmed-i Şâliş: Sulţân Mehemmed Hân-ı Şâliş S₂

sene 1012 târihi Receb'inde otuz sekiz yaşında vefât edip Ceb-hâne mukâbilinde kûşede vâkı' müstaķil türbede âsûdedir. Tab'-ı şî'rîsi dağı olup bu güfte anlarındır¹⁷⁰⁵:

İmtişâl-i *câhidû fi'llâh*¹⁷⁰⁶ olupdur niyyetim
Dîn-i İslâm'ın mücerred ğayretidir ğayretim

Fazl-ı Hakk u himmet-i cünd-i ricâlu'llâh ile
Ehl-i küfri ser-be-ser kahr eylemekdir himmetim

[157 İ] Enbiyâ vü evliyâyâ istinâdım var benim
Luţf-ı Hakk'dandır müdâm ümmîd-i feth ü nuşretim

[76bS2] Nefs ü mâlumla cihânda n'ola kılsam ictihâd
Hamduli'llâh var ğazâyâ şad-hezârân rağbetim

Ey **Meĥammed** mu'cizât-ı Aĥmed-i Muĥtâr ile
[87bS1] Umarım maĝlûb ola â'dâ-yı dîn ü devletim

Tâ'ib Aĥmed Efendi *Ķuddise Sırruhû*¹⁷⁰⁷

Tâ'ib Aĥmed Efendi ibni 'Oşmân Efendi¹⁷⁰⁸. Mışr kâzısı iken Ramâzân'da vefât eylediği bu mışra' ile mazbûtdur¹⁷⁰⁹:

"Ölünce Tâ'ib Aĥmed buldı mesken şadr-ı me'vâyı

"اولنجه تائب احمد بولدى مسكن صدر مأوايه"

sene 1136¹⁷¹⁰. Âşâr-ı keşîresi vardır. *Meşârık Tercemesi*¹⁷¹¹ ve *Hümâyûn-nâme* ve *Naşîhatü'l-Mülûk*, bunları ihtişâr eylemiştir. Müdevven eş'ârından bu na't-ı şerîf kayd olundu¹⁷¹²:

Ķarîk-i baĥr-i 'işyânım şefâ'at yâ Resûla'llâh
Ümid-i 'afv-ı Ķufrân'ım şefâ'at yâ Resûla'llâh

¹⁷⁰⁵ Tab'-ı şî'rîsi dağı olup bu güfte anlarındır: Tab'-ı şî'rîsi olup bu güfte anıdır S1; - S2

¹⁷⁰⁶ " وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مَلَأَ آبِيكُمْ إِلَهُكُمْ هُوَ يُتَّبِعُكُمُ الْمُتَّقِينَ مِنْ قَتْلٍ وَفِي هَذَا : **Allah** : عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا uĝrunda hakkıyla cihad edin. O, sizi seçti ve dinde üzerinize hiçbir güçlük yükledi. Babanız İbrahim'in dinine uyun. Allah, sizi hem daha önce, hem de bu Kur'an'da müslüman diye isimlendirdi ki, Peygamber size şahit (ve örnek) olsun, siz de insanlara şahit (ve örnek) olasınız. Artık namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin ve Allah'a sarılın. O, sizin sahibinizdir. O, ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır!" Kur'an-ı Kerim, Hacc 22/78.

¹⁷⁰⁷ Tâ'ib Aĥmed Efendi *Ķuddise Sırruhû*: Tâ'ib Aĥmed Efendi A, İ; - S1, S2

¹⁷⁰⁸ Efendi: - S2

¹⁷⁰⁹ mazbûtdur; mazbût ve mukayyedir S2

¹⁷¹⁰ sene 1136: sene - S1

¹⁷¹¹ *Meşârık Tercemesi*. *Mestâd* (مستاد) *Tercemesi*

¹⁷¹² eş'ârından bu na't-ı şerîf kayd olundu: *Dîvânı* olup ez-cümle bu na't-ı şerîf S2

Sürüp dergâhına yüzler düçar olmak diler gözler
Kuluñ **Tâ'ib** bunı gözler şefâ'at yâ Resûla'llâh¹⁷¹³

Muşâhib Muştafâ Paşa *Ḳuddise Sırruhû*¹⁷¹⁴

Muşâhib Muştafâ Paşa. Boluvîdir. Harem-i Hümâyûn'a dâhil ve vezâretle
çıkup muşâhib-i şehryârî ve dâmâd-ı pâd-şâhî olup Ḥadîce Sultânı¹⁷¹⁵ tezvîc eyleyip
kapudân dahı [77_aS₂] olmuştur. [158 İ] Ba'de'l-azl Boğazhîşâr muhâfızıyken:

[88_aS₁] "Devlet-hâne / دولت خانه"

sene 1096 târîhinde vefât edip sa'âdet-hâne-i cinâna vâsıl olmuştur¹⁷¹⁶.
Mağlaşdan 'ârî eş'ârı olup bu na't-ı şerîf anıñdır¹⁷¹⁷:

[34_b A] Hevâ-yı nefse cânım mübtelâdır yâ Resûla'llâh
İşim hep cümleten cürm¹⁷¹⁸ ü hañadır yâ Resûla'llâh

Yüziñ ferş eyleyenlerden der-i devlet-me'âbında¹⁷¹⁹
Biri de ümmetiñden¹⁷²⁰ **Muştafâ**'dır yâ Resûla'llâh¹⁷²¹

Raḥîmî 'Abdu'r-raḥîm Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁷²²

Raḥîmî 'Abdu'r-raḥîm Beg Efendi¹⁷²³ Pederi Muştafâ Paşa Habeş Vâlisi
olmağla Habeşî-zâde deyu ma'rûfdur. Tezkire-i evvel iken:

"Rihletü'l-âşık / رحلة العاشق"

sene 1140 târîhi Rebî'inde¹⁷²⁴ vefât edip Koca Muştafâ Paşa'da defn olundu.
Âşâr-ı şîriyyesinden müdevven *Dîvân*'ı olup andan bu na't-ı şerîf intihâb
olunmuştur¹⁷²⁵:

Yüzüñ âyîne-i nûr-ı Hudâ'dır yâ Resûla'llâh
Zuhûruñ 'âleme maḥz-ı 'aṭâdır yâ Resûla'llâh

¹⁷¹³ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 20_b-21_a. *Naat Mecmuası*'nda Ayvansarâyî bu naatı bir nokta sukutıyla Nâ'ib'e isnat etmiş, *Vefeyât*'ında Tâ'ib olarak düzeltilmiştir.

¹⁷¹⁴ Muşâhib Muştafâ Paşa *Ḳuddise Sırruhû*. Muşâhib Muştafâ Paşa A, İ; - S₁, S₂

¹⁷¹⁵ Ḥadîce Sultânı: Ḥadîce Sultân Hazretlerini İ

¹⁷¹⁶ sa'âdet-hâne-i cenâna vâsıl olmuştur: - S₂

¹⁷¹⁷ anıñdır: - S₂

¹⁷¹⁸ cürm: sehv İ

¹⁷¹⁹ der-i devlet-me'âbında: der-i devlet-me'âbın S₂

¹⁷²⁰ ümmetiñden: ümmetiñde İ

¹⁷²¹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 21_a.

¹⁷²² Raḥîmî 'Abdu'r-raḥîm Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Raḥîmî 'Abdu'r-raḥîm Beg Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷²³ Efendi: - S₂

¹⁷²⁴ târîhi rebî'inde: târîhinde S₁; târîhinde ve rebî'inde S₂

¹⁷²⁵ andan bu na't-ı şerîf intihâb olunmuştur: andan bu na't-ı şerîf mühteğabdır S₁; ez-cümle S₂

N'ola hâhinde-i lûtfuñ olursa rûz-ı mahşerde
Raḥîmî ümmetiñden bir gedâdır yâ Resûla'llâh¹⁷²⁶

Sâlim Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁷²⁷

[88_bS₁] Sâlim Meḥemmed Efendi. Şeyhü'l-islâm Mîrzâ Muştafâ Efendi'niñ oğludur.
[77_bS₂] Şadr-ı Rûm'dan ma'zûlen:

"İntikâlü'l-mürşid / انتقل المرشد"

sene 1156¹⁷²⁸ târîhi evâhîrinde irtihâl ve Ḳalender-hâne ittişâlinde Emîrcü [159
İ] Mektebi hâricinde pederleri cenbinde¹⁷²⁹ 'âzîm-i dârü'l-cemâl oldu. Âşâr-ı
pesendilerinden bu na't-ı Nebevî ihtiyâr olundu¹⁷³⁰.

Reh-i ıışkıñda ben ol hâk-i pâyıñ yâ Resûla'llâh
Ki zîrâ pâyı-ı ıışka çehre-sâyıñ yâ Resûla'llâh

Der-i lûtfuñda **Şâlim** bendeñem ben zâr u giryânıñ
Egerçi tâbî'-i nefis-i hevâyıñ yâ Resûla'llâh¹⁷³¹

Emnî Süleymân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁷³²

Emnî Süleymân Efendi¹⁷³³ Selîm-zâde demekle ma'rûfdur. Firârî Ḥasan
Paşa'ya divân efendisi olmuştur.:

"Sûretü't-Tevbe / سورة التوبة"¹⁷³⁴

sene 1110 târîhinde vefât eyleyip Mısr'da¹⁷³⁵ medfûndur. Âşâr-ı tabî'atından
bu na't-ı şerîf kayd olundu¹⁷³⁶.

Firâkıñ âteşiyle sûznâkim yâ Resûla'llâh
Dem-â-dem tîğ-i hicriñle helâkim yâ Resûla'llâh

¹⁷²⁶ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 58a.

¹⁷²⁷ Sâlim Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Sâlim Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷²⁸ Terkinin ebced karşılığı 1156'ya değil 1157'ye tekabül etmektedir.

¹⁷²⁹ cenbinde: kurbunda İ

¹⁷³⁰ Âşâr-ı pesendilerinden bu na't-ı Nebevî ihtiyâr olundu: Âşâr-ı pesendilerinden bu na't andandır İ; Âşârından bu na't S₂

¹⁷³¹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 69b.

¹⁷³² Emnî Süleymân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Ümmetî Süleymân Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷³³ Emnî: Ümmetî A, İ, S₁ (Bu şahsın ismi hem *Naat Mecmuası*'nda hem de *Sicill-i Osmânî*'de Emîn Süleymân Çelebi, Selîm-zâde şeklinde geçmektedir. bk. Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*, RK, yk 72a; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, C. 2, İst., 1311, s. 403-404

¹⁷³⁴ Kur'an-ı Kerim'in 9. suresidir.

¹⁷³⁵ Mısr'da: - S₁

¹⁷³⁶ kayd olundu: anlarıñdır S₂

[89_aS₁] Ümîdim merhem-i elîfîn eyler **Emnî**-i zârım¹⁷³⁷
Garîbim bî-nevâyım sîne-çâkim yâ Resûla'llâh

Dâniş 'Alî Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁷³⁸

Dâniş 'Alî Dede¹⁷³⁹. Şehrîdir. Âdem Dede'den ahz-ı tarîkat¹⁷⁴⁰ ve Lefkoşe¹⁷⁴¹
[78_aS₂] ba'dehû Ḳuds-ı Şerîf Mevlevî-hânesi şeyhî iken:

"*Allâhu'l-ḥafîzun* / الله الحفيظ"¹⁷⁴²

sene 1095¹⁷⁴³ târîhinde anda¹⁷⁴⁴ vefât eylemiştir. [35_a A] Bu na't-ı şerîf âşâr-ı
tabî'atındandır¹⁷⁴⁵:

[160 İ] Yüzünden şu'le buldı şems-i devlet¹⁷⁴⁶ yâ Resûla'llâh
Sözünden zâhir oldu nûr-ı hikmet yâ Resûla'llâh

Ḳuluñdur **Dâniş**-i bî-çâreden lutfuñ¹⁷⁴⁷ dirîğ itme
Aña kıl rûz-ı mahşerde şefâ'at yâ Resûla'llâh¹⁷⁴⁸

Şeyh Hasan Feyzî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁷⁴⁹

eş-Şeyh Hasan Feyzî Efendi ibni Meḥammed. Pederi sırma-keşbaşı¹⁷⁵⁰
olmuştur. Hâkîm Çelebi Zâviyesi şeyhî Bosnavî 'Osmân Efendi'den ahz-ı tarîkat-ı
Nağş-bendiye edip¹⁷⁵¹ Hâric-i Şûr'da Emîr Buḥârî Tekyesi şeyhî olmuştur. Şafer'de¹⁷⁵²
vefât edip zâviyesi civârında defn olunduğuna Rüşdî Ahmed Efendi bu târîhî
demiştir¹⁷⁵³:

¹⁷³⁷ Emnî-i zârım: Ümmetî zârım A, İ, S₁ (Naatın tamamının yer aldığı *Naat Mecmuası*'nda da şairin mahlası **Emnî** şeklindedir. bk. Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*, RK, yk 72_a. Ayvansarâyî naatın başına şu notu düşmüştür: "Selîm-zâde Süleymân Efendi, Firârî Hasan Paşa'ya divân efendisi iken Mısır'da fevt, sene 1110.")

¹⁷³⁸ Dâniş 'Alî Dede Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Dâniş 'Alî Dede Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷³⁹ Dâniş 'Alî Dede: Dâniş 'Alî Dede Efendi İ

¹⁷⁴⁰ ahz-ı tarîkat: ahz S₁

¹⁷⁴¹ Lefkoşe: Lefkoşe'den İ

¹⁷⁴² "وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ خَفِيطٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ"
gözetlemektedir. Sen onlara vekil değilsin." Kur'an-ı Kerim, Şûrâ 42/6.

¹⁷⁴³ sene 1095: sene S₁

¹⁷⁴⁴ anda: - İ, S₁

¹⁷⁴⁵ Bu na't-ı şerîf âşâr-ı tabî'atındandır: Bu na't-ı şerîf âşâr-ı latîfîndendir İ; Ez-cümle bu na't-ı şerîf anlarındır S₂

¹⁷⁴⁶ şems-i devlet: şem'-i devlet İ

¹⁷⁴⁷ lutfuñ: - S₂

¹⁷⁴⁸ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 97_a. Daha önceden de ifade edildiği gibi *Vefeyât*'ta bu naat Dânişî Pîrî Efendi'ye de mal edilmiştir. Ayvansarâyî *Naat Mecmuası*'nda bu naatın başına "Ḳudûs Mevlevî-hâne Şeyhî 'Alî Dede, fevt sene 1095" kaydını düşmüştür.

¹⁷⁴⁹ Şeyh Hasan Feyzî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şeyh Hasan Feyzî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷⁵⁰ sırma-keşbaşı; sîm-keşbaşı S₂

¹⁷⁵¹ edip: - A, İ, S₁

¹⁷⁵² Şaferde: Mısır'da İ

¹⁷⁵³ demiştir: - S₂

"İde Feyzî cinânî¹⁷⁵⁴ cây u me'vâ / ایده فیضی جنانی جای و مأوا"

sene 1102. [89_bS₁] Yerine *Zeyl-i 'Atâyî* tertîb eden oğlu Mehemmed Şeyhî Efendi zâviyedâr¹⁷⁵⁵ olmuştur. Âşâr-ı tabî'atından¹⁷⁵⁶ bu müstezâd-ı kebîrden¹⁷⁵⁷ iki beyt bu maħalle tezkîr için¹⁷⁵⁸ kayd olundu:

[78_bS₂] Ey pâd-şeh-i mihter-i iklîm-i risâlet
V'ey sâye-i Sübhân
Ser-cümle sipihrdîr saña aşhâb-ı nübüvvet
Sen anlara sulţân

Geldi kapuña 'acizle **Feyzî**-i dil-efgâr
Kıl aña teraħħum
Yokdur kerem ü luţfuña çün ħadd ü nihâyet
İhsânıña pâyân

[161 İ] **Muķîm Mehemmed Efendi** *Ķuddise Sırruhû*¹⁷⁵⁹

Muķîm Mehemmed Efendi ibni Dervîş 'Alî bin Aħmed. Müderrisîndendir. Ceddi Aħmed Efendi, Şeyhü'l-islâm Bahâyî Efendi'nin birâderidir.

"Leyletü'l-işneyn / ليلة الاثنين"

sene 1112¹⁷⁶⁰ târîhi Şafer'inde vefât edip Eyyûb'da Yahyâ-zâde Zâviyesi'nde¹⁷⁶¹ ecdâdî yanında medfûndur. Tab'-ı şî'rîsi olmağla¹⁷⁶² kadem-i şerîf ħaĳķında bu rubâ'îyi demişdir¹⁷⁶³:

Ĥazret-i fahr-i cihân ħadrine 'acz olsa sözüñ
Ĥâk-âlûd idegôr başdıĳı yerlerde yüzüñ
Görmek ise ĳaraziñ maţlab-ı kevneyni **Muķîm**
Kıl mücellâ kadem-i pâki ĳubâriyle gözüñ

Şeyh Pertevî Aħmed Efendi *Ķuddise Sırruhû*¹⁷⁶⁴

[90_aS₁] eş-Şeyh Pertevî Aħmed Efendi. Ĥaĳķı İsmâ'îl Efendi'nin¹⁷⁶⁵ ħalîfesidir. Tekfurtaĳı meşâyîħındandır¹⁷⁶⁶:

¹⁷⁵⁴ cinânî: ħânî S₁

¹⁷⁵⁵ zâviyedâr: zâviyedârî S₁

¹⁷⁵⁶ Âşâr-ı tabî'atından: Âşârından S₂

¹⁷⁵⁷ bu müstezâd-ı kebîrden: bu İ

¹⁷⁵⁸ bu maħalle tezkîr için: - S₁

¹⁷⁵⁹ Muķîm Mehemmed Efendi *Ķuddise Sırruhû*: Muķîm Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷⁶⁰ sene 1112: - İ

¹⁷⁶¹ Yahyâ-zâde Zâviyesi'nde: Yahyâ-zâde Tekyesi'nde S₂

¹⁷⁶² Tab'-ı şî'rîsi olmağla: Âşârından S₂

¹⁷⁶³ rubâ'îyi demişdir: rubâ'î S₂

¹⁷⁶⁴ Şeyh Pertevî Aħmed Efendi *Ķuddise Sırruhû*: Şeyh Pertevî Aħmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷⁶⁵ Ĥaĳķı İsmâ'îl Efendi'nin: İsmâ'îl Ĥaĳķı Efendi'nin S₂

¹⁷⁶⁶ meşâyîħındandır: meşâyîħından olup S₂

"Râhat-ı âkıbet / راحت عاقبت"

sene 1182 târîhinde rihlet eylemiştir. [35_b A] *Dîvân-ı eş'ârı* olup bu na't-ı şerîf dağı anıdır¹⁷⁶⁷:

[79_aS₂] Cemâliñ kıble-i beytû'l-haramdır yâ Resûla'llâh
Kadiñ tûbâ kaşîñ *Nûn ve'l-kalem*dir¹⁷⁶⁸ yâ Resûla'llâh

Der-i luftuñda bî-kes **Pertevî** bîdâr-ı ışkındır
Temennâ-yı vişâle hayli demdir yâ Resûla'llâh¹⁷⁶⁹

Ülfetî Hasan Efendi *Kuddise Sırruhû*¹⁷⁷⁰

Ülfetî Hasan Efendi. Bağdâdîdir¹⁷⁷¹. Ba'zı vüzerâya dîvân kâtibi olup:

"Naşu'l-hayâl / نقش الحیال" ¹⁷⁷²

sene 1122 târîhinde [162 İ] İstanbul'da vefât eylemiştir. Bu na't-ı şerîf zâde-i tabî'atıdır¹⁷⁷³. Sâlim Efendi dağı¹⁷⁷⁴ *Tezkiresinde* yazmıştır:

Cenâbındır sebeb bu kâ'inâta yâ Resûla'llâh
Şefâ'atdır işiñ dâ'im uşâta yâ Resûla'llâh

Umar mahşerde senden **Ülfetî** bî-çâre sultânım
Ola manzar nigâh-ı iltifâta yâ Resûla'llâh¹⁷⁷⁵

Lebîb Hüseyin Efendi *Kuddise Sırruhû*¹⁷⁷⁶

Lebîb Hüseyin Efendi. Anadolu kuzâtındandır¹⁷⁷⁷. Şâmî [90_bS₁] Şeyh İbrâhîm Efendi'den tarîka-i Sa'diyye'yi ahz eylemiştir. İstanbul'da zi'l-ka'dede vefât edip kendi vaşiyyetiyle vefâtına bu târîh Müstakîm-zâde Efendi'dir¹⁷⁷⁸:

¹⁷⁶⁷ *Dîvân-ı Eş'ârı* olup bu na't-ı şerîf dağı anıdır: *Dîvân-ı Eş'ârı* olup bu na't-ı şerîf andandır İ; *Dîvân-ı Eş'ârı* olup bu na't-ı şerîf dağı anlarındır S₁: *Dîvân-ı Eş'ârı*ndan bu na't-ı şerîf anlarıñ güftâdır S₂

¹⁷⁶⁸ ن وَالْعَمِّ وَمَا يَسْطُرُونَ : Nûn, kaleme ve yazdıklarına andolsun. "Kur'an-ı Kerim, Kalem 68/1.

¹⁷⁶⁹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 94_a. Ayvansarâyî naatın başına şu notu düşmüştür: "Şeyh Hüseyin Pertevî, fevt Tokat, sene 1182". Ayvansarâyî *Vefeyâtı*'nda Pertevî'nin Tokat'ta öldüğü bilgisini zikretmemiştir.

¹⁷⁷⁰ Ülfetî Hasan Efendi *Kuddise Sırruhû*: Ülfetî Hasan Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷⁷¹ Bağdâdîdir: Bağdâdî S₁

¹⁷⁷² Naşu'l-hayâl: Naşu'l-cinân S₂

¹⁷⁷³ zâde-i tabî'atıdır: zâde-i tabî'atıdır S₁

¹⁷⁷⁴ dağı: - S₁

¹⁷⁷⁵ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 79_a-79_b.

¹⁷⁷⁶ Lebîb Hüseyin Efendi *Kuddise Sırruhû*: Lebîb Hüseyin Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷⁷⁷ kuzâtındandır: kuzâtından S₁

[79_bS₂] "Dedim tekbîr ü istircâğıle târîh-i teslîmin

Lebîbâ'nın şeffî'i ola 'uqbâda Resûlu'llâh / "لبيبانك شفيعي اوله عقباده رسول الله"

sene 1181. Üsküdar'da Seyyid Aḥmed Deresi'nde medfûndur¹⁷⁷⁹. *Dîvân-ı eṣ'ârı* olup bu na't-ı şerîf anlarındır¹⁷⁸⁰.

Kitâb-ı nuşretiñ¹⁷⁸¹ *innâ fetahna*¹⁷⁸² yâ Resûla'llâh

Nişâb-ı rifâtiñ *naşran* 'azîza¹⁷⁸³ yâ Resûla'llâh

Meded **Dervîş Lebîb** iḥsânîna dil-teşne sulṭânım

Zülâl-ı merḥametle eyle irvâ yâ Resûla'llâh¹⁷⁸⁴

Hâletî 'Azmî-zâde Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁷⁸⁵

Hâletî 'Azmî-zâde Muştafâ Efendi¹⁷⁸⁶. Şadr-ı Rûm'dan ma'zûlen:

"Ḥatm / ختم"

sene 1040¹⁷⁸⁷ Şa'bân'ında vefât [163 İ] edip ḥânesi muḳâbilinde 'Alâ'ü'd-dîn Efendi¹⁷⁸⁸ Tekyesi dâ'iresinde defn olunmuşdur¹⁷⁸⁹. Âşâr-ı ḳâlemi keşret üzredir¹⁷⁹⁰. *Dîvân-ı eṣ'ârı* olup bu na't-ı şerîf anlarıñ eşeridir¹⁷⁹¹.

[91_aS₁] Bize eyle ḳıyâmetde şefâ'at yâ Resûla'llâh

Ḳoma bizi melâmetde şefâ'at yâ Resûla'llâh

Murâdî **Hâletî**'niñ bu ḳapuñdan olmaya ayru

Ḳıla müjgânını cârû¹⁷⁹² şefâ'at yâ Resûla'llâh¹⁷⁹³

¹⁷⁷⁸ İstanbul'da Zi'l-ḳa'de'de vefât edip kendi vaşiyyetiyle vefâtına bu târîh Müstaḳîm-zâde'nindir: Müstaḳîm-zâde bu târîhi vaşiyyeti üze söylemişdir İ; İstanbul'da Zi'l-ḳa'de'de vefât edip kendi vaşiyyetiyle bu târîh Müstaḳîm-zâde Efendi'dir. Bu maḥalle ḳayd olundu S₂

¹⁷⁷⁹ Deresi'nde medfûndur: Dedesinde S₂

¹⁷⁸⁰ anlarındır: daḫı anıñdır A; daḫı anıñ eşer-i ḳalemleridir. Teberrüken bu maḥallde derc ü ḳayd olundu İ

¹⁷⁸¹ Kitâb-ı nuşretiñ: Kitâb-ı ḥazretiñ İ

¹⁷⁸² "إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا" : Şüpheşiz biz sana apaçık bir fetih verdik." Kur'an-ı Kerim, Fetih 48/1.

¹⁷⁸³ "وَنُصِّرُكَ اللَّهُ نَصْرًا عَرَبِيًّا" : Ve sana Allah, sanlı bir zaferle yardım eder." Kur'an-ı Kerim, Fetih 48/3.

¹⁷⁸⁴ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 81b. Ayvansarâyî'nin *Naat Mecmuası*'nda en fazla naatı olan şair Lebîb Hüseyn Efendi'dir. *Mecmuâ*'da Lebîb'in hurûf-ı hecâyâ göre düzenlenmiş 49 naatı ḳayıtlıdır.

¹⁷⁸⁵ Hâletî 'Azmî-zâde Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Hâletî 'Azmî-zâde Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷⁸⁶ Hâletî 'Azmî-zâde Muştafâ Efendi: Hâletî Muştafâ Efendi Efendi S₂

¹⁷⁸⁷ sene 1040: sene 1040 târîhi S₂

¹⁷⁸⁸ Efendi: - S₂

¹⁷⁸⁹ olunmuşdur: olmuşdur İ

¹⁷⁹⁰ Âşâr-ı ḳâlemi keşret üzredir: Âşâr keşret üzredir İ; Âşâr-ı ḳâlemi keşret olup S₂

¹⁷⁹¹ *Dîvân-ı Eṣ'ân* olup bu na't-ı şerîf anlarıñ eşeridir: *Dîvân-ı Eṣ'ân* olup bu na't-ı şerîf anlarıñ eşerleridir İ; *Dîvân-ı Eṣ'ân* daḫı vardır. Ez-cümle bu na't-ı şerîf S₂

[36_a A] **Rüşdî Ahmed Efendi** *Ḳuddise Sırruhı*¹⁷⁹⁴

Rüşdî Ahmed Efendi¹⁷⁹⁵ [80_aS₂] kuzâtdandır¹⁷⁹⁶. Dört elifde vefât edip Merkez Efendi Câmî'î dâ'iresinde defn olunup Ḳâzî-asker Ârif Efendi'nin¹⁷⁹⁷ dedigi târîh seng-i mezârında yine Ârif Efendi'nin¹⁷⁹⁸ hattıyla budur:

"Meded kim biñ¹⁷⁹⁹ yüz on birde cihândan geçdi Rüşdî âh¹⁸⁰⁰

"مدد کیم بیك یوز اون برده جهاندن کچدی رشدی آه"

sene 1111. Eş'ârı olup bu na't-ı şerîf anıñdır¹⁸⁰¹:

Seniñ ıışkına dü âlem fedâdır yâ Resûla'llâh
Bürûc-ı şevketiñ¹⁸⁰² ri'at-fezâdır yâ Resûla'llâh

Yüzine urma ıışyânın kuluñdur **Rüşdî**-i şeydâ
Şefâ'at derdine ayn-ı şifâdır yâ Resûla'llâh¹⁸⁰³

Neylî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*¹⁸⁰⁴

Neylî Ahmed Efendi. Şeyhü'l-islâm Mîrzâ-zâde Şeyh Mehemmed Efendi'nin birâderidir. Şadr-ı Rûmîlî¹⁸⁰⁵ ḳâzî-askeri [164 İ] olup ba'de'l-azl:

"Vâhidiyyü'z-zât / واحدی الذات"

sene 1161 târîhinde vefât edip Üsküdar'da birâderi yanında medfûndur. Fuзалâdan olup âşâr-ı kâlemi çokdur¹⁸⁰⁶. Müretteb *Dîvân*'ı vardır. Bu güfte dağı anıñ eşer-i tabî'atıdır¹⁸⁰⁷:

¹⁷⁹² cârû: cârûb İ

¹⁷⁹³ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 110_b-111_a. Ayvansarayî naatın başına şu kaydı düşmüştür: "Şeyh Âli Şafvetî'nin oğlu Mısrî Hâletî'dir."

¹⁷⁹⁴ Rüşdî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*. Rüşdî Ahmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁷⁹⁵ Efendi: - S₁

¹⁷⁹⁶ kuzâtdandır: kuzâtdan olup S₂

¹⁷⁹⁷ Efendi'nin: Efendi A, İ

¹⁷⁹⁸ budur; Bu târîh S₂

¹⁷⁹⁹ biñ: - S₂

¹⁸⁰⁰ âh: - İ

¹⁸⁰¹ Eş'ârı olup bu na't-ı şerîf anıñdır: Eş'ârı olup bu na't-ı şerîf anlarıñdır S₁; Eş'ârından bu na't-ı şerîf anlarıñdır S₂

¹⁸⁰² Bürûc-ı şevketiñ: Bürûc-ı şevketde S₂

¹⁸⁰³ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 117_b.

¹⁸⁰⁴ Neylî Ahmed Efendi de Ayvansarayî tarafından mükerrer yazılan isimlerdendir. S₁'de bu şahıs atlanmıştır. İ'de kurşun kalemle mükerrer olduğu belirtilmiştir. Neylî'nin ilk defa geçtiği kısımla burası arasındaki metin ve örnek farklılığından anlaşıldığı kadarıyla bu tekrar Ayvansarayî'ye aittir, müstensihlerin inisiyatifi değildir. Neylî Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*. Neylî Ahmed Efendi A; Neylî Ahmed Efendi Şeyhü'l-islâm İ: - S₂

¹⁸⁰⁵ ili: - S₂

¹⁸⁰⁶ çokdur. keşret olup S₂

¹⁸⁰⁷ Bu güfte dağı anıñ eşer-i tabî'atıdır: Bu güfte dağı anıñdır İ; Ez-cümle bu na't S₂

N'ola şerm ile düşsem ıztırâba yâ Resûla'llâh
Ser-i mû gütmedim semt-i şavâba¹⁸⁰⁸ yâ Resûla'llâh

[80_bS₂] Düşürme keşmekeş-i intizâra merhamet eyle
Çü **Neylî** muntazırdır feth-i bâba yâ Resûla'llâh¹⁸⁰⁹

Dervîş Hüseyn Efendi *Ḳuddise Sırruhı*¹⁸¹⁰

Dervîş Hüseyn Efendi, Mevlevî'dendir¹⁸¹¹, yek çeşmdir¹⁸¹². Sultân¹⁸¹³
Maḥmûd Ḥân ihzâr ve ikrâm eyledi. [91_bS₁] Aşhâb-ı ma'ârifden olup ḥuşûşâ mûsikîde
kemâli olduğu *Kâr-ı Nâṭık* nâm¹⁸¹⁴ eserinden ma'lûmdur. İmâm-ı sultânî¹⁸¹⁵ Ebû Bekr
Efendi'de müsâfir iken:

"Ḥayrû'r-râḥimîn/ خيرالرحمين" ¹⁸¹⁶

sene 1150 târihinde rihlet ve Üsküdar'da defn-i türbet oldu¹⁸¹⁷. Bu na't-ı şerîf
ol zâtın eser-i tab'-ı latîfidir¹⁸¹⁸:

Cemâliñ mihr-i evc-i intiḥâbdır yâ Resûla'llâh
Kelâmıñ ḥikmet-i faşlu'l-ḥiṭâbdır¹⁸¹⁹ yâ Resûla'llâh

‘Aceb mi ‘azm-i bâğ-ı vaşf-ı ḥüsnüñ eylese **Dervîş**
Tehî ḳalmaz varan bir ḥôş me'âbdır yâ Resûla'llâh¹⁸²⁰

¹⁸⁰⁸ semt-i şavâba: râh-ı şavâba İ

¹⁸⁰⁹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 74_b-75_a. Ayvansarâyî
naatın başına şairin künyesini şöyle yazmıştır: "Luṭfî Beg-zâde Meḥammed Neylî Efendi"

¹⁸¹⁰ Dervîş Hüseyn Efendi *Ḳuddise Sırruhı*. Dervîş Hüseyn Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸¹¹ Mevlevî'dendir: Mevlevî'dir S₁

¹⁸¹² yek çeşmdir: vâhidü'l-‘ayndır İ

¹⁸¹³ Sultân: - S₂

¹⁸¹⁴ nâm: - S₂

¹⁸¹⁵ İmâm-ı sultânî: Eyyâm-ı sultânî İ

¹⁸¹⁶ İtne ḳan' ḥarîṭi min ʿibâdî yuḥawḥun rûḥnâ adnâ faḡḡur lîkâ wa-rahḡnâ " إِنَّهُ كَانَ حَرِيطٌ مِنْ عِبَادِي يُحَوِّثُونَ رُوحَنَا أَدْنَىٰ فَاعْفُورٌ لَنَا وَارْحَمْنَا "

¹⁸¹⁷ Kur'an-ı Kerim'de aynı surede olmak üzere iki yerde geçer: " وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ : Kullarımdan, 'Ey Rabbimiz! Biz inandık, bizi bağışla, bize merhamet et, sen merhamet edenlerin en hayırlısısın' diyen bir grup var idi." Mü'minûn 23/109 ve " وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ : De ki, Rabbim! Bağışla, merhamet et. Çünkü sen merhamet edenlerin en hayırlısısın!" Mü'minûn 23/118.

¹⁸¹⁸ oldu: olundu S₁

¹⁸¹⁹ Bu na't-ı şerîf ol zâtın eser-i tab'-ı latîfidir: Bu na't-ı şerîf ol zâtın eseridir S₁; Ez-cümle bu na't-ı şerîf S₂

¹⁸²⁰ ḥikmet-i faşlu'l-ḥiṭâbdır: ḥikmet-i faşl-ı ḥiṭâbdır S₁

¹⁸²⁰ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 97_b-98_a. Ayvansarâyî
naatın başına şu notu düşmüştür: "Hüseyn-i Mevlevî sene 1105" *Naat Mecmuası*'nda şairin vefat tarihi
olarak verilen 1105 yılıdır.

[36_b A] **Ṭâhirî ‘Abdu’llâh Efendi** *Ḳuddise Sırruhı*¹⁸²¹

Ṭâhirî ‘Abdu’llâh Efendi¹⁸²² Burusa şu‘arâsındandır.

"Vaḳt-i intikâl / وقت انتقال"

sene 1088 târîhinde anda vefât [165 İ] eylemiştir¹⁸²³. Bektaşîyye’dendir¹⁸²⁴.
Müretteb *Dîvân*’ı vardır. Bu güfte anıdır¹⁸²⁵:

Şifâtın ‘addine yokdur nihâyet yâ Resûla’llâh¹⁸²⁶

Şalâtın emrine çokdur sa‘âdet yâ Resûla’llâh

[81_aS₂] Zünûbuma nazar itme kerem senden kuşûrum çok
Bu **Ṭâhirî** fakîre it şefâ‘at yâ Resûla’llâh¹⁸²⁷

Va‘dî Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*¹⁸²⁸

Va‘dî Meḥemmed Efendi. Burusa’da maḥkeme kâtiblerindendir¹⁸²⁹.

"Ḥâyrü’l-berîyye / خير البريه"¹⁸³⁰

sene 1058 târîhinde vefât edip Şerefü’d-dîn Câmi‘i’nde defn olunmuştur.
[92_aS₁] Eş‘ârından bu güfte bu maḥalle kayd olundu¹⁸³¹:

Ḳapuñda şâhlar kemter gedâdır¹⁸³² yâ Resûla’llâh

Gedâ-yı âstânîñ pâdşâdır yâ Resûla’llâh

Ne ḥaddim var ki na‘tın¹⁸³³ nazm idem **Va‘dî** gibi ancak

Huzûruñda hemân ḥüsn-i edâdır yâ Resûla’llâh¹⁸³⁴

Şehrî Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*¹⁸³⁵

Şehrî Meḥemmed Efendi. Müderrisindendir. Dürrî-zâde ittibâ‘ındandır.

¹⁸²¹ Ṭâhirî ‘Abdu’llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Ṭâhirî ‘Abdu’llâh Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸²² Efendi: - S₁

¹⁸²³ eylemiştir: itmiştir S₂

¹⁸²⁴ Bektaşîyye’dendir: Bektaşîyye’den olup S₂

¹⁸²⁵ Bu güfte anıdır: Ez-cümle bu na‘t-ı şerîf S₂

¹⁸²⁶ S₁’de unutulmuş bu iki beyit daha sonra 92_a’ya "Bundan âkdem na‘t-ı Ṭâhirî" başlığı ile Va‘dî Meḥemmed Efendi’nin sonuna eklenmiştir. .

¹⁸²⁷ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*’nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 99_a. Ayvansarâyî naatın başına *Vefeyât*’ta da kullandığı şu bilgileri not etmiştir: "Burusalı ‘Abdu’llâh Efendi sene 1088"

¹⁸²⁸ Va‘dî Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Va‘dî Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸²⁹ maḥkeme kâtiblerindendir: maḥkemede kâtib idi İ

¹⁸³⁰ "إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ" : Şüphesiz, iman edip salih ameller işleyenler var ya; işte insanların en hayırlıları onlardır." Kur’an-ı Kerim, Beyyine 98/7.

¹⁸³¹ bu maḥalle kayd olundu: bu maḥalde kayd olundu İ; bu güfte-i na‘t-ı şerîf S₂

¹⁸³² kemter gedâdır: kemterdir S₁

¹⁸³³ na‘tın: ni‘metin S₁

¹⁸³⁴ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*’nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 80_b-81_a. Ayvansarâyî naatın başına şu kaydı düştür: "Kâtib-i Maḥkeme-i Ahmed Efendi, Üsküdar fevt sene 1094"

¹⁸³⁵ Şehrî Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Şehrî Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

"Kevşer-i cennet / كوثر جنت"

sene 1179¹⁸³⁶ târîhinde vefât eyledi. Bu güfte anıdır¹⁸³⁷:

Hevâ-yı nefsile takvâ-cüdâyım¹⁸³⁸ yâ Resûla'llâh
Cenâbından talebkâr-ı devâyım yâ Resûla'llâh

Kerem kıl ey şeh-i taht-ı risâlet **Şehrî**-yi zâre
Şefâ'at sâ'il[i] müflis gedâyım yâ Resûla'llâh¹⁸³⁹

[166 İ] **Mecdî Mehemmed Efendi** *Kuddise Sırruhû*¹⁸⁴⁰

[92_bS₁] Mecdî Mehemmed Efendi. Anadolî kâzî-askeri olup dîvâna giderken [81_bS₂]
hânesi nerd-bânından bi-kazâen-li'llâhi te'âlâ¹⁸⁴¹ düşüp¹⁸⁴² bir kaç mâh¹⁸⁴³ mürûrunda:

"Sülûku's-şerî'at / سلوك الشريعة"

sene 1128 târîhi Rebî'ül-âhîr'inde vefât edip Üsküdar'da defn olunmuştur.
Âşâr-ı şîriyyesinden bu güfte anıdır¹⁸⁴⁴. Bu maħalde taħrîr olundu¹⁸⁴⁵:

Ķanı bir 'aşık-ı şâdık ki¹⁸⁴⁶ diye dâ'imâ Allâh
Ķanı bir tâlib-i fâ'ik ki diye dâ'imâ Allâh

Bu **Mecdî** vaşl-ı dildârı o miskîn ki ide zârı
Dilinde hem olup cârî ki¹⁸⁴⁷ diye dâ'imâ Allâh

Şehsüvâr-zâde Mehemmed Paşa *Kuddise Sırruhû*¹⁸⁴⁸

Şehsüvâr-zâde Mehemmed Paşa¹⁸⁴⁹. Maħlaşî Ķâzî'dir¹⁸⁵⁰. Ķarem-i
Hümâyûn'dan vezâretle çıkup Mûşul, Şâm ve Mışır Vâlisi olup:

"Ķâzî-i mücâhid / غازى مجاهد"

sene 1071 târîhinde katl olundu. Tab'-ı şî'rîsi olup bu beyt anıdır¹⁸⁵¹:

¹⁸³⁶ 1179: 1197 S₂

¹⁸³⁷ Bu güfte anıdır: Bu güfte-i laţîf anıñ eşerindendir İ; Bu güfte anlarındır S₁: - S₂

¹⁸³⁸ takvâ-cüdâyım: takvâ-yı Ķudâ'yım A, İ, S₁, S₂ (Beytin anlamına uymayan bu kısım *Naat Mecmuası*ndan hareketle düzeltilmiştir. bk. Hâfiz Hüseyin Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*, RK, yk 104_a-104_b.)

¹⁸³⁹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 104_a-104_b.

¹⁸⁴⁰ Mecdî Mehemmed Efendi *Kuddise Sırruhû*: Mecdî Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸⁴¹ bi-kazâen-li'llâhi te'âlâ: bi-kazâen-li'llâhi İ

¹⁸⁴² düşüp: - S₁

¹⁸⁴³ mâh: - S₁

¹⁸⁴⁴ Âşâr-ı şî'riyyesinden bu güfte anıdır: Âşârından bu güfte S₂

¹⁸⁴⁵ Bu maħalde taħrîr olundu: Bu maħalde kayd olundu İ; taħrîr olundu S₂

¹⁸⁴⁶ ki: kim A, İ

¹⁸⁴⁷ ki: kim İ

¹⁸⁴⁸ Şehsüvâr-zâde Mehemmed Paşa *Kuddise Sırruhû*: Şehsüvâr-zâde Mehemmed Paşa A, İ; - S₁, S₂

¹⁸⁴⁹ Şehsüvâr-zâde Mehemmed Paşa: Mehemmed Paşa Şehsüvâr-zâde'dir S₂

¹⁸⁵⁰ Ķâzî'dir: Ķâzî'dir İ

Sûd-ı sevdâgerî-i nakş-ı vişâl
Gâziyâ bir hayâl-i hâm¹⁸⁵² oldu

[37_a A] **Şuûrî Hasan Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁸⁵³

Şuûrî Hasan Efendi. Haleb'den gelip [93_aS₁] mâliye kalemine kâtib olmuştur.
Ferheng-i Cihângîrî'yi [167 İ] terceme edip kendi nâmına meşhûr olmuştur:

"Sûẖte-dil / سوخته دل"

sene 1105 târîhinde vefât [82_aS₂] eyleyip Üsküdar'da medfûndur. Âşâr-ı tabî'atından bu güfte intihâb olundu¹⁸⁵⁴:

‘Alîl-i ‘illet-i cürm ü haţâyım yâ Resûla’llâh¹⁸⁵⁵
Esîr-i ref‘et ü luţf u ‘aţâyım yâ Resûla’llâh

Şuûrî ‘âşiyem güm-kerde râh-ı deşt-i ‘işyânım
Meded-h‘âh-ı delîl-i reh-nümâyım yâ Resûla’llâh¹⁸⁵⁶

Şinâsî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁸⁵⁷

Şinâsî Mehemmed Efendi. Rûznâmecî-zâde¹⁸⁵⁸. Hôş-likâ olmağla Küçük Hünkâr demekle ma‘rûfdur. Faşîh-i Mevlevî’niñ şâkirdidir. Edirne’de vefât[ına] bu mışra‘ târîhdir¹⁸⁵⁹:

"Cihânñ hiç ma‘ârîf âşnâsı kalmadı eyvâ / جهانك هیچ معارف اشناسی قلدی ایوا"

sene 1114. Bu na‘t-ı şerîf anıñ güftesidir¹⁸⁶⁰:

Yoluñdur âşfiyâya hep mesâlik yâ Resûla’llâh
Kapuñ ervâh-ı ‘ulvîye memâlik yâ Resûla’llâh

Şinâsî bendeñe dârü’ş-şifâ hâk-i deriñ besdir¹⁸⁶¹
Yüzüm sürsem gider ‘işyân-ı hâlik yâ Resûla’llâh¹⁸⁶²

¹⁸⁵¹ anıñdır: anıñ tab‘-ı nev-zâdındandır İ; anlarıñdır S₂

¹⁸⁵² hayâl-i hâm: hayâl-i câm İ

¹⁸⁵³ Şuûrî Hasan Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şuûrî Hasan Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸⁵⁴ Âşâr-ı tabî'atından bu güfte intihâb olundu: Âşârından bu güfte intihâb olundu İ; Âşâr-ı tabî'atından bu güfte anıñdır S₁: Âşârından bu güfte anlarıñdır S₂

¹⁸⁵⁵ S₁'de mısralar karışık yazılmış, sonradan verilen numaralarla sıralama sağlanmıştır.

¹⁸⁵⁶ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 75b-76a.

¹⁸⁵⁷ Şinâsî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şinâsî Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸⁵⁸ Rûznâmecî-zâde: - S₂

¹⁸⁵⁹ Edirne'de vefât[ına] bu mışra‘ târîhdir: Edirne'de vefât bu mışra‘ târîhdir A, İ: Edirne'de vefât bu mışra‘ târîhdir S₁; Edirne'de vefât târîhdir S₂

¹⁸⁶⁰ Bu na‘t-ı şerîf anıñ güftesidir: Bu na‘t-ı şerîf anıñdır S₁

¹⁸⁶¹ hâk-i deriñ besdir: hâk-i der yâ Resûla’llâh S₁

¹⁸⁶² Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 78a.

Şabîh Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁸⁶³

[93_bS₁] Şabîh Ahmed Efendi. Müneccimbaşı ‘Abdu’llâh Efendi’nin birâderidir. Ğalaṭa’da vâkı‘ Frenk Gümrüğünde baş kâtib idi. Tarîkat-ı ‘Aliyye’de Hâce Mehemmed Emin Tokadı’nın müntesiblerindendir.

"Üstâdü'l-eşer / استادالتر"

sene 1198 [168 İ] târîhi [82_bS₂] Muḥarrem’inde füc’eten vefât eyleyip Üsküdar’da defn olundu¹⁸⁶⁴. ‘*Örfî Dîvânı*’nı şerh eylemiştir. Müretteb *Dîvânı* vardır. Bu güfte anlarındır¹⁸⁶⁵:

Bütûnuñ maṭla‘-ı şubḥ-ı hüviyyet yâ Resûla’llâh
Şü‘ûnuñ mihr-i ‘âlem-tâb-ı rahmet yâ Resûla’llâh
‘Înâyet kıl **Şabîh**-i ma‘şiyetkârı şefâ‘atden
Meded maḥrûm kıhma eyle şefkat yâ Resûla’llâh¹⁸⁶⁶

Medhî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁸⁶⁷

Medhî Muştafâ Efendi. Hüdâyî Maḥmûd Efendi’nin Burusa’da ḥalîfesi olan Eyyûb Efendi’nin oğlu Yûsuf Çelebi’nin oğludur. Tarîhi üzere Mekke ḳâzısı olup anda:

"Le‘alleküm Tetteḳûn / لعلكم تتقون"¹⁸⁶⁸

sene 1146 târîhinde vefât eylemiştir. Eş‘ârı vardır. Bu güfte anıdır¹⁸⁶⁹:

[94_aS₁] Cebîniñ âyet-i nûr-ı Hudâ’dır yâ Resûla’llâh
‘Îzâr-ı tâbnâkiñ *Ve’d-ḍuḥâ*¹⁸⁷⁰’dır yâ Resûla’llâh

Ne deñlü mücrim ise yine kendi ḡarîbiñdir
Ḳuluñ **Medhî** şefâ‘at müdde‘idir¹⁸⁷¹ yâ Resûla’llâh¹⁸⁷²

[37_b A] **Muḥliş Mehemmed Paşa *Ḳuddise Sırruhû*¹⁸⁷³**

Muḥliş Mehemmed Paşa. Pederi¹⁸⁷⁴ Sarı ‘Alî Paşa sene 1085 târîhinde¹⁸⁷⁵ fevt ve kendi ḳubbe-nişîn iken fevt -sene 1099-, ikisi daḡı Edirne Ḳapısı’nda medfûnlardır¹⁸⁷⁶. **Muḥliş**-i mezbûruñ¹⁸⁷⁷ şî‘ri vardır. Bu beyt anıdır¹⁸⁷⁸:

¹⁸⁶³ Şabîh Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Şabîh Ahmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸⁶⁴ olundu: olunduğu ve S₂

¹⁸⁶⁵ Müretteb *Dîvânı* vardır. Bu güfte anlarındır: Müretteb *Dîvânı* olup âşârından bu güfte anlarındır S₂

¹⁸⁶⁶ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*’nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 70a. Ayvansarâyî naatın başına şu notu düşmüştür: "Ahmed Efendi, Kâtib-i Gümrük-i Ğalaṭa ḥâlâ".

¹⁸⁶⁷ Medhî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Medhî Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸⁶⁸ "لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ": "Korunasınız" anlamındaki bu ifade Kur’an-ı Kerim’de pek çok yerde geçmektedir:

Bakara 2/21, 63, 179, 183; En’âm 6/153 ve A’raf 7/171.

¹⁸⁶⁹ Eş‘ârı vardır. Bu güfte anıdır: Tabî‘at-ı şî‘riyyesi olup ez-cümle bu güfte anlarındır S₂

¹⁸⁷⁰ bk. 1236. dipnot.

¹⁸⁷¹ müdde‘idir: müdde‘âdır S₁

¹⁸⁷² Naatın tamamı *Naat Mecmuası*’nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 28a-28b.

¹⁸⁷³ Bu şahıs S₂’de bulunmuyor. Muḥliş Mehemmed Paşa *Ḳuddise Sırruhû*. Muḥliş Mehemmed Paşa A, İ;- S₁

[169 İ] Merhabâ ey feyz-bağş-ı sîne-i aşhâb-ı dil
Pertev-i hüsniñ nigârâ mihr-i âlem-tâb-ı dil

Hindî-zâde ‘Abdu’r-raḥmân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁸⁷⁹

Ebî ‘Abdu’r-raḥmân Efendi.¹⁸⁸⁰ Şehrîdir. Hindî-zâde deyu ma’rûfdur. Şu nâzırı
[83_aS₂] olup vaktinde nâzırlara îrâd-ı küllî peydâ olmağla vesîle olmuştur.

"*Allâmü’l-guyûb* / علام الغيوب"¹⁸⁸¹

sene 1190 târîhinde vefât ve Üsküdar’da ‘azm-i cennât¹⁸⁸² eyledi. Bu na’t-ı
şerîf ol zât-ı laṭîfîñ eşer-i ṭab’-ı nazîfidir¹⁸⁸³:

Görinür kâmetiñ nûr-ı dıraḥşân yâ Resûla’llâh
Olurdu başdıgıñ yerler dür-efşân¹⁸⁸⁴ yâ Resûla’llâh

[94_bS₁] Temennâ-yı şefâ’atdır ğaraż çün na’t-ı pâkiñden¹⁸⁸⁵
Meded kıl **Eb’i** zâre¹⁸⁸⁶ perîşân yâ Resûla’llâh¹⁸⁸⁷

Hâzık Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁸⁸⁸

Hâzık Meḥemmed Efendi ibni Ebû Bekr¹⁸⁸⁹. Erzurûm müftîsi olup ba’de’l-‘azl
İstanbul’da:

"eş-Şeyḥü’l-mukaddes / الشيخ المقدس"

sene 1076 târîhi leyle-i Kadr’de vefât eyleyip Üsküdar’da defn olunmuştur.
Müretteb *Dîvân*’ı vardır. Bu na’t-ı şerîf anıñ eşer-i kalemidir¹⁸⁹⁰:

¹⁸⁷⁴ Pederi: - S₁

¹⁸⁷⁵ târîhinde: senesinde A, S₁

¹⁸⁷⁶ medfûnlardır: medfûndurlar İ

¹⁸⁷⁷ Muḥliş-i mezbûruñ: Muḥliş-i mezbûr A, S₁

¹⁸⁷⁸ anıñdır: andandır İ

¹⁸⁷⁹ Hindî-zâde ‘Abdu’r-raḥmân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Hindî-zâde ‘Abdu’r-raḥmân Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸⁸⁰ Ebî ‘Abdu’r-raḥmân Efendi: Hindî-zâde ‘Abdu’r-raḥmân Efendi İ

¹⁸⁸¹ "عَلَامُ الْغُيُوبِ: Gaybları hakkıyla bilen" anlamındaki bu ifade Kur’an-ı Kerim’de şu ayetlerde geçmektedir: Mâide 5/109, 116; Tevbe 9/78 ve Sebe 34/48.

¹⁸⁸² ‘azm-i cennât: ‘azm-i cinân İ

¹⁸⁸³ Bu na’t-ı şerîf ol zât-ı laṭîfîñ eşer-i ṭab’-ı nazîfidir: Bu na’t-ı şerîf ol zât-ı laṭîfîñ eşeridir İ; Bu na’t-ı şerîf ol zât-ı şerîfîñ eşer-i ṭab’-ı laṭîfidir S₁; Ez-cümle bu na’t-ı şerîf S₂

¹⁸⁸⁴ dür-efşân: dıraḥşân A, İ, S₁

¹⁸⁸⁵ na’t-ı pâkiñden: na’t-ı pâkiñdir İ

¹⁸⁸⁶ Eb’i zâre: Ümm-i zâre İ

¹⁸⁸⁷ *Naat Mecmuas*’nın mevcut kısmında bu şiir yoktur.

¹⁸⁸⁸ Hâzık Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Hâzık Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸⁸⁹ Hâzık Meḥemmed Efendi ibni Ebû Bekr: Hâzık Meḥemmed Efendi ibni Ümmî Bekr İ

¹⁸⁹⁰ Müretteb *Dîvân*’ı vardır. Bu na’t-ı şerîf anıñ eşer-i kalemidir: *Dîvân*’ı vardır. Bu na’t-ı şerîf eşer-i kalemidir S₁; Müretteb *Dîvân*’ı olup ez-cümle bu na’t-ı şerîf S₂

Ser-â-ser olmuşum cürm ü kabâhat yâ Resûla'llâh
Baña senden olur olsa¹⁸⁹¹ 'inâyet yâ Resûla'llâh

Fakîriñ derdmendiñ bir gedâ-yı müstmendiñdir
Kapuñda **Hâzık**-ı pür-cürm ü 'illet yâ Resûla'llâh¹⁸⁹²

[170 İ] **Faşıhî Hasan Efendi** *Kuddise Sırruhû*¹⁸⁹³

Faşıhî Hasan Efendi. Tösyalıdır. Müderrisinden iken¹⁸⁹⁴:

"Miñnet-hâne / محتخانه" ¹⁸⁹⁵

sene 1154 târîhinde bu miñnet-hânenen¹⁸⁹⁶ 'azm-i râhat-hâne-i cennet
eylemiştir. [83_bS₂] Bu na't-ı şerîf andan yâdigârdır¹⁸⁹⁷:

Cemâliñ pertevi¹⁸⁹⁸ mir'ât-ı 'âlem yâ Resûla'llâh
Ziyâ-yı perteviñdir vech-i âdem¹⁸⁹⁹ yâ Resûla'llâh

Seni medh itmesün dañı **Faşıhî** kimi medh itsün
[95_aS₁] Yaradılmış mı var senden mükerrrem yâ Resûla'llâh¹⁹⁰⁰

Şeyh Halef Mehemmed Efendi *Kuddise Sırruhû*¹⁹⁰¹

eş-Şeyh Halef Mehemmed Efendi. Bağdâdîdir. Tarîk-i Kâdiriyye'den hilâfet
ve Kubbe Tekye'de şeyh olmuştur¹⁹⁰². Şeyh Süleymân Efendi-zâde el-Hâc Mehemmed
Emîn Efendi¹⁹⁰³ vefât eyledikde câ-nişin-i irşâd ve tarîkat [38_a A] olmuş idi.

"Şeyhü'l-makbûlîn / شيخ المقبولين"

sene 1179 târîhinde rihlet ve Kâsımpaşa'da şeyh-i mezbûruñ yanında defin-i
türbet oldu¹⁹⁰⁴. Bu na't-ı şerîf anıñ yâdigârdır¹⁹⁰⁵:

¹⁸⁹¹ olur olsa: olur elbet İ; olursa S

¹⁸⁹² Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 101_b.

¹⁸⁹³ Faşıhî Hasan Efendi *Kuddise Sırruhû*: Faşıhî Hasan Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁸⁹⁴ Müderrisinden iken: Müderrisindir iken İ

¹⁸⁹⁵ Miñnet-hâne / محتخانه: Mağabbet-hâne / محتخانه (1106) A, S₁, S₂; - İ

¹⁸⁹⁶ sene 1154 târîhinde bu miñnet-hânenen: târîhi sene 1154 - S₂

¹⁸⁹⁷ Bu na't-ı şerîf andan yâdigârdır: Bu na't-ı şerîf anıñdır S₁; Ez-cümle bu na't-ı şerîf anlarıñ
güftârındandır S₂

¹⁸⁹⁸ pertevi: pertevidir A, S₁, S₂

¹⁸⁹⁹ vech-i âdem: Rûm'a (روم) âdem A, İ, S₁, S₂ (Bu kelime *Naat Mecmuası*'ndan hareketle
düzeltilmiştir. bk. Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Naat Mecmuası*, RK, yk. 94_b-95_a)

¹⁹⁰⁰ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 94_b-95_a. Ayvansarâyî
naatın başına şu notu düşmüştür: "Faşıhî Hasan Efendi, el-müderris fevt sene 1154"

¹⁹⁰¹ Şeyh Halef Mehemmed Efendi *Kuddise Sırruhû*: Şeyh Halef Mehemmed Efendi A; Şeyh Halef
Mehemmed Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁹⁰² şeyh olmuştur: - A, İ

¹⁹⁰³ Efendi: - A, İ, S₁

¹⁹⁰⁴ defin-i türbet oldu; defin-i türbet olundu S₁; medfûndur S₂

Göñülde âteş-i ıışkıñ nihândır yâ Resûla'llâh
Velî nâr-ı maħabbet bî-emândır yâ Resûla'llâh

Halef kurbânın olsun bendegânından şümâr eyle
Senîñ kurbânın olmağ aña şândır yâ Resûla'llâh¹⁹⁰⁶

İzzî Meħemmed Efendi *Ķuddise Sırruhı*¹⁹⁰⁷

[171 İ] İzzî Meħemmed Efendi¹⁹⁰⁸. Van'dan zuhûr edip ba'zı vüzerâyâ dîvân atibi olup seyr-i seyâhat üze iken Şîrvân [84_aS₂] vâlisinin yanında bulunduğı eyyâmde:

"Sûhte-dil / سوخته دل"

sene 1105 târîhi Şevvâl'inde vefât eylemiştir. Bu na't-ı şerîf anıdır¹⁹⁰⁹:

[95_bS₁] Kemâl-i hüsñile bedr-i dücâsın¹⁹¹⁰ yâ Resûla'llâh
Celâl-i izzile fevka'l- ulâsın yâ Resûla'llâh

Yoluñda İzzî-i bî-dil¹⁹¹¹ yatur hacletle¹⁹¹² mahv olmuş
Senîñdir luğf u ihsân pür-sağâsın yâ Resûla'llâh¹⁹¹³

Reşîd Hasan Efendi *Ķuddise Sırruhı*¹⁹¹⁴

Reşîd Hasan Efendi ibni Rüşdî Aħmed Efendi. Ķuzzâtdan idi.

"Şeref-i tevağķu" / شرف توقع

sene 1156 târîhinde ħammâmde füc'eten vefât edip Merkez Efendi dâ'iresinde pederi yanında¹⁹¹⁵ defn olunmuştur¹⁹¹⁶. Lûğazda mahâreti vardır. Müretteb *Dîvân* ı dağı vardır¹⁹¹⁷. Bu na't-ı şerîf andan yâdigârdır¹⁹¹⁸:

Kerem kıl bendeñe miħmânın olsun yâ Resûla'llâh
Ne var şâyeste-i ihsânın olsun yâ Resûla'llâh

¹⁹⁰⁵ Bu na't-ı şerîf anın yâdigârdır; Ez-cümle bu na't-ı şerîf anlarıñdır S₂

¹⁹⁰⁶ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 29_a.

¹⁹⁰⁷ İzzî Meħemmed Efendi *Ķuddise Sırruhı*: İzzî Meħemmed Efendi A,  Azmî Meħemmed Efendi İ; - S₁, S₂

¹⁹⁰⁸ İzzî Meħemmed Efendi:  Azmî Meħemmed Efendi İ

¹⁹⁰⁹ Bu na't-ı şerîf anıdır: Ez-cümle S₂

¹⁹¹⁰ bedr-i dücâsın: bedr d-dücâsın S₂

¹⁹¹¹ İzz i b dil:  Azm i b dil İ

¹⁹¹² hacletle: ħuccetle S₂

¹⁹¹³ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 99_b. Ayvansarây  naatın başına řu notu düşmüştür: "Meħemmed İzz i Şîrv n  fevt sene 1105"

¹⁹¹⁴ Reş d Hasan Efendi *Ķuddise Sırruhı*: Reş d Hasan Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁹¹⁵ pederi yanında: - S₂

¹⁹¹⁶ olunmuşdur: - S₁

¹⁹¹⁷ L ğazda mah reti vardır. Müretteb *D v n* ı dağı vardır: Müretteb *D v n* ı dağı vardır İ; L ğazda mah reti olup Müretteb *D v n* ı vardır S₂

¹⁹¹⁸ Bu na't-ı şer f andan y dig rdır: - S₂

Reh-i ʿışkıında cân virmek baña bîmâr-ı şîhhatdir
Reşîd-i haste-dil kurbânîñ olsun yâ Resûla'llâh¹⁹¹⁹

Şıdkî Süleymân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁹²⁰

Şıdkî Süleymân Efendi. Kañlıca'da yaz u kış kendi yalısında ârâm üzre iken kayıktan [172 İ] deryâya düşüp garķ olmuştur. Cesedini [96aS₁] ihrâc ve defn eyledikleri bu mışra^c ile mazbûttur:

[84bS₂] "Taldı¹⁹²¹ yemm-i rahmete Şıdkî Süleymân / طالدى يم رحمته صدقى سليمان"

sene 1151¹⁹²². Tab^c-ı şîrîsi olup bu naʿt-ı şerîf anıñdır¹⁹²³.

Sen ol maḥbûb-ı Rabbü'l-âlemînsin yâ Resûla'llâh
Resûl-i muhterem şâh-ı güzînsin yâ Resûla'llâh

Niçün maḥbûl-i Hakk¹⁹²⁴ olmaz niyâz-ı ümmetîñ **Şıdkî**
Ḥabîb-i kibriyâ vü nâzenînsin yâ Resûla'llâh¹⁹²⁵

[38b A] **ʿÂrif ʿAbdü'l-bâkî Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁹²⁶

ʿÂrif ʿAbdü'l-bâkî Efendi. Pederi Meḥemmed Efendi tersânede maḥzen kâtibi idi. Şadr-ı Rûmili olup defʿa-i şâniyede ʿazlinden bir sene mürûrunda Şevvâl'de vefât eyleyip Eyyûb Türbesi ittîşâlinde kabri maʿrûfdur. Vehbî Seyyid Hüseyn Efendi rihletine bu¹⁹²⁷ târiḥi demiştir:

"Gidüp ʿÂrif Efendi kaldı ismi dehrde **Bâkî** / كيدوب عارف افندى قالدى اسمى دهرده باقى"¹⁹²⁸

sene 1125. Âşârından *Mîrâciyye* ve sâ'ir ber-güzârı vardır¹⁹²⁹. Bu beyt-i laţîf anıñ eşer-i kalemidir¹⁹³⁰.

¹⁹¹⁹ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 75a.

¹⁹²⁰ Şıdkî Süleymân Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şıdkî Süleymân Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁹²¹ Taldı: Taḥdı S₁

¹⁹²² Mısraın ebced değeri 1152'dir. Ancak *Tuhfe-i Nâilî*'de de belirtildiği gibi bu tarih bir fazlasıyla Şıdkî'nin ölüm tarihine işaret etmektedir. bk. Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, (Haz.: Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), C. II, Ank. 2001, s. 553. Şairin ölüm tarihinin 1151 olduğuna dair ayrıca bk. Sadık Erdem, *Râmiz ve Âdâb-ı Zırafâ'sı*, Ank., 1994, s. 185.

¹⁹²³ bu naʿt-ı şerîf anıñdır: bu naʿt-ı şerîf anıñ güftesidir A; ez-cümle bu naʿt-ı şerîf anlarıñdır S₂

¹⁹²⁴ maḥbûl-i Hakk: maḥbûl S₁

¹⁹²⁵ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 94b. Ayvansarâyî naatın başına *Vefeyât*'da da kullandığı şu bilgileri not etmiştir: "Şıdkî Süleymân Efendi H'âcegândan olup Kañlıcalıdır. Yalısı pîşgâhında kazâen garķ olmuştur, sene 1156" Şairin ölüm tarihine dair Naat Mecmuası'nda verilen 1156 yılı yanlışır.

¹⁹²⁶ ʿÂrif ʿAbdü'l-bâkî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: ʿÂrif ʿAbdü'l-bâkî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁹²⁷ bu: - S₁

¹⁹²⁸ Bu nefis tarihte şairin "Ârif" ve "Bâkî" isimleri bir arada zikredilmiştir.

¹⁹²⁹ vardır: - S₂

¹⁹³⁰ Bu beyt-i laţîf anıñ eşer-i kalemidir: Bu beyt-i laţîf anıñ eşer-i kalemidir, burada derc olundu İ; ez-cümle bu beyt S₂

Ken'âniyân-ı hasreti etmiş zelîl ü h'âr
[96_bS₁] Ol Yûsuf-ı melâhatı Mısr'a 'azîz eden

Hızır Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁹³¹

Hızır Beg Efendi. Pederi Celâlû'd-dîn Efendi¹⁹³² ve ceddi Naşrû'd-dîn H'âce'dir. Kendileri taḥsîl-i 'ulûmdan ṣoñra bir emr [85_aS₂] zımnında [173 İ] Burusa'ya Ebu'l-feth Sultân Meḥammed Hân ihzâr edip Yıldırım Hân Medresesi'ne müderris eylemiş idi. İstanbul fethi müyesser oldukda ibtidâ kâzî olup kayd-ı hayât ile hizmet eyledi. Vefâtında Vefâ ḳurbunda Voynuk Şücâ' Mescidi'niñ mihrâbı¹⁹³³ öñünde defn olunduğuna:

"Lâ-zâle 'aleyhi'r-raḥmetihi / لا زال عليه الرحمة"¹⁹³⁴

sene 863 târîḥ olmuştur¹⁹³⁵. Hızır maḥlaşıyla 'Arabî ve Farsî ve Türkî eş'ârı vardır. Türkî eş'ârından bu beyt intihâb olundu¹⁹³⁶:

Gül leşkeri haberlerini lâleden şoruñ
Kim şimdi geldi tozı ayağındadır daḥı¹⁹³⁷

Âşâr-ı kaleminden *Tefsîr-i Yâşîn-i Şerîf*¹⁹³⁸ ve ma'rûf *Ḳaşıde-i Nûniyye* ve sâ'ir te'lîfleri¹⁹³⁹ vardır. Üç oğlu olup biri H'âce Sinân Paşa'dır, ismi Yûsuf'dur. Târîḥ-i [97_aS₁] vefâtı¹⁹⁴⁰ budur:

"*Ve's-selâmu 'alâ meni't-tebe'a'l-hudâ* / والسلام على من اتبع الهدى"¹⁹⁴¹

sene 891. Ve biri¹⁹⁴² daḥı Aḥmed Paşa'dır. Târîḥ-i vefâtı budur¹⁹⁴³:

¹⁹³¹ Hızır Beg Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Hızır Beg Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁹³² Pederi Celâlû'd-dîn Efendi: - İ

¹⁹³³ mihrâbı: mihrâb A, S₁, S₂

¹⁹³⁴ "Allah'ın rahmeti onun üzerine eksik olmasın." anlamındaki bu tarih Hızır Bey'in mezar taşına da hak edilmiştir.

¹⁹³⁵ târîḥ olmuştur: târîḥinde vefât eylemiştir İ; - S₂

¹⁹³⁶ Türkî eş'ârı vardır. Türkî eş'ârından bu beyt intihâb olundu: Türkî eş'ârı olup ez-cümle bu beyt S₂

¹⁹³⁷ daḥı: - A, S₁, S₂; yüzi İ (A, S₁ ve S₂'de mısranın vezni bozuktur. İ'nin rivayet ettiği "yüzi" kelimesi ise anlama mutabık düşmemektedir. "Daḥı" kelimesi Kınalı-zâde Hasan Çelebi'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ*sından hareketle ilave edilmiştir: bk. Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şuarâ* (Haz.: İbrahim Kutluk), C. I, Ank., 1989, s. 342)

¹⁹³⁸ *Tefsîr-i Yâşîn-i Şerîf*: *Tefsîr-i Şerîf* S₁

¹⁹³⁹ te'lîfleri: te'lîfâtları İ

¹⁹⁴⁰ Târîḥ-i vefâtı: Târîḥ S₂

¹⁹⁴¹ " : فَأْتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بَابًا مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مِنْ أَتَيْتَ الْهُدَى" : Haydi, ona gidin de deyin ki: Biz, senin Rabbinin elçileriyiz. İsrailoğullarını hemen bizimle birlikte gönder; onlara eziyet etme! Biz, senin Rabbinden bir ayet getirdik. Kurtuluş, hidayete uyanlarındır." Kur'an-ı Kerim, Taha 20/47.

¹⁹⁴² biri- bir S₁

¹⁹⁴³ Târîḥ-i vefâtı budur: Târîḥ-i vefât S₂

"Mevtû'l-mahabbet / موت المحبت"

sene 891¹⁹⁴⁴. Ve biri dahı Ya'kûb Paşa'dır. Târîh-i vefâtı budur¹⁹⁴⁵:

"Tebdîl-i halâvet / تبدیل حالات"

sene 891.

[39_a A] **Baldır-zâde Selîsî Şeyh Mehemmed Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*¹⁹⁴⁶

Selîsî eş-Şeyh Mehemmed Baldır-zâde ibni Muştafâ¹⁹⁴⁷. Tokat'dan zuhûr ve Burusa'da [85_bS₂] tavaştun edip pederinden Câmî-i Kebîr hitâbeti ve Hîşâr Câmî'i'nin imâmeti kalmış iken terk edip müderris olmuştur. [174 İ] Mekke'den ma'zûlen tekâ'üd edip Burusa Yenişehir ma'îşet olmuştı.

"ez-Zikrî'l-ḥakîm / الذكر الحكيم"¹⁹⁴⁸

sene 1060 târîhi Receb'inde vefât eylemiştir. Maḥrûse-i Burusa'da intikâl eden¹⁹⁴⁹ ulemâ ve meşâyih[i] cem' ve taḥrîr edip vaktine¹⁹⁵⁰ dek bir eser olmuştur. Tab'-ı şîrîsi olup bu beyt anıdır¹⁹⁵¹:

Şu rütbe Husrev-dey sîm-i berfi itdiñ nişâre
Eşigin itdi gümüşden cemî-i bay u gedâ¹⁹⁵²

Müstakîm-zâde el-Hâc Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁹⁵³

Müstakîm-zâde el-Hâc Mehemmed Efendi. Pederi Mehemmed Müstakîm Efendi Edirne'den ma'zûl olduğdan soñra [97_bS₁] rihlet:

¹⁹⁴⁴ Hızır Bey'in oğlu Ahmed Paşa'nın ölüm tarihini gösteren bu terkinin ebced değeri bütün nüshaların rivayet ettiği 891'e değil, 927'ye tekabül etmektedir. Zaten Ahmed Paşa'nın ölüm tarihi kaynaklarda 927 olarak kayıtlıdır. bk. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân (İsmail Belîğ-Bursalı)*, Ank., 1998, s. 278. Ayrıca bk. Baldırzade Selîsî Şeyh Mehmed, *Ravza-i Evliya* (Haz. lar: Mefail Hızlı, Murat Yurtsever), Bur., 2000, s. 118

¹⁹⁴⁵ budur: - S₂

¹⁹⁴⁶ Baldır-zâde Selîsî Şeyh Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Baldır-zâde Selîsî Şeyh Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁹⁴⁷ Selîsî eş-Şeyh Mehemmed Baldır-zâde ibni Muştafâ: Baldır-zâde Selîsî Şeyh Mehemmed Efendi ibni Muştafâ İ; Selîsî eş-Şeyh Mehemmed Efendi Baldır-zâde ibni Muştafâ S₂

¹⁹⁴⁸ "ذِكْرُ الْحَكِيمِ" : ذِكْرُ تَلَوِّهِ عَلَيْكَ مِنْ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ "peyderpey okuyoruz." Kur'an-ı Kerim, Âli İmrân 3/58.

¹⁹⁴⁹ eden: edip S₁, S₂

¹⁹⁵⁰ vaktine: vakte İ

¹⁹⁵¹ Tab'-ı şîrîsi olup bu beyt anıdır: Ez-cümle S₂

¹⁹⁵² İ'de bu beyit bulunmuyor. Onun yerine şu bend yazılmıştır:

‘Âlem-i tecrîd’de şahbâ-yı gâm nûş itmişem
Bu ‘alâikden özüm bi'l-merre medhûş itmişem
Mülk ü mâl u ḥânümânı hep ferâmûş itmişem
Bulmazam bu neş’ede dünyâ vü mâ-fihâ nedir

¹⁹⁵³ Müstakîm-zâde el-Hâc Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*. Müstakîm-zâde el-Hâc Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

"*İnne ekrameküm 'inde'llâhi etķâküm* / ان اكرمکم عند الله اتقاکم"¹⁹⁵⁴

sene 1124 târîhinde Şırt Tekye¹⁹⁵⁵ kurbunda defn olundu. Kendileri¹⁹⁵⁶ Mürekkebciler Kapusu'nda vâkı' Şadr-ı Âzam Hâsan Paşa'nın binâ eylediği medreseniñ müderrisi iken vefât ve pederi yanında:

"Müstakîm cemâ'at / مستقیم جماعت"

sene 1164 târîhi Muḥarrem'inde defn olundu. Bu dört beyt anıñ eşeridir¹⁹⁵⁷:

Cismini¹⁹⁵⁸ itmez telef kabrinde yâli¹⁹⁵⁹ olmaya
On gürûhı hıfz ider Raḥmân tâ rûz-ı cezâ

[86aS₂] Enbiyâ ile şehîdân okuyan Kur'ân müdâm
İlmi ile 'âmil olan zıkr iderler dâ'imâ

[175 İ] Eyleyen ḥâliş maḥabbet okuyan li'llâh ezân
Hem murâbıt ta'n ile meyyit olanlar bî-mirâ

Hem ḥayırlı¹⁹⁶⁰ dost olanlar ondur anıñ cümlesi
Yazdı *Büşra'l-Mü'minîn*'de¹⁹⁶¹ baķ yerine zâhidâ

Râşid Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁹⁶²

Râşid Meḥemmed Efendi. Pederi Burusa'dan ma'zûl Malaṭî Muştafâ Efendi'dir. Kendileri müderris olup [98aS₁] eşnâ-yı tedrisde vezâret pâyesiyle Devlet-i Şafaviyye'ye sefâretle irsâl olunmuşdur. Geldikde vaķ'a-nüvîs-i devlet olup *Na'imâ'nîñ Zeyli* olan târîḥ bunlarıñdır. Târîķi üzre Anaṭolı ķâzî-askeri olup birâderi 'Abdu'llâh Efendi¹⁹⁶³ gibi füc'eten:

"Sa'âdetü'l-intikâl / سعادة الانتقال"

¹⁹⁵⁴ Ey insanlar! Şüphe : يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ"¹⁹⁵⁴
yok ki, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi boylara ve kabilelere ayırdık. Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır."Kur'an-ı Kerim, Hucurât 49/13.

¹⁹⁵⁵ Şırt Tekye: Tekye İ

¹⁹⁵⁶ Kendileri: Kendiler İ

¹⁹⁵⁷ Bu dört beyt anıñ eşeridir: Bu dört beyt anıñ âşâr-ı ber-güzîdelerinden olup teberrüken bu maķâmda derc ü taḥrîr olundu İ; Ez-cümle bu dört beyt S₂

¹⁹⁵⁸ cismini: çeşmini S₁

¹⁹⁵⁹ yâli: bâbı İ; bâli S₁ [yâl (f.): Kuvvet, zor, güç]

¹⁹⁶⁰ ḥayırlı: ḥayreti İ

¹⁹⁶¹ *Büşra'l-Mü'minîn*, Muhammed b. Abdüsselam İskenderî'nin (ö. 1137/M. 1726) Arapça eseridir. Bir nüshası Manisa İl Halk Ktp. 45 Hk 5454/2'de bulunmaktadır.

¹⁹⁶² Râşid Meḥemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Râşid Meḥemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁹⁶³ 'Abdu'llâh Efendi: Esedu'llâh Efendi İ, S₂: Ebîdu'llâh S₁, A. (Bu şahıs *Vefeyâtta* Râşid Mehmed Efendi'den sonra gelen Şâ'id 'Abdu'llâh Efendi'dir. Elimizdeki dört nüshanın müstensihisi de bu hususu gözden kaķırmış ve şahsın ismini yanlış yazmıştır.)

sene 1148 [39_b A] târîhi Şafer'inde rihlet-i âhîret ve Zincirlikuyu muqâbilinde İdrîs Efendi Mezâristanı'nda defîn-i türbet¹⁹⁶⁴ olunmuştur. Müretteb *Dîvânı* olup¹⁹⁶⁵ bu güfte Sâlim Efendi'nin *Tezkîresinde*¹⁹⁶⁶ zîkr olunmuştur:

Nağd-i hûlûş kîse-i¹⁹⁶⁷ âlemde kalmamış
Âşâr-ı şıdk şîme-i âdemde kalmamış

[86_bS₂] **Râşid** kuşûr zahm-ı nemek-perverindedir
Teşîr-i nef şanma ki merhem de kalmamış

Şâ'id 'Abdu'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁹⁶⁸

Şâ'id 'Abdu'llâh Efendi¹⁹⁶⁹. Râşid Efendi'nin küçük birâderidir. Târîki üzre şadr-ı Anaṭolı olup [176 İ] [98_bS₁]:

"Mu'înü'z-zu'afâ / معین الضعفا" ¹⁹⁷⁰

sene 1152 târîhinde birâderi gibi füc'eten intikâl eylemiştir. Üsküdar'da medfûndur. Tab'-ı şîrîsi olup bu güfte anıdır¹⁹⁷¹:

Ey Hudâ-yı Lâ-yezâl ve ey Kerîm-i Zü'l-celâl
Vâhid ü Ferd ü Şamed'sin bunda yokdur kıl ü kâl
Vaşf-ı pâkiñ dilde virdimdir benim fi-küllî hâl
Kıl zebânım zîkr ü tevḥîdîñle her dem pür-maḳâl

Her nefesde lutf u iḥsânîña maḫhar ḫâş u 'âm
Ġarḳ olupdur ni'metiñe¹⁹⁷² gün-be-gün ḫalk-ı enâm
Şâ'id'iñ budur recâsı ey Hudâ her şubḥ u şâm
Kıl zebânım zîkr ü tevḥîdîñle her dem pür-maḳâl

Maḫmûd Bâkî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁹⁷³

Maḫmûd Bâkî Efendi. Pederi Ebu'l-feth Câmî'i'nin mü'ezzini idi. Kendi serrâc şâkirdi olup 'ilm-i şerîfe sa'y üzre iken tarîki üzre¹⁹⁷⁴ iken üç kerre şadr-ı Rûmili olup ba'de'l-azl [87_aS₂] Ramazân'ın evâḫirinde¹⁹⁷⁵ cum'a gecesi vefât edip Şeyḫü'l-islâm

¹⁹⁶⁴ defîn-i türbet: defn İ, S₂

¹⁹⁶⁵ olup: vardır S₂

¹⁹⁶⁶ *Tezkîresinde*: *Tezkîresinden* S₂

¹⁹⁶⁷ kîse-i: kimseye S₁

¹⁹⁶⁸ Şâ'id 'Abdu'llâh Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Şâ'id 'Ubeydu'llâh Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁹⁶⁹ Şâ'id 'Abdu'llâh Efendi: Şâ'id 'Ubeydu'llâh Efendi A, İ, S₂ (Bu şahsın ismi *Sâlim Tezkîresi*'nde de 'Abdu'llâh şeklindedir. bk. Adnan İnce, *Tezkîretü's-Şu'arâ Sâlim Efendi*, Ank., 2005, s. 451)

¹⁹⁷⁰ Mu'înü'z-zu'afâ: Mu'înü'z-za'f S₂

¹⁹⁷¹ Tab'-ı şîrîsi olup bu güfte anıdır: Tab'-ı şîrîsi olup bu güfte eşeridir S₁: Ez-cümle bu güfte anlarındır S₂

¹⁹⁷² ni'metiñe: ni'metiñle S₁

¹⁹⁷³ Maḫmûd Bâkî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Maḫmûd Bâkî Efendi A, İ;- S₁, S₂

¹⁹⁷⁴ tarîki üzre: - S₁

¹⁹⁷⁵ evâḫirinde: âḫirinde S₁

Şun'ullâh Efendi nemâzını kılmıştır. Edirne Kapısı'nda [99_aS₁] La'î Efendi Çeşmesi yanında defn olunup ziyâretgâh olmuştur¹⁹⁷⁶. Hâdî-i Bâgdâdî söylediği târîh seng-i mezârında mezkûrdur ki budur¹⁹⁷⁷:

Bâkî Efendi gitdi 'ukbâya biñ sekizde / باقى افندى كئدى عقبايه بيك سكرده

sene 1008. *Mevâhib* ve *Heyâkil* ve *Ḳutb-ı Mekki* [177 İ] târîhîniñ dahı tercemeleri olup bir¹⁹⁷⁸ müretteb *Dîvânı* vardır. Bu beyt anıdır¹⁹⁷⁹:

Cihân bâğında ey gâfil budur maḳbûl-ı ins ü cinn
Ne kimse senden incinsin ne sen hîc kimseden incin

[40_a A] **Veysî Efendi** *Ḳuddise Sırruhı*¹⁹⁸⁰

Veysî Efendi. İsmi Üveys'dir. Pederi Alaşehir'inde sâkin¹⁹⁸¹ kuzzâtıdandır. Şi'ri sebebiyle defâten Mısr kâzîsı olup ba'de'l-azl Anadolı kaleminde Akhişar ve soñra Rûmili kaleminde Siroz kâzîsı olmuştur. Ordu kâzîsı dahı oldukdan soñra Üsküb'de te'ehhül ve tavattun eyledi. Sakız kâzîsı dahı olup soñra Üsküb'e naql olundu. Yedi kerre Üsküb kâzîsı olup¹⁹⁸² [99_bS₁] ba'de'l-azl yine¹⁹⁸³ anda yetmiş sekiz [87_bS₂] yaşında:

"Ġazel / غزل" ¹⁹⁸⁴

sene 1037 târîhinde anda vefât eylemiştir. *Siyer*'i ma'rûfdur. Sâ'ir âşârı dahı vardır¹⁹⁸⁵. *Vaḳa'-nâme*'si mecmû'alarda meşûr olup maṭla'ı bu beytdir¹⁹⁸⁶:

Elâ ey kavm-i İstanbul bilîñ¹⁹⁸⁷ taḥḳîḳ olun âğâh
İrişür nâ-gehân size bilîñ ḳahrile hışmu'llâh

Üveysî çekme ğam târîhdir¹⁹⁸⁸ elbette sâhib-seyf
Zuhûr itmek muḳarrerdir bi-emri'llâh bi-avni'llâh

Kâtib Çelebi el-Hâc Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhı*¹⁹⁸⁹

Kâtib Çelebi el-Hâc Muştafâ Efendi.¹⁹⁹⁰ *Taḳvîmü't-Tevârîḥ* ve *Fezleke* ve *Esâmî-i Kütüb* ve *Mizânü'l-Haḳḳ* ve [178 İ] sâ'ir eşerleri vardır.

¹⁹⁷⁶ olmuştur: - S₁

¹⁹⁷⁷ mezkûrdur ki budur: mezkûrdur S₂

¹⁹⁷⁸ olup bir: vardır. Bir A, İ; vardır S₁

¹⁹⁷⁹ Bu beyt anıdır; Bu beyt anıñ eşeridir S₁; - S₂

¹⁹⁸⁰ Veysî Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Veysî Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁹⁸¹ Alaşehir'inde sâkin: Alaşehir'inde S₁; Alaşehir'de sâkin S₂

¹⁹⁸² olup: - S₂

¹⁹⁸³ yine: - S₂

¹⁹⁸⁴ ğazel: 'azl A

¹⁹⁸⁵ vardır. Olup S₂

¹⁹⁸⁶ maṭla'ı bu beytdir: bu maṭla'ıdır S₂

¹⁹⁸⁷ bilîñ- biñ S₁

¹⁹⁸⁸ târîhdir. târîhdir S₂

¹⁹⁸⁹ Kâtib Çelebi el-Hâc Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Kâtib Çelebi el-Hâc Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

"İntikâlû'l-cennât / انتقال الجنات"¹⁹⁹¹

sene 1067 târîhi Zî'l-hicce'siniñ evâhîrinde Edirne'de vefât eylemişdir.

Na'îmâ Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*¹⁹⁹²

Na'îmâ Muştafâ Efendi. Halebî'dir. İstanbul'a gelip balıacı ocağına çirâğ olmuşdur. Kalaylı Ahmed Paşa ocağdaş olmağla [100_aS₁] vezâretinde dîvân efendisi edip¹⁹⁹³ şâhib-i mühr olduqda Anadolı muhâsebesi ve teşrîfâtı ve defter emîni ve sâ'ir menâşibla bekâm olmuşdur. Vak'a-nüvîs-i Devlet-i 'Aliyye olup Mora Seferi'nde¹⁹⁹⁴ Balya Badra'da vefâtına [88_aS₂] bu beyt târîhidir:

"Ne zîbâ düşdi târîh-i vefâtı

Na'îmâ gitdi Firdevs-i Na'îm'e / نعيمًا كُتِدى فردوس نعيمه"

sene 1128 Şârihü'l-Menâr-zâde'niñ müsveddelerini beyâz eylemege me'mûr olup bir miqdâr dahı zeyl eyledi ki¹⁹⁹⁵ *Na'îmâ Târîhi* demekle ma'rûfdur. Tab'-ı şî'rîsi olup bu beytler anıdır¹⁹⁹⁶:

Göñül hüsnuñ añar geh¹⁹⁹⁷ *Maṭla'ü'l-envâr*'dan söyler

Gehi zülf-i 'îzârın *Kâşifü'l-esrâr*'dan söyler

Na'îmâ sırr-ı ışkî sûziş-i pervânenen gör kim

Ne hicr-i yârdan ağlar ne ne sûz-ı nârdan¹⁹⁹⁸ söyler

[40_b A] **Raḥmî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû***¹⁹⁹⁹

[179 İ] Raḥmî Muştafâ Efendi. Bâğçeserây'dan zuhûr etmekle "Raḥmî" demekle ma'rûfdur²⁰⁰⁰. Şadr-ı âczam [100_bS₁] Maḳtûl İbrâhîm Paşa'nın oğlu Mehemmed Paşa vezîr²⁰⁰¹ ve dâmâd olduqda bunları devâtdâr eylemiş idi. Hâcêgândandır. Vefâtına 'İzzî Süleymân Efendi bu târîhi demişdir:

"Ḳonaḳ gel bunda îmâsıyla Raḥmî çapdı Firdevs'e

"فوناق كل بونده ايماسيله رحمي چاپدى فردوسه"

¹⁹⁹⁰ Kâtib Çelebi el-Hâc Muştafâ Efendi: Kâtib Çelebi Muştafâ Efendi S₂

¹⁹⁹¹ İntikâlû'l-cennât: İntikâlû'l-cinân İ

¹⁹⁹² Na'îmâ Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Na'îmâ Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

¹⁹⁹³ edip: olup S₂

¹⁹⁹⁴ Mora Seferi'nde: Mora Seferi'ne S₁

¹⁹⁹⁵ eyledi ki: eyledikde S₁, S₂

¹⁹⁹⁶ Tab'-ı şî'rîsi olup bu beytler anıdır: Ez-cümle bu güfte anlarıdır S₂

¹⁹⁹⁷ añar geh: kitâbın İ

¹⁹⁹⁸ sûz-ı nârdan: sûz-ı yârdan S₁, S₂

¹⁹⁹⁹ Raḥmî Muştafâ Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Raḥmî Muştafâ Efendi A, İ; - S₁, S₂

²⁰⁰⁰ Raḥmî demekle ma'rûfdur: - S₂

²⁰⁰¹ vezîr: vezîre S₂

sene 1164. Müretteb *Dîvânî*²⁰⁰² olup laţfeye mebnî eş'âra mâ'il idi. Hattâ Râşid Efendi, Devlet-i İrân'a me'mûr olduğda Şâhidî'den bir bahri [88_bS₂] anıñ hakkında meşûr eylemişdir ki budur²⁰⁰³:

Çünkü 'Acem ilçisisin Râşidâ²⁰⁰⁴
Git birev söyle bigû gel biyâ

Eyle 'Acem şâhına bizden selâm
Ez çi neden çün nite niçün çirâ

Maқта'ı²⁰⁰⁵ dağı budur:

Müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün
Vezniledir iş bu sūhan **Rahmiyâ**

'Avdetine diyeler ehl-i cihân
Ey şeh-i hûbân-ı cihân merhabâ

[101_aS₁] Şâhidî'de²⁰⁰⁶ bu bahr on iki beyt olup²⁰⁰⁷ Rahmî'niñ on iki beyti dağı cümlesi yigirmi dört beytdir.²⁰⁰⁸ Bu beyt dağı anıdır:

[180 İ] Fezâ-yı meclisi²⁰⁰⁹ devr eyleyen piyâle midir
Gül-i şüküfte-i bağ-ı tûbâ mı²⁰¹⁰ lâle midir²⁰¹¹

Şubhî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*²⁰¹²

Şubhî Mehemmed Efendi. Şehrîdir. Pederi Ḥalîl Fehîm²⁰¹³ dağı h'âcegândan idi. Darb-hâne ve şehir-emîni olmuşdur. Tekrâr yeñiçeri efendisi olup ordu-yu hümâyûn ile Baba Tağı kaşabasında:

"Mübâşir-i irtihâl / مباشر ارتحال"

²⁰⁰² *Dîvânî*: دیو S₁

²⁰⁰³ budur. bunlardır S₂

²⁰⁰⁴ Râşidâ: Râşid S₁

²⁰⁰⁵ Maқта'ı: Maqtû'ı S₁

²⁰⁰⁶ Şâhidî'de: Şâhidî'den S₁

²⁰⁰⁷ beyt olup: beyttir S₁

²⁰⁰⁸ Şâhidî'de bu bahr on iki beytdir. Rahmî'niñ on iki beyti dağı cümlesi yigirmi dört beytdir.: - S₂

²⁰⁰⁹ Fezâ-yı meclisi: Kazâ-yı meclisi S₁, S₂

²⁰¹⁰ Gül-i şüküfte-i bağ-ı tûbâ mı: Gül-i şüküfte-i bağ-ı bahâr mı İ

²⁰¹¹ Bu beyt Rahmî Divanı'nın Tenkitli Metninde şu şekildedir:

Fezâ-yı meclisi devr eyleyen piyâle midir

Gül-i şüküfte-i bağ-ı tarâb mı lâle midir

bk: Sevgi Elmas, *Rahmî (Kırımlı, Mustafa) Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Dîvânının Tenkidli Metni* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Edirne, 1997, s. 65

²⁰¹² Şubhî Mehemmed Efendi *Ḳuddise Sırruhı*: Şubhî Mehemmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

²⁰¹³ Ḥalîl Fehîm: Ḥalîl Rahîm İ

sene 1183 senesi Muharrem'inde vefât ve anda 'azm-i cennât²⁰¹⁴ eyledi. [89_aS₂] Vağ'â-nüvîs-i devlet olmuş idi. *Târîhî*²⁰¹⁵, Dârü't-Tıbâ'a'da 'İzzî Süleymân Beg Efendi'nin²⁰¹⁶ târîhiyle başılmışdır. Cild-i vâhîde vağ olunmuşdur. Oğlu 'Abdü'l-'azîz Efendi²⁰¹⁷ re'îsü'l-e'tibbâ ve Üsküdar Efendisi dahı olmuşdur. Tab'-ı şî'rîsi olmağla **Şubhî** mağlaşıyla âşârı olup bu manzûme anıdır.²⁰¹⁸

Ehl-i uşşâkıñ selâmet olması mümkün midir
Her kıya²⁰¹⁹ bakmaqda cân almak hayâlündür seniñ²⁰²⁰

[41_a A] **Şeyh 'Attâr Şâhib-i Pend Kuddise Sırruhî**²⁰²¹

[101_bS₁] 'Attâr. Meşâyihdan iki kimesne anıñla meşhûrlardır.

Evvelki Şeyh Ferîdü'd-dîn Muhammed bin İbrâhîm, Hemedân'dan zuhûr edip Şeyh Mecdü'd-dîn-i Bâgdâdî'den ahz-ı tarîkat eylediği *Terceme-i Nefehât* de mezkûrdur. Nişâbûr'da yüz yigirmi dört yaşında Hülâgû vağ'asında:

"Tedbîr / تدبیر"

sene 616 târîhinde şehîd olmuşdur. [181 İ] Ba'zıları:

"Râh-ı fakr / راه فقر"

sene 576 târîhinde şehîd olmuşdur, dediler²⁰²². *Tezkîretü'l-Evliyâ* ve sâ'ir âşârı vardır. Hattâ *Pend* nâmında²⁰²³ meşhûr olan manzûmesi talebeniñ mergûbıdır ki²⁰²⁴ bu beyt andandır:

قرب سلطان آتش سوزان بود

بايدان الفت هلاك جان بود

Mezbûr *Risâle-i Pend*'i terceme eylemişlerdir ki biri *Ferheng* şâhibi Hasan Su'urî'dir ki beyti beytine terceme [89_bS₂] eylemişdir.

Beyt-i mezkûruñ²⁰²⁵ mefhûm-ı Türkîsi budur ki, pâdsâha kurbîyyet zâhirde hûş ve nâsîñ hasret-keş oldukları [102_aS₁] emr-i mergûbdur. Lâkin²⁰²⁶ ehl-i başîret nazarında bir âteşdir ki yakıcıdır. Zîrâ: "*Lâ-vefâü'l-mülûk*"²⁰²⁷ demişlerdir²⁰²⁸. Ve bed-meşreb ve

²⁰¹⁴ 'azm-i cennât: 'azm-i cinân Ş

²⁰¹⁵ Târîhî: - S₁, S₂

²⁰¹⁶ 'İzzî Süleymân Beg Efendi'nin: Süleymân Beg Efendi'nin İ

²⁰¹⁷ 'Abdü'l-'azîz Efendi: 'Abdü'l-'azîz S₂

²⁰¹⁸ Tab'-ı şî'rîsi olmağla Şubhî mağlaşıyla âşârı olup bu manzûme anıdır.: - S₂

²⁰¹⁹ Arkaik Türkçe bir kelime olan "kıya", dikkatle veya öfkeyle bakmak anlamlarına gelmektedir.

²⁰²⁰ Beyit A, S₁ ve S₂'de bulunmuyor.

²⁰²¹ Şeyh 'Attâr Şâhib-i *Pend Kuddise Sırruhî*. Şeyh 'Attâr Şâhib-i *Pend* A, İ; Şeyh 'Attâr S₂; - S₁

²⁰²² târîhinde şehîd olmuşdur, dediler: târîhindedir dediler A, İ; târîhinde S₁

²⁰²³ *Pend* nâmında: *Pend-nâme*'niñ S₁

²⁰²⁴ talebeniñ mergûbıdır ki: te'lîfâtınıñ mergûbıdır ki İ; vardır S₂

²⁰²⁵ Beyt-i mezkûruñ: Beyt-i mezbûruñ İ

²⁰²⁶ Lâkin: Ki Lâkin S₁

²⁰²⁷ "Meliklerde vefa olmaz." anlamında meşhur bir sözdür.

²⁰²⁸ Zîrâ: "*Lâ-vefâü'l-mülûk*" demişlerdir: - İ

nâ-sâz ya'ni kötü²⁰²⁹ tabî'atlı olanlarla ülfet ve²⁰³⁰ ihtilâf rûhuñ helâkine sebebedir ki sıklet verir. Pes²⁰³¹ kişi kendi mevtini temennî eder, demek ola²⁰³²:

Ve ikinci²⁰³³ eş-Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn Muhammed ibni Muhammed el-Buhârî, Hazretleri Bahâü'd-dîn-ı Nakş-bend Hazretlerinin halîfesi ve hem dâmâdıdır²⁰³⁴. Rıhleti:

"Ârif-i hidâyet / عارف هدايت"

sene 806²⁰³⁵ târîhindedir. Munlâ Câmî²⁰³⁶ merhûmuñ şeyhi olan Sa'dü'd-dîn-i Kâşgârî'nin²⁰³⁷ mürşidi olan Nizâmü'd-dîn Hâmûş zikr olunan 'Attâr'ın halîfesidir.

Vâsî' 'Alîsi 'Ali Efendi ibni Şâlih Efendi *Quddise Sırruh*²⁰³⁸

[182 İ] Vâsî' 'Alîsi²⁰³⁹. *Hümâyûn-nâme* şâhibidir. Pederi Filibelidir, kendi şehridir²⁰⁴⁰. 'Abdü'l-vâsî' nâm bir kâzî-'askerîñ hizmetinde²⁰⁴¹ olmağla böyle şöhet bulmuştur. Lağabı²⁰⁴² 'Alâ'ü'd-dîn'dir. Müderrisinden olup ba'dehû Burusa kâzisi iken:

[90a_{S2}] "Zâ'f / ضعف"

[102b_{S1}] sene 950 târîhinde vefât edip²⁰⁴³ anda medfûndur. İstanbul'da Hâlicılar Köşki kurbunda vâkî' kilisâyı câmi' eylemiştir.

Mezbûr kitâb hükemâ-yı Hind'den²⁰⁴⁴ Dâbşelîm²⁰⁴⁵ nâm hekîmiñ eser-i kalemidir. Şoñra Büzürcimîhr, Pehlevî lûğatine terceme edip ba'dehû İbn-i Mu'kaffâ' 'Arabîye nakl ve Fârisîye dahı tebdîl olunup ol nüshadan mezbûr 'Alî Efendi Türkîye terceme eylemiştir. Ba'dehû 'Osmân-zâde Tâ'ib Ahmed Efendi²⁰⁴⁶ ihtişâr eylemiştir. Fi'l-aşl ol kitâbın ismi *Kelîle ve Dimne* demekle ma'rûf idi. Bir def'a dahı cümlesini

²⁰²⁹ kötü: كرتو S₁

²⁰³⁰ ve: - S₂

²⁰³¹ pes: beş S₁

²⁰³² demek ola: demektir S₂

²⁰³³ Ve ikinci: Şeyh 'Attâr-ı Şânî S₂

²⁰³⁴ Hazretleri Bahâü'd-dîn-i Nakş-bend Hazretlerinin halîfesi ve hem dâmâdıdır: Hazret-i Bahâü'd-dîn-i Nakş-bend *qaddese'llâhi esrârehüm* halîfesi ve hem dâmâdıdır A; Hazret-i Bahâü'd-dîn-i Nakş-bend *qaddese'llâhi esrârehüm* dâmâdıdır İ

²⁰³⁵ Terkinbin ebced değeri 806'ya değil 771'e tekabül etmektedir.

²⁰³⁶ Munlâ Câmî: Mollâ Câmî S₁; Munlâ-yı Câmî S₂

²⁰³⁷ Kâşgârî'nin: Kâşgârî'nin S₂

²⁰³⁸ Vâsî' 'Alîsi 'Ali Efendi ibni Şâlih Efendi *Quddise Sırruh*: Vâsî' 'Alîsi 'Ali Efendi ibni Şâlih Efendi A, İ; - S₁, S₂

²⁰³⁹ Vâsî' 'Alîsi: Vâsî' 'Îsâ S₁; Vâsî' 'Alîsi Efendi S₂

²⁰⁴⁰ kendi, şehridir: - İ

²⁰⁴¹ hizmetinde: hizmetinde S₂

²⁰⁴² Lağabı: ئى ئى; Ya'nî S₁

²⁰⁴³ edip: - S₂

²⁰⁴⁴ hükemâ-yı Hind'den: hükemâ-yı Hindî'den İ

²⁰⁴⁵ A nüshasında "Dâbşilîm" şeklinde harekelenen bu isim, umumiyetle "Dâbşelîm" biçiminde okunmaktadır. bk. Tuncay Bülbül, *Hümâyûn-nâme (İnceleme-Tenkitli Metin)* (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Ank. 2009, s. 35.

²⁰⁴⁶ 'Osmân-zâde Tâ'ib Ahmed Efendi: 'Osmân-zâde'nin Nâ'ib Ahmed İ; 'Osmân-zâde'nin Tâ'ib Ahmed'i S₂

Rûdekî²⁰⁴⁷ nâm şâ'ir²⁰⁴⁸ nazm eylemişdir. Ve Hüseyn Baykara vüzerâsından Emîr Süheylî iltizâmıyla Hüseyn Vâ'iz dağı tertîb edip *Envâr-ı Süheylî* diyu şöhret bulmuş idi. *Hümâyûn-nâme* ismi mezbûr 'Alî Efendi'nin [41_b A] hizmetinin nâmıdır. Kelîle, çaçal ve Dimne, dilküdür.

Tab'-ı şîrîsi olup *Hümâyûn-nâme* dâhilinde yazdığı [103_aS₁] Türkî ebyât anın zâde-i tab'ıdır. Bu maħalle Müstakîm-zâde'nin *Tuħfê-i Haṭṭâṭîn* nâm eserinden ihtîşâr olundu. *Raḥmetu'llâhî 'aleyh*.²⁰⁴⁹

[183 İ] **Acımuşluklu Şeyh Hasan Vuşlatî Efendi** *Ḳuddise Sırruhû*²⁰⁵⁰

Şeyh Hasan Vuşlatî Efendi²⁰⁵¹. [90_bS₂] Acımuşluklu demekle meşhûrur.

"Nevvara'llâhu te'âlâ merḳadehu / نورالله تعالى مرقدہ"²⁰⁵²

sene 1182 târîhi Zî'l-ka'de'si evâ'ilinde rihlet ve şeyhi olan Tâbûtçılar şeyhi Hüseyn Efendi'[den]²⁰⁵³ kırk gün muḳaddem vefât ve şeyhinin tekyesinde medfûndur ki şeyhi dağı yanındadır. Müretteb *Dîvân*'ı vardır. Bu güfte anıdır²⁰⁵⁴.

Göreliden vechini cân içre cânım yâ Resûla'llâh
Fedâdır yoluña cân u cihânım yâ Resûla'llâh

Muḥakkak **Vuşlat**'in hâli saña ma'lûm iken cânâ
Şefâ'at iltimâsıdır²⁰⁵⁵ beyânım yâ Resûla'llâh²⁰⁵⁶

Dürri Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*²⁰⁵⁷

Dürri Efendi. İsmi Ahmed'dir²⁰⁵⁸. İki birâderi dağı²⁰⁵⁹ vardır. Biri Sa'dî ve biri Feyzî'dir. Başriyyü'l-aşl olmağla birâderine 'Acem Sa'dî dirler idi. [103_bS₁] Kendi yek-

²⁰⁴⁷ Rûdekî: دورہ کی S₁, S₂

²⁰⁴⁸ şâ'ir: şâ'ir-i İrânî İ

²⁰⁴⁹ Burada da Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddîn'den ölmüş gibi bahsediliyor. Daha önceden de söylediğimiz gibi Müstakîm-zâde, Ayvansarayî'den sonra vefat etmiştir. Bu dua ifadesi bütün nüshalarda geçmekle birlikte bir müstensih ilavesi olmalıdır.

²⁰⁵⁰ Acı Musluklu Şeyh Hasan Vuşlatî Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Acı Musluklu Şeyh Hasan Vuşlatî Efendi A,İ; - S₁,S₂

²⁰⁵¹ Şeyh Hasan Vuşlatî Efendi: Şeyh Hasan Vuşlatî A,İ

²⁰⁵² Allâhü Teala kabrini nurlandırın.

²⁰⁵³ Hüseyn Efendi'den: Hüseyn Efendi'dir A, İ, S₁, S₂

²⁰⁵⁴ Müretteb *Dîvân*'ı vardır. Bu güfte anıdır: Müretteb *Dîvân*'ı olup bu güfte anların eşeridir S₁; Müretteb *Dîvân*'ı olup ez-cümle na't S₂

²⁰⁵⁵ iltimâsıdır: ilticâsıdır S₁, S₂

²⁰⁵⁶ Naatın tamamı *Naat Mecmuası*'nda mevcuttur. bk. *Naat Mecmuası*, RK, yk. 103_b-104_a. Bu naat *Vuşlatî Divanı* üzerinde yapılan çalışmada bulunmuyor. bk. Davut Gökçeli, *Vuşlatî Divanı (Metin)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Malatya, 2000.

²⁰⁵⁷ Dürri Ahmed Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Dürri Ahmed Efendi A, İ; - S₁, S₂

²⁰⁵⁸ Dürri Efendi. İsmi Ahmed'dir: Dürri Ahmed Efendi S₂

²⁰⁵⁹ dağı: - S₁

çeşmdir. Anadolu muhâsebecisi olmuştur. Şıkk-ı şânî pâyesiyle 'Acem'e irsâl olunup hizmeti²⁰⁶⁰ muhâbili baş muhâsebe h'âcesi olmuş idi.

"Yûfûne bi'n-nezri / يوفون بالندر"²⁰⁶¹

sene 1135 târîhinde vefât edip Vefâ Câmi'i dâ'iresinde medfûndur. *Dîvân-ı eş'ârı* vardır. Bu beyt andandır²⁰⁶²:

Murğ-ı cân u dil-i 'uşşâka 'aceb hayf olmuş
Şâhinim bâde-i naḥvetle çağır keyf olmuş²⁰⁶³

Bu daḥı anıdır²⁰⁶⁴:

Germ olma germe göğsünü sen gözle dâ'ireñ
[91aS₂] Şaḥın zemâne sille urur saña def gibi²⁰⁶⁵

[184 İ] **Hemdemî Meḥammed Ağa *Ḳuddise Sırruhî***²⁰⁶⁶

Hemdemî Meḥammed Ağa. Üsküb'den pederiyle gelip pederi şolakbaşı olmuştur. Kendi, mişkâlidir. Tab'-ı şî'rîsi vardır. Hattâ *Fihrist-i Şâhân*'ı nazm eylemiştir:

"Rızâen li'llâh / رضاء الله"

sene 1068 târîhinde vefât edip Üsküdar'da Dereler²⁰⁶⁷ yanında medfûndur. *Dîvân-ı eş'ârı* vardır.

Ḳaraḳaş-zâde Şeyḥ 'Ömer Efendi *Ḳuddise Sırruhî*²⁰⁶⁸

eş-Şeyḥ 'Ömer Efendi [104aS₁] *Ḳaraḳaş-zâde*²⁰⁶⁹. Celvetî - *bi'l-cim* - târîkindendir. Halebiyyü'l-aşlıdır. Edirne'de:

"Sûretü'n-Naşr / سورة النصر"²⁰⁷⁰

²⁰⁶⁰ hizmeti: ḥidmeti S₂

²⁰⁶¹ "يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا": O kullar adaklarını yerine getirirler, kötülüğü her yanı kuşatmış bir günden korkarlar." Kur'an-ı Kerim, İnsân 76/7.

²⁰⁶² *Dîvân-ı Eş'âr*'ı vardır. Bu beyt andandır: *Dîvân-ı Eş'âr*'ı vardır. Bu beyt andandır. Teberrüken bu maḥallde kayd olundu İ; *Dîvân-ı Eş'âr*'ı vardır. Bu beyt anıdır S₁; *Dîvân-ı Eş'âr*'ı olup bu beyt andandır.S₂

²⁰⁶³ Beyit S₂'de bulunmuyor.

²⁰⁶⁴ Bu daḥı anıdır: - İ, S₂

²⁰⁶⁵ Beyit İ'de bulunmuyor.

²⁰⁶⁶ Hemdemî Meḥammed Ağa *Ḳuddise Sırruhî*: Hemdemî Meḥammed Ağa A, İ; - S₁, S₂

²⁰⁶⁷ Dereler: Dedeler İ

²⁰⁶⁸ *Ḳaraḳaş-zâde Şeyḥ 'Ömer Efendi Ḳuddise Sırruhî*: *Ḳaraḳaş-zâde Şeyḥ 'Ömer Efendi* A, İ; - S₁, S₂

²⁰⁶⁹ eş-Şeyḥ 'Ömer Efendi *Ḳaraḳaş-zâde*: *Ḳaraḳaş-zâde Şeyḥ 'Ömer Efendi* İ; Eş-şeyḥ 'Ömer Efendi *Ḳaraḳaş-zâde* S₂. S₁'de 103'a'da rekabe durumundayken "*Ḳaraḳaş*" olarak yazılan bu kelime 104'a'nın ilk kelimesiyken "*Ḳarabaş*" şeklinde yazılmıştır.

²⁰⁷⁰ Kur'an-ı Kerim'in 110. suresidir.

sene 1047²⁰⁷¹ târîhinde vefât eylemiştir. Te'liflerinden *Nûru'l-Hüdâ* ve *Mir'âtü'l-Uşşâk* meşhûrdur. Tab'ı şî'rîsi olup bu murabba' anıdır²⁰⁷²:

[42_a A] Hemân bir şey²-i lâ-şey'im bu demde
Keenne olmuşum beyne 'ademde
Hemîn yokluk durur varlık 'azîzim
Bu kavli tutdı şeyhim de dedem de

Meḥemmed Müstaḳîm Efendi *Ḳuddise Sırruhû*²⁰⁷³

Meḥemmed Müstaḳîm Efendi. Taḥşîl-i 'ûlûmdan soñra bâ-imtiḥân müderris olup [91_bS₂] tekmi'l-i ṭarîḳ eyledikde ibtidâ Medîne-i Münevvere ḳâzîsı soñra Şâm efendisi ba'ḍehû Edirne munlâsı²⁰⁷⁴ olup [185 İ] ba'ḍe'l-'azl İstanbul'da rıḥletine küçük oğlu Muştafâ Vefâ Efendi²⁰⁷⁵ bu târîḫi demiştir:

"Dil-i şâf-ı Vefâ târîḫ-i fevt-i vâlidin yazdı

Meḥemmed Müstaḳîm'i hem-dem ide dâr-ı Me'vâ'da / محمد مستقيمى هدم ایده دار مأوده "

sene 1124 [104_bS₁] târîhinde²⁰⁷⁶ Edirne Ḳapısı ḥâricinde Emîr Buḥârî Tekyesi ḳurbunda Şırt Tekye civârında medfûndur.

Ehl-i ḥâlîz biz²⁰⁷⁷ dilâ nâ-sâza²⁰⁷⁸ meyyâl olmazız
Her hevâsına ṭapana yâr u hem-ḥâl olmazız

Ma'rifetle Ḥaḳḳ rızâsın virmeziz 'âlemlere
Ḥâşılı gümhreleriñ yolına pâ-mâl olmazız

Şâhid-i ma'nâ yüzün göstermeziz nâ-ehle hîç
Râh-ı Ḥaḳḳ'ı görmeyen â'mâlara dâl olmazız

Fûls-i aḥmerle ḳanâ'at eyleyip dîn şatmazız
Dünyâ için râh-ı 'uḳbâyı koyup dâl olmazız

Manşıb [u] câhını câhil başına çalsun müdâm
Bize 'ırfân manşıbı bes ḥizb-i cühhâl²⁰⁷⁹ olmazız

²⁰⁷¹ Terkinin ebced değeri 1047'ye değil, 1037'ye tekâbül etmektedir.

²⁰⁷² anıdır: ez-cümle bunlarıñ güftârındandır S₂

²⁰⁷³ Meḥemmed Müstaḳîm Efendi *Ḳuddise Sırruhû*: Meḥemmed Müstaḳîm Efendi A, İ; - S₁, S₂

²⁰⁷⁴ munlâsı: mollâsı S₁

²⁰⁷⁵ Muştafâ Vefâ Efendi: Muştafâ Efendi S₂

²⁰⁷⁶ târîḫinde: - S₂

²⁰⁷⁷ biz: - A, S₁, S₂

²⁰⁷⁸ nâ-sâza: sâza S₁, S₂

²⁰⁷⁹ ḥizb-i cühhâl: cezb-i cühhâl S₁, S₂

KAYNAKÇA

ABDULKADİROĞLU, Abdulkerim; "Folklorun Bilinmeyen Bir Kaynağı Vefeyâtnâmeler ve Bursa Vefeyâtnâmelerindeki Folklorla İlgili Unsurlar" *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, Ank.,1997.

_____; *Bursalı İsmail Belîğ*, Ank., 1985.

_____; *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân (İsmail Belîğ-Bursalı)*, Ank., 1998.

Abdurrahman Hibrî; *Enîsü'l-Musâmirîn*, İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 451.

ADIGÜZEL, Niyazi; *Edirneli Ahmet Bâdi'nin "Riyâz-ı Belde-i Edirne" Adlı Eserinin Tezkire Kısmı* (Basılmamış Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Edirne, 2008.

Ahmed Bâdi; *Riyâz-ı Belde-i Edirne -Edirne Şehri Bahçeleri- (Edirne Şehri Tarihi)*, (Haz.: Ratip Kazancıgil), C. I, İstanbul, 2000.

AKARSU, Kamil-TATÇI, Mustafa; "Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Tekâyâ", *Yedi İklim*, C.V, S. 42, İst., 1993, s. 42-43.

_____;"Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Vahdet-i Vücut", *Yedi İklim* (Bursa Özel Sayısı) C.V, S. 40, İst., 1993, s. 117-118.

_____;"Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Osman Gazi ile İlgili Bir Nutuk", *Yedi İklim*, C.V, S. 43, İst., 1993, s. 48.

_____;"Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Din-Vatan", *Yedi İklim*, C. VI, S. 45, İst., 1994, s. 60-61.

_____;"Mehmet Şemseddin Efendi'nin Makaleleri: Kur'an", *Yedi İklim*, C.VI, S. 47, İst., 1994, s. 46.

AKBAYIR, Nuri; *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, 2003.

AKBULUT, Uğur; *Osmanlı Tarih Yazıcılarına Göre Tarih ve Tarihçi* (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Erz., 2006.

AKKAYA, Hüseyin; *Abdülahad Nûri ve Divanı*, İst., 2003.

AKKUŞ, Metin; *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, Erz., 2007.

Ali Cevad; *Memâlik-i Osmâniyye'nin Coğrafya Lügâti*, 4 C., 1311-1317.

AMBROS, Edith Gülçin; ""Osmanlılarda Klasik Edebî Türler" " Nazımdan Nesire Edebî Türler (Haz.: Hatice Aynur, Müjgân Çakır vd.) Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 4, İst., 2009.

ATLANSOY, Kadir; "Bursa Vefeyâtnameleri" *Bir Masaldı Bursa* (Haz.: E. Yenal), İst., 1996.

_____;"Edebiyat Tarihi Kaynağı Olarak Bursa Vefeyâtnâmeleri I. Mehmed b. Sa'dî'nin Bursa Vefeyâtı" *Osmanlı Araştırmaları XVIII*, İst., 1998.

_____; *Bursa Şairleri Bursa Vefeyâtnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, Bur., 1998.

AVCI, Necati; "Nazmî-zâde Hüseyin Murtaza Efendi ve Gülşen-i Hulefâsı", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 8, Kayseri, 1992, s. 245-256.

AYCIBİN, Zeynep; *Kâtib Çelebi Fezleke Tahlil ve Metin* (Basılmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., İst., 2007.

AYNUR, Hatice; "Şehî, Latîfî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre Türler", *Nazımdan Nesire Edebî Türler*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 4, İstanbul, 2009, s. 46-61.

AYNUR, Hatice; ÇAKIR Müjgân vd.; *Nazımdan Nesire Edebî Türler*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 4, İst., 2009.

BABİNGER, Franz; *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri* (Çev.: Coşkun Üçok), Ank., 2000.

Bağdatlı İsmail Paşa; *Hadiyyat al-Ârifin Asmâ'al Mu'allifin ve Âsâr al-Musannifin* (Kilisli Muallim Rifat Bilge-İbnülemin Mahmud Kemal İnal), II C., İst., 1951.

Baldırzade Selîsî Şeyh Mehmed; *Ravza-i Evliya* (Haz.lar: Mefail Hızlı, Murat Yurtsever), Bur., 2000.

BAŞARAN, Ayşe Gül; *Osmanlı Mimarîsi İçin Kaynak HADÎKATÜ'L-CEVÂMÎ' (II. Cilt) İncelemeli Metin Çevirisi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı, İstanbul, 2001.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Şehremaneti 4, 752/14.

BAYKAL, Kazım; "Bursa Hakkında Yapılan Etütler", *Uludağ Dergisi*, S. 83, Bur., 1947, s. 25-27.

BEKTAŞ, Ömer; *Rûsûhî İsmâil Efendi ve Mesnevi-i Şerîf Şerhi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Konya 1993.

Bursalı Mehmed Tahir; "Nazîm-zâde Hüseyin Murtazâ Efendi" *Sebiü'r-Reşad (Sırat-ı Müstakim)*, 8 Mart 1328 Rumi /M. 21 Mart 1912 nolu nüshası, s. 40-41.

_____; *İdâre-i Osmaniyye Zamanında Yetişen Kırım Müellifleri*, İst., 1325.

_____; *Meşâyih-i Osmâniyye'den Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, İst., 1318.

_____; *Osmanlı Müellifleri I-II-III ve Ahmed Remzî Akyürek Miftâhu'l-Kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi* (hızl.lar: Mustafa Tatçı, Cemâl Kurnaz), Ank., 2000.

BÜLBÜL, Tuncay; *Hümâyûn-nâme (İnceleme-Tenkitli Metin)* (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Ank., 2009.

BÜYÜK, Sonay; *Hüseyin Ayvansarâyî'nin Eş'âr-nâme-i Müstezâd Adlı Eseri (100_b-150_a) İnceleme-Metin* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Ens., İst., 2009.

CANIM, Rıdvan; *Divan Edebiyatında Türler*, Ank. 2010.

_____; *Edirne Şairleri*, Ank., 1995, s. 319.

Celâl-zâde Sâlih Çelebi; *Dîvân*, Nuriösmaniye Ktp. Nu. 3846.

- CEYHAN, Adem; "17. Asır Mevlevî Edebiyatından Bir Portre: Âdem Dede", *İst. Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Ens. Türkiyat Mecmuası*, C 21, S. 1 (2011), s. 141-166.
- COŞKUN, Menderes; "Son Klasik Dönem-Nesir" *Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi*, C. V, Ank., 2004, s. 552-590.
- ÇINAR, Reyhan; *Hüseyin Ayvansarayî'nin Eş'ârname-i Müstezâd Adlı Eseri (1b-49b) Metin-İnceleme* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Ens., İst., 2007.
- ÇÖĞENLİ, M. Sadi -TOPARLI, Recep; *Divan-ı Halim Giray*, Erz., 1991.
- DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan; "Mehmed Şemseddin Ulusoy", *Ülkü Halkevleri Dergisi*, C. IX, S. 53, 1937, s. 385.
- DARICIK, Murat; *Nazîf Dîvânı (Transkripsiyonlu Çeviri ve Metin-İnceleme)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Sivas, 2006.
- Defter-i Kütüphâne-i Es'ad Efendi*, İst., 1262.
- DEVELİ, Hayati; "18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine", *Doğu Akdeniz Üni.Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi*, s. I, Gazimağusa 1998, s. 27-36.
- DİRİCAN, Elif; *Sehmi Divanı İnceleme, Metin, Dizin* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Ank., 2007.
- Edirneli Ahmed Bâdî Efendi; *Armağan (Divan Şiirinde Atasözleri ve Deyimler* (Haz.lar: Süreyya Ali Beyzadeoğlu, Müberra Gürgendereli, Fatih Günay), Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, Duxbury, 2004.
- ELMAS, Sevgi; *Rahmî (Kırımlı, Mustafa) Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divânının Tenkidli Metni* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Edirne, 1997.
- EMECEN, Feridun M.; "Osmanlı Kronikleri ve Biyografî", *İslâm Araştırmaları Dergisi*, S. 3, 1999, s. 83-84.
- ERDEM, Sadık; *Râmiz ve Âdâb-ı Zuraîsı*, Ank., 1994.
- ERGUN, Sadeddin Nüzhet; *Âşık Ömer: Hayatı ve Şiirleri*, İst., tarihsiz.
- EROL, Mehmet; *Azbi Baba Divanı (İnceleme-Metin)* (Basılmamış Doktora Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Çanakkale, 2002.
- Eşref-zâde Ahmed Ziyâeddîn; *Gülzâr-ı Sulehâ ve Vefeyât-ı Urefâ*, Milli Kütüphane 06 Mil Yz FB 176.
- EYİCE, Semavi; "Ayvansaray mad." *TDİA İslâm Ansiklopedisi*, C. 4, İst., 1991, s. 294.
- Fatîn Efendi; *Hâtîmetü'l-Eş'âr*, İst., 1271.
- FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri; "Bursa Müverrihlerinden Mehmet Şemseddin'in Hayatı ve Eseri", *Uludağ Dergisi*, S. 34, Bur., 1941, s. 36-45.
- FLÜGEL, Gustav; *Die Arabischen, Persischen und Türkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien*, III C., Wien, 1865.

GENÇ, Reşat; "Mu'cem, Teracim, Tabakat ve Vefeyât Kitaplarının Türk Kültür Tarihi Bakımından Önemi", *XII Türk Tarih Kongresi Bildiri Kitabı*, C. II, Ank., 1999, s. 627-631.

GÖKÇELİ, Davut; *Vuslatî Divanı (Metin)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Malatya, 2000.

GÜLCÜ, Erdinç; "Bağdat Tarihi Konusunda Nazmî-zâde Murtaza Efendinin 'Gülşen-i Hulefâ' Adlı Eseri Üzerine Mütalâalar", *Fırat Üniversitesi, Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Birinci Orta Doğu Semineri Bildirileri*, Elazığ, 29-31 Mayıs 2003, s. 193-200.

Hafız Hüseyin Ayvansarâyî; *Camilerimiz Ansiklopedisi (Hadikatü'l-Cevâmi')* (Haz.: İhsan Erzi), II C., İst., 1987.

_____; *Eş'ârname-i Müstezâd*, İst. Üniversitesi Merkez Kütüphanesi TY. 5466.

_____; *Mecmûa-i Tevârih* (Haz.lar: Fahri Ç. Derin, Vâhid Çabuk), İst., 1985.

_____; *Naat Mecmuası*, Rıfat Kütük Nüshası.

_____; *Vefeyât-ı Selâtın ve Meşâhîr-i Ricâl* (Haz.: Fahri Ç. Derin), İst., 1978.

Halim Giray; *Gülbün-i Hânan* (Haz.lar: M. Sadi Çöğenli-Recep Toparlı), Erz., 1990.

HAMMER-PURGSTALL, Joseph von; *Geschichte des Osmanischen Reiches*, C. IX, Pesth, 1833, s. 47-144.

HIZLI, Mefail- YURTSEVER, Murat; *Ravza-i Evliya Balırcıade Selisî Şeyh Mehmed*, Bur., 2000.

HİDAYETOĞLU, Ahmet Selahattin; *Nesîb Dede, Hayatı, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni* (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Konya, 1996.

Hoca-zâde Ahmed Hilmi; *Ziyâret-i Evliyâ*, İst., 1325.

Hüseyin Efendi Ayvansarâyî; Ali Sâtî' Efendi; Süleymân Besîm Efendi, *Hadikatü'l-Cevâmi': İstanbul Câmileri ve Diğer Dîni-Sivil Mi'mârî Yapılar* (Haz.: Ahmed Neziha Galitekin), İst., 2001.

İLGÜREL, Mücteba; "'Enisü'l-Müsâmirîn Maddesi", *TDİA*, İst., 1995, s. 243-244.

İNAL, İbnülemin Mahmud Kemâl; *Son Asır Türk Şairleri*, IV C., İst., 1988.

İNCE, Adnan; *Tezkiretü's-Şu'arâ Sâlim Efendi*, Ank., 2005.

KABAKÇI, Yusuf; "Bursalı Mutasavvıf Tarihçi Mehmed Şemseddin Efendi ve Seyahatnamesi Dildâr-ı Şemsî", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 1, Bur., 2008, s. 265.

KAPLANOĞLU, Raif; "Mehmet Şemsettin Ulusoy'un Kitapları: Hâkisâr-ı Şemsî", *Bursa Araştırmaları Kent Tarihi ve Kültürü Dergisi*, Bur., 2003, S. II, s. 56-57.

KARA, Mustafa; "Cemâl ile Celâl Arasında Geçen Bir Ömür Mehmet Şemseddin Ulusoy", *Dergâh: Edebiyat Sanat Kültür Dergisi*, C. 21, S. 246, İst., 2010, s. 16-21.

KARATAŞ, Mehmet; *Nazmî-zâde Murtazâ'nın Gülşen-i Hulefâ'sının Tenkitli Transkripsiyonu* (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Erz., 2001.

KARTALLIOĞLU, Yavuz; *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16, 17 ve 18. Yüzyıllar)*, Ank., 2011.

Kâtib Çelebi; *Keşf-el-Zunun* (Haz.: M. Şerefettin Yaltkaya-Kilisli Muallim Rifat Bilge), 2 C, İst., 1971.

_____; *Takvîmü't-Tevârîh (İndeksli Tıpkıbasım)*, Ank., 2009.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi; *Tezkiretü's-şuarâ* (Haz.: İbrahim Kutluk), II C., Ank., 1989.

KUT, Günay; "Vefeyât-ı Ayvansarâyî ve Nüshaları ya da Tezkire-i Ayvansarâyî", *Journal of Turkish Studies*, Volume 24/III, Ağâh Sırrı Levend Hâtıra Sayısı III, Harvard University, 2000.

KUT, Günay-KUT, Turgut; "Ayvansarâyî Hafız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri", *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu VI Tebliğler*, İst., 2003.

_____; "Ayvansarâyî Hafız Hüseyin b. İsmail ve Eserleri", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S: 33, İst., 1982.

KÜTÜK, Rifat; *Celâl-zâde Salih Çelebi Leylâ vü Mecnûn (Tenkidli Metin-İnceleme)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Erz., 1995.

LEVEND, Ağâh Sırrı; *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I Giriş, Ank., 1988.

Mehmed bin Mehmed Rodosî; *Terceme-i Vefeyâtü'l-'Ayân li ibni Hallikân*, II C., Tab-hâne-i Âmire, İst., 1280.

Mehmed Süreyya; *Sicill-i Osmânî*, IV C., İst., 1311.

Mehmed Şem'i Efendi; *Tarihin Meyveleri "Esmârü't-Tevârîh"* (Haz.lar: S. Faruk Göncüoğlu-Selâhaddin Alpay), İstanbul, tar.siz.

_____; *Esmârü'l- Hadâik*, Takvîm-hane-i Amîre, İst., 1267.

_____; *İlâveli Esmârü't-Tevârîh maa Zeyl*, İran Şirketi Matbaası, İst., 1295.

Mehmed Şemseddin (GÜNALTAI); *İslâm'da Tarih ve Müverrihler*, Evkâf-ı İslamiyye Matbaası, İst., 1339.

Mehmed Şemseddin (Ulusoy); *Bursa Dergâhları Yâdigâr-ı Şemsî I-II* (Haz.lar: Mustafa Kara, Kadir Atlansoy), Bur., 1997.

Mostras, Konstantin Georgievich (C.); *Dictionnaire Géographique de L'Empire Ottoman*, Petersbourg, 1873.

Muhammed b. Abdüsselam İskenderî; *Büşrâ'l-Mü'minîn*, Manisa İl Halk Kütüphanesi 45 Hk 5454/2.

MUTLU, Hafsa; *Bezci-zâde Mehmed Muhyiddin Efendi ve Divanı* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., İst., 2008.

Mustafa Sakıb Dede; *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*, 3 C., Matbaa-ı Vehbiyye, Mısır 1283.

Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddîn; *Tuhfe-i Hattâtîn*, İst., 1928.

Nazmî-zâde Hüseyin Murtazâ; *Câmiü'l-Envâr fî Menâkibi'l-Ebrâr*, Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 74.

_____; *Gülşen-i Hulefâ*, İbrahim Müteferrika Matbaası, İst., 1143.

OKMAK, Özgür; *Ahmed Bâdi Dîvânı (Metin-İnceleme)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Edirne, 2008.

ÖKSÜZ, Yılmaz; *Eğrikapılı Mehmed Râsim ve Divançesi (İnceleme-Metin)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., İzmir 2010.

ÖNEŞ, Edhem Ruhi- GÖNCÜOĞLU, Sema vd.; *FATİH İlk İstanbul*, İst., 2006.

ÖZ, Tahsin; *İstanbul Camileri I-II*, II C., Ank., 1997.

ÖZBİLGE, Ahmet F.; *Fener, Balat, Ayvansaray*, İst., 2005.

PAKALIN, Mehmet Zeki; *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, III C., İst. 1993.

POYRAZ, Yakup; *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim) Yaşamı, Edebî Kişiliği ve Divanı Üzerinde Bir Araştırma (İnceleme-Metin)* (Basılmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Samsun 2008.

Sâlim Efendi; *Tezkîretü's-Şu'arâ* (Haz.: Adnan İnce), Ank., 2005.

SARI, Mehmet; *Sabûhî Şeyh Ahmed Dede Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divânı'nın Tenkitli Metni* (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Ank. 1992.

SARICAOĞLU, Fikret; "Üsküdârî Seyyid Hasib ve Vefeyât'ında Üsküdar ile İlgili Bilgiler", *Üsküdar Sempozyumu IV 3-5 Kasım 2006 Bildiriler*, C. II, İst., 2007, s. 545-553.

SELÇUK, Hava Kurt; "İbni-i Hallikân'ın Vefeyâtü'l-Ayân Adlı Eserindeki Selçuklu Devlet ve İlim Adamları", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 8, Yıl: 1999.

Selim Nüzhet (GERÇEK); *Hadikatü'l-Cevâmi' Nâm Eserin Elifbâi Fihristidir*, İst., 1928.

Seyyid Hasib-i Üsküdarî; *Vefeyât-ı Hasib-i Üsküdârî*, Fatih Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emîri Tarih 620.

_____; *Zübdetü'l-Vefeyât*, Manisa İlk Halk Kütüphanesi, 45 Hk 5079.

SEZEN, Tahir; *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Ankara, 2006.

ŞAHİN, Ali; *Abdülbâki Ârif Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Konya, 2002.

Şemseddin Sami; *Kâmûsu'l-A'lâm*, 6 C., İst., 1306-1316.

ŞEŞEN, Ramazan; *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İst., 1998.

Şeyh İsmail b. Muhammed el-Aclûnî el-Cerrâhî; *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlû'l-ilbâs ammâ iştehere mine'l-ehâdîsi alâ-elsîneti'n-nâs*, C. 2, Beyrut, 1997.

Şeyh Mehmed Şemseddin Mısri; *Niyazî-i Mısri'nin İzinde Bir Ömür Seyahat Dildâr-ı Şemsî* (Haz.lar: Mustafa Kara, Yusuf Kabakçı), İst., 2010.

Şeyhülislam Esad Efendi; *Atrâbü'l-Âsâr fî Tezkireti Urefâi'l-Edvâr*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi, ŞR_000217.

Şeyhülislam Sıtkı-zâde Ahmed Reşîd Efendi; *Tuhfetü'l-Râgıbîn*, Fatih Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emirî Tarih Nu.928.

TATÇI, Mustafa; *Yunus Emre Dîvânı (İnceleme)*, Ank. 1990, s. 36.

_____; "Mehmed Şemseddin Mısıri'nin Bir Risalesi", *Tarih ve Toplum*, S. 97, 1992, s. 48-51.

TEK, Abdurrezzak; "Osmanlı Tasavvuf Tarihi Kaynağı Olarak Bursa Vefeyâtnâmelerinden Ricâl-i Zeyniyye", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, S. 2, Bur., 2004, s. 215-230.

TİRYAKİ, Davut; *Seyyid Halil İbrahim b. Mahmud Zübdetü'l-Vefeyât (Tahlil ve Metin)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ens., Sakarya, 2000.

TOPAK, Zafer; *Ahmed Müsellem Efendi ve Divan'ının Tenkitli Metni* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Sakarya, 2006.

TUĞLUK, İbrahim Halil; *Lâ-mekânî Şeyh Hüseyin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divan'ının Tenkitli Metni* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Ank., 2001.

TUMAN, Mehmet Nâil; *Tuhfe-i Nâilî*, (Haz.: Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı), II C., Ank., 2001.

UYŞAL, Veliye Ay; *Hüseyin Ayvansarâyî'nin Eş'âr-nâme-i Müstezâd Adlı Eseri (50^a-100^b) Metin-İnceleme* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Ens., İst., 2006.

ÜLKE, Recep; *İstanbul Anıtları; Ayvansaray, Balat ve Fener Semtlerindeki Anıtlar*, İst., 1957.

ÜNVER, İsmâil; "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", AÜDTCF. *Türkoloji Dergisi*, C. XI, S. 1, Ank., 1993, s. 51-89.

Vehbi Seyyid Hüseyin; *Vekâlet-nâme*, Millî Kütüphane, 06 Mil Yz A 202/5.

WELLEK, Réne- VARREN, Austin; *Edebiyat Teorisi* (çev.: Ö. Faruk Huyugüzel), İzmir, 1993, s. 201.

YAVAŞ, Doğan; *İstanbul'da Osmanlı Mimârîsi Üzerine Bir Kaynak HADÎKAT-ÜL CEVÂMÎ* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, İstanbul, 1988.

YAVUZER, Hayati; *Kemâl Ümmî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayını, Bolu, 2008.

YENİTERZİ, Emine; *Divan Şiirinde Na't*, Ankara, 1993.

_____; *Türk Edebiyatında Na'tlar (Antoloji)*, Ankara, 1993.

YILMAZ, Mehmet; *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler*, İst., 1992.

Zâkir Şükrî Efendi; *die Istanbuler Derwisch-Konvente und Ihre Scheiche (Mecmu'a-ı Tekâyâ)* (Haz.: M. Serhan Tayşi; Klaus Kreiser), Freiburg, 1980.

DİZİN

- A -

Abdâl Ya'kûb Tekyesi/ Zâviyesi, 89, 162
 'Abdî, *bk.* Seyyid 'Abdu'llâh Efendi ibn-i Seyyid
 Maḥmûd Beg
 'Abdî Dede, 138
 'Abdî Paşa (Şâhib-i *Târîḫ*), 193
 'Abdu'l-bâkî Sırrî Dede, 115
 'Abdu'l-hayy Efendi (Hüdâyî Efendi Âstânesi
 Şeyhi), *bk.* Şeyh 'Abdu'l-hayy Efendi ibn-i
 İbrâhîm
 'Abdu'l-kâdir (Geylânî), 140
 'Abdu'llâh Efendi, *bk.* Seyyid 'Abdu'llâh Efendi
 ibn-i Seyyid Maḥmûd Beg
 'Abdu'llâh Efendi, *bk.* Himmət-zâde eş-Şeyh
 'Abdu'llâh Efendi
 'Abdu'llâh Efendi, *bk.* Yûsuf-zâde 'Abdu'llâh
 Efendi Şeyhü'l-Kurrâ
 'Abdu'llâh Efendi (Müneccimbaşı), 220
 'Abdu'llâh Efendi (Râşid Meḥammed Efendi'nin
 biraderi), 227
 'Abdu'llâh Efendi (Şâh Sultân Şeyhi), 204
 'Abdu'l-lâṭîf Efendi (Zeyniyye'den), 130
 'Abdu'r-raḥîm Münîb Efendi, *bk.* Şeyh 'Abdu'r-
 raḥîm Münîb Efendi
 'Abdu'r-raḥîm-i Tırsî, *bk.* Şeyh 'Abdu'r-raḥîm-i
 Tırsî
 'Abdu'r-raḥman Efendi (Kâdiriyye Şeyhi), 106
 'Abdu'r-raḥmân Efendi (Abaza Şeyhi), 86
 'Abdu's-samed Efendi, *bk.* Şeyh Seyyid 'Abdu's-
 samed Efendi 'Abdu'llâh Efendi-zâde
 'Abdu'l-aḥad Nûrî Efendi, *bk.* Şeyh 'Abdu'l-aḥad
 Nûrî Efendi
 'Abdu'l-'azîz Efendi (Şubḥî Meḥammed Efendi'nin
 oğlu), 232
 'Abdu'l-'azîz (Mahlas), *bk.* Karaçelebi-zâde
 Şeyhü'l-islâm 'Abdu'l-'azîz Efendi
 'Abdu'l-hayy Efendi (Âstâne-i Hüdâyî Şeyhi), 136
 'Abdu'l-hayy Efendi-zâde Şeyh Nesîmî
 Meḥammed Efendi, 137
 'Abdu'l-kâdir Efendi (Şeyh Aḥmed Efendi'nin
 oğlu), 107
 'Abdu'l-kerîm Efendi, *bk.* Şeyh Bülbulci-zâde
 'Abdu'l-kerîm Fethî
 'Abdu'l-lâṭîf Râzî Efendi, 89
 'Abdu'l-vâsî (Kadıasker, Vâsî 'Alîsî 'Alî Efendi
 ibn-i Şâlih Efendi'nin hizmetinde bulunduğu
 kişi), 233
 'Abdu's-şekûr Efendi, 102
 'Abdu's-şekûr Efendi Zâviyesi, 101
 'Âbide Bânû, 96
 'Acem, 149, 185, 231, 235

'Acem Sa'dî (Dürri Aḥmed Efendi biraderi
 Sa'dî'nin lakabı), *bk.* Sa'dî
 Şeyh Ḥasan Vuşlatî Efendi (Acı Musluḫlu), 234
 Acıbadem Tekyesi, 134
 Acımuşluḫlu, *bk.* Şeyh Ḥasan Vuşlatî Efendi
 Âdem Dede, *bk.* Şeyh Ḥüseyn Âdem Dede Efendi
 Âdem (Mahlas), *bk.* Şeyh Ḥüseyn Âdem Dede
 Efendi
 'Adlî Efendi Türbesi, 85
 'Afvî (Mahlas), *bk.* Şeyh Ya'kûb 'Afvî Efendi
 Âgâh Ḥâfız Bulâk Meḥammed Efendi, 200, 201
 Âga-zâde, 146
 Âḫî Çelebi Câmî'î, 97
 Âḫî-zâde Şeyhü'l-islâm Ḥüseyn Efendi, *bk.*
 Şeyhü'l-islâm Âḫî-zâde Ḥüseyn Efendi
 Aḥmed Âga (Şeyh Muştafâ Vefâ Efendi el-
 Konevî'nin babası), 130
 Aḥmed, *bk.* Şemsü'd-dîn-i Sivasi
 Âḫmed, *bk.* Sultân Aḥmed Ḥân-ı Evvel
 Aḥmed Efendi (Mukîm Meḥammed Efendi ibn-i
 Dervîş 'Alî bin Aḥmed'in ceddi ve Şeyhü'l-
 islâm Bahâyî Efendi'nin biraderi), 212
 Aḥmed Efendi (Zamîrî), 182
 Aḥmed Paşa (Hızır Beg Efendi'nin oğlu), 225
 Aḥmed Yahyâ (Bükâî 'Abdu'llâh Efendi ibn-i
 Meḥammed Reşid'in kayınpederi), 198
 Aḥmed-i Bî-cân, 128
 Aḥmed-i Sârbân, 161
 Aḥmediyye Câmî'î, 111
 Aḫarca Tekyesi, 205
 Akbaba Meḥammed Efendi Mescidi, 129
 Akbıyık, 145
 Akbıyık Tekyesi, 194
 Akḫışar, 229
 Akḫırman, 155
 Akşaray, 133
 Akşaray Tekyesi, 133
 Alaşehir, 229
 'Alâ'ü'd-dîn Efendi (Muştafâ Paşa Şeyhi), 112
 'Alâ'ü'd-dîn Efendi Tekyesi/Zâviyesi, 151, 165,
 214
 'Alâ'ü'd-dîn *bk.* Vâsî 'Alîsî 'Alî Efendi ibn-i Şâlih
 Efendi
 'Alî Efendi, *bk.* Vâsî 'Alîsî 'Alî Efendi ibn-i Şâlih
 Efendi
 'Alî Efendi (Karabaş Şeyhi), 93
 'Alî Efendi (Köstendili), 110, 133
 'Alî Efendi (Vaşfî Muştafâ Efendi'nin amcası), 200
 'Alî Kuşî, 171
 'Âlî (Mahlas), *bk.* Âlî Muştafâ Efendi
 'Alî Mest Zâviyesi, 146
 'Âlî Muştafâ Efendi, 202
 'Alî Paşa, *bk.* Hekim-zâde 'Alî Paşa

Altı Minâreli Câmîr, 171
 Amasiyye, 95
 Anadolu, 82, 185, 187, 199, 200, 213, 218, 227, 228, 229, 230, 235
 Ankara, 82
 Ankaravî, *bk.* eş-Şeyh İsmâ'il Rûsûhî Dede
 Antalya, 148
 'Arabacı-zâde Tekyesi, 205
 'Arab-zâde Şeyh Mehemmed 'İlmî Efendi, 123
 A'rec Hasan Efendi, *bk.* Şeyh Hasan Ünsî Efendi
 'Ârif 'Abdu'l-bâkî Efendi
 'Ârif Süleymân Beg (tezkire-i şânî), 123, 187, 188
 Arnabudluk, 95
 'Arşî Maḥmûd Efendi, 184
 'Arzî Dede, 128
Âşaf-nâme (Naḥîfî Süleymân), 107
 'Askerî Mehemmed Efendi, 204
 Âstâne-i Hüdâyî, 129, 134, 136, 158
 Âstâne-i 'Uşşâkiyye, 178
 At Pazarı, 90
 'Atâyî-i Evvel (Mevlid sahibi Süleyman Çelebi'nin biraderi), 154
 'Atûfî, *bk.* Şeyh 'Atûfî 'Abdu'llâh Efendi
 Ayas Paşa (Sadr-ı Esbak), 198
 Ayaşofya, 93, 102, 103
 Ayaşofya-i Kebîr, 92, 168
 Ayaş, 105
 Aydın, 104
 Aydın-zâde Tekyesi/ Zâviyesi, 116, 123
 Aydos, 113
 'Ayntâb, 198
 Ayvansarây, 88, 95
 Ayvansarây Kapısı, 94, 111
 'Azbî Muştafâ Efendi, *bk.* Şeyh 'Azbî Muştafâ Dede
 'Azizî (Mahlas), *bk.* Şeyh Abdü'l-'azîz 'Azizî
 'Azmi Pîr Mehemmed Efendi, 165

- B -

Baba Tağı, 231
 Babaeski, 135
 Bâb-ı Cedid, 97
 Bâğçeserây, 230
 Bağdâd, 107
 Bahâü'd-dîn-i Nakş-bend, 233
 Baḥtî, *bk.* Sultân Ahmed Hân-ı Evvel
 Bakîr, 88, 139
 Bâkî Efendi, *bk.* Maḥmûd Bâkî
 Balat, 84, 87, 88
 Balat Câmîrî, 84
 Balat Tekyesi/ Zâviyesi, 87, 88, 118
 Baldır-zâde Selîsî Şeyh Mehemmed Efendi, 96, 226
 Bâlî-i Şofyevî, 141
 Baltacı Mehemmed Paşa, 187

Baltacı Reşid, *bk.* Şeyh Kemâl İsmâ'il Ümmî Efendi
 Balya Badra, 230
Bânet Surâd Şerhi ('Abdî Paşa), 193
 Başra, 192, 193
 Bayramiyye, 101, 124
 Bâzırgân Tekyesi, 103
 Bedrî (Mahlas), *bk.* eş-Şeyh Maḥmûd Bedrî'd-dîn Efendi
 Bektaşîyye, 154, 163, 217
 Belîğ Seyyid İsmâ'il Efendi, 188, 189
 Beşiktaş, 123, 128, 150, 153, 166
 Beşiktaş Mevlevî-hânesi, 131
 Beşiktaşî Şeyh Yahyâ Efendi, *bk.* Şeyh Yahyâ Efendi el-Beşiktaşî el-Üveysî
 Beyt-i Şerîf, 119
 Beytu'llâhü'l-Harâm, 94
 Bezci-zâde Şeyh Mehemmed Muhyî Efendi, *bk.* Şeyh Mehemmed Muhyî Efendi Bezci-zâde
 Bezmi Seyyid 'Alî Efendi (Şeh-nâme-h'ân), 177
 Bînarbaşı, 196
 Bilâl-i Hâbeşî, 127, 207
 Birri, *bk.* Şeyh Mehemmed Birri
 Boğazhişâr, 209
 Boluvî (Muşâhib Muştafâ Paşa), 209
 Bosna, 150, 185
 Bosnavî 'Osmân Nakş-bendî, 132
 Bosnevî Şeyh 'Alî Gaybî Efendi, *bk.* eş-Şeyh 'Alî Gaybî
 Bostân Çelebi Efendi, 131
 Bostân Efendi (Koca Muştafâ Paşa şeyhi Seyyid Mehemmed Efendi'nin biraderi), 127
 Bozcaata, 190
 Buçukdepe, 108
 Buḥara, 151
 Bulgurlu, 134
 Burnaz Hasan Ağa, 160, 161
 Bursa, 96, 106, 107, 108, 111, 128, 135, 142, 146, 147, 154, 175, 192, 196, 201, 217, 220, 225, 226, 227, 233
 Bükâî 'Abdu'llâh Efendi ibn-i Mehemmed Reşid, 198
 Bülbul Hatun Zâviyesi, 156
 Bülbülçü-zâde 'Abdû'l-kerîm Efendi, 86, 93
 Bülbulderesi, 151
Bür'e Tercemesi (Naḥîfî Süleymân), 107
Büşra'l-Mürminîn, 227
 Büzürcimîr, 233

- C -

Câhidî Şeyh Ahmed Efendi, *bk.* eş-Şeyh Ahmed Câhidî
 Câmîr-i 'Atîk, 108
 Câmîr-i Ebu'l-feth, 126
 Câmîr-i Kebîr

Cânibü'l-Ğarbî Tercemesi (Neylî Ahmed Efendi), 178
 Ceb-hâne, 208
 Celâlî(ler), 190
 Celâlü'd-dîn Efendi (Hızır Beg Efendi'nin babası), 225
 Celvetî, 235
 Celvetiyye, 90, 123
 Cemâl-i Halveti eş-Şeyh İshak Efendi, 116
 Cemâlî (Mahlas), *bk.* Çelebi Halife, 83
 Cemâlü'd-dîn es-Seyyid Mehemmed Efendi (Akşarâyî, Şavak Tekyesi şeyhi), *bk.* Şeyh Cemâlü'd-dîn Seyyid Mehemmed Efendi
 Cennet Efendi, *bk.* Şeyh Fenâyî Cennet Mehemmed Efendi
 Cezbî (Mahlas), *bk.* Mehemmed Cezbî Efendi
 Cibali Kapısı, 167
 Cihângir, 205
 Cihângir Câmî'i, 140
 Cihângiri Şeyh Hasan Efendi, *bk.* , Şeyh Hasan (Efendi) Cihângirî
 Cism-i Latîf Efendi, *bk.* Şeyh İsmâ'il Cismî Efendi

- Ç -

Çâlâk-zâde Şeyh Muştafâ Efendi, 94
 Çâresiz Şeyh İlyâs Efendi, *bk.* Şeyh İlyâs Çâresiz Çarhacı / Çarhacı Şeyh Ahmed Efendi (Akbiyık Şeyhi), *bk.* eş-Şeyh Ahmed Efendi 145
 Çelebi Halife, 83, 84
 Çeşmî-zâde Muştafâ Reşid Efendi, 104, 105
 Çinili Vâlide Câmî'i, 145
 Çorlulu 'Ali Paşa, 118
 Çubuk Suyı, 82
 Çûhadâr Şeyh Mehemmed Efendi, 96

- D -

Dâbşelim, 233
 Dâhil-i Sûr, 92
 Dâmâd Hasan Paşa, 109
 Dâmâd İbrâhîm Paşa, 121
 Dâniş 'Alî Dede Efendi, 211
 Dânişî Piri Efendi, 174
 Darı Deresi, 126, 160
 Dârü't-Tıbâ'a, 232
 Dâvud Paşa Mahallesi, 136
 Dâye Hatun Mescidi, 207
 Dede Çelebi Şeyh Mehemmed-i Halvetî, 94
 Dede Ömer Rûşenî, *bk.* Rûşenî Şeyh 'Ömer Efendi
 Defterdâr İbrâhîm Paşa, 101
 Deli Hüseyin Paşa, 89
 Dereler, 187
 Derviş 'Abdu'l-latîf Hâfız Efendi Südci-zâde, 106
 Derviş Himmet Efendi, 101

Derviş Hüseyin Efendi, 116
 Derviş Lebîb, *bk.* Lebîb Hüseyin Efendi
 Derviş (Mahlas), *bk.* Derviş Hüseyin Efendi
 Derzibaşı Piri Aga Mescidi, 121
 Derzî-zâde (Nâmîk Mehemmed Efendi bin İsmâ'il'nin lakabı), 202
 Devâtçı-zâde Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi (Celvetî), 120, 186
 Deveciler Mezâristanı, 201
 Devlet-i 'Aliyye, 126, 171, 181, 230
 Devlet-i Şafaviyye, 227
 Dırağmân, 118
 Dırağman Tekyesi, 86
Dîvân ('Abdî Paşa), 193
Dîvân ('Abdül-aḥad Nûrî), 93
Dîvân ('Abdül-ş-şekûr Efendi), 103
Dîvân (Şeyh Hasan Vuşlatî Efendi, Acı Musluklu), 234
Dîvân (Âgâh Hâfız Bulâk Mehemmed Efendi), 200
Dîvân ('Arif Süleymân Beg Efendi), 187
Dîvân ('Arşî Maḥmûd Efendi), 184
Dîvân ('Askerî Mehemmed Efendi), 204
Dîvân ('Azîz Maḥmûd Hüdâyî), 108
Dîvân (Cemâlü'd-dîn Seyyid Mehemmed Efendi), 99
Dîvân (Derviş 'Abdu'l-latîf Hâfız Efendi Südci-zâde), 106
Dîvân (*Devâtçı-zâde Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi*), 120
Dîvân (Dürri Ahmed Efendi), 235
Dîvân (Eşref-zâde-i Rûmî), 82
Dîvân (eş-Şeyh Maḥmûd Bedrî'd-dîn Efendi), 195
Dîvân (eş-Şeyh Pertevî Ahmed Efendi), 213
Dîvân (Fâhri), 90
Dîvân (Fâri'z Muştafâ Efendi), 177
Dîvân (Faşîh Ahmed Dede Efendi), 164
Dîvân (Feyzullah Efendi, Balat Şeyhi), 89
Dîvân (Ğafûrî Efendi), 109
Dîvân (Ğavşî Ahmed Dede), 128
Dîvân (Hâkânî Mehemmed Beg Efendi), 198
Dîvân (Hâletî 'Azmi-zâde Muştafâ Efendi), 214
Dîvân (Hasan Sezâyî), 97
Dîvân (Hâzık Mehemmed Efendi ibn-i Ebû Bekr), 221
Dîvân (Hemdemî Mehemmed Ağa), 235
Dîvân (Himmet-zâde eş-Şeyh 'Abdu'llâh Efendi), 102
Dîvân (İbrâhîm Nakşî), 89
Dîvân (Lebîb Hüseyin Efendi), 214
Dîvân (Bâkî), 229
Dîvân (Maḥvî İsmâ) *Dîvân* (Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nakş-bendî), 180
Dîvân (Müneccimbaşı 'Âşıkî Ahmed Efendi), 120
Dîvân (Müsellem Ahmed Vefâ Efendi), 156

Dîvân (Nâbî), 187
Dîvân (Nâhîfî), 107
Dîvân (Nâ'îlî), 197
Dîvân (Nâ'î), 170
Dîvân (Neylî Ahmed Efendi), 178
Dîvân (Niyâzî-i Mısırî), 108, 163
Dîvân (Raḥîmî 'Abdu'r-raḥîm Beg Efendi), 209
Dîvân (Raḥmî Muştafâ Efendi), 231
Dîvân (Râşid Meḥammed Efendi), 228
Dîvân (Râşîh Meḥammed Sa'îd Efendi), 205
Dîvân (Reşîd Ḥasan Efendi), 223
Dîvân (Rûḥî-i Bağdâdî), 107
Dîvân (Rüşdî Ahmed Efendi), 215
Dîvân (Şabîḥ Ahmed Efendi), 220
Dîvân (Şabûḥî Şeyḥ Ahmed Dede Efendi), 147
Dîvân (Şalâḥî), 99
Dîvân (Seyyid Seyfu'llâh), 92
Dîvân (Sûzî Halıcı-zâde Muştafâ Efendi), 207
Dîvân (Şemsü'd-dîn-i Sivasî), 86
Dîvân (Şeyḥ 'Abdû'l-mecîd Efendi), 92
Dîvân (Şeyḥ Ahmed Neşâtî Dede), 146
Dîvân (Şeyḥ Enîs Receb Dede Efendi), 113
Dîvân (Şeyḥ Ḥasan Feyzî Efendi), 132
Dîvân (Şeyḥ Ḥasan Nazmî Dede Efendi), 157
Dîvân (Şeyḥ Ḥasan Ünsî Efendi), 123
Dîvân (Şeyḥ İsmâ'îl Hakkî Efendi), 112
Dîvân (Şeyḥ Meḥammed Nazmî Efendi), 114
Dîvân (Şeyḥ Meḥammed Sinân Ümmî), 142
Dîvân (Şeyḥ Meḥammed Şühûdî Efendi), 135
Dîvân (Şeyḥ Muştafâ Rîzâ Efendi), 124
Dîvân (Şeyḥ Muştafâ Siyâḥî Dede Efendi), 150
Dîvân (Şeyḥ Nakşî 'Alî Efendi), 155
Dîvân (Şeyḥ 'Osmân Efendi Hakkî-kî-zâde), 99
Dîvân (Şeyḥ 'Ömer Şekîb Dede Efendi), 149
Dîvân (Şeyḥ Seyyid Yûsuf Nesîb Dede Efendi), 158
Dîvân (Şeyḥ Sinânü'd-dîn Yûsuf Sîne-çâk), 122
Dîvân (Şeyḥü'l-islâm Âḫî-zâde Hüseyin Efendi), 174
Dîvân (Şeyḥü'l-islâm Yahyâ), 168
Dîvân (Tâhirî 'Abdu'llâh Efendi), 217
Dîvân (Vahyî), 88
Dîvân (Vâşîk Meḥammed Emîn Efendi), 175
Dîvân (Vesîm 'Abbâs Efendi), 203
Dîvân (Yahyâ Beg Efendi), 169
Dîvân (Yunus Emre), 82
Dîvânçe (Fenâyî), 112
Dîvân-ı Kebîr, 149
Dîvânî Meḥammed Dede Efendi, 191
Dîvânî Şeyḥ Semâ'î Meḥammed Dede Efendi, *bk.* eş-Şeyḥ Meḥammed Dîvânî Semâ'î Dede
Diyârbekr, 133, 200
Diyâr-ı Mağrib, 184
Dizdâr-zâde Zâviyesi, 136
Dürer Haşiyesi (Vanḫulî Meḥammed Efendi), 165

Dürretü'n-nihâye ve Cevhere (Seyyid 'Abdu'llâh Efendi ibn-i Seyyid Maḥmûd Beg), 1850
Dürri Ahmed Efendi, 234
Dürri-zâde, 217

- E -

Ebî 'Abdu'r-raḥmân Efendi, *bk.* Hindî-zâde
'Abdu'r-raḥmân Efendi, 221
Ebû Bekrî's-Sıddîk, 82, 83
Ebû Eyyûb Enşârî, 83, 165
Ebu Eyyûb Enşârî Türbesi, 199
Ebû Şeybetü'l-Ḥadrî, 94
Ebubekir Efendi (İmâm-ı Sultânî), 216
Ebu'l-feth Sultân Meḥammed Ḥân, 225
Ebu'l-feth Sultân Meḥammed Ḥân Câmî'î, 93, 228
Edirne, 97, 99, 100, 108, 111, 112, 123, 135, 136, 141, 146, 156, 166, 177, 178, 183, 200, 206, 207, 219, 226, 230, 235, 236
Edirne Kapısı, 103, 154, 160, 171, 172, 198, 203, 204, 220, 229
Edirnevî, 204
Egri 207
Egri Seferi, 85
Egrikapı, 90, 96, 98, 180
Ekmeliyye, 161
el-Ḥâc 'Aliyyü'l-Aṭvel-i Ḥalvetî (Karabaş Şeyḥi), 109
el-Ḥâc Bayram-ı Velî Ḥazretleri, *bk.* Ḥacı Bayram-ı Velî
el-Ḥâc Beşîr Ağa, 95
el-Ḥâc Meḥammed 'İşmet Efendi, 102
el-Ḥâc Seyyid Meḥammed Ḥâkim Efendi, 181
Elmalı, 108, 142, 144
Emîn (Mahlas), *bk.* Şeyḥ Tokadî Meḥammed Emîn Efendi
Emîr Buḥarî, 122, 171
Emîr Buḥarî Câmî'-i Şerîfî, 103, 167, 171
Emîr Buḥarî Tekyesi/Zâviyesi, 94, 95, 111, 132, 211, 236
Emîr Buḥarî Türbesi, 137
Emîr Sultân, *bk.* Şeyḥ Seyyid Meḥammed-i Buḥarî
Emîr Süheylî, 234
Emîrcü Mektebi, 210
Emnî Süleymân Efendi, 210, 211
Enfî Efendi, *bk.* Şeyḥ İbrâhîm Vehbî
Engürüs, 107
Enîsî, 137
Envâr-ı Süheylî (Emîr Süheylî), 234
Erzurûm, 221
Esâmî-i Kütüb (Kâtib Çelebi el-Ḥâc Muştafâ Efendi), 229
Esirci-zâde Hüseyin Efendi (Şeyḥ el-Ḥâc Yahyâ Efendi'nin pederi), 120
Eski Vâlîde Zâviyesi, 93
Eskişehir, 189

Esrârü'l-Ârifîn (Seyyid 'Abdu'llâh Efendi ibn-i Seyyid Mahmûd Beg), 185
es-Seyyid İbrâhîm Dede ibnü's-şeyh Şâlih, *bk.* Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi
es-Seyyid Mehmed Tâhir Ağa (Kâpucıbaşı), 100
es-Seyyid Nûru'llâh Efendi (Şeyh Seyyid 'Abdu's-samed Efendi 'Abdu'llâh Efendi-zâde'nin oğlu), 102
Eşref-i Evvel-i İznîkî, *bk.* Eşrefoğlu Rûmî eş-Şeyh es-Seyyid 'Abdu'llâh Efendi
Eşrefoğlu Rûmî eş-Şeyh es-Seyyid 'Abdu'llâh Efendi, 82, 140, 147, 186
Eşrefoğlu Türbesi, 186
Eşref-zâde Seyyid 'Abdu'llâh Efendi, *bk.* Eşrefoğlu Rûmî eş-Şeyh es-Seyyid 'Abdu'llâh Efendi eş-Şeyh Ahmed Câhidî, 106
eş-Şeyh Ahmed Efendi (Çarhacı), 145, 194, 195
eş-Şeyh 'Alâ'ü'd-dîn Muhammed ibn-i Muhammed el-Buḥârî (Attâr), 233
eş-Şeyh 'Alî Gaybî, 185, 186
eş-Şeyh el-Hâc Mehmed Efendi, 126
eş-Şeyh Halef Mehmed Efendi, 222, 223
eş-Şeyh Hasan Feyzî Efendi ibn-i Mehmed, 211, 212
eş-Şeyh Kelâmî Muṣṭafâ Efendi, 194
eş-Şeyh Mahmûd Bedrî'd-dîn Efendi, 195, 196
eş-Şeyh Mahmûd Rızâyî Efendi, 199, 200
eş-Şeyh Mehmed bin 'Ömer Efendi, 148
eş-Şeyh Mehmed Divânî Semâ'î Dede, 149
eş-Şeyh 'Ömer Efendi Kâraş-zâde, *bk.* Kâraş-zâde Şeyh 'Ömer Efendi
eş-Şeyh Pertevî Ahmed Efendi, 212, 213
Eyyûb, 92, 95, 127, 141, 153, 173, 175, 177, 198, 212
Eyyûb Efendi (Medhî Muṣṭafâ Efendi'nin dedesi), 220
Eyyûb Türbesi, 151, 224

- F -

Fahr-i Râzî, 83
Fâhrî (Mahlas), *bk.* Şeyh Korkuklu Mehmed Efendi, 90
Fâ'iz Muṣṭafâ Efendi (Börekçi-zâde), 177, 178
Faşîh Ahmed Dede Efendi, 164, 219
Faşîhî Hasan Efendi, 222
Faşîh-i Mevlevî, *bk.* Faşîh Ahmed Dede Efendi
Fâtıma Bacı (Tırsî'nin zevcesi), 140
Fâtih Sultan Mehmed Hân, 83
Fâtîha Tefsîri (Şadr-ı Konevî), 113
Fâtma Şulṭân (Dâmâd İbrâhîm Paşa Hâlılesi), 121
Fâzıl Ahmed Paşa, 164
Fâzıl 'Alî Efendi, 145
Fazlî Seyyid 'Osmân Efendi, 90

Fazlî Şeyh 'Osmân Efendi (Atpazarî, Şeyh İsmâ'îl Hakkî Efendi'nin babası), 111
Fehmî 'Alî Efendi, 175, 176
Fenâyî (Mahlas), *bk.* Şeyh Mehmed La'î Efendi
Fenâyî (Şeyh) Muṣṭafâ Efendi (Şeyh Ya'kûb 'Afvî Efendi'nin babası, oṭabaşı), 123, 134
Fennî (Mahlas), *bk.* Muṣṭafâ Fennî Efendi
Ferhâd, 167
Ferheng-i Cihângîrî, 219
Ferheng-i Cihângîrî Tercemesi (Şu'ûrî Hasan Efendi), 219, 232
Fethî (Mahlas), *bk.* Şeyh Bülbülci-zâde 'Abdü'l-kerîm Fethî
Fethu'llâh Efendi (Cihângîrî), 194
Feyzî (Mahlas), *bk.* eş-Şeyh Hasan Feyzî Efendi ibn-i Mehmed
Feyzu'llâh Efendi, 89
Fezleke (Kâtib Çelebi el-Hâc Muṣṭafâ Efendi), 229
Fındıklı, 169
Fihrist-i Şâhân (Hemdemî Mehmed Ağa), 235
Filibe, 113, 141, 158, 199, 233
Fîrârî Hasan Paşa, 210
Florya, 174
Frenk Gümrüğü, 220

- G -

Gâfûrî Efendi (Hüdâyî Tekyesi Şeyhi), 103
Galaṭa, 128, 153, 155, 192, 220
Galaṭa Mevlevî-hânesi, 164
Galaṭa Serâyı, 180
Galaṭa Tekyesi, 128
Gavsî Dede, *bk.* Şeyh Gavsî Dede
Gaybî (Mahlas), *bk.* eş-Şeyh 'Alî Gaybî
Ğazanfer Efendi, 124
Ğâzî (Mahlas), *bk.* Şehsuvâr-zâde Mehmed Paşa
Gelibolu, 109, 115, 131, 202
Gencine-i Râz (Yahyâ Beg Efendi), 169
Gerede, 86
Gınâyî 'Abdu'l-ganî Efendi, 189, 190
Gülşenî, 112, 131
Gülşen-i Râz (Seyyid 'Abdu'llâh Efendi ibn-i Seyyid Mahmûd Beg), 185
Gülşen-i Vahdet (Şâhidî İbrâhîm Dede), 191
Gülşeniyye, 112, 146
Güzelhisâr, 104

- H -

Habeşî-zâde (Raḥîmî 'Abdu'r-raḥîm Beg Efendi'nin lakabı), 209
Hâbîbî (Mahlas), *bk.* Şeyh Seyyid Mehmed Hâbîbî-i Hâlvetî
Hâbîb-i Karamanî, 122

Hâce Mehemmed Emîn Tokadı, *bk.* Şeyh Tokadı Mehemmed Emîn Efendi
 Hâce-zâde Seyyid Mehemmed Sa'îd Efendi, 117
 Hacı Bayram-ı Velî, 82, 143
 Hacı Evhad Tekyesi, 114
 Hacı Şeyh Karamanî 'Alî, 95
 Hadice Bacı, 96
 Hadice Sultân, 209
 Hâdi-i Bağdâdî, 229
 Hâfiz Efendi (Galaçalı), 101
 Hâfiz Hüseyin bin el-Hâc İsmâ'il el-Ayvansarayî, 81
 Hâkânî Mehemmed Beg Efendi, 198
 Hâkânîyye, 130
 Hâkîkî (Mahlas), *bk.* Şeyh Ağa-zâde Mehemmed Hâkîkî Dede Efendi
 Hâkîkî-zâde Şeyh 'Osmân Efendi, *bk.* Şeyh 'Osmân Efendi Hâkîkî-zâde, 96, 98
 Hâkim (Mahlas), *bk.* el-Hâc Seyyid Mehemmed Hâkim Efendi
 Hâkim Çelebi Efendi, 199
 Hâkim Çelebi Zâviyesi, 211
 Hâkî İsmâ'il Efendi, 212
 Haleb, 149, 187, 219, 235
 Halef (Mahlas), *bk.* eş-Şeyh Halef Mehemmed Efendi
 Hâletî 'Azmi-zâde Muştafâ Efendi, 214
 Hâletî (Mahlas), *bk.* Hâletî 'Azmi-zâde Muştafâ Efendi
 Hâletî Muştafâ Efendi, 165
 Halıcılar Köşki, 233
 Hâlid bin Zeyd, 122
 Hâlîl Paşa Türbesi, 111
 Hâlîl Efendi (Arab), 166
 Hâlîl Fehîm (Hâcegândan, Şubhî Mehemmed Efendi'nin babası), 231
 Hâlîl Paşa Câmi'i (İstanbul'da), 101
 Hâlîl Paşa (Sadr-ı esbak), 184, 185
 Hâlîlî (Mahlas), *bk.* Şeyh Hâlîl Hâlîlî Efendi
 Halvetî, 140, 143
 Halvetî (Mahlas), Şeyh Mehemmed Fenâyî Efendi, 129
 Halvetiyye, 124, 131
 Hamdî Efendi (Şeyh Seyyid Sırrî 'Alî Efendi'nin babası), 186
 Hamse (Şeyh Hulvî Maḥmûd Efendi), 131
 Hamse (Yahyâ Beg Efendi), 169
 Hamza Dede (Şam Şeyhi), 147
 Harâmî Ahmed Paşa Zâviyesi, 99
 Harbut, 140
 Harem, 148
 Haremeyn, 94, 187
 Harem-i Hümâyûn, 209, 218
 Hâric-i Şûr, 97, 117, 132, 167, 171, 211
 Hasan, *bk.* Şeyh Hasan Cihângîrî
 Hasan Paşa, 85

Hasib(i) Seyyid Mehemmed Efendi, *bk.* Şeyh Seyyid Mehemmed Hasib Dede
 Hâşimî 'Osmân Efendi, 131
 Hâşîye-i Tefsîr-i Beyzâvî (Yûsuf-zâde 'Abdu'llâh Efendi Şeyhü'l-Kurrâ'nın), 117
 Hayâlî (Mahlas), *bk.* Şeyh Seyyid Ahmed Hayâlî Efendi
 Hayretî (Şeyh Sinânü'd-dîn Yûsuf Sîne-çâk'ın biraderi), 122
 Hayriyye (Nâbî Yûsuf Efendi), 187
 Hâzık Mehemmed Efendi ibn-i Ebû Bekr, 221, 222
 Hazret-i Hâlid, 183
 Hazret-i Mevlânâ, 191
 Hazret-i Şâh Çelebi, 149
 Hediyyetü'l-İhvân (Şeyh Mehemmed Nazmî Efendi), 114
 Hekim Çelebi Tekyesi, 132
 Hekimbaşı-zâde 'Alî Paşa Câmi', 91, 123
 Hekim-zâde 'Alî Paşa, 89, 99, 162
 Hemdemî Mehemmed Ağa, 235
 Hemedân, 232
 Heyâkil (Maḥmûd Bâkî Efendi), 229
 Hıfzî Mehemmed 'Abdu'l-bâkî Efendi, 199
 Hızır Beg Efendi, 225
 Hızriyye (Naḥîfî Süleymân'ın), 107
 Hilye-i Enbiyâ (Şeyh Ahmed Neşâtî Dede), 146
 Hilye-i Hâkânî Nazîresi ('Arif Süleymân Beg Efendi), 187
 Hilye-i Şerîfe (Hâkânî Mehemmed Beg Efendi), 198
 Himmet-zâde eş-Şeyh 'Abdu'llâh Efendi, 101, 102
 Hind, 233
 Hindî-zâde 'Abdu'r-raḥmân Efendi, 221
 Hişâr Câmi'i, 226
 Horpeşte, 136
 Hudâyî Şâlih Dede Efendi, 190, 191
 Hulus/Hulûşî (Mahlas), *bk.* Burnaz Hasan Ağa
 Hulvî (Mahlas), *bk.* Şeyh Hulvî Maḥmûd Efendi
 Hurrem Çavuş Câmi'i, 195
 Hüdâyî Âstânesi, 103, 109, 110, 111
 Hüdâyî Efendi Türbesi, 103
 Hüdâyî Maḥmûd Efendi, *bk.* Şeyh es-Seyyid Maḥmûd Hüdâyî
 Hüdâyî (Şeyhü'l-islâm Âḥî-zâde Hüseyin Efendi), 174
 Hülâgû, 232
 Hülâşatü'l-Hediyye (Müstakîm-zâde Süleymân Sadü'd-dîn Efendi), 114
 Hümâyûn-nâme (Muhtasarı: Tâ'ib Ahmed Efendi), 208
 Hümâyûn-nâme (Vâsi' 'Alisi 'Alî Efendi), 233, 234
 Hüsâm Beg Mescidi, 201
 Hüsâmü'd-dîn Hasan Efendi (Uşşâkiyye'den), 137
 Hüseyin Ağa Câmi'i, 133

Hüseyn Baykara, 234
Hüseyn Efendi (Hâcî Evhâd şeyhi), 133
Hüseyn Efendi (Tâbûtçılar şeyhi), 234
Hüseyn Paşa (Beşiktaş Mevlevî-hânesi banisi), 131
Hüseyn Paşa (Defterdâr, Na'î Muştafâ Beg'in babası), 196
Hüseyn Paşa-zâde Kûmul Beg Efendi, 94
Hüseyn Vâ'iz, 234

- İ -

İyâlî Hüsâmü'd-dîn (Şeyh Hüsâmü'd-dîn-i 'Uşşâkî Türbedârı), 126
ibn-i Ahmed Mansûrî-zâde, *bk.* Mucîb Muştafâ Efendi-zâde
ibn-i 'Alî-i Mısrî Efendi, *bk.* Şeyh Mehemmed Niyâzî
ibn-i Eyyûb Vanî-zâde, *bk.* Râşîh Mehemmed Sa'îd Efendi
ibn-i Kemâl, *bk.* Kemâl Paşa-zâde
İbrâhîm Efendi (Koruk Şeyhi Seyyid Mehemmed Efendi'nin babası), 90
İbrâhîm Gülşenî, 104
İbrâhîm Narlı Kapu, 127
İdrîs Efendi Mezâristânı, 228
İhtiyârât (Şabûhî Şeyh Ahmed Dede Efendi'nin Mesnevî Şerhi), 147
İkbâlî (Mahlas), *bk.* Sultan Muştafâ Hân-ı Şânî
İlmî (Mahlas), *bk.* Şeyh Mehemmed 'İlmî ibn-i Halîl
İlyâs Efendi, *bk.* Şeyh İlyâs Çaresiz
İlyâs Mescidi, 168
İmâm-ı Gazâlî, 165
İrân, 107, 231
İsâ Efendi, *bk.* Şeyh Mahvî İsâ
İsâ Efendi (Dirağman Şeyhi), 118
İsaçcı, 187
İskender Paşa Zâviyesi, 155
İsmâ'il Efendi (Sivas Müftüsü, Şemsü'd-dîn-i Sivasî'nin küçük biraderi), 86
İsmâ'il Efendi (Şeyh Mehemmed Nizâmî Nazîfî'd-dîn'in babası), 127
İsmâ'il Na'îm Efendi, 172, 173
İstanbul, 83, 86, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 106, 107, 108, 111, 113, 117, 122, 126, 129, 130, 153, 157, 166, 167, 171, 175, 178, 181, 182, 183, 184, 186, 193, 213, 221, 225, 229, 230, 233, 236, 237, 243
İstanköy, 134
İşretî Muştafâ ibn-i Hasan, 189
İştîb, 84
İştîbî Şeyh 'Abdu'l-kerîm Efendi, 148, 149
İvâz Paşa, 154
İzladi, 145
İznîk, 82, 105, 147, 157, 186

İzzî Mehemmed Efendi, 223
İzzî Süleymân Efendi, 230, 232
İzzü'd-dîn Efendi, 128

- K -

Ka'be, 169, 184
Kâdî 'Alâ'ü'd-dîn Zâviyesi, 133
Kadırga Limanı, 111, 119
Kâdirî, 125
Kâdiriyye, 106, 222
Kâdiriyye Tekyesi, 129
Kâfiye Câmi'si Şerhi (Muharrem Efendi), 86
Kâ'imî Şeyh Hasan Bosnavî, *bk.* Şeyh Hasan Kâ'imî Efendi
Kalaylı Ahmed Paşa, 230
Kalender-hâne, 210
Kamanice Seferi, 108
Kâmî (Mahlas), 177
Kâmî Efendi (Edirneli), 206
Kâmî Mehemmed Efendi, 112
Kandiye, 193
Kañlica, 224
Kapu Ağası Mahmûd Aga Câmi'i, 116, 122
Kapuağası Hüseyn Aga Zâviyesi, 152
Kapudan 'Arab Ahmed Paşa Mescidi, 169
Karaağac Mahallesi, 96
Karaca Ahmed Türbesi, 134
Karaçelebi-zâde Şeyhü'l-islâm 'Abdu'l-'azîz Efendi, 201, 202
Karaşişâr, 149, 191
Karaş-zâde Şeyh 'Ömer Efendi, 235
Karaman, 93, 95, 158
Karaman Ereğlisi, 145
Karamanî-zâde Şeyh Ahmed Efendi, *bk.* Şeyh Ahmed Efendi Karamanî-zâde
Karasu, 125
Kâr-ı Nâttık (Derviş Hüseyn Efendi), 216
Kâr-ı Nâttık (Şeyh Hüseyn Âdem Dede Efendi), 148
Kasımpaşa, 94, 101, 124, 126, 138, 160, 183, 197, 222
Kasımpaşa Mezâristânı, 197
Kasımpaşalı Emir Efendi, *bk.* Şeyh Seyyid 'Osman Hâşimî Efendi
Kaşıde-i Nûniyye (Hızır Beg Efendi), 225
Kaşamonı, 153, 190, 192, 204
Kâşifü'l-esrâr, 230
Kâtib Ahmed Efendi (Bektaşîyye'den), 154
Kâtib Çelebi el-Hâc Muştafâ Efendi, 229
Kâtib-zâde Mehemmed Refî Efendi, 104
Kaygusuz 'Alî Efendi, *bk.* Şeyh Kaygusuz 'Alâ'ü'd-dîn
Kayseriyye, 86, 189
Kâzî-'asker 'Arif Efendi, 215
Kâzî-zâde Şeyh Muştafâ, 111

Kâzî-asker ‘Alî Efendi (Hinnâvî-zâde), 200
 Kâzî-asker Kâdrî Efendi, 158
 Keçeciler, 195
 Kelâmî Şeyh Muştafâ Efendi, *bk.* eş-Şeyh Kelâmî Muştafâ Efendi
Kellile ve Dimne, 233
 Kemâl, *bk.* Şeyh Kemâl İsmâ‘îl Ümmî Efendi
 Kemâl Paşa-zâde, 167
 Kepekçiler, 153
 Keşbî Mehemmed Efendi, 148, 183, 184
 Kesriyye, 99
 Keşfî Şeyh Ca‘fer Efendi, *bk.* Şeyh Ca‘fer Keşfî Efendi, 169
 Kıbrıs, 113, 150
 Kırbaş ‘Alî Efendi (Şeyh Muştafâ Ma‘nevî Efendi'nin pederi), 119
 Kırım, 197
 Kırkçeşme, 201
 Kısıklı, 134
Kımyâ-yı Sa‘âdet Tercemesi (Vançulî Mehemmed Efendi), 165
 Kîsedâr Vâhid ‘Abdu’l-vâhid Efendi, 179
Kitâb-ı Ma‘nevî, 131
 Koca Muştafâ Paşa, 83, 84, 85, 87, 89, 105, 116, 117, 127, 139, 209
 Koca Muştafâ Paşa Tekyesi/ Zaviyesi, 87, 97
 Koca Nişancı Muştafâ Efendi, 173
 Kocaili, 167
 Koğacı Dede, 104
 Konya, 109, 122, 144, 147, 149, 153, 157
 Kuruç Mahallesi, 89
 Kuruç Şeyhî Seyyid Mehemmed Efendi, 90, 91
 Köprili-zâde Şadr-ı â‘zam Ahmed Paşa, 108
 Kubbe Tekye, 126, 222
 Kuds-ı Şerif Mevlevî-hânesi, 211
 Kuds-i Şerif, 122
 Kul Câmi‘i, 113
 Kulaksuz, 124
 Kule Kapısı Mevlevî-hânesi, 115
 Kurd Efendi, *bk.* eş-Şeyh Mehemmed bin ‘Ömer Efendi
 Kuşûrî ‘Ömer Efendi, 198
Kutb-ı Mekkî (Maḥmûd Bâkî Efendi), 229
 Kuyucu Murâd Paşa Türbesi, 131
 Küçük Ayaşofya, 141
 Küçük Ayaşofya Zaviyesi, 141, 152
 Küçük Hünkâr (Şinâsî Mehemmed Efendi'nin lakabı), 219
Külliyât-ı Divân (el-Hâc Seyyid Mehemmed Hâkim Efendi), 181
 Kütahya, 163, 188

- L -

Ladikiyye, 84
 Lâgarî Şeyh Mehemmed Efendi, 194

La‘lî (Mahlas), *bk.* Şeyh Mehemmed La‘lî Efendi
 La‘lî Efendi Çeşmesi, 229
 La‘lî-zâde Seyyid ‘Abdu’l-bâkî Efendi, 175
 La‘lî-zâde Şeyh Mehemmed Efendi, 199
 Lebib Hüseyin Efendi, 213, 214, 234
 Lefkoşe, 211
Lemazât (Şeyh Hulvî Maḥmûd Efendi), 131
 Limni, 108
 Lofça, 145
 Lökünciler, 158
Lûgat (Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi), 191
 Luṭfî Luṭfu’llâh Efendi, 197
 Luṭfu’llâh Efendi (eş-Şeyh Ahmed Câhidî'nin oğlu), 106
 Luṭfu’llâh Efendi (Şeyh Seyyid Mehemmed Eşref-i Şânî'nin Pederi), 147

- M -

Mağnisa, 105, 189
 Mağusa, 90
 Mağusa Kalesi, 113
 Maḥmûd Ağa Câmi‘i, 122
 Maḥmûd Bâkî Efendi (‘Abdu’l-bâkî), 202, 228
 Maḥmûd Beg (Re‘fet Ahmed Beg Efendi'nin babası), 206
 Maḥmûd Beg Türbesi, 111
 Maḥmûd Efendi, *bk.* Seyyid Maḥmûd Efendi
 Maḥmûd İbrâhîm Paşa, 230
 Malatya, 108
 Maltepe, 185
 Ma‘nevî (Mahlas), *bk.* Şeyh Muştafâ Ma‘nevî Efendi
Manzûme-i Mî‘râciyye (Şeyh ‘Osmân Dede el-Mevlevî), 115
Matla‘ü’l-envâr, 230
Mecâlis-i Va‘ziyye (‘Azîz Maḥmûd Hüdâyî), 108
 Mecdî Mehemmed Efendi, 218
Mecma‘ü’l-Tefâsîr (Şeyh Seyyid Hüseyin Efendi'nin), 115
 Medhî Muştafâ Efendi, 220
 Medîne-i Münevvere, 87, 95, 102, 119, 165, 236
 Mehemmed Ağa (Şeyh İbrâhîm Nakşî Efendi'nin babası), 89
 Mehemmed Ağa (Sırma-keşbaşı, Şeyh Hasan Feyzî Efendi'nin babası), 132
 Mehemmed Ağa Tekyesi / Zaviyesi, 92, 113, 120
 Mehemmed bin Halîl bin ‘Abdu’llâh (Şeyh Seyyid Halîl Sâlik Dede Efendi'nin Pederi), 138
 Mehemmed bin Hamza, *bk.* Akşemsü’d-dîn
 Mehemmed bin Yûsuf (Şeyhü’l-Kurrâ ‘Abdu’llâh Efendi'nin babası), 116
 Mehemmed Birri Efendi, *bk.* Şeyh Mehemmed Birri
 Mehemmed Cezbî Efendi, 172

Mehemmed Dede Efendi, *bk.* Şeyh Mehemmed Dede Efendi
 Mehemmed Efendi (‘Ârif ‘Abdu’l-bâkî Efendi'nin babası), 224
 Mehemmed Efendi (Şeyh Cemâlî'd-dîn Seyyid Mehemmed Efendi'nin oğlu), 99
 Mehemmed Efendi (Şeyh İsmâ'îl Cismî Efendi'nin babası), 133
 Mehemmed Emîn Vâsık Efendi ibn-i Yûsuf, 174
 Mehemmed Enşârî, 141
 Mehemmed Hamdu'llâh (Şeyh Akşemsü'd-dîn'in oğlu, Zeynî Mehmed Efendi'nin babası, şair), 137
 Mehemmed Hâşimî, 89
 Mehemmed (Mahlas), *bk.* Sultân Mehemmed Hân-ı Şâliş
 Mehemmed Mustakîm, *bk.* Şeyh Mehemmed Mustakîm Efendi
 Mehemmed Müstakîm Efendi (Müstakîm-zâde el-Hâc Mehemmed Efendi'nin babası), 226
 Mehemmed Paşa Câmî'î, 119
 Mehemmed Paşa (Maktûl İbrâhîm Paşa'nın oğlu), 230
 Mehemmed Paşa (Mîr-i Mîrân), 185
 Mehemmed Paşa Tekyesi/Zâviyesi (Kadırga Limanı'nda), 111, 148
 Mehemmed Şeyhî Efendi (*Zeyl-i Atâyî* sahibi), 212
Mekârîm-i Ahlâk (Hâletî Muştafâ Efendi), 165
 Mekke, 111, 119, 174, 188, 220, 226
 Memiş Efendi, *bk.* Şeyh Mehemmed Dede Efendi
Menâsık (Şeyh Sinân Efendi), 88
 Menteşe, 134, 190
 Merkez Efendi Câmî'î, 215
 Merkez Efendi Câmî'î Mezâristânı, 114, 117, 194
 Merkez Muşlihü'd-dîn Efendi, 84, 133, 223
 Mesîh Paşa, 203
Meslekü'l-Uşşâk (Seyyid ‘Abdu'llâh Efendi ibn-i Seyyid Mahmûd Beg), 185
Meşnevî, 149, 185
Meşnevî Şerhi (Şeyh İsmâ'îl Hakkî Efendi), 112
Meşnevî Şerhi (Şeyh İsmâ'îl Rûsûhî Dede), 155
 Mestçi-zâde, 204
Meşârîk Tercemesi (Tâ'ib Ahmed Efendi), 208
Mevâhib (Bâkî), 229
Mevâ'id (Niyâzî-i Mısıri), 108
 Mevcî (Mevcî Mehemmed Paşa), 193
 Mevlânâ Celâlî'd-dîn-i Rûmî, 83, 149, 190
 Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nakş-bendî, 180
 Mevleviyye, 122, 144, 164
Mevlid (Süleymân Çelebi), 154
 Mezistre, 85
 Mısr, 104, 108, 111, 131, 139, 146, 148, 157, 181, 188, 208, 210, 218, 225, 229

Mısıri Efendi, *bk.* Şeyh Mehemmed-i Mısıri (Niyâzî)
 Miftâhî-zâde Şeyh Ahmed, 127, 153
 Mihalic, 156
 Mihrimâh Sultân Câmî'î, 198
 Mîmâr Tekyesi, 118, 144
Minhâcü'l-Fuکار (İsmâ'îl Rûsûhî Dede), 155
Mîrâciyye (‘Ârif ‘Abdu’l-bâkî Efendi), 224
Mîrâciyye (Nâyi Osmân Dede), 128
Mîrâciyye (Şeyh Hasan Feyzî Efendi), 132
Mirâtü'l-Uşşâk (Karaş-zâde Şeyh ‘Ömer Efendi), 236
 Mîrzâ Mehemmed bin Habîb Efendi(Neylî Ahmed Efendi'nin pederi), 178
Mizânü'l-Hakk (Kâtib Çelebi el-Hâc Muştafâ Efendi), 229
 Mollâ Gûrânî Câmî'î, 122
 Mollâ ‘İşkî Mağhallesi, 180
 Mora, 190
 Mora Seferi, 230
 Mucîb Muştafâ Efendi, 206, 207
Muđariyye Tercemesi (Nahîfî Süleymân), 107
 Muğla, 191
Muğni'l-Lebîb Şerhi (Bezci-zâde Şeyh Mehemmed Muhyî Efendi), 105
 Muhammed Muhyî'd-dîn-i ‘Arabî Türbesi, 86
Muhammediyye Şerhi (Şeyh İsmâ'îl Hakkî Efendi), 112
 Muharrem Efendi (Sivasî, Şemsü'd-dîn-i Sivasî'nin büyük biraderi), 86, 92
 Muhlîş Mehemmed Paşa, 220
 Muhyî'd-dîn-i Karamîşârî, 194
 Muk‘ad Ahmed Efendi, 109, 136
 Muk‘ad Efendi Türbesi, 109
 Muk‘ad Hızır Dede-i Bayramiyye, 104
 Mukîm Mehemmed Efendi ibn-i Dervîş ‘Alî bin Ahmed, 212
 Munlâ Câmî, 233
 Murâdiyye, 112, 146
 Mûsâ, *bk.* Merkez Muşlihü'd-dîn Efendi
 Mûsâ, *bk.* Şeyh ‘Abdu’ş-Şekûr Efendi
 Mûsâ Dede Efendi (Mevlevî), 117
 Muşâhib Muştafâ Paşa, 187, 209
 Muşlî [معلى] Efendi, *bk.* Şeyh Muşlihü'd-dîn Muştafâ Nutkî Efendi
 Muşlihü'd-dîn Efendi (Öziçeli), 150
 Muştafâ Ağa (Şeyh İbrâhîm Sıdkî Efendi'nin pederi, solakbaşı), 135
 Muştafâ Efendi (Malatî, Râşid Mehemmed Efendi'nin babası), 227
 Muştafâ Fennî Efendi, 182
 Muştafâ (Muşâhib Muştafâ Paşa), 209
 Muştafâ Paşa (Habeş Valisi, Rahîmî ‘Abdu’r-rahîm Beg Efendi'nin babası), 209
 Muştafâ Paşa (Tekyesi), 112
 Muştafâ Sâmi Beg, 176

Muṣṭafâ Vefâ Efendi (Meḥemmed Müstakîm Efendi'nin küçük oğlu), 236
 Mûşul, 218
 Müderris (Mahlas), *bk.* Şeyḥ Yahyâ Efendi el-Beşiktaşî el-Üveysî
Mültekâ Şerhi (İsmâ'il Efendi), 86
 Müneccimbaşı 'Âşîkî Ahmed Efendi, 119
 Müneccimik Çelebi, 119
 Mürekkebciler Kapısı, 227
 Müsellem Ahmed Vefâ Efendi, 156, 157
 Müstakîm Şeyḥ Meḥemmed, 111
 Müstakîm-zâde el-Hâc Meḥemmed Efendi, 226
 Müstakîm-zâde (Şeyḥ Süleymân Sadü'd-dîn), 84, 87, 90, 95, 99, 100, 104, 107, 110, 114, 117, 118, 126, 136, 140, 154, 175, 178, 180, 203, 213, 234

- N -

Nâbî Yûsuf Efendi, 187
 Nâcî (Mahlas), *bk.* Şeyḥ Ahmed Nâcî Dede
 Nâdî Ahmed Efendi, 192
 Nahîfî Süleymân Efendi, 107, 158
 Naḥl-bend Câmîrî, 116
 Nâ'ilî (Muṣṭafâ Efendi), 136, 197, 198
 Na'im (Mahlas), *bk.* İsmâ'il Na'im Efendi
 Na'imâ Muṣṭafâ Efendi, 230
Na'imâ Târîhi, 230
Na'imâ Zeyli (Râşid Meḥemmed Efendi), 227
 Nakḳâş Paşa Sarâyı, 101
 Nakş-bendiyye, 111, 122, 141, 151, 194, 199, 211
 Nakşî 'Alî Efendi, *bk.* Şeyḥ Nakşî 'Alî Efendi
 Nakşî (Mahlas), *bk.* Şeyḥ İbrâhîm-i Nakşî Sünbülî
 Nâlî Meḥemmed Efendi ibn-i 'Osmân Efendi, 109, 170
 Nâmîk Meḥemmed Efendi bin İsmâ'il, 202, 203
Naşîhatü'l-Mülûk (Muhtasarr. Tâ'ib Ahmed Efendi ibn-i 'Osmân Efendi), 208
Naşîhatü'l-Mülûk (Seyyid 'Abdu'llâh Efendi ibn-i Seyyid Mahmûd Beg), 185
 Naşrî'd-dîn H'âce (Hızır Beg Efendi'nin ceddî), 225
 Naşûhî Efendi, 123
 Naşûhî Efendi Tekyesi, 119
 Nâṭîk (Mahlas), 112
 Na'tî Muṣṭafâ Beg Efendi, 196
 Nâyî (Mahlas), *bk.* Şeyḥ 'Osmân Dede el-Mevlevî
 Nazîf 'Abdu'llâh Efendi ibn-i 'Abdu'l-mü'min, 196, 197
 Nazîm, 197
 Nazîm, *bk.* Yahyâ-yı Nazîm
 Nazîrâ İbrâhîm Efendi ibn-i Muṣṭafâ, 206
 Nazmî, *bk.* Şeyḥ Nazmî Efendi
 Nazmî, *bk.* Şeyḥ Ḥasan Nazmî Dede Efendi
 Nazmî Efendi, 86, 93
 Nazmî Meḥemmed Efendi, 119

Nazmî Şeyḥ 'Alî Efendi (Bagdâdî), 156
 Nebâtî Tekyesi, 125
 Nefes Anbârî Şeyḥ 'Osmân Efendi, 86
 Nerdübânî Karyesi, 163
 Neşâtî (Mahlas), *bk.* Şeyḥ Ahmed Neşâtî Dede
 Neylî Ahmed Efendi, 178, 215
 Neylî (Mahlas), *bk.* Rüşdî Ahmed Efendi
 Nihâdî (Mahlas), 164
 Niksar, 131
 Nişârî Hüseyin Efendi, 131, 185
 Nişâbü, 232
 Nişâncı Paşa-yı Cedîd Zâviyesi, 93
 Nişâncı Zâviyesi, 93
 Nizâm Ahmed 'Arûzî, 123
 Nizâmü'd-dîn Hâmûş (Attâr'ın halifesi), 233
 Nûr-baḥş Seyyid Muhammed-i Kübrevî, 142
 Nûr-baḥşîyye, 142
 Nûrî 'Abdu'l-aḥad Efendi, *bk.* Şeyḥ 'Abdu'l-aḥad Nûrî Efendi
 Nûrî (Mahlas), *bk.* Şeyḥ Muşliḥü'd-dîn Muṣṭafâ Nûrî Efendi
 Nûru'd-dîn-zâde, 105, 141
 Nûru'd-dîn-zâde Efendi (Ḥalvetiyye'den), 124
Nûru'l-Hüdâ (Karakâş-zâde Şeyḥ 'Ömer Efendi), 236
 Nuṭkî (Mahlas), *bk.* Şeyḥ Muşliḥü'd-dîn Muṣṭafâ Nuṭkî Efendi

- O -

Oğlanlar Şeyḥi İbrâhîm Efendi-zâde, 133
 Orta Câmîr, 86, 128
 Osmân Dede, *bk.* Şeyḥ 'Osmân Dede el-Mevlevî
 'Osmân Efendi, 86
 'Osmân Efendi (Bosnavî, Hâkîm Çelebi Zâviyesi Şeyhi), 211
 'Osmân Paşa Câmîrî, 108
 Osmâncık, 83
 'Osmân-zâde Tâ'ib Ahmed Efendi, 233
 Oṭabaşı Çarşısı, 194

- Ö -

'Ömer Şekîb Dede Efendi, *bk.* Şeyḥ 'Ömer Şekîb Dede Efendi
'Örfî Divânî, 220
 Özbek, 151

- P -

Pehlevî, 233
Pend-i 'Örfî Şerhi ('Abdî Paşa), 193
Pend-nâme, Şeyḥ 'Attâr, 232
 Perî-zâd Hatun, 169
 Pertevî (Mahlas), *bk.* eş-Şeyḥ Pertevî Ahmed Efendi

Pîr Ahmed Efendi (‘Azmi Pîr Mehemmed Efendi'nin pederi, defterdâr) 165
Pîr Mehemmed-i Erzingânî, 83
Pîr Mehemmed Paşa, 83
Pîrî Dânişî, *bk.* Dânişî Pîrî Efendi
Pîrî Hâlîfe (Nâ'îlî Muştafâ Efendi'nin pederi), 197
Pîrî Hâlîfe (Tarîkat-ı Zeyniyye'den), 168
Pîrî Mehemmed Paşa, 122
Pîrî Mehemmed Paşa Câmî'î Mezâristânî, 95
Pîrî Paşa Zâviyesi, 89
Piyâle Paşa, 205

- R -

Rahîmî ‘Abdu’r-rahîm Beg Efendi, 209, 210
Raḥmî Muştafâ Efendi, 23, 231
Ramazân Efendi (Bâzergân Şeyhi), 155
Râsim(Mahlas), *bk.* Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nakş-bendî
Râşid Mehemmed Efendi, 227, 228, 231
Râşîh Mehemmed Sa’id Efendi, 205
Ra’ufî (Mahlas), *bk.* Şeyh Ra’ufî Ahmed Efendi
Ravza-ı Şerîf, 102
Ravzatü’l-İcâz (Şeyh ‘Osmân Dede el-Mevlevî), 115
Reḥet Ahmed Beg Efendi, 206
Resâ (Mahlas), *bk.* Şeyh Haydar Efendi (Resâilci)
Reşid (Mahlas), *bk.* *Çeşmî-zâde Muştafâ Reşid Efendi*
Reşid (Mahlas), *bk.* Teberdâr Mehemmed Emîn Efendi, 160
Reşid Hasan Efendi ibn-i Rüşdî Ahmed Efendi, 223, 224
Rıfîkî (Mahlas), *bk.* Şeyh Zâkir Ahmed Rıfîkî Efendi-Dırağmân Zâkiri
Rızâ (Mahlas), *bk.* eş-Şeyh Maḥmûd Rızâyî Efendi
Risâle-i Pend (Şeyh ‘Attâr), 232
Risâletü’n-Nûr (Akşemsü’d-dîn), 83
Rûhî Rûḥu’llâh-ı Bağdâdî, 107
Rûḥü’l-Beyân (Şeyh İsmâ’îl Hakkî Efendi), 112
Rûm, 83, 167, 198, 210, 214
Rûmîlî, 104, 154, 172, 197, 215, 224, 228, 229
Rûşenî Şeyh ‘Ömer Efendi, 104, 170, 179, 180, 181, 182, 183
Rûz-nâme (Şeyh Muştafâ Vefâ Efendi el-Konevî), 130
Rüstem Paşa, 199
Rûsûhî Şeyh İsmâ’îl Dede Efendi, *bk.* Şeyh İsmâ’îl Rûsûhî Dede
Rüşdî 146
Rüşdî Ahmed Efendi, 132, 211, 215, 216
Rû’yet-i Nebî fî Tenbîhü’l-Gabî (Şeyh Sinân Efendi), 88

- S -

Şabîh Ahmed Efendi, 220
Şâbit, 197

Şabûhî Şeyh Ahmed Dede Efendi 147
Şabûrî Şeyh Mehemmed Efendi, *bk.* Şeyh Mehemmed Şabûrî ibnû’s-Şeyh Muştafâ Dede Çelebi
Şaḥlî İbrâhîm Efendi, 111, 135, 136
Sa’dî(Dürri Ahmed Efendi'nin biraderi), 234
Sa’diyye, 213
Şadr-ı Âzam Hasan Paşa, 227
Şadr-ı Konevî, 113
Şadrî (Mahlas), *bk.* Şeyh es-Seyyid Mehemmed Şadrî Efendi
Sa’dü’d-dîn-i Kâşgârî, 233
Şârid ‘Abdu’llâh Efendi, 228
Sa’id (Kâtib-zâde Mehemmed Refî‘ Efendi'nin mahlası), 105
Saḳarya (Nehri), 82
Şâkıb Efendi, 122
Saḳız, 145, 193, 229
Saḳız Ağacı (Mahallesi), 195
Saḳızlı ‘Abdu’r-raḥmân Paşa, 145
Saḳızlı İlyâs Efendi, 117
Şalâhu’d-dîn ‘Abdu’llâh Efendi (Şalâhî), 99, 100
Sâlifü’z-zıkr Seyyid Hüseyin Efendi, 115
Şâlih (Mahlas), *bk.* Şâlih Efendi ibn-i Celâl
Şâlih Dede Efendi (Mevlevî Şeyhi), 128
Şâlih Efendi ibn-i Celâl, 173
Şâlihîyye, 86
Sâlik, *bk.* Şeyh Seyyid Halîl Sâlik Dede Efendi
Sâlim Efendi (Tezkire sahibi), 210, 213
Sâlim Efendi Tezkiresi, 210, 228
Şâlim (Mahlas), *bk.* Sâlim Mehemmed Efendi 'nin babası
Sâmî (Mahlas), *bk.* Muştafâ Sâmî Beg
Şânî Eşref (Mahlas), *bk.* eş-Şeyh Seyyid Mehemmed Eşref-i Şânî
Şarı ‘Abdu’llâh Efendi, 175, 199
Şarı ‘Alî Paşa (Muḥliş Mehemmed Paşa'nin babası), 220
Şarı Kâzîler, 86
Şarı Maḥmûdlı Karyesi, 84
Şavak, 99
Şavak Tekyesi, 100, 195
Seddü’l-baḥr, 106
Seferiḥişâr, 108
Sefîne-i Nefîse, 122
Selâmî (Mahlas), *bk.* Şeyh ‘Alî Selâmî Efendi
Selâmî Efendi, 128
Selâmî Tekyesi, 134
Selanik, 119, 164, 170
Selîm-zâde, *bk.* Emnî Süleymân Efendi
Selîsî eş-Şeyh Mehemmed Baldır-zâde ibn-i Muştafâ, *bk.* Baldır-zâde Selîsî Şeyh Mehemmed Efendi)
Semâ’î (Mahlas), *bk.* eş-Şeyh Mehemmed Divânî Semâ’î Dede

Semeretü'l-Furâd (Seyyid 'Abdu'llâh Efendi ibn-i Seyyid Maḥmûd Beg), 185
 Semerkand, 200
 Şenâyî Ahmed Efendi, 188
 Serây-ı Hümâyûn, 117, 130, 180
 Seyfî Efendi, *bk.* Şeyh Seyyid Seyfu'llâh Kâsım Efendi
 Seyfî Efendi Mezâristânı, 170
 Seyrek-zâde Mescidi, 203
 Seyyid 'Abdu'llâh Efendi ibn-i Seyyid Maḥmûd Beg, 184, 185
 Seyyid 'Abdû's-şamed Efendi, *bk.* Şeyh Seyyid 'Abdû's-şamed Efendi 'Abdu'llâh Efendi-zâde
 Seyyid Ahmed Deresi, 214
 Seyyid 'Alâ'ü'd-dîn Efendi (Koca Mustafa Paşa Şeyhi), 89, 105
 Seyyid Cemâlû'd-dîn Efendi, *bk.* Şeyh Cemâlû'd-dîn Seyyid Meḥammed Efendi, 195
 Seyyid Halîl Efendi (Tophane şeyhi), 204
 Seyyid Hasan Efendi (Mısır'da Gülşenî-hâne şeyhi), 131
 Seyyid Hüseyin, *bk.* Şeyh Seyyid Hüseyin Efendi
 Seyyid Hüseyin Vehbî, 115
 Seyyid Maḥmûd Efendi, 90
 Seyyid Meḥammed Efendi (Evḥad Şeyhi), 90
 Seyyid Meḥammed Efendi (Koca Muştafâ Paşa Şeyhi), 127
 Seyyid Meḥammed Hâşim Efendi (Şeyh Seyyid Feyzu'llâh Efendi'nin oğlu), 88
 Seyyid Meḥammed Şadri, *bk.* Şeyh es-Seyyid Meḥammed Şadri Efendi
 Seyyid Nizâmü'd-dîn Efendi (Şeyh Seyyid Seyfu'llâh Kâsım Efendi'nin babası), 91
 Seyyid Nizâm-zâde Seyfu'llâh Efendi, 98
 Seyyid Nûri Ḥasan Efendi (Şeyh Seyyid Meḥammed Vahyî Efendi'nin babası), 88
 Seyyid 'Osmân Efendi (Astâne-i Hüdâyî Şeyhi), 134
 Seyyid Vehbî, 187
 Seyyid Yahyâ, 122
 Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî, 104
 Sezâyî (Mahlas), *bk.* Şeyh Hasan Sezâyî Efendi
 Şıdkî Süleymân Efendi, 224
Şihâh Tercemesi (Vankulu Lûgati: Vankulî Meḥammed Efendi), 165
 Sırrî, *bk.* Şeyh Seyyid Sırrî 'Alî Efendi
 Şırt Tekye, 90, 142, 227, 236
 Silâhdâr Paşa Zâviyesi, 150
 Silivri Kapısı, 91, 97, 114, 189
 Sinân Erdebilî Yûsuf Efendi, *bk.* Şeyh Sinânü'd-dîn Yûsuf Efendi-i Erdebilî
 Sinân Paşa Câmî'i, 123, 124
 Sinân Paşa (Hâce, Hızır Beg Efendi'nin oğlu), 225
 Sinân Paşa Medresesi, 196
 Sinân Ümmî, *bk.* Şeyh Meḥammed Sinân Ümmî Sinânî, 129

Sinâniyye Mecâlisi (Ümmî Sinân-zâde Şeyh Hasan Efendi), 96
 Siroz, 124, 229
 Sivas, 85, 86, 92, 124
 Sivasî Efendi, 113
 Sivasî Efendi (Muḥarrem Efendi), 92
 Sivasî Efendi Türbesi, 118, 121
 Sivasî Hâzretleri Bâğçesi, 173
 Sivasî Tekyesi/ Zâviyesi, 98, 118, 121
 Sivasî-zâde, *bk.* Şeyh Sivasî-zâde 'Abdû'l-bâkî Efendi
 Siyâhî Şeyh Muştafâ Dede Efendi., *bk.* Şeyh Muştafâ Siyâhî Dede Efendi
Siyer (Veysi Efendi), 229
Siyer-i Veysî Zeyli (Nâbî Yûsuf Efendi), 187
 Solfasol, 82
 Şubhî Meḥammed Efendi, 231, 232
 Şûfiler, 151
 Şûfî-zâde Şeyh 'Atûfî 'Abdu'llâh Efendi, *bk.* Şeyh 'Atûfî 'Abdu'llâh Efendi
 Sultân Ahmed, *bk.* Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis
 Sultân Ahmed (Câmî'i), 98, 102
 Sultân Ahmed Hân-ı Evvel Câmî'i, 92
 Sultân Ahmed Hân-ı Evvel, 171, 172
 Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis, 101, 156
 Sultân Ahmed-i Sâni, 108
 Sultân Bâyezîd Hân, 83, 130
 Sultân Bâyezîd-i Velî, *bk.* Sultân Bâyezîd Hân
 Sultân Divânî, *bk.* eş-Şeyh Meḥammed Divânî Semâ'i Dede
 Sultân Maḥmûd Hân, 216
 Sultân Meḥammed (Camii), 96
 Sultân Meḥammed Hân, 100
 Sultân Meḥammed Hân-ı Râbî, 100, 119, 193
 Sultân Meḥammed-i Sâlis ibn-i Murâd-ı Sâlis, 207
 Sultân Murâd Hân, 92
 Sultân Murâd-ı Râbî, 174
 Sultân Muştafâ Hân-ı Sâni, 100, 156
 Sultân Selîm (Evvel), 88, 166
 Sultân Selîm Câmî'i, 84, 108, 113
 Sultân Selîm Çarşısı, 168, 203
 Sultân Süleymân, 166
 Sultân Sünbül Sinân, *bk.* Sünbül Sinân
 Sultân Veled Şeyh Ahmed Dede Efendi, 109
 Şun'î Şeyhü'l-islâm Şun'u'llâh Efendi, 201
 Sûzî Halıcı-zâde Muştafâ Efendi, 207
 Südci-zâde Hâfız Efendi, *bk.* Derviş 'Abdû'l-laṭîf Hâfız Efendi Südci-zâde
 Südlice, 116, 122
 Süleymân Paşa (ibn-i Kemâl), 167
 Süleymân Paşa Câmî'i, 110
 Süleymân Paşa ibn-i Orḥan, 154
 Süleymâniyye Câmî'i, 86, 87, 102, 104, 166, 199
 Süleymân-zâde, *bk.* Dânişî Pîri Efendi
 Sünbül Sinân (Efendi), 84, 168
 Sünbülî Ya'kûb Efendi, 135

- Ş -

Şa'bân Efendi (Ferecikli), 194
 Şâh Sultân Câmî'î, 136
 Şâh Sultân Tekyesi, 127, 194
 Şâhidî *Lûgati* (Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi), 198
 Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi, 149, 183, 191, 198, 231
 Şahin Giray (Hâcî Selîm Giray-zâde), 164
 Şâh-zâde Câmî'î, 89, 152, 205
 Şakâyık, 143
 Şâm, 82, 86, 111, 127, 147, 206, 218, 236
 Şamlı Ömer Efendi (Şeyh Yahyâ Efendi el-Beşiktaşî el-Üveysî'nin pederi), 166
 Şârih İsmâ'îl Efendi, 148
 Şârihü'l-Menâr-zâde, 230
 Şehâbeddîn-i Sühreverdi, 82
 Şehîd 'Alî Paşa, 180
 Şeh-nâme-h'ân Bezmi Seyyid 'Alî Efendi, *bk.* Bezmi Seyyid 'Alî Efendi (Şeh-nâme-h'ân)
 Şehr-emini, 95, 113, 131
 Şehrî Mehemmed Efendi, 217, 218
 Şehsüvâr-zâde Mehemmed Paşa, 218, 219
 Şekûr Efendi Tekyesi, 105
 Şems (Şems-i Tebrizî), 191
 Şemsî (Mahlas), *bk.* Şemsü'd-dîn-i Sivasî
 Şemsî Paşa, 86
 Şemsiyye, 114
 Şemsü'd-dîn-i Sivasî, 85, 116
 Şerefü'd-dîn Câmî'î, 217
 Şerh-i *Fûşûş* (Şadr-ı Konevî), 113
 Şerh-i *Şahîh-i Buḥârî* (Yûsuf-zâde 'Abdu'llâh Efendi Şeyhü'l-Kurrâ), 117
 Şerîf Efendi, 107
 Şerîf Efendi (Kâdirîler şeyhi), 125
 Şerîf Mehemmed Efendi ibn-i Seyfu'llâh Efendi, 203, 204
 Şevket (Meşhur hattat), 200
 Şevkî Mehemmed bin Ahmed Efendi, 186, 187
 Şeyh Hasan Efendi, *bk.* Ümmî Sinân-zâde Hasan Efendi
 Şeyh Mehemmed Şâbir Efendi, 100
 Şeyh 'Abdu'l-hayy Efendi ibn-i İbrâhîm, 111
 Şeyh 'Abdu'l-kâdir, 160
 Şeyh 'Abdu'l-kerîm İştîbî Efendi, 148
 Şeyh 'Abdu'llâh Şalâhî, *bk.* Şalâhu'd-dîn 'Abdu'llâh Efendi
 Şeyh 'Abdu'l-vahhâb Ümmî, 143
 Şeyh 'Abdu'r-rahîm Münîb Efendi, 93
 Şeyh 'Abdu'r-rahîm-i Tîrsî, 140, 186
 Şeyh 'Abdu'r-rahmân Reffâ Efendi (Nazmî-zâde), 114
 Şeyh 'Abdu's-şamed, *bk.* Şeyh Seyyid 'Abdu's-şamed Efendi 'Abdu'llâh Efendi-zâde

Şeyh 'Abdül'ahad Nûrî Efendi, 86, 92, 93, 113, 114, 120, 132
 Şeyh Abdü'l-'azîz 'Azîzî, 97, 98
 Şeyh 'Abdül'mecid Efendi, 92
 Şeyh 'Abdül'vehhâb Ümmî Efendi, 144
 Şeyh 'Abdül's-Şekûr Efendi, 103
 Şeyh 'Adlî Hasan Efendi, *bk.* Şeyh Hasan 'Adlî Efendi
 Şeyh Ağa-zâde Mehemmed Hâkîkî Dede Efendi, 131, 132
 Şeyh Ahmed 'Adîmî. Miftâhî-zâde, 127
 Şeyh Ahmed Efendi, 95
 Şeyh Ahmed Efendi Eşref-zâde 'İzzü'd-dîn Efendi, 106
 Şeyh Ahmed Efendi Karamanî-zâde, 94
 Şeyh Ahmed Hüsâmî Efendi, 126
 Şeyh Ahmed Nâcî Dede, 153, 154
 Şeyh Ahmed Neşâtî Dede, 112, 146
 Şeyh Ahmed Rindî Efendi (Şemleli-zâde), 146
 Şeyh Ahmed Şabûhî Dede Efendi, 147
 Şeyh Ahmed Şemsî-i Sivasî, *bk.* Şemsü'd-dîn-i Sivasî
 Şeyh Ahmed Ümidî ibnü's-Şeyh İsmâ'îl Efendi, 152
 Şeyh Ahmed Vahdî Efendi, 118
 Şeyh Ahmed Yek-dest, 111
 Şeyh Ahmed-i Kırımı Nakş-bendî, 111
 Şeyh Ahmed-i Mevlevî (Selanikli), 119
 Şeyh Akşemsü'd-dîn Efendi, 82, 137
 Şeyh 'Alî Efendi, *bk.* Şeyh Seyyid Sırrî 'Alî Efendi
 Şeyh 'Alî (Mardinî), 125
 Şeyh 'Alî Nazmî Efendi, 91
 Şeyh 'Alî Selâmî Efendi, 111, 134
 Şeyh 'Alî Vâhidî Efendi, 204, 205
 Şeyh 'Atîâr (Sâhib-i Pend), 232
 Şeyh 'Atûfî 'Abdu'llâh Efendi, 160
 Şeyh 'Azîbî Muştafâ Dede, 163, 164
 Şeyh Bülbülci-zâde 'Abdül'kerîm Fethî Efendi, 93
 Şeyh Cafer Keşfî Efendi, 169
 Şeyh Câmî'î, 120
 Şeyh Cemâl-i Halvetî, 158
 Şeyh Cemâlü'd-dîn İshâk-ı Halvetî, 121
 Şeyh Cemâlü'd-dîn Seyyid Mehemmed Efendi, 83, 99, 100
 Şeyh Dervîş Ahmed Sâlik Efendi, 125
 Şeyh Ebu Bekr-i Selle-bâf, 109
 Şeyh el-Hâc Yahyâ Efendi, 120, 121
 Şeyh Enîs Receb Dede Efendi, 112
 Şeyh es-Seyyid Ahmed Hamdî Efendi, 124
 Şeyh es-Seyyid Mahmûd Hüdâyî, 108, 111, 135, 152, , 185, 220
 Şeyh es-Seyyid Mehemmed Efendi, *bk.* Koruk Şeyhi Seyyid Mehemmed Efendi
 Şeyh es-Seyyid Mehemmed Şadrî Efendi, 156
 Şeyh es-Seyyid Şerefü'd-dîn Eşref-zâde, 128

Şeyh Eşref-zâde, *bk.* Eşrefoğlu Rûmî eş-Şeyh es-Seyyid ‘Abdu’llâh Efendi
 Şeyh Fazlî Efendi, 190
 Şeyh Fenâyî Cennet Mehemmed Efendi, 103, 109, 120, 131, 158
 Şeyh Ferîdû’d-dîn Muhammed bin İbrâhîm, *bk.* Şeyh ‘Attâr
 Şeyh Gafûrî, *bk.* Şeyh Maḥmûd Gafûrî Efendi
 Şeyh Gavsî Ahmed Dede Efendi, 115, 128
 Şeyh Halef Mehemmed Efendi, *bk.* eş-Şeyh Halef Mehemmed Efendi
 Şeyh Halîl Halîlî Efendi, 143
 Şeyh Hâmid-i Akşarâyî, 82
 Şeyh Hasan ‘Adlî Efendi, 84, 169
 Şeyh Hasan (Efendi) Cihângirî, 140, 141, 162
 Şeyh Hasan Efendi, 96, 132
 Şeyh Hasan Feyzî Efendi, 132, 211
 Şeyh Hasan Kabâdûz, 136
 Şeyh Hasan Kâ’imî Efendi, 106, 150, 151
 Şeyh Hasan Kenzî Efendi, 105
 Şeyh Hasan Nazmî Dede Efendi, 157
 Şeyh Hasan Sezâyî Efendi (Câbî, Dede Hasan Sezâyî), 97, 112, 156, 181
 Şeyh Hasan Ünsî Efendi, 116, 224, 123
 Şeyh Hâşimî Efendi, 124
 Şeyh Haydar Efendi (Resâilci), 151, 152
 Şeyh Himmet, 186
 Şeyh Hulvî Maḥmûd Efendi, 130, 131
 Şeyh Hüsâm Türbesi, 126
 Şeyh Hüsâmî’ d-dîn-i ‘Uşşâkî, 126
 Şeyh Hüseyin, 146
 Şeyh Hüseyin Âdem Dede Efendi, 148, 153, 211
 Şeyh Hüseyin Lâ-mekânî Efendi, 136
 Şeyh Hüseyin-i Hamevî, 82
 Şeyh ‘İbâdî-i Halvetî, 152
 Şeyh İbrâhîm Efendi (Şâmî), 213
 Şeyh İbrâhîm Nakşî Efendi, 89
 Şeyh İbrâhîm Şâdık ibn-i Şeyh Muştafâ ibn-i Üftâde Mehemmed Efendi, 135
 Şeyh İbrâhîm Sıdkî Efendi, 135
 Şeyh İbrâhîm Vehbî, 162, 163
 Şeyh İbrâhîm-i Gülşenî, 139
 Şeyh İbrâhîm-i Nakşî Sünbülî, 89
 Şeyh İlyâs Çâresiz, 145, 146
 Şeyh İsmâ’îl Cismî Efendi, 133
 Şeyh İsmâ’îl Hakkî Efendi, 111
 Şeyh İsmâ’îl Rûsûhî Dede, 155
 Şeyh Kâsım Verdî Efendi ibn-i Yahyâ bin Kâsım, 141
 Şeyh Kaygusuz ‘Alâ’ü’ d-dîn, 161, 162
 Şeyh Kemâl İsmâ’îl Ümmî Efendi (Karamanî), 158, 159, 160
 Şeyh Kenzî Hasan Efendi, *bk.* Şeyh Hasan Kenzî Efendi
 Şeyh Kerîmü’ d-dîn Efendi, 85
 Şeyh Korkuklu Mehemmed Fahri, 89

Şeyh Lebîb Hüseyin Efendi, 145
 Şeyh Maḥmûd Efendi ibn-i ‘Abdu’l-bâkî, 171
 Şeyh Maḥmûd Gafûrî Efendi, 109, 158
 Şeyh Maḥmûd Hüdâyî, *bk.* Şeyh es-Seyyid Maḥmûd Hüdâyî
 Şeyh Maḥmûd-ı Kâdirî, 204
 Şeyh Maḥvî ‘İsâ Efendi ibn-i ‘Alî, 86, 87
 Şeyh Mecdü’ d-dîn-i Bâgdâdî, 232
 Şeyh Mehemmed Birrî, 154
 Şeyh Mehemmed Dede Efendi, 150
 Şeyh Mehemmed Efendi (Neylî Ahmed Efendi’nin biraderi), 178
 Şeyh Mehemmed Efendi (Şerbetdâr), 96
 Şeyh Mehemmed Enşârî, 166
 Şeyh Mehemmed Fenâyî Efendi, 129
 Şeyh Mehemmed ‘İlmî Efendi (Arab-zâde), 166
 Şeyh Mehemmed ‘İlmî ibn-i Halîl, 141
 Şeyh Mehemmed La’lî Efendi, 97, 112
 Şeyh Mehemmed Memî Cânverdi Efendi, 137
 Şeyh Mehemmed Muhyî Efendi Bezci-zâde, 105
 Şeyh Mehemmed Mustakîm Efendi, 151
 Şeyh Mehemmed Naşûhî Efendi, 109
 Şeyh Mehemmed Nazmî Efendi (Trabzonî), 113
 Şeyh Mehemmed Nesîmî Efendi (Üsküdarî), 110
 Şeyh Mehemmed Niyâzî (Mısrî), 91, 108, 142, 163
 Şeyh Mehemmed Nizâmî Nazîfî’ d-dîn, 127
 Şeyh Mehemmed Şabûrî ibnü’ş-Şeyh Muştafâ Dede Çelebi, 158
 Şeyh Mehemmed Şafvetî Efendi, 178, 179
 Şeyh Mehemmed Şâlih Şahavî, 87
 Şeyh Mehemmed Sırrî Efendi, 112
 Şeyh Mehemmed Sinân Ümmî, 142
 Şeyh Mehemmed, *bk.* Korkuk Şeyhî Seyyid Mehemmed Efendi
 Şeyh Mehemmed (Şeyh Ya’kûb Efendi’nin oğlu), 97
 Şeyh Mehemmed Şeyhî Efendi, 132
 Şeyh Mehemmed Şühûdî Efendi, 135
 Şeyh Mehemmed Şükri (Alaca Mescid İmamı), 126
 Şeyh Mehemmed Üftâde Efendi, 104, 108
 Şeyh Mehemmed Zeynî Efendi, 137, 138
 Şeyh Muhyî’ d-dîn Mehemmed Efendi-i Kocavî, 167
 Şeyh Murâd, 181
 Şeyh Muşlihü’ d-dîn Muştafâ Nûrî Efendi, 141, 142, 152
 Şeyh Muştafâ Efendi (Şeyh Bûlbülci-zâde ‘Abdu’l-kerîm Fethî Efendi ‘nin oğlu) 93
 Şeyh Muştafâ Fenâyî Efendi, 128
 Şeyh Muştafâ Ma’nevî Efendi, 119
 Şeyh Muştafâ Rızâ Efendi (Dülger-zâde), 123
 Şeyh Muştafâ Siyâhî Dede Efendi, 150, 157
 Şeyh Muştafâ (Şeyh Câmî’i Bânîsi), 120
 Şeyh Muştafâ Vefâ Efendi el-Konevî, 130

Şeyh Nakşî 'Alî Efendi, 155
 Şeyh Nakşî Seyyid İbrâhîm Efendi, 114
 Şeyh Naşûh Efendi, 95, 96
 Şeyh Nazmî Efendi, 103, 114
 Şeyh Nizâm-zâde Seyfu'llâh Efendi, 96
 Şeyh Nûri Efendi, *bk.* Şeyh 'Abdül'aḥad Nûrî Efendi
 Şeyh 'Osmân Dede el-Mevlevî, 115, 116
 Şeyh 'Osmân Efendi, 94
 Şeyh 'Osmân Efendi Hâkîkî-zâde, 98
 Şeyh 'Osmân Keşfî Efendi, 131
 Şeyh 'Ömer Rüşenî, *bk.* Rüşenî Şeyh 'Ömer Efendi
 Şeyh 'Ömer Şekîb Dede Efendi, 149
 Şeyh Ra'ûfî Ahmed Efendi, 110
 Şeyh Selâmî 'Alî Efendi, 90
 Şeyh Seyyid 'Abdu's-şamed Efendi 'Abdu'llâh Efendi-zâde, 102
 Şeyh Seyyid Ahmed Hayâlî Efendi, 139, 140
 Şeyh Seyyid Fazu'llâh Fazlî Efendi, 133
 Şeyh Seyyid Feyzu'llâh Efendi, 88
 Şeyh Seyyid Hâlîl Sâlik Dede Efendi, 138, 139
 Şeyh Seyyid Hüseyin Efendi, 114
 Şeyh Seyyid Mehemmed Efendi, 115
 Şeyh Seyyid Mehemmed Eşref-i Şânî, 147
 Şeyh Seyyid Mehemmed Hâbibî-i Ḥalvetî, 143, 144
 Şeyh Seyyid Mehemmed Hasib Dede, 157, 190
 Şeyh Seyyid Mehemmed Vahyî Efendi, 88
 Şeyh Seyyid Mehemmed-i Buḥârî, 142
 Şeyh Seyyid Nûru'd-dîn Efendi, 116
 Şeyh Seyyid 'Osmân Fazlî Efendi, 113
 Şeyh Seyyid 'Osmân Hâşimî Efendi (Kâsımpaşalı Emîr Efendi), 124
 Şeyh Seyyid Seyfu'llâh Kâsım Efendi, 91
 Şeyh Seyyid Sırrî 'Alî Efendi, 186
 Şeyh Seyyid 'Uyûnî Mehemmed Efendi, 116
 Şeyh Seyyid Yûsuf Nesib Dede Efendi, 157
 Şeyh Sinân Efendi, 87
 Şeyh Sinân Ümmî, 108
 Şeyh Sinânü'd-dîn Efendi, 138, 139
 Şeyh Sinânü'd-dîn Yûsuf Efendi-i Erdebilî, 168
 Şeyh Sinânü'd-dîn Yûsuf Sîne-çâk, 122
 Şeyh Sivasî-zâde 'Abdül'l-bâkî Efendi, 98
 Şeyh Süleymân Efendi (*Mevlîd* Sahibi), 125, 154
 Şeyh Süleymân Efendi-zâde el-Hâc Mehemmed Emîn Efendi, 222
 Şeyh Sünbül, *bk.* Sünbül Sinân
 Şeyh Şar'bân Efendi, 153
 Şeyh Şemsü'd-dîn Mehemmed bin 'Alî et-Tebrîzî, 109
 Şeyh Şerîf 'Abdu'r-raḥmân Efendi, 129
 Şeyh Şücâ', 96
 Şeyh Tabduk, 81
 Şeyh Tokadî Mehemmed Emîn Efendi, 94, 95, 220
 Şeyh Ümmî Ahmed Efendi, 145
 Şeyh Ümmî Sinân İbrâhîm Efendi, 95

Şeyh Yahyâ Efendi el-Beşiktaşî el-Üveysî, 121, 153 166, 167
 Şeyh Ya'qûb 'Afvî Efendi, 134, 196
 Şeyh Ya'qûb Efendi (Bursalî) 140
 Şeyh Ya'qûb Efendi (Âstâne-i Hüdâyî Şeyhi), 129
 Şeyh Yavsî Tekyesi, 92
 Şeyh Yekdest Ahmedü'l-Buḥârî, 94
 Şeyh Yûnus Emre, 81
 Şeyh Zâkir Ahmed Rıfķî Efendi (Dırağmân Zâkiri), 118
 Şeyhü'l-islâm Âḥî-zâde Hüseyin Efendi, 173
 Şeyhü'l-islâm Bahâyî Efendi, 212
 Şeyhü'l-islâm Debbâğ-zâde, 198
 Şeyhü'l-islâm Ebû's-su'ûd Efendi, 166
 Şeyhü'l-islâm Es'ad Efendi, 153, 160
 Şeyhü'l-islâm H'ace Efendi, 153
 Şeyhü'l-islâm Mevlânâ Ahmed Efendi, 167
 Şeyhü'l-islâm Mîrzâ Muştafâ Efendi (Sâlim Mehemmed Efendi 'nin babası), 210
 Şeyhü'l-islâm Mîrzâ-zâde Şeyh Mehemmed Efendi, 215
 Şeyhü'l-islâm Şun'u'llâh Efendi, 229
 Şeyhü'l-islâm Tiryâkî Feyzu'llâh Efendi, 198
 Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi ibn-i Şeyhü'l-islâm Zekerîyyâ Efendi, 168
 Şeyhü'l-Vefâ Ahmed Müsellem, *bk.* Müsellem Ahmed Vefâ Efendi
 Şinâsî Mehemmed Efendi, 219
 Şîrvân, 223
 Şuhûdî (Mahlas), *bk.* Şeyh Mehemmed Şuhûdî Efendi
 Şumni, 113
 Şu'ûrî Hasan Efendi, 219
 Şuhûdî Seyyid Kâsım Dede Efendi, 191, 192

- T -

Tâbût Korusı, 83
 Tâbûtçılar, 234
 Tâhirî 'Abdu'llâh Efendi, 217
Tahkîkiyye (Sünbül Sinân), 84
 Tâ'ib Ahmed Efendi ibn-i 'Osmân Efendi, 208, 209
Takvîmü't-Tevârîh (Kâtib Çelebi el-Hâc Muştafâ Efendi), 229
 Tâlib (Mahlas), *bk.* Devâtçı-zâde Şeyh Mehemmed Tâlib Efendi
Târîh ('Abdî Paşa), 193
Târîh ('Âlî Muştafâ Efendi), 202
Târîh (Karaçelebi-zâde Şeyhü'l-islâm 'Abdu'l-'azîz Efendi), 201
Târîh (Şubhî Mehemmed Efendi), 232
 Tarikat-ı 'Aliyye, 125, 169, 220
 Teberdâr Mehemmed Emîn Efendi, 159
 Tebrîz, 104
Tefsîr (Şeyh Ahmed Efendi), 107

Tefsîr (‘Abdû’ş-şekûr Efendi), 103
Tefsîr-i Fâtîha (Niyâzi-i Mısıri), 108
Tefsîr-i Kebîr (Fahr-i Râzi), 83
Tefsîr-i Yâşîn-i Şerîf (Hızır Beg Efendi), 225
Tefkurtağı, 152
Tercemân Yunus Zâviyesi, 86
Terceme-i Mesnevî (Nâhîfî Süleymân), 107
Terceme-i Nefehât, 232
Tergîbât (Şeyh Hasan ‘Adlî Efendi), 85
Tersâne Emîni Yûsuf Efendi, 126
Tezkîre-i Hânendegân (Şeyhü’l-islâm Es’ad Efendi), 160
Tezkîretü’l-Evliyâ (Şeyh ‘Attâr), 232
Tırsevi, 140
Tokadı Şeyh Mehemmed Emîn-i Nakşbendî, *bk.* Şeyh Tokadı Mehemmed Emîn Efendi
Tokat, 147, 226
Toklî İbrâhîm Dede, 94
Tophâne, 125, 129, 204
Topkapısı, 107, 117, 168, 185, 199
Torbalı Göynük, 83
Tosya, 222
Trabzon, 166
Tuhfe (Şâhidî Seyyid İbrâhîm Dede Efendi), 191
Tuhfe-i Hattâtîn, 234
Tuhfetü’l-Haremeyn (Nâbî Yûsuf Efendi), 187

- U-Ü -

Urfa, 187
Uşşâkiyye, 99, 137
Üç Kozlar, 97
Üftâde (Efendi), *bk.* Şeyh Mehemmed Üftâde Efendi
Ülfeî Hasan Efendi, 213
Ümîdî Şeyh Ahmed, 158
Ümmî (Mahlas), *bk.* Şeyh Ümmî Ahmed Efendi
Ümmî Sinân Şeyh İbrâhîm Efendi, 96, 97
Ümmî Sinân-zâde Şeyh Hasan Efendi, 96, 106, 125, 129, 143, 151
Üsküb, 90, 167, 229, 235
Üsküdar, 93, 101, 103, 105, 108, 109, 110, 111, 120, 128, 133, 134, 141, 143, 145, 151, 159, 170, 173, 176, 178, 179, 181, 182, 187, 192, 193, 195, 214, 215, 216, 218, 219, 220, 221, 228, 232, 235
Üveysî (Mahlas), *bk.* Veysî Efendi

- V -

Va’dî Mehemmed Efendi, 217
Vâhibî (Mahlas), *bk.* Şeyh ‘Abdû’l-vehhâb Ümmî Efendi
Vâhid (Mahlas), *bk.* Kîsedâr ‘Abdu’l-vâhid Efendi
Vâhidî (Mahlas), *bk.* Şeyh ‘Alî Vâhidî Efendi

Vahyî Efendi, *bk.* Şeyh Seyyid Mehemmed Vahyî Efendi
Vaka-nâme (Veysî Efendi), 229
Vâlîde Câmi’î, 113
Vâlîde Sultân Câmi’î, 105
Vâlîde Sultân Zâviyesi, 93
Van, 164, 223
Vanlı Mehemmed Efendi, 164
Vardar, 169
Vaşfî Muştafâ Efendi, 200
Vâşık Mehemmed Emîn Efendi, *bk.* Mehemmed Emîn Vâşık Efendi ibn-i Yûsuf
Vâsîr ‘Alîsî ‘Alî Efendi ibn-i Şâlih Efendi, 233, 234
Vefâ, 225
Vefâ Câmi’î, 235
Vehbî (Mahlas), *bk.* Şeyh İbrâhîm Vehbî
Vehbî (Seyyid Hüseyin Efendi), 188, 224
Vehhâb Ümmî, *bk.* Şeyh ‘Abdû’l-vehhâb Ümmî Efendi
Vekâlet-nâme (*Vehbî Seyyid Hüseyin*), 188
Verdî (Mahlas), *bk.* Şeyh Kâsım Verdî Efendi ibn-i Yahyâ bin Kâsım
Vesîm ‘Abbâs Efendi, 203
Veyse’l-Karanî, 160, 161, 176
Veysî Efendi, 229
Virdî (Mahlas), *bk.* Şeyh Mehemmed Memî Cân Efendi
Vişne Mehemmed Efendi, 105
Vize, 161
Voynuk Şücâr Mescidi, 225
Vuşlatî (Mahlas), *bk.* Şeyh Hasan Vuşlatî Efendi Acı Musluklu

- Y -

Yahyâ Beg Efendi, 169
Yahyâ (Mahlas) Efendi, *bk.* Şeyh Yahyâ Efendi el-Beşiktaşî el-Üveysî
Yahyâ-yı Nazîm, 98
Yahyâ-zâde Tekyesi/ Zâviyesi, 141, 198, 212
Ya’kûb Efendi (Şeyh Sinân Efendi’nin babası), 87
Ya’kûb Efendi (Koca Muştafâ Paşa Zaviyesi’nin beşinci şeyhi), 97
Ya’kûb Paşa (Hızır Beg Efendi’nin oğlu), 226
Yanya, 85, 139
Yazıcı (Mahlas), *bk.* Şeyh Mehemmed Şafvetî Efendi
Yazıcı-zâde (Mehmed Bîcân) Kabri, 202
Yedikuleli es-Seyyid ‘Abdu’llâh Efendi, 180
Yemenî Hasan Efendi, 84, 85, 131, 135
Yeñice, 122
Yeñişişâr, 189
Yeñikapu, 84, 118, 143, 147, 153
Yeñikapu Mevlevî-hânesi, 143
Yeñikapu Zâviyesi, 157

Yeñipazar, 184
Yeñişehir, 165, 198, 205
Yeñişehri (Bursa), 226
Yeñişehr-i Fenar, 165
Yetim (Mahlas), *bk.* La'îlî-zâde Seyyid 'Abdu'l-bâkî Efendi
Yetimi Seyyid Mehemmed Efendi, 192
Yıldırım Hân Medresesi, 225
Yigitbaşı Ahmed Efendi, 95, 144
Yûsuf, *bk.* Şeyh Sinân Efendi, 87
Yûsuf Çelebi (Medhî Muştafâ Efendi'nin babası), 220
Yûsuf Efendi (Mevlânâ Mehemmed Râsim Efendi el-Nakş-bendî'nin pederi, Molla Işkî Mahallesi İmâmı), 180
Yûsuf (Hızır Beg Efendi'in oğlu), *bk.* Sinân Paşa
Yûsuf Nâbi Efendi, *bk.* Nâbi Yûsuf Efendi
Yûsuf Sinânü'd-dîn, *bk.* Sünbül Sinân
Yûsuf'u Züleyhâ (Şeyh Sinânü'd-dîn Yûsuf Sine-çâk), 122
Yûsuf'u Züleyhâ (Yahyâ Beg Efendi), 169
Yûsuf-zâde 'Abdu'llâh Efendi Şeyhü'l-Kurrâ, 116, 117

- Z -

Zağferân Bolısı, 114
Zâkir-zâde ('Abdu'llâh) Efendi, 113, 134
Zâl Paşa, 96
Zamîrî (Ahmed Efendi), 182
Zamîrî Muştafâ Efendi, 182
Zenbîllî 'Alî Efendi, 83
Zeyl-i 'Atâyî, 133
Zeyl-i Şakâyık 173
Zeynî (Mahlas), *bk.* Şeyh Mehemmed Zeynî Efendi
Zeyniyye, 130, 168
Zeyrek Câmî'i, 83
Zile, 85
Zincirlikuyu, 228
Ziver Ahmed Efendi, 89
Zuhr-ı Ahiret (Nahîfî Süleymân), 107
Zübdetü'l-Makâl (Şevkî Mehemmed bin Ahmed Efendi), 9, 186
Zvornik, 150



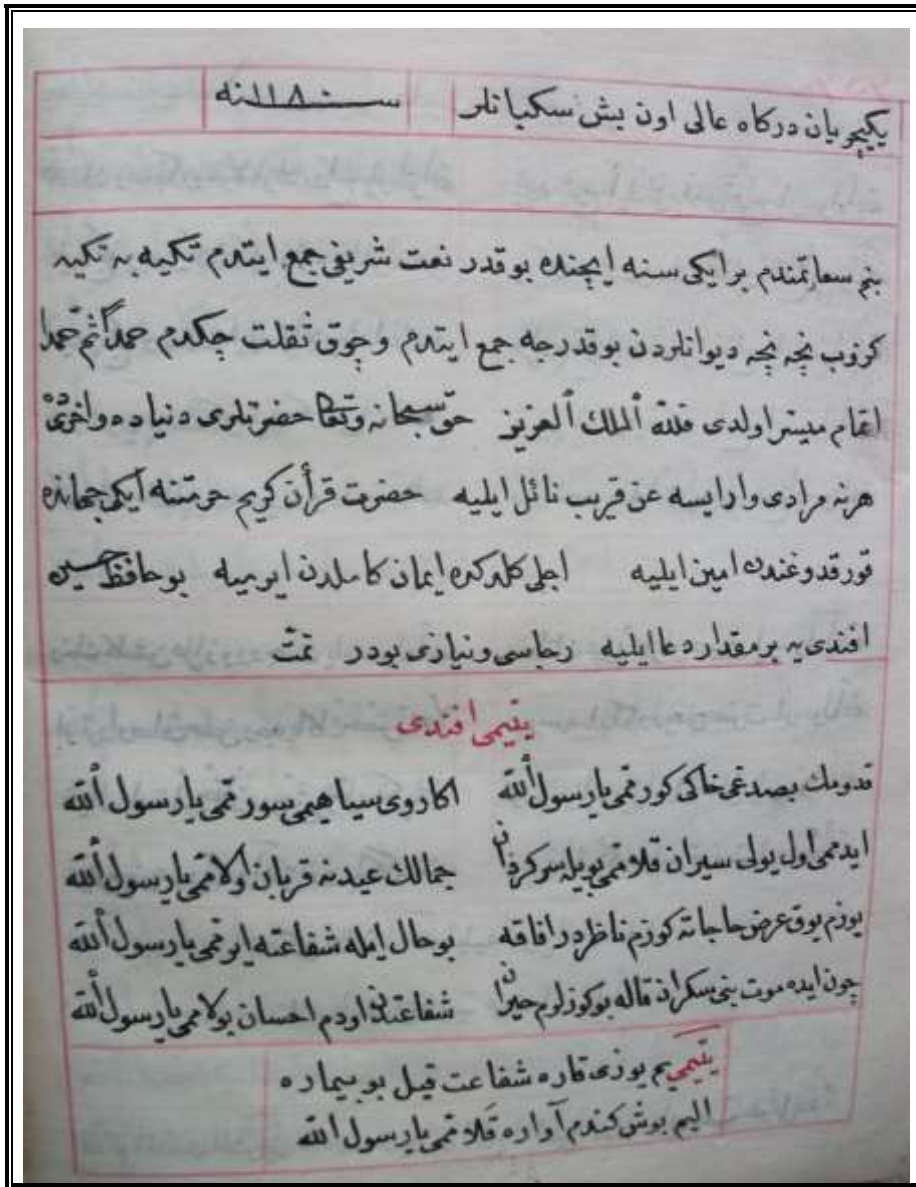
Fotoğraf -1-

Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî'nin Mürettip Hattı Naat Mecmuası
(Rıfat Kütük Nüshası, yk. 1a)



Fotoğraf -2-

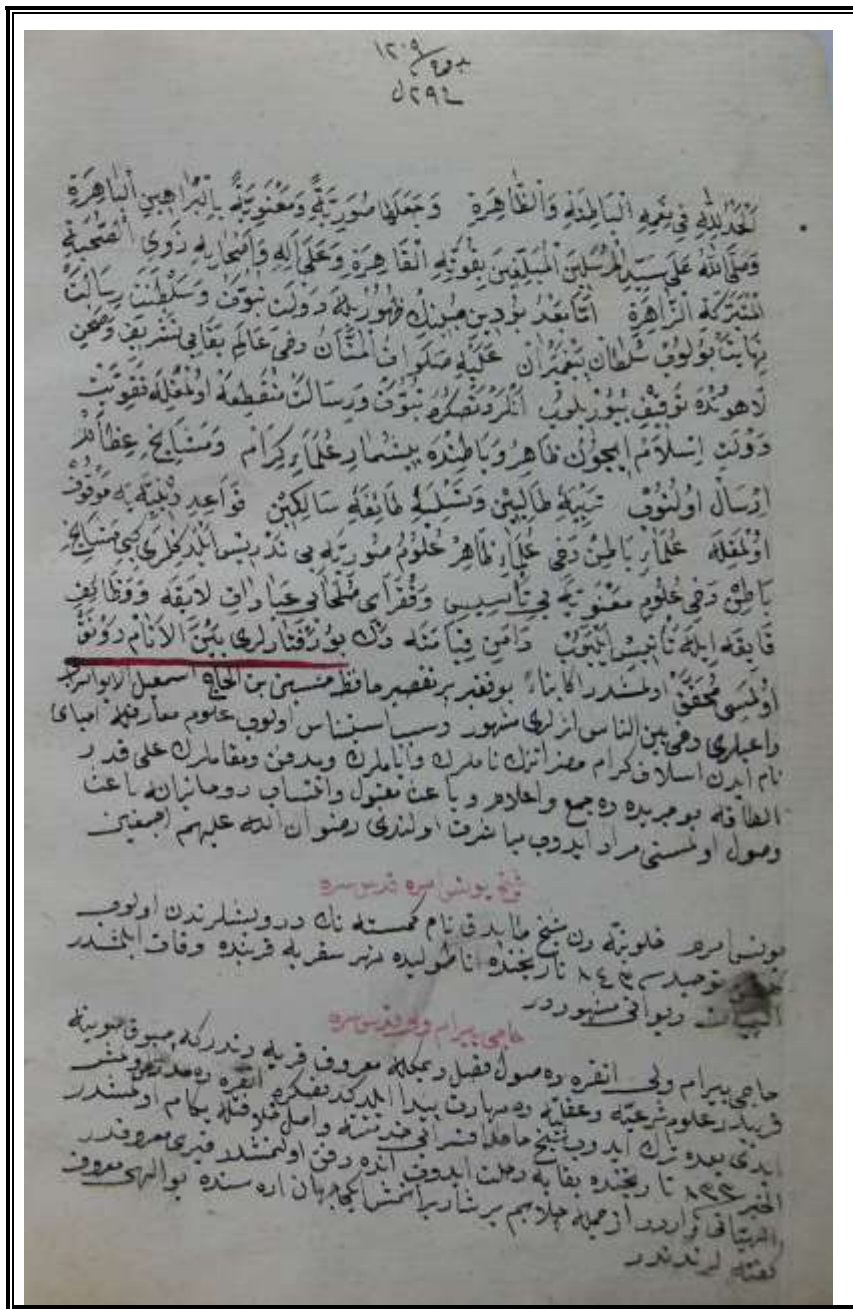
Hâfiz Hüseyin Ayyansarâyî'nin Mürettip Hattı Naat Mecmuası
(Rıfat Kütük Nüshası, yk. 67b)
Ketebe Başlangıcı



Fotoğraf -3-

Hâfız Hüseyin Ayyansarâyî'nin Mürettip Hattı Naat Mecmuası
 (Rıfat Kütük Nüshası, yk. 67b)

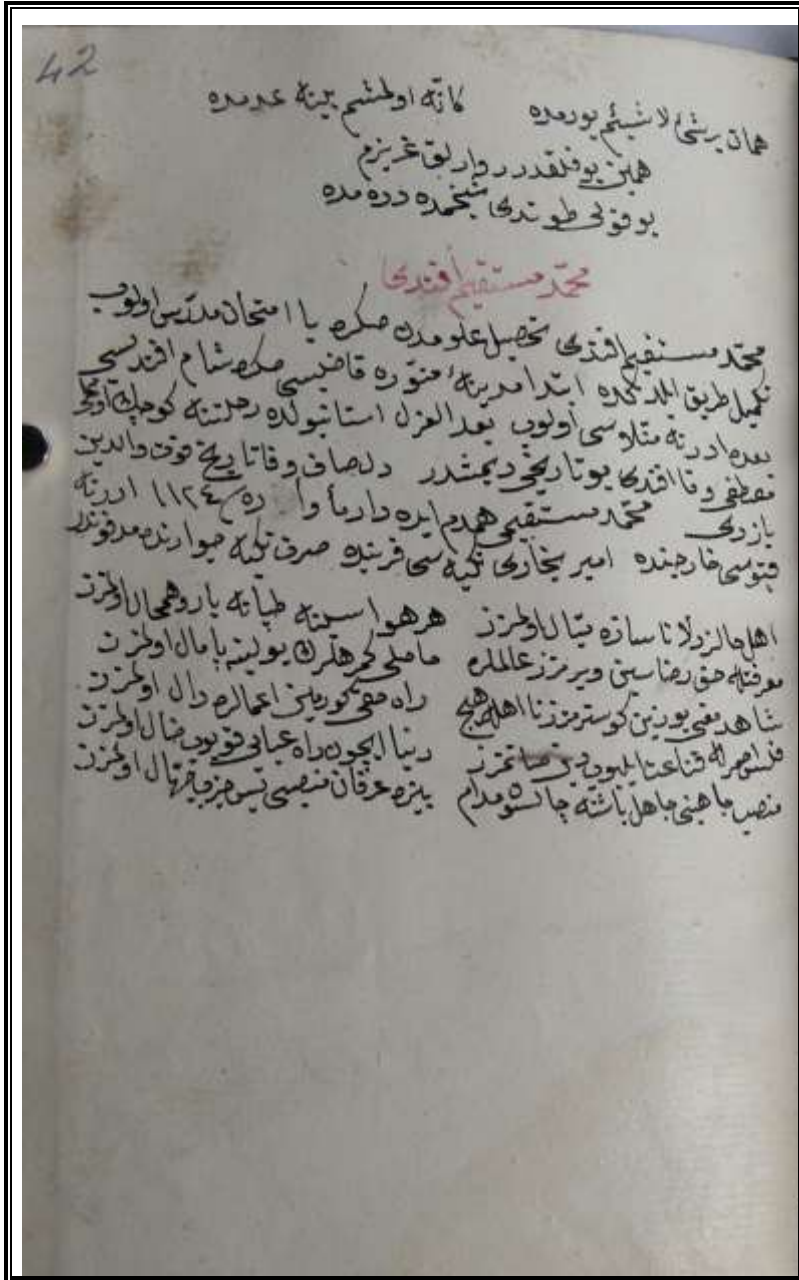
Ketebenin Devamı . Ketebeye rağmen naatlar devam etmektedir.



Fotoğraf -4-

Vefeyât-ı Ayvansarâyî

İstanbul Arkeoloji Müzesi Ktp. Nu. 1107 (A), yk. 3_b (İlk Yaprak)



Fotoğraf -5-

Vefeyât-ı Ayvansarâyî

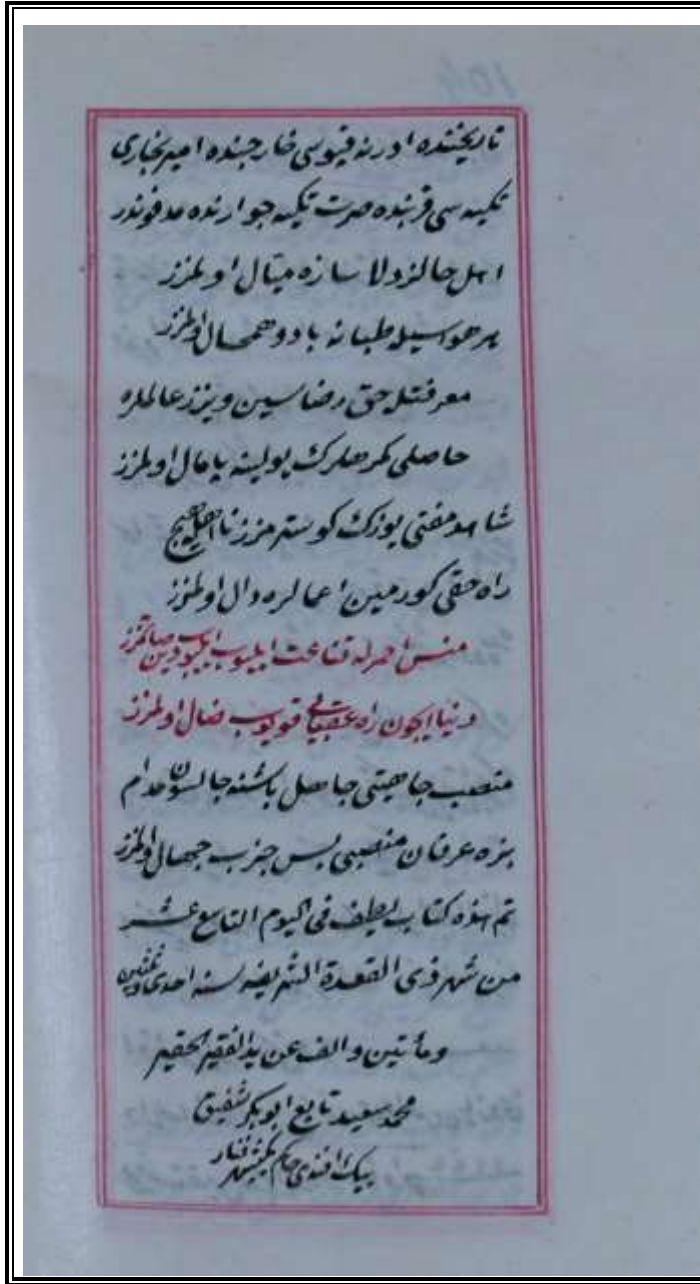
İstanbul Arkeoloji Müzesi Ktp. Nu. 1107 (A), yk. 42_a (Son Yaprak)



Fotoğraf -6-

Vefeyât-ı Ayvansarâyî

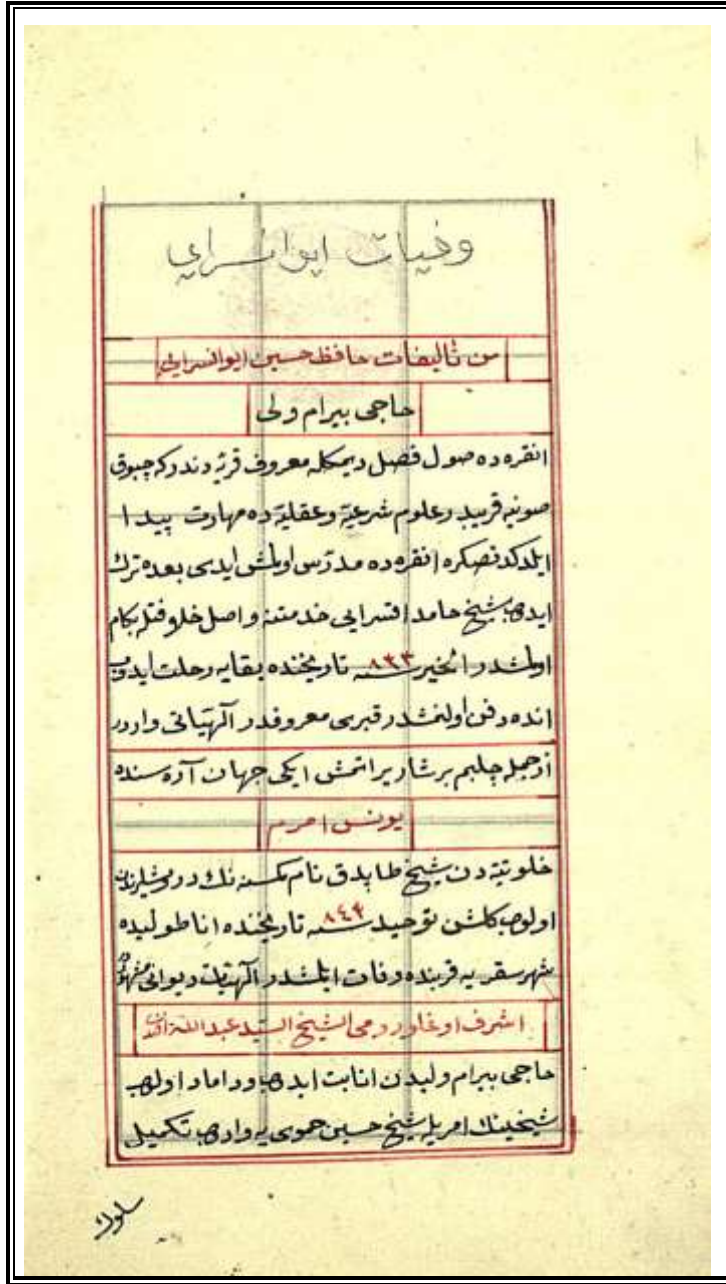
Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Nu. 1375 (S₁), yk. 1_b (İlk Yaprak)



Fotoğraf -7-

Vefeyât-ı Ayvansarâyî

Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Nu. 1375 (S₁), yk. 104_b (Son Yaprak)



Fotoğraf -8-

Vefeyât-ı Ayvansarâyi

Süleymaniye Ktp., Uşşaki Tekkesi Nu. 365/1 (S₂), yk. 1_b (İlk Yaprak)



Fotoğraf -9-

Vefeyât-ı Ayvansarâyî

Süleymaniye Ktp., Uşşakî Tekkesi Nu. 365/1 (S₂), yk. 91_b (Son Yaprak)

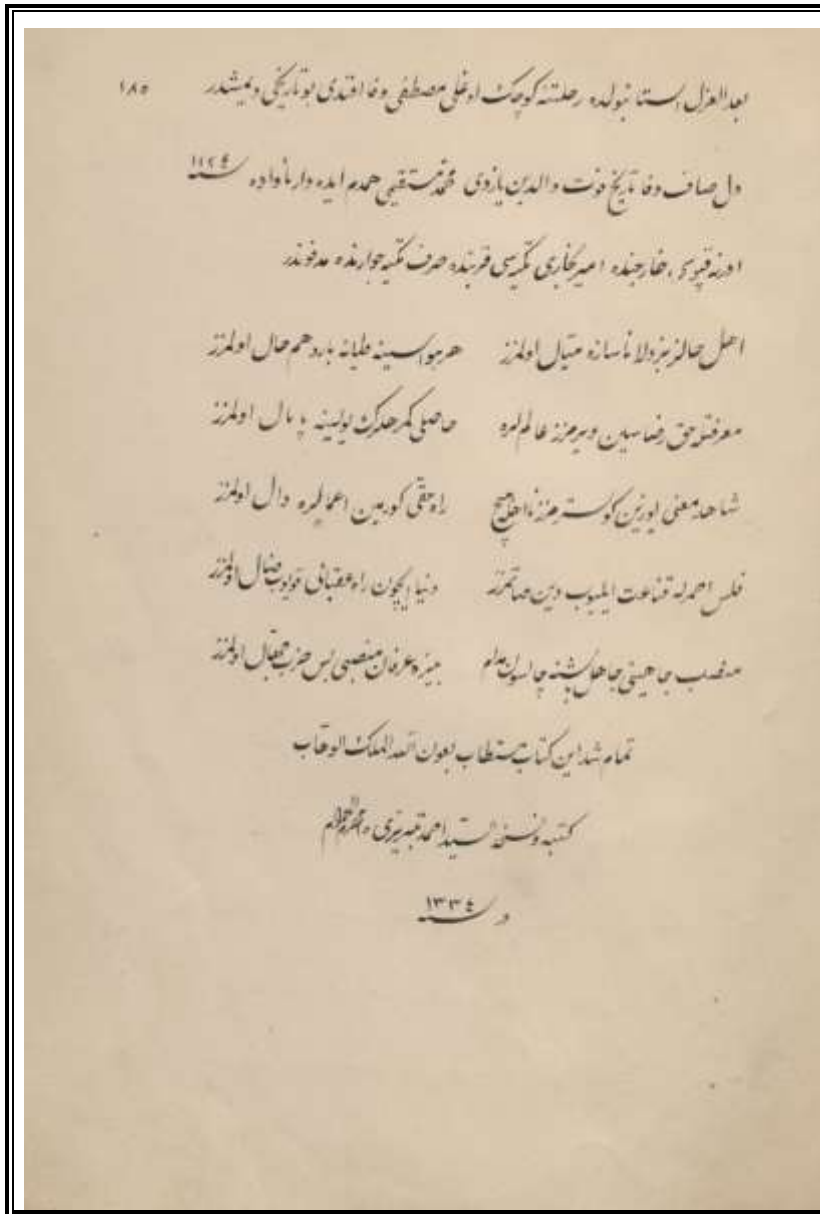
بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله في نعمه الباطنة والظاهرة وجعلنا صوريته ومعنوية بالبراهين الباهرة
وصلى الله على سيد المرسلين المبلغين بقوته القاهرة وعلى الهدى صاحب الوحي
المبكر المراهرة أما بعد بدين ميسرناك ظهور دولة نبوت وسلطنة رسالت
خصيت ابواب سلطان يغير ان عليه صلوات اللذان وفي عالم البقالي تسرعت و
ضمن الالهوتة توقيف سيديوب انطون صكر نبوت ورسالت منقطعة اولمعة
تقويت دولة اسلام يكون ظاهري وباطني في ثمار علمي كلام موشح نظام رسال
الجنوب تربيه طالبين وتسلية طائفة ساكنين قواعد دينية متوف اولمعة
علماء باطن وفي علماء ظاهر علوم صوريته في تليس ايدلوكري كني متبجح باطن وفي علوم
معنوية في تليس ونقاي صلياني عبادات الاله ووظائف فائده ائمة تليس
الميلوب وامن قيمته دكن بوقشار لري من اللانام رونق اوسى محقق المفسر الكائن

Fotoğraf -10-

Vefeyât-ı Ayvansarâyî

İstanbul Üniversitesi Merkez Ktp. TY. 2464 (İ), 12. Sahife (İlk sayfa)



Fotoğraf -11-

Vefeyât-ı Ayvansarâyî

İstanbul Üniversitesi Merkez Ktp. TY. 2464 (İ), 185. Sahife (Son sayfa)